

ERDÉLYI TUDOMÁNYOS INTÉZET

XVI. SZÁZADI
MAGYAR ORVOSI KÖNYV

BEVEZETÉSEL ELLÁTVA KÖZZÉTESZI

VARJAS BÉLA

KOLOZSVÁR

1 9 4 3

SÁRKÁNY-NYOMDA RT. MŰINTÉZET NYOMÁSA

ERDÉLYI
TUDOMÁNYOS INTÉZET
KOLOZSVÁR IV.
ERZSÉBET-ÚT 21.

DR
TELLEKI PÁL
TUDOMÁNYOS
INTÉZET
1941

ERDÉLYI TUDOMÁNYOS INTÉZET

MONUMENTA TRANSILVANICA

SZERKESZTI

TAMÁS LAJOS

KNIEZSA ISTVÁN MAKKAI LÁSZLÓ

SZILÁGYI LORÁND JUHÁSZ ISTVÁN

VARJAS BÉLA

XVI. SZÁZADI

MAGYAR ORVOSI KÖNYV

KOLOZSVÁR

1 9 4 3

ERDÉLYI TUDOMÁNYOS INTÉZET

XVI. SZÁZADI
MAGYAR ORVOSI KÖNYV

BEVEZETÉSSSEL ELLÁTVA KÖZZÉTESZI

VARJAS BÉLA

KOLOZSVÁR

1 9 4 3

SÁRKÁNY-NYOMDA RT. MŰINTÉZET NYOMÁSA

A kiadásért felel: Dr. Varjas Béla.

19556 Sárkány-nyomda r.-t. Budapest, VI., Horn Ede-u. 9. Tel.: 122-190, 326-066.
Igazgatók: Wessely Antal és Wessely József.

BEVEZETÉS.

A XV—XVI. században a humanizmus által felébresztett kritikai szellem a tudományos gondolkodás területén messzeható forradalom csíráit hintette szét.

A kriticismus az antik irodalom összehasonlító szöveg-vizsgálatán nevelődött. Ez az ártatlannak látszó filológizálás azonban átcsapott az emberi kritika számára — az egyház felfogása szerint — tilos vallási térre is, amikor a bibliát tette vizsgálata tárgyává s ez által a reformációnak s hovatovább éppen a hitújítás legszélsőségesebb eszméinek vált egyik felidézőjévé. De a kritika szelleme nemcsak a vallást s általában a ma szellemtudományoknak nevezett studiumokat mozdította ki tekintélyi érvekkel körülbástyázott középkori helyzetéből, hanem útját egyengette a modern természettudományi gondolkozásnak is.

A renaissance és a humanizmus az embert állította érdeklődésének középpontjába. Fokozott figyelemmel fordult tehát minden olyan studium felé, mely az emberrel, vagy az emberi élet színterével, a természettel foglalkozott.

A humanista tudós azonban még főképpen filológus, akkor is, ha különös vonzalmai szerint a természettudományok avatott ismerője. Itt, az újkori tudományosság hajnali derengésében, még elmosódnak a határvonalak szellem- és természettudományok között. A humanista tudós: polihisztor, aki filozófus, történész, fizikus, orvos s megannyi más egy személyben. Sok fajta tudományát régi írásokból, könyvekből meríti. Szobatudós, akit még megköt az írott szónak szinte mágikus tisztelete s pulpitusán fóliánsok fölé hajolva természettudományi kérdésekre is spekulatív módszerekkel keres feleletet. Az ébredező tudományos kételkedés, csak lassanként vezet el annak felismeréséig, hogy természettudományi igazságként csak az fogadható el, amit a tapasztalati ismeretek szentesítenek s különösen az olyan gyakorlati tudomány, minő az orvosi, ismereteit szinte csakis empirikus módszerrel gyarapíthatja.

A XV—XVI. század fordulóján hosszú százados küzdelem indul meg az orvostudományban a filologizáló, ókori görög és arab orvosok eljárásaihoz ragaszkodó és az új tapasztalati módszerekkel dolgozó tudósok között. Az új iránynak két korai hőse: Paracelsus (1490—1541) és Vesal (1514—1565). Az utóbbi anatómiai vizsgálataival tör új utat az orvostudományban; Paracelsus a gyógyászatot forradalmasítja új gyógyszereivel és gyógyító eljárásaival. A körülöttük támadt tudományos viták csak a XVII. század elejére ülnek el. Végső győzelműkhöz csaknem száz esztendő kellett, de ez az évszázad az orvosgyógyászat irodalmának hőskora volt.

A könyvnyomtatás elterjedése óta Olaszország, Svájc, Francia- és Németország orvos-humanistái egymásután adták ki ókori és középkori szerzők orvostudományi munkáit, majd pedig ezek nyomán készült saját műveiket. Ezek a könyvek egyre szélesebb körű érdeklődést keltettek az orvoslás tudománya iránt. Az orvosi ismeretek terjesztésében a középkorban elhíresedett olasz orvosi egyetemekkel pedig a XVI. században a svájci, francia- és németországi egyetemek keltek versenyre s lassanként túl is szárnyalták amazokat.

A humanizmusnak az orvostudomány iránt tanúsított érdeklődése nálunk sem múlt el nyomtalanul. Külföldi egyetemeket járó diákjaink közül többről tudjuk, hogy orvostudománnyal is foglalkozott. Zápolyai Jánosnak Adorján fehérvári vikárius volt az udvari orvosa, aki valószínűleg valamelyik olasz egyetemen sajátította el a gyógyítás tudományát. Zsámbóki János, Miksa király udvari történetírója és orvosa Páduában nyert orvosdoktori oklevelet. Ugyanitt tanult Hunyadi Ferenc is, aki Báthori Istvánnak és Báthori Zsigmondnak házi orvosa volt. Csak az ismertebbek közül említettünk néhányat, akik orvosi gyakorlatot folytattak ugyan, de a „szép hírt és nevet” inkább mint humanista költők és tudósok keresték. Orvosi vonatkozású munkát tudunkal egyikük sem írt. Zsámbóki korának egyik legkitünőbb képzettségű tudósa, mint humanista költő és történetíró emelkedett európai hírűvé; Hunyadi Ferenc pedig trójai tárgyú széphistóriája és Báthori Istvánt dicsőítő latin költeményei révén vonult be a magyar írók Pantheonjába. Orvosi tudásukat csak a gyakorlatban hasznosították, az udvari orvos címén élvezték fejedelmi pártfogóik kegyét, de valójában az eredendően humanista studiumok, a történelem és költészet szerelmesei voltak.

Velük szinte egy időben járta a külföldi egyetemeket a magyar hallgatóknak egy másik csoportja, a protestáns papok és

iskolamesterek serege. Külföldi útjuk igazi célja teológiai képzettségük elmélyítése volt, de emellett rendszerint egyéb tanulmányokat is folytattak s többen közülük botanikával és orvostudománnyal is foglalkoztak. Soraikból kerültek ki az orvostudományok irodalmának első hazai művelői, akiknek munkái már nyomtatásban is megjelentek. Alacsonyabb műveltségű rétegek számára írt hasznos házi tanácsadó volt ezek közül Melius Péter debreceni református püspöknek, a tiszai kálvinizmus szenvedélyes vezérének Kolozsvárt 1578-ban kiadott *Herbárium*¹ és a kálvinizmusa miatt ugyancsak heves vitákba sodródó Beythe Andrásnak, a Batthyány-család udvari papjának 1595-ben Németújvárt megjelent *Fives Könyve*.² Szerzőiket magasabb tudományos célkitűzések és szempontok nem hevitették, de ezek a munkák a XVI. század korszerű gyógyászati ismereteinek igen jó népszerűsítői voltak. Gyakorlati szempontból még a maga idejében is teljesen hasznavehetetlennek bizonyulhatott azonban Frankovith Gergely Monyorókeréken 1588-ban megjelent *Hasznos és fölötté szikseséges könyv, az ... hiveknek lelki vigasztalásokra és testi épöletökre*³ című csudálatos naivsággal és tudálékossággal egybeszerkesztett félig vallásos, félig orvosságos könyve, Aligha akadt benne gyógyszer, amelyet leírása nyomán haladó ember valaha el tudott volna készíteni.

E három nyomtatásban megjelent munkán kívül több kisebb-nagyobb jelentőségű, hazai, kéziratban maradt jórészt latin nyelvű orvostudományi emlék jutott ránk a XVI. századból.⁴ Szakszerű feljegyzést többet is találunk köztük, de a kor színvonalán álló, tudományos rendszerezésű, teljes és részletes orvostudományi művet eddigelé egyet sem ismertünk. Talán az egy Balsarati Vitus János (1529—1575) kéziratosa műve lehetett ilyesféle. Ennek a terjedelmesebb, négy részből álló *Magyar chirurgia az az a seb gyógyításának mesterségiről írt négy könyveknek* azonban csak a hírét őrizte meg a véletlen.⁵

¹ RMK. I. 141.

² RMK. I. 278.

³ RMK. I. 223.

⁴ Demkó Kálmán: A magyar orvosi rend története, tekintettel a gyógyászati intézmények fejlődésére Magyarországon a XVIII. század végéig. Budapest, 1894. — Orient Gyula: Az erdélyi és bánati gyógyszerészet története. Cluj — Kolozsvár, 1926. — Magyary-Kossa Gyula: Magyar orvosi emlékek. Értekezések a magyar orvostörténelem köréből. Budapest, 1929—1940. I—IV. köt.

⁵ Id. Szinnyi József: Magyar írók. Budapest, 1890. I. 495—497. — Gulyás Pál: Magyar írók. Budapest, 1940. II. 166

Az előbb említett nyomtatásban megjelent munkák gyakorlati célzatuknak megfelelően, szélesebb közönség számára magyar nyelven készültek. A tudomány hivatalos nyelve, a latin helyett a nemzeti nyelvnek ez a kétségtelenül szándékos használata ezen a téren is a humanista tudományosság XVI. századi laicizálódásának, népszerűsítésének tanúbizonysága. A latinul nem értők, fordítások és átdolgozások révén így kerültek közelebbi érintkezésbe a humanista irodalom és tudomány mind több ágával. Részint ilyen „könnyebb”, „népszerűbb” formában megírt művek útján. Ezekkel szinte egyidőben azonban feltűnnek a szigorúbb szakszerűség követelményeit is kielégítő magyar nyelvű munkák, mint például Balsaráti Vitus Jánosnak hírből ismert sebészeti műve s ez már a tudományág megmagyarosodásának beköszöntője.

Balsaráti munkája elveszett vagy lappang. De ime a sors különös kegye megmentett számunkra egy másik, vele körülbelül egykorú magyar orvosgyógyszerész munkát, amelyet azonban a tudományos kutatás mindmáig érintetlenül hagyott.

Az előttünk fekvő kötet ezt a rendkívül értékes, magyar művelődés- és tudománytörténeti szempontból páratlan kéziratos emlékünket tartalmazza.

Az ívréj alakú, közel ezer lapra terjedő kódex mintegy kétszáz esztendővel ezelőtt került Teleki Sándor gróf birtokába s innen a marosvásárhelyi Teleki-könyvtárba. Először Gulyás Károly, a Teleki-könyvtár őre, írt róla néhány soros ismertetést a *Magyar Nyelv* 1913. évi folyamában és ugyanakkor három lapnyi szemelvényt is közölt belőle.⁶ Ez a túlságosan szerény híradás azonban tudományos körökben akkor nem keltett érdeklődést. Az első világháború és az utána Erdélyben elkövetkezett államfordulat következtében pedig a kódex egy időre kiesett a tudományos kutatás érdeklődésének köréből.

1937-ben, erdélyi tanulmányutam alkalmával, Gulyás Károly hívta fel figyelmemet a méltatlanul elfeledett kéziratra. Ennek eredményeképpen 1939-ben a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi-Könyvtára, a kötet restaurálásakor, Leica-filmfelvételt készítettett az egész kódexről, amelyet azóta a Széchényi-könyvtár kéziratára őriz.⁷ A fényképmásolat felhasználásával a kézirat

⁶ Orvosságos könyv a XVI. századból. MNy. 1913. évf. 373—377. l.

⁷ A kódex kötését és a szakadozott leveleket szakszerűen kijavították s a tévesen elhelyezett leveleket a helyes sorrendbe illesztették. A filmfelvétel már a restaurált kötetről készült.

első részletes ismertetése a *Magyar Nyelv* hasábjain jelent meg 1940-ben.⁸

A kódex renaissance díszítésű vaknyomásos barna bőrkötése a XVI. század végén vagy a XVII. század legelején készülhetett. A kötetstáblából ugyanis Heltai Gáspár 1565-ben nyomtatott bibliájának a királyokról szóló részei kerültek elő.⁹ A felső kötetstábla belső oldalán ceruzabejegyzés olvasható: *gr. Teleki Sándoré volt.* A kötéshez tartozó belső védőlap rectójának közepén XVIII. század eleji írással néhány erősen elmosódott latin szentencia betűzhető ki, jobb alsó sarkában pedig a kódex egyik XVII. századi tulajdonosának, Nagyenyedi Barakonyi Borbély Jánosnak bejegyzése áll: *Mikor az Regiek az jövendő Esztendőt megh akartak tudni, edgy töllg[ly] fa bugat Szent Mihally napjan kette meszszettek, ha pok volt benne beteges és dögös Esztendőt várták, ha légy volt benne hadat vártak, ha feregh volt bö Esztendőt Vartak, ha semmit sem találtak viz[es] és draga Esztendőt vartak, ha száraz volt, bőséget, de ha el fonnja[t] és igen el oszat száraz és igen meddő nyarat jegyez.*

Az ez után következő első számozott levéllel kezdődik a kézirat, amely végig egy kéz írása, eltekintve néhány későbbi tulajdonos apróbb bejegyzésétől. Tartalmilag hat részre tagolódik, részenként újrakezdődő eredeti levélszámozással. Mindjárt elől tehát hiányzik a kódex címlevele és utána az első rész előtét levele. Minden következő résznek ugyanis van előtét címlevele s így feltehető, hogy a címlapon kívül az első résznek is volt. Ezt kiadásunkban a többi mintájára oda is illesztettük az első rész elé.

A kézirat szövege elejétől végig igen egyenletes és világos XVI. századi magyar gótikus-kurzív írással készült. A fejezet-címek és a lap szélén álló mutatószók viszont itt-ott gótikus jellegű betűkkel kevert renaissance-minuszkulával vannak írva.

A kódex másolója egy-egy kifelejtett vagy talán utólag halott orvosságot, megjegyzést, sőt néha egész fejezetet külön levélcsíkokra írt. Akad olyan, a szövegben már előforduló orvosság, amely némi módosítással, esetleg mindössze stiláris változtatással külön levélcsíkon is szerepel. Idők folyamán a szöveg lapjai közé ragasztott levélcsíkok egy része kiszakadozott, elkeveredett s nem a megfelelő helyre került vissza. Ma már egynémelyik levélcsík

⁸ Egy XVI. századi magyar nyelvű orvosi kompendium. MNy. 1940. 159—169. l. Szemelvények a kódex szövegéből u. o. 193—197. és 264—269. l.

⁹ Gulyás Károly közlése.

hovátartozását szinte lehetetlen eldönteni. Valószínű, hogy néhány el is kallódott közülük. Jelenleg a szöveg között összesen 73 levélcsík van. Ezek közül 71 a kódex eredeti papírján a másoló kezeírásával, kettő pedig más papírból, XVIII. század elejéről származó bejegyzésekkel.

A kézirat első és legterjedelmesebb része, amely az egész munkának csaknem kétharmadát alkotja: Embézy Teftnek beteglegyzele ualo ozuofflagok címet viseli. 319 számozott levélből áll, melyhez még 8 számozatlan levélen a tartalomjegyzék járul. Ez a rész tehát összesen 327 levél, amelyek közül hiányzik a 11—14., 26., 29—30., 44., 130., 192., 199., 268—269., 279. és a 282., együttvéve tehát 16 levél. E részre esik a legtöbb közbeiktatott levélcsík, számszerint 57, köztük a két XVIII. századi is.

A második rész a Teftnek ekélfiteleze ualo ozuofflagok-at tartalmazza. Az első számozatlan előtétlevél után 27 számozott levelet foglal el a szöveg, két számozatlan levelet pedig a tartalomjegyzék. A második rész tehát összesen 30 levél, amelyből az 5—10., vagyis összesen 6 levél hiányzik. E rész lapjai közé három levélcsíkot ragasztott a másoló.

A harmadik rész címe: Fozzoflagokzola uaz hýdeg lelefzele ualok. Ez is 30 levélből áll. Az első számozatlan címlevél után 28 számozott levélen következik a szöveg, egy számozatlan levélen pedig a tartalomjegyzék.

A negyedik rész címe: Dagadafokzolees annak lebezyzele ualok. Elöl kettő, a cím- és a prefáció-levél számozatlan, utána 25 számozott levél áll, amelyhez egy számozatlan levélen a tartalomjegyzék járul. A negyedik rész tehát 28 levelet foglal el, amelyhez még két levélcsík is tartozik.

Az ötödik rész: Fegezuagyegebmya leth lebekzele. Es chýontbelý nyaualyakzol szól. Elöl egy számozatlan címlevél után 23 számozott levélen következik a szöveg, végül pedig egy számozatlan levélen a tartalomjegyzék.¹⁰ Így azonban e rész szövege a végén csonka. Az összefüggésből megállapítható, hogy a hatodik részhez ragasztott utolsó szöveglevél, melynek számozása leszakadt, tulajdonképpen az ötödik rész utolsó levele. Kiadásunkban ezt a tévedést helyreigazítottuk

¹⁰ Az ötödik rész tartalomjegyzéke után még egy pótlevelet következik. Az egyébként üres pótlevelet rectójának jobb alsó sarkában ezek a szavak olvashatók: ISTENES Inek... A szöveg többi részét a könyvkötő gyaluja levágta.

és a hatodik rész végére ragasztott levél szövegét az ötödik rész 24. számozott levelének szövegeként közöljük. Az ötödik rész tehát összesen 26 levélből áll, amelyek között tíz beragasztott levélcsík található.

A hatodik és utolsó rész címe: *Mezgés Allatoknak megh maza fozol. Es egyéb mezgés dolgoknak a talmý ellen.* Elején egy számozatlan levélen a részcímlap áll. A szöveg 31 számozott levelet foglal el. Ez után következik az ötödik résznek tévesen ide helyezett 24. számozott levele, majd pedig egy számozatlan pótlevél. A szorosan hozzá nem tartozók nélkül a hatodik rész összesen 32 levélből áll, amelyhez egy közbeiktatott levélcsík tartozik. Ez a rész tehát, bár 31b lapján bekezdés végén zárul, mégis csonka. Ha egyéb nem, legalább is a tartalomjegyzéke hiányzik. Ezt bizonyítja a szöveg után ragasztott pótlevél is, amelyet már a kötéshez tartozó hátsó védőlap és a kötéstábla követ. A kötéstábla belső lapjának felső részén az alábbi bejegyzések olvashatók:

Csombort főz meg borban admeg innya, El indittja. Vide pag. 255.

Méh füvet főz jól meg vízben, melegen adgj abban innya. pag. ead.

Bala rolának gjökerét tördmeg, agj borban meg innya egj mondolanit.

Alatta kissé élénkebb színű tintával, de ugyanazzal az írással: *Johannis Pellöczy ab Anno 1702. Polledentis.*

A lap alsó jobb felében hosszirányban haladó bejegyzésből a *Benkö Ferencs* [!] ... *XII* ... igen gyakorlatlan kézzel írt szavak betűzhetők ki.

Az egész terjedelmes kódexből, a címlapokat is ideszámítva mindössze 25 levél vészett el. A hiányzó levelek a munka bekötésekor már nem voltak meg, mert a kiszakadtak helyére — a címlapok kivételével — mindenütt éppen annyi üres pótlevelet kötöttek, ahány onnét hiányzott.¹¹ A fehérebb és vastagabb pótlapok erősen elütnek a kézirat eredeti papírjától. Az üres vagy részben későbbi kéz által bejegyzésre használt pótleveleket és a két XVIII. századi levélcsíkot figyelmen kívül hagyva, az első

¹¹ A kézirat II. részéből elveszett hat levél helyén szintén megvolt a hat üres pótlevél. Ezek közül azonban ma már csak kettő van meg, a többi a kötet restaurálásához használták fel.

kéz írásában a kódex terjedelme összesen 450 levél és 71 levélcsik. A kötet teljes állománya pedig 470 levél és 73 levélcsik.

Terjedelme már önmagában is figyelmet keltő. Igazi érdekessége és jelentősége azonban a mű tárgyában rejlik. Az egyetlen eddig ismert olyan magyarnyelvű munka, amely az orvosgyógyászat egész témakörét felöleli s minden tekintetben a korabeli tudományosság színvonalán áll. Nem Melius- vagy Beythe-féle herbárium ez, még kevésbé Frankovith Gergely-féle kuruzslókönyv. Az egykorú hazai latin nyelvű irodalomban is hiába keressük méltó párját. Régi magyar orvosi irodalmunknak tulajdonképpen társtalan alkotása. Legközelebbi rokonának talán még Páriz Pápai Ferenc *Pax corporis, azaz: Az emberi testnek belső Nyavalyáinak Okairól, Fészkeiről és azoknak orvoslásának módgyáról való Tractája* (Kolozsvár, 1690)¹² tekinthető, de ez anyagának bőségét tekintve messze elmarad XVI. századi elődje mögött. Balsarátí seborvoslásról írt szakszerű műve is csak részletmunka az előttünk fekvő orvosi könyvhöz viszonyítva. Társait a nyugati orvosi irodalom hasonló alkotásai között kell keresnünk, amilyen például Leonello Faventino bolognai egyetemi tanár *De medendis morbis* című, a XVI. században több kiadást ért orvosi könyve, vagy számos más, főként olasz és német orvos-humanista ugyanilyen jellegű műve. Rendszerét tekintve követi ezeknek a XVI. századi külföldi orvostudományi munkáknak szerkezetét. A betegségek leírását — miként amazok is — a kódex törzsét képező első részben, a fejen kezdi és a fejtől lefelé halad végig az emberi testen, egyenként véve minden testrészt és a szerveket: agyvelő, fül, orr, szem, száj, fogak, nyelv, torok, gége, tüdő, szív, lép, máj, epe, gyomor és így tovább. Mindezeknek akkor ismert valamennyi betegségét külön-külön fejezetben tárgyalja, kimerítően ismertetve a baj okát, a betegség tüneteit és lefolyását, az ellene való védekezés módját. Előszámlálja, hogy egy-egy betegségben miféle ételekkel és italokkal kell élni vagy melyektől kell kiváltképp tartózkodni. Az egyes fejezetek végén az orvoslásról és a baj ellen szolgáló orvosságok elkészítésének módjáról szól. Olykor tíz-húsz, sőt több gyógyszerkompozitumot is felsorol. Könnyebb áttekinthetőség kedvéért a lapszélén mutatószókat alkalmaz s ugyanitt a betegségek latin nevét is jelzi.

A magyar orvosi könyv követi ugyan a vele egy ivású kül-

¹² RMK. I. 1387., 1432., 1474 és 1636. Tizenegyz év alatt (1690—1701-ig) négy kiadást ért, ami eléggé beszédes bizonyossága annak, hogy akkoriban mennyire szükséges és keresett volt az efféle könyv.

földi tudományos munkák elrendezését, az azonban szinte bizonyos, hogy nem valamely idegen mű szolgál fordítása, hanem nyilván kompiláció, amelyhez a szerző saját tapasztalataiból és itthon szerzett gyakorlati ismereteiből is sokat hozzáfűzött. Ezt bizonyítják a kódexben sok helyütt található hazai vonatkozások, hivatkozások, a szerző megjegyzései s több kérdésben kifejtett egyéni nézete.

Vajjon ki volt a magyar mű szerzője, aki alapos tudományos felkészültséggel, az akkortájt bontakozó kritikai érzékkel is megáldva egybeszerkesztette régi orvosi irodalmunk ránkmaradt emlékeinek ezt a legjelentősebbikét? Hol és mikor írhatták? Csupa olyan kérdés, amelyre cimlap híján csak több-kevesebb valószínűséggel felelhetünk.

A kódex 77b lapján (104. l. 2—3. sor) az egyik nátha ellen való orvosság leírása után a másoló keze írásában ez a megjegyzés olvasható: *Ez orwoffagoth Een Lenchyes Gërgy megh probaltam, es igën igaznak talatatoth. Egy torokdagadás ellen való orvosságnál (131. l. 18—19. sor) pedig csak így: Igën probalt orwoffagħ fokzor ez en magam által.*

Noha ez a két megjegyzés — éppen azért mert kivételes — nem vall a szerzőre, mégis fel kell vetnünk a kérdést: ki volt Lencsés György? Orvos- és gyógyszerésztörténeti műveink, életrajzi lexikonaink nem ismerik. Neve a külföldi egyetemek magyar hallgatóinak eddig kiadott jegyzékében sem fordul elő. Nagy Iván és Kempelen családtörténeti lexikona a XVI. s a következő századokból több Lencsés-családot is említ ugyan, de György nevű tagjáról egyiknek sem tud. Veress Endre: *Báthory István király* című művében említ azonban egy Lencsés Györgyöt, aki 1583. májusában, mint Báthori Kristóf leányának, Grizeldisznak, Zamojszki János lengyel kancellár menyasszonyának főszakácmestere kísérte úrnőjét krakkói esküvőjére.^{12a} Sajnos Veress Endre nem mondja meg, hogy ezt az adatát honnan meríti, pedig ezen a nyomon elindulva talán többet is ki lehetne deríteni a főszakácmesterről, aki minden valószínűség szerint a mi Lencsés Györgyünkkel azonos személy. Szerzőségének netán felvethető kérdése — bár ez az adat sem szól mellette — most már azon fordul meg, vajjon a kódex eredeti-e vagy másolat? Ha eredeti,

^{12a} Ehhez az adathoz a bevezetés szedése közben jutottunk s utólag iktattuk szövegünkbe. (Veress Endre i. m. Budapest, 1937. 212. l.)

akkor Lencsés György a szerző, ha másolat, akkor valószínűbb, hogy ez a név a másoló neve.

A kézirat szövege mindvégig igen gondos, szép és egyenletes írással készült. Javítgatás, törlés alig fordul elő benne. Mindez arra vall, hogy nem eredeti fogalmazvánnyal, hanem másolattal van dolgunk. S ezt igazolja leggyakrabban előforduló, jellegzetes másolási hibája, a szókihagyás is (pl. 146. l. 10. sor; 186. l. 32. sor; 256. l. 39. sor; 510. l. 22. sor; 583. l. 16. sor; 620. l. 10. sor; 636. l. 39—40. sor.) vagy ennek kiigazítása, az utólagos betoldások. Mint másolási tévedést ritkábban, de megtaláljuk az ellenkezőjét is, amikor ugyanazt a szót feleslegesen kétszer írja (pl. 107. l. 2. sor; 124. l. 3. sor stb.). Egyéb íráshiba is akad a kéziratban, például betűkihagyás (10. l. 7. sor; 113. l. 35. sor stb.). Talán legfeltűnőbb, hogy egy ízben (250. l., ld. a jegyzetet) világosan kihagy egy szónak való helyet, nyilván azért, mert az eredetiben az odavaló szót nem tudta elolvasni. A másoló olvasási hibájából történhetett az olyan elírás is, amikor a szövegben *ma z a s fa z e k* helyett *ma g a s fa z e k*, (294. l. 22. sor), vagy pedig *fe o z d me g v y z b e n* helyett *fe o z d me z v y z b e n* (525. l. 7. sor) áll. A tévedés magyarázata igen egyszerű: a XVI. századi kéziratokban a *g* és a *z* jele erősen hasonlít egymáshoz s kissé felületesebben nézve könnyen összecserélhető. Általában a szöveg kiadásával kapcsolatos munkálatok, az írás betűről-betűre haladó vizsgálata közben, arról kellett meggyőződnöm, hogy ez a fejezetek, címek, mutatószók gondos elrendezettségével, az elsőtől az utolsó szóig ugyanazzal a kaligrafikus írással készült kódex csakis másolat lehet.

Lencsés György szerzősége a kéziratból tehát nem bizonyítható. Sőt éppen ellenkezőleg, a felsorakoztatott érvek inkább amellettt szólnak, hogy Lencsés György csak másoló volt. De akárki szerkesztette is egybe ezt a hatalmas művet, egyetemet járt, tanult orvosnak kellett lennie. Valószínűleg erdélyi származású ember volt. Erre vall a kódex nyelve s azok a hazai személyek, akiket egy-egy orvosság használatával kapcsolatban megemlít. Ezek túlnyomó többsége Zemplén-, Ung-, Máramaros-, Szatmár-, Szabolcs-megye s az attól délre és délkeletre eső országrészből, tehát az erdélyi fejedelemség területéről való. Könyvében itt-ott elejtett vallásos megjegyzéseiből ítélve szinte bizonyos, hogy protestáns ember volt, noha ahol apácákról vagy barátokról emlékezik meg, közömbös higgadtsággal szól róluk, ami talán egy orvosi munkában nem feltűnő, bár a XVI. században a vallási türelmesség ritka erény. De arra is gondolhatunk, hogy a munka

olyan időben készült, amikor ily tekintetben bizonyos óvatosság nem volt felesleges: a Báthoriak korában.^{12b}

A mű írója kétségtelenül járatos volt a külföldi orvosi irodalomban. Úgy látszik, ismerte azt a polémiát is, amely akkortájt a Galenus-pártiak és a Paracelsisták között folyt. Ez szinte természetes, hiszen idehaza, Erdélyben éppen ekkoriban vitatkozott Gyulai Pál a fejedelem tanácsosa és Squarcialupus udvari orvos is Paracelsusról. A fejedelemség humanista műveltségű köreiből a XVI. század második felében igen sokan voltak, akik érdeklődtek az orvostudomány iránt, külföldi egyetemi tanulmányaik idején ilyen irányú studiumokkal foglalkoztak. A természettudományi gondolkodás ébresztésében a fejedelmi és főúri udvarokban működő külföldi orvosoknak (Servetus, Blandrata, stb.) is bizonyára jelentékeny része volt. Alig lehet tehát meglepő, hogy ebben a légkörben ezidőtájt született meg Erdélyben az orvoslás tudományának ez az első magyar nyelvű, szakszerű összefoglalása. Szerzője, a gyógyszerészetnek és orvostudománynak ebben a forrongó századában, ha nem járt is mindenben elől az úttörőkkel, mégis a humanizmus által újjáélesztett orvosgyógyászatnak, az ókori doktorokból és az újabb tapasztalatokból leszűrt egész tudásanyagával jelenik meg előttünk. Az ókori és középkori orvosok és filozófusok közül idézi Aeschriont, Aetiust, Antonius Musát, Archigenest, Aristotelest, Avicennát, Dioscorides, Galenust, Hippocratest, Mesuet, Nicandert, Plateariust, Platont, Rasist és Trallianust;¹³ a XVI. századiak közül Paracelsust (meghalt 1541-ben), Bayrust (Pietro de Bairo) III. Károly savoyai herceg orvosát (meghalt 1558-ban) és Matthiolus császári orvost (meghalt 1577-ben).

Személynevek írásában igen következetesen jár el. A külföldieket mindig latinul írja, egyes neveket viszont állandóan magyarul. Nyilvánvaló hát, hogy a fentiekben kívül még általa idézett Adorján doctor, Ferencz doctor és talán Iola doctor is magyar orvos volt. Nem nehéz kitalálni, hogy Adorján doktor valószínűleg Zápolyai János hasonló nevű háziorvosával azonos, Ferenc doktor pedig aligha lehet más, mint Hunyadi Ferenc, Báthori István erdélyi fejedelem és lengyel

^{12b} Veress Endre i. m.-ban utólag talált adat is ezt a feltevésünket igazolja. Sőt a szálak nemcsak a Báthoriak korába, hanem határozottan a Báthoriak udvarába vezetnek s hihetőleg az ő környezetükben keresendő az orvosi könyv szerzője is.

¹³ Említ még egy Plantarius (vagy Plautarius?) nevű orvost is (505. l.), akinek azonban nem sikerült megállapítani kilétét. Talán elírás Platearius helyett?

király udvari orvosa. Józsa doktornak azonban egyelőre nem sikerült fölfedni kilétét.

A szerző félig még a filológus-orvosok spekulatív módszerének foglya. Szeret tekintélyekre hivatkozni, hogy ezzel hitelesebbé tegye a betegségek keletkezéséről, lefolyásáról vagy azok gyógyításáról vallott nézeteit. Az új empirikus tudományosságnak azonban már hozzá is eljut egy-egy sugara s tekintélytisztelete nem gátolja abban, hogy kételyének, vagy egyéni felfogásának helyt ne adjon. Néha, egy-egy ókori vagy más doktor véleményének vagy gyógymódjának leírásában, úgy érezzük, mintha az idegen szerző idézésével szinte ki akarná emelni, hogy ezt nem ő mondja s ezzel mintegy a felelősséget is el akarná háritani magáról. Olykor ez a kételkedés egy „mondják” vagy „ha bizony” formulában jut kifejezésre. A XVI. század orvosa már nem hisz vakon. Azt még csak hajlandó elismerni, hogy az ökörnyelvfű leve borral elegyítve hasznos ital viperamarás ellen, de abban már komolyan kételkedik, hogy azt az embert, aki ugyanezt a füvet magánál hordja, megvédi mindenféle kígyómarástól — amint egyesek írják. Máskor lapokon át vitázik a „régii” vagy „az mostani” doktorokkal s hosszasan fejtegeti, hogy például a köszvény eredetére nézve miben nincs igazuk s a baj okát hogyan lehet helyesen, észszerűen megmagyarázni. Korántsem szabad azonban arra gondolnunk, hogy kritikai álláspontja most már minden naivságtól megóvja, de igen is rostál, válogat és ítéletet mond tárgyáról a XVI. századi tudományosság komoly mértéke szerint.

Mindezt magyarul teszi és pedig igen folyamatos, szinte könnyed, szabatos stílusban. S ezzel nem mondtunk keveset. Tudományos nyelvünk valójában most volt csak kibontakozóban. Műprózánk a XVI. századig csak vallási, teológiai vonalon tekinthetett vissza nagyobb gyakorlatra. Orvosi, szakirányú műnyelvünk nem volt s ezt a szerzőnek — ha némi gyér előzményekre talán támaszkodhatott is — a maga teljességében mégis a műírása közben kellett megteremtenie. Ebben a tekintetben ez a munka a magyar műpróza történetében is mérföldkő, az első komoly kísérlet a magyar tudományos orvosi műnyelv kialakítására. Szinte meglepő, hogy terminológiájában — bizonyos idegen eredetű gyógyszernevek kivételével — nem szorul rá a latin nyelv segítségére. Latin szavakat csak ritkán, akkor is kivétel nélkül a magyar kifejezés magyarázására alkalmaz, mintegy annak a humanista felfogásnak bizonyágtételeképpen, hogy a vulgáris nyelv épp oly jól használható irodalmi, tudományos ki-

fejező eszközzé válhat, mint az irodalmi gyakorlatban már kiművelt latin.

A kódex keletkezésének idejét illetően a másoló kezeírásában a kézirat semmiféle közelebbi adatot nem tartalmaz. Az ötödik rész tartalomjegyzéke alatt ugyan az a jóval későbbi, valószínűleg a XVII. század végéről vagy a XVIII. század elejéről származó bejegyzés olvasható, hogy „Ezeket irvan az Ezer hat tizenketödik EBteñbe”, ez az évszám azonban több okból nem vonatkozhatik a mű iratásának, de még másolásának idejére sem.

A kódex írásjellege tipikusan XVI. századi s hiteles kéziratokkal összevetve írása a XVI. század közepére, illetőleg második felére vall. Papírjának vízjele túlnyomó részben kétféjű sást ábrázol a mellén lévő pазsban K monogrammal (kétféle változatban). Ilyen vízjelű papírt 1580-ig a bajorországi Kemptenben gyártottak. Nálunk az 1550-es évek közepétől az 1590-es évekig volt használatban. A kódex papírjának egy kisebbik része vízjelként Kaufbeuren bajor városka címerét viseli. Ezt a fajta papírt nálunk az 1530-as évek végétől az 1580-as évek végéig használták.¹⁴

Határozottan XVI. századi jellegű a kódex helyesírása is. Egyetlen szokatlanabb betűjele az ö-nek van, melyet közönségesen ê-vel ír, vagy feloldva eo-val. Egyébként a kézirat a szokványos XVI. századi betűjelekkel él. Így az ü hang jele legtöbbször w, néha u vagy v; az sz hang jele általában ʒ, ritkábban lʒ, ß, í vagy s. Nagy kezdőbetű esetében éppen megfordítva, inkább Sʒ, ritkábban ʒ vagy S. Az s jele általában í vagy s; a z jele ʒ, a címszavakban néha z, de az s és z jelét elvétele egymásközött, sőt néha az sz jelzésére használt betűkkel is felcseréli. A cs jelölése a legváltozatosabb: c, ch, chi, chÿ, ci, cÿ, cʒ, cʒÿ; ugyan ezekkel a betűkkel jelöli azonban a c-t is. A gy-t többnyire gÿ-vel írja, ritkábban g-, gÿ-, gÿ-vel vagy gh-val. Betűjelei közül szinte teljesen hiányzik a j, ez jobbára csak sor végén fordul elő, ha a szó ÿ-nal végződik s annak kiírására nincs már elég hely; vagy római számjegyek jelölésében. Az i és j hangnak közönségesen ÿ, ritkábban i a betűjele.

Diakritikus jeleket általában nem alkalmaz. A magánhangzók nyiltabb vagy zártabb ejtését az olyan szavakban, amelyek szóképe azonos lenne, de jelentése különböző, elvétele magánhangzó

¹⁴ C. M. Briquet: Les filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier des leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600. Paris, Londres etc. 1907. I. 31., I. 77.

kettőzéssel, néha a betű fölé helyezett vízszintes vonalkával, vagy egyszerre mindkettővel különbözteti meg. Egyébként ékezetes betűket (pl. ü-t, amelynek hangértéke azonban nem ü, hanem mindig u vagy v) a szövegben csak akkor találunk, ha a szó többféleképp is olvasható. Írásában például az *n* és *u* jele teljesen egyforma, éppen ezért a „nyúcs” (nyujts) szót *n ű ú c h*-nak írja, nehogy valaki „nincs”-nek olvassa. A „gyurj” szót pedig azért írja *g ŷ ű r ŷ*-nek, hogy figyelmeztessen rá: itt nem „gyűrj”, hanem „gyurj” olvasandó, mert a „gyűrj” szót rendszerint *g ŷ w r ŷ*-nek írja. Hasonlóképpen az *w e g h* „üeg” (üveg) szót is azért írja néha ékezetekkel, nehogy „vég”-nek olvassák. Hasonlóképpen ékezettel igyekszik a betű hangértékét kétségtelenné tenni, ha a betűkép írása nem sikerült világosan vagy ha szövegjavításra kényszerült. Ilyenkor is gyakran használ ékezetes betűket, az *ü-n* kívül például *e-t* vagy *é-t*, amivel természetesen nem az *e*-hangok jelölésében kíván különbséget tenni, hanem pusztán azt jelzi, hogy a kérdéses betű nem tévesztendő össze más jellel, például az írásában az *e*-hez sokszor igen hasonló *i*-vel.

A kódex helyesírásának részletesebb vizsgálata nem feladatunk. Itt csak a kormeghatározás szempontjából perdöntő sajátosságait foglaltuk össze, amelyekből elég világosan kitűnik, hogy a kézirat a XVI. század második felénél későbbben nem készült.

Keletkezésének időkorét azonban még jobban megszükinthetjük, ha a kódexben idézett szerzőket is figyelembe vesszük. Nem az ókoriakat és középkoriakat, mert hiszen ezekre a XVI. század valamennyi orvosi műve, mint forrására hivatkozott s munkáik a XV. század végétől kezdve sok-sok kommentált kiadásában megjelentek. A magyar szerző is csak általánosságban hivatkozik rájuk: *Galenus ír ya k ê n ŷ w e b e n . . . a z m ŷ n t Auicenna mong ya . . . stb.*

A közelebbi kormeghatározásra a már idézett három XVI. századbeli orvos gyógyszerész nyujt alkalmat. Matthiolus és Paracelsus műveiről a kódex ugyan szintén nem emlékezik meg részletesebben, de amint ismeretes Matthiolus Dioscorides-kommentárja 1554-ben jelent meg először Velencében, Paracelsus munkái pedig az 1560-as években már Európa-szerte közismertek voltak. Bayrusról pedig a magyar szerző maga emlékezik meg kissé részletesebben. Az olasz orvos könyvének sem mondja ugyan meg a címét, de megjegyzi, hogy *Irtha pen ŷ gh a z e o k e o n ŷ w e t h 1560. e z t e n d e b e n . (392. l.) Bayrus, amint már*

említettük, 1558-ban meghalt. *De medendis humani corporis malis enchiridion, quod vulgo Veni mecum vocant* című művét tehát 1560-ban nem írhatta. A magyar szerző azonban nem is a könyv iratásának időpontjára gondolt, amikor ezt az évszámot leírta, hanem a megjelenésének évére. Bayrus munkája ugyanis valóban 1560-ban jelent meg először Bazelben. Ez a kódexnek egyetlen XVI. századbeli évszámadata, amelyből nyilvánvaló, hogy a magyar orvostudomány irodalmának ez az értékes emléke 1560 előtt nem készülhetett. Így tehát az 1560. évet a kézirat keletkezése alsó korhatárának kell tekintenünk.

De van még más bizonyítékunk is amellett, hogy a kódex a XVI. században készült. Az ismeretlen szerző egyes orvosságok leírása után munkájában igen gyakran azt is följegyezi, hogy kicsoda próbálta vagy kinek az orvossága. A kézirat, a már idézett orvosokkal együtt, közel hetven idegen és magyar személy nevét említi meg, akik között — sok ismeretlen vagy kisebb jelentőségű mellett — a magyar történelemből jól ismert személyiségek egész seregével találkozunk. Hivatkozik a szerző Nikomedes királyra, Mithridatesre, Augustus, Antonius, Aurelius császárra, László királyra (valószínűleg Szent László; egy foghústrohadás elleni orvossággal kapcsolatban említi), Fridericus hercegre, VI. Sándor pápa fiára (Borgia Cézár), Maximilianus német-római császárra, More Péterre, II. Ulászló konstantinápolyi követére. Rajtuk kívül még két idegen személy szerepel a kódexben: *Frater Donatus* és *Sigismundus de Prato*, akiknek életadatai azonban ismeretlenek előttem.

Az eddig felsorolt XVI. század előtt élt személyeken kívül sokkal nagyobb számban emlékezik meg a kézirat XVI. századi magyarokról. Így tudjuk meg, hogy *Fráter György* kincstartó, vagy amint gyakrabban nevezi „kécstartó barát”, miféle lábfürdőt használt főfájás ellen, vagy hogy *Drágffy Gáspárné*, később Ecsedi Báthori György felesége és a hírhedtté vált Báthori Erzsébet anyja, holdtöltekor minő fűekkel gyógyította epilepsiáját. Néprajzi szempontból különösen érdekes a magyar személyek idézése, mert az általuk használt gyógyszerek és gyógy módok között bizonyára igen sok hazai orvosság és gyógyeljárás található, de talán még történeti szempontból is rejtenek egy-egy hasznosítható adalékot ezek a följegyzések.

A kézirat keletkezési idejének meghatározására itt azonban elég lesz ha pusztán a kódexben előforduló személyek nevét számláljuk elő. A szerző megemlékezik *Apaffy István* udvar-

mesterről (meghalt 1588-ban); *Balassa Menyhátról* (meghalt 1568-ban); *Nyiri Báthori András* országbíróról (meghalt 1566-ban); *Somlai Báthori András* szatmári várkapitányról (meghalt 1563-ban); *Bebek Imréről*, aki az 1530-as években gyulafehérvári prépost volt; *Bethlen Farkasról*, aki János Zsigmondnak és Báthori Istvánnak volt a főkapitánya (meghalt 1590-ben); *János Zsigmondról*, akit a szerző csak „János király fiának”, vagy „király fiának” nevez (meghalt 1571-ben); *Kun Gothárdról*, Zápolyai János fővezérééről (meghalt 1536-ban); *Mágócsy Gáspár* várkapitányról (meghalt 1579-ben); *Melith György* zempléni nemesúrról (életéről a legutolsó történeti adat 1580-ból való); *Palatics Jánosról*, aki Básta hadaival vonult Erdélybe s ott 1605-ben meggyilkolták; *Thuri György* nagykanizsai várkapitányról (meghalt 1571-ben). Rajtuk kívül a kódex még ezeket a nyilván XVI. századi személyeket említi: Bajoni István, Borbély Máté, Cserödy Borbála, Szarándi Horváth János, Kákonyi Ferenc, Kávássy Kristóf,¹⁵ Krecsmer János, Lajos Gergely, Lugasi Máté, Pesti András, Szörös Ambrus, Várady Imre prépost, Várady Imre esperes és Zilahy Ferenc. Ez utóbb felsoroltak életéről a közelebbi adatok hiányoznak. Családtörténeti lexikonaik szerint annyi azonban bizonyos, hogy ilyen nevű családok éltek a XVI. században.

A kódexben idézett történeti nevek között egy sincs, akinek viselője a XVI. századnál később élt volna. Több mint fele még éppen XVI. századi és pedig csupa olyan személy, aki az egyetlen Palatics János kivételével az 1600. esztendő már nem érte meg. Kell-e ennél nyomósabb bizonyíték arra, hogy ez az orvosi könyv a XVI. század végénél később nem keletkezhetett. Kétségtelenné teszi ezt az a körülmény is, hogy a szerző a kódex írása közben nyilván csak olyan élő vagy nemrég elhunyt személyekre hivatkozhatott — kivált ha a történetileg jelentéktelenebbekre gondolunk — akik az ő korában legalább is szűkebb pátériája területén közismertek voltak. Alig is hihető, hogy egyesekről, nevük említése nélkül, egyszerűen mint „kénccstartó barátról”, „király fiáról”, „Károly császár követéről” beszéljen, ha maga nem kortársa ezeknek, vagy ha legalább is emléküik igen frissen és elevenen nem él a lelkében.

Az a kép, amely ebből a kódexből élénk tárul tipikusan XVI. századi. Erre a korra utal a kódex írásjegye, papírja, helyes-

¹⁵ Talán azonos azzal a Kávássy Kristóffal, akit egy 1551-ben Sárosvárt (Vas megye) kelt „menedék”-level említ. (Közölve: Nép és Nyelv, 1943. évf. 19—20. l.)

írása, nyelve, a mű egész tudományos felépítése, szerkezete. Ebben a században éltek szinte kivétel nélkül az említett magyar személyek, akik a betegségek ellen küzdöttek és az egyes orvosságokkal a gyógyulást keresték. Mindezen meggondolások és az évszám adatok alapján, valószínűleg közel járunk az igazsághoz, ha a mű szerzésének idejét az 1570-es évekre helyezzük. Az orvosi könyv e korunkra jutott másolatának pedig nem sokkal szerzésének ideje után kellett készülnie, mert a kódex írásjellege szerint a másolónak a betűvetés tudományát feltétlenül még a század második felének közepe előtt el kellett sajátítania.

Kinek a számára készült a másolat, erre a kérdésre ma már annál kevésbé felelhetünk, mert a kéziratnak éppen azok a részei (az első és utolsó lapok), amelyeken esetleg ilyen tartalmú megjegyzés lehetett, elvesztek. Csak annyi bizonyos, hogy a kódex az 1550-es években *Nagyenyedi Barakonyi Borbély János* tulajdonában volt.¹⁶ Még pedig mai csonka állapotában, de már a hiányzókat pótló üres levelekkel kiegészítve, amelyekre részben Barakonyi jegyeztetett fel egynémely orvossgot. Az utolsó pótlévről szintén ő jegyezte fel 1656-ban Ungvárt, talán egy érvágásról szóló munkájának fejezetit. Barakonyi tehát maga is orvoslással foglalkozott. Mindössze annyi az, amit ma róla mondhatunk.

A következő adat, melynek nyomán a kódex vándorlásának útját tovább kísérhetjük, csaknem félszázaddal későbbi. A hátsó kötéstábla belső lapján áll az a bejegyzés, hogy *Johannis Pellöczi ab Anno 1702. Possedentis*. Pelsőczi János 1672-ben született a Gömör-megyei Pelsőcön. 1691-től, hároméves külföldi tanulmányútját (1697—1700) leszámítva, élete végéig Erdélyben élt. 1702-ben szentmihályfalvi lelkész, 1717-től a gyulafehérvári református egyházkerület esperese volt s 1749-ben, mint szuperintendens halt meg. Hogyan került hozzá az orvosi könyv, egyelőre kideríthetetlen. Épp így nem tudunk arra sem felelni, miként jutott a kódex Teleki Sándor grófhhoz. Teleki Sándor (1679—1760) kortársa volt ugyan Pelsőczi Jánosnak s nem lehetetlen, hogy tőle kapta ajándékba a kéziratot, de talán még valószínűbb, hogy a szuperintendens halála után jutott birtokába.

*

Bevezetésünkben az orvosi könyv általános jelentőségéről, szerzőjéről, keletkezésének és másolásának helyéről s idejéről,

¹⁶ Lásd a kódex első lapjának hasonmását.

valamint a kódex eddigi sorsáról kívántunk tájékoztatást nyújtani. Nem volt azonban feladatunk, hogy valamely szaktudományi szempontból a részletesebb kutatásnak illetéktelenül elébevégyünk. A bevezetés keretei erre lehetőséget sem nyújtanak. Annál kevésbbé, mert hiszen ez a mű több tudományágat is érdekel s gyógyászattörténeti, néprajzi, szótörténeti stb. szempontból egyenként is csinos kis köteteket lehetne írni erről a XVI. századi emlékünkről.

Befejezésül szövegkiadásunkban követett eljárásunkról kell még röviden megemlékeznünk. A kódex szövegét teljes egészében betűhíven közöljük. Csak így elégíthetünk ki minden tudományos igényt. Mert ez a mű nemcsak az orvos- és gyógyszer-történész, hanem a nyelvész számára is rendkívül nagyjelentőségű. Efféle szétágazó és sokirányú tudományos vizsgálódásra pedig csakis betűhív szöveg alkalmas. Hogy olvasását azok számára is megkönnyítsük, akik a XVI. századi szövegolvasásban nem járatosak, a kötet végén táblázatosan összeállítottuk a betűjeleket és azok hangértékét, néhány olvasási példával illusztrálva. Ez a táblázat nem nyelvész-igénnyel készült, pusztán az imént említett *gyakorlati* célt szolgálja. Természetesen mindenegyes olvasási nehézséget el nem oszthat, mert a kódex helyesírása — noha a XVI. században az ortográfiának még nincsenek megállapodott szabályai — elég következetes ugyan, de az egyes szavak összes helyesírásbeli változatait ilyen táblázatban kimeríteni lehetetlen.

A kódex levelei közé ragasztott levélcsíkok szövegét mindenkor jegyzetben közöltük. Amennyiben azokat a kódex másolója, tehát az *első kéz* (a jegyzetekben így említjük) írta, azon esetben a jegyzetben is nagyobb betűtípussal szedettük a szöveget, viszont minden későbbi bejegyzést és a saját megjegyeznievalóinkat is apró betűkkel nyomattuk. Ezáltal az olvasó első pillantásra megállapíthatja, hogy mely részek származnak a kódex másolójától vagy későbbi kéztől.

A szövegben rövidítéseket ritkán találunk. Magyar szavakban jobbra helyszűke esetén. Gyakrabban csak a betoldott néhány latin részletben fordulnak elő. A rövidítéseket csak akkor oldottuk fel, ha erre nyomdatechnikai okok kényszerítettek. A másoló által írt magyar szövegben egyetlen egyszer, a p [r o] b a l t a t o t h (579. l. 9. sor) esetében. Egyébként híven utánoztuk a kézirat rövidítés-jeleit (pl. ch̄yālāth = csalánt; fāyda lō = fájdalom; borbā = borban; tōkk = tőknek stb.) A kéziratban betűrövidítésekre használt hullámos és vízszintes vonalkától eltérő, de mégis hasonló jelzést csak a -ról, -ről, -tól, -től

rövidítésében alkalmaztunk. Ezt a kézirat hullámosan áthúzott l-lel jelöli. Kiadásunkban erre a lengyel l-t használtuk (pl. h y d e g w l e s t l = hidegülestül). Ha a rövidítés nyomtatással való utánzása egyáltalán nem sikerült (csakis egyes latin szavakban alkalmazott rövidítésjelek esetében), olyankor szögletes zárójel között oldottuk fel (pl. atq[ue]). Ugyancsak szögletes [] zárójel közé tettünk minden olyan szövegrészt, szót vagy betűt, amelyet a kézirat valamely sérülése következtében magunknak kellett kiegészítenünk. Ha a szöveg csonkulását kétségtelenül kiegészíteni nem sikerült, akkor azt kipontozással jeleztük. Hegyes () zárójelbe kerültek a kéziratban a másoló által áthúzott, de egyébként elolvasható szavak és betűk. Az olvashatatlanná kihúzottakra, valamint az utólagos szövegjavításokra a jegyzetben hívtuk fel a figyelmet. A kéziratban eredetileg is zárójelbe tett szövegrészeket kiadásunkban kerek () zárójel között közöltük.

Az eredeti szöveg feltűnőbb szóalakjaira, íráshibáira a szó után szögletes zárójelbe tett felkiáltójellel [!] figyelmeztettük olvasóinkat.

A kéziratban állandóan használt mértékegységek rövidítését az alábbiakban közöljük:

añ = ana, azaz „egyenlő mértékkel”.

gř = granum; 1 gř = 0.0729 gramm. (A rövidítés jelzésére kiadásunkban a cseh ábc ř-jét használtuk, mint amely legjobban megközelíti a kéziratban az r fölé írt n vagy v-szerű rövidítésjelet.)

⊃ = scrupulus; 1 ⊃ = 20 gř, azaz 1.458 gramm.

⊃ = drachma vagy magyarul nehezék; 1 ⊃ = 60 gř, azaz 4.375 gramm.

⊃ = uncia; 1 ⊃ = 480 gř, azaz 35.001 gramm.

℔ = libra vagy font; 1 ℔ = 5760 gř, azaz 419.904 gramm.

M = manipulus, vagy magyarul marék; 1 marék = 1/2 uncia, azaz 17.5005 gramm.

A mennyiséget a mértékjelzés után tett arabs vagy még gyakrabban római számok fejezik ki. Ez utóbbiak kéziratunkban mindig kisbetűkkel vannak írva, pl. ⚄ iiij = 4 uncia, ⊃ xij = 12 scrupulus. A mértékjel vagy a szám után írt s rövidítés a latin *semis*, azaz 1/2 jele, pl. ⊃ ij. s. = 2 1/2 drachma.

Itt kell még megemlítenünk, hogy az orvosi könyvhöz szótár és tárgymutató is készül. Ez külön kötetben fog megjelenni, egyrészt azért, mert a célszerűség és a két kiadvány terjedelme is így kívánja, másrészt azonban azért is, mert szövegkiadásunk megjelenését a szótárral egy kötetben való kinyomatás túlságosan elodázta volna. Már pedig ez a kódex így is elég sokáig lappangott ismeretlenül. Arra törekedtünk tehát, hogy a magyar művelődéstörténetnek ehhez a ritka becsű emlékéhez valamennyi szaktudomány kutatói minél előbb hozzáférhessenek s ennek a hatalmas magyar nyelvű orvosi műnek részleteiben is megvilágíthassák minden értékét és egész jelentőségét.

Varjas Béla

[Embőzŷ Tefitnek betegfegŷzél
ualo ozuoffagok.]

[El[eo reŷ]¹

¹ Az első rész elötétele a kódexből hiányzik, azt a többi rész elötételeként mintájára készítettük el.

A kiadásért felel: Dr. Varjas Béla.

19556 Sárkány-nyomda r.-t. Budapest, VI., Horn Ede-u. 9. Tel.: 122-190, 326-066.
Igazgatók: Wessely Antal és Wessely József.

Embérü Testnek betegségűzél ualo N. Enyedi orvostagok. Barakony Borbely János Könyve

Agü Velézel.

Fejéredés sa Telben Fodor mentával avarogj Te
majorannal parlod, nyarban prujos Zupannal. Ez
agüvel vélejérs megd evősséj, és nashar nem ényj
yájtand yuduluj.

Agüvel vélejérs myndenteben igü éjzéjéjéjé.
sa Székfűrés, Nagy Belsőfűrés, Nagy Fejér mentával
Fűrés megd vjéber, és azzal parlod az Fejéredés.

Embérü prujosig igü banyos.

Agü velérs prujos sumny vjé nem avaris,
nyjérs az Embérelérsig, mérs myndis Belsőfűrés
és vjérs éjéber.

Az Fézél.

Fejéredés myndis kesz avarogj Harom berben Te
megd majarad capis, Az Zupann prujos Belső
fűrés, Spjranndés, majarand avarogj kaparand,
Fűrés.

Fejéred Hupás napjában éjébera prujosig
prujosig, igü banyos az Fejéredés.

Ha kirodnd ábar, éjérs az Fejéredés
megd vjérs capis, Fejéred nem fáj az Belső

[L 1a] Embézy Teltnek beteglegy 2él ualo
o 2 u o f f a g o k.¹

Agý Velé 2él.

Feyedeth ha Telben Fodor Mentawal awagy [Tanuf[ag] Maýorannal parlod, Nyarban penygh Rolawal, Ez Agýad velejeth megh eréssity, es Nathat nem hagý raýtad ýndulny.

Agýad velejeth myndenkoron igén tyztýttýa, ha Székfweth, vagý Bechýfweth, vagý Feýer mentath féß megh vyzben, es azzal parlod az Feýedeth.

Enheýra pwbégný igén haznos.

Agý velének penygh lemmý vgý nem aarth, mynth az Emeztetlenleg, merth myndén Beteglegnek ez vgýan gyékere.

A z F é 2 é l.

Feyedeth myndén keth awagy Harom hetben [Tanuf[ag] megh mofalfad ecczér. Az Lugban penygh Bechý fweth, Spýcarnardoth, Maýoranth, awagy kapotnakoth vettes.

Feyed Hulath napýaban gyakorta fyfwlyed fwfwel, igén haznos az Feýednek.

Ha férédnéd akarz, elézér az Feýedre [Hecczér] meleg vyzeth eoß, Feýed nem faý az férdé [vthan.]

[L 1b] Fének penygh megh bantala, az mynth az Orwollo Doctorok az Naponkenth valo gyakorlafbol ezékben véttek, Harom rendben lezén. Awagy az Hartýakban: Awagy az Agý velének allattýaban; Awagy az Folyafokban kýth Deakul Meatuloknak hýnak. Lezén azerth Elézér azokban az keth Hartýakban kýk az Agý veléth be takarýak: Awagy penygh az ýnas hartýaban mely az Agý kaponýath az Bér alath be takarýa. Ez Hartýak-

¹ A cím körül a kódex egykori tulajdonosának bejegyzése: „N: Enyedi Barakony[i] Borbely Ján[os] Könyve.”

nak penygh bantalybol kéwetkeozyk, Vyonnaan valo Fê fayas: Igên Erês Feo fayas: Az Fênek fel feleol valo fayafa. [Mafođy]k Mafođczor lezên az Agy Velênek allattýaban, mykor az Elmenek, Az Elmelkêdefnek, Es az Emlékêzetnek Szeky es ezkêze megh veß, awagy ereye es tehetlege el vetetyk: Ha megh veß, abbol kéwetkêzyk Hagymaz: Okoffaghnekwl valo kabalkodas mely lezên az Hagymazban: Eßnekwl valo Eýelý budofas: Dwhês Bolondlagh. Ha penygh Ereye vetetyk el, abbol lezên oly Bolondlagh, kyben az Okoffagh, az Emlékêzeth is el veß: Balgataglagh: Emlékêzetnek el vezefe: Eýel es Nappal nagy baggyadwa aluwo Beteglegh: Alomnak zertelen nagy kewanlaganak beteglegh: Hertelen valo el Szedwles, ky mya az egez Teltnek erzekênlege es mozgafa el [Harm]adyk|vetetyk. Harmadzor, lezên az Agy velêknek gyomrayban awagy tartoýban, es annak folyalyban, Mely folyalok ...nalis |altal, az Agy Velêbêl az Elewenýtê Leleok, az Erze...us |kênlegnek ees mozgafnak ezkêzyben zarmazyk, es ydeítowa el oztatyk. Ez bantalbol penygh kéwetkêzyk, Szedêlges: Korlagh téres: Bozorkany Nyomas: Guta wtes; Inaknak el zakadafa kyth fel guta wtelnek hynak: Inaknak [L 2a] êzwe vonodafa kyth Meredêknek awagy Gêrchnek neweznek, Rezketegêllegh, Es Nathak.

Cephalo... Soda. | **Vyonnaan ualo Fêfayasrol.**

Okay | Ez vyonnaan yndulo Fê fayas: Neha az Nedwellegêknek kywle valamý mertekletlenlegtwl; Neha az Neduellegêknek Mýnemwlegetwl; Neha azon Nedwellegêknek tele voltatul zarmazyk, mykor az paraknak ménetelyth be teoltyk: Neha az Feonek erêtelenlege mya mykor valamý Szel tamad valamý rezeben az Fênek: Neha Gyomornak vetketwl: Neha egyeb dolgoktul is.

Oruois[agok] | Egy êregh Almath, ha penygh apro, têbbet, [ws megh paralban, az Belýth véd ky es az Hufat têrd megh egy Talban mynth egy pepêth, Eos valamý kewes rofa olayt bele, têrêt kichyn Saffrannyal hynch megh, têrd yol êzwe ezêketh, melegên kêld az Fêre.

Keth edês almat, keth Nehezek Thêmyent, kylencz Barazk magnak belýth tery eoze, Eos egy kewes rofa awagy leuendula vyzeth bele, kêld az Fêre.

Torma leweleth kený megh Mezzel, hynch megh têrêt Sowel félwl, kêld az Fêre.

Szélének kacchját téry megh bwén mofarban, az leweth fachyard kÿ ruha altal, egÿ kewes rofa Olajal es roflÿztel chÿnalÿ flaltromot, kéld az feore.

Thémÿent, galamb ganeÿat, roflÿztéth, egÿenlê mertekkel habarÿ ézwe tÿkmonÿ feÿerewel, Sha az Homlok feleol faÿ az Fê, kéld az Fének hatullo rezere, Ha penÿgh az Fének hatulloreze faÿ, az homlokara.

Feÿer Borloth, Saffrant, egÿ mertekkel vegÿ añ 3 ij, Euforbiomot. 3 j, Vadgalamb ganeth, 3, j s. térd ézwe Eczettel, kéld az homlokra es az ket vak zémre.

[I. 2b] Fêldÿ Borostÿannak leweleth térd megh, es fachyard kÿ az leweth, rofa olajal es Eczettel elegÿch eoÿzwe, bocÿas az orraban benne, az Homlokat is ezzel kennÿed.

Borloth téry ézwe Tengêrÿ zêléwel awagÿ azzu zêléwel, es Tetwfwel. Enhera es eltwe is vachÿora eléth ezth ad énnÿ az Feÿe faÿonak, el vezÿ az Fê faÿalst, az Nathat is kÿ tÿztÿttÿa.

Fekete wrmêth aszath fêz megh feÿer borban, had megh hwnÿ, abban mofad az faÿo Feÿeth, az wrmêth az vthan kéld rea.

Mÿrrhat, zerechÿên dÿot, konkolt, añ 3, iij, Sol, Têk mag-nak belÿth, añ 3, j, térd porra es chÿnald ézwe rofa olajal, Trocifcolokat chÿnalÿ beléle, Smÿkor zwkzêgh, eggÿeth azzonÿ-allat teÿewel kÿ leant zoptath elegÿch ézwe, têlch fél az Orban, kÿ tÿztÿttÿia az Fêfaÿalst.

Ilopoth, rutath, Cÿombort, Fêldÿ bozza gÿêkereth, fêz megh feÿer borban fédel alat, ezzel mofad az Feÿet egÿ Nap kecczêris haromzoris. Az vthan aszÿu rutat téry megh egÿ kÿs borban, fachyard kÿ ruha altal az leweth, martogas ruhat ebben, az menÿ helyên az Fê faÿ téd rea, mÿnd ezt chÿyelekêggÿyed. Soha olÿ erês Fê faÿdalom nem lehet kÿt harmad napigh megh nem gÿogÿth. Bebek Imreh probalta.

Maÿorannak fachyard kÿ az lewet, melegên keth awagÿ harom cÿeppêth bochÿas fél az Orban.

Hewlegbêl ualo Fêfaÿasrol.

[... usis

Fének Hewlegbêl valo faÿafa lezên legh ÿnkab az [... Napnak hewlegetwl, mÿkor lokaÿgh az Feÿet altal lwithÿ; Hertelen ÿarastul is megh lezên: Fêrdêtwl Langnak kêzel voltatul: Haragtul: Bufulastul: Es melegh beteglegêktwl.

[I. 3a] Ennek Bÿzonÿos ÿeley ezêk, hogÿha tapaztod az [legÿ...

Féyet meleg h es zaráz, az zémék vérélfek, es ha az feyeth hýdeggel ertetéð érémelth zenwedý. Ez ilyen fáyalban nem ýo meleg helyén leonný, hanem hýwés helyén, es hýdegh vyznek egýk edenbél az malýk edenbe zoralawal is hwýtený kel az helt. Az hazban penýgh, rofat, výolat, vizý téknek výragath, zélé kaccýath, zedernek leweleit, es effele hýwélfýté allatokat kel hozný es hýntený.

Eledel | Az Etel keweses es hýdegh természetw legýén, vgý mýnth Salata, porcýn, arpa dara, hýgan fwlt týkmoný, galambffý egréffel féwe, kéwýhal, Mondola teý mýnd az heawal eo3we Ital | térwe. Ital penýgh vyz legién egýeb fe, hanem ha kýnek az gýomra vyz ýtallal megh bomlanek, az borth vyzzel iol megh elegýtwen aggyad ýnnýa, Awagy olý vyzeth a Tanufagh|kýben valamý kewes fa heat féztenek megh. Ez ilyen alugýek es nyugoggék, Azzonýallattal ne kézélwlyén, zekýt es vyzeletýth megh ne tartoztaffa, de mýhelt almabol fél lérken, ezéktwl magath mýngýaralth megh wrefýcche. Napfent, Munkat, Férdét, haragot es bululalth es mýndén affele ýndulatokat igén el tawoztalfon.

Oruolsagok | Opiumoth, Natragula gýékerenek az félle heath, vizý téknek výragath, Camfort, vegý egýenlé mertekkel, es vizýtéknék lewelenek ký fachýart leweben elegýcd el es chýnalý trocifolokat beléle, az veréfenýén zarázd megh, az vthan térd porra, es mýkor a zwkzég h kewannýa ennek az poraban fuy . . . ban,¹ es azonnal megh zwnýk az fáydalom.

Egý kewes rola vyzeth eczettel elegých eo3we zýtafd fél az orraban, mýndýaralth megh lallittýa az fének fáydalmath.

[I. 3b] Vadzélének výragath rola oláyal es eczettel elegich ézwe, es kéfd az homlokra.

Rola oláyth es výola oláyth, Eczettel, Egréffel es Camforral téry eréffen ézwe molarban, kéfd ezt az homlokra es vak zémékre, megh giogýttia az fáyo feyeth a ký vgýan chýéng h es harangoz.

Výolat, vizýtéket Arpat, Feýer fwznek leweleth, zélének leweleth, feozd megh vyzben, es eottézzed ezzel az fáyo feyeth. Sha akarod hogý alom ýw[ié]n reaýa, Ez vyzben feýer maaknak feýet magwanekwl, es Salatath, feoz megh výonnan, Ezzel moffad az feýet, az labfeýet es az lzarakat.

Rola oláyth z ij, rola vyzeth z iij, Io Eczetéth z j, vel

¹ Tintafolt miatt olvashatatlan szavak. Talán: az orraban.

valamý Sot bele, es týkmoný feýerýben habard ýol eréffen ézwe, march ruhat bele, es téd az homlokra.

Fwlben erezté fwnek vyzet, Salata vyzeth, zepzélé vyzeth añ ž ij, zekfw vyzeth, Eczetéth, añ ž j, elegýcd eo3we ezéketh, march ruhat bele, es kéfd az homlokra es vak zémékre.

Kenýer belýth elegýcz ézwe Maak olaýal ees mondola olaýal, térd ézwe, keofd az homlokra.

Egý vý týkmonnak mynd zeket feýeret habard ézwe rofa olaýal es rofa vyzzel, kéfd az homlokra es keth vak zémékre.

Býfalma magoth, B... magot' añ ž vj, Porchýn fwnek lewelet, ž iij, zépžéleo lewelet ž j, rofa olaýt ž ij, chýnald ézwe ezéket es kend ruhara, kéfd az homlokra es vak zémékre.

Fanak vý mohat azaafd megh rofa olaýban, es ezth kélfed az faýo fére.

[L. 4a] Popiomoth, ž j, rofa olaýth, výola olaýth, añ ž iij, vizýtéknek a3zu výragath ð j, a3zu vérés rofat, ð j, ehéz tegý vya3th az menyé zwkzegrh es chýnalý kené ýreth, ezzel kennýed az homlokot es keth vak zéméth.

Vérés rolath féz megh Sawanýu borban, ezt keofd az homlokra es vak zémékre.

Salatanak fachýard ký az leweth, rofa olaýal ees Eczettel elegých ézwe, kéfd az fére.

Mondolath téry megh, elegýcd eo3we rofa vyzzel es kéfd az homlokra es vak zémékre.

Rofa výragoth, výola výragoth, M. s. Feýer fw3 leweleth, Saarkerepeth, zekfweth, añ M. j. Feýer malwa magoth, ž iij, Megh healt arpath ž ij, ezéket fézd megh vyzben ũ ij, mynd addigh hogý harmad reze el apaggýon, ezzel mollad az feýeth.

Belend fwnek Nýers leweleth, Fan awagy kézýklan terméth mohot téry ézwe rofa olaýal, kéfd az fére.

Žélé kacczyanak térd ký az leweth, rofa olaýal es arpa lýztel elegých eo3we, flaftrum moggýara chýnald az fére, megh giogýttia. Probalth.

Gyermékchenek.

Az Gyermékchenek mykor feýe faý iol megh kel lathný, lha az zeký megh alloth, chýappal megh kel ýndýtaný, az vthan teýben march ruhat es azt téd az homlokara.

Rofa vyzeth ž ij, Camfort. Saffrant. añ ž s. march ruhat ebben téd az feýere.

¹ Tintafolt miatt olvashatatlan szó. Talán: Balhafw.

Vyola olayth, rofa olayth, añ 3 j, Eczetêth 3 s. Camforth 3 ij, elegyçh iol êzwe, têd az feore.

[L 4b] Têk vyzeth, rofa vyzeth 3 iij añ., vyola vyzeth, vizy têknek vyzeth añ 3 ij, ezêketh rofa olayal es tÿkmony feyerewel elegyçd eoçwe, egÿ kewes eczet is legÿên kêzthe, habard iol eoçwe, march ruhat bele, teod az homlokara.

...rialis. Ha az feye igên forro az gyermeknek, Tÿkmonnak az zekÿth rofa olayal elegyçh eoçwe, kend valamÿre, têd feolwl az feÿere, de ezth mynd vnof vntalan megh vÿchÿad awagy megh valtoztallad.

Têknek az leweleth, vborkanak es dÿnnÿenek az kwlfê hea faradekath, zepzêlê lewelenek ky fachÿarth leweth es rofa olayth, têrd eoçwe ezêketh, es teod az feÿe kaponÿayara.

[T]anulagh.] Ezth penygh igên ezêdben veogyed, hogÿ a mykor az feÿet keoteod, myndenkoron az orwolflagokath megh hwÿched, yegeth rakÿ melle, vagÿ hawath, vagÿ az ruhat igên hÿdeg vÿzben marchÿad, az kyre kenêd es chÿnalod az orwolflagoth, es vgÿ kêfd az fêre, De az fênek hatulÿara loha az orwolflagoth ne tegÿed hanem az Eleÿre az homlok fele.

Hÿdegfegbêl ualo Fê faÿasrol.

Fênek hÿdegfegbêl valo faÿafa lezên az hÿdegh Egtwl a Okaÿ. | mely kêrwlwnk vagion, yelêlben annak az ky meÿytelen fêwel lokath mulath az hÿdegên. Hÿdegh allattal az feÿet ha ky mynden mod nekwl gyakorta tartÿa, attulis megh lezên.

[E]lgÿék. | Ennek Bizonyos yeley ezêk, hogÿha tapasztod az feÿet, semmy meleglegêth benne nem erzes, az orczaÿa Nem zaraz de igên zÿntelen. Az zêmêk halwanÿ puffath zabafuk. Ez ilyen fê faÿalban nem yo hÿdegh helyen, hanem meleg helyên kel leonnÿ.

[L 5a] [E]ledelêk. | Teÿeth es halat es myndên affele etelth az ky megh hÿdegÿth, el kel tawoztatny. Elÿên embêr hÿgan lwl Ital. | tÿkmonnyal es apro Madarkakkal. Ital vekony Bor legÿên, merth az bor nem arth lêth ygên haznal, azerth merth az bor Tanulagh. | melegÿt is vekonyt is. Iarÿon mynd gÿalog myn[!] lowon, merth ezêk is meleglegêth ÿndÿtnak, Meleg h feordê is haznos. Felrezenh valo aluua [!] is yo, de têbbet kel vigÿazny hogÿ nem alunnÿ. Zomorulagoth, Nehez gondolatokath, es elmenek fêl haborodafÿt el kel tawoztatny.

Oruofsagok. | Kakukfweh, Fodormentath, kyffêldÿ Boroltÿanth,

Chyombort, Lo mentath, mynd egý mertekkel vegý, Es fêzd megh ezéket Borban, Ezzel parolýad az feýeth.

Boroltyannak het leweleth. Barazk magot kyth megh hamoztal az belýt heteth, fa olayban es eczetben fêzd megh, kéfd az fêre es vak zémékre.

Kélelth es Soth melegých megh, es azzal parolýad az hýdeg feýeth.

Chyombort es korpalth melegých megh, es azzal parolýad az feýeth.

Žekfweth es Mezeý kémenth melegých megh, es azzal parolýad.

Rutath, Rofa olayth, vizý mentath feoz eoꝝwe, es Arpabol chýnalth pepeth is chýnalý kéꝝze, ezt kélfed az homlokra.

Multarth es Eczetéth teorý eoꝝwe yol, azzal kennýed az homlokoth.

Euforbiomot rofa olayal elegých eoꝝwe, melegýcd megh es vgý melegén, chýepeges az fwleben benne az melý feleol az feye faý, kéfd az feýereis, azth írýa Galenus, hogý ezzel megh giogýul.

[L 5b] Konkolth aztas megh egý Eýel es egý nap eczetben, az vthan zarazd megh es térd megh, azt fuyad az orban, ez ký týztýttýa az orron az hýdegbél valo feo faýalth.

Barazk magoth hamoz megh az heatul, Nýomd ký az leweth, elegých éꝝwe zaporafwnek az výzewel, ezth chýnald az homlokra es vakzemekre.

Rutha olayth, kek liliom olayth, ž j. Maýoranath, Bakfweth, Borloth ð j añ. Euforbiomoth Eoth zéméth, výazth az mený ehéz elegch, chýnalý ebbél kenéth, es ezzel kennýed az feýeth.

Kakuk fwet feoz megh výzben, Eczettel es rofanak olayawal hýnch megh, E melle fêz Maýoranat výzben es Sarga gyoparth, elegých eoꝝwe mynd ezéketh, es kézd az feore.

Kakuk fwnek lewelet, Maýorannath, rutath, añ M. s. Rofmarýnth M. j, Székfwet ž j, Chýomborth, lo mentath, añ ž j s. ezéketh térd eoꝝwe, vard egý ruha vankosba, melegýcd megh ezt eleoꝝr, az vthan eczettel eottézd megh, es kéfd az feore.

Spýcanard olayth, Laurus olayth, añ ž j s. Azzu Bakfweth, ð j, Rutath, ð s. Maýoranth, Székfweth, añ ð s. hat zerechén dyoth, ezéket mynd porra térwen elegých az olayban, es egý kewes výazzal chýnald éꝝwe, ezzel kennýed az feýeth melegén.

Ezth iol ezédben végyed hogý az hýdegh feo faýalth|Tanulagh. myndenkor meleggel kélfed es kennýed.

Szarazságból való Főfajásról.

Főnek zártlagból való fájdalma élők az Eegnek zártlagat-
tul, zártztho orwollagoktul, Ehlegtwl, Nagy [L. 6a] munkatul.
Azzonyállattal való fok kézféwleftwl, Elmenek gyakorlatossággal
való megh haborodafjtu.

leleý. | Ennek bizonyos yeleý ezék, ha igén kewes awagý vgyan
lemmý Nedwes rutlagh az orbol ký nem zarmazýk. Az zémék
ký kerekédnek es be efnek vgyýmynth, es alom nem ýw az em-
bérre hanem alhatatlanlagh es vigýazas.

Eledelék | Ez ilyen feo fajó, Nedwes egén yarýon, ees Nedwes
elefeggel elýèn es ýo ýzwel, Týkmonnak az zekýwel. kakálnak
az Monýaýwal es annak lewewel melýbe megh feoztek, Facczyan-
nal, Fogollýal, es myndèn affelewel az ký taplal es nedwelyth.
Ital | Vekoný bort ýgyek. Es ménnel tébbet alhatýk, alugýek. Ide-
Tanufagh | Itowa Ne yarýon hanem veztegh legýèn es hevolkoggyék
Nyugoggyék, Azzonyállattal való koezféwles tawoztáflek, es
ehfegh zomyulagh es effele zártzto dolgok ne ellenek, Folýo
výzbél melegýttetéth feordé igén haznos, merth igén Nedwelyth,
Eorwlyèn vigaggýon myndèn modon, es myndèn megh haborodas
tawol legýèn.

Výola olayth es Edes mondolanak olayath elegých ézwe es
kennýed ezzel az homlokot es az Orban is bochyas benne.

Výola olayth, výzyték olayth añ j j s. Borýu faggiat, Týk-
hayat, vý los vayath, añ j ij, elegýcd ézwe ezéket es ezzel
kennýed az homlokoth.

Nedwefsegbél való Főfajásról.

Okaj | Főnek Nedwefsegbél való fajala lezèn az Eegnek Ned-
weflegetwl, es Nedwes orwollagoktul, Feordétwl Meleggh výzbeol
ký chýnaltatoth, awagý Banýa férdétwl, es myndèn affelektwl
kýk Nedwelythnek.

leleý | Ennek bizonyos yeleý vadnak, az Orbol való félétte
[L. 6b] fok takonnak ký zarmazafa, Az zéméknek fél puffadafa,
es feoleotteb való nagy aluwas.

Tanufagh | Ez ilyen fő fajó, zártz egén yarýon, zártztho
elefeggel elýèn lwtel fékeppen es myndèn affelewel kýth zártz-
nak eolmer, es zártzto orwollagokkalis eelyèn, kýkrél ide alab
egýeb helyékèn megh emlekézwk.

Vérés awagý feýer kapoztanak, az lewet fachyard ||O|ruolsagh ký, awagý Ceclanak, awagý dýzno repanak, awagý Cýnadonýa fewnek, télch feol az orban ký týztýttýa az Nedwelfegéketh.

Telelegbél valo Féfayasrol.

Telelegbeol valo feo fayas lezén mynd azoktul vala- |Okay myk az telbten valo megh rakodalth zérzýk Inewelyk, mynth yo ýzw etelnek ýtálnak félétteb valo vetele, es hewoikodas, Munkanak, Feoreodelnek, verýteozelnek es myndén termezeth zérenth valo, es melterleggel valo megh wrellytelnek el mulatala es el hewerefe.

Ennek bizonyos yeley az Orczanak es zéméknek vérés |leley voltha. Az ereknek megh terýedefe mynd Nagý es vekoný ereknek vgýannýra, hogy az kýt bennék tapasztalwa lem erzéttel megh, zéméddel is megh latod. Azon ereknek nagý es félétte erés feol veréfék. Výzeletnek temerdék es vérhényézýnw voltha. Az vakzémén valo ereknek fél verefe, Es az fének ýgén Nehez fayafa.

Ez ilyen feye fayó hýdegh es zaraz egén ýarýon es |Etele forgologgyek. Hulth ne egýek le hýgh týkmonýath, le lemmyt affelet az ký taplalýa az teléth. Elyén arpa peppel awagý arpa kalawal, Hýwefýteo parekkal, Salatakkal katankorowal es affelekkel. Bor ýtal tawoztallek, legýén ýtala chýak vyz az |Itala kýben valamý kewes arpa féth awagý fa heý. Gyakorlýa ||Tanulag|h magath es téréltelle, **[I. 7a]** gyakortha féréggýek, de vgý, hogy elézér az telthe megh wrellytellek, es vgý legýén az feorédes, hogýha Nýnch betegleggel. Felrezenth alugýek. Eorwlyén vigaggion es myndén megh bufulas tawol legýén.

Az giogytas kezdessek az Er vagalon el, kel |Oruoffagok penýgh megh vagný az karon valo ereth kýth Cephalicanak az az Fének erenek hýnak, affeleol kel megh vagný a honnet az fé legh ýnkab fay. Ha penýgh nem zenwedne az Er vagalth az ýdetlenlege az betegnek, képpélyeoket kel az feýen alol rea vetný es megh kel vagdálný, veérth kel vénný. Merth legýnkab ez fé fayas lezén az vernek Béfegebél. Ez is zwkzegés hogy ha természetzeorenth az zek ýol megh nem lezén, megh kel purgalný týztýtaný.

Dýnnýe ýzw fwnek kýth deakul Borragonak hýnak az veragath, rofath, výolath añ M. s. Sebestent ees Bezterczeý zýlwith myndénýkbél týzénket ket zéméth, Tengéry zeoléth, Tamarin-

duľth añ 3 j, Sarga mirobalanũ heat, es kek myrobalanũ heat, Chebulos, Emblicos, Belliricos, añ 3 iij, folia Senith, zenth Ianos kenyereth añ 3 s, Liquiriciath 3 j, feold fwztũth, venufazzonũ haỹath, añ M. j. Thamarisculth, Gem nyelwẽ fweth añ 3 iij, Agaricumot 3 ij s. Gyẽmberth 3 s. Dỹnnye magnak belỹt, vbor-kanak, Tẽknek, Gẽreogh dỹnnyenek, añ 3 ij, mỹnd ezeoketh fẽzd megh folyo vyzben az meny ehẽz elegh, addigh hogỹ fele el apaggỹon, az vthan zwrđ megh zepẽn es kezzel fachyard ky, es az meny ennek edẽlytefehẽz elegh, anny Nadmezeth vel bele, mỹndẽn rutlagatul megh tỹztỹtwan, enhera reggel agỹ ebbel 3 iij ynnya.

Apro Malwanak magwat, Bakzarwo fwnek mag... zekfwnek es Sarkerepnek vỹragath chỹnal ẽzwe... awagỹ kapor olailyal, ezh kelfed az fere.¹

[I. 7b]

Sartul ualo Fẽfayasrol.

Okay | Fenek Sartul valo faydalma lezẽn mỹnd azoktul az melyek az egez tefteth de fẽkeppen az feyet meg melegỹtỹk, es termezeth ellen megh zaraztỹak, es az Saarth megh newelyk, Mynth zorgalmatoflagh, Haragh, Banath, nagy munka, vigyazas, Etlenelegh es koplalas. Foghagỹmanak Parhagỹmanak es halonlo Sar chỹnalo etelẽkkel valo eles.

Ieleỹ | Ennek penygh yeley, halonlok ahog a kyknek az feyek hewlegtwl faỹ, chỹak hogỹ ez ilyen feo fayalban az fe ynkab ragattatỹk es nyllalyk, es az Orcza halwanb. Az zaỹ megh kereredyk, zemeỹ, Orra, es Nyelwe zarad.

[Ta]nufagh | Effele feye faỹo, hydegh es Nedwes egẽn forgo-loggek, az mynth oda fel ỹrtunk errel az hewleggel valo feo fayalrol ahol ỹrtunk, es megh mutattuk, az haznak pagỹmontomath yo hydegh awagỹ yeges vyzzel ettẽznỹ, es hywelfyte vỹra-Etel | gokkal be hỹntenỹ. Nedwes es yo yzw eledelẽkkel elyẽn, Ital | Salatawal, Apro hallal es kewyhallal. Itala legyẽn vyz chỹak ẽzynten, awagỹ oly vyz melyben valamỹ kewes fa heat megh fẽztenek. Bortul telyeffeggel megh oya magath, Nyugoggyek, es lokath alugyek, Mertekletes ferdẽ es keues yo, vigalagh haznos ez ilyennek.

Oruofagok | Ennek az giogytafa az hogỹ az Saart megh kel

¹ Az eredetiben a levél széle szakadozott. A kipontozott rész a hiányzó szavakat jelzi.

ündytaný es ký kel vënný, awagý olý orwoffagoth kel adný az ký az Sarth megh emezze, Ez legh ýob.

Viola Iulepeth 3 j, vizý ték výragabol chýnalth... 3 s. katankoronak es rofanak vyzeth, añ 3 j, eo3we ezéketh io modon, es reggel enheýra ... ýnnýa.¹

[I. 8a] Az Sarnak ký vetelere penýgh, igën ýo, hogý az Feýer wrméth aztáld lokaýgh vyzben, awagý Aloelth aztas, awagý hierapicrat, ad megh akar melyketh ennek ýnnýa. Oda ala penýgh ahol az Sarbantalrol ýrunk, talalz téb erre valo orwoffagokat is.

Ha az Betegh nem alhatýk, Maak olayban awagý vizý ték výragh olayban, ves egý kis oppiumot, ezzel kennýed be az homlokot es vakzêmeýth.

Nýaltul valo Fëfayasrol.

Fënek Nýaltul valo faýafa lezën mynd azokbol a Okaý melyek az Nýalat Nemzýk az fëben, mýnth hydeg es Nedwes Egh, Nýalas etkek, mýnth az Hal, Teý, pareý, gýwmëlch, hewolkodas. Etel vthan valo aluuas, es hasonlo effelekhëz.

Ennek bizonyos yeley, az fé igën Nehez, az orcza le|leý igën megh feýeredoeth es Nedwes, Aluualth kewan az Betegh, réfth, az erzekênlegh nem elewenkëdýk hanem tunnýa, es az feye rakwa tele rutlaggal.

Effele feye faýo, melegh es zaráz helyen es egën Ta|nulaigh forgologgyék es legýën, mely ha megh nem volna, tehat méltérleggel valoth kel chýnalný fa heýbol, awagý Themýenbél, zékfwbél es effelekbél vgý hogý ezéknek valamelyket is megh kel gýuýtany, ees fwltélný kel es melegýtený vele. Etele fëkeppen fwth legýën, az melyeth megh hýnchën Borfal vagý akar mý fele melegýté allattal. Itala legýën Bor de týzta es vekony. Lallu ýaralth mýwelyën es mynd azokath mýwelye az kýketh megh ýrtunk, az hydeglegbél valo fé faýalrol ahol ýrtunk.

[I. 8b] Eznek orwoffagath azon kel kezdený, Oruoffa|gok hogý az Nýalath vekonytaný kel. Tengëry hagýmaból chýnalth rofa mezet, 3 j, Stecalbol chýnalt iulepeth 3 s. Ilop vyzeth, Apium vyzeth, Maýoran vyzeth, añ 3 j. elegych eo3we ezéketh, es ad megh ýnnýa.

¹ A kipontozott rész a szakadozott levél széle miatt hiányzó szava kat jelzi.

Kémennnek, petrefelýmnek, Apiumnak gyékerýbél añ 3 j: Bafarola (têwet) gyékeret 3 ij, kémény magoth, Bechýkémény magot kýt anifumnak hýnak, vad kémény magoth, añ 3 iij, Sarga gioparth, Fekete gyoparth, kakuk fweth, Maýoranth, lo mentath, Bakfweth, Salýat, añ M. s. Fa heýat, zerechendio výragoth añ, 3 s. Ehéz az meny vyz elegh fészd megh benne amýgh fele el apad, az vthan zwrđ ký es Nad mezzel edélýcched az mýnth akarod, tegý ehéz Hillop ýulepet, es Eczetés Mezeth añ 3 j s. ezéket mynd eozwe elegýtwen legiën ýtal.

Gýembert, galbanumot, zerechýën dýo výragoth, zékfweth, pýmponýath, Feýer Themýent, Saffrant, Faheat, zerechýën dýot, Anifumot, Liquiriciat magýarul Edés gýeokernek hýiak, Cýtwar-toth, Rutat, Salýat, kémény magoth, añ 3 iij, Aloes Epatici, 3 ij, Nad mezeth rola vyzzel elegých ézwe az meny ehéz elegh, feozd megh, awagý chýnalý pogachakat beleole, enhera estwe is ebben agý énný, Ez myndénfele Nýalt, Nedweflegéth meeg Sarth is ký týztýth, verth megh týztýth, fê faýalt el vezén, zýwet, Maýath, twdét, Lepeth megh týztýth, horutoth el w3, emezteth, odal faýalt es Nýlallafth megh enhýth, zéméth vylagofýth, ýo zýnth chýnal. gýomroth megh melegýth, es výzeletéth megh ýndýth, melý výzeletnek mènele mýa az Nýal igén kewefédýk.

[I. 9a] Effele fének faýalaban, ýo elný pwzégé zerzamokkal kýket az orban kel funý awagý téltený.

Gyomortul valo Féfayasrol.

Okaý | Fének faýafa lezén az gýomorbol, mýkor émagaban az gýomorban, de leg ýnkab az feolfé zaýaban elés erés Nedueffegh rakodýk es gýwl, honneth megh vezeoth parak mènnek fél az fében.

leley | Ennek nýlwan valo yeley, az gýomorban vagý az zaýaban ragas vagyon es ýmélýges, ký eréltetý az Betegéth.

Tanu[lagh] | Effele nyawalýa az kýn vagyon ne ehézzek, merth azzal az betegleghe igén newekédýk. Ez ýlyennek az feýere lemmý orwolfagoth nem zwkzegh ténný, merth vagyon ez az hýtwan Nedweflegéktwl kýk az gýomorbol fél mènnek az fere, Oruofs[agok] | azertth ennek igén ýo az okadas, ýelélsben ha az gýomor zaýaban vagyon az Nedueffegh megh rakodwa, kýth megh ýndýthatný Meleghe vyzzel, ha kwlémben nem lehetne az okadas, talzalath kel az Torokban bocýataný vgý is rea kel kezérytený. Ha penýgh megh eolmerný hogý ben vagyon az gýomorban es

ala nem akar az belben zallaný, kereld megh oda ala ahol ýrunk az gyomorrol, es orwollagal kel onneth ký týztýtaný, es az ký týztýtas vthan az gyomroth megh kel eréffýtený.

Reizégsegtwl ualo Fáfayasrol.

Fének fajala rezégfegtwl lezén, az Bornak meleg IOkay paras, týztha es nem elegýtéth lok voltatul. Ennek yeley Ieleý megh tecznek kénnyen merth megh erthetný az betegtl.

[L. 9b] Ezth ket modon kel orwollaný, megh wreffýtéssel es megh hýdegýtéssel. Azerth meleg vyzeth kel adný ha meeg az Nyers bor az gyomorban zawarogh, hogý ký okaggýa onneth. Es az feýet hwélfýté allatokkal kel taplalný, rofa vyzzel vagý olaýal, Eczettel, awagý Boroltýannak es kapoztanak ký fachýart lewewel.

Kapoztanak az lewelet fonnýazd megh meleg vyzben, kérél-kérlw ragd es kéld az feore.

Ennek vthanna fokath alugýek es nyugoggýek, az II Talnufagh vtan mynd nap eltygh folyo vyzbél chýnalt feoredeobe mynd estweigh féréggyek, az vthan egýek de ne melegýteo etel, hanem arpa awagý Tatarka kafat, hýgan íwt tükmonýath, Salatath es kapoztath, vyzeth igýek az ký hozza zokot, de az ký vyzhéz nem zokot pomagranatoth egýek, awagý Tengéry zéleot egýek, Megh ehety az kértwelt is íwtwe, yelélben az Býfalma íwtwe igén ýo. Az mygh az fé fajas vagion, addigh nyugodný es veztegh lénný ýob, de ozton ha meeg ter az betegfegh, ýob etel eléth ýdestowa ýarný kelný, Etel elét fokkal tébbet kel ýarný, Etel vtan kewelbet. Ha meeg is volna valamý maradék fajas az feoben, Nem rofa olaýal kel, hanem elézér zekfw olaýal melegén, az vthan kek liliom olaýal kel kenný. Io Estwe ílmeth kecczér haromzor is feordében wlný, es oth melegh vyzzel az feýeth megh kel éttény, es azon férdében egýel Salatath Eczyettel.

Hogý rezegh megh ýozanulyon.

Agý Eczetés vyzet ýnnya. Awagý megh lawanyodot Teýeth. Awagý arpa kafat teýel es eczettel féwé [L. 10a] Salatath egýek. Camffort zagolyon. March ruhat eczetben es az ket monýa golyo-býllat takard bele.

Hogý megh ne rezégéggyek.

Pomagranatnak az leweth fachyard kÿ es ad azth enheÿra megh ÿnnÿa.¹

Heth keferw mondolanak az Belyth aggyad megh ênnÿ enheÿra.²

Boroftÿanbol chÿnalt kozoruth tegÿ az feÿeben ha azt akarod hogý megh ne rezégéggyek.

Kapoztha magoth awagy Nÿers feÿer wrmêth agÿ eonnÿ enhera.

Fechket eges megh, lha annak az poraban megh acz ÿnnÿa, megh nem hagÿ rezégédny loha is.

Feÿer kapozta magoth, Sawanÿu pomagranatnak kÿ fachÿarth leweth, aÿ ÷ ij. Eczetêth ÷ j. forrald êzwe egÿ kewelle ezêket, lmynek elêtte az bornak ýtalához kellene kezdenÿ, ebbêl agÿ egÿ latoth ÿnnÿa.

Mentath têrÿ eoÿwe borral awagy eczettel, ad megh ÿnnÿa enhera, az nap megh nem rezégédÿk.

Hogý hamar megh rezégéggyek.

Fa mohot ves az Borban, awagy Aloelnek faÿat, kÿth az patÿkaban Agallochumnak neweznek.

Natragulanak az kwlfê heat faragd le az gÿeo[ke]renek fêzd megh vÿzben mynd addÿgh hogý az vÿz megh vérê[wlÿên], abban elegÿch az vÿzben bele a[ÿ] Borban, myndên felelêmnekwl megh adhatod ÿnnÿa merth megh nem bantÿa, chÿak megh rezégithÿ.

[L. 10b]

Erês Fêfayafrol.

Fêlêtte erês es vérleÿnyês fê faÿas olyan, hogý az Betegh akar my kewes alkolmatlanfagerth is megh buful, annÿra hogý az betegh chÿak az zêrgelth lem zenwedhetÿ el, lem nagyon

¹ Lap szélén az első kéz írásával:

Iuhnak ... agÿ megh ...

² Lap szélén az első kéz írásával:

Puppenewer ... holna alol ... verth, val ... borban azt ... megh adod ... valakÿnek ... têb borth ... ýhatÿk ... dologh.

A kipontozott részek a szakadozott lapszél miatt olvashatatlanok.

zollalth, fem vylagoth, fem bornak ýtalath, fem ýo zagokat kýk az feýeth megh téltenek, fem lemmý mozgaith, De az faýdalomnak nagy voltaerth, nyugodalomban es chýendeflegben kewan lénný es letetlegben fekwnný, kýnek vgý tecczyk mynt ha az péréllal térnek az feýeth, Nemelyeknek mynt ha az feýék kéreofkérwl mynd eozwe rontathnek es ký terwlne az feýe vgý tecczyk. Sokaknak az faýdalom mynd az zémék gyékereigh el megýen. Ez beteglegben neha mynd zwnetlen valo faýdalom vagion, neha megh bufulas, neha moddal neha modnekwl valo megh zwnes, Nemelyek faýdalýak az agý velé hartýaýth, nemelyek penýgh az Inas hartýath mely az agý kaponýath be takarýa. Lezén ez fének faýdalma az feonek telýes voltatul, awagy az Nedueflegéknek es paraknak elés voltatul, mely az agý kaponýan befeol vagý kýwl vagyon forrofaeggal es az fének erétlenlegewel, ragalawal es furalawal.

Ha azerth az faýdalom nagy nehelleggel |F|aýasoknak vagyon, az melyben ragýak es vgyan által furýak |býzo|nyos yeley az feýet vgý tecczyk, ez az Sarral elegýwlth Nedwellegékttl paraktul vagyon, mely az hartýakath banthýa. Ha az faýdalom chýak fének nehezwelelewel vagyon, megh rakodot voltat ýeléntý az fének. Az ký feol vereffel lezén, megh [tw]zelwlelwl vagyon es forrofaatul, merth vérés az ...ký vgý mynth ký terýedeffel tecczyk, es nehellegh...¹

¹ Itt négy levél (11—14.) hiányzik. Ennek kitöltésére üres pótleveleket illesztettek. Az első pótlevél versoján, részben, valószínűleg a NB-ig, Barakonyi Borbély János, de minden bizonnyal két különböző XVII. századi kéz írásával az alábbi szöveg olvasható:

Fél felöl! valo fő fajas Hevsegtől

Hevsegtől Vagyon Orvof: Popiomot canfort egyenlő mertekkel es csinalj pilulat belölle aßt mint egy lencse bē es eczer abbā elegits viola olajbā aßt cseppens az orabā es az fülebē az melly felöl faj.

Fel felöl valo fő fajas Hidegsegtől

Az ki hidegsegtől vagyon az fő fajas kapoßtanak csalannak gyökeret fejer bölő tövet egeseð megh ezek az hammabol csinaly lugat azzal mofsad.

Fel felöl valo fő fajas sartol

Ha Bartol ki Vagyon az elöt egy orával agy enni pomagranatot es mikor az fő fajas ra jú akadtosd.

Hagymazo

Az földi tökk gyökeret metely felesē es kösd az ket vak Bemere mid [!] az ket alfelöl az njaka csigara es tenerere es talpara mindenikré egy egy feleset.

Itē az fejer Liliomnak az tövet, az bosa rosanak is az tövet, peterseljemnek az tövet, fokagyamat ket tjukmont törd öbve eczettel es borral es megh kel sürni avagy facsarni azzal kenje megh mindē teftet az hagymazbéli ember es igen be kel takarni es megh kel kemj [!]

Item törj megh három rákát tölcs egy meßel eczetet rea Bürd megh az

[L. 15a] Egý Nagý rakoth keres, awagý kézpezabafut kettéth, ha kichýn harmat, térd megh es télch egý Mezély Eczetét rea, zwrđ megh. Ennek az lewewel mofad az zayath, es týztýcchýad az Nyelweth. Ezth gyakorta mywelyed, Imegh gyogýul. Ez igén megh probaltatoth.

Alom hozo oruolsagok.

Sokkeppen es lok Betegfegben zwkzegés az Alom hozo orwoflagh, ez Hagymaz penýgh myvel hogý nagý alhatatlanlaggal vagyon es Ebrenfeggel, vgyan ýth akarok irny alom hozo orwoflagokrol.

Hagymazbelý Betegnek az parnaýa vankoffa ala raký Maaknak az feýeth awagý Natragulanak almaýat.

Feýer maakot, feýer Belendfwnek magwat teord megh, elegych eozwe týkmon feýerrel es azzoný allath teýewel, kéld az feýere es réwýd aalmat hoz.

Zékweth, vérs rofath, Malwath, výolat, feoz megh eggýwt vyzben, es eýelre azban az vyzben mofđ megh az labath, ýo modon valo aalmath hoz.

Belend fweth feoz megh Edes Borban, kend megh az orrath, Aýakat, es fwleýth vele.

Eokér Nyelwnek az vyzeth aggyad ýnnýa.

Tengéry Barazk magwanak Belýth es feýer makot téry eozwe egý mofarban, valamý týzta papýrofra fláltrom moggýara kený Mezeth. Az Maakot ees Barazk magoth éttézd megh rofa vyzzel es lewendula vyzzel, es az Mezén feofwl kend az papýrofra. Ezt ruhawal kéld az ket vakzémre. Az kez fének belél valo ýnaýra es Erekre. El aluzýk. Ez ygén lokzor probalt dologh.

utan ennek (levelevel) levevel mofad az Badat es tißticsad alá is njeld ez bizonyos orwoflagh.

Hagymazbeli betegnek jelei ha vizeleti high es fejer az Beki megh allat es az njelve fekete jéle hogý megh hal Item hagymazo az Bep Bólót törd megh kösd az homlokara. Ité veres hangyaval fültöljed hogý masra ne ragagyon. Item harom fele hagymanak csikajaval fültöljed — Item high ganeval fültöljed az hazat (dat) ürommel, (kor) korpával — Item murkot Tormat törj öbve az hagymazbeli embert azzal kend — Item kendér magot borsal törj öbve azzal kend NB.

Item az kemény gyükernek törd megh az gyükeret facsord ki az levét tölcs az orrabā ez orwoflagh igen el aluttya az embert annyira, hogý ha valakit metelnének is eszt adgyak innya.

Item bak kecskenek tudofjet kösd az homlokara vak szemere.

Item Murkot Tormat részely öszvé kösd a vak szemére s keze hajlata, talpara Item fültöld fokhagymavall.

Item keserü lapu gyükeret s Tormat reszeld megh szekfüvet is tégh belé torve tölcs egetbor allyat rea egy nap s egy ejjel had allyon tetetöl fogva talpigh kend megh velé.

[L. 15b] Oppiomoth, Saffranth, Maaknak feyeth. Callyanak az heath, añ 3 ij, ezéket térd megh, rofa olayal elegych ézwe, abban chyepeges az orraban, aalmat hoz.

Žekfw vřragoth, kapor vřragoth, Sarkerepeth añ 3 ij, Natragulanak az gyékererél le faragot heaban Callyanak heath, añ 3 iij, Maaknak az heath, 3 ij, Aloes fayath, 3 j s. ezéket térd megh, es az meny rofa vřz ehéz elegh teod annyban, az zařath chýnald be, forrald eořwe twznel hogý az harmad reze el apaggýon. Az vthan Nyld fél az be dugoth zařath, tarchya arra az hagýmazbelý, akar penygh akar my fele Betegh embér az orrat es az orczařath az parara. Aalmat hoz ketlegnekwl.

Salata magoth es feyer maakot teorý eořwe, kéld az vakzémekre, aalmat hoz.

Žekfwet es chýombort forralý megh vřzben, es abban az vřzben ménnel melegben el twrhetý tarcha az ket labat terdýgh az betegh embér, de mykor nem hagýmazban hanem maas Betegflegben vagýon. El aluzýk. Frater gyeorgý kenchtarto probalta.

Popiomoth, Feyer Belend fewnek magwath añ 3 ij, Vřola olayth. 3 iij, Natragula gyeokerenek az kwlsé heat 3 s. opýomoth es Saffrant keweleth, es egy kys eczetéth, vřazth az meny ehéz elegh, ebbél chýnalý kené yreth, az ket vakzémeth kennyed az hagýmazbelýnek.

Azzv vřolat, rofath, vřzý téknek vřragath, añ, M j s. Megh healt arpath 3 j. Feyer makoth, 3 ij, Salata magoth 3 iij, ezéket feozd megh folyo vřzben vgý hogý harmad reze el apaggýon, keold az fère melegén.

[L. 16a] Feyer Belendfwnek lewelenek ky | Nagý almat
fachyarth leweth oppiom Thebaýcumoth vthý fwenek | hozo oruofsagh.
az ky fachyart leweth, Maakoth, Natragula leweth. Fay Borof-
tyannak leweth. Ebzéleo lewet, Salata magoth. Bêrêk leweth, añ
3 j. ezéket mofarban térd ézwe az fweket, es az porokat veřd
bele, had azon edenben egy nap estýgh. Az vthan anny Spongýa-
wal ky azt fél yhattya, zýtald fél, veréfenyén zarařd megh, de
elézér az Spongýath melegh vřzben ýol megh kel mořny es megh
zarařtaný, es az vthan kel feol zýtatny. Smykor embért el akarz
alutny, ez Spongýath march melegh vřzbe, hogý chýak legýén
paras Nedwellege, az embérnek tarch az zařan az orra alath, egy
oranak eléte el aluzýk. Sha ozton feol akarod řerkentený,
Mas řpongýat march eczetben, es azth tarchýad az |Serkenté oruofsagh
orra ala. Awagý kémený gyékerenek ky fachyart lewet télch az
orraban. Ez orwollagh igén el aluttya az embérth, annyra hogý

az kÿnek valamÿ telteth tagÿat el akraÿak is mettenÿ, ezth kel nekÿ ÿnnÿa adnÿ.

Kechke Baknak az Twdeÿet az mÿnth kÿ vezÿk melegÿn, ha az kabalkodo hagÿmazbely ferÿÿunak az feÿere keoteod nagÿot legÿth. Ha penÿgh az Nÿlsten kechÿkenek az twdeÿet az azzonÿ-allat feÿere, annak azonth haznalÿa.

Egÿsegÿsnek valo alomhozo.

Vÿkendÿr magoth feoz megh erÿllen, chÿnalÿ Sufath belÿle, azth ad ÿnnÿ, az feÿere is kÿs benne.

Fenÿw magoth tÿrÿ megh es fÿzd megh borban, reggel es eftwe is ebben agÿ ÿnnÿa.

Feÿer Maaknak vÿd olaÿath, az tenereth, talpat es vakzÿmeÿth kennÿed azzal.

[L. 16b] Salatanak fachÿard kÿ az leweth, elegÿch ÿzwe rofa olaÿal, chÿnald az homlokra es vakzÿmre.

Barazk magwanak az belÿt tÿrd megh, annak az leweth fachÿard kÿ, azzal kend be az homlokot es vakzÿmÿkÿth.

Gyermÿkcheknek.

Feÿer Maaknak az heat veogÿed, tÿrd ÿol megh, es Teÿel, rofa vÿzzel, az menÿ ahoz elegÿ elegÿch eoÿwe, kend be az homlokot, vakzÿmeth, es elÿl az feÿenek is feleth fÿn.

Salatanak olaÿath vegÿ egÿ latoth, kend azzal vakzÿmeth, homlokot es az feÿenek elÿl az feleth.

Egÿ lath Maak olaÿal kend be feÿet vakzÿmÿth es az homlokath.

Maak olaÿth, Salata olaÿth, aÿ ÿ j. Feÿer maaknak az heat tÿrd megh, es elegÿch iol eoÿwe, kÿfd rea homlokara, vakzÿmeÿre, es az feÿenek elÿ rezere.

Rofa olaÿth azzonÿallat teÿewel elegÿch ÿzwe, march ruhat bele es teod az feore.

Feÿer makoth tÿrÿ megh, elegÿch ÿzwe azzonÿallat teÿewel es tÿkmonÿ feÿerewel, tÿd az vakzÿmÿkre.

Salata vÿzeth es vthÿfw vÿzeth, awagÿ ezÿknek kÿ fachÿart leweth, vÿola olaÿal elegÿch eoÿwe, march ruhat bele, tÿd az homlokara, vakzÿmeÿre es feÿere.

Ha rettegh almaban.

Az kys gyermeknek rettegefe almaban attul vagyon, hogya lok hwtwan teyeth zopoth, merth annak az fwltÿ megÿen feol az agya veleÿre, es az rettegtethÿ, azerth az gyermekÿet feol kel vennÿ agyabol, es zellel kel hordoznÿ, hogÿ az Teÿ ala zalÿon az gyomrabol. [I. 17a] Az vthan vegÿ fel kalan Mezetth igÿen tÿztath, es ad megh az gyermeknek ãnnÿ, merth ez ala nyomÿa az teyeth az gyomrabol. Chÿapot is chÿnalÿ mezbÿel az al feleben, merth az ala vonza az hwtwan teyeth.

Ha ygen afÿth mykor aluzÿk.

Len magoth tÿrÿ porra, ebbÿel vegÿ fel Nehezekeoth, tegÿ ehÿz egÿ kewes tÿzta mezetth, kÿt az elÿt iol megh fÿztel es taÿtekat el hantad, elegÿch eoÿwe ebben fel kalannÿth egÿ kewes azÿonÿembÿer teÿewel, Shad nyalia ezth az gyermekchÿe.

Hogy ne lÿryon lokath.

Zarwas chÿontÿanak az veleÿewel kennÿed az kys gyermeknek keth vakzÿemÿth, Smegh zwnÿk.

Fekethe Sartul lÿth eztelenlegrÿl.

Melancholia Defipifcentia.

Fekete Sarbol ywth eztelenlegh lemmÿ nem egÿeb, hanem az Eznek el tawozala mordlaggal es komorlaggal, melyben az kÿ elÿk, valamÿth zol es gondol, de az okoflagtul idegÿen es Ieley modnekwl valo, a penÿgh lezÿen mynd felelÿmmel es Banattal, kÿ bizonyos yegÿe az fekete Sarnak. Az kÿn ez kezdetÿk, le fwggezkeodÿk, tompa es el vetÿth tanacchÿal es elettel vagyon, ees a mÿ az magaÿe is lemmÿre nem kel nekÿ hogÿ eÿl [me]leg azt is Nehezly es kelerwelnek velÿ, noha azerth feel igÿen hogÿ ebbÿel kÿ kel mennÿ. Mykor ozton ez Nyawalia megh ãregbÿedÿk, elmeÿeben es gondolkodafaban ez ilÿen lokath tetteth, es ydegÿen dolgokat zol, haborodaffal es zwrzawarral, azokatis mynd banatolokath, Nemely vgÿan zolnÿ is nem velÿ yonak lÿnnÿ, hanem [I. 17b] hanem azth hogÿ telÿes elethe halgatalban legÿÿen. Az embÿerek kÿzÿet valo nyayallagtul el futh, es zÿn eleiben nem

megyén, lok kézzwleok maganak valo helth keres, es az Themeteleoknek helyen awagü valamü Barlangban budofük es oth lappangh, es gyakortha farkas modra ordyth. Veghetetlen lok fele Nemeü vadnak ennek merth valamüth elteben annak elétte chyelekeodeot awagü chyak gondolt is, laz mýnemw allapattya eletýnek volth, az fekethe Sartul valo eztelenfegh es bolondolkodas, mýnd abban vifely magath.

Okay | Lezén penýgh ez Nyawalya, mýkor az fekethe larnak paraýa az Elmet az feoben féleotteb el foglalya, es az w mertek-Harom mondon lezén] letéffeget el valtoztattya. Ky harom modon Elézér | lezén. Elézér a mýkor az egez téltben az veér fekethe Sarolla lezén, es ez kézénfegés vetékert az agü velé is megh Malodczor | bantatyk. Malodczor, mýkor az téltben lewé ver lohol nem artalmas, de az mely ver vagyon az Agü velében megh valtozyk es fekethe sarolla lezén. Az penýgh ketkeppen elýk, merth awagü mafunath zarmazyk oda, awagü vgyan eo magaban terém az agü velében, vgý hogý az bellé melegfegh, Sarga Sarth vagü fekethe temerdék verth lwth félwl az agü velére. Harmadczor | Harmadczor, lezén mýkor az Maý es lep feoléth valo hus, mely vagyon az Melýnek porczogoya alat Hýpochendrion newe, megh twzelédýk, ky artalmas es fekethe Saros megh egetéth buzt parat bocýat feol az agü velére, Mýnth zýnthe mýkor az gyomorbol Nemýnemw kormos es fwltés buz, awagü temerdék para mýa az zémnek eleýben kénywezes vettetyk, zýnthe igý mýkor az fekethe Sar az agü velére mýnth egý fwltés kormos buz fél megýén, az Nyawalya az elme kérwl lezén.

Tanufagh arra mýnth éimerhetny | megh eolmeretre hogý ky mýnth bantatoth, ez. Merth az ky az egez téltben valo vernek feketé lartul valo megh vezelewele bantathýk, annak abrazattya vekoný, fekete, Szérés zabalú es komor, melyet az termezeth hozot, awagü valamü zorgalmatoslag mýa leoth, vagý alhatatlanlagh es nagý vigyazas mýa, awagü hýtwan rothado elelegék mýa, vagý ferfýunak vere folyalanak kyth Hemorrhoinak hýnak, vagý azzonýallatnak hawý ver folyalanak megh allala mýa leoth. Az kýnek penigh az Maý es lep feolét valo hulnak megh twzelwlele mýa lezén, annak lok Nyerfeleghe vagyon beleol, ky lok fele zelet chýnal beleol, Elés chýpkeodé Beofeogeléket, forrolagoth, es az Maý es lep féleot valo hulnak Nehez voltath, Melý hus, neha vgyan feol vonodyk es feol tolyatyk Ineha forrolaggal bantatyk, yelélben kezdetýben az Nyavalýanak. Az has el zarad, kewelet alhatýk, ruth es rettegé

almakat lath, feye zedéleogh, es az fwleben zelnek nagy zugafa vagyon.

Effele betegfegben lewének Meleg es Nedwes Egén kel forgolodny, yo yzw es Nedwes elefeggel kel elny, yol megh |Etel. fwth kenyerrel, kappan Tyk, fogoly es facczan hullal, kewy-hallal es teb affelekkel. Myndén affele eledelt el tawoztallon a ky fekethe laart Nemzene. Az mely bort yzyk gyeonge |Ital. awagy vekony feyer bor legien, es ne legyen igen o, veores es temerdék borth el tawoztallon. Folyo vyzbeol chynalt |Tanufagh Meleg feordewel elyen, merth ez igen haznos. Az aluwas feolette haznos es az azzonyallatal fel rezenth valo kezefwles. Gyakorta hegedwltellén lantoltallon es Mulicaltallon, es mynd azon igyekeozsek az my wigalagoth es erémeth hozhat nekj, hogy olyan forgologgyek kwrle.

[L. 18b] Az kynek azerth vagyon az Egez teltben |Oruofsagok valo vernek megh vezeletwl, annak orwoflafath kel el kezdeny az Eer vagalon es ver vetelen. Az Mediana Ereth kel megh vagny.

Ha penygh az hytwan ver chyak az agy veleot foglalta el, azolyanon Ereth nem zwkzegh vagny, hanemha igen be vere volna es egellegnek megh tartalaert vagnak megh. Ez fele betegfegh azerth a mykor meeg vyonnan kezdeoth, gyakor fereodeffel, io yzw eteleokkal es Nedwelleokkal, es nem olyakkal a kyk zelet hozhatnanak. Mertekleteos wigalaggal, es nem valamý erés orwoflaggal kel eleyth venny. Ha penygh ymmar az Nyawalya megh idefedeoth, hathatob orwoflagokat es kweomb kweomb feleketh kewan. Az Er vagas vthan azerth egy nyhaný Napokkal ez ytalt igya haynalban myndén napon az Betegh embér.

Eokér Nyew vragoth, vyolath, vad eokér Nyelw vragoth, añ M. j. Azzu zelét kynek az magwath ky zettet, awagy Tengeory zeléth, 3 j. Lep fwet M. j. feoldfwltyth M. s. kaporna gyekerenek az fellé heat awagy ha azt Nem talalz, vad cyprofnak, Tamariscufnak, añ 3 j. s. kémeny gyeokeret, petrefelem gyeokeret, Liquiriciat kyt edes gyeokernek hynak magyarul añ, 3 j. holdfweth, hodfw mellet termé foytofweth mynd az ket felebeol M. s. feozd megh ezeket harom font vyzben, annyra hogy harmad reze el apaggyon, az vthan zwrđ iol megh, es tegy anny Nadmezeth hozza hogy edes legien, tegy ehöz feoldfwltybeol chynalt yulepeth, es holdfw mellet termé foyto fwbeol chynalt yulepeth añ 3 j. es ez legyen az ytal.

Eokér Nyelw yuhlepeth awagy Syrupnakis hyiak, 3 j. [L. 19a] holdfw mellet termét foyto fwbeol chynalt Syrupot, 3 s. Lep

fwüeth, feoldfwztÿth, Enduiat, az mely vÿzbe megh feozted ezéketh végÿed, elegÿch bele az Sÿrupokath. Ez is ÿo ýtal.

Holdfw mellet termé foÿto fwnek végÿed 3 s. es ezth huzon Negÿ oraigh, kechke lawoban 3 iij Velfed es tarchad, az vthan eréffen fachÿard kÿ es zwrđ megh ýol, es hÿnalban ezth aggyad ýnnÿa, ez alol tÿztÿttÿa kÿ az Melancholiath.

Folia Sene 3 ij, Bezterczeÿ zÿlwa zemeth xij, tÿrÿ eozwe es veld kechke Savoban, oth huzonnegÿ oraÿg alÿon, ýol fachÿard kÿ es zwrđ megh, haÿnalban ezth aggiad ýnnÿa.

Elhec3 ilÿen porralis, Holdfweth 3 s. Armenius kÿweth, agaricumoth, añ 3 j. Scamonÿath megh chÿnaltath, 3 j. zÿkfweth xx zÿmÿth, ezéketh teord porra, es agÿ mÿndÿn egÿ hetÿn ebben, 3. j. awagÿ 3. j. s.

Malwath, Apromalwath, vÿolat, añ M. j s. zekfweth, Sarga gÿoparth añ M. s. vÿzÿteoknek vÿragath, M. s. Salata magoth, 3 j, katankoronak magwath 3 j s. feozd meg annÿ vÿzben az menÿ ehÿz elegh, az haÿat Nÿrd el, es ezzel eottÿezzed az feÿeth. Io az feÿet viola olayalis kennÿ, awagÿ vizÿ teok vÿraganak az olayawal.

Toabba, ha az Nÿawalÿa vagÿon az Maÿ es lep félÿt valo huftul mely vagÿon az Melÿnek chÿontÿa alath, tehat chÿombort kel vÿzben megh feoznÿ, es nem chÿak az purgacÿonak oda adafa eleoth, de vthannais ebben kel ýnnÿa adnÿ. Feÿer wrmÿth is ÿo vÿzben megh feoznÿ es gÿakortha azth kel ýnnÿa adnÿ, merth ez igÿn ÿo az gÿomornak es haznak, azerth hogÿ onneth az zelet kÿ wÿÿ az vÿzeletÿth ýndÿttÿa, es ÿo emeztelth chÿnal, annÿra hogÿ chÿak ezzelis lokan giogÿultanak megh.

[I. 19b] Vÿzeleteoth az mÿ ýndÿttÿa affele orwollagokatis ÿo oda adnÿ. Az porc3ogo alat valo hulrais rea kel gondolnÿ. Igÿn io azerth parlanÿ, ruthawal, kaporral, feÿer wrÿmmel, chÿomborral, Baber maggal, kakuk fwel es fekete wrÿmmel akar melyket vÿzben megh fÿznÿ es azzal parlanÿ, Merth az faydalmath el vezÿk es az zelet el ozlattyak, yeleosben ha olayban feozeod megh ez fwnek valamelyketh es lagÿ flastrom moggyara rea kÿteod. Ha penÿgh az gÿomorban is zel es nÿlallas vagÿon, kÿmenth fÿz eczetben es chombort, azzal parolÿad. Es Lagÿ flastro-moth is chÿnalÿ rea, Feozd megh az Anifumoth awagÿ Apiumot olayban, keold rea. ha azth el vezeod az gÿomorrol, tegÿ ozthon rea feolwl az porc3ogo alat valo hulra gÿapÿath ÿo zeleosfen, awagÿ zep kÿnÿw tÿzta baranÿ beorrel feoggÿed be, de elÿzÿr Spicanard olayal kend megh. Kÿppeolt is kel rea vetnÿ, de megh nem kel vagdalnÿ, lha az keoppÿlt el vezeod onneth

megh latod azth hogÿ az kÿk zel mÿa gyÿetretnek, annak faÿdal-
matul megh zabadulnak ees telÿelleggel megh gyogwlnak.

Okadaft is ÿo ÿndÿtanÿ az kÿn lokaigh vagÿon, de nem erÿs
okadadafra[!] ÿndÿto zerzammal kel elnÿ, mert az gyomornak ban-
lalÿth es az hafnak nÿawalÿath hozna, hanem meleg h vÿzeth
Eczetÿs mezzel elegÿch megh, azth ad megh ÿnnÿa, es az vÿat
az zaÿaban vetteld hogÿ hamarab okaggÿek. Ilÿen zerzambolis
ÿo okadafra valo orwolflagoth chÿnalnÿ.

Fenÿer hunÿort 3 j, meteld igÿen aprora, egÿ Nagÿ retkÿt vaÿ
megh es chÿnald bele az hunÿort, harmad nap el mulwa, vÿd kÿ
az hunÿort az retÿkbeol, es az retkÿth erÿllen megh fachÿarÿad,
Ebbeol ez retÿknek [I. 20a] lewebeol vegÿ 3 vj, Meleg h vÿzet
3 iij, Mezes eczeteoth, 3 j, ezÿeket eo3we tÿmporalwan, ad megh
melegÿn ÿnnÿa.

Awagÿ penÿgh igh chÿnalÿad. Vegÿ feÿer hunÿort. 3 iij, az
retÿknek vaÿ kÿ az belÿben es teod bele az hunÿort. had oth
egÿ Eÿel, Maſnap o3thon vÿd kÿ az hunÿorth, az retkÿt igÿen
aprora metelÿed, es Mezes eczetben ad megh ÿnnÿa melegÿn, de
ÿol ezÿÿdben vegÿed hogÿ valamÿ az hunÿorban oth Ne ma-
raggÿon.¹

Dwhÿs bufulth bolondlagrol.

Mania, Insan[ia] Furor.

Az Dwhÿs Bolond, ÿollehet mÿnd gondolattÿawal mÿnd
penÿgh zaawal es chelekÿdetÿwel² hafonlo az fekethe Sartul valo
bolondofkodohoz, de ez ilÿen haragus, eo3we vezÿ, weolthÿ, Ileÿ
rutul tekentÿ es Ne3ÿ es nagÿob munkawal faratlaggal, teſtenek
tÿredelmewel es elmeÿenek haborodafawal vagÿon es farad, es
a kÿt elÿl talal, fenelkeodÿk mÿnd fogawal keormeÿwel mÿnt egÿ
fene Beſtia arra, es eokeollelis zokatlan Dwhÿſleggel rea rohan.
Le3ÿn ez mÿkor az Sarga Saar feleotte igÿen megh egh es Oka
fekete Sarra valto3ÿk, awagÿ mÿkor az lok megh rolladot ver
az agÿ velÿre folÿ, melÿ megh tÿrtenÿk az rezÿgÿelÿkben.

Eleol ÿaro ÿeleÿ ennek ezÿk. Az fÿ faÿ, az Elÿl ÿaro ÿel[eÿ]
fwl harangoz. Az zÿmÿk feſlenek es vÿllagnak, Vigÿazas nagÿ
vagon, feonek vagon nagÿ Nehellege es forgala. Ezÿk penÿgh

¹ Beragasztott levÿlcsÿk az I. 20a laphoz az elso kÿz irasaval:

Melancholicus Bolond Embÿrnek ha ÿgÿen all3u az ganeÿa,
es fekethe, loha megh nem gyogÿul.

A levÿlcsÿk rectoja ſres.

² A „de” szotagban az „e” „ÿ”-bol javitva.

wdewel mynd Newekeodnek, dwhês kewanlagok yndulnak, azzonýallattal valo keozéfwlefre nagy kezén valofagh. Sok eýelý maga megh veztégetes, az az, Nemzê magnak el ménése lezén, az zémék vgyan ký kerekédnek, es lalfan pýllagnak chak aligh. Ha chýak az vertwl lezén ez bolondfagh, gýakortha Newetefth hoz az kýn vagyon, [L. 20b] merth myndenkor tecczyk es forogh valamý eleotte. Mýkor penygh az Sarga Sar eozwe elegyedýk az verrel, haragus es igén merez akkor. De ha az Sarga Saar is megh lwl es meg temerdékeodýk, az agý veleoth es annak hartýayth gýakdoffa es zurkalýa, oktalan dwhéffe tezy.

Etel! Etele ez fele betegnek legýen gýeonge, hýgh, lewes, a ký az zekét yol yndyccha, es a ký igén kewes verth chýnalýon.
Ital! Bor ýtalth telýelfeggel el tawoztalfon.

Oruofsagok! Az gíogýtalath ez beteglegnek ver vetelén kel kezdený, mýkor az vernek bélegetwl efyk. Megh kel penygh vagný az karon valo kwlé ereh, Sha az megh nem tecczenek, tehat az Medýanath. Az azzonýallatokon penygh az laba bokayanak ereh kel megh vagný. Anný vert kel penygh ký vénný az mýnth az eré zenwedý, merth az forrolagh megh zwnwen, mýngýaralth kwnnýeblegh es meg výulas kéwetkézýk, ha zenwedhetý penygh, az verben io modon ký kel vénný az menýth az zwkzegh kewan, merth az lok zeles es paras lelégzeték vgý wrefffwlnek megh. Az mýkor azerth folý az Erbél az ver, gýakorta kel az Ernek mozgalath tapogatný, ký mýkor megh lankad, azonnal el kel hadný es megh kel zwnný teob vernek ký veteletwl.

Az ver vetelnek vthanna rofa olayal es eczettel kel az feýet taplalný, annak vthanna Nýrth gýapýath kel fa olayban martany es az fének elfé rezere kel ragasztaný, es mynd vnos vntalan azth megh kel výtaný. Eltwe mýngýaralst azon kel leonný hogý alugyek, mert ha vigiazas ýw rea, gonozba es kegýétlenbé lezén az Betegh. Annakokaerth alom hozný Neký kel adný Diacodiont vyzben myndén batorfaggal es feleleom nekwl. Merth [L. 21a] azzal gýényeorwlegés alom ýw rea. Annakokaert az orwofflagh vthan mýkor az Nap iol aluzýk, Ílmet az vthan harmad napon megh oda kel adný, Merth ez, az vernek vetele es mertekletés etel vthan, gýakortha veghéz vizý telýelfeggel az megh gíogýulalth. De tébzér oda Ne aggyad az kecczérnel. Alom hozo orwofflagrol teobrélis ýrtunk oda feolýeb.

Azzu výolath, vyzýteoknek výragath, Feýer Fwznek az lewelet, rofath, Salatath, feýer makoth feoz megh vyzben es azzal cottézzed az feýeth, Výola olay is ýo azzoný allat teýewel,

az mýnth megh ýrtuk az hewfegbél valo feo faýafrol. Az hafat is igén ýo lagýan tarthaný.

Ezék megh lewen ha meegis zwkzegés, az homlokon valo ereth ílmeth megh kel vagný. Awagý keorélkérwl az feýere de kýwaltkeppen az elfé rezere, Nadalyokat kel rakný hogý zýiak az vereth az fének.

Ha valakýben az ver Sarral lezén elegý annak elézér az hazat purgaciowal megh kel lagýtaný Hierapicrat kel neký adný. Ha penýgh az bolondfagh mýa Nem akarna hozza vènný, Eledelben vagý valamý falatban, akar penýgh fwgeben kel chýnalný, es vgý kel vele megh chýalný. Az betegleghe ha megh teér megh kel fèrèztený. Ha ký ehéz tèbbet akar kerefný, lalla az fekete fartul leoth eztelenfegrél ýrafunkath.

Emlekèzetnek el tauozafarol. [Memoria aboli[ta]

Az mýth Magýarul egý zowal Bolondfagnak [Morofis, Stul[ti]tia, hýnak, az lemmý nem egýeb, hanem az Elme- Fatuita. nek megh kichýneodét es betegédét erételen tehetlege. Awagý az Elmenek es Elmekédelnek el enýezefe es [Auia, Amenti[a]. megh foztatafa az eo ereýetwl, kýth Magýarul Balgatagfagnak vagý eztelenfegnek mondnak. **[I. 21b]** melyel az kýk bantatnak, chak zýnthe az kezdetýben olýanok mýntha akkor kezdenenek tanulný zolný. Ennek azerth az w réndýbél valo, az emlekeozetnek el vezele awagý el tawozalais. Mýnd ezéknek penýgh oka az agý velének hýdeglege, ký mýndèn chelekeodetýth [Okaý az eo týztý zeorenth rélté es tunýaua tezy: Neha oka, az agý veleonek awagý az vakzèmeoknek wteftwl awagý Sebtwl valo romlala. Megh lezén azerth neha ez, hogý megh zabadulwan es megh giogýulwan abbol, feledekeonegh marad helyeben.

Az agý velének penýgh allapattýa neha Nedwef- [Tanulsagh leggel elegýttetéth neha penýgh zaraýzlaggal eoýwe. Annakaert ennek az okath igén ezeben kel annak vènný, az ký gyogýtaný akarýa. Ha annakokaerth az zaraý merteklet- [Ielék lenfegh foglalta el az agý velének hatullo rezeth a hol vagion az emlekèzetnek lako helye. Ezth gyakor vigýazafok kèwetyk. Ha penýgh az Nedwellegh foglalta el. Azth tunýafagok, es alunný valo kewanfagok kèwetyk, kýk nagý hozzu es Nehez aluafokat hoznak. Ha penýgh az Nedwelleggel az hýdegfeg is oth [Ielék vagyon, Alomnak nagý kewanfaga es olý alom hozo Betegleghe ýw, a melybeol vgýan verwe lem verhetný feol az embèrth.

Azerth hogý az kýnek emlekézetý el vezéth, annak az aluufat kel ezeben vénný embérnek, feolétteb aluznak ę, kewelle ę, awagý vgýan nem aluznak. Azt is ezeben kel veonný, hogha mýnemwth haný ký az orrarol awagý az zajarol, Melý az fêbeol zarmažýk le, žaraz ę, Nedwel ę.

Oruofsagok | Ennek giogýtalanak penýgh ilyen réndý legýén, hogýha az Nýawalýa, feolétteb erés purgalas mýa, awagý akar mý modon valo wreffýtes mýa, awagý el aýulafnak Betegfege mýa, az agý veleonek žarazłaga lewen az emlekézetnek [L. 22a] el tawozafa ýwth, lemmý egýeb orwoflaggal ezth nem kel giogýtaný, hanem chýak olý etellel ýtallal, az ký az žarazłagh ellen haznal. Merth az telth feol eppwlwen es az eré is megh ýwen, az emlekeozet is helyere al. Az ký penýgh žwkzegés es illendé az Etel dolgához, ahol az mýndén napý žwntelen hidegh lelefrél ýronk, oth talalž arrol.

Venfegh mý[a] | Ha penýgh az emlekézetnek el vezele ležén az venfegh mýa, orwoflaggal heaban forgolodol akkeorwl, hanem (ha) annakis az io eledel ha mýth haznalhat, de lemmý annal egýeb nem.

Tanufagh | Ha kýnek emlekeozetý igén hertelen vez el, es az téb reze ep egeflegés mýndénkeppen, feleo hogý arra az Embérre, korlagh téres, gutta wtes, awagý ýnaknak el žakadafa kéwetkeozýk. Igén rea kel azerth vigýazný hogý ha mellýket megh aranzod hogý el akar keowetkeozný, azonnal azzal orwololýad, az mý arra valo orwoflagh, es azth ne varýad hogý žýnthe el kéwetkeozzek.

Tanufagh | Ha penýgh valamý dégés Betegfelegh mýa leonne, awagý alomnak nagy kewanłaganak Betegfege mýa, az emlekeozetnek el vezele, orwoflagokkal kel eréllen azth giogýtaný. Sumáya penýgh az giogýtalanak az Melegýtes legýén, hogýha leot az betegfelegh az agýwelének el hwlele awagý hidegèdele mýa. Azerth melegýté orwoflagokat kel belél is kýwl is adný. Kýwl Oruofsagok | kenefélkkel kel forgolodný Melegh olayokkal az kýk melegýtnek, mýnt rutha olay es egýeb affelek. Telben penýgh kek liliom olayat kel erés ezettel elegýtený, Awagý lo mentath es kakuk fwet kel megh feozný benne, es azzal kel kenný, ha borfot vecž bele lem aarth. Io az Castoreumot is olayban elegýtený es az fének ellé rezere kenný.

[L. 22b] Tegla olayth, Castoreum olayth, añ ž j. Acorumnak az gýékeret. Feoldý témýen gýeokereth, añ ð j. Gyémbert rutath, añ ð s. az mený výaz ehéž elegh, chýnalý kené ýreth. Beretwald

el az feonek hatullo rezzerél az háyat, es ezzel kennyed. Annak vthanna.

Rofmarýnth, Lauendulat, Fay bozzanak vÿragath, añ, M. j. zerechÿén dÿoth, Aloefth, Macert añ Ð j. Stÿcadoft, 3 iij, teord eo3we ezéketh, chÿnald zaczkoban, melegÿcched ezzel az feÿeth. melyet az kenes vthan mÿngÿaralth tegÿ rea melegén.

Beleol penÿgh effele orwollagokkal eltelfed: Nadmezzel chÿnalt acoruffal. Nadmezzel chÿnalt Bakfw vÿragawal, rofmarÿnnal, lauendulawal, Spicanardal, hozza tewen Borfoth, zeokfweth, faheat, effeleknek zaglalÿ mÿnd haznofok.

Ha az emlekeozetnek el vefele lèth hÿdegfegtwl es Nedwelfegtwl, agÿ hierapicrat annak, ez mÿndén affelet az mÿ artalmas kÿ hoz onneth. Pwleognÿ valo orwollagokat is agÿ awagÿ ragnÿ valo orwollagokath, melyek az Orron es zaÿon hozzak kÿ az rutlagoth, es onneth purgalnak. Ez ÿlien elÿen olÿ ele- Eledel delèkkel kÿk az feÿet melegitÿk, Mÿndén hÿdegÿtè etkeket el kel tawoztatnÿ, parekat gÿwmèlchèt, Saytot, Teÿet, es mÿndén affeleth az melyek zelet chÿnalhatnak, Feolètte igèn el kel mÿndén Nÿerlelegèth tawoztatnÿ mÿnth az Elmenek es okollagnak, nÿluan valo ellenfegeth. Italul igèn vekonÿ tÿzta feÿer Ital bort kel adnÿ es o bort, merth az Bor az eo mertekletès meleglegewel fok ÿot chÿelekèzÿk. Az fok vÿz ÿtal penÿgh, annal ÿnkab az fok Bor ÿtal feolètte gonoz, merth az feÿet fèleotte megh Nedwelitÿ, femmÿ penÿgh feledekeonfegeoth **[I. 23a]** ÿnkab nem Nemz, mÿnth az Nedwelfegh. Az aluwas ÿo mertekletoleffeggel legÿén es fok ne legÿén. Azzonÿ allattal valo kèzèfwles igèn rÿtka, merth ez mÿnd az teltnek egeflegenek, mÿnd az okollagnak chelekeodetÿnek ha fok lezèn Nem haznos. Feorèdelis megh leheth.

Eÿel nappal nagy aluuo betegfegrél.

Ez Betegfegh olÿ Nehez es melÿ Alom Coma, Sopor, Marcor, Vebem[us.] Cataphora hozo, hogÿ az kÿn vagÿon, erèffen be hunnyal inmolenta. az zèmeÿth es az Nagÿ alomnak mÿatta fèl nem lèrkenhet. Lezèn penÿgh abbol mÿkor az agÿ velè feoleotte igèn megh Okay èttèztetÿk, mÿnth az rezègeofnek lezèn. Hÿdegh lelelèktwlis kÿk mÿa az Nedwes meleg parak alol az feoben feol mènnek es az agÿ velèt megh eottèzÿk, megh lezèn. Megh lezèn chÿak mÿkor az agÿ velèt hÿdegh foglalÿa elis.

Ennek bizonÿos ÿeleÿ ezék, hogÿ az betegh mÿkoron Ileÿ

aluzýk, le bocýattýa az alath, es ha mýkor feol Ierkentýk is, azonnal ifmeth el aluzýk.

Oruolságok | Ezth e beteglegêth azonokkal kel orwoflaný, a melyekel az Melý alomban bele holt Beteglegêth, awagý az alom kewano beteglegeth, elêzêr azerth az embêrth megh wreffýtwen purgalwan, az hýdeglegnek es Nedweflegnek okaerth, melegýtel- fel es zarasztaffal kel giogýtany. Melýk humor penýgh ýnkab vralkodýk ez beteglegben, igh eolmerhetêd megh, merth ha az Nýal feolwl halaggia az Saart, az Alom kewano orwoflagokkal kel elneod. Ha penýgh az Saar megh halaggýa az Nýalath, ýnkab az hagýmazrol valo orwoflagokkal kel elnêd. Azerth ez beteg- legrel oth keres az ket helyen orwoflagoth. Igên ýo chýappal elný alol ebben ez Nýawalýaban.

[L. 23b]

Cataphora non lomnolenta. | **Výgýazo Alomrol.**

Ez Eýel es Nappal valo vigýazo alom az, Mýkor az Betegh Nýlth zêmmel nem vigýazhat, hanem az zêmêket be hunnya: alomnak remenfegeyerth, de azerth vgýan nem alhatýk el hanem vigýazný kel. Lezên ez, az Sarral egybe elegýttetêth Nýaltul, es nagýob rezere az erének el zakazkodafatul, hogý az feol Nýtoth zêmnek heat le tarthaffa megh.

leley | Effele beteglegben lewêk, ruth ektelenêket zolnak, zýnthé vgý kabalkodnak mýnth zýnthé az hagýmazban valok. Oruolságh | Ennek orwoflafaban Neha az hagýmazrol valo orwoflagnak, Neha az alom kewano orwoflagnak vagion helye es moggýa.

Melý alomnak betegsegerêl.¹

Caros, Subeth, Somnus |
profud⁹

Ez olý nýawalýa es Beteglegh, melyben az Betegh vgý el aluzýk, hogý mýnd mozgafatul, mýnd erzekênlegetwl megh foztatýk, megh maradwan az leleogzeth vewes, annýra aluzýk penýgh, hogýha feol feorkentêdis es bathor feol erêzzênis, femmýth nem zol es chýak az zêmeýt lem nýttýa leley | feol. Ez beteglegh penýgh kwlêmbêz az alom kewano beteglegtwl, merth az ký abban vagion, az kerdênek megh felel, es Nem fekzýk Nema modon. De az kýn ez vagion ez Beteglegh, ha vgýan erêzis, femmýth nem zol, lem az zêmeth feol nem

¹ A „Melý“ szót késôbbi kéz „Mêlý“-re javította.

Nyttia, annyra Meely alom foglalya el. Toaba amannak vthanna yw el az beteglegh, de ezth eleol vezzy es ygén hertelen. Amaz magatul valo beteglegh es magatul vagyon letele, **[Okay]** de ma! beteglegékbél, yw ez, tudny illyk, hydeglelelékbél, korlagh wtelbeol. **[L. 24a]** Agy velének megh zorulafabol, neha agy kaponyanakis zorongalabol, awagy az hartyanak mely eorzzy az Elleo agy velének artoyath, megh nyomafabol. Az Gutta wteltwlis kwleombéz, merth abban az leleokzet vetel igén megh nyomatatyk mynth mykor Nehezen vehetny lelékzetéth. De ebben telyefleggel megh vagyon az lelékzeth vetelnek ereye es tehetsége.

Etele ennek hafonlo legyén ahöz, az mynemw kel az **[Eledel]** alom kewano betegnek kyrél yde alab yrtunk. Az gyomorra igén yo lagy flaltromokat es egyeb orwoflagokat chynalnny, kyk melegychek es eréssycchyek, hogy az Nyal a ky az gyomroth megh hwytétte es Nedwelitétte onneth el ozlalfek. Erre penygh yok azok, melyeket yrunk yde alab, az gyomornak eretlensegerél ees megh vezseferél.¹

Mozgalnak es erzekénlegnek el vetelenek betegsegerél.

Ez Nyawalya az Agy velének hatulfo **[Catoche, Catalepsis, Congelatio.]** rezenek megh hwlesetwl lezén, mely mya az Betegh hertelenleggel mynd erzekénlegeth mynd penygh mozgalath az Egez teltben el vezthyy, az lelékzeth vetel chyak eppen megh maradwan. Awagy Elmenek es az egez teltnek mozgalanak es erzekeonlegenek hertelen valo el foglalalafa, az Betegh vgyan azon formaban lewen es abrazathban az mynth az beteglegh el foglalaltha, vagy wlwe vagy alwa leth az, vagy zéme be hunywa, vagy penygh feol nytoth zémmel. Lezén ez Nyawalya Neha az vernek loka- **[Okay]** lagatul, mely az fében meggyén es el teltty az feyeth. Neha lezén az hydegh zaraz Nedwellegtwl, az agy velének hatulfo rezeth ky megh banthya.

[L. 24b] Ennek bizonyos yeley ezék. Az embert herte- **[Ilely]** len el foglalya, zawath erzekeonleget el vezzy, az leleokzethnek

¹ Az I. 23b és I. 24a közé ragasztott levélcsíkon az első kéz írásával az alábbi szöveg áll; rectóján:

Caros, Ez ilyen betegnek ragaz Egy Nadalt az Homlokara. ha megh nem ragaggya, megh aluth az vere ymmar annak.

Versoján:

Catalepsis, Ez ilyen betegh ha gyakorta verytézyk es hydegh az veryteke, Megh hal harmadnapygh.

be zywafa nem tecczÿk megh, femmÿth nem hal, femmÿt nem felel, de mÿnth az holt vgÿ vagÿon. Az zekÿ es vÿzeletÿ megh aal, awagÿ igÿn kewes lezÿn, Az pullus, kichÿn, lankadot es Swrwn vagion. Az orcza neha megh pÿroffodÿk, mÿkor az Nÿawalÿa az vernek beolegetwl vagion. Neha penÿgh megh kekwl, mÿkor az hÿdegh Nedweflegtwl vagion. Az zeomÿk penÿgh ez Nÿawalÿa mÿkor vagion, vgÿ alnak mÿnt ha megh fagÿtanak volna. Ez Beteglegh kwlÿembÿz az Meelÿ alomnak beteglegetwl, merth abban az zÿmÿk mÿndenkor nÿthwa vadnak, de ebben Nÿha Nÿthwa talaltatnak: kwleombÿz az Alom kewano beteglegetwllis, merth noha mÿnd az keth Nÿawalia lezÿn az zertelenwl valo hÿdeglegetwl. De az alom kewano betegleghben az hÿdeglegh elegÿedÿth eo3we az Nedwefleggel. De ebben, az hÿdeglegh az fzarazfaggal elegÿwlt eo3we.

Etel | Etelet ez ilÿennek ahoz zabÿad az mÿnemw okbol az beteglegh tamadoth, Mÿwel penÿgh hogÿ vezÿdelmes Beteglegh ez, igÿn megh kel latnÿ hogÿ az Etelben es ÿtalban tewÿlÿeodes Ne effek, az Betegh penÿgh neha mÿndÿn napon, Neha harmad napban egÿek. Etel legÿÿn Arpa kafabol kÿ Nÿyomoth teÿ es affele, vÿzet penÿgh ne igÿek merth artalmas, Merth az zelet **Ital** | Èregbitÿ, haborgalokat chÿnal, az lepeth feol fuÿa. Legÿÿn azerth az ÿtal Mezes bor az kÿth ÿol megh forraltal.

Oruofsagok | Az mÿ illÿk az giogÿtalahoz. Ha az orcza vÿrÿllÿk es az Betegh verrel igÿn bwÿlkeodÿk, es ereÿe megh vagÿon, az karon valo kwllÿ ernek vagalath el Ne [I. 25a] halogallad. Sha az feÿe hewnek tecczÿk lÿnnÿ, az kÿk azt megh hwÿlÿtÿk azzal orwololÿad. Erre igÿn ÿo az Maaknak feÿeith magwa nekwl olaÿban megh fÿznÿ, az feÿet azzal kennÿ.

Sha az orcza kek, Ennek az feÿeth kennÿed olaÿal az melÿben kakuk fweth feoztel megh, awagÿ kek liliom olaÿal, awagÿ kapor olaÿal, azth kÿwaltkeppen akkor kel chÿelekednÿ, mÿkor az feo hÿdeghnek lacczÿk.

Ha az vÿzelethben valamÿ temerdeoklegh tecczÿk feoz megh vÿzben, kaprot, vagÿ Apiomoth, vagÿ lo mentat, es abban az vÿzben agÿ ÿnnÿa.

Az mÿ penÿgh ennek giogÿtalahoz ÿllÿk, Ahol irtÿk az Hagÿmazrol. Az Fekete Sartul leoth eztelenlegrÿl, Az Alom kewano Beteglegrÿl, talal3 oth chÿak lafd megh.

Alom keuanafnak betegsegerél.

| Leithargus.

Ez Nyawalya, Az Agy velének hatulfo rezenek megh vezefe, ky igen ellenkezé Beteglegh az hagymazzal, ez beteglegben vagyon alomnak zertelenwl valo nagy kewanlaga, Elmenek el tawozafawal es feledékénleggel, vgy hogy az myth bezel yngyen nem oda valo volna. Lezen az Nyaltul, mely az eo hydegh Nedwelle-gewel az agy veleoth el foglalya, es alomra kezérithy.

Ennek yeley ezék. Lallu betegleggel vagyon, merth |leley ebben az Nyalas Nedwellegh vgyan megh rothad, ky yzgettya az Nagy alom kewanafra, Az pullus az Erben Nagyon de rytkan vagion Nem hamar, es vyzes. Az lelekzet vetelis igen rytka es erételen. Aluzekonfagh tunyalagh es erétlenlegh vagyon, akar mynt kezéryttessenek is, de alygh awagy Nagy keleore zolnak. [I. 25b] Az wéltelre myndenkor az zemeth fel nyttya de ilmet azonnal be hunnya es az alomra kezéryttetyk. Feledékén es Balgatagh Bolond. Gyakorta alyth es az Sayath egy ideigh vgyan nytwa tarthya, el feleyty be fogny. Mykor yntetyk arra hogy vyzelyek, Bathor az ezkekzth melyben vyzelleny kellene kezében ad is, el feleyth vyzelleny. Szeky ez ilyennek lagyas zabafu. Nemelyek ilmeth megh kemenyeodyk. Vizeletynek zyne hasonlo az Barmokéhoz. Nemely kézzwlék rettegh es verytézyk.

Etele effele beteglegben lewének vekonyto, zaggato es |Etel zarazto legyen, a mely etel, vgy Apiommal vgy Anisommal, kemennyel, Borlal, fa heyal, zeokfwel es effele io zagu allatokkal legyen chynalwa. Hawaly madarakkal, Tykfywal, fogollyal, hurolmadarral, Rigowal es affelewel taplaljad. Sparga, kemeny yo, Arpanak ky fachyart teye is yo. Italul agy Neky Mez sérth |Ital awagy vyzes Borth vekont es feyerth, ky zoryth valamenyre. Effele Betegéth igen fenés es vylagos helyen fektelled es melegén.

Ha zenwedý az Eré, es valamý ok megh nem |Oruofsagok tylth, myngyaralth az Beteglegnek eleyn verth vetes. Ha az nem engettetýk, Erés chypkeodeo Crýftelt agy be neky, kynek az formaýath megh talalod, ahol yrtunk az gutta wtefrél.

Fylemýlenek az zemeth, Epeyet, zyweth, Nyelweth ted az Betegnek vankoffa ala, es ky wzy az aalmath attul az ky rayta fekyk, ha ky penygh ezéketh megh yzza, azth yryak rola hogy loha el nem alhatyk.

Az Betegnek eo maga hayaban eges megh, habard...¹

¹ Itt egy levél (26.) hiányzik.

[I. 27a]Scotoma, Vertigo.**Szedélgesnek betegsegerél.**

Az zedélges az, mýkor az zémék eléth megh létetédéfék lez-
Okay | nek, es myndénék keréngený es forogný tecchenek. Lezén
ez az agý velének megh bantafatul, mýkor vekoný es meleg
para megýén feol az leleok lako Ereken az agý velének tartóy-
ban, ký oth az agý velének rezeýben mod nekwl es haborgaffal
mozogh. Ez penýgh az fél mené meleg para neha fezket az agý
veleoben ver, Nýha az gyomorban, Neha penýgh az Melynek
porczogoya alath valo hulban es egyeb helyékén is. Azerth hogý
az zedélges, neha az agý velének bantafatul, Neha penýgh
az gyomornak es egyeb rezeknek megh bantafatul eýk.

Ieley | Ennek bizonyos yeley az fének fajafa es Nehezen
voltha, fwlnék chýengefe, zaglafnak es hallafnak megh bantafa,
Gyomornak ýmélgefe, Etnék Nem kewanala, Szaynak keferw
voltha, Es zýwnék ragafa Nylallafa.

Tanufagh | Effele beteglegben lewé, týzta es vylagos Eegén
legýén es forgologgyek, kényen emezté eledellel elýén, temer-
dék es feolhés eget es keodéfti igén el tawoztalfon, oly eledellel
Eles | elýén az kýk zelet nem chýnálnak, Facczannal, Týkkal,
Borýuwal, kéwý hallal es affelekkel az melyek kényen emeztéd-
nek. Myndénéktwl otalmazný kel olyanoktul, melyekbeol para
Ital | mehetne az fében. Vyyzel elegý igýek borth, gyénget feýert
es Nem igén o borth, awagy Mez lét. Munkat fel rezent chýele-
kéggyek, Nappaly aluwas tawoztalfek, Eýely aluwas bator hozzas
legýén, Myndén keppen azon legýén hogý haborulagtul oya ma-
gath, loha oly dologra ne Nezzén az ký keréngh awagy forogh.
[I. 27b] awagy hamar megýén mýnth az hayo, Magas helyén fe
ýarýon.

Effele zedélgefth zenwed az Betegh, mýkor az Nap fenetwl
megh hewél, vagý ha mal okbol az feo megh melegédwen az
Nedweflegék ideftowa kowaliognak. Smýkor az zedélges bantaný
kezdý, lok el is eýk bele, mýwel hogý myndén forogný lattatýk
eleotthe.

Oruoflas | Oruoflaný effelet legh elézér yo zagu allatokkal kel,
térlefékkal. Sha az ereýe el nem fogýatkozoth ereth kel raytha
vagný az Cephalicat az karýan. De az ver vetelben megh lassad
hogý lwrwn az ver ký Ne veteffek, azert merth akar mý kýs
dologert is effele betegh el zedwl es el eýk.

Kendér magoth teorý megh fa mofarban, Nýrd el az hayath,
kend ruhara az kender magoth, kéld az egez feýere telýeffeggel.

Kaproth M. j Repa magoth, reték magoth añ j j, reték gýeokeret ž s. vÿzben az menÿ ehêz elegh fêzd megh hogÿ harmad-reze el apaggÿon, žwrđ meg zepên, es Tegÿ ahoz, Tengeorÿ hagÿmabol chÿnalt eczetês mezet ž j s. etel vthan ebben agÿ ÿnnÿa, az kÿnek az gÿomra mÿa zedêleogh feÿe, kÿt kênnyen megh êlmernÿ.

Harom lewelw fwet fonnÿas megh vÿzben, ees parold az feÿeth annak az vÿzewel, es az fwet keozđ az homlokra es vak zêmeokre.

Bezterczeÿ zÿlwat eoth zêmêt, Mirobalanÿ citrinomot ž ij, aztas megh vÿzben az menÿ arra elegh, az vthan vêd kÿ têrd megh es fachÿard kÿ az leweth, ebben vegÿ ž viij, Nadmezeth ž ij, Callÿat ž iij, Diagridiomoth j iij, ezêket zepên eożwe elegÿched, chÿnalÿ [L. 28a] ÿtalt belêle, ad nekÿ mafod awagÿ harmad nap, ez kÿ vezÿ az Nedwelfegêth melÿ mÿa el zedwl.

Fêldÿ Têknek têrd megh az gÿêkeret, eztendeÿgh mÿndên napon egÿ Nehezekêt agÿ megh ÿnnÿa.

Žêkfw vÿragoth têrÿ porra, elegÿch eożwe Nadmezzel, gÿakorta aggÿad ezth eonnÿ.

Kochÿordot eczettel es rofa olaÿal teorÿ eożwe, kêld az feÿere.

Fa heÿnak vêd vÿzeth azt aggÿad ÿnnÿa.

Maÿoran vÿzeben elegÿch Mumÿath, bochÿafd fél az orraban.

Salÿat agÿ eonnÿ, Salÿarol ÿtalfad, es az feÿet is azzal parolÿad.

Salÿa vÿragabol es Nadmezbêl chÿnalÿ lÿktariomot, azth aggÿad eonnÿ.

Maÿonarol [!] agÿ ÿnnÿa, awagÿ teord megh vgÿan es ad megh ÿnnÿa, az feÿere is keos maÿoranth.

Fwlfwnek az melÿ terêm az Sÿndêlÿen fachÿard kÿ az leweth vegÿ abbol, es zepzêleonekis kÿ fachÿart lewebêl añ ž iij, Rofa eczetêth ž iij, rofa vÿzet ž j, elegÿch eożwe ezêket keold az homlokra.

Keorês fereognek az feÿeth, zarnÿat, labaÿt veld el, vegÿ abbol ozton j j, igên erês kowazth j s., ezêket elegÿch Borban es eczetben, vêd vÿzet az alembiconban, azban az vÿzben ozton march ruhat, es keold az zedêlgê embêrnek feÿenek hatulfo rezere az fwle mege, oth Sebêth chÿnal, es azon zÿia kÿ az Nedwelfegêth.

Igên io kêppeoltis vënnÿ es az helÿet meg vagdalnÿ, kel penÿgh az feÿe hatulfo rezere vetnÿ.

[L. 28b] Feordêben is ÿo wltetnÿ, es az feÿet eottêzeo zer-

zamokkal yo oth eottézný, kýreol ýde feol ýrtunk. Sha az feordeo-
ben igén megh melegeodnek az Feo, rofa olayba eczetéth elegýtwen
kel az feýet eottézný es hýwélfýtený.

Ha mynd ez orwollagok lem haználnak, az vak zémén valo
ereket az fwlek mellet kýk vadnak, megh kel vagný, de annak
elétte vagý purgaciowal vagý Clýfterrel az hafat megh kel
wreffýtený.

Etel vthan penýgh myndenkor yo olý etelt adný leg vtolzor,
a ký az gýomornak zaýat be zorýcchýa, hogý az parak az feoben
fél ne mehellenek, mýnth az kértwelý, Býfalma, es effelek.

Korlagh wtefrél es térefrél.

Epilepsia.
Sacer morb⁹,
Hercule⁹, Comtialis.

Ez olý Nýawalya, a ký el vezý ecczér-
lmýnd az Elmet, az Erzelt, az ýaralñ es az
fén allañh, ký lezén az teftnek megh haborodalawal es verekéde
razafawal, le efwen az feoldre, es taýtekot turwan az zaýawal,
kýnek akkor mynd hallala mynd latala el vetetyk es gýakorta
Okay | výzeletý awagý zeký is el megýén. Lezén ez nýawalia, es oka
ennek bellé, az Nýalas Nedwellenek, (es) awagý fekete Sarnak
beolegés volta, ký hertelenleggel az agý veleonek tartoýth es
folýalýth rakwa teoltwen Es megh týltvá az Elevenité lelkét, az
Spüs animalis | féldre le efýk az betegh. Iollehét myndéneoftwl fogwa
gýnte rakwa nem teolthýk az leléknek chýeweýth, de valamý
rezet folýak el, azerth hogý az feo razodýk es ký akarýa magabol
az artalmas dolgoth vethný. Lezén annakokaerth, attul hogý az
agý veleonek allattýa az mergélleggel megh bantatyk, mely
valamenýzér megh mozdul es az agý veleore megýén, azt
bantwan...²

[L. 31a]...ala nezeftwl, feordében valo lokaýgh leteltwl, Ees
Nap melegenek feýet igén megh fwteletwl, megh oya magath.

Oru[olsagok] | Egý Bekat mel ketté kellel, véd ký az maýath,
melyeth takarý be feýes kapoztanak leweleben, egý Mazos fa-
zekchýaban téd bele es egeld megh, es mýkor az korlagh bantýa

² Itt két levél (29—30.) hiányzik. — A lap alján XVII. századi kéz
(valószínűleg Barakonyi Borbély János) e megjegyzéseket írta: Ha ferfiu
leße[n] chan Farkasnak az Bivet aBald megh ted porra Ha leanj vagy aßonj
az nőltény farkasnak Bivet ted porra ad meghinja <Ité az s> — Item az
sarka fiat törd ößve bosa rosa(val) levelevel ved vizet ad meghinja.

ažth a porth aggyad borban megh ynnya, ha ecczér Nem haznal, ifmeth mas Bekabol oľyanth chynaly es mynd addigh ezť chyele-kęggęed mygh megh nem gyogyl. Ne legyęn penygh abban lemmy ketlegęd, merth meg giogwl altalanfogwa.

Fejer liliomnak chyak az Sarga vragawal telch egy wegęth megh, arra telch egetęth borth, tęd ky az vereofenre, Smykor valakyth az korlagh el wth, ebben harom vagy Negy chęppęth agy ynnya, azonnal megh zabadul, awagy loha teobbe rea nem yw, awagy ha ywis, de igęn rytkan.

Salkelelyw madarnak az zyweth, az mayath, es az twdeyet elewen twznel azald megh es tęrd porra, mykor el wty az embert az korlagh, azth aggyad megh ynnya Mez lęrben, es azonnal el aal.

Az Embeor ganeynak vyzeth kel alembiconban vęnny, es abban kel ynnya adny.

Vakondaknak az Mayath fwlđ megh, es enheyra kenyernekwl ad megh eonny, az vthan Negy orayglan le ęnny le ynnya ne hagy, loha az korlagh tębbe nem bantya ha Isten akarya.

Chyerfan termęth gyeongynek az fayat meteld igęn [apr]ora tęrd porra, es Negywen napygh, azt a port ad [ynny].

[Pw]nkęld hawaban zeggęed az The mondad fweth, [I. 31b] arnyekon zarazd megh es tęrd porra. Ez porbol vegy egy kalanal, egy vagy ket tykmon fejerewel elegych eoźwe es fwlđ megh, ylyenth agy eonny Nyolcz napon reggel es eltwe az korlagofnak. De ez wdę keozben myndęn bęchyw eledeltwl es eczetęftwl magat megh tartoztalla.

Egy kys eb keolyket az ky meeg az annyat zopya, męnnel kęwerbet talalhacz keres. Az korlagos embęrnek nryek el az hayath. Az keolyket az hafa felęl halych megh mynd vegygh mynd feyet smynd belyth, vgy hogy lemmy ky ne effek beleole, de az hatafelęl eppen maraggyon, es myhelt megh hafyttyak, melegęn kęffek az embęr feyere azonnal, harmad napygh tarchyak oth raytha, Smegh gyogyl. Betlen farkas probalta.

Az almanak Negyed rezeth hamozd megh, veod ky az magwath, ad megh ęonny mykor el wthy, Varady Imręh prepolth orwolaga.

Hollot lwd megh, vęd ky gyorlan az Epeyeth, egy kewes lyztel chynald eoźwe, azald megh, tęrd megh, agy az poraban ynnya, loha tębbe nem banthya. Varady Imręh prepolth orwolaga.

Zarkalab fweth azaly es teorę megh, annak vegy az poraban, Myrrhat, aloeft, zucarom candidumot. añ 3 s. zękfwet gř iij.

ezeoket teord porra es elegých eoꝝwe mertekzêrenth az menÿ ecczêr elegh, egÿ ýtal Borban forrald feol es melegên ad megh ýnnÿa hold têltere, Ez ýtal vthan kylenczed napÿgh vÿzzel az telteth megh Ne ertellek. Bort le igÿek tÿzên eoteod napÿgh. Smegh gÿogÿul. Dragffÿ galparne orwolflaga.

Elewen mênÿetêth es fechket eges megh, az por...¹

[L. 32a] Fechke fÿakat keres, vagd el az feÿeoket es vêd kÿ az verêket, theomÿent teorÿ porra es tÿmporald azt az verhêz, es têrd mÿnd addÿgh eggÿwth hogÿ olÿanna legÿên, Imegh kelÿên mÿnth egÿ kowaz, geombeolÿgeld akkorawa mÿnth egÿ egÿ Bab zêm, harom napon azth aggÿad eonnÿ. Sha meeg is rea ýwne az korl'agh têres, vgÿan ezênbeol elegých eoꝝwe papa fwnek vÿzewel, es azth aggÿad ýnnÿa. Probalt orwolflagh ez.

Ilop'nak vÿzeth, gÿeongh vÿragh vÿzeth, Harlfa vÿraganak vÿzeth, negÿ chÿêp fenÿw ol'ajal elegých eoꝝwe, ad megh ýnnÿa.

Mÿkor az hold fogÿnÿ kezd es el akar fogÿnÿ, vegÿ Chÿerfa vÿzet az menÿth akarz, Bala rolat, Gÿêng' h vÿragoth, pawanak ganeÿath, ez harom felebêl annÿt vegÿ mÿnth zÿnthe az Chÿerfanak vÿze egÿedwl, ezêkheoz tegÿ egÿ kewes pelmath, ha az nem leonne egÿ kewes borlot, veod vÿzet ezêknek alembiconbol tÿzta wegben, olÿbol az kÿth Balneum Marienak hÿnak deakul, mÿndênnapon ebbêl enhera egÿ awagÿ keth kalannal megh agÿ ýnnÿa. Smegh gÿogÿulth. Probalth dologh ez.

Papa fwnek az vÿzeben ad megh porul azth az kêwechketh melÿeth az tehennek awagÿ az Eokêrnek Epeÿeben talalnÿ.

Gyermêkchÿeknek.

Ha az gÿermêkeokên ez Nÿawalÿa vagÿon, Nem zwkzegh mÿngÿaral'th orwollanÿ, Merth az termezeth eo bennêk naponkenth az Meleglegeoth es zarazlagot êregbÿtwen es az etelben mertekletêlben eelwen, gÿakortha ez nÿawalÿa megh zwnÿk.

Tanul'agh | [L. 32b] Zwkzegês azêrth hogÿ az Daykanak legÿên eledelere gondvifeles, az mellet az gÿermêkre is. Azêrth zwkzegh hogÿ az Dayka ýo eledeleokkal elÿên, ha az gÿermêk az chÿêchtwl meeg el nem valasztath. Etel eleoth penÿgh dolgoth tegÿên az dayka, Ferfÿuwal valo keozêfwleltwl tawol legÿên, merth attul az Teÿe megh vez, es lawolfa lezên, es hawÿ ver folÿal'th ýndÿth.

¹ Vizfolt miatt olvashatatlan szavak.

Elyén azerth olý etekkel az ký melegýth es zarazth, hogý az Teýe meleg es vekoný legýén.

Az gyermékchenek penýgh feýet gyakortha kapor | Oruoísagok
Olayal awagy kek liliom olayal, kýben venus azzoný hayanak az porath kel awagy Maýoraneth vethny, zwkzagh megh kenný.

Soha penýgh az gyermékéth le magath le feýeth, le lemmý rezeth akar meleg akar hýdegh vyzzel ne ertelfed, annal ýnkab megh ne féreozzed.

Igén ýo Mezeth nyalatny az gyermékczewel olyath kýnek az taytekat el hantad.

Edes mondolabol is chýnalý olayth es ahoz tegý igén ýo Nadmezeth, elegých eoze es ezt aggyad nyalny.

Harffa vraganak az vyzeth, Iíthen kalayanak vyzet, elegých eoze ezéket es ezth agyad ýnnya.

Vegy velenczey Mythridatumot, z j. zerechen dyoth, Bafa rofa magoth an ð j, ezéket elegých valamý kewes rofa Mezben az meny ehéz eleg. Sha zoptatos az gyermék, az zayaban tegý ebbeol egy Bagoly Borfo zemnyth, az Annya vagy az Daykaya aggyon Cyécheoth myndýyara[th!] neký rea hogý el nyelye. Ez orwoffagh ýgén lokzor megh probaltatoth.

Egy Babzemny Mythridatumoth elegých lewendula vyzben, ad megh ýnnya.

[I. 33a] Gyengy vragh vyzeth, Bafa rofa vyzeth, kékeny vragnak az vyzeth, ad megh ýnnya.

Rutath teorý eoze, eczettel, ted az orra lykaban.

Tyza feyer borban, kecczer haromzoris napyan agy ýo fele pezmath ýnnya ha anny wdés az gyermék hogý megh leheth, megh gyogyul. Probalat dologh.

Marthy lapunak az vyzeben march lepédeoth, takard bele az gyermékéth es teod az agyra.

Chyerfa gyeongheoth ha heth eztendés gyermék ezý gya-kortha, azth loha korfagh nem teorý.

Bozorkanrol.

Ephialtes.
Incubus.

Az mely Nyawalyat magyarul Bozorkannak hynak, lemmý nem egyeb, hanem az embéry teltnek megh nyomafa es Eýely fuladafa, az leleogzeth vetelth az ký megh banthya es az zozatathis el vezý, kýben ýollehet az Erzekénlegék el nem vetethnek, de azerth el ayulnak megh baggyadafal, mykeppen hogý az Elme es az Elmelkeodafis. Merth az ký azzal bantatyk, Neha vgy

tecczyk hogÿ valamÿ ellenfelegh ÿwne rea, Neha penÿgh mÿntha valakÿtwl olÿtül nyomattatnek megh nagÿ terêhel, az kÿ kéz-eo-
fwnÿ akarna vele, vagÿ effele ektelen latafokat tetteth es elmel-
Okav | keodyk, kÿk azerth mÿnd lemmÿk. Lezên ez zabalaftul
melÿbeol lezên temerdêk Nÿal es megh egêt Sar, de nem az agÿ
veleoben vagÿyon, hanem az Melÿnek porczogoya alat valo hul
kêrwl, melÿ hus az zabalas es lok nÿerlefelegh mÿa feol fuualkod-
wan, amaÿ Inas es erês hus az melÿ az zÿwet es twdeoth az
Maÿtul es Leptwl el valagtÿa, es az twdê megh bantatÿk, es
onneth ozthon az temerdêk para, feol az Torokban es agÿwelê-
ben fél [I. 33b] mênwen, az zozath megh nyomattatÿk, az Elme
es ertelêm megh haborodnak, es ruth zomoru latafokkal bantatÿk,
megh. Ez Betegfelegh zÿnthe rokonfaga az gutta wtelnek. Es az
korlagh verefnek, valakÿn azert lokat tarth, olÿanna valtozÿk
vegre.

Oruofsagok | Ez Betegfeleghben az purgatio es az Er vagas feolêtte
haznos. kel azerth megh vagnÿ az karon valo kwllê ereth.

Bafa rola magoth Tÿzên eoth zêmêth teorÿ megh, ad megh
vÿzben ÿnnÿa, Az feÿet penÿgh mÿkor alunnÿ megÿên kapor
olaÿal Melegên megh kel kennÿ. Es az feÿeben lÿwegêth tegÿên
vÿgÿ halÿon.

Diagridiomoth 3 iij. Fekethe hunÿorth 3 ij. Nÿtroniot 3 s.
Euforbiomoth 3. s. Bbdeliomoth, [!] Aloes epaticî añ 3 j. chÿnald
eozwe Stechafnak Sÿrupÿawal ezêketh, Ebben gÿyermêknek agÿ
3 j. Eoregh embêrnek 3 j.

Euforbiomoth 3 j. Scamoneath 3 j. olaÿ téknek heat Negÿed-
reÿ Nehezekêth. Anilum magoth gr xij. ezêkbeol chÿnalÿ Steca-
bol chÿnalt Sÿruppal pilulakath.

A]poplexia. Morb^o
attonitus

Guta wtelrêl.

Ez Nÿawalÿa az Agÿ velênek zenwedefe, melÿ el vezÿ her-
telen es mÿngÿaralth az egez teltnek erzekênfeget es mozgafath,
eleozêr nagÿ kÿaltalth tewen az megh zorulafert kÿ lezên az
Elneben es az agÿ velênek tartoÿban, kÿ mÿa hertelenfeleggel le
elÿk az Embêr mÿnth egÿ agÿyon wtêth, es ha kemenÿ az be-
tegfegh, el meredêt zêmmele fekzÿk erzekênfelegh, mozgás, es Elme
nekwl, a holtul chak azzal kwleombêzwen, hogÿ az lelêgzet
vetele megh vagÿiô, de azis nagÿ Nehelfeggel es hortÿogaffal!

¹ Lap szelén az első kéz írásával a következő megjegyzés áll:

Ha az Guta wtêth Embêr taÿtekot tur, halalnak bizonyos ÿelê.

Ha penÿgh lallub az guta wtes, az erzekeonlegh es mozgás megh vagion, de igén valotalan es eze vezéttwl, es akkor chÿak [I. 34a] valamely egy tagÿa lankad es olwad el. Lezén penÿgh ez !Okay nyawalÿa, Nÿalas hÿdegh es temerdeok Nedwellegtwl, az agÿ velének tartoyth ecczêris mazzoris tele teltwen, kÿt az lok nÿerlefelegék es feokeppen az gÿakor rezêglegeok chÿnálnak. Megh elÿk Neha Eles awagÿ wtes mÿa is, melyben az agÿ velé megh romcl. Az Egnek igén hÿdeglegetwlis megh lezén, mÿkor az agÿ velének Nedwellegÿt es rutlagÿth az hÿdegh eozwe keothÿ es zorÿttÿa.

Ennek bizonyos ÿele, ezth ez beteglegeoth eleol vezÿ !leley az lének megh rakodoth erés faÿdalma, az Nÿyakzÿrton valo ereknek feol fualkodafa, zedêlges, zéméknek fenêflege, kwleoz rezeÿnek embêrnek modnekwl valo megh hwlefe, mÿnd az egez testnek feol verefe awagÿ dobogafa. Nehez mozgás es ÿaras, aluualkor valo fognak chÿkorgatafa, vÿzeletnek olÿan zÿnw voltha mÿnth az reznek roldaÿa, awagÿ fekete es kewes voltha, kÿnek az alÿa vgÿyan korpas zabafu lezén ha veztegh aal valamÿben. Ez Beteglegh gÿyakorthab az Nÿalas ven embêreokên lezén. Ha kÿth penÿg ifiulagaban es Nÿyarban wth megh, ez feoleotthe nagÿ choda zwkzegeoth ÿeleonh.

Ez Beteglegh rÿtkan awagÿ loha ÿnkab megh !Oruofsagok nem gÿogÿul, ÿeoleofben ha igén ereos az guta wtes, mÿndazon által eltefd orwolflagokkal.

Salÿa porul têrwe, Muftar magh añ 3 s. hozzu bors, Fenÿw magh 3 j, añ. Bechÿ zappan ket penzara, Castoreum 3 ij, ezêket chÿnald eozwe Castoreum olalÿal az menÿ ehêz elegh, tarch mazos fazekban, mÿndên nap háromzor kennÿed az Betegêth.

Fa heÿnak es az leuendulanak vÿzet eozwe kel elegÿtenÿ, es azth agÿÿad ÿnÿa.

Tÿztha Mezeth 3 iiij, Theoreok teokêth, Agaricomoth, [I. 34b] Fekete hunÿorth, añ ð ij, Soth ð j, ezêketh têrd porra, es elegÿch eozwe az Mezzel, ebbêl chÿnalÿ hat vÿ nyomathnÿ hozzu chÿapo-

Ugyanide tartozik az I. 33b laphoz ragasztott levêlcikon az első kéz megjegyzése:

Az Guta wtelben mÿkor az Embêr vgÿ fekwzÿk mÿnth egy holt, sem keze sem laba nem mozogh, sem lelêkzetêth nem vezén, Ez ilÿen Embêrth el ne temelled Hetwen keth oraÿgh, az az, Harmadnapÿgh. Ha ozton az el telÿk, chÿnalÿ mÿndên lÿkakát be az hazon, tegÿ valamÿ pelyhêt az Szayara az Orra eleÿben, arrol megh eolmerêd hogÿha eel.

Versoja üres.

kath, told feol neký, de cherna legýén az vegere chýnalwa azert ha mykor ký akarod vonný megh lehelfén. Ez vthan Beo meleg h oláyal az melyben az eleoth kakukfweth. Lo mentath, awagý kaproth megh feoztel az egez telteth megh kennýed. Io kèppeolt az vallaýra vethný. Az feýerél az haýat el nýried, zekfw oláyal, awagý rutha oláyal éttézzed.

Salýa, Fekete gyópar, Bakfw, Rutha añ M. j, Lomentha, Hlop, Chýombor, añ M. s. kèmený magh, vadmèmený mag, añ j ij, Feold Epeýe M. j. Edès gyèker j vj, Agaricum j ij. Theorék teoknek beleý j ij, ezèket feozd megh vyzben mynd addigh hogý fele el apaggýon. Ebbeol az lewbél ozton vegý z xxx, hierapicrat z j. Benedicta laxatiuat, Antidoti Indi, añ z j, Diafeniconth j ij, Laurus oláyth, Rutha oláyth, Castoreum oláyth, añ z ij, rofa mezeth z ij, Soth j j s., mynd ezèket eoýwe elegýched es ebbél cryftelt chýnalý.

Zèkfwet, Sarkerepeth, Salýat, Cýombort, Maýorát, Fekete gyóparth, Lomentath, Borffweth, fonnýas megh vyzben, es ezzel keofd be.

Fa heat harom Nehezekèt, gýeombert, zèkfwet, j ij, añ. galangath j j, Cubebet \ni ij, hozzuborloth j s. Spicanardoth \ni j, ezèketh teord èzwe es harom fonth ýo Borban awagý fel font malofaban, es Negý lath ýo eczetben feozd megh hogý fele el apaggýon, zwrđ megh. tegý hozza, Specierũ diambre, Spetierũ diamulci añ j j. Nadmezeth z viij, egý kewelle forrald eoýwe es reggel eftwe ezth aggyad ýnnýa.

[I. 35a] Salýanak az porath z j, hozzu borfoth, fenýw magoth, añ z ij, Muftar magoth z j, Bechý zappant keth penz arath. Castoreumoth j ij, ezèket teord megh es elegých eoýwe castoreum oláyal, es azzal kennýed.

Etel | Ha latod hogý gýogýulafra fordul az Betegh, myndént Ital | olý etket agý eonný az ký Mezes, es lagian tarthýa az halat. Borth egý cheppet le agý ýnnýa hanem Mez lérth, awagý Mezes vyzeth.¹

¹ Beragasztott levélcsik az I. 35a laphoz az első kéz írásával:

Ha valakýth megh wth az Guta, keze laba megh fugorodýk, es kýlfebb kezd leonný hogýnem az eleoth volth, higied hogý gýogýulhatatlan az a Betegfegh.

Rectoja üres.

Felfeleol valo guta wtefnek az kých mondanak Magyarul, az lemmý egýeb nem, hanem az Inaknak megh lagýulafa es le zaka-dafa erzekénlegnek es mozgálnak el vetelewel ký | Paralýsis... lezén. Awagý olý guta wtes ez, ký lezén eggyk ol- | lolutio neruo... dalaban az Embérnek vagý ýobfelél vagý Balfelél, holoth az erzelth es mozgalth el vezthý. Neha penygh chýak | Paraplexia lezén a teltnek valamý rezeben, mýnth kezben, labban, Nýelwben es egýeb rezeben. Lezén az hýdegh temerdék Nedwesse-géktwl, kýk az ýnakat félétteb megh Nedwelytyk annal az | Okaý mýnth kellene, ees megh nývýtýak, mely mýa ecczérímýnd mýnd az mozgás, mýnd penygh az Erzekeonlegh el vetetyk egý feleol. Ez okbol azerth a hotul valo megh hýdegwleflýs es az Teltthnek ký igén ýnas megh lagýulafatulis megh lezén az Inaknak megh nýulafa es le zakadafa, ký fel guta wtes.

Ez ilýen betegh mýndén etellel zarazzal elýén, es | Elefelegh Nedwes etket telýeffeggél el tawoztallon. Melegh es zaraz Egén forgologgyék, es az ellé harom napokon igén vekony eledellel elýén, es igén ehéztelle magath, megh elegéggýek arpa kalawal chýak annakis az lewevel es Mez lérrel.

[I. 35b] Swlteth egýek chýak, apro madarkakat, fogoly ma-darat, hýg týkmonýat, Mondolath egýek, kémenth, Maýoranth, Salýat, Chýomborth ýo énný. Halat, gýwmélchýeot es mýndén Ned-wes etkeket el tawoztallon es hýdegéket. Igén kichýnth igýek, lha lehet vgýan nagy gomýulagotis el twrýén. Mezes | Ital výzet igýek a melyben Salýath awagý fa heat feoztek megh. Borth mýnd addigh lem ýo ýnnýa, mýgh nem zýnthé el megýén rola az beteglegh. Awagý olýan lok ideigh el nem twrhetne az bor ýtalt, výzelbort agý Neký, de azt is kewelet, es akkor mýkor ýmmar az beteglegh megh terth raytha es giogýulafra fordulth. Az ýaras es mwnka igén ýo ha megh lehet twle, Nappal ne alugýek, Eýelis chýak kézepzérenth, Eorwlyén ha lehet es bufkodalth el tawoztallon.

Ha ýdeýe vagýon rea az giogýtalth er vagafon kel | Oruofsagok el kezdený, es oth kel megh vagný, ahol megh tecczyk az megh téltlegh, de felrezent valo verth kel ký vénný, hogý az Telth megh ne hwlýén. Az werth penygh az egellegés oldala feleol kel veonný.

Az Er vagas vthan ýo Clýstert is neký be adný, kýt ýmýlien modon chýnalý.

Malwath, apro malwath, Týztés fweth, zekfweth, Salýath,

Bakfweh, añ M. j, Sticados 3 s. Rutath, Lo mentath añ M. s. k emenymagoth, Amm y, añ 3 j. feozd megh ez eket v yzen hog y harmad reze el apaggion. Ebbeol az vthan veg y eg y fontoth, Benedicta luxatiuat 3 s. Antidotum Indi 3 iij, Rofa mezeth 3 s. Laurus olayth, kek liliom olayth, rutha olayth, añ 3 j, Soth 3 j, m ynd ez eket eleg ych  zwe. Ezzel Cl yfter zzed. Toabba nem ch yak eg ycz er zwkzegh az beteg t purgaln y, [I. 36a] de g yakortha. Neg y awag y Eoth napok el mulwan, De el zeor lassu purgaciowal kel, az vthan er lbel. Az purgacio vthan pen ygh mafod napon, Teor yek t vag y Mithridatomoth nag y hazonnal oda adhacz nek y. M ykor ozton  ol megh purgalod, pwz egtet  zerzamoskat  o nekj adn y, es ol akat melyeket z ayawal rag yon es eg yeb orwolflagokat is melyet  rtunk az N yalaffagtwl valo feo fa afrol. Io az feyet is Castoreummal, kochordnak az megh t r t g yeokerevel, Mentawal, Baber maggal, kekliliom olayal kenn y, k yheoz megh forradot k ch yn eczeteoth io teonn y. kenn y az Megh wteoth tagot is ig en zwkzeg s ol al, ak y az Neduellag th onnet ozlaffa, k waltkeppen az Inakath. zeekf w olayal, kapor olayal, Spicanard olayal, Fe yer liliom olayal kek liliom olayal. Azth az odalt pen ygh m ynd nwt melegel tartan y, roka beorrel vag y meleg yt t lep d wel. Annak vthanna Ennel er lb ken  zerzamoskra kel m enn y, kel kenn y Coftus olayal, Rutha olayal, Laurus olayal, Tegla ol al, Euphorbium olayal.¹

Coftus olay, 3 ij, Bors olay, 3 j s. Euforbium olay, 3 ij Eget th bort 3 ij s. Sal yanak k y fach art leweth, kulch yos fwnek k y

¹ Az I. 35b és I. 36a lap k z  ragasztott lev els ik rektojan az elso k z irásával az alábbi szöveg olvasható:

Fekethe wrm th m ynd magof tul, Eoregb k Eger farkath m ynd magof tul, ch yalan magoth es Belend fw magoth g y kerel twl, v yazth, Fen w zurkoth, O hayath, V y Castoreumoth, Fa Olayth, G erm kd yd lonak awag y Szarwafnak ch yontia vele yeth, Borth, ez eketh t rd m ynd eozwe  ol, az vthan t d t zta fazekban, es feozd  ol megh az borban, eg y egez ora ygh, zwrđ k y, ezzel kenn yed reggel es eftwe az gutta wt th tagoth meleg en.

Versoján:

Eztragh F yaknak gane yath m ygh az fez ekben vadnak, v gyed es t rd megh, z ytald megh is, d yzno hayath olwaz megh, eleg ych bele az porth. Ezzel kenn yed.

Eg y Ludath melyez megh, vagdal y aprora Anguillath es ragđ bele, f wd megh, fogđ megh az k wer yth, azzal kenn yed.

Fekete machkath koppaz megh, ragđ megh Mu tarral tele, f wd megh es fogđ megh az k wer yth, Ezzel kenn yed.

fachyart leweth añ 3 j s. Acorum gyeokereth 3 iij, Stecalth, Roimarynth, añ 3 j, pyrethrumnak gyeokereth, awagy ahelyeben gyemberth, es Borlot, añ 3 s. Euforbiomoth 3 s. Az myt ezékbél megh kel teorny teord megh, es feozd mynd addigh hogý az Bor es az fweknek lewey el apaggyanak, az Olaya megh marad, es azth zwrđ yol ky, es tegy vyzath hozza az meny ahoz elegh lezen, chynaly lagy keneth az kywel zep lagyan kenhesed az tagoth.

[I. 36b] Ragado flastromoth is chynaly ilyen modon.

Baber magoth, gyembert, Borlot, añ 3 ij, Acorumnak gyekereth 3 j, Stecalt, Bakfweth, Fay bozath añ 3 j s. Muftarth, konkolth, añ 3 s Euforbiomot, Castoreumot, añ, 3 s Coltus olayth 3 j s. Bors olayth 3 j. Euforbiom olayth 3 iij, vyzazal es terpenynawal az meny ehéz elegh, chynaly flastromoth beleole.

Az megh wteoth tagra keppelth is yo vethny hogý oda meleghe verth vonnyon, de az keoppely helyeth megh ne vagdaltallad es ky ne veod az verth. Sha zynthe oda az helre nem vethetnedis az keoppelt. Meegis oda keozel melle vetteld.

Banyaban feoredny olyanban a ky Saletromos, kankewes, awagy Themlos, igen yo feorezteny. Az is yo hogý kochyn awagy Szankan yaryanak.

Egy tagnak Guta wtelerel.

[Paraplexia.

Ha az Guta wtes chyak egy valamý tagyaban vagyon, vgy-mynth kezeben, lababan vagy feyeben vagy akarhol.

Kochyordoth Eczzettel es rofa vyzzel terđ eo3we, es azzal kennyed az kynek egy tagya vagyon megh wtwe.

3ekfw vyragoth teory megh, feozd megh vyzben az Maýoranth awagy Bakfweth, hynch abban az zeokfw vyragoth, azth ad megh ynya.

Fenyw magoth es tyknak az hayat terđ eo3we yol, es olwazd eo3we, de ez mynd az ketté egy mertekre legien, ezzel kennyed az guta wteoth tagoth.

Kertwelyfa gyengyeoth fe3 eo3we Ohayal, az mely tagot megh wteoth az guta, tereld megh vele, es az [I. 37a] terles vthan tarch az twzhez hogý bele oyek.

Lo chyontnak az velelyeth veod ky olwazd megh, az mely tagon az guta wtes vagyon, azzal kennyed. Az ferfyunak Men lo chyontya veleye zwkzeges. Az azzonyallatnak pennygh kabola lo cyonth veleye.

Medwe Talp fweth feoz megh fa olayban es yo Borban, elegych castoreumoth bele, ezzel kennyed az guta wteoth tagoth, merth nagyot haznal.

Gutta wtes mya valamely tag bantatyk, vagy kez vagy lab vagy akarmely, ha vgyan megh vonodot awagy horgadot volnais, Twznel awagy Meleg h zobaban egeteth borral kennyed. Ezth gyakorlyad[!] Smegh gyogyul.

Gyermekhenek.

Meh kolarbol vegy Mezeth 3 iij, Armoniacumot 3 j, zekfwnek az vyragath, Anifumnak vyragath an, 3 iij, Szurkot a kywel az hayokath chynalyak, 3 j. vy terpentinath az menny eheoz eleg h, chynaly flastromoth, ragazd az gutta wteoth tagyara az kys gyermeknek.

Cinicus Spalm[us]
Canina couulfio

Szaynak es Orczanak felre meneserel.¹

Legh eleozers ennek orwolalához az kel, hogy az Nyelwe alath myngyarasth megh vagazd az Ereth es az Nyak zyrton ket feleol keoppelth vettes. Annak chynaly apro pogachyakat ilyen modon.

Tethwfwnek magwath, Mastixoth 3 j an, hifopoth, [I. 37b] fekethe gyoparth, an 3 i s, Muftarth 3 ij, elegych e3we terpentyna-wal es vya3zal chynaly pogachyakat ebbel, melyeket ragny kel, awagy chypoth is yo beleole chynalny es az orraban feol tolny. Tanufagh, ha az orczan | Igen feoleotte zwkzeges ennek az be keotes, kyre azok mynd yok az kyketh az fel feleol valo guta wtefrel yrtham, de azth megh erchyed, hogy az orczath Nem onneth kel keotny az mely feleol vonodwa vagon, hanem ma

¹ Az I. 37a laphoz ragasztott levélcsik versoján a következő kiegészítés áll az első kéz írásával:

Az Szaynak Felre menese, mykor igen vagon es megh ere-keodeoth, igen megh tecczyk, de ha kewelle vagon, es vyonnan kezdeteth, chyak akkor lacchyk megh mykor zol awagy Neweth az Embér, merth akkor az ayak felre vonodyk.

Az Ayaknak guta wtefeis azonth chyelekeody, de ennyebe kwlémbeoz, hogy ha guta wtes, az Ayak az egeflegés felere vonodyk felre. Ha penygh Georch, az megh bantoth felere vonodyk.

Rectoja üres.

felél kel be keotny a honneth eppen vagion, hogý ýmezth vÿzza vonnyá, Olý legýen penýgh az kètes az ký vonzon awagy vohat[!] mal fele. Vgían eo maga is a kyn az Nyawalia vagyon, erékeoggyek ílmeth vÿzza vonny zayath es orczayath.

Ha penýgh az embérnek chýak az Nyelwen | Az nyelwén vagion ez nyawalya, eleozeor azth megh kel purgalny, az vtan az Nyelwe alat valo Ereketh megh kel vagny. Ees képpélt az Aala ala kel vethny. Igén io Muftartis ragny az zayawal. Ozton az Nyelweth ne nyugoffa hanem munkalottaiffa zolyon vele. Az feonek hatulfo rezeth penýgh erés kené ýrekkel kel kenny.

Ha az hoýagan lezén ez Nyawalya, awagy hogý | Az hoýagon az vÿzelety megh aal, awagy hogý akarattya ellen el megýen, igén ýo azerth ennek valamelyk lezén raytha, kézeonlegés orwollagoth arrol ký ýo, az halnak zynthe az allo rezere es az ferfynak az Teoky es Seggy lýka keozéth valo hulra kel teonny. Errwl penýgh az vÿzelet el ménelrél awagy az Megh allalrol talalz oda ala kýth ýrtunk. Az Szeknek lýkaban ýo rutha olayt bochýatany, awagy Nardus olayth, Spicanard olayth, awagy oly olayth kýben Machka téwýfnek gýeokereth, awagy rutath, awagy keomenth, vagy kaproth feoztel megh. Ha akarod [L. 38a] ýo vayath is, awagy Castoreumoth, vagy galbanumot kézze elegýteneod. Az hoýagban is ezth be bocýatany az zémerém telthnek lýkan igén haznal, es chýak egýedwlis ennek valamelyk haznal. Legh eleozér azerth az ký nem vÿzelhetyk, az zeomereom telthnek az lýkan feol kel tolny az Cýewéth melyel az vÿzeleteoth zoktak el ýndýtaný, annak vthanna ez orwollagoknak akar melyketh a kýketh megh ýrank, igén zoros lýkw cýewéckhen, kýt egy kis hoýagochkara keotéttel, hogý az vÿzelet ýndýto Cýewnek az lýkaban ferýeon es oda ilýek vgý chýnalwan, mýnt egy Clýfterth nyomd be oda az hoýagban. Merth azth vgýan nem mondhattya embér megh, az vÿzeletnek el ýndulafa vthan, mely choda lok ýok kéwetkeozzenek ebbél. Az mely orwollagok az vÿzeleteot el ýndýttýak, ýo affeleket is ýnnya adny, Castoreumotis.

Ha penýgh ez Nyawalya az gutha wtes az ferfy- | Az Szémerém
nak zémerém telten vagyon, akkor nem az vÿze- telten
letnek lezén megh allafa, hanem az Nemzé magnak, es Nem lehet az azzonyallattal valo kézeolwles, az igén megh bantatyk. Ezth is azon orwollagokkal kel giogýtaný mýnth az hoýagnak guta wteleth. De kýwaltkeppen az vekonyara es az Chýpé chontoknak forgoýra melegýteo allatokath kel teonny, es olyakath az melyek az ferfy zémereom telth megh tagýthallak, kýreol ýronk oth ahol annak helye lezén.

Az teobbÿ keozeoth ÿgên haznos ha az zarwalnak Cÿekit, mÿnth egÿ cowet altal tekerwe wifely az cÿombÿan es az hulat gÿa-kortha ezÿ, az kÿnek zëmerëm telte bantatoth megh. Seregeltis io eonnÿ es haznos. Az Calstoreum penÿgh akar mÿ fele guta wtefnek orwollafara haznos. [L. 38b] Effele nÿawalÿaban eleoth embër penÿgh hÿdeg eteltwl es ÿtaltul igên megh otalmazza magath, feoth olÿ eteltwl es ÿtaltulis, az kÿ termezety zëorenth hÿdegÿtë.

Tetanus. Rigor
neruorum.
Diftentio.

**Inaknak èzue vonodafarol,
merewèdeferél, azaz Meredékrel.**

Meredéknek az mÿth magyarul hÿnak, az Semmÿ nem egÿeb, hanem az Inaknak, es annak az hulnak mely temerdék ÿnakkal es leleoklako Erekkel kërélkeorwl tele, kÿt deakul Mulculufnak hÿnak, az eo eredetëknec zÿnthé eleÿ fele valo eoazwe vonodafok, akarattÿok ellen. Mely vagÿon Nÿha igên nagy faÿdalommal, neha penÿgh lassub faÿdalommal, kÿ ereÿeth is vgÿan el zakaztÿa Embërnek. Rÿtka es zokatlan ÿollehet ez betegfegh, de feolëtte erës Nÿawalÿa, kÿ el vegre vgÿan igên hamar Megh is Eolÿ az embërth. Ez Nÿawalÿa penÿgh neha mÿnd az egez teltët, Neha penÿgh chak valamÿ rezeth foglalÿa el. Ha mÿnd az egez teltben vagion, az olÿ igên nagy zorÿyattal foglalÿa el az teltëth, hogÿ megh lem hayolhat bele.

Harom formaÿu | Harom fele formaÿa vagion penÿgh ez Nÿawalÿanak, Neha eleo hayol es oda eleo vonodÿk az Embërnek feÿe twle, Neha penÿgh hatra hayol es vonodÿk. Neha olÿ meren al az Nÿak mÿatta hogÿ chÿak egÿ fele lem haytogat-hatny. Ennek vagÿon eredety az hat gerechnek zÿnthé fën az eleÿn. Neha azerth az vonodafnak reze az zëmben, Neha az homloknak beoreben, Neha az Nÿyelwnek gÿeokereben, Neha az Aalkapczaban, es Neha az aÿakakban vagÿon. Neha az karÿaban, az kezeben, az zaraban vagion az [L. 39a] embërnek, abban az Inban tudny illÿk es az Mulculufban, az mely annak mozgafara valo Okaÿ | volna. Ennek iollehet lok okaÿ vadnak, De Hÿppocrates ket rezre oztotta azokath es mongÿa okanak leonnÿ az wreffegëth awagy az Telelegëth. Valamelÿ Meredék azerth az wreffegtwl, kÿ vagÿ forro hideglelelbël, vagÿ valamÿ hewÿtë orwollagh vetelbeol, vagÿ lok vernek kÿ foliafabol, vagÿ lok wigÿazafbol. vagÿ Etilenlefbël, vagÿ lok munka mÿa lezën, az a megh wrefflefbël lezën, mÿnthogÿ, Sebtwl es az Innak megh gÿakafatulis megh lezën. Ennek penÿgh bizonyos ÿeleÿ, megh twzefwles es

forrolagh, kÿ megh banthÿa az Inas rezekeþ es az Agÿ veleoth, es ez okokbol, az tulaÿdon allapattÿa megh bomolwan azoknak, az Inak es hartÿak megh zaradnak es ÷zwe vonattatnak. Valamely Innak penÿgh eoÿwe vonafa, Nÿlallo twzes kelewentwl kÿth az Deakok Phlegmonnak hÿnak lezÿn, vagÿ zabalastul rezeoglegtwl, vagÿ valamÿ olÿ dolognak az kÿt az elÿth kÿ zokot volt az embÿr magabol wreffÿtenÿ ben zorulafa mÿa, vagÿ zokoth maga gÿakorlafanak el hagÿyala mÿa, kÿwetkÿzÿk. Ezÿk mÿnd telelegbeol leznek, merth az Inak kÿ terÿednek es feol vonodnak.

Lezÿn penÿgh ez Nÿawalÿa az telelegbÿl igÿn Tanulagh hamar, de az wreffegbÿl lassan lassan es lok wdeore kÿwetkÿzÿk.

Vagÿon ezÿkÿn kÿwllis Innak eoÿwe vonafa egÿ- Spasmus.
fele, Magÿarul ezth Gÿrchnek hiÿak, kÿth igazan mond- Gÿrch.
hatnÿ zel mÿa lÿth nÿawalÿanak. Ebben gÿakortha az keznek, awagÿ az Labnak vÿaÿ, Neha az Szarakis, vagÿ (kÿ) kÿ terwlnek vagÿ eoÿwe vonodnak nagy faÿdalommal, de az fele chÿak tÿrleffelis hamar el mulÿk. Ennek penÿgh oka az hÿdegh temerdÿk Oka para, kÿ az Inaknak [L. 39b] eredetÿre feol megÿÿn, kÿ azokath nem kwlÿmben mÿnth az hegedw hurokath tele teolthÿ es eoÿwe vonza. Ez nÿawalÿa penÿgh azokon zokoth gÿakortab leonnÿ, az kÿk magokat reftlegnek es tunÿalagnak attak, annak feoleotte Bor ÿtálnak es zabalodálnak.

Etele annak okaerth annak az kÿn az Meredÿk Eledel teleleg hÿa vagion, vÿÿan azon legÿÿn mÿnth az Fel guta wtÿtnek, Meleg hÿ es zaraz. Annak penÿgh az kÿnek wreffwles mÿa vagÿon, mÿndÿn eledele Nedwes legÿÿn, Ez iliÿn azerth lewffel, es kÿwer lewel, kÿnÿen fÿwÿ hulokkal kÿth hamar megh emezt-hethnÿ elÿÿn. Itala legiÿn vekonÿ vÿzes bor, mely az teft- Ital nek mÿndÿn rezeÿben hamar el ozol, ha valamÿ beteglegh Nem lezÿn azon. Awagÿ igek arpa vÿzeth, vagÿ fa heaczkawal feoth vÿzeth. Io alunÿy is ez ilÿennek. Munkat el tawoztalfon, ees mÿndÿnth affeeth az kÿk az Teltÿth megh wreffÿthetÿk.

Az Telelegg el valo Meredeokeoth orwollanÿ Oruolsagok, az
leg elÿzÿr az Eer vagafon kel el kezdenÿ, ha va- telelegtwl
lamÿ ok megh Nem tÿlt attul. Batorlaggal verth vehecz penÿgh, de ne ecczÿrÿmÿnd ecczÿr, de egÿnÿhan vttal. kel penÿgh verth bocÿatanÿ az Medianabol. Az vthan ha az Betegnek tecczÿk ÿo Clÿÿtert adnÿ, hogÿ tÿztulÿon megh az Belÿ. Az mely rezekeben penÿgh az Meredeok vagion, azth mozgaltul modnekwl valotul igÿn kel otalmaznÿ, hanem kennÿ kel ÿo olayokkal, mÿnth rutha

olay, kek liliom olay, awagy gyapjat kel bele martany, es be kel vele feodny.

Az wrefswleftwl | Az mely Meredeok penygh megh wrefswleftwl lezen, az feleotte gonoz nyawalja, es mayd vgyan gyogyulhatatlan. Ez ilyeneketh Melegh olayal awagy vyzes olayal kel tapalnny. Io feorezsteny is de chyak laffu melegh vyzben, es olayal yo terleny laffulaggal.

[L. 40a] | Gérchrél ualo oruolsagh | Ha az Georch az zarath vonza eozwe, képpélt kel az Chypéknél es az veglé haat gerecz chýontnal alol ket felél rea vetny. Ha az kezeth vonza eozwe az hatara ket felél es az legh elfé hat gerecz chýontnal vettes keoppélt rea. Mýkor annak ydeye kenkewes Banyá vyzeben, vagy temfolba, vagy Solban feorezzed, de lokaygh benne Ne wlyén, de azerth myndén Nap keoczér haromzoris bele wlyén. Ha affele Banyá Nynchen, chýnalý ilyen feordéth. Az vyzben forralý Iíthen fayath, Chýomborth, feyer wrméth, rutath, Salýath, Cýengéfweth, Maýoranth es Bakfweth. Hýdegh allattal az mýkeppen Hippocrates mongya, az Orwos vakmerékeppen ez kérwl ne forgologgyek, hanem iol megh laffa melyk meredék myih kewan, hogý az orwoflas helyeben valahogý halalt Ne zérézzén.

Toabba, melegýteo orwoflagokath ebben gyakortha vegyén az Betegh, Téryekéth, awagy Mithridatomoth, Mýndénéknél penygh legh batorlagozb, ha Calstoreumoth Borban elegýtez egý Nehezekkel, es egý kalanban megh adod ynnya. Mely Calstoreomal ha kywl kenykis, yo.

Fa olayth egý fontoth, vyzath z iij, Ezéket az twznel olwazd eozwe, rutath teorý z j, Calstoreumoth z ij, veld es elegýcd bele, ezzel kennyed akar az Meredeokeoth akar az Georchyeoth.

Kendérnek az gyekeret feozd megh vyzben, teord megh eréffen es azzal kennyed.

Rosmarýnnak az gyékereth teord megh, elegých eozwe Vadocznak az lyztýwel, es flástrom moggyara kéfd rea.

Kochýordoth eczettel es rosa olayal teorý eozwe, es azzal kennyed.

Maltix olayth, zeekfw olayth añ z j s. elegýcd eozwe es ezzel kennyed.

[L. 40b] Saarkarepeth, katankoroth, kakukfweth, Bakfwet, Mentath, Feoldepeyeth, Maýoranath, pelmafweh, Chombort, feyerwrméth, Apro boýtorýanth, Salýath, Feyer Malwat, Zeekfweth, fekete gyoparth, leuendulath, añ M. j. folyo vyzben ezéket forrald megh es chýnalý feordéth, ebbe wtelled az Betegéth, merth az megh vonth Inakat el ozlattya es megh giogyttia.

Fejérliliom olajjal is jó kennő.

Zarwafnak, Medwenek, rokanak, vadmachkanak az hajawal igén jó kennő mynd Meredékeoth mynd penygh georchyét, akar eoregén akar gyermékén legiën.

Vyola olajth, Fa olajth, vyzazzal chynaly eozwe, es ezzel kennyed.

Zamar vborka olajth, fejér lilium olajth vyola olajt, elegych eozwe, es melegén ezzel kennyed.

Kenyerbelt vegy es ilmeth zynthe anny fejér wrmeth, ezéketh fézd megh jó Eczetben, es az mynth az Betegh el twrhety, késd rea melegén, harom vagy Negy keotes vthan megh kennyebbeodyk. Ez igén probalt dologh.

Bechy fweth, Bakfweth, rofmarynth, añ M. j. feozd megh vyzben hogy fele el apaggyon, march Spongiat bele es fachyard ky, az Meredékeos helyet haromzor vagy Negyczer parolyad vele, es zarazd megh ilmeth. Ees

Fejér lilium olajth, rutha olajth añ z j, elegych ezwe es ezzel kennyed az parlas vthan.

Zamar vborka gyeokereth feozd megh vyzben, abban moffad melegén.

Zarwas Bogarath vyfelyen nala, az Mely embérth az Gerch fogh. Haznal.

[L. 41a] Ezys vagion, hogy az In neha megh vonodyk Mergés allatnakis marafatul. Eleozér azerth azon Mergés allath marafatul kel igyekeozny, hogy az Mergeth ky kel zytathny, azth penygh igh chelekéggied. Az Sebéth megh zelélycched valamynthis myngiaralth, es az Seb kérwl hanyas keoppélyeoketh, vagdaltald megh, es zytald ky az vereth. Az Sebeoth ozton zeleos lwteo vaffal lwld megh twzellel. Az vthan parhagyma magoth lowal tery eozwe, vagy fogyhagmath, vagy veoréfhagymat, ezeokkal akar melykkel kend be, es az Sebnék varanak el efefe vthan Negywen awagy Hatwan Napygh is, az Sebeoth be ne haggvad forradny, Sha be akarna lyetny forradny is, ellene aly, zéleo vezzenek hamuyawal. Igén io pézerczenek awagy Tykzém fewnek az lewelewl megh teorwe be kétny. Solkanak gyékeret feozd megh vyzben, azzalis jó molnod, Mert ezth Aetius doctor igén yawalya. Io ha az Téryekeoth rofa olajjal eozwe elegyteod, es az Sebre tezed, azerth merth az Mergéth onnath alol feol vonza fél zya.

Az rezketes lemmý Nem egýeb, hanem megh vezéth Nehez mozgás, ký az Tagoth akarattýa ellen eozwe wthý es dëczýeog-Okaý | tetý. Thamad penýgh az rezketes ez keth fele ýndulatbol, Eggýkbél mýkor az tagh az w nyawaliaýa es Nehellege mýa kezéryttetyk ala erezkeodny, Mafýkbol, merth azon Tagh ilmeth az tehetlegtwl kýt az deakok facultas corporálnak hýnak ílmeth vÿzsa feol emeltetyk, es ez keth dologh az Nehellegh es tehetleggh vgý mýnth eozwe vÿazkodýk, Merth az tehetleggh az Megh vezeoth Tagoth ílmeth annyra feol emely, az Menyre zýnthé az w Nehellege mýa ala hozatyk.

[L 41b] Feo oka azerth ennek az Inaknak erétlenlege, mely nýlwan megh lacczýk az ven embereokban, Neha penýgh az erének el zakazkodafa ký lezén regý es Nehez beteglegtwl, Azzoný-allath[!] valo modnekwl valo keozéíwles, Felelém, Elmenek megh bantafa, hýdeglelelkor valo hýdegh vÿz ýtal, Bornak ígén lok ýtala es rezégleggh, kýnel lémý nagýobb oka nýnchen az rezketele- nek. Inaknak megh zorulafais oka, ký lezén az hýdegh temerdék Nedwellegnek bwélkeodese mýa.

Eledel | Ez ilýen lewel,¹ es lewes etkekkal elýén, Madarkakkal, es olý halakkal az kýknek lagý az hulok, mýndénnel olýannal elýén, az ký kwnnýen Emeztheté. El kel penýgh mýnd azokat tawoztathny, valamýk az Inakath megh bantýak, mýnth az lok Ital | Bor ýtal, Igiek vÿzes borth, awagý Mezes vÿzeth.

Oruofsagh | Ennek penýgh giogýulafara ígh kel rea gondolny, hogý ha Nýlwan vagyon mý oka az rezketelenek, attul kel otal- mazny az mý annak artana. A ký azerth az Bor ýtaltul rezkete- gés, annak Nem kel borth ýnnýa hadný mýnd addigh is mýgh nem abbol megh giogýulnak, hanem Mezes vÿzeth ígyek kýben Bakfweh awagý Salýat feoztenek megh. Ha penýgh hýdeg temer- dék Nedwellegéktml tértenth az rezketes, azzal orwofoliad, az mýth ýrtonk az Telelegtwl leoth Meredeokrél oda feol, chýak hogý verth nem zwkzegh vénný raytha, Az kwllé rezketegés tago- kath Meleghýté olaýokkal kel kenný, es lagý gýapýuwal feolwl be kel takarný. Toabba, képpélyeoket kel az feollé Nýak chigo- lýatul fogwa mýnd az vekonýaigh ala, az az a chýontígh ahol megh éwecczýk rea hanný, de az képpeolý helyet megh nem kel vagdalny hogý verth veonnel rayth [L. 42a] Ezth penýgh azerth kel chýelekeodny, hogý az temredék Nedwellegék, kýk

¹ Későbbi kéz így javította: lëwel.

aʒ haat gerez çhyontokat tele teltettek, ky vetellenek onnath aʒ Bwrnek feolleo Ees kwlfê rezere, es oth hamarab el ozolyanak.

Igên haznal ez is hogÿ myndên nap effele rezketegês vegÿên magahoz eoth zeom Borloth megh teorwe egÿ poharka Mezes borban, aʒ aʒ, ʒ j s.

Vagÿon aʒ mÿ haznal egÿebis aʒ rezketegeolnek, tudnÿ Castoreum, Apro Malwanak aʒ gÿeokere, Machka tÿwÿs, ha ezêketh megh feozÿ es hozza vezÿ. Nÿulnak io aʒ agÿa veleÿethis eonnÿ. Myndên orwollaghok aʒ mÿth irtonk oda feol aʒ fel guta awagÿ valamÿ rezenek aʒ testnek megh wtefereol myndÿ yok, aʒ veer veteltwl megh valwa.

Natharol: Fênek Chiorgasarol.

Catarrhus.
Deftillatio

Nathanak Magÿar nyelwên aʒ kyth mondnak, lemmÿ nem egÿeb, hanem heaban valo Nedwellegêknek aʒ fêbêl valo le zalalala aʒ allo rezekre. Oka azerth aʒ Nathanak mÿbeol lezên, I Oka aʒ fênek ganeÿa Merth aʒ fênek zelês es eoregh veleÿe lok eltefnekwl ʒwkêlkeodyk, kÿtwl ʒwkzegês hogÿ lok rutlagokis terêmÿenek, ÿelêlben hogÿha hÿdegh Nedwellegêktwl, awagÿ egÿeb okbol aʒ Agÿ welê erêtlen lezên, es eo Nekÿ vagÿ feoleot-
teb igên beolegês, vagÿ nem elegge illendê taplalala zolgaltatÿk. Ez okokerth lezên azerth myndênwth aʒ lok rutlagnak gÿwlefe.

Mÿkor penÿgh aʒ rutlagh fel rezenth vagion, aʒ, mynd aʒ agÿ velének ellê tartoyaban gÿwl, aʒ melÿ tartok vgÿan arra vadnak rendeltethwen. De mÿkor fêlêtteb vagÿon aʒ ruthlagh, aʒ Agÿ veleonek es aʒ hartÿaÿnak kÿrwe is el lab es el ozol, ahowa aʒ belê ereknek eredetÿtwl eontetÿk. Aʒ agÿ velének tartoy [L. 42b] aʒ zaÿnak Ine altal kÿnnÿen megh tÿztulnak: Aʒ teob rezeÿ penÿgh Neha aʒ Inak altal, aʒ Or, aʒ Fwl, aʒ zeom altalis. Annakokaerth ha aʒ Agÿ veleok Nedwêk, es aʒ Or zaraʒ, Nathanak es feonek Nÿawalÿaÿ kÿwetkêznek: Toabba ez Agÿ velének rutlagath aʒ Termezethis kÿwetÿ, es mÿwel hogÿ Nÿyalas, de vekonÿ, vÿzes es Edes, es hogÿ aʒ Agÿ veleonek tartoyban lokaÿgh oda ragadwa vagion, gÿakortha wdêwel, Sos, erês, Chÿpkeode allapatot vezên feol. Aʒ Feonek penÿgh kwlfêo rezeÿben mas ruthlagh gÿwl ennel, legh ÿnkab aʒ Feo teteÿenek bêre alath, ahol Aʒ orczanak es vakzeomeoknek altala aʒ Ereknak kÿk aʒ feoben feol mÿnnek vegeÿ vadnak. Merth valamenÿzêr ezeok lok Nedwelleg mÿa megh fuualkodnak, aʒ Eledeleoknek maradekÿath ees heaban valoÿath aʒ Bwr ala

 nt k, k k oztan az b rnek fwrw es temerd k voltaerth onneth k  nem parolkodhatnak. Ennek azerth  wnetlen valo megh Newek defewel anny megh g wles lez n, hog  abbol Nehez dagadas k wetkeoz k, k  az beorth megh fwr thwen, az ag  kapon atul vg yan el valagt ya. Ez pen gh m nd n kwl  Nedwelleg knek le zallafanak kutfe e es taplo a, k th meeg az reg  Oruos doctorokis ezékben nem v ttenek volth. Inneth v tet k es zal le az Nedwellegb l leoth rutlagh es ch orgas az teltnek kwl  reze re. Az z mre, Az Aalra, Az fogakra, Az N akra, az Val keozre, Az karokra, Az oldalra, Az hatra, Az vekon okra, Az Ch p kre, Az zarakra, Es m nd n l ekre. Es m nd n  zekben valo N awal yakanak es kwl  fa dalmaknak ez az oka. Az Mel  Ch orgalok pen gh az Ag  vel nek tarto bol, awag  az helyekről az mel ek az Ag  kapon a alatt vadnak  wnek es zarmaznak, azok az teltnek bell  reze ben [L. 43a] zarmaznak, es oth lok betegleg th N awal yath  nd tnak. Ha az Inaknak eredet re meg n, Guta wtelth, Inaknak le zakadalath, El a ulath, Rezketeleth z reoz. Ha az Erzek nlegnek ez z ben zal, Vaklagoth, S ketleg th, Ch ngelt, zagolafnak Nem erzeleth, ch nal. Ha az Orban meg n Nathat. Ha az torokra vag  Leleokzeth vew  Ch ewre, be rekedefth. Ha az Twdeore, Horutoth, Fuladozalath, zara  beteglegeoth. Ha az g omorban. N erleleg th. Az Beleokben, hafm neleth. Ha az Ma ban lew  Ereken zal es oth megh temerd keod k, az Ereketis az Ma ban de eg eb belleo tagokat is megh teolth es megh rekezth. Ig  azerth az le ch orgas lok betegleg knek z rz  oka. Ezzel pen gh az feobeol le ch orgo N awal yawal, chak azerth bantat k az teob allatok keozeoth az Emb r merth zeleos Ag  vel wel vag on a k  feon is vagion, k beol az rutlagh m nd n reze re az Teltnek k nn en ala zalhath, es azth az rezth megh eott zhet . Az pen gh az rutlagh valam gh az ag  veleoben vagion, vg m nth v zes Es Sauohoz hafonlo, Mel  oztan az Ag  vel nek allatt abol azzal az vekonlaggal teleleg th vez n vg m nth. Mel el oztan g akorta lattat k az Or az h degeok által ch epegn . Ez il en annakokaerth a kj el z r vag  az Twdeore zal, vag  Eg eb bell  rezeke, es vg yan helt ver oth, Es vg yan ez il en a kő az f nek tete eb l az teltnek kwl  reze re es az Labnak l e re ala zal es fol . De azerth Ez rutlagh az mel  rezekeben zalloth, annak meleglele lallan lallan megh temerd k d k, es az rutlagnak vekon  rezeth el ozlatt a, Es ig  az v zes vekon  heaban valo N albol, takon  z nwth, az vthan fe er z nwth, az vthan wegh z nwth ees Maaz z nwth, az Meleglegnek az w ere re ch nal.

[I. 43b] Mýkor penýglen az hýdeg chýorgas valamý rezeben az Teltnek zal, Melý vagý az kwllé vagý az bellé rezebél az feonek ýwth, megh kel azth eolmerný az ýeleokbeol, kýketh megh ýrtunk, es azokbolis az Melýek az feonek kwllé faýalath az bellétwl megh valaszták.

Az feobeol valo rutlagnak penýgh le chýorgo allattýat chýnalýak es éregbitýk, az Merteknekwl valo es igén Nedwes ededelék, es az feonek erétlenfege, es hýdegh mertekletlenfegh. Ez okokbol az Megh gýwith rutlagh ha lokaigh helyen marad, az Beteglelegeoket es Nyawalýakat vgý hozza megh. Le wzý penýgh az fébél azth mýndén az, a ký helyebeol azth ký moz-dýthattýa. Mýnth az Megh Nehezýtelnek beolege, ký fachýaro hýdegh, Olwazto hewlegh. Lagýto es zelélyté férdé. Megh habo-ryto munka. Es elmenek megh bufulafa. Azerth hogý az rutlagh az eo Nehefege mýa az allo rezekben ala zalýon, Okayth az le zallafnak megh kel erthený. Az Moltaný vý Orwoloknak loka-laga, allattýa ennek az le chiorgafnak allattýath Az Auicennanak býzonýtafabol ký Nem eleglegés: es azt allattýak: Az Maýnak Melegh Nedwellegenek hogý lok paraya megýen feol az fében, ký ozthon az Agý velének hýdegfegetwl výzze valtozwan azon-nal le zalýanak, zýnthé mýnd az feoldnek paralkodafý kýk feolhékke Newekeodwen, mýndgýaralth effékke leznek, Awagý Mýkeppen az paranak Bwzza feol výtetwen, megh lwrwdýk es výzze lezén. De a býzon dologh, hogý igh chýak egy kis rutlagh gýwlhet. Merth azoknak is az kýknek vagý Mertekletés vagý hýdeg Maýok vagýon. Effele feo¹

[I. 45a]

Zémnek fetetlegerél.

Glaucoma. vi Amaurolis. Obfcuritas.

Setetfege az zémnek lemmý Nem egýeb, hanem az zémnek harom Nedwellegý keozzwl az eggýknek a kýth wegh zýnw Nedwellegnek hýnak, kek awagý Seteth zýnre valtozafa: Az kýk ezzel bantatnak, olýan mýnthá valamý fwfth awagý kéd által Neznenek. Ha penýgh tértenezh zérenth maí zýnth vezén magan-ak, az mýre Nez, azis mýnd olýan zýnwnek tecczýk. Ez rýtkan elýk, de býzon dologh hogý ha az Nedwellegéknek mý voltath el valtoztattýa maízýnre az ozthon megh giogýulhatatlan.

Ez penýgh ez Nyawalýa, lassan lassan keowetkézýk, Neha

¹ Itt egy levél (44.) hiányzik.

olý hertelen teortenýk, hogý igén kichýnth awagý egýcheppet lem lathatný az zémnel. Az lassan ýwé letetlegnek penýgh lok okaý vадnak, merth awagý az zémnek Spiritufi, az az a mýwel eok elnek megh temerdeokédýk, vagý az zémnek be takaro ruhaý hartýaý megh lwrwdnek, awagý az zémnek Nedwellegý Spiritufi nem chýak megh temerdékeodnek, de lassubbak leznek.

Okay | Ezth penýgh megh hozza, az mýnd vntalan valo Ees igén hozzu beteglegh. Az Nagý banath, az Nedwellegéknek teítowa valo el ozlafa mýa melýet vgý mýnth az zémnek megh lémér-gézele keoweth, Setetlegeth az zémnek megh hozza.

Az hertelen valo Setetlegnek penýgh oka, merth az latas zolgaltato Inak, az temerdék es lassu Nedwellegékttl kýk oda elnek, megh zorýttatnak es megh lagýulnak.

Ezth penýgh megh zérzýk, gýakor Nýerlelegék, Sok Bornak ýtala. Napnak hewlegen valo mulathlagh, Fének megh hewélele awagý megh hýdegwlele. Etel vtan valo fo[k] tanulas, Feordeok, okadafok, feolétteb es alkolmathlanul [I. 45b] azonýallattal valo kézéfwles, az lelékzetnek eréwel valo megh tartoztatala amely gýakortha az Trombýtafoknak megh elýk, ezék ha moddal leznek, Haebetudo | zémnek latalanak kettézeleth hozzak, de ha feolétteb Obfufcatio. | leznek, Setetlegeoth hoznak es zeoréznek.

Toabba neha megh elýk az zémnek letetlege az Feonek igén megh wteleýerth, awagý magas helrél valo le efelerth, az latalnak ýna ha megh zakad, awagý chýak azerthis mýkor az latalnak Inaýban lok Nedwellegh zal, de ez legh kénnyeb giogýulafra az tébbý kézéth. Ha wtelmýa awagý eles mýa lezén, eleozér ký dagad az zém de az vtan be elýk vgýmýnth. Sha az Nedwellegéknek lokafaga mýa lezén az Inaknak megh telele. Feonek nagý Nehezen lethe, az zéméknek gýeokerýben keowetkézýk.

Ha azerth valakýt az Szémnek letetlege hamarlaggal el foglal, es igén megh teolth mýndénnel az Embér, az karon valo kwllé ereth kel megh vagný awagý az Medianat, Ilmeth egý Nýhan Nap el mulwan, azth mongýa Aetius, hogý az Nýakat ruhawal megh kel zorýtaný, es megh kel odný, ilmeth megh zorýtaný Imegh odný, harmadczor is azth kel mýwelný hogý az erekben lako leleok ýobban megh mozdulýon, es az Nedwellegtwl leoth be zorýtafok ýnkab megh nýlýanak. Annak vthanna az Ornak keth feleol az zegeletén valo Erekeith, megh kel vagný es béleggel valo verth kellene ký bochýataný, es azt mongý[!] Aetius hogý eo ez Erekbél Nýha ký veoth. Annak vthanna ozthon ýo az feonek hatulío rezere képpélth vetný es megh vagdálný az helýet es verth ký veonný, Megh leoth dologh ez, hogý

az képpély az fén meeg raytha lewen, lathny kezdét az Embér. Az keth vakzémekreis ygén yo Nadalyokath ragasztany. Igén yo megh purgalny is oly purgatiowal a ky az temerdék Nyalath ky hozza.

[L. 46a] Ha penygh az zémnek letetlege laffan laffan ywth, az Ornak zegeletyn valo Erekbél kel verth venny, ezt penigh igén eleyn kel chyelekeodny hogyha kewes verw az kyn az Nyawalya vagion. De ha Bè verw, az Karon valo Ereth kel megh vagny elézér. Az vthan képpélt kel az feye hatulyara vethny megh vagdalalal. Io megh is purgalny az Teltéth.

Etele ez ilyennek oly fele eledel legyén a ky igén Eledel hamar emezthé, Seteth helyén ideftowa valo yaras igén yo, Bornak ytala tawol legyén. Séth az vyznek ytalatulis igén Ital twrtesse magath. Myndén temerdék eledelt el tawoz- Tanufagh taffon es Azzonýallattal valo gyakor kézélwlelth. Napnak hewfegen valo yaralth Feordét, Delý alwalth, ezéket mynd el kerwlýe. Etel vthan nem yo magath ygén mozgatny. Tanulny, Irny lem yo etel vthan. Elmenek feolétteb valo megh haborodafa Haragh, Nagy gondok es mynd effelek, etel vthan igén el tawoztallanak. Gyakor okadaloktul oya magath. De ar[!] Orczyath myndén napon yo megh mofný hýdegh vyzzel yeleoiben effé vyzzel.

Bakfwnek vyzeth, ruthanak, zaporá fwnek Czý- Oruofsagok nadonyanak, Eufrafiának, kémennek, es rolanak vyzeth, añ ž i, hozzu borloth ž i, Aloelth ð ij, Myrrhat ð j, az kék arra valok teord porra, chýnalý zémnek valo vyzeth, ezth bochyafd bele.

Feyer Borloth, Saffranth, Ballamumot, Salkeselyw Epeyeth, ha penygh azth nem talalny Borýu awagy igén haragus kakas Epeyeth añ ð ij, zep tyzta Mezet kýt fél forraltal es taytekat el hantad ž iiij. Io Borth ũ iij, kémennek ky fachýarth leweth ũ j, Ezéket ilyen modon chýnalýad eozwe: Az Borloth [L. 46b] es Saffrant térd megh zep lagyan, az vthan elegyéd az Borban, es az vthan veld az kémennek ky fachýarth leweth bele, es elegyéh yo modon ézwe ezéketh. Az vthan mynd az Ballamumoth, Epeth, Mezet, veld bele, es mynd addýgh keweryéd téryéd hogý zepén ézwe elegyéggyék, es az bornak lemmý hýglaga megh Ne tessék. Ozthon mykor ez olyan lezén mynth az Pep, Cýpros fabol chýnalt edenben télchýed es tarchýad, mykor az zwkzéggh kewannya, Ezzel kennyed az zéméth, Smegh latod hogý oly hatalmas orwolfagh ez, a kywel lok Setetés zeomék gíogyultanak megh. Haznal azerth zémnek Setetegerél, homalyarol, vyzketeferél, es a ky ymmar vgyan Nem latna is: arrol. Auguftus Chýazar ky

Christus vronk z̄wletefe koran vraikodoth, Ezzel ez orwoffagga elth, merth h̄ytuan z̄émeý volthanak. Ebben vḡyan lemmý ketfegéd ne legyén.

Zémnek Venfegtwl ualo fetetfegerél.

Pomágranainak az leweth megh anný Mertekw t̄yza Mezzel elegyczd eozwe, azzal kennyed. De ez orwoffagh ménnel toab aal annal haznofb, ha az Napon tartod hogý oth megh erýek. Ez orwoffagh lok kep ýrokuak es ýrafban munkalkodoknak haznaith.

Hipochifis. Suf-
fusio. Cataracta.

Zémnek kényben labbafarol.

Ez Nyawalya, az Termezeth kywl valo Nedweflegéknek megh aluafa, vagý az zém fenýén, vagý az hartyanak az melyben az zém fen vagyon, es az Crýltaly z̄ynw Nedweflegnek kýth h̄ynak, keozotteok valo megh alwafa. [L. 47a] Ez penýgh Oka | zarmazýk ala az Agý velébeol az Latalra mely Inak zolgalnak azokon igén lassan lassan, annýra hogý elézer chýak megh lem eolmerhetny. Mýndén zémnek kénywes voltha mely az zém fený eleoth vagyon ezth chýelekédý, hogý az eleotte valo abrazatokat es z̄ynéketh megh nem tuggya valasztany, es nemýs leley | Nezhety valoban azokath. Eleozér azerth mýkor annýra vekony az Nedwefleg hogý chýak alýgh eolmerný megh, akkor mýntha valamý fwth, awagy para, awagy pokhala forogna az zém eleoth vgý tecczýk. De az vthan mýntha valamý legyek volnanak elétte. wdewel penýglen annýra megh temerdékédýk, hogý z̄ynthe az latalth is el vezý ha az zém feneth telýeffeggel el borýttya. Ha penýgh chýak valamý rezeth foglalya el az zém fennek, ez ilyen akarmý allatnak is az mý az zém eleoth forogh, chýak valamý rezeth nem haggya lathny. Mýndezékbél ezeben vehety embér, az Themerdék eozwe aluth feyer Nedweflegéth. Oka | Ennek azerth az Nyawalyanak oka az mýth mondotunk vḡyan az: De megh lezén Neha attulis hogý az latalnak lelkey (Spirituli deakul) megh hwlnek es erétlenédnek. Ez penýgh ýnkab megh teortenýk az ven Embérekén es az hozzu betegfegben fekwékén. Igén Nehezen valo okadatul es wteftwl is megh lezén.

Oka | Ez Nyawalya penýglen Neha chýak az zémnek vetkes voltatul lezén. De Neha az gyomorutulis vagyon: Ha az gyomorban lewé h̄ytwan Nedweflegéktwl vagyon, mýnd az keth zémén lezén.

Ha penygh chyak az zémawl vagyon, nem kezdetyk ecczérfmünd mynd az keth zémékén. [L. 47b] hanem Neha eggyketh, neha mynd az keth zéméth banthya, de nem ecczérfmünd es nem hafonlatofkeppen foglalya el. Megh valasztathatyk az wdének my voltabol is, merth ha harom vagy Negy holnapya vagyon annak hogý az zémnek kénywel valo labbafa megh tecczyk, de Nezwen az zémnek feneth lemmý letetéslegh raytha megh Nem tecczyk, az gyomornak Nyawalyaiabol vagyon ez. Ha penygh anny lok wdé mulas nem volth benne, megh kel az Betegéth kerdeny elézer, hogý ez nyawalia az my vltha fogwa kezdetéth, zwntelen myndén napon kézbe vetefnekwl raytha volth e az zémén, vagy Neha vgy tecczéth hogý zynthé megh gyogyult volna az zém, Merth az zwntelen valo rayiha letel bizonyos yegye hogý chyak az zémawl magatul vagyon az Nyawalia, De ha volt valamý kézben vetes es tagytas, Az gyomornak nyawalyaiabol vagyon, annywal yn kab penyglén, hogýha az Etelnek megh emeztele vthan lemmý affele nynchen kény labbas az zémén. Séth ez is bizonyos yele, hogý a mykor affele kénywel labnak az zémék es az gyomor zayais fay akkor, es okadwan az gyomornak fayala azonnal megh lassodýk. Ha chyak eggyk zém fen tecczyk penygh letetésnek awagy zawarolnak nem tyztanak, az Nyawalyanak ellé kezdetyth yecczy.

Ez Nyawalýaban lewé embernek, vekon es zarazto! Elefegeh eledellel kel elny, telyes az orwollalnak ydeye koran bor! Iial ytalt el tawoztallon, es Mezes vyzeth, awagy fa heawal feoth vyzeth igyek. Valamýk megh téltýk az feyeth, mynd Tanulagh azokath el tawoztalla. Ne feoréggýek hanem ha valamý Nyerfelegnek el ozlafaerth volna zwkzegés az feordé, de akkoron is az férdének parayan [L. 48a] lokat mulathny nem yo hanem hamar ky kel beléle kelný. Halath, gywmélcheoth es valamý az telteoth megh Nedvesythety, lemmýt olyath megh ne egyek.

Orwollasath ennek igén yo Er vagalon kez- Oruofsagok deny, az Cefalicat ky vagion az karon, Magyarul Fé erenek hyak kel megh vagny. Erés Clyfteréketh is yo be adny. Orwollagokat is igén yo adny, kyrél oda feol a hol az Fének nyawalýayarol ýrtham, talalz emlekeozetéth.

Tengéry hagymabol, kyt Deakul Scillanak hynak chynalth Mezes eczetéth vegy z j, Rofa Mezeth z s, Kémeny vyzeth, Bakfw¹ es mayoran vyzeth, añ z j, elegycz eoowe ezéketh es ad megh ynnya.

¹ Későbbi kéz Bakfw-re javította.

Mýkor o3thon megh purgalod ýol, az fének hatulýara ýo kèppèlt vethnÿ megh vagdalással es verhètessel. Az mÿnemw eteté Cauteriomoth ýrtham oda feolýeb az feo zedwlefrél ýo azth az Nýakra hatul kèthnÿ.

Kèmenÿ vÿzeth 3 ij, Cÿnadonýa vÿzeth es Eufrafia vÿzeth mÿnd az ketfelet 3 j s, 3araz fenÿw vÿazth 3 j, Cadmiath 3 ij, elegÿcz eo3we ezèketh es chÿnalÿ zèmnek valo vÿzeth, ezth bocýald az zèmben.

Mýrrhat, Maltixoth, Tÿkmon feýereth, Feoldÿ apro gÿlÿz-tath, Chÿgath, Aloefth, ezeoket teord eo3we, keold az zèmre.

Rutath tÈrÿ porra, tÿzta Mezzel egÿenlÈ mertekkel elegÿch è3we, ez3el kend az zèmeoth.

Lewesticomnak az leweleth tÈrd megh, es annak az leweth o borral elegÿch eo3we, az zèmèth Tal zallal azzal kennÿed.

Mýrrath, Borloth egÿenlÈ mertekkel vegÿ, elegÿcd eo3we tÿzta Mezzel es azzal kennÿed.

Mÿndèn fele Epewel ha kèmenÿ vÿzewel eo3we elegÿteod, igèn ýo kennÿ.

[I. 48b] Ez orwoffagokkal ýdeýen kel elnÿ, meri ha gÿèkeret ver az Nýawalýa, halýagh fogh kèwetkeoznÿ beleole.¹

¹ Az I. 48b és I. 49a lap közé ragasztott külön betétlevélen az alábbi XVIII. század elejéről származó bejegyzés olvasható:

Mirigi ellen valo orvoffág.

Vizi tökk a gyökerét Fejér malva gÿükerét; Len mag pogacsát, eger fark levelet, keferü lapunak a Levelét, veres bibilyka, vagj Pagonya, vagj muharczat Kigjo hagjmát, lot, borfot, jo fele fokhagjmát ö3ve kell rontani aprora, az utan oltatlan por me3fzel kell m[e]g oltani es seprü erös eget borral. Az utan mézet dilzno ganejt reaja, ezeket ö3ve kell elegÿiteni, s ruhára kenni, mint egj flafstromot, azzal kell bé r[a]g[a]lztani mind addig míg el fzarad a kötö gjakran ujjítvan, hasonloképen a Pokolvart is, mely véle jár a Peltisfel, mi helt l3ökik mingiárt így kell kötni ezen flafstrommal.

Mikor m[e]g ford[u]l a beteg harmad napon tul, a kötöje e lézen: Téjben fözzenek len mag pogacsát, f[e]jjer malyvának gÿökeret, Kristály üv[e]g darabot meg rontva, fzurkot, lzappant mofatlant, vialzt böv[e]n, vizi tökk a gÿökerét akar törve akar relz[e]lve, kev[e]ls seprü eget bort, eger fark lev[e]let, keferü lapunak is lev[e]lit ö3ve fözve, cfinallyanak flafstromot belöle, s m[e]g érleli ki is fak[a]lztja. Harmadik kötö ez, mely ki fakalztja ha a málik ki nem fak[a]lztaná a már meg lá | | meg lágjult Pelt[i]ft es pokol vart: fzurkot, uj lzapant, f[e]jjer veres hagjmát, mé[sz]ben kev[e]rvén, m[e]g kell fözni, és flafstromot cfínálni és ragalztani; de egj uj hegini helyre csak hogj nagj lyukat ne cfínállyon a teften. Enyedi Kallainé Afzfzonyom[nak] általa lelt orvoff[á]g Peltis ellen, melyet lñ ö [lzent] Fellege ugj meg lzentelt, hogj a kik véle eltek meg fordultanak, és eginél több benne meg nem holt. Aó. 1710. 7. lept.

Az írás igen rosszul olvasható. Tele van elkapott, ki nem irt betűkkel, amelyeket közlésünkben szögletes zárójelek közé tettünk. A szövegközi kettős függőleges vonal a betétlevél rectója és versoja között a laphatárt jelzi. — Tartalmilag e bejegyzés nem tartozik a kötet eme részéhez.

Zém fennek megh teryedelerél.

[M]ydriasis. Alintifar
Pupillae dilatatio.

Zémnek fenenek megh teryedele, az mýkor mýndén kýfíle-
nek tecczýk annal az meny volna. Ez vagý az beteglegnek eleýn
awagý annak vthanna teortenýk, az zémnek fenenek zýne lele
lemmyben megh nem valtozýk, de azért lokkal zelélb lezén az zém
fen annal az mýnth zokoth volna lénný, annýra hogý az Malodyk
kwlfé kereklegre is el ký teryed, ký mýa az latas Neha telýeffeg-
gel megh bantatýk. Neha penygh annýra, hogý lath az Betegh
de letetéffen lath. Lezén ez abbol, hogý az zém hartýayath Oka
a ký megh vagyon furwa, es az zém fen abban az furalban vagyon,
megh télthý igén az hýtwan Nedwellegh, ký ozton azth megh
teryeztý mýnd az hartýath mýnd az lýkath.

Etele mýndén affele legýén ez ilýennek a ký az Etele
hafath lagýan tarthýa, Borth ne igýek mýnd addígh is a Itala
mýgh megh gýogýul. Sok ýdeigh valo ýaralok Seteth Tanufagh
helýén haznolok, Feoreodny gýakortha Nem ýo, ha penygh
feordeoben ménneis, az feýeth nem ýo megh molathny.

Oruollany eztis az beteglegéth legh elézér Er Oruolsagok
vagalon kel kezdený, megh kel vakny az karon az Cefalica Ereth,
purgacioth is ýo adny. Ha penygh Nem lehetne lem az Er
vagafa lem az purgacio adas valamý okbol, az Ornak keth zege-
letýn kel ereth vagný, es képpélth kel vethny az fének hatullo
rezere. Mýndén igýekeozet penygh azon legýén hogý az zémrél
az Nedwellegh ala vonattaflek. Sos vyzzel az homlokoth es zé-
méth ýo molny, de ne legýén igén los. Telben meleggel, Nyarban
hýdeggel, vgýan azon vyzzel az egez orczaat mýndis ýo megh
molny, [L. 49a] Meeg annalis ýob hogý bele merýcche, es az
zémeth nytwa tartwan egý ideigh vgý benne tarchýa. Ha Tengér
výzet kaphat embér, az legh ýob erre. Ezzel orwofold penygh az
zéméth.

Saffranth, Aloelth, Mýrrhat, añ 3 ij, pompholiginis lotot,
3 6, Lity 3 s, Io Borth 3 ij, Mezeth 3 iij, Eleozér egý kewes
borban elegých el az Saffrant, az vthan az tébbýth, mýkor megh
fwrwdýk az vthan vtolzor elegých az Mezeth hozza. az vthan téd
wegben. Elý vele mýkor az zwkzegh kewannýa.

Zém fennek megh zorulafarol.

Phtifis. Tabes Pupillae
diminutio.

Zémnek fenenek megh zorulafa olý nyawalýa melyben az
zém fen zorultab termezetynele. Seteteb magaban es lzémérgézét-

Oka | teb lezén. Ez penýgh attul lezén mýkor az zémnek harom Nedwellegenek az kýwei lath az embeor, az eggýk kýth wegh zýnwnek hýnak, valamý okbol megh emeztédýk, merth azzal az is az hartya Melyben az zém fene aal, égben vonodwan es megh lémérgézwén, az lýkath melyben az zém fen al megh zorýttia, zarázlagbol lezén egý zowal. Ettwl vagion az hogý ez ilyen, vezédelmes erétlenleggel es zérnyw nagý feo fayással kéwetkeozýk wdewel lénný az embérén.

Elefegh | Etele ez ilyennek legýén myndén affele a ký Tanufagh | Neduelith, lew, lewes eték. Sarga zýnw io zagu bor, Mýhelt ezýk azonnal el alugýek. Férédny is igén io, es az feýet meleg výzzel mynd vnos vntalan megh molný.

Oruofsagok | Oruoflafa ennek ez, hogý az feolé tagyaýt embér igén gýakorolya, vallaýth, karýaýth, az lelégzetnek megh tartoztatalawal, az feýeth es orczađ igén ereoffen kel térlený, es az zéméketh is výawal embérnek ýo térlený vnos vntalan es meleggel az orczyath ýo taplalný. Es [I. 49b] az feýeth olýal kenný ký felrezeneth megh melegitý, mýnth az kek liliom olay. Toaba, az zém heat kewelle fél vonwan ezzel ýo kenný az zéméth.

Ammoniacum 3 j, Lityum 3 iij, Saffran 3 ij, Rez rolda 3 j, térd megh vyzben ezéketh, ezzel kennýed

[N]ephelion. Nubecula. |
Albugo tenuis.

Zémnek homalyofsagorol.

Zémnek homalya olý Nedwellegh az ký az kerekdyd harleley | tyahoz ragad, mely mynd az egez zéméth be takarya. a kyn vagyon ez Nyawalya vgy tecczyk neký mýnthá félhé awagy valamý fwíth es para által Nezne myndénéketh. Ez ozthon megh temerdékeodwen chýnalya az Halýagoth.

Eledel | Eifele nyawalia az kyn vagion, myndén erés, Sos es temerdék eteltwl oya magath, es bornak lok ýtalatul, myndén edeldellet olýal elýén melyet hamar megh emezthet.

Tanufagh | Ha mýkor orwoflaný akarod az zéméth Etel eleoth mýweld azth mýkor az tegnapy vachýorat ýmmar megh emeztétte es ýmmar zeký ménth, feye is megh kwnýwdét.

Oruofsagok | Lo Teýet elegých eo3we Mezzel, ezzel kenýnyed.¹

¹ Az I. 49b laphoz ragasztott levélcsik rectoján a következő feljegyzés áll az első kéz írásával:

Eufraliat zeogy, es az gyeokereth hand el, zarázd arnyekon

Týkzém fwnek kých hýnak, annak az výraganak fachýard kých az leweth, elegých eo3we Mezzel, bochýafd az zémben.

Haýnalý harmatoh, Feýer zélé lewelenek kých fachýart leweth es az ruthanak is veogýed es elegých eo3we, ezth bochýafd az zémben.

Feoldý Thémýen fweth feoz megh borban, es abban bochýas az homalýos zémben.

Eorwenýés borth agý ýnnýa gýakortha.

Az Feýer fwz mýkor výragozýk, vagd megh az fwz fa oldalath, es az melý vyz abbol kých chýorogh, azth bochýaffad az zémben.

[L. 50a] Veres kapoztanak kých fachýarth leweth feozd megh Mezbén, az zéméknek vegeýth belél azzal kennýed.

Kémenth, rutath, téry eo3we, es elegýcd io Borral megh, fachýard kých az leweth, azzal kennýed az homalios zém kényeketh.

Rutha vyzeth Eger fark vyzzel elegýcd eo3we, ezth bochýafd az zémben.

Celidonianak, kémennek, Ruthanak (awagý iob az helyeben Ííthen faýanak) kých fachýart lewékbel vegý myndénykbeol egý kalannýth, es keth kalan týzta Mezeth. Ebbél reggel, del vthan, Eftwe, egý tolzalrol bochýas be az zémédben, de ozton ezén feolwl azzonýallatnak teýeth bochýaffad az zémben a kých ferfý gýermékeoth zoptath, ezth penýgh azerth kel oda bocýataný, annak erés voltat hogý enhýcche es hýwélfýcche, De az azzonýallat teýet akkor feýelled kých, mýkor ýmmar etel vthan emezteoth az azzonýallath.

Safkefelwnek Epeýeth, pészerczenek az kých fachýarth lewewel awagý porawal elegýcd eo3we Mezzel egéwt, tozallal ebben bochýas az zémben.

Zapora fweth téry eo3we dýzno haýal. Eýelre kéld az zémre, mañap véd el rola, megh týztul az zém.

Kémennek, leweleth Nýerlen, Bakfwnek lewelet megh annýth téry eo3we es ezzel kennýed.

megh es teord porra, elegých feýer Borban, es enheýra Negýwen napigh ílyenth igýal reggel egý kalanban kých ferne, zeomnek ez el vezý homalýollagath, az latalth megh týztýttia, es az Embeornek elmeýet is megh výttya. Ez orwollagh megh probaltatoh fok ven Embérekén kých latalokban megh fogýatkoztanak, kých az vthan zýnthe vgý lattanak mýntha ifýak voltak volna.

Kechke Sawowal es teýel melegén, tÿzén eoteod napÿgh taplalÿad az zéméth, Imegh tÿztittia.

Tÿztha fa olayban ves pëzercze leweleth es egÿ falka ÿdeigh had fonnyaggion benne az olayban, az vthan veld kÿ az fweth az olaybol, ebben az olayban bochas az zëmben.

Menthanak kÿ fachÿart leweth is io az zëmben be bochÿatanÿ, merth el tÿztÿttia.

[I. 50b] Kÿs feold Epeyenek kÿ fachÿart leweth elegÿcz ëzwe Mezzel, azth bocÿafd az zëmben.

Lo lofkanak magwath es vthÿ fw magwath egeld megh mazos fazekachkaban, azt a porth hÿnched bele.

Czÿnadonÿath azzath, ifmeth az kÿ fachÿart lewebêlis vegÿ 3 iij, Ammi magoth 3 j, Nadmezeth zep feÿert 3 j, tërd megh porul ezéketh, es ezth hÿnchÿed az zëmben.

Leucoma. Crafsa |
albugo.

Zémnek Halyagarol.

Az Halÿagh, temerdék es feÿer Nedwellegh abban az Oka |hartÿaban a kÿben az zëm fen aal, awagÿ feoleotte annak kÿ olÿ igén megh aluzÿk es lwrwdÿk oth, hogÿ az zëmnek latala-nak eleolfegeth el vezÿ, merth az zëm fenÿén feolwl vagion.

Elefegh | Etel es ÿtal felebêl vgÿ elÿén az mÿnth az zëmnek homalÿollagaban ÿrtuk.

Oruofasagok | Mezeth, kémennek kÿ fachÿarth leweth vëd mÿnd egÿ aranth, Fogol madar Epeÿeth is annÿth añ 3 j. Balsamumoth 3 iij az nÿnchÿen igaz Spicanard olayt, ezéketh elegÿcd ëzwe es teod molarban, tërd erëllen megh, téd valamÿ Edenben az Nap fenre, es tarch oth Negÿwen napÿglan, ezzel kennÿed.

Egÿ vÿ Tÿkmonÿath vegÿ es teod erës eczetben azth, alÿon mÿnd addigh benne az mÿgh az heat el emezthÿ hogÿ chÿak az hartÿaczkaÿa marad, vëd kÿ az vthan es az hartÿachkath zakazd feol, abban vÿzeth talalz, azth bochÿafd az haliagos zëmben.

Gÿemberth, Nadmezeth, erëllen megh lwlth tÿkmon feÿereth vëgÿed, tërd mÿnd eo3we ezéketh, tÿztha ruha altal fachÿard kÿ, es azzal az vÿzzel kennÿed az haliagos zéméth.

[I. 51a] Hath vÿ tÿkmonÿath egÿ kis fazekben feodê alath fëz erëllen megh, de vÿ fazekben es vÿ feodê alat fëzzed, mÿkoron kemenÿén megh fëttenek vëd kÿ, halÿcd megh êket es az zekeÿth veld el, ozton mÿndënyknek az feÿeriben teolch ez porban az kÿ këwetkëzÿk, az vtan ruha këzÿben kel tënnÿ az

týkmonýath, es eréffen kel fachýarný hogý az lewe ký ýwién myndénýk Týkmónak. Az por penygh ez: Vitriolum romanū 3 ij, Camfor 3 j, gýémber is 3 j, ezéket porul elegýcz eo3we, ezth kel az týkmonýakban ténnéd, az mely vyzeth o3ton az týkmonýakbol ký fachýar3, azth bocýafd az zémben.

Chýganak az heat, teord porra, elegých eo3we Mezzel, ezzel kennýed.

Feýer pokot hoz3u labuth teorý megh ýol, es teod fa oláýban, ebben bocýas az zémben, el rontýa az halýagoth.

Czýnadonýanak az leweleth, Feýer wrméth, kémenth. téry eo3we molarban egýenlé mertekkel, ýol eo3we téryed, téreth temfoth is elegých keozýben es ehéz egý kýs Borth is, fachýard ký ruha által ezéketh eréffen, téd wegben es ebben bochýas az zémben.

Fogoly Madarnak Epeýeth, es ray Mezet, végied egýenlé mertekkel, elegých eo3we ezéketh, es harmad napýgh alýon vgý. Harmadnap el mulwan, ezzel kennýed az haliagos zéméth. Ífthen legýtfegebeol el vezý az halýagoth.

Zémnek maculáyarol.

Hýpopion, Sug[il-] latio, vl mac[ula] Oculi.
--

Zémnek Maculáý leznek, mýkor valamý wtes mýa megh téryk es megh romol az zém az mýben al, es az zémnek be [Oka takaro hartýaýban valamý ver gýwl, es o3thon az zémnek [L. 51b] kwllé rezeýben ver chýeoppék tecczenek mýnth valamý pontok.

Ennek giogýtafawal lyetný kel ezerth, hogý [Tanulagh megh ne alugýanak es feketéggýenek oth, merth o3ton ha oth megh aluzýk, nehezeb az vthan onneth el ozlatný. Mývel hogý az Ereկ tartoýa, a melybél az ver ký ýw meg romol: El ozlatowal kel orwollaný:

Kémenth, Rutath, Eufrafiath, zaporá fweth vad- [Oruofsagok kémenth, Tormentillat, Bakfweth, Dý3no kekéth, Sarga liliom gýékereth, egý mertekkel végyed ezéketh, es térd eo3we. Ellé napon téd borban, Malod napon ferfý gýermeok vyzeletýben, ved vyzeth az vthan Alembiconon. Ez vyz myndén maculat el vezén az zémrél, es az latalth megh eréflithý.

Kémený magoth, petrefelmeth, Apiomoth, Anifumoth, kakas tareý fweth, mýnd az ketfele Celidonianak gýékereth, Sarga liliomnak Bak fwnek az leweleth, Apro Boýtorýanth, Eufrafiat, Rutath, Tormentillat, zaporafwet, ezéket egý mertekén wewen teord eo3we eoketh, Ellé napon téd ferfý gýermék vyzeletýben,

Maſod napon feyer borban, Harmadnapon zamar Teýben, Negyed napon véd vÿzeth, ež vÿž megh tÿžtittia az žemêth es az latafat is megh erêllithÿ.

Menÿethnek az Epeÿeth kêmennek az lewewel' egğwt boçÿald az žemben.

Cžÿnadonÿanak kÿ fachÿart leweth azžonÿallath teÿewel egğwth boçÿald az žemben.

Žêkfw vÿragot teorÿ megh, elegÿch Eufrafia vÿžben boçÿald az žeomben.

Kechke teÿeth mÿnd egÿ mertekw borral elegÿch êžwe, boçÿald az žemben.²

[I. 52a] Azžonÿ embeor teÿewel elegÿch eožwe ÿol megh têrêth Thêmÿent, boçÿald az žemben.

Galambnak awagÿ vad galambnak véd vereth az žarnÿa alath ežth boçÿald bele.

Melegÿch megh az Tÿkmon feÿereth boçÿald az žemben, awagÿ kend valamÿ ruhara es têd reaÿa.

Megh fwlt tÿkmonnak az žekÿt elegÿcz borban es kend az žemre feolwl, awagÿ kend valamÿ giapÿura es teod reaÿa.

Rofa lewelet es az vÿragat is teord eožwe Borral, es gÿeonge arpa lÿžtel, haznal.

Ha penÿgh megh feketêdÿk az ver az žemên, tehat Retkêth kês az žemre feolwl.

Pterÿgion Vn-
gula. Vnguis
Sçbel.

Zêmnek kërmerél.

Žêmnek kërme lemmÿ nem egÿeb, hanem az žêmnek nagÿob zegeletÿn az Or felêl, valamÿ Inas hartÿanak fél newekeodeſe, kÿ mÿnd az žeom fennek kwlfê kereklegeigh el megÿên, es **Oka** wdewel ha megh newekêdhetÿk az žêmnek fenethis el burÿttia. Ležên žêmnek ruth rwheffegetwl, awagÿ temerdêk Nedweflegêknek laffan laffan oda chÿorgalatul. Fekete halÿogh magÿarul.

¹ A lewelewel szóból az eredeti tintával a harmadik szótag törölve.

² Az I. 51b laphoz ragasztott levelcsik rectoján a következô feljegyzés olvasható az elsô kéz írásával:

Kêmenth, Szapora fweth, Rutath, Rofath, Eufrafiath, vad kêmenth, Bakfweth, Cÿnadonÿath, venus haÿath, mÿnd egÿ aranth véd ežêketh, têrd megh es têd feyer borban, egÿ nap estÿgh alÿon benne, Maſnap az Alembiconban véd vÿzeth, ebben têlch az Szêmben, akar mÿ fele maculakath el tÿžtith.

Versoja üres.

Etele ez ilyennek oly legyén a mely az temerdék | Elefegh Nedwellegéketh megh vekonychia, kük mynemwek legyenek, oda feoljeb elegeth yrtunk feleole.

Elézeor ecczér purgatiot kel adny annak az kylenek | Oruoisagok effele Nyawalyaia vagyon. Annak vthanna Malwath, apro malvat, awagy zeekfweth. Len magoth feoz megh, azzal mollad. Ezék vthan ifmeth, yo galyczkewel, reznek heawal awagy dyzno epe-wel giogytaný. Tengér taýtekat eges megh Borban elegych megh, es kend be vele.

[L. 52b] Kechke Epeyeth elegych eozwe fekethe wrémnek ky fachyart lewewel es Mezzel, azzal kennyed.

Galyczkeweth 3 iij gumyth 3 j s. térd megh ezéketh Borral elegych eozwe, kend rea.

Galyczkeweth, gumith, Ammoniacum loth añ 3 ij. Ezéket térd megh es eczetben elegyched, mykor zwkzegh ebben bocyas az zemben.

Zémén valo Fakadokokrol.

Phlyctaene
Veficae.

Zémén valo fakadokoknak Newezyk az zémnek kwlle hartyaian valo hoyagochkakath az zéme feyeren feolwl, kük lez- | Oka nek forrolagtul, es az hymléfékén legh ynkab megh lezén. Az zyne penygh kwleombézé effele pattagozafnak. Merth az zémnek be takaro hartyaian vagy zynthe fén az zynén vagyon, vagy el oda be melynén. Merth mywel hogý az zém be takaro hartya myndénéftwl fogwa Negy vekony hartyabol aal, Lezén neha ez, hogý az ellé hartya alath yndul, es akkor feketebnek tecczyk. Neha az mafodyk vagy harmadyk alath, az Feyerbnek tecczyk merth el oda be Melynén vagyon, Merth effele pattagozafnak az zyne termezety zérenth fekethe. Az zém be takaro hartya penygh olyan feyer mynth az zep feyer Szaru, ees fenés. Menywel azerth az pattagozas Melyebben vagion, annywal feyerb, faydalmafb es Nehezeb.

Orwollafa ennek ymylien modon legyén. Effele | Oruoisagok nyawalaban lewék kewefeth zolyanak, pwlegelth igén el tawoztallanak, haragoth, lelékzeth vetelnek megh tartoztatalath feolletteb valo fenéffegeoth, Ozton igén kewes etellel ytallal elegeoggyenek megh.

Ha az telth igén megh rakodot, az wdé engedy es [L. 53a] valamý okok megh nem allattyak, az feolfé Cefalicath kel megh vagný, yeoloben az hoyagok ha nagyok es valamýkeppen vèrheonyegéflis. Io Erés Clýftert is be adny hogý az Nedwellegék ala zalyanak. Az hafatis megh kel ynditaný, Týkhus lewewel,

vagý Aloeffel, vagý valamý affele keozénlegés dologgal, merth Erés purgatioth a ký az gyomroth megh banthya, Nem yo adny.

Ha latod hogý megh twzefwlne, laffu orvofflagokkal es kényekkel[!] kel hozza nyulny, kýth gyeonge ruhara kel kenný, es mynd az vakzémeth, pofayth es zéméldékén félwl be kel keotny, ký ha megh zarad azt le végýed, es ífmeth vjath tegý reaýa.

Týkmonnak az zekýth Saffrannyal es egý kewes Opiummal elegýcz eozwe, ezt kend ruhara.

Forroth Multban kenýereth kewerý mynd egý pepét, azth keoffed rea.

Býfalmat feozd megh yol, az hufat magwa nekwl térd megh es kéfd rea.

Pomágranatnak az heat feozd megh vyzben yol, es kéfd azt rea.

Ezt penygh igén ezeodben veod, hogý az zémeoth zoroffan be ne keoffed, feoth valamýhelt az twzellegh el megýén rola, azonnal megh zwnnyel az keoteftwl, hanem zémnek valowal eltelled ylyennel.

Licium es Saffraný mynd ketfele 3 s. Acacia \ni j, rola vyzeth 3 j, ezéket elegýcz eozwe, es chýéppénkent bochyafd az zémben.

Bakzarwo fweth az magwat, awagý len magoth feoz megh vyzben, awagý Sarkerepeth ezzel parolyad az zémét awagý chepenkent bocýas az zémben benne.

Telyes az mygh ez nyawalýat orwoflod, Bort ne igyek az betegh, hanem vyzet kýben kewes fa heat féztel megh, es ygén lagyan tarto elelegéth egýek.

[L. 53b] | Ophthalmia. Phle-
gmon oculj | Zémnek fayasarol.

Zémnek fayafa lemmý nem egýeb hanem az zeomnek kwllé hartyaýanak az ký mynd az egez zéméth be takarya es tartya mynd az teob hartyakkal eozwe megh twzefwlefe, mely ýw az leley zémnek zégletýbeol, Ez Nyawalýaban az zémnek vekony ereý megh dagadnak, es noha annak élétte lathatatlanok voltanak az zeom feyerén, de moft lathatok lesznek, es valamý feyer volth az zeomben az mynd megh véréfleodýk. Nagý egé faydalommal vagion, ký mia elés kénweknek gyakortha le chorgafok vagion, Ees neha az zémnek az kényekewel egýetemben meeg az pofak is megh fuualkodnak. Mýkor az zeom fayas megh eoregbédýk, az veoréffelleo zém feyer annyra fél Newekeodýk hogý az feketeýenel az zémnek félýeb aal, es meeg azth is be

feodý. Lezén ez Nyawalia, attul hogý az vekoný feketehe ver Okaj az zeomre chýorogh, az vakzémékén es egýeb zegletékén lewé Erekbél: Az kýknek effele ver folyas mýa az zémék ere ýmmar ký nylatkozoth, azoknak azonnal megh twzelédýk es faý az zémék akar mý okbol, ha igén megh teoltý etellel es ýtallal magath, ha Napnak lwté hewlegere megýén, awagý ha valamýben eréllen mnkaloedýk, es egieb effele akar mý fele kwlfé dolgoktul.

Effele betegh igén leteth helyén legýén, es az Tanufagh zém faýafnak okath lathwan, vagý melegén vagý hýdegén ha az vylagofra ýw zém feodele fekete, zeold awagý Eg zýnw legýén merth az faýo zéméknek latalath effele zýnék vgýan megh výtýak.

Eledellel vekonnýal elýén es keweffel, Hulth ne egýek Eledel fe teýeth, Borth le igýek yeleosben az eleýben, hanem fa Ital heaúal feoth vyzeth, awagý arpa vyzeth. De ha az zém faýas vagyon valamý temerdék Nedwellegékbeol [L. 54a] Mez lérth, awagý vekoný Borth, vagý vyzes borth ýo ýnnýa. Nyugodný ýo, fén ýarný Nem ýo, Mýndén haborodafý elmenek tawol legýenek.

Ha igén megh téltsegtwl vagyon az zeom faýas [Oruofsagok] Ees twzes igén, mýngýaralth az Cefalica ereth kel megh vagný, es igén beolegés verth kel ký veonný, arrol ílmeréd penýgh azth megh, hogýha igén faý az zeom es vérés igén es forro, az melý keonwek beleole ký chýorognak, azok is igén forrok. Ha penýgh vagyon az temerdék Nedwellegéktwl, vekoný Sos, elés es melegh keonwek chorognak ký beleole. Ezth purgaciowal kel ký vénný.

Keith vagý harom Edes almath lws megh az hamuba, véd ký keth týkmonnak az zekýth, es az feýerewel elegých eozwe az almath, ebbeol chýnalý flaltromoth egý kis rosa olayth hozza elegýtwen, az faýdalmat megh enhitý.

Ruthanak vyzeben, Eufraľianak, kémennek vegý añ 3 ij, Tucýat, ð j, Aloelth ð s. Ezéketh elegých ézwe mýndénnapon kecczér haromzoris ebbe bochýas az zémben.

Nýulnak twdeýet ha az faýo zémre kétéd, megh enhitý az faýalath.

Týkmonýat lws megh véd ký az zekýth, apiommal Saffranýal es Mezzel teord eozwe, kéld az zémre, el vezý faýalat es dagadalath.

Gallest teorý megh elegýcd eozwe arpa lýzstel vyzben, kéld az zémre.

Feýer wrémnek leweth fachýard ký azzonýallath teýeben ký ferfý gýermékeoth zoptath, rosa vyzzel es týkmoný feýerrel elegýczed eozwe eoketh, flaltrom moggýara keofd az zémre.

[L. 54b] Bêrêknek az lewelet têrd megh keofd az homlokra, zêm faÿalt es dagadalth el vezên.

Castoreumoth 3 ij, Feÿer makoth 3 vj, Saffrant 3 j, Belend fwet 3 iiij. Megh fwlt tÿkmon zekÿth Nⁿ v. az menÿ Mez ehêz elég h teord eozwe, kêfd az ket vakzêmêkre, el vezÿ az faÿalth es dagadalth.

Vêrês kapozta lewelet teorÿ porra. Megh fwlt tÿkmonnak zekÿth, Azzonÿallat teÿeth, Egÿ kewes mezet, tÿmporald eozwe ezêketh, kêfd az faÿo zêmre.

Eufralia vÿzeth, rofa vÿzeth, rutha vÿzet, egÿenlê mertekkel vegÿ es tÿmporald eozwe eoketh, ezt bochalld az faÿo zêmbe.

Petrefelÿemnek zêd megh az leweleth, têd folyo hÿdeg vÿzben, egÿ tÿkmonnak feÿereth habard megh temfowal, martogalld abban az petrefelêm leweleth, keth tÿzta ruha kêzeoth keofd az zêmre.

Epêrÿeth afd kÿ mÿnd têwelfwl feozd megh vÿzben mazos fazekben, hwch megh, keth ruha keozêth kêfd az faÿo zêmre. Kakonÿ ferencz orwolflaga.

Pÿmponÿa vÿraganak vêd vÿzeth, azt bochÿallad az faÿo zêmbe. Melÿth gêrgÿ orwolflaga.

Sal ammoniacÿ, 3 j, Nÿl 3 10, Tucia praeparata 3 j, Io nadmez, Camfor, vitriolium romanÿ, aÿ 3 j, ezêket teord eozwe, teod wegben, teol [1] rofa vÿzet rea, egÿ Mezel bort is, mÿkor ez megh tÿztul, ebben chÿêppench egÿ kichÿnt az zêmbe. Kenchtarto barath.

Kêmennek gÿêkereth mofd megh zepên, es faragd le mÿnth az Cicoreath az gÿermêkdÿd felet, tÿkmon feiert temfowal habarÿ eozwe es mÿnd elégÿch eozwe eoketh, ebben ket ruha keozze vegÿ annÿth mÿnth egÿ Mogÿoro volna, keofd az zêmre, Sha megh zarad megh vÿobbat kês. Palatÿcz Ianos orwolflaga.¹

¹ Az I. 54b laphoz ragasztott levêlcsik rectoján az alábbi szöveg áll az elsô kéz írásával:

Len magh olajnak az Ellê Sonkolÿat awagÿ teorkêlÿet, elégÿch eozwe gummi arabicommal es kol têwÿffel. tegÿ ahoz egÿ kewes Maltixoth es igên igên kichÿn camforth, az varas chÿpas zêm heakath es vêrês zêmêketh megh zepitÿ ha rea kenêd, es zepên nezefth chÿnal.

A levêlcsik versoján valószínűleg Barakonyi János írásával (XVII. század) az alábbi szöveg:

Visketô Szemrôl

Io meleg h ruhaval njomogalld az Bemedet...

Tartalmilag ez a levêlcsik nem tartozik ide. Valószínűleg tévedésbôl ragasztották egy levêlrel elôbbre, mert szövege szerint az I. 55b és I. 56a laphoz való.

Fagyal fa vŕraganak veod vŕzeth aztŕ bochŕalfad az verés zeomben.

Baboth healŕ megh es teord megh, kéld azt az homlokra.

Teomŕenth téry porra, tŕkmon feŕerewel habard eoŕwe keold az zémre.

Vizŕ Bafilicont keth Nehezekeoth teorŕ megh es elegŕcd mezben, azzal kennŕed.

Azzonŕ embŕ teŕet a kŕ ferfŕ gŕermékeot zoptat elegŕch eoŕwe téreoth Saffrannŕal, azzal kennŕed.

Kechke lagŕ Saytoth es vaŕath mol megh lokzor igén yol, tŕkmonŕ feŕerrel es rofa vŕzzel elegŕch eoŕwe, chŕnald az zémre.

Bozza fan melŕ gomba terém aztazd megh melegŕ vaŕas borban, az vthan kéld az zeomre, de ne legiŕn igén hew. Ez orwolflagh lokzor meg probaltatoth.

Œapora fwnek az lewelet teord megh, egŕ kŕs térét lowal elegŕch eoŕwe es kéld az zémre, Malnap vŕd el rola, megh latod hogŕ el tŕztult az ver az zémrél. Ez is probalt orwolflagh.

Bakfwnek az gŕeokereth feozd megh vŕzben hogŕ harmad-reze el apaggŕon, azzal taplalŕad zémédet, vgŕan azon fwnek az lewelewel penŕgh keold be az zémédet es homlokodath.

Rutath kémennŕel téry eoŕwe, tŕkmonŕ feŕerrel habard ézwe, kéld az zémre, félétte igén meg tŕztŕttia.

... vŕzben az Tuciat habard mŕnd addigh hogŕ ... vŕznek az zŕne megh változtek, azt a vŕzet ... az zémben.¹

[I. 55b] Kémenth azalŕ megh es téry megh, elegŕch eoŕwe tŕkmon feŕerewel es kenŕer bellel, kéld az zémre.

Hŕfopoth teorŕ megh es kéld ket ruha kézze. Eold megh Melegŕ vŕzzel es Parold azzal az zéméth.

Kaproth es fekete gŕoparth teorŕ megh wtégezdz megh elegŕch ézwe azzonŕallat teŕewel, keold az zémre.

Camfort rola vŕzzel chŕnalŕ eoŕwe, march ruhat bele es téd az zémre.

Tucŕath 3 ij, Sanguis Draconis, Nadmez, aŕ 3 j, térd megh ezéket es zŕtald megh, ez porban ves egŕ kichŕnth az zémben. Nem felelmes. Feolétte megh probaltatoth es Bŕzonŕos orwolflagh ez.

¹ A fipontozott részek a nedvességtől olvashatatlanná vált szavakat jelzik.

Lippitudo |**Zémnek chýpasagárol.**

Az Chýpas zém Neha chýak az zémén feolwl Neha penýgh belýeb vagyon. vagion Nýha varaffaggal neha annekwl, Megh Oka | lezén feo faýas mýa is, de legh ýnkab mýkor az zém megh twzefédýk es az ver az zémre ký omol, az zém megh chýpasodýk. Oruolsagok | Porchýn fwnek lewelet térd megh es fachýard ký az leweth, ezth teod félwl az zémre.

Rofa vyzeth, kémený vyzeth, Eufrafia vyzeth añ ž ij, Aloelth ž j, Elegýcd eo3we ezéketh, ebben bochýas bele.

Kémennék gýékeret egýenlé mertekw fa olayban es vyzben feozd megh erélsen mýnd addýgh hogý az vyz el apaggýon, ezzel kennýed ez olayal. Ez igén megh probaltatoth orwollagh.

Maaknak az lewelet, pomagranatnak heat, Arpa kalath, teord eo3we ezéketh, kéfd az zémre.

Vthý fwnek leweth fachýard ký, azt bochýallad bele az zémben.

[L. 56a] Spongýath eges megh, elegých eo3we azth porul Eufrafia vyzzel, azth bocýallad az zémben.

Pruritus |**Zémnek Vyzketelerél.**

Rofa olayth ž vj, Maltixot, Nýl, añ ž ij, feýer vya3t az mený ehéz elegh, fész eo3we Ezzel kennýed.

Foghagymanak bellé rezeth térd eo3we Mez3zel, es az vyzketé zéméth azzal kennýed.

Hewých megh valamý týzta valath ký nem roldas, tegý az hew valra Buza zéméketh, annak az olayath borral elegýcd é3we, azzal kennýed.

Az vyzketes ha Napnak megh egeteletwl awagy portul vagyon, gyakortha chýak melegv vyzzel molíad azth a melyben vagý rolath, vagý chýpket vagý lenchýet fésztel megh.

Žaraz rolath teorý eo3we borral, teod az zémre Neha neha fa olayal is kennýed.

Nýctalopia.
Nocturna
caecitudo.

Zémnek Farkas Halyagárol.

Farkas halýog az Magýarul, mýkor valaký ýol lath nappal, Napnyugath vthan kewelle, De ozthon Eýel lemmýth nem lath. Eýelý vakfagnak módhatný. Lezén ez Nýawalýa az fének eréte-

lenfegetwl, yeleoſben az lato (Spirituſnak) leleoknek es I Oka egyeb Nedweflegéknek megh temerdékédeletwl.

Elézeor azerth io ereth vagny az Cefalicath es az I Oruoſagok zémnek zégeletyn valo ereketh. Io Cliftert is be adny.

Borſoth, Tethw fwet, añ ð j, Muſtarth ð j es ð j, térd megh ezéketh chýnalý chýapoth beleole ilýen modon. Az Ceclanak gyékerenek fachýard ký az leweth, es azzal elegých ézwe az (chý) porokath, hogý olý fwrw legýèn mýnth az Mez volna, Ezéket eoꝝwe elegýtwen told feol [**L. 56b**] az orban, ezt penýgh hath vagý het nap chýelekéggýed.

Etel eleoth igén ýo mýndenkoron porul Hiſſopot vagý rutath vagý fekete gioparth ýnnýa megh adny.

Ha ezzel megh nem giogýul chýnalý ilýen purgaciot. Scamoneat ð s. Calſtoreumoth ð j, Soth ð s. ezt penigh az igén vaſtagoknak aggyád, az gyéngébbeknek penýgh elegh adny Scamoneath ð j, Ez purgatio felél azth mógia Aetius doctor, hogý ezzel hertelen megh gyogýult effele vakfagbol az embér, awagý az Nyawalýath igén megh kýſflebbýtátthe.

Mezeth forralý feol es az taytekatul týztýcd megh, ves téreoth temſoth bele, es azt bochýafd az zémben, de az vihan be hunwa tarchýa az zémeth.

Dýzno kenýernek awagý repanak melý fwet hýnak awagý veorés hagýmanak fachýard ký akar melýknek eggýknek az leweth, elegých eoꝝwe Mezzel, awagý azzonýallath Teýewel, ezt bochýafd az zémben. De azerth igén gyakorta ebben bele ne bochýas mýwel hogý erés es chýpkeodé orwollagh.

Kechke Baknak az Maýath téryed eréſſen az kezéd kézéth, es az haladalýn az mýnemw lew ký ýw, azth télchýed týzénketteod napýgh az zémben.

Awagý vgýan affele Maýath tegý az elewen twzre, mýkor verýtézyk véd verýteketh, azzal kennýed.

Vgýan azon kechke Baknak az Epeýewel awagý fogolý ma-dar Epeýewelis ýo az zéméth kenný.

Szamar mýkor vyonnan ganellyk, mýngýaralſth annak fachýard ký az leweth, az télched az zémben.

Zémnek latasarol.

Ha melý zém Mezze feoldre ýol lath de kézel Nem.

[**L. 57a**] Varýunak epeýeth, kefelýwnek epeýeth, fogolnak epeýet, Darunak epeýeth végyed añ ð j. Az mezeth forrald fél

hand el az taýtekath, es vegy az týzta Mezbel j j, Ballamum olayth j ij, elegych eoꝝwe ezéket es myndén napon ezth bocýalfad az zémber.

Hollonak Epeyeth, Eolýwnek epeyeth, Fogol madarnak epeyeth, Darunak epeyeth, chýnald mynth feolwl megh ýrtuk, ez is ýo.

Ha az Zém zep, de keuelet latny vele.

Tormentillat feoz megh Borban, myndén napon azth aggyad ýnnya, egýebfele ýtalt Ne igyek.

Az Tormentillat penygh myndén napon meg lézzed es azth az zémédre kélfed Negy awagy Eot holnapig is.

Inflammatio. |

Zémnek Twzefwleserél.

Eokér nyelw fwnek kýth Deakul Borragonak hýnak véd vyzeth, ebben bocyas az zémber, es kýwl is ezzel kennyed az zémeoth.

Zepzéléonek mynd lewelet gywmélcheth vegyed es fachyard ký az leweth, march ruhat bele, kéld az homlokra.

Isten fayat Bifalmawal feoz ézwe, kéld rea.

Máknak az ký fachyart leweth fét Týkmonnak zekýwel es téréth lafrannyal chýnald eoꝝwe, es keold az zémre.

Belend fwnek lewelet es magwath chýnald ézwe lýztel es kéld rea.

Thémýenth gywch megh, azzonýallat teyet es rofa vyzeth elegych eoꝝwe, es az megh gywth Themýenth fwfd abban, azban télch az zémber.

[I. 57b] Földy chýgath teorý eoꝝwe egý Nyers Týkmonnyal, kend ruhara es kéld az homlokra.

Ecpiefmos. Exitus oculj. |

Zémnek ký déllederél.

Ez Nyawalýaban az zémék annyra ký mének helyékbél mynth ha vgyan ký toltak volna onneth, es vgý aalnak, hýiak ezth Oka! zémnek ký Ménéfeneke is. Megh tertenyk penygh ez Nyawalýa az kwzkeodékén, mykor az nagy kwzkeodelben megh fuladnak, awagy az kýk maskeppen is ha megh fuýtatnak, ký Mered az zémék. Az azzonýallatokon is megh lezén ez, mykor az

zwlefnék faydalmanak ydeyen erékeodýk zegený a zwlefre. Az feobél valo fok chýorgaftulis mely hertelen ýw az zémre megh efýk.

Ha az fuladaftul vagý zwlefnék faydalmatul lét I Oruofsagok azth megh erthetny. De ha az Nedueffegeoknek le chiorgafatul leoth, feo fayaffal lezén, az zém hea is megh dagad es nagyob lezén.

Ha azerth zwlefnék azonýallaton vagion, mykor ozton megh týztul yol az azonýallath, az zém is helyere al es megh giogýul.

Ferfyn ha vernek vetele awagy purgatio vetele vthan tértenth es megh nem zwnyk, keoppelt kel az fének hatullo rezere velhny, de megh nem kel vagdalny.

Mezeth es teoreoth Saffranth elegych eozwe, kend týzta gyapýura, téd az zémre, es kecczérés ruhawal kéld által zepén.

Sos vyzzel igen ýo az homlokot molny.

Zémnek kechke Halýogorol.

I Aegilops

Az kechke halýogh egy kis fakadek mynth egy kys **[L. 58a]** zémélchýé, az ornak chýontya es az Nagyobbyk zém zéglet kézéth lezén, ky mykor megh fakad, mely lyka lezén, es azth ozton igen Nehez lezén megh giogýtaný. Lezén ez az hýtwan I Oka vetkes nedweflegéktwl, melyek oda az helre le zarmaznak.

Ez Nyawalýath az telthnek vekonylagaert ahol I Tanufagh vagion es az chýontnak ky alatta vagyon megh vezeleyerth nehez gyogýtaný, Nem chýak ezerth penygh nem gyogýulhato, de azeri is hogý fok lagý orwoflaggal kel hozza nyulny, hozza ýo modon Nem ferný az helyert ahol vagyon, merth az zémben is chýorogh be abban, hozza lem ferný penygh kwlémben az kételfel, hanemha mynd az zéméth is be kétýk, Mely dologh clegh nehez lezén, mywel hogý fok ydeigh lehet az megh gyogýulas.

Az Nyawalýa azerth mykor kezdetyk, az telth I Oruofsagok ha igen megh téltézoeth, az Nyawalia mely feleol vagion, onnet az Cefalica Ereth kel megh vagný.

Igen erés es elés chýpkeodeo orwoflagokkal nem kel elny, merth az zém megh bautatyk, es az twzefwles is megh eoreg-beodýk.

Ké rontho fweth kýt parietarianak hýnak vegý, es fachýard ky az leweth, elegych eozwe teorét saffranýal, azt teod rea, de

ez orwollagoth gyakorta változtallad es vÿat vÿat kéz reaÿa. Trallianus azth irÿa, hogÿ eo ezzel az orwollaggal az kechke halÿogh vÿonnan eredwen, lokakat gyogyÿtoth megh.

Tenkélth fêz megh Eczetben, teord ÿol megh, kéld rea, Ez nem chÿak az vÿonnan kezdétteth, de az kÿ vgÿan megh genÿetlegélfédeot is, megh fakaztÿa es megh is giogyÿttÿa es mÿnd az chontÿgh haznal.

Rutath ves lugban, es feozd megh benne têrd megh ezth kéld rea.

[I. 58b] Az Lugos rutha ÿollehet igén ezÿ eleozêr, de az vthan megh lallodÿk, es igén is haznal.

Ez penÿgh nagÿ dologh, hogÿ az Sebnek femmÿ helÿet nem haggÿa, awagÿ ha hagÿ is Nem rutoth es Nem igén lathatoth hagÿ vthanna az megh giogyÿulalnak ez halÿogh.

Feoldÿ chÿgakath teorÿ megh mÿnd heaftul, elegÿch abban Aloelth vagÿ Mÿrrhat, azt kéld rea az mÿgh meeg megh nem genÿetlegélfédeoth, de ha ozton vgÿan megh fakad is, el zaraztÿa ez orwollagh.

Gyermékchenek Zêmenek nyaualyarol.

Tÿkmonnak az feÿereth habard megh, bocÿafd az zêmben, hewfegeth es gyakdolalath az zêmnek el vezÿ.

Tÿkmonnak az zekÿth rola vÿzben feozd megh, awagÿ rola olalÿal habard eoÿwe, kend az zêmre, az faÿalat el vezÿ rola.

Rolath tegÿ Egÿ Sackÿoban, forrald ÿol megh, têd az zêmre, dagadalath faÿdalmath el vezÿ.

Bakÿwnek az leweleth, kémennek az gyêkereth feozd megh vÿzben, azzal moffad az kênÿwezê zêmet el zaraztÿa.

Balha fweth tegÿ tÿzta vÿzben. Egÿ Eÿel alÿon benne, ezzel akar kÿwl moffad az zêmêth, akar bele bocÿas benne, az zêmnek vÿzketefeth es keonÿwezeleth megh giogyÿttÿa.

Tÿkmonÿ zekÿth rola vÿzzel es lÿztel, es azzonÿembêr teÿewel elegÿcd eoÿwe, kend rea, es hatra verÿ az zêmrêl az kênÿwezeth.

Zarka lab vÿzeth¹ ha kÿs gyerméknek az zeomeben [I. 59b] contÿk mÿndên fele Nyaualyarol haznal.

Zapora fweth têrÿ eoÿwe tÿkmon feÿerewel, kéld rea Eÿel, az Nedweflegêth el vezÿ.

¹ Eredetileg vÿezeth, az „c” azonban át van hÿzva.

Baboth tÿztÿch megh az heatul, teord porra, elegÿch eoꝝwe tÿkmon feyerewel, kéld az ket vak zémékre, megh tartoztallÿa az Nedwellegéketh, es nem bocÿattÿa az zémre.

Akar mÿchoda hálnak az kéwerÿth folÿo vÿzben fogoth hálnak, olwazd eoꝝwe fa oláyal, es azt oꝝthon elegÿch egÿbe mezzel, zéméth igén vÿlagolÿth ha Eÿelre rea kéteod az zém heara.

Kek vÿola vÿzeth awagÿ rofa vÿzeth ha zeomeben chÿéppentez az gÿermékchÿenek, zéme vÿlagath eppitÿ.

Camfort rofa vÿzzel elegÿch eoꝝwe, march gÿapottat bele, téd az zémre, faÿalath el vezÿ.

Io Saffranth tÿkmonÿ zekÿwel elegÿcd eoꝝwe kéld az zémre faÿalath el vezÿ.

Opiumoth rofa vÿzben tÿmporalÿ eoꝝwe, ezth chÿepegezd az zémben, igén faÿalath el vezÿ az zémnek, hewleget el oltÿa es dagadafath is megh gÿogÿÿtÿa.

Laurus oláÿth, tÿkmonnak az zekÿth, rofa oláÿth, Terpen-tinath. Maltixol, añ 3 s. téd porra az kÿ arra valo, elegÿch az Laurus es rofa oláÿhoz vÿazth 3 ij, tÿmporald eoꝝwe twznel az porokkal, ved kÿ hwÿch megh, ezzel kennÿed az kis gÿerméknek zéme heath ha megh dagadoth.

Maltixol tÿrÿ megh tÿkmonÿ feyerrel elegÿch éꝝwe, ezzel kennÿed be az zéme heat. Seoth ha az Aala dagadnais, haznal mÿnd ez keth orwoffagh rola.

[I. 59b]

Zémnek Varassagarol.

[Vlcus]

Varassaga az zémnek Nÿha az legh kwllé Neha az mafodÿk hartÿaÿan lezén. Neha az zémnek az hean awagÿ az Okaÿ zegletékén Teortenÿk wtelbeol, egÿeb effele dolgokbolis, kÿk kwlleo okaÿ. De legh nagyob az Bellé oka, az Elés Nedwellegéknek elele es ragafa.

Ha az kwllé okbol lezén az varassagh, azth kénnyen Ileÿ megh erthetnÿ annak zawabol az kÿn vagÿon. Ha penÿgh vagÿon az Erés Neduellegékétwl, vÿzketelbeol, faÿdalombol es egÿeb affelebeol azt is megh tudhatnÿ. Nem olÿan felelmelék es vezédelmelék penÿgh az olian varazafok kÿk az kwllé hartÿan vadnak mÿnt az melÿek az mafodÿkon. De legh vezédelmelb az melÿ az mafodik hartÿan az zém fennek mellette tértenÿk, Merth ez ÿlÿentul az zém heanak le zakadafa kéwetkeozÿk igén hamarlaggal.

Oruolsagok | Az Teith azerth ha fëleotteb megh vagion rakodwa az lok eteltwl ýtaltul es abbol leoth hýtuan Nedueflegéktl, mýngýaraftth az Cefalica Ereth kel megh vagný. Ha penýgh Nedwellegéknek elés voltatul vagion az var, purgatiot es Clýftert kel neký adný, hogý ala zalion az lok hýtwan Nedwellegh.

Legh eleozeor gýeonge orwollagokkal kel hozza nyulný. Ha azerth twzellegh vagyon az zém kërwl es valamý faýdalom is meeg, Azzoný embeor teýeth kel bele bocýataný.

Týkmonýath mýndénéftwl es rofa olayth es Melegb borth elegých eoꝝwe, kend gýapýura, téd az zémre.

Ennek vtanna ozthon, rofath awagý Sarkerepet feoz megh azzal taplalýad mollad es azzonýallath teýewel elegých týkmon feýert éꝝwe. Melegén abba bocýas az zémben.

[L. 60a] Affele keneseokkelis taplalýad az melyeket oda feol meg ýrtham az zémnek twzefwleferél, ýeolobben az Maaknak feýebél es Sarkerepbeol es kenýerbeol a mely kezwl. Gengýek[!] legýenek penýgh az kené ýrek es chýak az feollé zém heat kel megh kenný, hogý az kénweknek ký chiorgalaerth megh nythalfa az zéméth. De ha az var rutlagos lezén, tehat Mezes bort kel chýnalný az kýben valamý kichýn výzis legièn, azzal kel molný. Awagý az Bakzarwo fweth igèn zepèn týztýcd megh es igèn erélfen megh mollad, az vthan egý Nap es egý Eýel týzta výzben alýon mazos fazekban, vgý feozd megh ozton, es annak az výzehéz elegých egý kis Mezet es azzal mollad az zémeoth. De ezt is ezeodben végyed hogý az Bakzarwo fw az mely výzben eýel es nappal allot, azth el kel eottený, es vý výzet zep týztath kel rea teoltený, abban fèzzed megh, aztis penýgh ne feozzed fwth mellet, hanem týzta zeneth ký tegý maganak es azon feozzed. Ezert kel penigh az ellé es mafod výzet el vethný az Bakzarwo fwnek hogý mýndén keferwfege abban marad. Harmadczor azerth az mely týztha výzben megh feozéth, zepèn be feoggyed es vgý feozzed annyra penýgh mýnth Egý hýgh zabafu Mez volna. Ozton veod ký es egý ruhan zwrđ által az lewet, de az fwet Ne fachýard hanem az mýnth chýak az ruhan által eo magatul zwrenkézik, es ezt tarchýad az ruthfagnak týztýtalara. Ezth penýgh tarthatný legh towab mafod awagý harmad Napra, merth az vthan megh eczetéleodýk Inem io lezén.

Ha mýkor ozton az varnak rutlaga el týztul, azoñal megh tartozzal es az Bakzarwo fwnek lewewel ne mollad, hanem olýal orwolólýad az ký be newelheti huffal es be forrazthattýa.

[L 60b] Igÿ chÿnalÿ azerth annak valo orwoflagoth. Ammoniacÿ, Sarcocola mÿnd eÿ ketfelebël 3 v, Themÿenth, 3 x, Saffranth teorëtteth 3 ij, eÿëketh mÿnd teord megh, es Bakzarwo fwnek kÿ fachÿarth leweben elegÿcczed, es eÿÿzel kennÿed.

Eÿÿzel feol Newelwen az huflth zÿnwl az mÿnt lehet, az vthan az Sebnak helÿenek el veztefere ilÿen kenë ÿreth chÿnalÿ. Pompholiginis elotae, 3 iij, plumbi vlti, 3 ij, Saffranth, 3 j, Reznak heat kÿt hÿnak Squama aevis, 3 ij, gumith 3 iij, eÿeoket teord megh, es elegÿch eoÿwe effë vÿzben ÿol, eÿÿzel kennÿed eÿ ÿrrel.

Cancamumoth vel borban, had alÿon benne, es aÿth kel az zëmben bocÿatanÿ, a hol Sebës, aÿÿzal kel moÿnÿ oth.

Fëldÿ Chÿgakath eges megh, annak az hamuÿat elegich ëÿwe meÿzel, aÿÿzal kennÿed.

Embër vÿzeleteoth forralÿ feol rez Medenczobe awagÿ valamÿ rez edenben, aÿt tëlch hÿdegën bele.

Bor Seoprwth eges megh, teord megh, aÿÿzal hÿnched.

Mÿrrhat teorÿ megh es aÿÿzal hÿnched.

Kalarÿflth teorÿ porra, aÿÿzal hÿnched.

Zëmnek wteferël.

| Ictus oculi

Ha az zëm megh wtletÿk es Sebe lezën, azonnal tÿrÿ Thëmÿenth porra, elegÿch eoÿwe aÿÿzonÿ embër Teÿewel es aÿth bochÿald bele.

Vad galambnak zÿligh galambnak, Gerlÿczenek Fogolÿnak az verewel kennÿed megh.

Zëmnek latalanak kettëzeserël.

| Amblyopia
| Haebetudo

[L 61a] Feÿer Nyarianak az mÿnemw Bÿmboÿ legh elëzër kÿ chÿraznak, teord eoÿwe Meÿzel, es aÿÿzal kennÿed.

Muftar magoth teorÿ megh elegÿch eoÿwe Meÿzel es aÿÿzal kennÿed.

Tÿkzëm fwnek fachÿard kÿ az leweth, es bochÿald feol az orraban.

Feÿer wrmëth teorÿ eoÿwe Meÿzel aÿth bochÿald bele.

Ruthanak fachÿard kÿ az leweth, eÿÿ pomagranathnak az heaban tëlchÿed es twznel forrazd feol, veod kÿ es ahoz fachÿarÿ keommenek leweth, elegÿch eoÿwe az vthan Meÿzel, eÿth teolched az zëmben.

Vad rathanak kÿ fachÿart leweth, Borral, Mezzel, Tÿknak Epeÿewel, es kÿmennek kÿ fachÿart lewewel elegÿthwen, teolch az zÿmben.

Io effele embÿrnek veorÿs kapoztath gÿyakorta ãnnÿ.

Mÿopiasis
Lucifolcitas

Zÿmnek latasarol.

Ha Melÿ zÿm Eftwe vagÿ Eÿel ÿol lath, de delbe awagÿ nappal keweleteh, azth igh orwololÿad.

Kechkÿ Maÿath awagÿ Bak maÿath keres, fwlfed azth, es mÿkor fwl az leweth zeod megh annak, azth bochÿafflad az zÿmbe.

Erdeÿ kechkenek az Epeÿewel kennÿed az zÿmÿeth.

Galambnak, vadgalambnak, Gerlÿczzenek awagÿ fogolnak az vereth bochÿafd az zeomben.

Kechke Maÿath gÿyakortha agÿ eonnÿ.

Epiphora
Lacrÿma

Zÿmre walo chÿorgasrol.

Ha az zÿmre valamÿ fluxus chÿorogh az Feobeol [I. 61b] ez orwoflagokkal alÿ ellene hogÿ rea ne chÿorogÿon.

Saffranth teorÿ megh elegÿch eozwe azzonÿ embÿrnek teÿewel, es azzal kennÿed.

Thÿmÿenth teorÿ porra, Tÿkmonnak akar az zekÿben chÿak, akar az feÿereben chÿak elegÿcd bele, es azth tegÿed az zÿmre.

Zarwas zarwath egeld megh, mold megh iol az vthan, es porul azth velfed az zÿmben.

Baboth healÿ megh, teord megh, es azth keoffed mÿnth egÿ flafstromoth az homlokara. Egÿe is az Baboth.

Vizÿ Bafalicomoth az magwath teord megh, elegÿch eozwe Mezzel, az Bafalicom magh keth nehezek legiÿn, azth keoffed awagÿ kennÿed rea.

Crithe. Hordeolÿ. | Zÿmnek hean valo arparol.

Arpath feoz megh vÿzben, melegÿn azth kÿffed rea.

Legÿnek az feÿeth es zarnÿath meteld el, tÿrd eozwe zep feÿer vÿazzal, Melegÿn azth tegÿed rea.

Arpa lÿztÿeth elegÿch eozwe galbanummal, azzal keoffed az arpa zÿmeoth.

Buza lÿztbeol chÿnalth kowazth, elegÿch eozwe egÿ kÿs Sowl, azzal keofd be.

Kenÿereth melegÿch megh, es gÿakortha rea tegÿed megh melegÿch ifmerth rea teod.¹

Zÿmnek hea ha megh dagad.

Emphÿsma.
Inflatio

Laurus olaÿth, Tÿkmonnak az zekÿth, rofa olaÿth, Terpentÿnath, Maftixoth, a \bar{n} ξ s, teord porra az kj arra valo, elegÿch az Laurus es rofa olaÿhoz vÿazth ξ ij, tÿmporald eozwe az porokkal Twznel, veod kÿ [L. 62a] onneth es hwÿch megh, azzal kennÿed az dagadafth.

Maftÿxoth teorÿ megh, tÿkmonÿ feÿerrel elegÿch ézwe, ezzel kennÿed az dagadafth, Seoth ha az orczak dagadnanak megh is, mÿndÿnyk orwofflagh ÿo arrol is.

Zemnek hea twzelwleserél.

Inflamatio

Maÿorannak az leweleth tÿrd eozwe arpa lÿztel, es azzal keofd be.

Tÿkhurt teorÿ eozwe arpa lÿztel, azzal kÿffed.

Choda fanak az lewelet teord eozwe Arpa lÿztel, es flaftrum moggÿara teod rea.

Zÿmnek hea rwherél.

Phorophtalmia
Scabies

Vÿrÿs hagÿmanak az leweth fachÿard kÿ, es megh anni Spodiummal elegÿch eozwe, azth tÿd rea.

Aloeffel kennÿed az is ÿo.

Fÿge lewelenek az Teÿewel kennÿed.

¹ Az I. 61b laphoz ragasztott levélszik rectoján az alábbi betoldott fejezet áll az első kéz írásával:

Szÿmben ualo Swlÿrél.

Eokÿr chÿontnak veleÿeth, Tÿkmonnak zekÿth es fa olaÿth feozd eozwe Ierpÿnyÿben, fachÿard kÿ, ezzel kennÿed az Swlth, ruha[!] is tegÿ benne, es teod rea az Swlÿre.

Versoja űres.

Phalangofis
Prauítas or...

Zémnek hamys Széreyrél.

Az zémnek Feolfeo vagy Alfo hean, Neha ket awagy harom rénd zérÿs Newekeodÿk, azth hÿiak Hamÿs zém zéréknek.

Fechke fÿakath egés megh, az hamuÿath elegÿch ézwe Eb Teÿ fwnek az teÿewel, az hamÿs lzérth zaggafd ky elézér, kend rea, tébbe ky nem newekeodÿk.

Borÿu Epeth egÿ penz nyomatnyth, Calstoreumoth annyth, gummyth annyth, tÿzta vÿzzel teord ézwe ezéket, es az zémnek heat fordÿch feol, zaggafd ky az hamÿs Szérth, kend megh az helyet ezzel, Ioha oth teobbe affele hamÿs Szér nem keel.

[L. 62b] Nyul Salatanak az leweth fachÿard ky, ha azzal kenéd, igén el hannÿa az hamÿs Széreoketh.

Zenth Iwan hawaban zegÿ Eotwen Nadalth, teod egÿ vÿ fazekban eoketh, feod be es Agÿaggal tapazd be ÿo eréssen, teod az hew keménczeben, alÿon oth hat oraÿgh, veod ky es térd porra az Nadalyokath mofarban. Annak vthanna ez porbol vegÿ feol annyth menyth az keth vÿoddal feol vehcz, teod egÿ kis rez mofarkaban azth, télch rea igén erés eczetéth az meny ahogz elegh, mynd addÿgh teord hogÿ lagÿ kené ÿr zabalu legÿén. Az Szérth zaggafd ky mynd téweltwl, elegÿch eoÿwe Mezzel az ÿreth, az helyeth Negczér is megh kennÿed egÿ oraÿgh.

Madarofis
Glabrities

Zémnek Szére koppadasarol.

Ha az Szémnek zére hullanÿ kezd es koppadny. Földÿ chÿgakath zeoggÿved, téwel gÿakdofd által eoketh, az mynemw vÿz abbol ky chÿorogh, azzal kennÿed fnem hul el.

Igaz Nardulth feoz megh vÿzben, keofd rea vagÿ penÿgh kend be azzal.

...otofis
[De]fluuium

Zéméldék Szérnek hullasarol.

Ha azth akarod, hogÿ az zémeoldék zére el ne hulÿon, Mogÿo-onak az Belÿth egefd megh, elegÿch ézwe kechke awagy Medwe haÿal, azzal kennÿed. Nem hul el.

Belendfweth 3 ij, Eger ganeÿath 3 j, kakas tareÿ fweth 3 ij, kek liliom olaÿth 3 j, ezéketh teord es elegÿch eoÿwe, azzal kennÿed.

Kegÿonak az Bwreth kyth el veth egefd megh, akar penÿgh

az konkolth térd megh, elegych liliom olajal [L. 63a] akar melyketh eoꝝwe ennek, azzal kennyed, es el Nem hul az zéméldék zér.

Ha penygh el hulloth ymmar az zéméldék zér, Ladanumoth Borral téry eoꝝwe, ezth Myrtus olajal elegych eoꝝwe, ezzel kennyed. Ský Nê.

Zéméldék zér hogý ký ne kelyén.

Ha az zéméldeok zeorth (es) ký zaggatod, es akarod hogý maas annak helyeben ne kelyén.

Fekethe gyoparth eges megh es térd porra, elézér az zérth zaggald ký, az porral hynch be az helyeth.

Zéld gykot féz megh fa olajban, zaggald ký az zérth, es azzal kennyed az helyeth.

Pilifke fwnek gyeokereth térd megh, es az zéld leaný bekanak verewel elegyod ézwe, zaggald ký az zérth, azzal kennyed az helyeth.

Az Fwl2él.

Ha Fwlnek hallafath megh akarod tartanod: Feýer wrméth vyzben forralý megh awagy chýombort, annak az vye mykor chýak meleghe lezén, tarch az parayara az fwleth.

Saros es vndok vyzben ne féréggyél hogý annak az ruthlaga fwledben ne mennýén.

Malomnak zérgefeleth, vyeznek nagy zugallal valo folyalath, es akarmý egyebfele zérgeleth, nem yo hallany yelélben affele embérnek az ký Sýketés.

[L. 63b]

Fwlben valo kelebenrél.

Phlegmon
Inflamatio

Az Fwlben gyakortha twzes kelebený keel. Ez ilýen kelebený, az Agý velének temerdékbyk hartyaýa. Es az hallafnak chýewe eléth mely hartya ký teryed, ez ketté kézéth zokoth megh gywlný. Lezén ez chýpkeodé es ygén vekoný vertwl, Oka mely az Agývelé hartyaýanak bellé rezebél oda chýoroghwan, vegre oꝝton meg rothad.

Ennek býzonýos yele az forrolagh es nagy faydalom. Lele merth az Nedwellegnek chýpkédé voltha, Nylaltattya, es lokaýaga annak vgyan terýtý es zaggattya es gywýtia. Az megh rothadth

allat oztón lalfan lalfan genyettegge változók, mely genyettegwtl az hallafnak hartyaia megh zakadwan es fakadwan, ky chyorogh az genyetteg az fwlnek lykan. Es ezzel oztón az Nagy faydalom megh lalfodók, es az Nehezteg is megh kényebbédók. Ha kények erételen betegés Agya veleje vagyon ees rutlaggal tele, annak fwle lokaýgh chyorogh.

Ez okokbol azerth gyakorta az fwlnek rutlagos kelevenye lezén, valamikor az genyetteg vagy az Nedwetteg az mely ky foly, igen erés es chypkéde. Az Nedwettegés kelewembél oztón ha az ydeyen es hamarlaggal el nem zarad, hus Newekeodók. Mely az Fwlnek lykath be dugya, es az hallafth megh bantya. Vgy azon belegés ruthlagok ha oth ben megh aluznak es meg kemenyednek is, es ky nem folyhatnak, Be rekeztók az fwleth: Az lok ydeiglen valo ben zorulth genyetteg mya oztón terem ferégh az Fwlben.

Immar az Faydalom, Cyénges, Nehezen hallas es az hallafnak myndén fele megh bantafa, gyakortha vgyan ezen okokbol leznek es zarmaznak: Merth az [I. 64a] Twzes kelewentwl

1. kegýetlen faydalom vagyon. Hafonlatokkeppen az lelékzet-
2. nek Szeleytwl ky az hartyak kérwl megh gywl es ky nem meheth, de azokath terýtý, Nyuýthia, es az chýontul el valasztya, megh vagyon az erés fayfaló. Chyak ennýben kwlémbéz ez ketté egy maftul, hogý ebbe sem forrolagh, sem Nehetteg nýnchen, chyak vagyon az terýedes nagy chýén-
3. gessel es zérgessel. Annak penygh kyth az Enýwes, hýdegh es temerdék Nedwetteg az Fwlnek zýnthé bellé rezeben ýndýth, kényeb ees kyfleb faydalma vagyon, es myndén forrolagh, Nehetteg, terýedes nekwl el oda be vagyon. Oka penygh ennek az lok Nyalnak heaban valo bwélkeodefe.

De azerth byzonýokkeppen az Fwlnek Swétefe, Chýéngefe, zugala, zérgefe, es az hallafnak bantafa, azoknak mozgolodaloktul leznek, a melyek az Fwlnek bellé rezeth foglaltak el. Ezék Swétes penygh mywel hogý kwlémb kwlémb felek, kwlémben is zénégnek: Az Swétes azerth, az gýeonge es vekoný Szelenek ky Chýénges ýwefetwl vagyon: Az Chýénges, annak az Szelenek Zugas folyafanak megh zaggatafatul: Az zugas, temerdék Szelenek Zérges nek ky omlafatul vagyon: Az zérges, vagyon az Nagy Haborodas eréttetwtl: Az megh ýndulas penygh es meg haborodas, vagyon az Nedwettegnek ky veteftwl. Mynd ezek penygh loha sem leznek es nem hallattatnak, ha a mytwl vagyon, annak az oka oth ben az Fwlben megh zwnók.

Ez is vagyon, hogý valamikor az Forro es ruth Ewes

keleweny lok genyetlegéth chýorgath ký, ha annak az helye yol eoꝝwe nem forrad, myndeltýgh zugh es zéréggh az Fwl.

[L. 64b] Heufegbél ualo Fwl faꝝasrol.

Ha megh Twzefwlefbél ýndul az faýdalom, mýngiaraft az karýan valo erbél verth kel venný affeol az Melý felél az Fwl faý.

Pézerchenek ký fachýart leweth, rola olaýal awagý rola eczettel elegých eoꝝwe, ezth télched melegén az fwlben.

Rola olaýth 3 j, zepzélének ký fachýarth leweth 3 ij rola eczetéth 3 j. s. elegých eoꝝwe, ezth bochýalfad az faýo fwlben melegén.

Týkmoný feýerth habarý eoꝝwe azzonýallat teýewel, melegén ezt bocýalfad az Fwlben.

Caltozeumoth Azzoný embér teýewel elegých eoꝝwe, es télch azt melegén bele.

Feýer fwznek fachýard ký az leweth, es bochýafd azth melegén az Fwlben.

Nýar fa lewelenek ký fachýarth leweth bochýafd melegén az Fwlben.

Nýers kérélfath tegý félwl az egézenre, az mýnemw lew ký chýorogh annak az fanak az vegebél, melegén bochýafd az fwlben, az faýdalmat el vezý, az hallaftis megh eppity.

Ha mýkor ozthon megh fakad az Fwl es genyetleggel kezð ký chýorganý awagý chak valtozný. Len magoth fachýarý megh, es annak az leweth elegých eoꝝwe rola vagý zeekfw olaýal, azt télch melegén az fwlben.

Feýer fwzfa heanak es lewelenek fachýard ký az leweth, rola olaýal egý týzta Serpényeoben forrad eoꝝwe, es azzal kennýed az Fwl kényeketh.

Týkmon zekýnek az olaýath télch az Fwlben.

[L. 65a] Opiomoth. Mondola olaýth, Saffranth, Mýrrhat, elegých eoꝝwe es télch melegén az fwlben.

Coriandrum leweth fachard ký es elegých eoꝝwe azt azzoný embér teýewel, teolch az fwlben. Ez orwollagh feolétte igén haznal.

Parhagýmanak az leweleth mýkor zéld, fachýard ký es annak az leweth bocýafd az fwlben melegén. Sha megh fakad, ífmeth vgýan azon leweth elegých ézwe týknak kéwerýwel, vgý bocýafd be ímegh gýogýul.

Fel fonth eczetéth, Týzèneoth nehezek Mezeth fêz êzwe igén laflan vÿ mazos fazekban, az taÿtekat mÿkor feo egÿ Tal zallal el hannÿad, mÿkor ozton nem lezên lemmÿ taÿteka, melegên abban tëlch az Fwlben, es dugd be gÿapottal az lÿkath.

Žaraz rofath fêz megh Borban, annak az leweth bochafd az Fwlben melegên.

Malwanak kÿ fachÿart leweth teolch melegên az fwlben.

Folyo vÿzben lako rakokath tÿrÿ megh, es annak az leweth bocÿafd melegên az fwlben.

Vÿ Dÿoth mÿkor meeg zêld, zegÿ ŷo bwên. Egÿ êreg wegben tegÿed es tëlch igén ŷo fa olayt rea, az verêfenÿên erleÿed azth. Az vthan vaÿd kÿ az pomagranatoth az heabol es a heat azald megh, tëlch abban az Dÿos olayban es téd az melegÿ hamuban. Es mÿkor az olay megh melegêdÿk, tëlch abban melegên az fwlben, mÿndên Sebêketh oda be ha regÿ is, faÿdal-makath es bwdêlfegeth megh gÿogÿth.

Mÿkor az fwlben orwolffagoth bochÿatas, mÿndenkor be dugÿad gÿapottal az lÿkath.

[I. 65b] Hÿdegsegtwl Valo Fwl faÿasrol.

Ez ŷlyen Fwl faÿalth melegÿtê allatokkal hamar megh gÿogÿthatnÿ, Rutha olayal. Laurus olayal, Choda magh olayal, Kapor olayal, Spicanard olayal es Liliom olayal, chak melegên akar melyk felet ennek az fwlben bocÿaffad.

Rutath feoz megh fa olayban, vagÿ Borloth, vagÿ Caftoreumoth, es melegên tëlch az fwlben.¹

Vêrês hagÿmath vagÿ foghagÿmath feozd megh fa olayban, es azth bocÿaffad az fwlben.

Vaÿd kÿ egÿ Nagÿ veorês hagÿmanak az belÿth, tëlch fa olayth bele es paralban tegÿed, oth kewelle melegÿcd megh es teolch az fwlben.

Fa heat teorÿ megh es elegÿchd fa olayban, ezth bochÿaffad melegên az faÿo fwlben.

Vêrês hagÿmath, parhagÿmanak kÿ fachÿarth lewet, feÿer wrêmnek kÿ fachÿarth leweth, elewen twznel azzonÿ embêr

¹ A lap szélén az első kéz írásával az alábbi szöveg áll:

Retkêth týztÿch megh es halogafd megh, teod egÿ kis talachkaban, föld megh, es annak az lewet bochÿafd az fwlben. Ez pbalt [!] orwolffagh.

teyewel feozd eoꝛwe es fachard kÿ, ebben tēlch melegēn az fwlben, dugd be, reggel ozton nÿfd feol az fwledet, fordÿch ala, az rutlagoth tÿztÿch kÿ. Ez probalth dologh.

Bakfwnek leweleth fachard kÿ, es az lewet rofa olayal melegÿch megh eggÿwth, tēlch az fwlbe, ees dugd be gÿapottal.

Nedueisegēktwl awagÿ Szeltwl valo Fwl faÿasrol.

[I. 66a] Ha az Nedwellegēktwl awagÿ az Szeltwl vagÿon az Fwl faÿas, olÿ orwollagokkal kel elnÿ, kÿk az megh zorulalth el vezÿk, el zaggattÿak es megh nÿttÿak. Es mÿndēn keserwk effelek, a kÿk ragalnekwl tÿztÿtnak. Ezēk keozzwl valo, Kek liliom, Mÿnd az ketfele farkas alma, keserw mondola. Feÿer fēldÿ tēknek az gÿēkere, Kÿs fēld Epeÿe fwnek az fwrtÿ, Faheÿ, Mondola olay.

Parhagÿmanak kÿ fachÿart leweth melegÿch megh es bocÿafd az fwlben.

Vērēs hagÿmanak fachÿard kÿ az leweth, Mezzel elegÿch eoꝛwe, es melegēn tēlch az fwlben.

Vÿztwl ualo Fwl faÿasrol.

Ha vÿz mēnth az fwlben, el foglalta az hallalth es ha faÿ is awagÿ nem faÿ, gÿakorta olayth kel bele bocÿatanÿ, es molnÿ kel, gÿapottal azt kÿ kel tērlenÿ, es ilmeth olayt kel bele tēltenÿ.

Tÿkmonnak az feÿere igēn segitÿ es enhitÿ, azonkeppen az azzonÿallat teÿe.

Ludnak keowerÿth awagÿ rokanak az haÿath, olwazd megh es melegēn tēlch az fwlben.

Sok vÿznek penÿgh kÿ vetelere lemmÿ ÿob nÿnchen, mÿnth az Szaÿal valo fÿÿwas, kÿ megh lehet Nad cÿew altal.

Alÿon fel labra, es az melÿ feleol az fwlben vagÿon az vÿz, haÿolÿon le haÿtoth fēwel arra az felere, es vgÿ zeok-dechēlÿēn fel labanal fogwa, vgÿ az vÿz kēnnÿen kÿ wzetÿk az fwlbeol, ebben ne legÿēn lemmÿ ketlegēd.

[I. 66b] | Dýferia | Hallálnak megh veszereserél.

Neha az Fwlnek bantafa, kýwlis megh veß az hallas, az Fének engédelmebél, ký vgýan is nem az fwlben tamad, hanem az fének myndén lelék lako ereýben ký omol. Megh lezén penýgh ez, az hýdegh lelelben valo forrolagtul, mely forrolagh az feoben vagyon. De azerth hýdegh leles kýwlis megh lezén, mýkor az bellé tagokbol hew es bwlegés para megýén fél az fwben[!] Merth akar effele parakkal, akar penýgh Szeles lelékzetékkal, az lelék lako erek megh telwen es megh terwlwen, félletteb vernek fél, es az agý velében es az Fwlben hew lelékzetéketh énthnek ký, es bator az hallálnak ezkézý egeflegben legýenek is, de ezék mýa zawaroffan es megh haborodaffal hal az fwl.

Compholis
Surditas

Sýketlegrél es nehezen hallafrol.

Okay | Ez Nyawalýak leznek vagý az Agý velének, vagý az hallálnak ezkézenek megh bantafatul vagý vgýan megh lertele-twlis. Merth az Saros Nedwellegh ký fél megýén, awagý az temerdék výzes Nedwellegh, ký az hallafth be zarolya chelekédý ezth. Neha az rutfagtulis megh elýk, mýkor az fwlnek chýeweýth be dugya. Az mely Sýketlegh penýgh es Nehezen hallas az embérnek zwletele napýatul fogwa vagyon, az Nem ez okokbol lezén, awagý, vagý annak hallafra valo ezkéze nýnchen, awagý ha vagyon is, de vetkefén vagyon es nem igaz formaban.¹

Ieleý | Ieleý ennek: Ha Saartul vagyon mýhelyén az Saar feol megýén azonnal megh bantatýk [I. 67a] az hallas, az Orczanak es az egez telthnek abrazattya Saros zýnwe lezén. Ha penýgh az temerdék výzes Nedwellegèktwl vagyon, Az Fè nehez.

Oruofsagok | Foghagýmath, vérés hagýmath Ludnak hayawal tery eozwe, olwazd megh, zwrđ megh, bocýald az fwlben melegén.²

¹ Az I. 66b laphoz ragasztott levélcsik rektóján az első kéz írásával az alábbi szöveg áll:

Az Embér ha Sýketén zwletýk, foha megh nem gýogýulhat, de ha az vthan Sýketédèth megh es chýak keth ezteudeye, megh gýogýul.

Versoja üres. A beragasztás sorrendjében az I. 67a laphoz tartozó levélcsik (ld. alább) megelőzi e pótlást.

² Az I. 67a laphoz ragasztott levélcsik rektóján az alábbi bejegyzés áll az első kéz írásával:

Hangyanak monyath térd megh, annak az lewet f3wrd ky es bocyald az fwlben, akar mely regy fyketellégét is megh gyogyth.

Tehennek teyeth, kechke epeyewel elegyczd ézwe, es melegén télch az fwlben, Nehezen hallafth ez megh gyogyth.

Hunyort bocyas az fwlben, es harmad napygh legyén oth.

Földy téknek ky fachyart leweth elegyczd ézwe tyzta mezzel es melegén erezd az fwlben.

Retéknék az leweth, Edes es keferw mondola olayal es feyer borral elegych eozwe, melegych megh, es télch az fwlben.

Vérés hagymanak vayd ky az bellé rezeth, kémeny magnak az porawal teolch tele, paras hamuban fwld megh, melegén annak az lewet télch az fwlben.

Eorwnék epeyeth, es vyeletyth melyet reggel hugyk, egyenlé mertekkel vayal elegych eozwe, es melegén télch az fwlben. Ha nem termezetzérent valo az fyketfegh, ha vgyan fok eztendeis[!] hogy nem halloth, megh giogyttya.

[I. 67b] Bak kechkenek zarwaban télch vgyan azon Baknak vyeletyth, téd fél az fwstre kylenczed napygh, es annak vtanna télch azth az fwlben.

Vérés hagymanak vayd ky az Belyth, télch fa olayth bele, es ruta gyecokerenek es lewelenek ky fachyarth leweth, chynald be az hagymath, es elewen twzén feozd eozwe yol, télch azth az fwlben.

Földy gelyztath, Hangyanak az Monyath, Rutanak leweleth térd eozwe, es fa olayban forrald ézwe melegén abban bocyas egy chyéppéth az fwlben.

Nyulnak Epeyeth Roka hayal olwazd eozwe, es Spicanard olayal elegych eozwe, télch az fwlben.

Fwlfwnék ky fachyart leweth, parhagymanak leweth, Fa olayth, Azzonyallat teyeth a ky ferfy gyermékéth zoptath, téd

Soth tegy egy tyzta fazekban, feod be igen yol es tapazd be hogy femmy para beléle ky ne meheslén, téd az twzben, fufald annyra az twzeth alatta, hogy az So megh olwaggyon es ézwe is forraggyon, véd ky az vthan es hwych megh, térd megh. Egy retkéth, vagy repath, vagy kapozta torfath keres, meid el az pupyath, furd megh, téd abban az Soth, chynald rea félwl az pupyath, afd el pynczeben Nedwes es erés feoldben, vgy hogy el feoggyed, alyon oth harmad napygh, véd ky az vthan, télch wegben, es ebben télch az Syketh fwlben. Ez orwolflagh megh probaltatoh.

ezéket egy mazos fazekban, awagü tÿzta wegben, harom Eÿel es Nappal alÿon benne, de be ne legÿen az zaÿa chÿnalwa, Megh hozza az hallalth, es az lÿketfegeoth el vezÿ, ha ebbe az fwlben bocÿatnak melegÿen.

Vthÿ porcÿn fwnek kÿ fachÿart leweth, ees hangÿa monÿath tÿrÿ ézwe, ezth ruha altal zÿwrd megh, tÿlch az fwlben melegÿen, regÿ lÿketfegeÿth megh gÿogÿth.

Reczenek hayath edes pomagranattal tÿrd ézwe, borban feozd megh, flaltrom moggÿara kéld az fwlrÿ.

Ha az Sÿketlegh faydalommal vagÿon, vÿzben fÿzÿd eoze az Nÿul lab fweth, papa fweth, Eokÿr farkath, vÿolanak az leweleth. Gÿk fweth, Ezéketh [L. 68a] fÿdÿ alath fÿzÿzed. Annak vthanna tÿd az fazekra az fwledeth, had mennÿen bele ennek az paraÿa.

Syrifmus
Tinnitus

Fwlnek chengeserÿl es Zugasarol.

Okäÿ | Ez Nÿawalÿa lezÿen az Szeles lelékzettwl mÿnth oda fél megh ÿrtuk. Neha az hallalnak erzekÿnfege nek cÿÿpkédÿ megh bantafatul: Neha lezÿen attul, mÿkor az fwlnék hallo lnaÿnak Nedweflegÿ beteglegh mÿa megh emeztetnek. Thamad kwlfÿ okokbolis neha, vgÿ mÿnth, hÿdegtwl, hewfegtwl, es wleltwl.

Ieleÿ | Ieleÿ ezéknek: Ha az Cÿÿnges es zugas kézben kézben vetffel lezÿen, es megh lÿwnÿk, bÿzonÿos ÿele hogÿ az Szeles leleokzetnek ben rekedeletwl es kÿ nem meheteletwl vagÿon, Melÿ nagÿ erékédelfel kÿ akarwan onneth mennÿ, zÿrÿzÿ az zÿngefth, ÿelÿlben, mÿkor olÿ etelth vÿth be annak elÿtte, Melÿ Nÿyers es fualkottato. Ha penÿgh az Cÿÿnges nem hertelenleggel hanem chÿak laffan laffan lezÿen, es mÿntha valamÿ terÿh volna az fwlben olÿan nehfelegh tecczÿk es olÿ etelth vÿth be annak elÿtte kÿ nÿerfelegeoth chÿnal, ez vagÿon temerdÿk es laffu Nedweflegÿktwl. Ha kwlfÿ okokbol vagÿon, azth megh erthetnÿ az betegh zawabol: Ha az hallalnak erzekÿnfege nek chÿÿpkédÿ megh bantafatul vagÿon, bÿzonÿos ÿele annak ez, hogÿ ha mÿkor az olÿan embÿr megh ehÿztetÿ magath, (es) az nÿawalÿa akkor éregbÿdÿk, Sha zabalÿk es megh tÿltÿ gÿomrat akkor megh laffodÿk.

Oruolsagok | Gÿogÿyafath azerth ez Nÿawalÿanak az okokhoz kepÿfth chÿyelekÿggÿed. Ha azerth az temerdÿk ees [L. 68b] enÿwes Nÿaltul vagÿon az fwlnék chÿÿngefe, ÿgÿen ÿo az fwlben keferw mondolanak olayath melegÿen teolteny, awagÿ olÿ olayth a melÿben tÿrÿth Castoreumot elegÿÿtÿtel. Awagÿ feoz megh vÿz-

ben, Feÿer wrméth, Maÿoranth, Feÿer mentath, Fekete gÿoparth, es ennek paraÿara tarchÿa az fwleth hogÿ bele mennÿén.

Ruthanak fachÿard kÿ az leweth, es pomagranath heaban melegÿch megh twznel, azt tÿlch az fwlben.

Bakfweth, Sarga gÿoparth, zekfwet, Maÿoranth, chÿnalÿ Sakcÿoban. melegÿch megh, chÿnald az fwlrę.

Ha az hallalnak erzekénlegenek megh bantafatul vagÿon, igén ÿo gond vifelefnek kel arra leonnÿ. Elézér kénÿw orwol-
lagokkal kel elnÿ, es ha az zwkzegh kewannÿa, az vthan kel erélbekkel elnÿ.

Rofa olayban elegÿch egÿ awagÿ keth opium magoth, azth tÿlch melegén az fwlben.

Natragulanak kÿ fachÿarth leweth es az fekete maaknak, melegén az fwlben tÿltefeth, igén dicherÿ eÿ Nÿawalÿarol Galenus.

Ha hÿdegh lelesbeol vagÿ valamÿ betegfegbél efÿk az Fwln-
nek chÿéngese, Nem kel azth orwozlanÿ, merth magatulis wdewel az megh gÿogul. De ha az betegfegh vthan, awagÿ feo faÿas vthan rayta lezén embêrén, Feÿer wrméth kel vÿzben megh feoznÿ, es azzal kel az fwleth giogÿtanÿ. Awagÿ.

Eczetéth rofa olayal elegÿch eoÿwe, es az[!] teolched melegén az fwlben.

Retéknek az leweth fachÿard kÿ, rofa olayal elegÿch eoÿwe, es melegén azth tÿlched az fwlben.

[L. 69a] Sha ezék nem haznalnanak. Fekethe hunÿort tÿrÿ porra, veld eczetben, es azth tÿlch melegén bele.

Kézénlegés oruolsagok.

Alfzu fÿgeth tÿrÿ eoÿwe Muftarral, fachÿard kÿ az leweth, es tÿlch melegén az fwlben.

Mezeth elegÿch eoÿwe zep tÿzta Sowel, azth bochÿalfad melegén az fwlben.

Parhagÿmanak kÿ fachÿarth leweth, teoréth témÿent, Eczettel es azzonÿ embêr teÿewel elegÿch eoÿwe, es melegén teolch az fwlben.

Dÿzno kenÿer fwnek gÿékereth, meteld Rofa, Mondola, awagÿ zeekfw olayban, ahoz tegÿ Egÿ kÿs Borth, melegÿch megh es tÿlch az fwlben.

Dÿzno kenÿer gÿékereth, Barazk magnak ees keferw mon-
dolanak az heawal teord eoÿwe, harmad napÿgh azth tarch Ege-

téth borban, fachyard kÿ az vthan annak az leweth, azt tëlch melegên az fwlben.

Fêldÿ tÿkêth, Mezeth, Feÿer hunÿorth, Rofa olaÿth, elegÿch eoÿwe, melegên bocÿafd az fwlben.

Rokanak haÿat olwazd megh, es melegên azth bocÿaffad az fwlben.

Spicanard olaÿth bocÿas melegên az Fwlben.

Baboth healÿ megh zepên, fêzd erêffen Mazos fazekban vÿzben, mÿkor forranÿ kezd, fêd be egÿ fêdêwel a kÿnek feolwl raÿta lÿk legÿên, az melÿ para kÿ ÿw, arra tarchÿad az fwledeth hogÿ bele mênnyên, Ezth gÿakorolÿad mÿnd addigh az mÿgh el al az fwled chÿêngefe.

[I. 69b] Feÿer es Fekete hunÿorth, Caftoreumoth, Mÿrrhat, Ruthanak magwath, Anifumoth, Maltixoth, Têmÿenth, têrd eÿêketh porra, es eczetben elegÿthwen, melegên tëlch az fwlben az kÿ zugh es harangoz.

Fwlben valo Ferêgrêl.

Mezeth es Bÿka Epeÿeth fêz megh ÿo borban, had megh hwnÿ es têd wegben, mÿkor zwkzëgh melegÿch megh, es abban bocÿas az fwlben.¹

Tÿkmonÿ feÿeÿereth[!] elegÿch eoÿwe fa olaÿal, Sowal, es Eczettel, têrd erêffen êzwe hogÿ legÿên olÿan mÿnth az vÿz, pozto alta! zwrđ megh, bochÿafd az ferges fwlben melegên, dugđ be es tarch benne egÿ oraÿgh. Sha mÿkor zëngefth hallaz az fwlben, tuggÿad hogÿ az fergek hamar megh halnak.

Fwz fa lewelenek, Feÿer wrémnek, Fekethe wrémnek vêd vÿzeth, elegÿch eoÿwe, tëlch az fwlben.

Tehen hus pÿchÿênÿeth mÿkor fwtnÿ fogz, annak az mÿnemw lewe chÿorogh, melegên gÿakorta azth tëlch az fwlben, de eoÿwe elegÿczđ pÿzerczenek az vÿzewel.

Feÿer wrémnek kÿ fachÿart leweth, awagÿ Barazk fa lewelenek az leweth tëlch melegên bele lkÿ hozza az fergeketh.

Kendêrth fêz megh vÿzben, awagÿ fachÿard chÿak az leweth kÿ, melegên tëlch az fwlben.

Kechkenek vÿzeletÿth melegên bocÿafd az fwlben.

¹ A lap szélén az első kéz írásával a következő szöveg áll:

[K]efelÿw fwnek az vÿzet teolched az fwlben, megh êlÿ az fergeketh.

Fýge lewelnek kÿ fachÿarth leweth bocÿafd.

[L. 70a] Menthanak kÿ fachÿarth leweth, egÿenlê merteknÿ Mezzel elegÿcd eoÿwe, melegÿch megh, keth awagÿ harom nap mulwa ebbêl têlch az fwlben melegên, ha êlmerêd hogÿ megh giogÿttÿa, laffad, Sha nem, Ehêz eos egÿ kewes eczetêth, vgÿ bocÿallad melegên az fwlben.

Enhera valo embêr nÿalat bocÿas az fwlben, fmegh eolÿ az fergeketh ketfegnekwl.

Fwlnek ruthfaga tÿÿtÿafarol.

Saletromoth fêz megh es teod az fwlben, têlch eczetêth félwl rea, dugd be gÿapottal, egÿ ecczaka alÿon vgÿ, mañnapon reggel melegÿ fa olalÿal mofd kÿ beleole.¹

Ila penÿgh az fwleth valamÿ aluth weer rekeztêtte megh, parhagÿmanak kÿ fachÿart leweth elegÿch êÿwe eczettel, es melegên têlch beÿe.

Fwl melleth ualo keleuenÿrêl.

[Parotides

Fwl mellet valo twÿes kelewen lezên az Fêbêl az [Oka bêlegês bew vertwl, kÿ awagÿ Sarga Saros ver, awagÿ Fekethe faros ver, Awagÿ Nÿalas ver, es eznek valamelyk oda folÿ az fwl melle az feobeol, neha erês betegfegtwl (Neha betegfegh nekwl is) a mely betegfegben az fê vagÿ faÿdalommal, vagÿ Nehesfeggel, vagÿ kabalkodaffal gÿêtretÿk.

Len magoth têrÿ megh, têd rea flafrom mogÿÿara. [Oruoisagok

Babnak lÿÿtÿth es Bakzarwo fweth Mezzel elegÿch êÿwe, es keofd rea.

[L. 70b] Vthÿ fweth Nagÿ boÿtorÿannal têrÿ êÿwe mÿnd têweftwl, fêzd megh borban, kêfd rea.

Ceclath fêz megh vÿÿben, têrd megh erêffen, kêfd rea, fmegh erlelÿ.

Rutath, Ilopoth, têrÿ porra egÿenlê mertekkel. aÿzu fÿgeth keth annÿth têrÿ es elegÿch êÿwe ezêketh, egÿ kewes Mezeth is tegÿ hozza, az fakadek igên gÿorfan megh erÿk.

¹ A lap szélén az első kéz írásával az alábbi szöveg áll:

Hangÿa monÿa[th] ves Mezben, e[gy] Eÿel alÿon be[ñne] reggel fachÿa[rd] kÿ ruha altal, [es] bochÿafd az fwl[ben].

Kek liliomnak gyékereth térd porra. Arpa lyzstel elegych ézwe, Mez Sérben awagy Mezel vyzben fézd megh, es kéld rea.

Vthý fweth igén o hayal téry eozwe, kéld rea Imegh giogyttia.

Zepzélének leweleth térd eozwe lowal, kéld rea es el ozlattya.

Eokérnek awagy kechkenek ganeýath fézd megh eczetben, téd rea, Imegh giogyttia.

Ohayath, Belendfw magoth, Szurkoth, Fa olayt, Szarka lzynw tyknak ganeýath, egyenlé mertekkel chýnald eozwe, kéld rea.

Gyermékchýeknek Fwlék nyaualyayrol.

Feyer Temloth 3 ij, Saffranth egy penz nyomathnyth, térd porra ezéketh, Mezeth 3 j. s. az meny ehéz elegh verés borral elegych eozwe, ez zerzamban melegén keth chýeppeoth chýep-pench az fwlben, vgyan ezén zerzamban gyapottath awagy ruha mohath march, es dugd be az fwleth, Chorgo fwleth az gyerméknek ez megh gyogyttya.

[I. 71a] Kelerw mondola olayth 3 s. Rutha olayth, 3 s. az félwl megh ýrth zerzamoth elegych ezzel eozwe, es az mynth megh ýrtuk vgy chýelekeoggýel.

Vérés hagymat vay ky, tegy rutha olayth bele, ifmet megh téréth kémennek porath tegy egy penz nyomatnyth bele, fwld megh meleg h parashamuban, de be féggýed az hagymanak tetyeth valamýwel, abban bochyas keth vgy harom chýéppéth melegén az fwlben. Fayafa el mulyk.

Kelerw mondola olayth, 3 s. Feyer liliom olayth 3 s. elegych ézwe, Smelegén keth vgy harom cheppeth cheppench az fwlben melegén, dugd be az fwleth egy kewesse, el mulyk fayafa az fwlnék. De igy hogy myngýarath az vthan, Szeekfwet, Mayoranath, Bechy fweth, Fekete gyoparth, Lo mentath, vegy myndénykbél fel fel marokkal, ezéketh borban es vyzbe forrald megh, vgy hogy fele el apaggýon. Ebben march Spongýat, fachyard ky az menyre illyk, ez Spongýath teod az fwle kérl az gyerméknek Napýaban kecczer haromzoris.

Saar kerepeth egy marokkal melegych megh Vyz nekwl, es kéld az Fwl kérl, el mulyk fayafa.

A z O 2 2 0 1.

Az Orrok, az Agy velének tyztulafara valok ees rendeltette-
nek, es azoknak az Nedwellegeknek kyk altala ky folnak
chypkedé eléllegetwl gyakortha meg varalodnak. Neha wteftwl,
Eseftwl, Sebtwl, es egyeb nyilwan valo okoktul is megh bantatyk.
Az Ornak penygh vara es Fekelye lathatatlan, azerth hogy az
embér mynd addigh is [L. 71b] azth ezeben nem vezý, hanem
mykor ozton megh vndokul es az vekony chyontokath elzy. Mykor
azerth vyonnan kezdetyk ezen elmerhetny megh, hogy valamý
veerth gyakorta ky buggyanth, yelélben mykor megh fogod es
eréltetéd az orroth, mywel hogy effele ver myndenkoron vagyon
az Orban. Melý ha oth megh érékeodyk, fekete lzaraz varaczka-
wal be borýttatyk, melý var az Ornak ky fuualawal gyakortha
ky is elyk.

Ornak varalságarol.

Ha az varallaga nem ygén vagyon. Földfwltynek vyzeben
lokzor mold megh az vayath, es azzal kend az varath, hogy el
eflek onneth.

Fay Boroftyanak az leweleth zeggýed es fachyard ky az
leweth, ha rothadas efnek az orban, azt télch bele.

Szamarnak kérmeth egeld megh, térd megh, fud az orban
megh gyogýttya az varath.

Farkas Almath 3. Galbanumoth 3 2. vya3t 3 2. Themýenth
3 j. Terpentinath 3 5. Regy fa olayth 3 6. ezéket chýnald eozwe
es myndén var ellen ely e3zel.

Vyola olayth, Mondola olayth, Thehen zara chyontja
veleyeth, Malwanak magwath, ezéketh egy kys viazzal elegych
é3we, es gyakorta ezt legýed az varra.

Pomagranatnak leweth feozd eréffen hogy fele el apaggýon,
e3zel kennyed ha lewes az var.

Gérégth feyerth 3 j. Ezwlth taytekoth 3 3. Onnak lzarath
3 2. ezéketh mold megh feoldfwlty vyzeben, az vthan Myrtus
olayal elegych eozwe, ez yrrel kennyed az varath.

[I. 72a]

Ornak twzes fakadafarol.

Ludnak hayath elegych eozwe parhagymanak ky fachyarth
lewewel, es e3zel kennyed.

Arpa lÿztêth, rolath, vegÿ mÿnd egÿ mertekkel, tegÿ ehêz Negÿedrezenÿ Camforth mÿnth az rofa volna, ezth rofa vÿzben awagÿ Sawanÿu pomagranatnak az leweben elegÿch eoÿwe, ezzel kennÿed mÿnd kÿwl belêl.

Orban ualo rothath hurol.

Ha valamÿ rothadas elÿk az varnak helyere, legh elêzêr, vagÿ borral, vagÿ Mezzel, vagÿ kÿs gÿermêk vÿzeletÿwel megh kel mofnÿ. Az vthan ez orwollagal elÿ: Ezwlth taÿtekath 3 j, Nÿers rutath, 3 2. Temloth 3 2. elegÿch eoÿwe, Mÿrtus olalyal, es ezzel kel ez ÿrrel kennÿ.

Parhagÿmath kÿ nem az feoldben hanem kÿwêl vagÿon, vegÿ az menÿ elegh, ahoz têrÿ egÿ kewes Bor kêweth, elegÿcz êzwe ezêketh zeold vÿazÿzal az menÿ ehêz elegh, ezzel kennÿed az rothadoth hufu orroth gÿyakortha.

Ozaena |

Orban valo Fêkelÿrêl.

Ornak Melÿ es rothado Feokelÿe, kÿbêl Nehez es bwdêS Oka | Szagh ÿw kÿ, lezên az ErêS chÿpkêdê Nedwelfegêkbêl kÿk az orban megh gÿwlnek. Merth az regÿ megh rothadot Fêkelÿbeol ruth es bwdêS Takonÿ ÿw kÿ. Es a kÿnek ilÿen nÿawaliaÿa vagÿon orraban, ê maga is nehezen zenwedÿ, mafnak is leleokzeth vetelenek az vndok bwdêSfelegh feoleotte igên nehez. Gÿyakorta ezêknek [I. 72b] regÿ rothadot Sebeÿ el futnak, kÿk vagÿ az ornak keth feleol valo hulaÿth, vagÿ az czÿmpaÿath, vagÿ az oth ben valo vekonka chÿontaÿth kÿ ragÿak es el rothaztÿak, fêlêtte nagÿ rutlaggal. Es az Szaÿnak Ineÿt is kÿ rothaztwan megh lÿkaztÿak mÿkor fene zabalû az var.¹

Oruolsagok | Elêzêr azerth ez ÿliennek az Feÿerêl az Haÿath mÿnd el kel nÿrny, az vthan az igên apro fele Chÿgakban ketzazath têrÿ megh, ahoz tegÿ ket Lat Mÿrrhat, es keth lath Thêmÿenth porul, ezt êzwe elegÿtwen kend valamÿre es têd az Feÿere, kÿlenczed napÿgh raÿtha tarchÿad. Addigh penÿgh az

¹ Az I. 72b laphoz ragasztott levêlsik rectoján az alábbi szöveg áll az első kéz írásával:

Ha az Orbol ruth Fekete vagÿ zêld genÿetfelegh ÿw kÿ, ez bizonyos ÿele, hogÿ Fene vagÿon oda be az Orban.

Versoja üres.

lo menthanak kÿ fachÿart leweth, mÿndÿen nap az orraban tÿlchÿed, awagÿ azald megh az lo mentath, es annak porath fuÿad az Orban.

Pomagranatnak heat vegÿ 3. Bÿka epeth 3 8. Lo mentath 3 8. Saffranth 3 2. Feÿer hunÿort, 3 2. tÿrd porra ezÿketh es elegÿch eoÿwe az Bÿka epewel, tÿlch azt az Orban.

Pomagranath heat 3 3. Bÿka Epeth 3 4. Mÿrrhat 3 4. Lo mentath 3 4. galÿczkÿeweth 3 3. Saffrant, 3 j, mÿnd ezÿketh teord porra, elegÿch eoÿwe, eÿs fud az Orban.

Feÿerzÿleo vellzÿenek lewelebÿl 3 6. Thÿmÿent 3 3. galÿczkÿeweth 3 3. Farkas alma lewelet, 3 3. tÿrd porra ezÿketh, fud az Orban.

Aczelnak Szarath Negÿ aranÿ nÿomonÿth. Galicz kÿeweth haron: aranÿ nÿomonÿth. Fekete hunÿort egÿ aranÿ nÿomoth. Arfenicumoth egÿ penz nÿomoth, tÿrd porra ezÿketh es fud az Orban.

[I. 73a] Ruthanak es Feÿer wrÿmnek magwath tÿrd megh, es ez porth fud az orban.

Szamarnak az hugÿawal molfad beleol az Orroth, es feold epeÿenek az melÿ fweth hÿnak, porra tÿrd, es fud azth az Orban.

Feÿer hunÿorth 3 j, kek liliomnak gÿÿekereth, 3 j. hozzu borloth, 3 s. ezÿket teord porra, vÿola olayth es Saffranÿ olayth az menÿ ez porokhoz elegh, egÿ kewes vÿazzal elegÿch eoÿwe mÿnd ezÿketh, es chÿnalÿ lagÿ kenÿ ÿret belÿle, az kÿs vÿodnak vegeth march bele, mÿkor reggel fÿl kelz agÿyadbol, es vachÿoradnak is egÿ orawal elÿtte tÿrwlÿed belÿl az orroth, es az vthan kÿ kel az orroth funÿ az mÿnth az 3wkzÿegh kewannÿa.

Orban ualo termÿth hufrol.

Polÿpus
Sarcoma

Ez Hus Newekÿedes mÿkor vÿonnan lezÿen, es rea nem gondolnak, olÿ naggÿa newekÿÿdÿk hogÿ vÿÿan ala fwgh es fÿlyÿÿgh az Orbol, awagÿ az Torokban el ala Nÿul: Ennek penÿÿgh mÿndÿÿnk be rekeztÿ az Orrot es az lelÿkzet vetelnek Cÿewÿth es vÿath, kÿ az zolaltis megh banthÿa es megh veztÿgethÿ. Ez Nÿawalÿa nemÿnemw keppen maÿd hasonlo az Nathahoz kÿ az orban vagÿon, chÿak hogÿ ez lokaÿÿgh tarth.

Effeleth azerth igÿ kel gÿogÿtanÿ: Keres egÿ Oruoisagok alkolmas defath, annak az feneketh Hat vagÿ het helyÿen furd megh, tegÿ annak az fenekere Negÿ vÿ nÿomatnÿ temerdÿk Melzeth, azon fÿlwl ÿmeth Chÿerfa hamuÿat tegÿ Negÿ vÿ nÿo-

matny temerdéklegwth. Imeth Melzet. Imeth hamuth mynd addygh hogý az Delaban félwl chýak Negý vý nyomathny wres maraggýon, fwggezd [L. 73b] fél az Delath, es télch teledén tele vyzzel, az Dela ala tegý valamý edenth hogý abban chýorogýon az vyz: Malodczor ismeth azon vyzelh télch feol, mykor le chýorog imet fél télch. Negyedczéris feol teolch ha le chýorog azon vyzeth. Az vthan azth a vyzeth téd az Twzhéz, es mynd addigh feozzed amýgh vgýan megh aluzýk. Az vthan valamý Edenben ragd bele olyan darabochkakban mynth Egý Egý Bab zém, de az Edený wegh legýén ne egýeb valamý, Mykor ozthon olyan modon bele rakod, az Szayath annak vyazzal chýnald be eréllen, merth ha nytwa hadnad megh olwadna es vyzze leonņe. De vgý mynd kemenýén maradnak az darabok. Annak vthanna chýnaltas onbol, egý vyny hollzu zerzamoth olyath kýnek temerdéklege anny legýén hogý az Ornak lýkaban bele ménnýén, es az mely vegenek az Orban kel ménný, vayoth legýén mynth Egý péfféléy zabafulan, abban ozton az chýnalt zerzamban bele kel ténný es az orraban vgý kel feol tolný, hogý az Newekeodét hus az On chýewnek az lýkaban ménnýén, De az Orranak lzeleth myndénwth megh erýe az On chýewnek az lzele, hogý egýebwt az Or megh ne bantallek, Egý oraygh azth az chýewéth tarchya az Orraban az faydalmas embér. Az vthan véd ký beleole az On chýewéth es tegý vayath reaýa, Ezth mynd addygh kel chýelekeodny, myghlen mynd ký elzy az Newekédeoth huith az Orbol. Ha vegre valamý varaffaga lenne, azth azzal kel gyogytaný, az melyeketh az Ornak varazafarol ýrtunk.

[L. 74a] [Haemorrhagia] Ornak verenek yarafarol.

Okay | Az Ornak verenek chýorgafa lezén vagý kwlfé vagý bellé okokbol: Kwlfé okay Magas helrel valo le efes, wtes, Erél munka. Es nap hewlegen valo kelédelém. Bellé okay, az vernek vagý igen vekonfaga vagý bwlege.

1. Chýorogh penygh ez harom okbol az Or ver. Awagy hogý az lelélkako ereknek es az apro ereknekis zayok melyek az Fè-
2. ben es az Orban vadnak, be zarolatyk: Awagy megh zakad es
3. ketfele valyk: Awagy altal hat raytha az veer mynth az verýtek raytha. Be zarlatyk penygh az Lelélkako es apro ereknekis zayok, magok erétlenlegetwl, de az vernek fokafagatul is, mely lok veer az eernek zayara hertelen rea rohan. Keth fele valyk penygh az Eer, Sebtwl, Térestwl, lzakadaftul, awagy ký

ragaltul mýkor az ver ký ragya magath, es verýtek modon vgý mýnth altal megýên, mýkor az VERnek tartoýa megh rýtkwl, es az ver benne megh vekonodyk. Ieley ezéknek: Az kwllé Ieley dologrol az betegh tud zolaný. Az vernek bélegeth az Orczarol es zémrél megh colmerhetny, merth azok vérélfek igén Nehez feo faýalfal.

Etele es ýtala ez ýlyennek oly legýen az mý temer- Eledele dékýthi es hýdegýthý az verth. Hýdegh Egén lakýek azerth, ýo ýzw es kényen emezté eledelth egýek. Ha mýkor forro az vere, Salatawal elýen, katankorowal, kértwellýel, Býfalmawal, Swlth Týkfýwal, awagý egréffel féttel. Vérés temerdék bort ýgýek. Az feýer vekoný borth ne igya. Awagý ha rea zoktatta **[L. 74b]** magath az hýdeg vyz ýtala, awagý fa heýawal feoth vyzre, igya azt hýdegén. Kewefeth zolýon, mýndén haborodalth es teltnek ýndulatýth kýwaltkeppen haragot el tawoztalfon. Magas feo alýon fekwgýek.

Chýalannak magwath térd megh, rofa olayal Oruofsagok elegých ézwe, es igén megh vagdalih gýapýath march bele, es dugd feol az orban. Az ket fwlet is dugd be vagdalth gýapýuwal de lzarazzal. Smegh allattya az Or ver chýorgalth.¹

Spongýat eges megh es teorý megh, annak az hamvat fud az orban.

Nýers lo ganeth teorý megh ýol, elegýcd eoýwe fekete Szurokkal es kend az homlokra, az Nýakra is tegý benne, mýngýaralth megh zorýtiatnak az erek.

Retéknek az leweth, teolch affeol valo fwlben az melý or lýk feleol az ver chýorogh, es dugd be gýapottal.

Thémýenth teorý porra, pok halot, Fa olayth, egý týkmonnak feýereth, elegých mýndéýwe ezéket, es teolch az orban.

Maltixot, Themýenth, Sanguis draconis, Nýulnak megh

¹ A lap szélén az első kéz írásával az alábbi szöveg áll:

[P]lotýka hálnak az [f]eýebél véd ký az [k]éwet ký ot terém es térd porra, azt fuýad az orban fél.

Az I. 74b laphoz ragasztott levélcsik rectoján az első kéz írásával a következő bejegyzés olvasható:

Szenth gýeorgý Napýanak vagý eléte vagý mýngýaralth vthanna, zéggýed az Beka lenchýeth, ebbél chýnalý kozoruth, ha kýnek orra vere ýar, téd az feýeben vgý hogý az orrath erýe ala, Chýnalý gýwrwth is azon Beka lenchýebél, téd azth az Newetlen výaban, mýndén ketfégh nekwl megh aal.

Versoja üres.

egetêth lzerÿth, tÿkmon feÿerrel porul êzwe elegÿched, chÿnald ezth az homlokra.

Vthÿ fw vÿzeth igên erês eczettel elegÿch eoÿwe, march ruhat ebben, kêld az tenerere, az Talpara, es az oldalara ÿob felêl, az az, az Maÿara.

Vêrês hagÿmanak kÿ fachÿart leweth, igên erês eczettel elegÿch eoÿwe, têlch az orban.

Bakfwnêk leweleth têrd eoÿwe Sowel, es annak az leweth têlch az Orban.

[I. 75a] Eger farkath azaly megh es teorÿ megh, azt a porth fud az Orban:

Faÿ boÿzanak az leweleth egeld megh teord megh, azth a port fuÿad az orban.

Ruhat eges megh, es teolch erês eczetêth es meteleo hagÿmanak az leweth reaÿa, têd az orban.

Rutath têrÿ megh es ezth erês eczettel elegÿch êzwe, têd az orban.

Tÿkmonnak heath teorÿ megh, gallelt is teorÿ megh, az tÿkmon hea ket annÿ legÿên mÿnth az galles, ezth fuÿad az orban.

Malomkêweth egÿ daraboth iwzefÿch megh, veld eczetben, es annak az paraÿath zagoltalfad.

Dÿzno ganeÿnak kÿ kel az leweth fachÿarnÿ, es azth kel az orban têltenÿ.

Baboth healÿ megh es teord megh, az porat fud fêl az orban. Eÿ az Sebnek verethis megh allattÿa.

Az melÿ or ver kÿ folÿ, abbol eges megh es têrÿ megh porra, azt fud az orban.

Fekwgÿek mezÿtelen hanÿatta fêl, es eczetêth hÿdegh vÿzzel êzwe elegÿtwen, chÿorgafd az orcÿara.

Chÿereprêl awagÿ feodêrêl rezelÿ le az egêth fêlben, kÿ fachÿarth chÿalannak lewewel elegÿch megh azth, bochÿafd az Orban, azonnal megh allattÿa az verenek chÿorgafath.

Tÿk Tallath eges megh têrd porra, fud az orban.

Talmolo fweth, Rutath, Cÿalanth teorÿ eoÿwe, têd ezth az Orban.

[I. 75b] Az Or verth melÿ kÿ chÿorogh egeld megh chÿerepbe, es têrd megh, annak az porabol vegÿ ÿ 3. Bolus armenułth ÿ j. megh têrth porchÿn fwnek porat ð j, ezêket tÿkmon feÿerrel es egÿ kewes eczettel elegÿch êzwe, es kewerd hogÿ olÿan lwrw legÿên mÿnth az Meez, ruhara kennÿed ezth, es az

homlokra kélfed. Ha az zwkzegrh kewannya, keth awagy harom zem Opiomoth is térhecz kézyben.

Vérés Bagoly borloth tegy egy teglara bwén, zarazd iol megh az twznel es azald megh. de vgy hogy megh ne egyén, térd porra, fud az orban, megh zwnyk myngyaralth az chyorgala.

Boluf armenulth elegych eo3we eczettel, ezt kélfed az homlokra es az keth vak zemre, awagy chyak rea kennyed, de rofa olayt is elegych hozza, Az vthan az keth karyat, es az keth zarath keold megh, fekwfd hanyatta feol, az labath meleg vyzben tarchia, az zemeyth be hunnya, Az orczaayath hydeg vyzzel elegytech eczettel eottézzed.

Kechke Mayath eges megh es teorý megh, pokhalot, Cynobriomoth téry megh porra, eczettel habard eo3we ezéketh, télch az orraban, lmegh aal az vere.

Papyrollath eges megh, Azzu téknek is az kwleo heat egeld megh. Themýenth, Opiumoth, Egetét temlot, ezéketh mynd egy mertekkel porul elegygd eo3we yo eczettel, ebben tegy az Orban, kywliis megh kennyed az orrath vele, az homlokra is ezth keolfed. Ez orwoflagh Galenufnak feo es igen tytkos orwol-faga volth az Or ver chyorgafrol.

[L. 76a] Mykor valakýnek orra vere chyorogh, hogyha az Orranak Balfelél valo lykabol chyorogh az veer, egy éregh képpélth, awagy a ky rea tuggya vetny, Egy éregh chyuproth az Lepere kel vetny az az a vekonyara. Ha penygh az yob feleol valo orra lykabol yar az veer yob feleol az Mayara kel vetny, de ha mynd az keth orra lykabol chyorogh, mynd ket feleol kel vetny.

Ornak Vere el ynditalarol.

Mentath Mezzel elegych eo3we, téd azt az orban, el yndul az vere chyorgala.¹

Péryenek vragath téd az orban, el yndyttya az vereth.

Pýryto fwnek leweleth teord eo3we fa olayal, téréld e3zel az orroth beleol, el yndul.

¹ A lap szélén az első kéz írásával az alábbi szöveg áll:

Az Arwa chyalät[h] ronch megh erélle[n] fachyard ky az leweth, es bochial[d] az orban, az Or vereth el yndittia.

Gyermékchyeknek Orrabely nyaualyayrol.

Agyagoth teorÿ megh elegÿcd eoÿwe rofa vÿzzel es eczettel, ha Orra vere chÿorogh, chÿnalÿ flaltromot ebbÿl az homlokara.

Zarwainak zarwath, awagÿ az Eokÿrnek egeld megh, tÿrd porra es elegÿcd eoÿwe eczettel, kÿld az homlokara, awagÿ zÿtald feol az orraban, megh allattÿa az or ver ÿaralth. Az rofanak az pora is awagÿ az Thÿmÿennek zÿynthe olÿan haznos.

Vthÿ fwnek fachÿyard kÿ az leweth. Nyulnak meg egetÿth zÿreth teord porra, elegÿch ÿzwe, es flaltrom moggÿara kÿld az homlokra. Eÿ igÿn megh allattÿa.

[L. 76b] Orra kÿs Gyerméknek ha be reked.

Salatanak kÿ fachÿarth lewÿth, es megh tÿrth Fÿgenek az leweth elegÿch eoÿwe, tÿlch az orraban.

Eczetÿth melegÿch megh, es annak az parayath bochÿalfad az orra lÿkaban.

Bechÿ fwet fÿz megh vÿzben, annak az parayath bocÿald az orra lÿkaban.

Feÿer lilium olayth olwaztoth vayal elegÿch ÿzwe, azzal kennÿed az orra lÿkath beÿol.

Korÿza
Grauedo

Orban chÿorgo Natharol.

Iolleheth oda feolÿeb beoleggel ÿrtunk az Feobÿl valo le chÿorgalrol kÿt Magÿarul Nathanak hÿnak, De ÿth is melto em-
Oka | lekeoznÿ rola: Eÿ le chÿorgalnak azerth oka az Agÿ velÿ, melÿ az hÿdegfegtwl megh hwl, kÿ megh tÿrtenÿk azokon valakÿk kÿ Nytoth fÿwel hertelenleggel az hÿdegre mÿnnek. Az hÿdeg-
leg h ozton az Nedwellegekÿth kÿk az Agÿ veleoben vadnak, megh zorÿttia, (mÿkeppen az Embÿr keze az vÿzzel tele Spongÿat mÿkor megh zorÿttia) es vgÿ bocÿattia ala az allo rezekre. Toabba, valamÿk az Feÿet fÿlÿtteb megh tÿltÿk, mÿnd az olÿanak, Ned-
uellegnek ala zarmazalath zÿrzÿk. Mÿnth feoleotte lok megh ÿth bornak emegzetlensege, Es hew vÿzzel fÿnek lokaÿgh valo mofala, ÿelÿlben ha annawl is meleg h termezett az Feo. Az Etel is a melÿ az halban Nyerlen lokaÿgh aal, es az zekÿn kÿ nem megÿÿn, Es affelek is mÿnd az melÿek az Feoben fÿl parol-

kodnak.¹ Ieleÿ ezéknek: Az kÿnek hewlegbél vagyon az Natha raytha, annak az Feÿe megh [L. 77] hewél, es vekony chÿpkédé Nedwellegh folÿ kÿ awagÿ az Orran, awagÿ az Zaján. Az orczaÿa meg véréflédÿk az orra is, es ez ÿlÿenth legÿnkab beteglegh kéwethÿ. Az kÿknek penÿgh hÿdeglegbél vagyon, annak feÿe es homloka mÿndén fele kÿ terwl vgÿ mÿnth ees az Or czÿmpaÿaban lewé chÿatornak be rekednek, annÿra hogÿ meeg az zozath lem ÿwhet ala az orrara. Ez ilÿennek Nÿyal es temerdék Nedwellegh chÿorogh kÿ az orrabol.

Effele beteglegben lewék el tawoztallak az [Maga tartafa igén meleg h awagÿ igén hÿdegh Egeth, ÿeleolben feordé vthan, Delÿ zeleketh es Feol zeleketh, es mÿndénth affeleketh, valamÿk az Neduellegéketh az Agÿ velében megh béwityk. kwnnyen [Eledele emezté eldellet elÿenek, es ÿo ÿzwekkel. El tawoztallanak vérés hagÿmath, Foghagÿmath, Muftarith, retkéth, es mÿndén melegÿté zagokath. vachÿoran kewelebbet egÿenek mÿnth Ebedén. Italok Mezes vÿz legÿén, awagÿ Arpa vÿz melyben egÿ kÿs fa heat megh feoztenek. Delben ne alugÿyanak. Eÿel is hanÿatta ne fekwÿÿenek.

Vérés kapoztanak leweth fachÿard kÿ, télch az [OruoIsagok orban, az Feÿeth megh tÿztÿttÿa, es az faÿdalmath el vezÿ.

Vérés Ceclanak gÿékerebél fachÿarÿ annÿ lewet kÿ mÿnth egÿ kalanban ferne, annak harmadrezenyth, ahoz elegÿch egÿ kalan Mezet h, télch vgÿ az orraban hogÿ ÿol be ménnÿén, mÿndén turha Natha le zal lkÿ chÿorogh, ez megh probaltatoth. Shamÿkor akarod hogÿ ifmet megh zwnnyek, Fa olaÿt agÿ az zajában.

Konkoith es kek liliomoth teorÿ megh, az leweth ezéknek elegÿch ézwe Mezzel, télch feol az orban.

[L. 77b] Tÿztés fwet feoz megh vÿzben, télch ÿo melegén Medénczében, Borÿch be az feÿedet es haÿolÿ ala az Medénczere, hogÿ annak paraÿa zajadon es orrodon be ménnÿén. Smÿnd addÿgh vgÿ tarchÿad mÿgh az vÿz chÿak alÿgh lezén meleg h. Az vthan az vÿzzel mold megh az feÿedeth, es teod ÿo helre azt a vÿzeth. Megh latod maafnap hogÿ az vÿz rakwa lezén félwl megh aluth Nedwelleggel. Mafofnapon ifmeth vgÿ chÿelekégÿÿel. Harmadnapon ozton hogÿ ifmeth megh mold, megh latod hogÿ

¹ E mondathoz a lap szélén két csillag alatt az első kéz az alábbi kiegészítést fűzte:

Az Napnak penÿgh hewlegetwl az Agÿ velé megh melegédÿk ees megh telÿk.

azt az vyzeth tyztabnak talalod, merth az lok Nedwellegh megh tyztult lezén az feyedbél. Ez orwoffagoth Een Lenchyes Gêrgy megh probaltam, es igén igaznak talaltatoth.

Vegy edes Muftoth, feozd annyra azth hogy chyak harmad-reze maraggyon, abban egy ketes Ilopot, Egy ketes fekete gyoparth, tegy, es harmadnapygh benne tarchad, az vthan zwrđ megh es chynald valamý edenben. Es ezzel eztendeo által myndén holnappban három három napon melegén az torkodath mollad. Ha ezth myndén holnapba megh chyelekeodeod, Nem chyak feyedben lezes egefllegés az Nathatul, de az Melyed es az gyomrodís eppwl.

Boroftyanak az leweth fachyard ky, az aczelth mykor megh twzefytk, az vyzbe martyak, arrol marad az vyzben valamý apro mynth egy keoles zem. Aczelnak az vyraganak hyiak, teord megh azth, es elegych ezwe az Boroftyan lewewel, es rofa olayt is elegych kezze, ezth telch az Nathas orban, ez eressen megh tyzttytýa, awagy meegh yob hogýha az aczel vyragawal megh elegyttetéth [I. 78a] Boroftyan leweth eleozér az orban telteod, hogý ozton az énný kezdy az orroth, az vthan telch az rofa olayth az Orban.¹

Sternutatio |

Pwfégeth el yndítafrol.

Ha ky pwzégelth akar yndytany, Bafalicomnak az leweth fachyard ky, awagy az magwath térd megh, es telch awagy fud feol az orban.

Vad Apiomoth kyth kakas tareynak is hynak, azald megh térd megh, es fud az orban.

Fenyér hunyort tery megh es fud fél az orban.

Muftar magoth teorý megh es fud az orban.

Kys Gyermék hogy ne Pwzégýén.

Ha az kys gyermek igén pwzéggh, telch az Feýere awagy az Orra lykaban, rofa awagy Ték olayth, ees affele hywélyté olayth akar my feleth. Megh allattya.

¹ Az I. 78a laphoz ragasztott levélcsik versoján az első kéz írásával az alábbi szöveg áll:

Az ky gyakorta pwzzenh es lemmyth nem vethet, lemmý Buzth nem érés hogý fél ywne, ha ez lokaigh tarth, es hozza nem lath magahoz, hertelen halallal hal megh.

Rectoja üres.

A z S z a ý 2 0 1.

Szayrol gondoth vifely. Etel eleoth az az enhera, es etel vihan is meleg h vyzben ha megh molod, az mely Nedueffegék az Fébél le zallanak az Inédre, megh tyztittya.

Téréth zékfwel vagy zerechÿen dyowal awagy Spycanardal ha myndén enhera megh térleod az Szayad. Ne felÿ bwdés Szaytul.

Czytwaroth ragy myndén reggel es wdékeozben is, nem lezén bwdés az Szayad.

[I. 78b] Ha az Szayad Twdédnek megh vezefe mya bwdés Nyers Salya leweleth egÿel myndén reggel es eítwe Negÿwen napÿgh.

Maltÿxoth tery megh, elegÿch rofa olayban, azzal kennÿed az ynédeth, megh eozÿ bwdeoffegtwl es vgian megh is erélfity.

Rolmarÿnnak leweleth es vÿragath, Mÿrrhat, Faheat, fÿz megh feÿer borban, gÿakorta ezzel moffad az zayadath.

Szaynak bwdésegerél.

Az Nehez es megh bantho Bwdés Szay, vagyon legh I Okay ÿnkab az fognak rothadoth hulaytul, awagy az Ferges fogaktul, awagy Eték maradekanak oth maradalatul. Nemÿkoron az Szaynak Bérének meleg h voltatul is. Neha megh vezéth es megh rothadoth nedweffegéktwl is, kÿk az gyomornak zayahoz ragat tanak. Ezis megh tértenÿk nyha, hogÿ az Szaynak awagy az Twdének megh varazafatul, az Szaynak lehefe nehez. Ieley I Ieley ezéknek: Ha az fognak rothadot hulatul vagion vagy ferges Fogaktul, vagy etelnek oth lewé maradekatul, azth kényw megh lathny. Ha penigh az Szaynak meleglegetwl Thamadoth, meleg h az Szay es igén zomehozgath. Ha az gyomornak Szayatul vagyon, akkor etelnek elétte mynek elétte nem ennek az Embér, az Szaynak lehefe nehez es zenwedhetetlen. Ha az Szayban valo varak tul vagyon, az lathato. Ha az Twdének megh Sebéfwlelatwl vagyon, az egez Telfth megh vekonodyk az hÿtwankodyk, kÿt ozton horuth kéweth.

[I. 79a] Cÿerfanak heath veld borban, azth aggyad I Oruofsagok ÿnnya, es megh gyogyÿwl az Bwdés zay.

Chÿomborth es kakukfwet zaraÿ megh, térd porra, ezth Mezzel elegÿch eozwe, ad megh énnÿ.

Mÿkor alunnÿ megÿén az Bwdés zayu, ÿo eczettel moffa

megh az Szaÿath, az vthan borral mofla az kÿben Maltixot elegÿteoth porul.

Tengÿrÿ hagÿmas Eczettel mofla az Szaÿath.

Vÿ Apiom magoth kÿ megh eerth, tÿrÿ megh kÿlencz Neheze-kÿth, veld egÿ korlochka Multban, azzal moffad.

Cÿproflth es Apiomoth feoz megh valamÿ ÿo zagu borban. Eftwetwl fogwa vÿrrattÿgh alÿon vgÿ, reggel azzal mofd erÿffen az Szaÿath es fogakath, ezth kecczÿr ees haromzoris megh chÿele-keoggÿed egÿ napon, leg vtolzor elÿs Nÿelÿ benne egÿ keweſeth.

Apÿum magwath ragÿa erÿffen, es tarchÿa Szaÿaban ÿo ÿdeigh az bwdÿs Szaÿu.

Kek liliomnak gÿÿekereth aztald erÿffen o borban, ezzel gÿyakortha mofd az Szaÿath, es benne tarch lokaÿgh.

Fodor mentath Eczetben es vÿzben feoz megh, azzal gÿyakorta mofd az Szaÿath.

Soth, Tengÿrÿ taÿtekot, Fekete gÿÿoparth porul, aÿ 3 2. kek liliomnak gÿÿekereth, 3 j, ezÿketh teord eo3we, ha az fogtul bwdÿs az Szaÿ ezzel kennÿed. Nagÿoth haznal.

Arpath es Soth egÿenlÿ mertekkel egÿ ruhaban be takarwan eges megh, es teorÿ megh, Mezzel elegÿcz eo3we, ezzel tÿrÿld az fogakath ha attul bwdeos az Szaÿ.

Kakuk fwet feoz megh borban, azzal moffad az Szaÿath.

[L. 79b] Roſth tÿrÿ megh, elegÿch eo3we Mezzel, azzal tÿrÿld ha fogak mÿa vagÿon az Szaÿnak bwdÿllege.

Melegh awagÿ pÿrÿtoth kenÿerben reggel es eftwe Negÿ awagÿ coth chÿÿp fenÿw olaÿth egÿek megh, ha ezth gÿyakorolÿa, az Bwdÿs Szaÿ megh gÿÿogÿul es ÿo zagu lezÿn. Ez megh probal-tatoth lok fw embÿrÿktwl.

Bwdÿs Szaÿu embÿrnek ÿo ragnÿ Anifumoth, Kek liliom gÿÿekereth, Liquiriciat, vagÿ penÿgh zerechÿn dÿÿot mÿndenkoron.

Szÿkÿfwith es Apium magoth feoz megh borban, azth lokaÿgh tarcha az Szaÿban, es az vthan Nÿelÿe el, ha az gÿÿomortul vagÿon az Szaÿnak bwdeoffege.

Apthae
Alcola

Szaÿban valo hew fakadozafrol.

Az Szaÿban valo fakadozaflok nem ÿgÿn melÿ fakadokok, ezÿk az Szaÿnak akar mÿ rezeben is megh leznek es el folnak, hol az Inekre, hol az fogaknak hulaÿra. Neha az Nÿelwnek oda-lÿra es gÿÿekerere is. Ez legh ÿnkab az gÿÿermÿkcÿeket bantÿa. Okay | de az Eoregh embeorÿkÿn is megh lezÿn az melegh lelÿk-

zettwl, Melÿ yw fêl az Maÿnak es az Saarnak forroflagabol. Megh zêrzÿ Neha az Fêbêl az Fêbêl ala zallo Sos Nÿal is. Hÿdeglelê beteglegben ez gÿakorta megh lezên. Neha vgÿan annakwl is. Mÿnth hogÿ az Hawÿ ver folÿalnak megh allafatul is megh lezên. De az kÿk az Franczus embêrêkên lezên, az Nem effele.

Galleth fêz megh borban, azzal moffad az Oruofsagok Szayath, vgÿan azon galleth têrd porra, elegÿch eoÿwe Mezzel es têrêth rofawal, azzal kennÿed be.

Fagÿalfanak leweleth lok ÿdeigh ragafd, es benneis tarchÿa az Szayaban.

[I. 80a] Szaraz rofath têrÿ megh, elegÿch eoÿwe rofa Mezzel es azzal kennÿed.

Zarwalnak zarwath egeld megh, teord megh, azth hÿnchÿed rea.

Kêmennek gÿêkereth egeld megh, têrd megh es Mezzel elegÿch êÿwe, megh giogÿttia, es nem ÿs haggÿa toab terwlÿnÿ.

Vthÿ fweth facharÿ kÿ, az leweth tarchia az Szayaban, es az gÿêkeret is ragÿa, az ragottath lok ÿdeigh oth tarchia Szayaban.

Zêdêrnek az leweleth zêggÿed, feozd megh borban es azzal moffad.

Tormentÿllat feoz megh borban, tegÿ ahoz egÿ kewes Me-zeth, azzal moffad.

Fekete gÿoparth, Szêkfwet, Temlot, fêz megh borban, ezzel moffad.

Nÿarfath furÿ megh, es annak az melÿ vÿÿe kÿ chÿorogh, azzal moffad.

Egrêfnek leweth ð s. Mezzeth, 3 4. fêz eoÿwe erêffen hogÿ harmad reze el apaggÿon, ezzel moffad.

Zêdêrnek az leweleth, Cÿerêfnyenek leweleth, Solkath, Atraczelnak leweleth feozd megh borban, es ezzel moffad az zayath.

Thêmÿenth rofa Mezzel elegÿch eoÿwe, azzal kennÿed. Awagÿ, fêzd megh borban es azzal moffad.

Sauanÿu pomagranatnak leweth fêzd êÿwe Mezzel es azzal kennÿed.

[I. 80b] Healt Lenchÿeth, 3 5. vêrê rofath. Azzu Coriandrom magwath. Bolus armenuſth, galleth, aÿ 3 2. s. porchÿn fwnek magwath, 3 3. s. Camforth 3 i. es 3 j. mÿnd ezêketh teord porra es elegÿch eoÿwe ÿol. Fêz arpa vÿÿeth azerth, es eleozêr mofd azzal megh az Szayath, de rofa mezzel elegÿcched eoÿwe azth az arpa vÿÿeth, hogÿ iol megh mofod, az vthan hÿnch feolwl az

porth rea. Ha mynd Szayadon, Nyelvedén es Torkodban lezén is az hewlegtwl valo fakadozas, mynd megh gyogyttya.

Gyermékchyeknek valo.

Cyéch zopo gyermeoknek is gyakorta az Szayok megh fakadoz, Lezén penygh gyakorta attul, hogý az Daýka Teye hýtwan, awagy penygh hogý az gyermeék yol megh nem emezthety az Teyeth. Harom zynw penygh effele fakadozas. Veorés, Feýer, es Fekethe. Ha azerth vérés lezén, legh elézér keonyw zerzammal kel molny, olyal az ky megh hyweolyty es zorýttya, tudny, vérés rofa vyzewel kel molny, vthy fwnek vyzewel awagy Solka vyzzel. Ha penygh megh feýeredyk, zarazto zerzammal kel vele banny. Tudny illyk, Themýennel, Maftixal, Myrrhawal. Ha ozthon megh feketedyk lmegh is eweledyk, olyal kel giogytaný, az kyk el ozlattyak es lemmye tezyk, vgymynth, Saarkerep, Szeekfw, Kapor, Bakzarwo fw, es mynd effelek. De azerth vgyan ehéz is hozza kel azt az zerzamoth elegyteny az ky zorýttya.

El vegre ozthon ha latod hogý az fakadafok rothadny [I 81a] kezdney, akar gyermeéknek, akar penygh éregnek, Galleth teorý megh, vyzben feozd megh, tegy ahoz meg anny megh zwrth tyzta Mezeth az vthan hogý ymmar az galleth megh feozted. IImeth mafodczoris fézd megh hogý az galles az Mezzel ézwe elegyeggýek. Ezzel vgy ely mynth feo orwolffaggal. Vegy az vyodra ebben, es fokaýgh kennyed vele az fakadozafth, awagy vegy egy foltochka barlonth, arra vegy benne es azzal térélyed.

Féld Epeye fweth azald megh, térd megh, ez porth elegych eo3we Mezzel, ezzel kennyed el allattya az rothadafth.

Aloefth, 3 2. Myrrhat, 3 6. Saffranth 3 4. Bort es Mezeth az meny ehéz elegch, chýnald ézwe ezéketh, rothado Szaynak igen io orwolffagh.

Chyak Fakadozafrol ualo.

Vthy fwnek, porchyn fwnek, Ebzélének, myndenyknek az ky fachyarth lewebél vegy añ 3 j. elegych eo3we es fel kalannyth tegy ecczér az kys gyermeék zayaban.

Egrélnék ky fachyart leweth, megh ertth zéderyeth, vegy myndenykbél añ 3 s. egy kalan teyben elegych ézwe, ad ezth az gyermeok Szayaban.

Galleth, 3 j. Teyeth, 3 j. Temfoth 3 s. vtýfw vyzet, 3 s. térd

eoꝝwe eꝝéketh es forrald eoꝝwe, eꝝzel moffad az gýerméknek Szayath.

Porchýn fwnek chýak az ký fachýart lewewel moffad es kennýed is, félétte nagýoth haznal.

Ha az fakadek igén futh, kémennek az gýékeret egefd megh, meꝝze! elegýched es aꝝzal kennýed.

[I. 81b]

Szaynak nyalaikodafarol.

Fekethe gýoparín tery megh es zýtalý megh, eꝝzel kennýed az Inédeth es az fogaydat, el vezý eꝝ az Nyalaikodalth, Meeg az Inédnek dagadalath is.

Szeçkfwet teorý megh. Borban feozd mynd addigh hogý fele el apaggýon, eꝝzel moffad az Szayath, es megh gýogýul.

Szayan az ký aluth verth hany.

Rolath féz megh vyzben es eczetben, Smýkor az megh hwl moffad az Szayath aꝝzal, es el is Nyely benne.

Szélének kaccýath, awagý az Nyers zélé velfzének az vegeth fézd megh vyzben, eꝝzel moffad az Szayath.

Rolanak az Sarga bellé reꝝeth, es maftixot tery porra, Borban elézér zéderyet awagý rolath feoz megh, az borth zwrd megh, es az port abba elegýtwe ad megh ýnnya.

Szayban ualo apro fakadekokrol.¹

Apro Boýtorýanth féz megh vyzben, aꝝzal moffad gýakorta az Szayath.

Kechýke awagý Iuh teýeth elegých eoꝝwe Mezzel, es melegén aꝝzal moffad az Szayath.

Lenchýet healý megh, elegých eoꝝwe Eczettel, ees aꝝzal moffad.

Keméncze fenekrél vaý egý teglat fél, térd megh, elegých eoꝝwe Mezzel es aꝝzal kennýed.

¹ A cím mellé lapszélre az első kéz az alábbi kiegészítést jegyezte:

Eꝝ oly apro fakadek, hogý az Szaynak bere is feol hamol myatta faýdalommal.

Dyonak Nyers leweleth ragyad, ha vgyan megh varalodoth volna is az fakadek. igén haznal.

[L. 82a] Fejer Mentath es gallefth teorý porra, elegycz ézwe azzal hýnched az fakadekoth.

Effele fakadekoth az gyermékchýekén, Nad mezzel kýth Camforral megh elegýtéttel kel hýntený.

Mez Sérrel igén ýo effe[!] Szayath mofny.

Az Fogzol.

Fogaydnak ilyen gongyath vylélyed: Mykoron ezél es ýzol, az félétte meleghe félétte hýdegh se legén. Erre is gond vifeles legýén, hogy az hew es hýdegh etel, ne hamar, hanem kézbe veteffel es vartathwa legýén egy maf vthan.

Sawanýuth, vaflaloth, polfattath es enýwelth olýanth mynth madar fogo lep hogy ragado, ýgén el tawoztas.

Teýel valo gyakortha eles feoleotte igén megh arth az fogaknak.

Fogaydat gyakorta megh týztýcchýad, mely dologh félétte igén megh tartýa az fogakath vezeltwl Ees myndén rothadaftul.

Fognak bantafýrol.

Az Fogak lok modon bantatnak megh: Neha ýgén kýn wlnek: Neha hozzak: Neha elýs térnek valamý okbol: Neha megh vallodnak az hýdegh Nedwellefegnek rea chýorgafatul, vagý Nyers lawanyu gywmélchnek eteletwl: Megh is feketwlnek es ruth roldawal be burýttatnak az gondvifeletlenleghe mya. Mely lezén [L. 82b] az Edés es meleghe ededeléktwl, Megh lezén affele Nyers leheftwlis ký az lok zabalodalbol vagyon. Inognak is az fogak, mykor az gyékerék lok Nedwellefegnek oda chýorgafatul lewefékke leznek, es fezkey az fogaknak megh tagulnak es megh lagýulnak. Nagý fayallal ozthon megh bantatyk az rea chýorgo Nedwellegerth, ký nyha vekony, Nyha hýdegh, Mely vagý az Aal kapchýaknak hartýayra (vagý az allo vagý az félle Aal kapczanak) vagý az fogaknak ýnayra, vagý zýnthe az fogakra chýorogh. Es ha mely fogh ferges, az olýanra legh ýnkab vtha vagyon es rea chýorogh. Az hýdegh chýorgaftul megh dagad az pofa. De az vekontul igén rýtkan, Az hýdegnek faydalma lassub. Az vekonak kegýétlenb. Ozton az gyakorta valo chýorgas az fogakat megh

elzÿ, megh odwafÿttia, megh rothasztÿa, es neha az Agÿabol kÿ bontakoztattÿa.

Fognak faÿasarol.

Odontalgia
Dentiũ dolor

Az mÿnth félÿeb is ÿrank rola, Az fogh faÿas lezÿn | Okay vagÿ hÿdegh vagÿ Melegh Mertekletlenlegtwl, Neha az Nedweflegÿektwl kÿk az Fÿbÿl az Fogaknak tÿweÿre le chÿorognak, kÿk az w chÿpkÿdÿ erÿflegÿekkel megh odwafÿttÿak, awagÿ valamÿ halonlo nyawalÿat zÿrÿznek az w lokafagokkal, mÿnemw az Fognak hulos felen az megh twzelwles.

Az Fogaknak faÿala, awagÿ az Fogh hulának megh twzelwlese, Neha magokban, neha penÿgh az Inban melÿ az fogaknak gyÿekereben be oltwa vagÿon tamad.

[I. 83a] Ieley: Ha chÿak valamÿ maga mertekletlen- | Ieley legtwl elÿk az fogh faÿas, nem ÿgÿn nehez az. Ha az hew mertekletlenlegtwl vagÿon, vÿrÿs orczarol, es az eleol ÿaro melegh etelrÿl ÿmertetÿk megh. Az hÿdegh mertekletlenlegnek ÿmeth ellenkÿzÿ ÿeley vadnak ezzel. Ha penÿgh valamÿ lok Nedwefleghe le chÿorgafatul vagÿon, nem chÿak az fogakban vagÿon az Nehez faÿdalom, de egÿeb rezekben is az kÿkÿn által megÿÿÿn. Az melegh Nedwefleghe erÿlb faÿdalmat. Az hÿdegh lallubbath zÿrÿz.

Foghagÿmath tÿrÿ megh, az melÿ felÿl az fogh | Oruofsagok faÿ, kÿld affelÿl valo kezre, arra az Erre, kÿt pulsuinak hÿnak az Doctorok.

Eczetben fÿzd megh az kegÿonak bwreth, azzal moffad az fogakath es zaÿath, hogÿ az melÿ fluxus az fÿbÿl ala zal, az fogra, azth el ozlaffa, ÿgh az fogad faÿala hamar el mulÿk.

Az Faÿo fogath elÿzÿr tagÿch feol az hulatul, tegÿ kowazth rea es tarch raÿta fel oraygh. Az vthan az vÿrÿs kapoztan valo hernÿo fergeth, teod az faÿo fogra, de az tÿb fogakath megh ne ertelfed vele, kÿ elÿk az faÿo fogh. De ha az fogad félwl faÿ, az kapoztanak az feolfÿ felerÿl vegÿ hernoth, Ha penÿgh alol faÿ fogad, az allo rezÿrÿl vegÿ az kapoztanak.

Ammoniacumoth, Belendfewnek kÿ fachÿart lewewel elegÿch ÿzwe, ezzel kend, ÿkÿ elÿk az faÿo fogh.

Vÿrÿs kalarÿfth teorÿ porra, tÿd az Odwaban a fognak ha faÿdalmas kÿ rontÿa onneth.

[I. 83b] Erdeÿ Tÿketh teorÿ megh es fÿzd megh, erÿs eczetel kewerd es elegÿch eoÿwe azth, hogÿ legÿÿÿn annÿra valo ÿwrwlege mÿnth az Meeznek, az Fogrol az hulth tagÿch fél es

téd rea e3th, az zayadat fogd be, es egy kewes wdé mulwan fogyad az fogadath az vyoddal, fwéd ky onneth faydalomnekwl.

Borloth, zédery gyekerenek le faragoth heath, Natragulának gyekereth, kerontho fweth, añ 3 j. feyer belend fwnek magwaban, 3 s. fêzd megh ezéketh vérés borban, vgý hogý harmad reze el apaggýon, zwrđ megh, tarchya az zayaban, es mykor megh hydegédyk pékye ky.

Temloth, Feyer Belend fw magoth, añ 3 4. Borloth, 3 3. térd megh ezéketh es elegych eo3we yo eczettel, es chýnalý apro pogacyachkakath beleole, az fayó fogra ebben tegý, es fyrcald vele az fogat es az fogh hulath.

Borostyan fan az mely enyweth talalz, kochyordnak gyekereth, Borloth, Barazk magwanak belýth, térd é3we ezékeih es téd az fogra.

Fenyw olayth tarch az fayó fogon.

Bakfweth o borban fêz megh, es melegén az fogon a3th tarchya.

Kegyo Trangoth az gyekereth chyak azald megh es térd megh, temfowal elegych eo3we porul, es teod az odwas fogban.

Nyers vérés kapoztath ragý az fayó fogaddal, es el ozlattya az fayalath.

[L. 84a] Eoth lewelw fweth mynd gyekereltwl feoz megh eczetben awagy borban, tarch az fogaýdon. Merth valaky enhera e3th chyelekéody, es addýgh tartya hogý vgyan el olwad az fogan. Soha foga nem fay.

Nyers kémenth ragý, awagy az ky fachyart leweth tarch melegén az zayadban.

Féldy gylýztakath eges megh, annak hamwath téd az odwas fogban, megh giogyttia.

Themyenth, Laurus magoth forralý megh borban, tarch zayadban valamýgh leheth.

Fogadnak lemmý nyawalyaia nem lezén, ha enheýra myndénapon az fogaýd ala Szem lot tez, es addýgh tartod oth hogý el olwad.

Puzpangnak leweleth, kapornak leweleth, teorý megh, eos eczetéth rea, fêzd addýgh hogý harmad reze el apaggýon, melegén a3th tarch az zayban.

Bakfweth, vthý fweth, forralý megh borban hogý harmad reze el apaggýon, tarch zayadban melegén es gyakorta ky pékyed.

Myndén holnapban ecczér, az Eb teýnek gyekereth, borban ha megh fêzéd, es azzal mofod az Szayath, megh gyogytod az fayó fogath.

Igèn eréffen mýkor faÿ az fogh, Fêldÿ borostýannak kÿ fachÿarth leweth eold az fwledben az melÿ felél faÿ az fogad. Faÿ azerth keweffe, de az faÿas azonnal ees hamar megh zwnÿk.

Konkolnak lýztÿth téd az odwas fogban, es igèn hamar el mulÿk az faÿala.

[L. 84b] Feÿer Belend fwnek az magwath teod az Elewen zenre, chÿewên annak az parayath bochÿald az fogadban, el vezÿ faÿdalmath, Sha ferêgh lezên benne is, megh êlÿ.

Cicoreanak kÿ fachÿart leweth têlch az orrodban, akar az fwledben, az faÿo fogad megh gÿogwl.

Egÿ fê zêleoth facÿar kÿ, az zêdérnek gÿêkereth fêzd megh abban hogÿ felÿgh el apaggÿon, azzal mollad az Szayath es fogakath.

Porchÿn fwnek gÿeokerewel gÿyakorta têrêld az fogath, kÿ wzÿ az fergeketh, es az zertelen faÿafat is el wezÿ.

Kek vÿolath fêz megh borban, mýkor az fogad igèn eréffen faÿ, tarch melegên raytha.

Eb teÿ fwnek az Teÿeth habard eoꝝwe buza lýztel, fwld megh, ha ezt az fognak odwaban bele tezeod, el têrÿ azth a fogath.

Salÿat, rutath, Ilopoth, Fekete hunÿort, Szamar vborkanak gÿêkereth, lo menthanak gÿêkereth, Fekete gÿoparnak koroyath, fêzd êzwe borban, es ebbeol valamÿ rezth elegÿch eoꝝwe egÿ kÿs fa olayal, Es az melÿ feleol faÿ az fogad, bochÿald az fwledben.

Ha fêleotteb igèn faÿ, Tÿkmonnak feÿereth egÿ keweffe lws megh, opiummal habard êzwe, téd az faÿo fogra.

Hollonak ganeÿath ha az odwas fogban tezeod faÿdalmat el vezÿ, merth el ronthÿa az fogath.

Ilopoth forralÿ megh eczetben, azzal parolÿad az faÿo fogath, el vezÿ hamar az faÿdalmath.

[L. 85a] Fekete belend fwnek gÿêkereth eréffen melegÿch megh téd az faÿo fogra es az têwere, kÿ eÿtÿ az fogath, de az têbbÿt igèn megh oÿad hogÿ ne erÿe, merth mÿnd kÿ hullananak.

Borostÿan magwaban êteh[!] feoz megh rosa olayal pomagratnak heaban, ha azt az ÿobbÿk fwledben têlteod, bal feleol valo fogad faÿalath el vezÿ, Ha penÿgh bal feleol têlteod az fwledben, ÿob felél valo fogh faÿalth vezên el.

Sparganak gÿeokereth têrd megh, march abban egÿ kÿs gÿapottath, téd az faÿo fogra, kÿ vonza az fogath faÿdalom nekwl.

Vêrês kalarÿft teorÿ megh, téd az odwas fogban, mÿnd têwestwl kÿ têrÿ.

Epêrynek leweleth ragyad ha fogad faÿ, el vezÿ az faÿdal-math mÿngÿaralth, probalt dologh.

Nagy lapunak gyêkereth paras hamuba melegÿch megh, gÿakorta téd az faÿo fogra, nem lok wdê mulwa kÿ eÿthÿ onneth.

Erdeÿ Têknek gyêkereth teod az odwas fogban, kÿ têrÿ onneth.

Fêldÿ gÿlyÿtakat fazekben eges megh, es têrd porra azokath, az fogadnak hufat mÿnd keth feleol mefd fêl, hÿnc be az fogath bwên az porral, Egÿ nap es egÿ eÿel el mulwan, zabad akarattÿa zêrenth kÿ eÿÿk onneth az fogh.

Fekethe makoth, Feÿer Thêmÿenth fêz eoÿwe vÿzben, azzal parolÿad az faÿo fogath.

[I. 85b] Vêrês kapoztanak lewelen melÿ hernÿo vagion, azt gÿyakorta téd az faÿo fogra, kÿ eÿÿk az fogh.¹

Buza lÿztêth, fÿge lewelenek teÿewel habarÿ êzwe, az faÿo fogra azt tegÿed, az vthan tegÿ azon fêlwl vthÿ porchÿnnak lewelen rea, tarch rayta egÿ kewes ÿdeigh, mÿndên faÿdalomnekwl kÿ eÿÿk az fogh.

Zapora fwnek gyêkereth têrd megh, teod az faÿo fogra, megh giogÿttia mÿngÿaralt. Probalth.

Zaraz vÿolath fêz megh borban, tarch melegên az zaÿadban, ha az fêbeol zallot ala az Nedueflegh, megh giogÿttia.

Muftar magoth teorÿ megh, elegÿch eoÿwe borral es olÿ meÿÿel az kÿnek taÿtekat el hantad, melegên azzal moffad az Szayath, ha az fêbeol zallot az fogra az faÿas, megh giogÿttia.

Fekete maakot, Feÿer têmÿenth feoz êzwe vÿzben, parolÿad azzal az faÿo fogath.

Pap monÿa fwnek golÿobiffaban vegÿ nÿolczat, olwaz vÿazt megh, teord eoÿwe es ozd harom rezre. Egÿ fazeknak feneketh ÿzzazd megh, az eoÿwe metelt zerzamoth hand bele, tegÿ egÿ têlchÿert az fazek fenekere, es az teolcher vegeth tarch az zaÿadban, ha az feÿedbeol zallot az fluxus az fogaÿdra es attul faÿnak, megh giogÿttÿa.

¹ Az I. 85b és I. 86a lap közé két levélcsik van ragasztva. Az elsőnek a fele leszakadt. Ennek recto-ján az első kéz írásával az alábbi szövegtöredék áll:

Fagÿalfanak vefd el . . . heath, téd fazekben . . . fêzd erêffen hogÿ . . . ezÿ az foga hufath, . . . gÿyakorta, Smegh g . . .

Verso-ján XVIII. századi írással a következő szavak olvashatók:

. . . rá is szitáld meg, ez Porral . . .

A szitáld szó helyén eredetileg más szó állott, melyet az áthúzás olvashatatlaná tett.

Žep fekete feoldet tegy egy fazekban eoregben, tēlch vyzeth rea es fēzd erēfēn, mȳkor igēn megh fē, takard be az feyedet, tacz fēl az zaȳadat hogȳ az paraȳa io melegēn mēnnȳn az Szaȳadban.

[I. 86a] Fel eȳtēlnȳ tȳzta vyzeth tegy mazos fazekban az twzhēz forradnȳ, ves fel dionȳ tērēth temloth bele, Egy Dionȳ tērēth loth, egy tȳkmonnȳ Mezeth, habard iol el egy fa kalannal, az vthan az mȳnth el twrhetēd, vegȳ az Szaȳadban egy kalannal benne, mȳnd addȳgh mollad fogȳdath vele mȳgh el al az faȳdalma. Ellē nap nem haznal. Malodnap keweſeth, Harmadnap űol megh erzēd. Negȳed nap űobban. Eoteodȳk Nap telȳefleggel el mulȳk. Smegh giogȳul.

Ifopoth, zeekfwnek az vȳragath, Faȳ Bozzanak az bellē zēld heat, de olȳ agnak a kȳ azon eȳtendēben newekēdēth, eȳket erēs eczetben fēdel alath feozd megh, melegēn ebben vegȳ az faȳo fogadra, tarch raȳtha, eȳth gȳakorta mȳwelȳed, ketlegh nekwl megh gȳogȳul.¹

Gyermēkchenek.

Camforth ves eczetben, twznel forrazd eoȳwe kewelle tartald azt az faȳo fogan.

Opiomoth tȳkmonȳ zekȳwel habarȳ eoȳwe, fēzd ēȳwe igēn kewelle, azth kēld kȳwl reaȳa.

Gyermēkchenek Foga hogȳ hamar kelyēn.

Odontophia
Dentatio

Kechke teȳel es Nȳulnak Agȳa veleȳewel, ha az kichȳn gȳermēknek űneth tērleod, faȳdalom nekwl kȳ newelȳ az fogath.

Vaȳath Mezzel elegȳch eoȳwe, es az kȳs gȳermēk űneth azzal kennȳed.

¹ Az I. 85b és I. 86a lap közé ragasztott második levélsík rectoja űres, versojára az első kéz az alábbi latin szöveget jegyezte:

Qui celeriter dentire incipiūt, celeriter dentes excutiūt. Prima enim illa dentium series, ob neruo[rum] quibus deuinciuntur mollitiē, minus stabilis est, minus[que] firmiter infixā. Str, qui citius ingrediuntur ac pedibus infistunt, invalidis minus[que] firmis cruribus esse solēt. Contra vero, qui tardius seriu[que] incedunt, ingressu vtuntur firmiori, minus[que] lapsantj.

[I. 86b] | Lentor | Fognak feketesegerél.

Rofa pogachyat feoz megh borban vagy erés eczetben, azzal moffad fogaydath.

Alabafrom kéweth kyth elözér megh egettel ; 8. Egéth tengér taytekoth, ; 4. Egeteoth Soth ; 3. teord megh ezeoketh, es téréld ez porral.

Azzu gyékereth az kek liliomnak veld yozagu borban, alyon benne, azzal moffad az fogaydat. Galenus orwollaga ez.

Dyzno kenyérnek az leweth fachyard ky, Mezzel elegyeh ezwe, ezzel kennyed az fogath.

Borloth tery megh, elegyeh feyer melegh borban azzal moffad.

Chyombort azaly megh, térd eozwe feyer lowal, azzal térélyed az fogakath.

Kechke zarwath eges megh, teord megh, azzal térélyed az fogaydath.

Zarwas zarwath eges megh, teord porra, azzal tereold az fogaydath.

Arpat teorý megh, Soth eges megh, térd eozwe es ezzel teoréld az fogaydath.

Tengery Taytekoth twzelych megh feyer borban olch bele, Mafodczor is twzelych megh, es olch az orban. Harmadczor is twzelych megh, es had hwlýen megh azon modon, térd megh, ezzel térélyed az fogaydath, ennel loha yob orwollaga nem lehet, merth oly feyerék leznek az fogak, mynth az Teyek.

[I. 87a] Fognak Ingofagarol.

Zarwalnak zarwath egefd yol megh, térd megh es zytald megh, Naranch heat is teorý megh, ezéket elegyeh eozwe, az fogaydat es az hulat ezzel térélyed.¹

Papa iweth feoz megh, Sawanyu pomagranatnak lewewel elegyeh ezwe, azzal moffad.

¹ Az I. 87a laphoz ragasztott levélcsík versoján az első kéz írásával az alábbi kiegészítés áll:

Fagyal fanak az féllé heath veld el, az alath valo zéld heath ragya az kynek ynognak fogay, es annak az leweth tarcha lokaygh az fogakon, megh giogyul ketlegnekwl.

Rectoja üres.

Pýlþke fwnek gyékereth Borfal es vÿazsal elegich ézwe es téd rea.

Tengéry hagymabol chýnalth eczettel elegých ézwe zarwas zarwanak kýth megh egettel az porath, azzal térélyed az fogáydath.

Tengéry taytekoth feoz megh borban, azzal moffad az fogáydath es az hulath.

Soth keth annýth, Temfoth megh egétteth felenýth egei megh, es hewen veld eczetben, ezzel térélyed az fogáydath, az vthan borral mofd megh.

Maltixot, Thémýenth, Egetéth zarwas zarwath, féld epeye fwnek gyékereth, venus hayat, ezéketh téd porra, vÿazsal, Mezzel es fa oláyal elegých ézwe mýnth egy kemený kené ýreth, ezzel kennýed.

Temfoth eczettel es Mezzel elegých eoýwe, melegén azzal moffad.

Nolpolýat féz megh, melegén tarch azt az Száýban.

Epéry leweleth mýnd gyékereftwl feoz megh ýo borban azzal moffad.

Somoth awagy Berekýneth, vagý Barkoczath feoz megh erés borban azzal moffad.

[L. 87b] Tengeory taytekoth, Belendfwnek magwath, mýnd egy mertekkel téd az elewen twzre, azzal fwftéld az fogáydath.

Ýem Soth elegých eoýwe Mezzel, takard papirofban azt, téd elewen twzre hogý megh twzefwlýén, ezth olch megh borban, zarazd megh az vthan es téd porra. Ez porbol vegý ý j. Mýrrhat, Tengér taytekat, Fa heath, Aloefth, Cýpros fanak dýoyath, añ ý 2. téd mýnd porra ezéketh, téd egy Sacýkoban, azzal teorélyed az fogakath, awagy ez porokat elegých eoýwe Mezzel, azzal kennýed.

Odwas Fogak Ingosagarol.

| Caries

Fekethe hunýorth Mezben feoz megh, ebben az fogh odwaban tegý annýth mýnth egy Lednek ýém. Galenus dicherý ezth.

Gýemberth Mezes eczetben feoz megh, téd ýol megh, ebbél tegý az fognak odwaban, es kýwlis az fogra tegý benne.

Fognak hufanak nyaualyayrol.

Az fogaknak hufay kyth Magyáarul Innek is hywonk neha igén megh Newekeodnek, annyra hogý meeg az fogat is el borýttýak, fékeppen az oly embérèknek az kýknek lagý az fogok hufa, mynth az kýk vyzes es Nedwes helyèn laknak awagy for-golodnak. Mynth az Hayofok. Neha penygh megh rothadnak, mykor az chýpkédé erés lok nedwellegék rea ragadnak, es az fogaknak teweýth megh lebéfýtyk, awagy fakadekokkal be borýttýak.

[L. 88a] Vayath es Mezeth elegych ézwe, ezzel kennyed az fogad hufath hogýha vyzketh.

Chýombort tery porra, azzal térélyed az Inédeth Imegh eréflity.

Szylwanak leweleth fézd megh borban, es ezzel moffad az fogad hufath. igén megh zorýttýa.

Szederý fanak gyékeret fézd megh borban, azzal moffad az fogad hufat ha verés.

Rolanak kézepýben az mely Sarga vyragh vagyon azald megh, térd megh, azzal hynch fogadnak hufayth hogýha Nedwellegék zalanak reaýa.

Rolmarýn fayath eges megh hogý twzes legyèn. Borféprwth, ez keth felebél vegý egy aranth, térd porra, az vthan az vyodath march borban es ezzel vegý feol az porbol, térélyed az fogad hufath, az vtan ifmeth mofd megh borban a melyben Salýat féztel megh, ez orwofflagh týztan tartýa az fogad hufath.

Zarwas zarwabol rezely egy Nehezekeoth, vérés kalarýlth megh annyth, egy fonth yo feyer borban fézd ézwe eréffen, es zwrđ megh, ezzel moffad az Inédeth.

Fogh hufanak rothadasarol. az az Iz etelrel.

Szyn Mezeth, három zerechýèn dyot, zékfweth egy Nehezekéth, keth diony Themloth, Egy Diony grýlpanth, Eger farkat, egy kichýn zerechèn dyo vyragoth, Borloth, mynd ezéketh az Mezben fézd egy oraygh, Reggel, Delbe, Eltwe, ezzel kennyed az Szayadath es fogad hufath.

Kékennek gyékereth mofd megh, az heat faragd le térd megh, feozd megh eréffen eczetben temfowal, es ezzel moffad az fogad hufath.

Borkéweth es Thérét gyeombert elegých eoꝝwe, chak rea téd az ynédre.

Rofa pogachyath, Salýat, rutath, feoꝝ megh borban fédel alath, ez igén zep Sarga lezén, télch ezt wegben, ha zýnthé el rothadna az Iꝝ etel mya is az fogad hufa, ha eꝝzel mofod megh giogyttya.

Kelerw gombanak az Szarath azald megh es térd megh, ez porral hýnched az fognak hulath.

Fagyalfanak az kézeflé zéld heat, Nadmezet es egý kewes temloth, feoꝝ ýol megh vyzben, aꝝzal mofad.

Galýczkewet, Themloth, egý kewes Borlot Mezben es eczetben féz megh, eꝝzel kennyed. Probalth.

Vérés rofath, Temloth es Nadmezeth, feoꝝ meg vyzben, eꝝzel mofad az fogad hulath.

Io fele téryekéth habarý éꝝwe borral, es ménnel melegben lehet, vgý tarchyad az zaýadban.

Kapor leweleth azaly megh teord megh, elegých éꝝwe egý kewes Meꝝzel, aꝝzal kennyed.

Vadzélének lewelet azald megh, térd porra. Meꝝzel elegých éꝝwe, aꝝzal kennyed.

Ilopoth egý marokkal, téréth zerechén dýot, temlot, zékfwet, Thémýenth, Nadmezet bwebben, ezéket mazos fazekben fézd megh ýo borban, eꝝzel mofad fogayd hulath Iꝝ elzý.

Azzu kéréffanak véd vyzeth, es aꝝzal mofad.

[L. 89a] Eoftérth eges megh, térd megh zýtald megh, es elegých éꝝwe egý kewes Meꝝzel, kend ruhara es ahol az Iꝝ eꝝý, egýnyhanzor výobbat výobbat tegý rea, es vgý kennyed az fogad hulath vele.

Salýath, rutath, Ilopoth, Naranch heat, Temlot bwén, féz megh týzta vyzben feodel alath, chýnalý ruhat egý kýs fara, march ebben, vgý kennyed eꝝzel az rothat hulth. Smegh gyogýul. Probalth orwoflagh.

Keth zerechén Dýot, megh anný Themlot téry megh, Egý marok Salýat, Egý éregh kalan Mezeth, fézd megh ezéketh egý pýnth vyzben borban feodel alath hogý fele el apaggyon, aꝝzal mofad eréffen az Inédet haromzoris Negczéris elézér, de az vthan ozton chýak lallan mofad Smegh gyogýwl.

Egý awagy keth Chýnka fogath mynd Ala kapczaltul egefd megh térd megh, vegh megh anný zerechén dýot, Saffrant annýth, zékfwet annýth, Borlot annýt, Temlot annýth, ezéket térd megh es Mezben forral megh mazos fazekben, lapoczkawal eréffen kewergelfed, es egý fél forradas vthan véd ký. Eꝝzel térélyed

reggel es eftwe az Inédeth, Egý nýhan oraygh rea ne igyal megh gyögýttýa az I3 eteleth.

Petréfélyémnek leweleth azald es térd megh, ketrez legýén petréfélyem, harmadrezény Bórs legýén. Egý kewes týzta mezben melegých megh, ezzel téreold az fogh hulath. Lazlo kýralý orwollaga ez.

Fodor Mentath feoz megh eczetben, azzal moffad ha az fogad hufa rothad.

Vérés kalarýfth téry megh, mold megh elézér az fogad hulath Sos vagý Temfos vyzben, téréld az vthan az kalarýffal.

[L 89b] Laurus Magwath, zerechýén dýoth, Temloth Epéry leweleth, Cýomborth, Malwa rófath, Salýath mynd egý mertekre térd porra ezéketh, es elegých ézwe éketh, reggel es eftwe ezzel téréld az fogad hulath. Rothadafat Inédnek el vezý es az Ingo fogakat is megh erélfýty.

Ammoniacumoth, Mezeth, feoz eozwe vyzben, mold ezzel az fogad hulath, ha vgýan rothadas eléth volna rea is megh gyögýttýa.

Phlegmon
Parulis

**Fognak hulán ualo kelebenrél
az az, Innek megh keleserél.**

Az keleben lezén az fognak téwenel az Hulon, vagý kýwl vagý belél, az fogh hulának fél newekédelevel annyra hogý az kárwl valo helyekis twle megh dagadnak, megh véréffeodnek es megh hewélnék, faýnak is. Az féllé Aal kapczýara zokoth zallany az Szémnek nagyobbýk zegletýrél. Az alfo aal kapczýara, az vakzémékén valo erekbél ýw ala. Ebbél lezén ozthon az kelebený, kýnek genýetlege nem az Orczának bwrere, de az fognaknak téwere, ký vekonyon vagyon be takarwa, omol.

Vérés Borban fész mezeth megh, ha megh dagadoth az fognak hufa, azzal moffad melegén.

Arpath, Fýgeth, fész megh vyzben, melegén tarch azth az Szajadban ha megh dagadoth az Inéd.

Porchýn fwnek ký fachýarth leweth, Sos vyzzel ézwe elegých, azzal moffad az Inéd dagadafath, ha eolmeréd hogý az Fébél zalloth ala.

Gyermékcheknek Foga hula nyaualyäyrol.

[I. 90a] Fa olayth elegych êzwe vÿazzal es olwazd megh, ezzel kennyed az gyermék Ineth mÿkor faÿ es vÿzketh nekÿ.

Faÿ Epêrynek faÿanak heanak az leweth, elegich êzwe vthÿ iwnek kÿ fachÿarth lewewel, azzal moffad az kÿs gyermék Ineth ha faÿ es vÿzketh.

Lenchÿet healÿ megh Negÿ latoth, têrd megh erêffen, es téd az gyermék Inere, nem haggÿa fél fakadoznÿ.

Feyer Têwÿfnek gyêkereth fêzd megh, azzal moffad az kÿs gyermék Ineth, ha fakadoz az Ine.

Kêkennek gyêkerenek félle heat tÿztÿch megh, mofd megh vÿzben, faragd le az vthan es fêzd megh vÿzben elegych rola vagÿ vÿola Mezeth ahoz, azzal moffad ha ÿmmar az Ine megh fakadozoth.

Mÿkor az kÿs gyermék foga kÿ akarna haladnÿ vegÿ egÿ Marok zêkfweth, egÿ Marok Saarkerepeth, egÿ Marok kaproth, forrald megh ezêketh vÿzben hogÿ harmad reze el apaggÿon. Ezzel ez vÿzzel harmatozad az kÿs gyermék feÿeth, mÿkor az foga kÿ akarna kelny.

Ha az gyerméknek Ine megh dagad mÿkor az foga kÿ akarna kelny, es vgÿan megh is ewellêdÿk, Nyomd kÿ laflan az Eweth beleole, az vthan kend megh Tÿk haÿal. Awagÿ.

Vegÿ zêkfw olayth egÿ latoth, Mezeth megh annÿth, elegych êzwe, ezzel kennyed az dagadas vagÿ az Seb helÿeth.

Awagÿ vegÿ Maffel lath Terpentinat, megh annÿ Mezeth elegych êzwe es ezzel kennyed.

A z Nÿ e l w 2 ê l.

[I. 90b]

Nÿelwnek dagadasarol.

Fekethe gÿoparth, pomagranatnak heat, têrd megh, es têrêth lowal elegych êzwe, azzal têrêlyed.

Elêzêr êczetês rola vÿzzel mofd megh, az vthan ha az zwkzêgh kewannÿa, vagd megh az Nÿelw alat valo keth Ereth. Salatanak leweth fachÿard kÿ, azzal moffad.

Fÿgeth, Muftarth fêz êzwe, ves Soth bele, azzal moffad az dagadot Nÿelweth.

Muftarth têrÿ megh, Mezzel eggÿwth fêzd megh vÿzbe, ha az Nÿelw têwen vagion az dagadas, ezzel moffad.

Parhagÿmanak az kÿ fachÿart leweth, veres hagÿmanak

leweth, lowal elegých ézwe, ha annýra megh dagadna is az Nýelw hogý vgýan ký fwggene az zaybol chak kend ezzel eréffen, Smegh gýogwl.

Gyermékchenek.

Galnanak es Cytromnak fachýard ký az leweth, elegých ézwe, es azzal mollad az Nýelweth.

Salýa vyzeth keth rezth, Rofa eczetéth egý rezth, elegých ézwe, ezzel mollad.

Ifopoth fész megh eczethben, ezzel mollad az Nýelwet. Az Ifopnak výragath térd megh, es az mofas vthan hýnch az Nýelwre, megh lzal az dagadala.

Feýer wrémnek fachýard ký az lewet, azzal mollad.

Batrachus
Ranula

Nýelw alath valo dagadalrol.

[L. 91a] Az Nýelw alath, tudný az Nýelwnek kételen kým az Nýelw vgýan raytha wl, dagadas lezén, kýth Bekanak hýnak az Magýarok, ký Neha twzes modu, Neha penigh lagý es faydalomnekwl vagion, kýth ha megh vagnak olýan takoný zabalu ýw ký beleole mýnth az týkmon feýere.

Teýel mollad igén eréffen.

Rofa vyzel mollad.

Bablýztéth, Bakzarwofw magwanak lýztýth, elegých ézwe mezzel, azzal mollad es kennyed.

Žamar vborkanak fachýard ký az leweth, azzal mollad.

Féld epeýe fwnek fachýard ký az leweth, azzal mollad es térwlyed.

Mezeth Sowel elegých eoýwe, azzal térélyed.

Mýndén orwoffagok azok, melyeket ýrtunk oda fél az Szaýban valo fakadozalrol mely lezén hewlegbeol, igén ýo orwoffagok erre.

Ha ožthon az zwkzéghe kewannýa, hew horgas vaffal is ký zaggald onneth, awagý Bretwawalis ký mellfed, ha latod hogý egýeb orwoffagok nem fognak.

Az Nyelwnek Gutayath Magyarul, Madar korlagnak | Oka hÿiak. Lezén attul hogÿ az Nyelw myndénéstwl fogwa megh aluzÿk es Nem eréz, a mykor azok az Inak telÿelleggel megh bantatnak, kÿk az Agÿ velének hetedÿk ézwe foglalalatul kÿzel az Haat gerech veleÿenek kezdetÿnel zarmaznak. Neha penygh az Nyelwnek chÿak eggÿk fele ÿob awagy Bal fele wttetÿk megh az Guttatul. De [L. 91b] az koltolafnak ÿÿÿ megh marad es megh nem bantatÿk. Mykor egezlen foglaltatÿk gutta wteftwl el az Nyelw, felé hogÿ egezlen megh wttetÿk az az Embér az Gutatul. Az kÿnek Nyelwen egez guta wtes lezén. Megh Nemul.

Elézér ez ilÿen embérth megh kel purgalny, az | Oruolsagok vthan az Nyelwe alath valo ereketh megh kel vagnÿ, es képpélth kel az ala ala vethny.

Sarga lilimoth fêz megh Salÿawal eggÿwt borban, azth tegÿed az Nyelwre.

Castoreumoth tarch az Nyelwén lokaÿgh.

Multar magoth tÿry megh valamenÿre, chak megh wtégessed, téd az Nyelwre.

Bala rola magwath harmÿncz zémét healÿ megh, térd megh, borban azt aggyad megh ÿnnÿa.

Tormanak magwat ragÿad, az Szayadban tarchÿad, az Nyelwedre is rea ragazad.

Sarga gyopart tÿry megh téd az Nyelwre.

Szaua az kÿnek megh Vesz.

Ha az zolas megh bontakozÿk, fa heÿnak vÿzet tarch az Szayadban, es igÿad is azth.

Ha kÿ hertelen megh nemul.

Galbanumoth tegÿ Eczetben, zwrđ megh az vthan, téd az orra ala, oth tarchÿad.

Ha kÿ nem Szolhat.

Chÿombort agÿ megh ÿnnÿa melegheñ eczetbe kÿt megh feoztel, es keold az orrara is, choda hamar megh zolal.

[L. 92a] Chyomborth 3 4. Lemagoth, Borloth, lo mentath, añ 3 2. Petrefelýmeth 3 i., Mezeth az meny ehéz elegh, ezéket elegých ézwe es chýnald gëmbélýwn gëmbélýwn[!], tarch az Szaýadban, az vthan Nýeld el.

Nýelwnek Izaradasarol.

Eokér Nýewínek[!] gyékereth wtégeld megh ýo modon, pomagranatnak Magwath térd megh valamenýre, téd Borban ezéketh, azzal mollad az zarado Nýelweth.

Aalnak kapczáyarol.

Az albo Aaal[!] kapczath neha Guta wtes, Neha Gërch is bantýa, de gyákrabban az fëbél valo le chýorgas, ký az Fwlnek téwenel az aal kapchýanak Izeýben zarmazwan, olýa chýnalýa az Aal kapczath hogý nem mozoghath, ký faýdalommal es kemený dagadással lathato keppen vagion. Ez chýorgas penygh zýnthe az Fének teteýerél zarmazýk ala az kwlfé Bër alath.

Pelypsegrél es Rebégsérel.

Az Nýelw hogý az Szoth ýgazan ký nem mondhattýa, vagý az Nýelwnek réwýdflege oka, vagý temerdéklege. Neha az Agý velébeol valo bélegés Nedwellegéknek le zallafatulis lezén az Nýelwnek bantafa. Neha penygh az rezégségtwl. Neha félétteb valo megh zaradaftul.

Az T o z o k z o l.

Az Torokban es Szaýban, a koftolafnak Izý el veß neha az Inaknak megh lagýulafatul, melyek az Agý veleonek [L. 92b] harmadýk foglalafabol ýwnek ký, megh hwlwen azok, es valamýmodon megh zorulwan, Awagý az Agý velének a reze megh bantawan, ahonneth azoknak eredeték vagion.

Az megh vezéth Szaý ýz penygh, azaz, Mýkor az Szaýnak akar mý is idegën ýzwnek teccýk, tértenýk abbol. Mýkor az Nýelw eo maga, awagý az a hartýa melyel az Nýelw be vagyon burýttatwa, megh vezéth, vetkes, es hýtwan Nedwellegékttl megh éttetyk, Melý Nedwellegh vagý émaga, vagý penygh azoknak kýk megh etetnek ýtatnak mývoltatul megh elegýeodwen,

Az Nýelw hufaban es lagý Inaban be hath, es az w mergewel azth megh éttý. Es akkor tecczýk ozhon, Sos, keferw, Eczetés, es affele valamý ektelen Iz, kýnek hogýmar vagý az Eteltwl vagý az Italtul volna letele, maga nem attul. Ez Nedwellegh penýgh es para ký az Szaý Izýth el vezthý, gýakorta onneth alol fél ýwen, az Geget es az Nýelwet moffa es éttézý megh. Neha folý le az Agý velébél es attul efýk.

Torok eléth walo hufoknak dagadafarol.

Tonsillarü	} tumor
Amigdalax	
Anthyades	
Parifthmia	

Ezék az hufok vadnak az Torok eléth zýnthé az Nýelw tēwenel, kýk gýakortha megh eottéztethnek hýdegh Nedwelleggel es megh dagadnak, Es akkor megh lacczýk az dagadas az fogaknak feolfé kapczáya alath oda be, kýt megh tapogathatný, ký mýnth egý valamý darabcha hus az Torokhoz ragadwan, az Torokot megh nyomya, es ellen aal, hogý az Toroktul se az Etel se az Ital el Ne Nýele... hellek.¹ Ez penýgh lezén zomýuhozas es Twzellegh nekwl. De neha megh twzefwles is banthya azokath az hufokath, faydalommal, véréffleggel, gýuladással es [I. 93a] zomýuhozással lezén ez. Mýkor ozhon megh eryk kēnnýen megh fakad, es az genýetlegh az Torokra es az Szaýra chýorogh, Ebbél lezén ozhon rutlagos kelewený, kýbél nehez zagh ýw ký. Effele kelewen gýakortha tamad twzelleghnekwlis Sos awagý chýpkeodé nedwellegeoktul kýk azokath az lagý Melegh hufokath ragýak es efýk.

Lezén ez Nýawalia azokon az kýk bé verwýek, azok vagý Eoregék vagý gýermékeok. Megh efýk az Chýéchýemé gýermékeokén az Teýtwlis. Az éregékén neha megh tērtényk lok bor ýtal mýa, es elés etelnek nagy kewanlaggal valo lok be tēlteletwl.

Mýkor twzefwlwný kezdnek ez hufok, akkor Eteltwl | Obferuacio
megh kel magath tartoztathný, výzeth kel ýnnýa, | Tanufagh
awagý olý výzeth az melyben igén kichýnke fa heý vagyon megh feozwe. ýeleolben mýkor Betegh vele az embér, Etele legýén lewes, es Sýma zeorenth mýnd affele, az melyekkel egýeb | Eledele
megh twzefwlesben megh ýrtuk hogý Elýén az embér.

Szýlwanak leweleth feozd megh borban, azzal | Oruofsagok
moffad ha megh dagattanak.

Iuh teýeth vegý melegén az Szaýadban, azzal moffad.

¹ Vizfolt miatt a szóközép betűi olvashatatlanok; talán: Nýelettethellek.

Galamb ganeÿat teorÿ megh, veld meleggh borban es azzal moffad.

Rokanak veleyeth azald megh teord megh, Mezzel êzwe elegÿched, azzal kennÿed melegên.

Fechket eges megh, annak hamwath elegÿch eoÿwe Mezzel, azzal kennÿed.

Len magoth, es kaproth fa olayban es vÿzben fêz megh, kÿwl azt têd rea flaltrom moggÿara.

[I. 93b] Zêdêrnek leweleth têrd megh, fachÿard kÿ az leweth ÿo fwrwn, kÿwl az Torokra aÿth kennÿed.

Mondola olayal kennÿed kÿwl melegên, es azon olayban eos az fwleben az melÿ felêl faÿ.

Egrêlth fêz megh edes borban es Meezben, azzal moffad belêl az Szayath.

Mÿkor oÿthon ewefêdnÿ kezd es igên kezd faÿnÿ, Tÿkhurt fêz megh Teÿben es chÿnald flaltrom moggiara, kêld rea kÿwl, az faÿdalmat lallÿttÿa, es megh is erlelÿ.

Kenÿernek belÿth Teÿel habard eoÿwe, feozd êzwe is kewelle, kêld rea, ez is lallÿttia faÿdalmat es erlelÿ.

Meleggh Teÿel gÿakorta moffad beleol, ez igên haznal nekÿ.

Ha oÿthon az kÿ fakadaiffal kefnek, Eer vago vaffal vagd megh, vÿzben elegÿch Mezeth, az Sebet ezzel moffad. Awagÿ Apra vÿzeth feoz, azt elegÿch megh rofa Mëzzel, azzal moffad.

Hion. Columelle
longitudo

Nÿelw Cÿapnak megh nÿulasarol.

Az Nÿelw chÿap nagÿ gÿakortha megh bantatÿk, merth megh nÿulwan es megh holzabowan az Torokra es az gegenek eleÿre Oka le fzal. Lezên ez az félwl le zallo fok Nedweflegêknek megh êttêzeletwl.

Oruolsagok | Dÿonak feollê heat mÿkor zêld teord megh, annak az leweben vegÿ 3, 12, Mezeth 3, 2, feozd êzwe ezt, hogÿ valamenÿre megh fwrwggÿek, es affelewel enhera, chak annÿwal az menÿ egÿ kÿs kalankaban ferne, moffad az Nÿelw chÿapoth.

[I. 94a] Bakfwet feoz megh eczetben, lokaÿgh tarch az zayadban, de melegên, moffad is vele az Nÿelw chÿapoth.

Feyer wrêmnek fachÿard kÿ az leweth, azzal Nÿomd fél az Nÿelw chÿapoth.

Muftar magoth elegÿch eoÿwe eczettel es mezzel, azzal moffad az Nÿelw chÿapoth.

Žedernek leweleth feozd megh borban, azzal moffad az nyelw chapoth de melegén.

Chýalannak leweth fachýard kÿ, es melegén azzal moffad az Nyelw chýapoth.

Galleth, egetéth Temloth, kek liliom vÿragoth, térd ézwe ezéketh egýenlé mertekkel, enheýra ezzel nyomd fél az Nyelw chýapoth.

Vérés kapoztanak Nyers leweleth nyomogafd megh es térd megh, azzal az lewel melegén mofanch[!] megh az nyelw chýapoth.

Kékennek leweleth fêzd megh Sawanýu borban, es melegén ezzel moffad.

Pomágranatnak de Sawanýunak fachýard kÿ leweth, rofa Mezet Negýedrezenyi tegý ahoz a mynt az pomágranath lewe, fêzd vgý hogý valamenýre megh fwrwggýek, abban vegý egý kÿs fa lapoczka, nyomd feol az ala zalloth Nyelw chýapoth.

Kaproth mynd gyékereftwl tegý egý fazekban, es az fazekat yol be fêggýed, egeld annyra hogý vgýan megh zeneféggýek az kapor, térd megh az vthan, ees ezzel emeld feol ez porral az Nyelw chýapoth.

Nyelw Chýapnak dagadasarol es twzesédeseré!.

Tumor cum
Inflámatione

[I. 94b] Az Nyelw chýap neha megh twzefédýk es megh dagad véréffeggel es gyuladással, es akkor vagyon hogý az Torokban le zalwan, nagýob nehéffeggel hogýnem mynth mykor chýak le nyul, fuytogattýa az embérth. Lezén ez a rea chýorgo Oka vertwl es egýeb Nedwellegéktwl, kÿk az fébeol fálnak le.

Eldele ez ilýennek olýan legièn mynth az egýebfele Eledele megh twzefwlefékben. Nyugoggýek, halgallon ees ehézzek. Vachýoran kichýnt egýek awagý lemmýth.

Téréth temloth elegých eozwe Mezzel, azzal Oruolsagok kennýed. De ha latod hogý dagatton dagad es kÿ akar fakadny, lyes arra hogý hamar megh erlelýed, kÿre igén zolgal az Fýgeth megh fêzný es azzal molný melegén, kÿth ilýen modon chýnalý. Fýgeth, Tengéry zéleoth, kek liliomnak gyékereth, Naranch vÿragoth, talalný az patýkaban, awagý cýperulth, awagý Myrrhat, ezéketh chýnald eozwe, es ezzel moffad.

Aloes is igén ýo, chýak teord megh es azt fud rea.

Szurkoth, galbanumoth, Lo mentath, chýnalý ézwe, téd hatul fén az Nyakýyrtra ahol vgýan vapas eggýk rezeth, Malýk rezeth

téd az fének tetejere, de el kel az Hayath onneth nyrny, igén feol vonza az Nyelw chyapoth.

Fézd megh eréffen az Tükmonyath vyzben, hamozd megh es lapych yol megh, kéld az feonek tetejere.

Squinantia
Angina
Sýnanche

Torok Gykrol.

Torok gyknak kyth az Magyarok hynak awagy Torok fafalnak, oly Nyawalya, ky az gegenek az mely által az Etel ytal ala megyn, Es az lelekzet vewé Cyewnek is fellé rezeyth el foglalya. Ebben lelekzetéth Nehezen [L. 95a] vehetny, Nyelny alýgh vagy vgyan nem leheth, es az Ital az Orran yw ky, kegýetlen faýdalom foglalya el az Torkot, ky byzonýos yele myndén Torok fafalnak. De azerth kwlémbézne egy maftul, merth Nemely igaz Torok Gyk igaz Torok fafas, de nemely fattyu Torok fafas.

Negyfele Torok fafas | Az ygaz Torok fafas Negy fele: Ellé, a ky

1. myndényknel vezédelmelb, mykoron lem az Torokban lem az Szaynak oda be valo rezeýben, lem az Nyaknak kerwletiben lemmy megh nem tecczyk, merth ez ilyenek twzes voltha el vagyon reytettewen. Ez vezédelmes nyawalya, merth felé fuladaful. Ebben gyakorta chyak Tyzen Nyolcz oraygh is megh hal az Embér, myndén elze es erzekénsege nala lewen.
2. Malodyk. Mykor az lelekzet vewé chyewnek es az Toroknak Mulculufy Nyilwan es lathato keppen megh twzefédnek, es fakadekkal technek megh. Ez is elegh kegýetlen nyawalya, denem olyan vezédelmes mynth az ellé, mywelhogy lathato dagadallal lezen, ehéz hozza ferny orwollallal is, es az Szayon
3. megh is tyztýttathatyk. Harmadyk, Az Toroknak bellé rezeyth es kwllé rezeyth foglalya el, melyben az dagadas az véréllégh, lathato es nyilwan megh tecczyk. Vagyon penygh ez hewleggel es faýdalommal. Ez is elegh nagy nyawalya es Nem is kényw, de gyogyulaira ebben nagyob remenlegh leheth, mywelhogy az Twzefégh ky wthwen, el ozlathatny,
4. awagy megh fakazthatny. Negyedyk. Ez myndényknel kényneb es batorlagosb, merth ez nem az Toroknak bellé rezeyth, hanem kwllé rezeyth es Mulculufith foglalya el, kynek dagadafa mya az lelekzeth vewé Chyewnek is bellé Mulculufy azerth megh zorýttatnak, es az oda mené lelekzeték zorongattatnak.

Okaý | Myndezekeknek okaý, az Saaros awagy az verés chyorgas

[I. 95b] melyek az Torokban lewé Ereknék agaybol yde folwan vagy gywladalth vagy Twzes fakadekoth chynalnak.

Az Fattju Torok fajalban nynchen Betegh-
 leg. Ez penygh lezen, mykor az Nyalas chyor-
 gas az Torokban es az Nyaknak Muscululiban be zal. es neha
 vagyon ennek dagadafa, de vereolfegh, gyuladas es betegleg-
 nekwl. Ehöz zynthe hasonlo affele Torok fajas is, mykor az To-
 roknak lemmy bantala nynchen, hanem az Nyak chya chyontok
 othben le Nyulnak es vgymynth le oldatnak, es az Toroknak, az
 gegenek, az lelekzet vewé chywnek eleyth nyomyak es erellen
 megh zoryttyak, Ez iyent ebbel eolmerhetny megh, merth lemmy
 affele yelék nynchenek mynth az téb torok fajalban vadnak, De
 az Nyak nehezen es faydalommal hayol megh. Ez neha megh
 elyk wtefbél awagy elesfél is, awagy mykor valamý termezet
 kywl valo Nedweflegh az forgo chontoknak keoteleyth megh
 lagyttya, vagy azokath az w lokafagawal onneth helyeokbeol
 ky vethy.

Len magoth es Anilumoth feoz megh vyzben, es Oruolsagok
 kend az Torok gykra kywl.

Feyr wrmeth Saletrommal, Mezzel teorý eozwe, kéld az
 Torok gykra.

Kek liliom olayal kend megh. Feozd megh gyekeret az kek
 liliomnak mezes vyzben, azzal mofad belél.

Embér ganeth melegén, Fay gyongyel es Mezzel elegych
 eozwe es kowalfzal, es kakas hayal, ez ky zyia, megh erlely es
 megh fakaztya, ez oly igen feo orwollagh.

Varadychiot tegy hew vyzben, kéld az torok gy...¹ mennel
 hewebben el twrhety.

[I. 96a] Pefma fweth kyth magyarul Rwh fwnek is hynak
 vegy @ j. egeteth borth, 3 j. elegych eozwe ezeoketh, kéld az
 Torok gykra. Harom oraygh megh giogyul.

Apium magoth Tyzenket zemeth, Tetwfw magwath anny
 zemeth, Borfot kylencz Nehezekeoth, ezeketh fazekba egefd megh,
 térd porra, elegych mezzel ezwe, kend oda be az Torokban Tal
 zallal.

Eordégh harapta fweth fész megh vyzben, mofad belél az
 Torkot az vyzewel, az fweth flastrom moggyara kywl keofd az
 Torok gykra.

Fechyket eges porra, vegy az porbol 3 s. tereoth Spicanardot
 3 s. Saffrant es Callianak félleo heath térwe, myndenykbeol eoth

¹ Vizfolt miatt olvashatatlan szó; valószínűleg: gykra.

penz nyomonýth, Megh zaradot Téknek feollé heanak porath, Azzu menthanak porath, es Malwanak porath, añ 2, ezéket elegých eoꝝwe, es fud be az torokban.

Feýer eb ganeýath galleffel téry eoꝝwe, es fud azth az Torokban.

Kechke epeýeth, Lud epeýeth, erdeý vborkanak magwabol ký fachýart lewel, es Mezzel elegých eoꝝwe, ezzel kennýed az Torok gykoth. hamar haznalz ezzel.

Hogý zolhalsó | Eczetben feoz rutath megh, rof lýztbél ezzel eoꝝwe chýnalý hýg zabafu pepéth, Nyfd megh az Száyat hogý ebben el nyelheffén, az ký nem zolhatna, chýodalatos hamar zoltatný kezdy.

Fýgeth feoz megh es eb zarth vyzben, ezzel mollad az Torokoth belél, megh nyttýa hamar.

Zapora fweth kés rea kýwl az dagadafra, megh... ýa' az záyat, el ozlattýa az dagadalt, smegh giogyttia.

[L. 96b] Liquiriciat, 3 2, Tengéry zéleoth 3 j, Hath Fýgeth, Bakzarwo fweth, 3 2. Ilopoth egý marokkal, Iíthen faýat egý kichýn marokkal, ezéketh egý lonth vyzben feozd megh hogý fele el apaggýon, zwrđ megh zepén, ees ehéz tegý rofa Mezeth, 3 3. Mezes eczetéth 3 2. mynd ezéketh eoꝝwe elegýtwen, mollad az Torkoth.

Len magoth, Bakzarwo fwnek gywmeolchenek magwath, Arpa lýztéth, añ 3 2, Malwat, zeekfw výragath, añ M. j. Malwa magoth 3 3. Saar kerepeth M. j. feozd megh ezéketh vyzben mynd addýgh hogý megh lagýulýon, térd megh mofarban, es keofd az Nyakara. Vgýan ezénbél valamenýth elegých ézwe zeekfw olayal, es feýer liliom olayal, harom lat Ez ket fele olayal, forrald eoꝝwe, chýnalý flastromoth ebbeol, es keofd az Torokra.

Kenýer belt morlolý megh, týkmonnak feýeret es zekýt temfowal habarý eoꝝwe, teorét Saffranth is ves bele, térd eoꝝwe eréffen, teod chýeopwre, kéfd az Torokra.

Feýer eb zarth teorý megh, ad megh ýnnýa awagý egý chýewén fuýak az Torkaban, vgýan ezén eb zarban Mezzel elegých eoꝝwe, keofd az Torokra, De ehéz Arpa hamuth es egý kys Soth is elegých. Adorýan doctor orwolflaga.

Cýprolth, rutath, Iíthen faýath, Ilopoth, egýenleo mertekkel vegý es meteld megh apron mynd vezzéltwl vyzben fézd megh annyra hogý felýgh el féýén, ves egý darab Temfoth bele, azzal

¹ Vízfolt miatt olvashatatlan szó; valószínűleg: nyttýa.

moffad beleol az Sz...¹ es Torkoth. Ez megh probaltatoth orwollagh.

[L. 97a] Torok gÿk valakÿn vagÿon, de harmad napÿgh Mezes vÿznel egÿebet ne ÿgÿek.

Parthÿ fechket eges megh, Ha az Nem leheth, Erdeÿ fechket Ha az is nem lehet hazÿ fecÿketh, ennek az porat valamÿkor megh elfÿed, abban az eztendÿben Ne felÿ Torok gÿktul.

Torok dagadasrol.

[Parafinanche

Fÿer eb zarth tÿrÿ megh, elegÿch ÿzwe Byka epewel keold az faÿo torokra.

Cÿÿchzopo gÿermÿk ganÿyath, tÿrÿt Arpawal ees len maggal elegÿch eoÿwe, keold az dagadot torokra.

Fÿer ebzarth, Soth, tÿrÿt fenÿw magoth, mezeth az menÿ ehÿz elegh elegÿch eoÿwe, chÿnalÿ flaltromot, es kÿld az Torokra.

Len magh pogachÿath, Fÿer eb ganÿyath, Chÿÿngÿ fwnek vÿragath, egÿenlÿ mertekkel teord porra, Sws megh vÿrÿs hagÿ-math es lagÿan teord megh, elegÿch ÿzwe az porokkal, fÿzd megh Meezben, kend ruhara es kÿld az faÿo Torokra. Igÿen probalt orwollagh lokzor ez en magam altal.

Fekete gÿoparnak kÿ fachÿart leweth veogÿed, es aÿzal moffad az torkoth.

Chalannak kÿ fachÿart lewewel moffad.

Sulÿomnak Belÿth elegÿch eoÿwe Mezzel, keold az dagadot Torokra.

Faÿ Egrÿnek leweth fachÿard kÿ, aÿzal moffad belÿl az Torkoth.

...u² fÿget fÿz megh vÿzben, aÿzal moffad beleol.

[L. 97b] Salatanak leweth fachÿard kÿ, elegÿch eoÿwe Nara...k³ kÿ fachÿart lewewel, aÿzal moffad.

Cÿazar zakala fweth feoz megh igÿen lawanÿu borban, aÿzal moffad az torkoth beleol.

Fÿldÿ Bozza gÿÿekerenek leweth melegÿch megh, abban march ruhath, es tÿd rea feolwl.

Egÿth Soth Mezzel elegÿcz ÿzwe, keold rea kÿwl.

Pefma fweth feoz megh vÿzben, aÿzal moffad beleol az

¹ Vízfolt miatt olvashatatlan szó; valószínűleg: Szajath.

² Vízfolt miatt olvashatatlan szó; valószínűleg: Azzu.

³ Vízfolt miatt olvashatatlan betűk; valószínűleg: Narancznak.

torkodat, az fwet kÿwl keofd az torkodra, es az vÿzeben vgÿan megh is igÿal. Bizonyÿ orwolfagh.

Fÿgeth feoz megh Mezzel eozwe vÿzben, tegÿ feÿer eb ganeth is bele porul, azzal mollad az torkodath.

Retkÿth eczetben es Meezben feoz megh, azzal kel az Torkot molnÿ.

Kechÿke ganeyath, Mezetth, Szurkoth, elegÿch eozwe, kÿfd az torokra kÿwÿl.

Ezwith taÿtekoth, 3 2. eos erre annÿ viola olayth es len magh olayth hogÿ eozwe alugÿek, Balha fwnek bellÿ magwat 3 s. Feÿer malwanak magwath, pÿzÿerche magoth aÿ 3 j. Mondola fan termÿth enÿweth, ves coriandrÿ vÿzben kÿ eÿel es Nappal abban aalÿon, azt 3wrd megh, es abbolis vegÿ 3 2. es abban az ket lath vÿzben porra tÿrÿth zeekÿw vÿragot ves 3 2. Saar kerepeoth annÿth, Mÿnd ezÿketh igÿen ÿol ÿzwe elegÿtween erÿffen kel kewernÿ, de harom vÿ Tÿkmonÿat is wl kÿzÿben, erÿffen eozwe chÿnald es habard, es chÿnald ezth az faÿo torokra.

Teÿel vnos vntalan mollad belÿl, faÿdalmat igÿen oltÿa.

[L. 98a] Egetÿth Fechkenek hamuÿat 3 8, Saffranth 3 j. s. Spicanardoth annÿth, elegÿch eozwe ezÿketh mezzel, mÿkor porra tÿrÿd, kend be kÿwÿl az faÿo es dagadot Torkoth.

Kek liliomnak gÿÿekereth tÿrd eozwe kowazzal, ruha altal fachÿyard kÿ az leweth, elegÿcz ÿzwe azt Dÿzno teÿel, forrald eozwe egÿ kÿwelle, azzal mollad az Torkoth, Smegh fakaztÿa.

Janototh teorÿ porra, elegÿch eozwe rola olayal. Anifumoth, Bakzarwo fweth vÿzben feoz megh, elegÿch ÿzwe ezÿketh, igÿÿek ebben egÿ latoth.

Fechkeket eges megh egÿ fazekban es tÿrd porra, elegich ÿzwe mezzel, egÿ Tal zallal kenÿ ebben az Torokban. Fÿ orwolfagh ez.

Gÿapÿat vagdalÿ megh aprora, Ilopoth feoz megh fa Olayban, kewerd abban az gÿapÿath, kÿwl az Torkoth takard mÿndÿneoltwl bele.

Tanulagh I Ezth igÿen ezeben kel veonnÿ mÿndÿnnek hogÿ az Nÿelw gÿÿekeremel keth cÿew vagÿon, kÿnek az eggÿken etel ÿtal megÿÿen ala. Az malÿkon az lelÿkzeth ÿar ala. Ha mÿkor azerth az keleweny az Etelnek Chÿewÿn vagÿon, es ez feolwl megh ÿrth orwolfagokkal sem el nem ozol sem megh nem fakad; Vÿaz gÿÿertÿath melegÿch megh az kezedben told ala melegÿen azth az Torkodban, mÿnd addigh hogÿ megh fakaggÿon az kelewen. Az vthan Arpa vÿzeth elegÿch eozwe Mezzel, es azzal mollad. Iÿyen ÿegbÿl eolmerÿd penÿgh azth megh mÿkor az Etelnek

chÿewÿn vagion, Nem Nÿelhet, de lehet az embêr. De mÿkor az lelékzet vewê chÿewên vagion, Nÿelheth, de nem lêheth, Smÿkor az leleokzet chÿewÿn vagion akkor ne bochÿas lemmÿt az Torokban, merth ha vgÿan bocÿatnÿ akarnalis az Lelêkzet vewê chÿewên be nem meheth, mÿnth [I. 98b] az maÿkon, hanem azth chÿyak Flaftrommal es molallal orwololÿad. Effele nÿawalÿaban igên ÿo az Nÿakra kêrêfkw[!] kèppèlÿéketh vethnÿ es az keth lapoczka kèzre is.

Ha latod hogÿ az kelewen megh eerth, ves egÿ darab fath az Szaÿban, Nezd ÿol megh hol vagion az kelewen, ha vgÿan ÿol megh nem eerth is, Mas hegÿes fawal gÿagd megh, ennel ÿob nem leheth.

Erlelé.

Dealteath, Bakzarwo fw magoth porul, Len magoth porul aÿ 3 2. Caffia fistulának belÿth, Sotalan Iros vaÿath, aÿ 3 j, Teorêth fÿgeth, 3 3. Mondola olayth 3 8. chÿnalÿ ebbeol flaftromth, téd rea.

Gyermèkchÿenek.

Vÿola vÿraganak vÿzeth, awagÿ Azzu vÿolath, fêz megh vÿzben, azth aggÿad ÿnnÿa.

ÿêdêrnek vÿzeben fonnyas megh azzu fÿgeketh, awagÿ vgÿan feozd megh, varas torkath kÿs gÿermèknek ezzel mollad.

Eokêr Nÿelw vÿzeben elegÿch zucharom candidomoth, kÿs gÿermeok megh lebeolwlth torkath azzal mollad.¹

¹ Az I. 98b laphoz ragasztott levélsíkra az első kéz az alábbi kiegészítő fejezetet jegyezte; rectoján:

Toroknak es az Lelêkzeth vewê Cÿewnek repedêzêt voltarol.

Mÿrrhat tegÿ az Nÿelwe ala, es olwaggÿon oth el.

Eoth lewelw fwet fêz megh vÿzben, azzal gargarizalÿon.

Teÿeth vegÿên zaÿaban, azzal gargarizalÿon.

Muftar lewelenek fachÿard kÿ az leweth, es azzal gargarÿ-zalia az torkath.

Versoán:

Kos tÿewÿfseth tÿrÿ megh, Mezzel feozd êzwe, es azban nÿelyên el nÿalogatwa.

Liquiricia gÿeokernek awagÿ lewelenek kÿ fachÿart leweth vÿgÿe Nÿelwe ala.

Torokban ha ualamy teneyek.

Ha valamý Têwýs awagy hálnak chýontya akadna az Torokban ben, Sos vÿzzel olayth elegyich eoꝝwe es az Torkoth azzal moffad.

Cytromnak bellê belyth fachyard kj eczettel elegyich êꝝwe ha Nadal ragadot az Torokban, mofd ezzel, Smegh êly. Az fêldy Bozzanak az lewe is azth chýelekeody.

[L 99a] Okadafra erêkeoggÿek mÿngyaraſth az, valakÿnek Torkaban valamý tÿmÿk beleol, vÿath velle az zaÿaban awagy vÿaz gyertyat Nyuchon az torkaban ala. Ha penygh ez nem haznalna: Feoth tehen hulth, egy darabot kês erês temerdêk czÿernawal altal, azth nyelye el de az czÿernanak eggÿk vege kezben legÿen, ſmÿkor az hulth el Nyely, laſſan laſſan vond fél az czernan, azzal mÿnd eggÿwth ky vonodyk az mÿ az Torokban akadoth, vagy Têwýs, vagy Hal cÿonth, vagy valamý lezên.

Sokan ÿryak azth is, hogÿ az Machkanak ganeawal kel az Torkoth kywêl teorlenÿ, es ala megÿen awagy ky ÿw onneth.

Branchus
Raucedo

Torokban lewê Natharol.

Harom lewelw fweth feoz megh vÿzben, abbol agy ÿnnya, ez mÿndên turhat ky hanÿath.

Muftart, Repa magoth, aſ 3 j. Borloth Huꝝ zemeth, Tormath, Fekete gyoparth, Apiumoth, aſ 3 j, elegÿched eczetben es megben ezêketh porul, ezzel moffad az Torkoth melegên.

Muftar magoth ket kalanban az mÿ ferne feozd megh, elegyich egy kalanny Mezes borban, melegyich megh. Es tarch lokaÿgh az zaÿadban, Nyíd megh az zaÿadat, es az Nyal es Turha vgÿan ky futh.

Malwanak magwath teord megh es vÿrês Borban elegyich megh, azzal moffad az Torkoth.

Tetw fwnek az magwabol vegy harmÿnczêteoth, egy... s¹ Maſtixal elegyich eoꝝwe, ragÿad azth, ſky hanÿod ... h.²

[I. 99b] ſlopoth egy marokkal feoz megh egy Mezêly vÿzben vgÿ hogÿ ſelygh el apaggÿon, vel mezeth az vtan bele 3 10. Eczetêth 3 j. s. az ſlopoth vêd ky belêle, es az lewewel moffad az Torkoth.

Arpa kaſath feoz megh, es annak az lewewel gargaryzalya az Torkath.

¹ Vízfolt miatt olvashatatlan szó; talán: kewes.

² Vízfolt miatt olvashatatlan szavak; valószínűleg: az turhath.

Fuladafrol.

| Strangulatio

Az Embérnek neha megh eflyk hogý az Torkaban fuladas lezén, merih vagý iol megh nem ragýa az falath, vagý igén azzu az kenýer. Gyakorta eflyk ez is, hogý az falath igén nagý, Neha penygh az Etel awagy az Ital az Torokban nem megýén arra az chýewre mely az etelnek ýtálnak Cýewe, tudny illýk az gegere, hanem talalkozýk menný arra az vthra mely az lelékzet vewefnek Cýewe, ký mýkor tértenýk, azonnal azon kel erékédny hogý okaggyék az Embér, ýelélben ha az falath az Etelnek Chýewenek az Eleyn akadoth megh. Ha penygh az lelékzetnek chýewýre ménth. Az Nyakat kel hatul wthny, es az Torkot kezzel nyomogatny kel, ozthon ménnel nagyobban es eréffebben lehet, lehellený kel. Ha penygh valamý chýontochka vagý valamý akadna megh, arrol ýrtunk oda feol.

Az fuladas Neha megh eflyk gonoz es nem ýo | Oruoisagok eledeltwlis, mýnth gonoz gombatul igén megh elhetýk.

Errwl valo orwollagh. Týk ganeth zarázth teorý megh porra, eczettel, vyzzel, Mezzel, Borral elegých ézwe, ad megh ýnnýa, hayolýon le es ký okattattýa.

Sos Mezeth eogýek, ez is igén haznal gombanak az é mergéfege ellen.

Ezérýo fwnek es feýer wrémnek fachýard k...¹ leweth, ad azth ýnnýa.

[I. 100a] Kechke ganeýath Mezzel es olwaztoth zurokkal ézwe elegýoched azzal kennýed kýwl be az Torkoth.

Vérés hagýmanak ký fachýart leweth, elegých ézwe Mezzel, ad megh ýnnýa.

• Eyely hortýogasrol.

Kaproth tegý feýe ala hogý ne tuggýa, Nem zol almaban es Nem is hortýogh Eyel.

Almaban ualo zolasrol.

Ifthen fayath fêz megh Eczetben, ad megh ýnnýa, Inem zol almaban.

¹ Vizfolt miatt olvashatatlan szavak; talán: ký az.

Nyaknak lajasarol.

Rutath fêz megh Fa olaÿban es vaÿban, ezzel kend az nyakath.

Kapor olaÿth, Ludhayat, zarwas zarwa veleÿet, három peng Nyomatnÿ téreoth Camforth, elegÿch êzwe, ezzel kennÿed az Nyakath.

Bak fweth Sawanÿu borban feoz megh, ez is iol haznal ha az Nyakra rea kêteod.

Ha Fluxus vagion az Nyakadban, kÿ mÿa ÿol nem mozgathatod az Nyakadath. Dÿzno hayath, Lud ganeÿath olwaÿd eoÿwe egÿ Serpênÿében, keofd azth melegên az Nyakra, ezth gÿakortha mÿwelyed, merth mênnel ÿnkab gÿakorlod, annal ÿnkab haznal.

A z T w d ê 2 ê l.

Twderél walo gond vÿfeleléd ilÿen modon legÿén.

[I. 100b] Feÿer Bagolÿ Borloth healÿ megh es têrd êzwe Nadmezzel, kechke Teÿben awagÿ vÿ vaÿban fêzd megh, ezth egÿed, merth az Twdêt ez igên eltetÿ, vÿttÿa es eréflithÿ.

Kel kapoztanak leweth fachÿard kÿ, hÿggaggÿon megh, annak az Tÿztayawal melegÿch Mezeth eoÿwe azth egÿed. Twdêdet ez eréflitÿ es megh tarthÿa, az Torkodath is tÿztÿttia.

Vÿ Edes Borth forralÿ feol, hand el az taÿtekat. Etel eléth, Etel vthan is ezth igÿad, Twdeodnek ez mÿndênnel tébbet haznal, merth Cÿweÿth is mÿnd fên Imÿnd alath igên megh tÿztÿttia.

Liquiritianak gÿêkereth tÿztÿycd megh, fêzd megh vÿzben, azth igÿad.

Kechke Teÿeth enheÿra ÿnnÿa igên haznos, merth eltetÿ, vÿttÿa es eréflitÿ az Twdêth.

Raakoth énnÿ gÿakortha Twdének haznos.

Az Twdének penÿgh igên lok fele bantalÿ leznek, Magaban valo mertekletlenfegh, megh zorulas, Megh twzefwles, Genÿetlegês fakadas, es Azzu korfagh. Neha Szel is szorul az Twdében de termezeth ellen es igên rÿtkan. Es akkor az kêrwl valo rezeketh vgÿan kÿ terÿtÿ kÿ Nÿútÿa es ha mozogh faÿlalÿa az Twdêth, es Neha vgÿan Nagÿ erêzakkal is kÿ akarÿa magath onneth wthnÿ. Az magaban valo mertekletlenfegh ÿelélben az kÿ hÿdegh az Szaraz is melÿ az Toroknak arteriaÿth megh darabofÿtÿa zaraz hurutoth hoznak, melÿ huruttal lemmÿ Nedwellegh kÿ nem vetethetÿk, Ez igên rÿtka zabafulan vezên... es meleghe Egre,

melegh ýtalrais aad kewanlag...¹ [I. 101a] Az Melegh mertekletlenlegh penýgh, hýdegh Egeth es hýdegh ýtalth kewan, es igén gýakor lelékzetét vezén, es ha igén nagy lezén az Mertekletlenlegh, faydalmat hoz.

Twděnek megh szorulafarol.

I Obtructio

Twděnek megh zorulafa gýakor beteglegh es igén nagy dologh is, merth horutoth hoz es Nehezen lehelth, ký annýwal nagyob, menýwel az Twděnek megh zorulafa nagyob: Ennek Sok okaý vadnak. Nedwellefegnek foklaga, Nedwellefegnek megh Okay temerdeokeodefe. Nedwellefegnek kęwe valtozafa, Nyers darab hus mýnth egy zémélchę. ezękręl zwkzegęs eggýenkenth ýrný.

Az Nedwellefegnek lokalaga arra az hartýara, az ký az lelékzeth vewę chýewnek eleýth be takarýa ha rea chýorogh es el borýttýa, megh rekeztý az Szozatoth ees rekedęzelth zęréz. Vgýan azonth chýelekeodý az Toroknak awagý az lelékzeth vewę chýewnek is darabos voltha, az vagý fwltwl, vagý wéltelstwl vagý hýdegtvl leoth. De ha az Nedwellefegnek chýorgafa, az lelékzet vewę chýewnek ellę rezenek hezagýaban megýęn be, az nemýnemw chýpkędeffel valo kýs horutoth zęréz. Ha penýgh az a Nedwellegh az Melýben awagý az Twděben szal ala, valoba valo igaz horutoth chýnal. Az ký az Melýnek albo rezebél ýw es zarmazýk fél. Merth ez lezén attul, hogý az termezeth azth az mý megh zorýtafra es chýpkeodefre igýekeozýk, eo is féllette nagy eręlkeodeffel es leleokzetnek ký fuualawal akarýa azth ký vethný, zýnthę olýan modon, mýnth mýkor az ...² es ýtal kęzeoth valamý be zalad az lelékzeth vewę Cýewben. Az mý penýgh az Twděben [I. 101b] be chýorogh, ha az igén vekoný Nedwellegh lezén chak horuttal nehezen vethetný ký, merth az lelékzetnek kýwl valo be vetęle melýeth be zýwonk azt elęl talalwan, výzza verý, es az Twděre výzza megýęn. De meeg ennelis nehezebben hanýattatýk ký, az ký igén feollette temredęk es lassu kefédelmes Nedwellegh, mert azt az lelékzet lem tereolhetý el, ký lem mozđýhattia helyebél, fél lem hozhattýa kwnnýen.

Mýkor vyonnan vagýon es meegis ýwtęn ýw es chýorogh az Nedwellegh, annak chýpkeodę voltatul az lelékzet vewę Chýewnek eleý vgýan Eegh es ragattatýk, es gýakorta valo horutochka-

¹ A kipontozott részek vízfolt miatt olvashatatlanná vált szavakat jeleznek.

² Vízfolt miatt olvashatatlan szó; valószínűleg: etel.

wal bantatýk megh, mely horuttal valamý kichýn ýw ký, vagý vgýan lemmý lem ýw. De mýkor az ozhon megh allapodýk es az Twdéhéz ragad, rýtkabban lezén az horutas, ký az lelékzet vewé Chýewnek eleýnek egetefe nekwl, valamý temerdékéth hoz feol, az Melýnek allo rezebeol. Mýkor penýgh kewes es kényw az chýorgas, keweleb nehelleggel vagion. De ha Nagý es Nehez az Chýorgas, nemýnemw lelékzethnek vgmýnth megh fuýtala zorongath, gýakor ees hamarlaggal valo az leleokzeth vetel awagý be zýwas, de azerth kewes Eeg zýtathatýk be. Az Melýben es es [!] az Hath gerezben Nemýnemw Nehellegh lezén, zýnthé oth ahol az Twdé fwgh es az hartýakhöz vagion ragadwan. Melegh legýén ę penýgh az Nedwellegh az ký ala chýorogh, az Chýpkeodesbél zomýuhozalbol es azoknak ýeleýbeol melyeket megh ýrtük az Chýorgafrol, megh eolmeréd. Toabba . . . temerdék es Nedwellegh, az Twdeoth es . . .¹ [L. 102a] arteriaýth el foglalwan igén zaráz horuth kéwetkézýk kýwel vgýan lemmý ký nem vettetyk. Ez ilyen igén nehezen lehet, az lehelben valamý Swéltelth awagý hortýogalth mýwel, azerth hogý az Twdének lelékzet vewé cýewýhéz vagyon eréffen ragadwa, es az lelékzetnek vtath el zorýttýa melyén ký mène az lelékzeth.

Tufsis |

Horuthrol.

Okay] Az Horutnak penýgh vgýan Sok okay is vadnak. Merth

1. az lelékzeth vewé ezkéznek hýdegh mertékletéffege is megh
2. zérzý. Az feobél mýkor az lelékzeth vewé Chýewben Ned-
3. wellegék chýorognak, vgh is megh lezén. Azon lelékzet
4. vewé chýewéth mýkor valamý zarállagh belél kérwl vezý,
5. horutoth zéréz. Az Etel ýtal mýkor fel fele megýén, az is horutoth hoz. Az gýlýztak mýkor az gýomroth bantýak, azis
6. kewes horutot chýnal. Erés chýpkeodé Nedwellegh ha az
7. gýomroth megh bolgattýa is es haborgattýa, es valamýth az To-
8. rokban fél veth az is horutoth zéréz. Az Twdében valo Ned-
9. wellegh es Derektan, Twdének megh twzelwefe. Oldas[!]
10. faýas es raytha keles ký nagý Nýlallalval vagyon. Azzu korlagh,
11. ezék az horutnak mýnd okay. Kwlé dolgok is megh hozzak az
12. Horutoth. Fwfh, por es mýndén affele awalamý az lelékzeth vewé Cýewéth megh zaráztýa.

¹ A kipontozott részek vízfolt miatt olvashatatlan szavakat jelölnek.

Par hagymath meleg hamuban fws megh, es mykor [Oruoisagok] alunný megý azth egýed igén gyakorta.

Chýerélnýe fanak Enýweth Borral elegých ézwe, ... gyad.¹
Egý Bab zémny Mýrrhat nýelý el.

[L. 102b] Výolath, výzy teoknek výragath añ M. j. Malofa awagý Tengéry zéleoth, Liquiriciat aprora metelwe, añ 3 i. Marthý lapunak gyékereben 3 j. Eorwený gýeokereth 3 s. Arpa kalath M. s. ezéket fézd megh výzben, zwrđ le az leweth es fachard ky, elegých megh Nadmezzel az mynth zeretéd, ebben napýaban ýgén gyakorta hérépéges.

Edés Mondolanak olayath Iros vayal elegýcd ézwe laffu zennel, es az Melýeth az porczogotul fogwa mynd az torkaýgh fél gyakorta kennýed, Sarga váaszt lapých megh, es melegén azth téd feolwl az Melýre.

Bozza fanak výragath veréfenýén zarazd megh, de megh oltalmazd hogý ellé ne érye, az vthan térd porra, es egý kalanny borban elegých ebben, ez porban, ezth igýad gyakortha. Probalť dologh.

Egý edés Almanak meld el az pupýath, az belýt vayd ky es télch megh Saffrannyal es témýennel, de az mynd ketté egy-aranth legýén, takard výzes Szélben az Almath, meleg paralban fwđ megh iol eréffen, hamozd megh, meld Neggýe mynd Saffranýoltul Thémýenéstwl, egýe megh Negý falatban az hurutos embér, Erre félwl egý pohar Borban agý Théréth Saffranth es témýenth megh ýnnyá, takard eréffen be az vthan, ezth három reggel mywelyed enheýra. Smegh giogýul.

Len magoth es Borloth teorý megh, Mezzel ezth elegých eo3we, ezth egýed.

Mondola olayth igýal gyakortha.

Retkét fws megh azth egýed, regý horutot megh giogýth.

[L. 103a] Hay Newelé fwnek gýeokereben igýal meg porul három Nehezékeoth.

Foghagymath feoz megh azth egýed ha regý horut vagyon rayťad.

Salýat, Feýerwrméth, kémennek gýeokereth, fézd megh feýer borban enhera azth igýad.

Hillopoth, Fenýw magoth feoz megh borban, timporald ézwe Nadmezzel, ýgyad azth.

Kapozťanak magwath, Chýalannak magwath téry megh es elegých eo3we Mezzel, fézd megh výzben, Es azth igýad.

¹ Vizíolt miatt olvashatatlan rész; valószínűleg: azth ýgyad.

Egy marok petrefelméth, kémenth gyeokereftwl, Retkéth, feoz megh borban, egy ideigh ezth igyad, es ha vgyan amaz megh fuyto horuth volna is raytad, megh giogyth. Probalt orwolflagh ez.

Kakuk fweth azaly megh térd porra es kewerd Mezben, eod megh, ky tyztittya az horutoth.

Harom fê foghagymath, az meny Dyzno hay ehêz elegh, térd eoꝝwe, estwe mykor le akarz fekwnný twznel erêlsen, megh kenelled az Talpadat, az hatad gerenchyth is valamenyre. Harom nap chyelekéggyed ezth, myndên nagy horutaltul megh giogyth.

Hiffopoth, Fygeth, Rutath, Mezzel êzwe fêz megh vyzben, es azth igyad.

Maaknak heath feozd addygh vyzben hogý fele el apaggyon, elegych mezeth ahoz, azth Nyeld el.

Sarga liliomoth fêz megh vyzben, annak az pa...¹ Nyelyed es zyiad be az Szaýaddal.

[L. 103b] Repczeth fêz megh vyzben, elegych êzwe Nadmezzel azth igyad.

Salya vyzeth igên gyakorta igyal.

Chyombort egy marokkal, Lo mentath annyth, Bakfwet annyth, Cýcoreath gyeokereftwl, kémenth gyeokereftwl kel[!] liliomoth gyeokereftwl, añ ž j, ezéketh egy Icze vyzben feozd annyra hogý chak fele maraggyon, enhera myndên reggel igyad.

Eorweny gyeokeret teorý porra, Mezzel elegych êzwe es Nyeld el.

Egy vérês hagymanak meld el az pupyath, télch megh Bechy tétretlen Saffrannyal, chynald be, lwd megh parasban, hamozd megh az vthan es fachyard tyzta ruha altal egy poharban, yd megh melegên mykor le fekwzél estwe agyadban.

Machka téwyfnek gyákeret feozd megh feyer Borban, yd azth reggel es estwe.

Kenkêweth fel latoth teorý porra, Belzoynomoth ma fel penz nyomonýth, reggel es estwe hýg tykmonba ezth egyed, ha ezth myweleod harom napon, megh gyogulz, vyonnan valo hurutrol yo orwolflagh.

Fygeth, Malofa zéleoth, Liquiriciat, vayat, Saffrát, fêz megh borban hogý harmad reze el apaggyon, ezt igyad reggel es estwe.

Kek liliomnak leweleth, Feoldy téknek leweleth, parhagyat gyemberth, Borloth, zékweth, fa olayt mynd egyenlê mertekkel ezéketh feozd megh, zwrđ megh ezzel keneld melegên az Melýedeth.

¹ Vizfolt miatt olvashatatlan rész; valószínűleg: parayath.

[L. 104a] Fenÿw magoth mÿnd leweleltwl tÿrd megh, tÿd egÿ fazeokban, tÿlch vÿrÿs Borth rea, es alÿon hatod napÿgh raÿtha. Az vthan Iros vaÿal es ohaÿal fÿzd ÷zwe, abban ves Ebzÿleot es Diptamulth, ezth ilmeth fÿzd ÷ol erÿllen eoÿzwe, hogÿ megh feo, Sarga pozton zwrđ kÿ, azzal kenefđ az Melÿedet mÿndÿnÿftwl.

Liliom olaÿth, Mondola olaÿth, aÑ 3 3. kappan vagÿ Tÿk haÿat, 3 j s. Iros vaÿath Sotalanth, 3 2. Bak zarwo fwnek kÿ fachÿarth leweben 3 j. Nagÿ Malwa gÿÿekereben, Eorwen gÿeokereben, kek liliomnak porul az gÿeokereben aÑ 3 j, Safrant ket penz nÿomonÿth, Az menÿ vÿaz ehÿz elegh feozđ eoÿzwe, ezzel kenefđ az Melÿedeth.

Mogÿoronak belÿth Mezes vÿzben igÿad.

Anÿa laputh kÿt Martÿlapunakis hÿnak, fÿzd megh vÿzben, az paraÿath zÿiad be melegÿn.

Kochÿordnak leweth igÿad, awagÿ egÿed Tÿkmonban, haznal.

Eokÿr farkat feoz megh vÿzben, azt ÷gÿad ha igÿn regÿ horuth vagion raÿtad.

Maltixoth, Camforth, aÑ 3 j., teord porra ezÿket, es az menÿ eczet egÿ tÿkmon heaban ferne, Smegh annÿ fa olaÿth, Smegh annÿ vaÿath, mÿnd ÷zwe kel elegÿtenÿ, ezzel az embÿrnek az Agÿekath ÷o melegÿn kel reggel es estwe kennÿ.

ÿegenÿ embÿr orwolfaga. Az menÿre lehet tarch megh az lelÿkzetÿth, Mÿndÿn napon erÿllen fuÿad ...eth mÿndÿn kedwezefnekwl. Hÿg tÿkmonba ... tÿrÿth kenkÿweth.¹

[L. 104b]

Gÿermÿkcheknek.

Ha zoptatos az kÿs gÿermÿk, vÿonnat feÿÿt kechke Teÿeben elegÿch egÿ kÿs vÿzeth, ad megh ÿnnÿa.

ÿab zalmaban kel fÿreoÿztenÿ.

Tengÿrÿ zÿleoth tÿztÿcchon megh az daÿka, azth ragÿa igÿn ereoffen megh, aggÿa az gÿermÿknek: Mondola is ÷o azon modon.

Maltixoth, Tÿmÿenth, azzu fÿgeth, teorÿ eoÿzwe, az melÿ kÿs gÿermÿkche Nathatul horuth, Ezt fÿn az feÿere kÿlled.

Teÿben ves zucharom candidomoth, liquiricia gÿÿekerenek egÿ kÿs leweth, agÿ ebben ÿnnÿa.

Kÿmenÿ vÿzben ves zucharom candidomoth, ha az nÿnchen chÿak Nadmezeth, ebben agÿ ÿnnÿa. probalt orwolfagh ez.

¹ A kipontozott rÿszek vizfolt miatt olvashatatlanrı vılt szavakat jelölnek.

Kendër magoth teorÿ megh, annak leweben tegÿ zucharom candidumoth, vagÿ Nadmezeth, ad azt ÿnnÿa.

Tehen teÿeben forrald feol az kos t w yfl eth, es ad azth ÿnnÿa.

K menth m ynd g  kerestwl eg  marokkal, f zd megh vg  hog  keth reze Bor, harmad k reze M ez leg n, liquiricia g eo-kerenek k  fach arth leweben teg  eg  Nehezek th hozza, reggel es estwe meleg n aggiad ezth ÿnnÿa.

Petrel yeomnek es k mennenek fach ard k  az leweth, eleg ch eo we azzon  emb r Te ewel, ezth aggyad ÿnnÿa.

[I. 105a] Iros va al kenn ed az k s g yermeok Mel eth, az vthan k mennenek megh t r th porawal h nch be, az mel eth, az vthan meleg  g apottal vag  meleg ruhawal  ol be f gg ed es takar ad, m ynd reggel Sm nd estwe ezth ch elekeogg ed.

Len magoth, Bakzarwo fwnek magwath, forrald megh fol o v zben, az vthan zwrđ  ol k , teg  eh z valam  kewes va ath, Meleg n ezzel kenn ed mel eth reggel es estwe az k s g yer-m kch enek.

T kha at, Ludha at, Recze ha ath, v  va ath, a  3. Fe er lilium ola th, Mondola ola th, ze kfw ola t, a  3. Bor u ch ont anak vele eth, 3 2. eh z az men  v az illend  ch nal  ken   reth, meleg n estwe Es reggel, az mel eth, hafath, oldalat, Ezzel kenn ed.

Althma,
Anhelofitas,
Sufpiriolitas

Nehezen lehesr l es fuladoz rol.¹

Ok  1 Ez nehezen lehelnek awag  lel kzet vetelnek  nkab az   nyawalia a, lez n m kor az lok Nedwelleg t k  nem p k-hető Emb r az Horuttal m nden stwl, hanem valam  maradeka annak, az lel kzet vew  ch ewnek awag  Twd nek wregeben megh marad, es ig n oda ragad, ann ra hog  onneth f l nem zakadhat, de  nkab wd wel megh temerd keod k es vg an oda zarad. K  m kor ozthon az meglegnek ere ewel w egh awag  Maa  Iz nw n alla valtoz k, Es ozton az k r fkeorwl valo lok

¹ Az I. 105a laphoz ragasztott lev lcsik versoján az első k z irásával az alábbi betoldás olvasható:

Az k  Nehezen vez n lel kzeteoth, ha ennek el t lt három eztende e, loha megh Nem g og ul. Ha ven Emb r n vag on is g og ulhatatlan. Ha ez il en emb r vntalan de k ch n lel kzet th vez n es h degh az, nem er eztend th, megh hal fulad ssal.

Rectoja  res.

chörgaloknak myndénykebeol ehéz ez temerdék wegh zýnw Nýalhoz valamý rezechke maratton oth maradoz, Es Laffan lal-
 fan oztón annak nagý lokalaga az Twdeonek Chýeweyben es
 wregeben megh gywlekeozýk, Lezén oztón az Lelékzetnek Nehe-
 zén vetele. Ez penýgh gyakortha [L. 105b] az olýanokon lezén, az
 kýk az feobeol valo chörgalfal kýth Magýarul Nathanak hýnak,
 gyakorta bantatnak. Es az horutofokó, ýelésben az ven emebéré-
 kén, Es az kýknek igén zoroz twdeyék vagyon. Az lelékzetnek
 nehezen vewé Nyawalýayabol kéwethkeozýk oztón, Maffele
 Nyawalýa, az az Olý lehes pýhes, mely kénnýen lezén | Ortophnaea
 amýkor embér egýenésfen vagion, de ha le fekwzýk, el fulad.

Ez Nyawalýa megh éregbédwen, az Nedwefleg | Hýpopeia
 megh lwl es vgýan keowe is valtozýk, mýnth hogý | Grando
 lattatoth es talaltatoth az Anathomicusoktul, mýkor az Twdét feol
 mecczéttek, kemený kéwek, Saýth zabalú kéwek, Megh lwlth
 Nýalak, kýknek myndényknek vgýan hartýaya volth. Lattatoth olý
 Embéris, a ký munkaban mýkor igén megh hewélth, horutaný
 kezdwen, az Twdébeol kemený kéweketh pékeoth ký akkorukath
 mýnth egý egý arpa zém, olýakat ýs mýnth egý eoregh borfo zém,
 de azerth vgýan ýo egessege volth, chýak hogý nehezen leheoth,
 es az Melýenek kézepýben valamý Neheslegéth erzéth. Ez Be-
 tegfleg penýgh nemelyekén lezén fuýtogatásnekwl valo nehezen
 leheffel, Nemelyekén fuladalfal valo Nehezen leheffel. Ezzel az
 kýk bantathnak, félélte nagý zorýtalfal chýak nem megh fulad-
 nak, es Nagý hofzú lelékzeth vetelnek altala, lok hýwés Egeth
 akarnak es igýekéznek be lziný, merth annekwl igén zwkélkeodýk
 az Szýw. Myndéneoket affeleket Nehez lelékzetwknak es fuladozok-
 nak mondhatný, valakýk Enhera, awagý Nyuktokban, es týzta
 lewen az Eég, ýobban vehetnek lelékzetéth, De mýkor az bennék
 valo hýtwan zerzam hýdegh awagý Nedwes Eeggel, awagý lok
 zabalodalfal megh Nedwefédwen es vgýmýnth megh dagadwan
 megh [L. 106a] ýobban megh éntetyk, výobban valo Nehezen
 leheffel bantatyk az megh vgýmýnth, Annýwal ýnkab penýgh
 hogý ha tébzér is ífmeth ífmeth térténeth zérenth valamý výonnan
 valo chörgas az regý gonozzal megh bantatoth arteryakra az az
 lelék lako Erekre omol. Mely mýa megh lezén az, hogý effele
 hertelen ket nehez ok mýa, megh fulaggýon az Betegh. Gelenus
 iolleheth azt mondotta, hogý sem az chörgaftul, Sem az Twdé-
 nek Twzefwleletwl, Sem az Twdében terméth Hufutl, Sem az
 megh gényetlegéfwlefl, hertelen nem fulad megh az embér, hanem
 chak az olýan Torok gyktul, a kýnek sem az Torkaban sem az
 Nyakaban annak moggya ký nem tecczýk.

Sphäma | Nyers zabafu hulochkaÿs terém az Twdének leleok lako ereÿben, es azokath megh zorÿttÿa, kÿtwl azon modú Nÿawalÿaiok lezén mÿnth az Nehezén leheoknek. De ennybél megh valaztatÿk, hogÿ ez lassan lassan newekédÿk es lemmÿ chÿorgalnak eolmeretÿ annak elétte nÿnchen, es effeleknck hortÿogafnekwl es Melÿe Sÿwafa nekwl valo leleokzeth vetelék vagÿon. De azerth Sÿmazérent vgÿan mÿndén regÿ zorulas az twdében, akar mÿ okbol tértenth legÿén igén vérlénÿés. Ha penÿgh az az Nyers zémélchÿeo zabafu hulochka annÿra be hath mellÿén, hogÿ nem chÿak az temerdék lelék lako erekben, hanem az vekonÿ erekben is kÿk zomzedofok az Szÿwel be ragad, Nem chÿak nehez lelékzeth vetelth zéréz, de kwlémbkwlémb fele es egÿenétlen gÿakorta valo feol verelth (lezén,) az mÿnth Magyarul mongÿak lebegelth. Es akkor ozthon az Szÿwnek dobogafa, El aÿulas, es Szÿw fogas kéwetkézÿk, mÿkor ÿmmar az Szÿw is vgÿan megh nÿomattatÿk.

Feyer wrméth téry megh es ÿd megh eczetben, haznal az fuladozwa valo lelékzet vetelrél.

Eledele | [L. 106b] Ez ilÿen Nÿawalÿaban lewének mÿndén eledele zaraÿ es melegh legÿén. El kel tawoztatnÿ hÿdegh es Nedwes Egeth. Elnÿ kel, fogollÿ hullal, Tÿkkal, kappannal. Apro madarkakkal. Hal etelth, gÿwmélchêth ees mÿndén bêchw eledelt, lenchÿet, Borlot, es valamÿk temerdék Nedwefegêth chÿynalnak, el kel tawoztatnÿ. Gÿakorta elÿén Hÿloppal es kémennÿel. Itala | Borth igiek es vgÿan ÿo modon bathor chÿak hogÿ feyer vekonÿ Bor legÿén. Etel elêth tegièn munkat es magat gÿakorlalth de igén lassufaggal es ne hertelenleggel. Az melÿet melegh ruhaual tértenÿ igén ÿo, Elmenek bantafatul es haragtul igén oÿa magath es banattul.

Oruofsagok | Fêldÿ Thémÿenth, liquiriciawal es Tengêrÿ zéléwel Anifum maggal vÿzben fêz êzwe, azth igÿad.

Vêrés hagÿmath feoz megh vÿzben, awagÿ Swld megh latarnak twzben, azt a hagÿmath vaÿal es Nad-Mezzel elegÿch eoÿwe, es êd megh.

Multarnak magwath akar Etelben egÿed, akar penigh ÿtalanban igÿad.

Fekete pèzerchenek fachÿard kÿ az leweth, awagÿ fêzd megh vÿzben, azth igÿad.

Zerechÿén Dÿonak olayath igÿad.

Chÿombort téry porra, elegÿch eoÿwe Aloeffel es Mezzel, ÿd megh vÿzben.

Földy Tékbzol es Mezbel chýnalý lagý Lýktariomoth es azth egýed.

Bors fweth es Mezet fész megh vyzben, azth igýad.

Iíthen faýanak magwath teord megh, es Mezes vyzben azt igýad megh.

[L 107a] Chýpketh, Fýgeth, egý kys Saffranth, feoz megh týzta vyzben fêdel alath, mynd vntalan ezth igýad melegên.

Feýer wrmêth, Salýat, kémennek gyêkereth feozd megh vyzben, ebben igýal melegên.

Kapor olaýth, rutha olaýth. añ ž j. Týk haýat, Recze haýath añ ž 2. kek liliom gyêkeret, Eorwen gyêkeret, añ ž j. len magoth, ž s. Calforeumoth ž 3. vyzth az meny eheoz elegh, chýnalý kenê Ireth beleole, de legh elêzêr mykor megh akarod kenný ezzel, az Melýnek porczogoyat temerdék ruhawal têrêlyed, hogý az Melýnek Chýwey megh tagulýanak, es az vthan kennýed az ýrrel.

Fýgeth, vadocznak lýztýth, Sha az nýnchen, Arpa lýztéth Mezzel es vyzzal chýnalý eozwe, lagý flastrom moggyara kêld az Melýnek porczogoyara fêlwl.

Tengêry hagymath fész megh Mez lérben, de elêzêr megh lwd az Tengêry hagymat, az vthan feozd megh. Es azth igýad melegên.

Rokanak twdeýet azald megh, têrd porra, es azth ýd megh borban.

Fekethe pèzerczenek ký fachýart leweth hat Nehezekêt, elegých êzwe Bechý fwel, Babých fwet fész megh vyzben abban elegých az pèzerche leweth es az Bechý fwnek porat, ýd megh melegên.

Bolufarmenufth elegých eozwe zep týzta feýer borral es vyzzel, ezth igên haznos ýnnya melegên.

Talmofo fwnek gyêkereth, akar meg igýad, akar twzre tégýed es az parayat torkodban bocýaffad, ha vgýan benne kêlt volna az Melýedbe is megh fakasztya. Azon talmofo fwnek az leweleth gyêkerestwl feozd megh vyzben, azt igýad.

[L 107b] Híllopoth, Chalannak magwath, Liquiriciat, Tengêry zelêt, kek liliomoth, Feýer pèzeczeth, añ ž j. Venus haýath, egý marokkal, Fýgeth Týzet, fészd megh ezêketh týzta vyzben hogý fele el apaggýon, ez vyzeth zwrđ megh myndên haýnalban melegên, hath latoth igýal megh ebben, ha vgýan regý fuladozas es regý horut volna raýtadis, megh giogýth ez orwollagh.

Kegyo fweth têweth teord megh, es Mezben chýnalý lagý Lýktariomoth, azth egýed.

Gyermékchenek.

Mondola olajth, § 2. s. So nekwl valo vÿ vaÿath, § j. Têrêth Saffranth gr 3. tegÿ ehêz egÿ kÿs vÿazth eÿzel kennÿed az kÿs gyermek Melÿeth. Az Fwle têweth penÿgh fa olajal kennÿed ala.

Peripneumonia |

Twdének Twzefwleferêl.¹

Twdének megh twzefwlese, neha forrolaggal walo megh dagadással, mely dagadas kemenÿ es fajó, lezên. Neha verbél es Sarga Sarbol êzwe elegÿtteteoth feol fuualkodoth dagadással leleÿ | lezên. Ennek bÿzonÿos ÿeleÿ ezêk, hogÿ az leleokzeth vetel nagÿ Nehelleggel vagion, az Pofak feolêtteb valo Twzefleggel Twzefwlelti | vérêffelnek, az Szêmek megh fuualkodnak. Ha Twzes dagadaftul vagÿon (azt mongÿa) hogÿ verêlth pêk, hanemha igên Nyers az Nyawalÿa, Az Egez Melÿnek es porcÿogóÿa alath valo hulnak ket felêl, nagÿ zorongala vagÿon es az Haatnak nagÿ Nehellege, de eÿzel feoleotteb kemenÿ beteglegh nem tartÿa. Az Vertwl ees | verbeol es Sarga [L. 108a] Saarból ha vagÿon, ho-farga fartul | ruttal Sarga Nyalat hanÿ, az kÿ nem félêtteb elegÿês verrel. Eÿ az Melÿnek kÿllfeb zorulafawal vagion es Nehellegewel, de az Beteghlegh nagÿob gÿuladással gÿêtrÿ es egethÿ. Mÿnd az keth fele penÿgh, awagÿ magatul az Twdêtlw lezên, awagÿ Torok gÿktul, vagÿ az Nÿlallo oldal fajás vthan lezên, mÿkor az Torokbol awagÿ az oldalbol az Nedweflegh hertelen az Twdêre megÿên. Azerth hogÿ az Twdének twzefwlese amÿkor az oldal fajasbol lezên, igên feolêtte gonoz. Valamelÿ Twdének gÿuladafa, magatul vezên eredetêth, lezên az vekonÿ es Saros vertwl, az Szÿwnnek ÿob feleol valo Szarwabol, az lelêk lako Ernek altala, kÿ oda az Twdêre feolêtteb bêleggel kÿ çontetÿk. Az penÿgh nem chÿak az Twdêben valo apro Erekeith, es leleok lako çrekeith, de vgÿan eomagath az Twdêt is félêotteb megh têltwen es megh terÿtwen,

¹ Az I. 107b laphoz ragasztott levélcsik rectóján az első kéz irásával az alábbi kiegészítés áll.

Az mely Embêrên ez Beteghlegh vagÿon, ha az horuth vthan zêld zÿnw Sarolth es vereolth pêk, igên gonoz ÿel. Ha halalos az beteglegh, nem alhatÿk, kwllê rezeÿ hÿdegêk, az kêrmeÿ kekêk es megh horgadnak, Negÿed awagÿ legh towab hatod napÿgh, ez ÿlÿen oÿthon megh hal.

Versoja ÿres.

megh zoryttya, megh rothasztya, es az Twdének twzefwleleth vgyan feol gywytia. Igén rytka azerth az Twdének igaz kelebenye.

Hogyha penygh, vekony, chypkedé lok chyorgas az Agy velérél zal le az Twdère, Neha termezeth kywl feol gyulad, forrolagoth es beteglegéth hozwan. Ezt is ygén lokan Twdè kelewennyenek Newezyk, kyben horuttal es Nehez leleokzeth vetellel es lassu betegleggel bantatyk lassan lassan, keleben nekwl es ruth verés pékefnekwl de maga.

Kechke zakalth, mely fweth annak hynak, az Oruoisagok leweleth gyékereth es vragath, arpa vyzben fzd megh, azth igyad.

Kechke Teyeth awagy zamar Teyeth igyal az igén yo, ha twdén keleben vagion lha rothad is.

Beka Lenchyenek ved vyzeth, azth igyad.

[L. 108b] Arwa chyalannak magwath térd porra. Mezzel elegych ezwe es azth egyed.

Mezes vyzeth igyal gyakortha.

Kek Liliomnak gyékereth, Eorwen gyékereth feoz megh Arpa vyzben, azth igyad.

Rutha olayth, Spicanard olayth, zarwas chyontyanak velejeth, elegych eoazwe, kek liliomoth, Hillopot, Fekete pezerczeth, térd porra, elegych ezwe ezéketh, tegy Terpentinath hozzaia, ebbél chynaly ragado flaltromoth Irhara, az Melye porczogoyatul fogwa az oldalath az Twdeye felél burych be vele.

Borfoth, Myrrhat, Opiumoth, Styxoth, Castoreumot mynd ezéketh egy mertekkel chynald ezwe, chynaly pilulakath beléle olyanokat mynth az Lednek magwa. Smykor estwe le fekwzel, eggykot myndenkoron Edés Borban elegych eoazwe es yd megh, Ezzel mynd vgy Ely, ha rothadas volna ymmar az Twdénis, haznal.

Twdének kelebenyerél.

Vomica

Twdének vagyon es elyk valamý kys kelewennye, es az Twdének valamý rezeben is genyetlegnek ezwe gywlele, mely genyetlegh vgyan maga hoyagaban (oly) igén be zorul, ezerth hogy az Szýwre valamý hýtwan vndok zagoth ne bochyalfon. Ez igén gyakortha megh vagyon az Azzukorlagh belyekén, de vgyan annekwlis gyakorta megh lezén, mykor az megh zakadoth, megh Nyth, awagy ky Etettetéth Eerbél az ver, az Twdének valamý kichyn rezekheyeben be megyn, oth megh rothad, es lassan lassan genyetlegge valtozyk, es félwl megh zaradwan, maganak

hojagot chýnal. [I. 109a] Elézér igén týtkos es lappango Beteglegh ez, kých gyakorta lem az Betegh lem az giogyto doctor nem eolmer megh, Merth az kým vagyon myndén dolgath el kèwethetý, magath betegnek lem velý, es az eo halalanak okath nem tudwan, halalath maganal ben vifely. Egý Ifýu félletteb valo munka mýa, mýkor erés es zwnтелен valo horutaffal bantatnek Es gyétretnek. Egý Galamb monny effele kelewenth pèkeoth ký, melyeth megh fakasztwan, zýnthe feyer genyetlegh talaltatoth benne. Es az Ifýu keth nap estýgh az vthan, ruth verésth pèkeoth, es teftenek haborodalawal nagy betegleghben volth, de maga vgýan megh gyogyulth. Sokan etwl hertelenleggel egý Negyed rez oraygh megh holtanak, kýket mýkor feol mecczèttenek, semny egýeb okat nem talaltak halalanak, hanem effele kys kelewenkenek hertelen valo megh fakadalath az Twdében, kýbeol az genyetlegh az zýwnek Varaban be hatoth, az Szýwnek az eo ereyeth megh oltwan es el burýtwan. Ezék keozéth noha ketté vgýan fé Orwos doctor volth, de Meeg is az reayok el kèzelgeté halaloknak ýdeyeth, femmýkeppen ezékben nem véttek, Nem heaban mongya azerth Hippocrates: Valakýknek az genyetlegh testéknek az w reyték rezebél ký nem tecczýk, az vagion vagý az helnek vagý az genyetleghnek temerdékfegetwl, Valakýkèn effele nyawalya vagyon, mýnek elítte ez kelewenke megh fakadna, lok wdewel az eleoth Verésth pèknek az Twdérel. horutaffal, kýknek lehelleték nehez es bwdés, Az testeok nehez, az Melyéknek valamý kewesse valo megh zorulasa es lehele vagyon, kýknek ez ilýenéknek kèweté es kèzel valo Tarlok (de rýkan,!!!) az Afszu korlagh. De azerth ezék az ýelék vgýan Maas egýeb Beteglegékbenis gyakortha megh tecczenek.

[I. 109b]

Tabes Phtifis

 Twdének sebéfwleserél: Afszu korlagrol.

Az Twdének megh Sebéfwlese oly, hogy attul az egez Telth vgýan megh olwad. kýnek kezdetýben lok horuth Banthya az Betegéth, melyben valamý verésth pèk ký faydalom nekwl. Ez Nyha el aal, Es az horuttal valamý rutlagoth veth ký es az vthan genyetlegéth, Aznak vtaña valamý lassu hideg lelé Beteglegh kèwetkèzýk, kýnek femmý zwnetý nýnchen, Mely ozthon zwnтелен valo hýdegh lelelle valtozýk. Az Sebéfwles toab towab terýedwen es megh ondokodwan, genyetlegh pèketýk ký, es lezén (az mýnth Hippocrates mongya) az ver pèkefbél ozthon genyetlegh pèkes. Ez Beteglegh mýkor ozthon regý lezén Imegh

êrékeodÿk, az Twdének el vezetwl Bwdés darab pêkes ŷw kÿ, es az a pêkes ha az Egê twzre vettetyk félÿtte igên bwdés, noha annakwl vgÿan magatulis Bwdés. Melÿ Bwz lokakath megh banth es megh is betegÿth.¹ Ez ilÿen beteglegêth igên kênÿw megh colmernÿ, merth mÿndén telthe el zarad ees el Alz, es vgÿan el roffad. Haÿaÿ el hulnak, kërmeÿ megh horgadnak, pofaÿ megh kekwlnek az vndok paratul, melÿ oda megÿên. Az orra megh hegÿefwl, az vakzêmeÿ be efnek, az zêmeÿ kÿ kerekeodnek, Az Chÿontoknak vegeÿ az nagÿ zarallagnak mÿatta feol horgadnak, es az Lapoczkaÿ olÿ kÿn wnek mÿnth valamÿ Madarnak zarnÿaÿ, horutnak, Nehezen veznek lelêkzetêth. Az Nÿawalÿa megh êregbêdwen, az Has megh bantatÿk, igên erês zomÿulagh vagion raytok es az termezeth zêrenth valo meleg h el fogÿwan, megh...² Az kÿ azerth ez Beteglegben vagion, es halmènes efÿk reaÿa, halalos; Ha haÿa kezd hullanÿ es az haÿa is

Halálnak ÿeleÿ

 megiên, ketlegnekwl az olÿan megh hal. Sha az peokÿis bwdés.

[I. 110a] Ez Nÿawalÿa azerth félÿtte Nehezen giogÿulo, Merth horut nekwl megh nem tÿztulhath az Twdê, Az horutban penÿgh fakad megh az keleben, mÿwelhogÿ az twdê mÿndenkoron mozogh annakwl is az w leheleÿerth, es az horuttol is bantatÿk. Az megh fakadoth kelebenÿ penÿgh chÿëndeffegêth kewanna az megh giogÿulafra. Az orwollagh is penÿgh loha addigh az Twdê-hêz nem ÿuthath, hanem elêzêr az gÿomorban megÿên, onnath az Maÿban, az vthan ÿuth oda az Twdeore.

Ez Beteglegnek kettê az oka: Eggÿk az Twdének Okaÿ vetkes voltha: Maÿk az rago Nedwellegh. Twdének vetkes voltath mondom es nem valamÿ mertekletlenlegêth, de az Lagÿ, gÿeonge, es rothadafra kezwlth Twdének allattÿath, Merth lokan vgÿan az zwletelêkben hozzak az Twdének vezêth voltath Attÿoktul vagÿ Annÿoktul, kÿ mÿa ozton el afznak, hogÿha vgÿan lemmÿ vagÿ valamÿ kichÿn chÿorgas megÿên az Agÿ velêrêl vagÿ maÿunan rea. Az kÿknek Melÿeok termezeth zêrenth fzeros, gÿakorta azok leznek Alÿzu korlagofok. Maÿk oka, az félbêl valo rago es chÿÿpkêdê le chÿorgas, Awagÿ az Szÿwrêl az

¹ Az I. 109b laphoz ragasztott levêlsik rectoján az elsô kéz írásával a következô betoldás olvasható:

Ez ilÿen beteglegben lewê ha lokath fÿnlik es el fonnÿad huruth es vert is pêk, pêkÿên az elewen twzre, Sha igên bwdés, hamar megh hal az az Embêr.

Versoja üres.

² Vízfolt miatt olvashatatlan szó; valószínűleg: hwl.

Twédere vettetéth erés Nedwellegh, mely gyákorta Eolzy wdében gywl. Awagy oly genyetlegh ky az Melýben be gywlth. Azerth mongya Hippocrates. Az Genyetleg¹ pékék, ha Negywen napýgh megh nem týztulnak, allzu korlagban efnek. Ez ket dologh azerth akar mynemw egellegés twdéth, lassan lassan, vgyan faydalomnak erzele nekwl megh lebéfith.

Immar ha az twédének Ere valamymodon Elefbél, Munkabol, awagy úwéltelbeol megh zakad, hewlegtwl, férdétwl. Melegh es lok Eteltwl Italtul, vagy Hawy ver folyalnak lokalagatul (ky gyákorta megh elyk) az Eer ha be zarlatyk, gyákorta igén lok bew verth péketh ky, kyth lemmy Azzu [L. 110b] korlagh nem kéweth. Effelek azerth gyákorta zynthe ky týztulnak es megh gyogyulnak. Merth valamý kéz Eernek megh zakadalawal (chýak az Twédének allattya legyén ep) lenky megh nem alz es megh nem roffad. Ha penygh abbol Azzu korlagh kéwetkéznek is, az attul lezén, hogý az ver az Sebésflesbeol az Twédének allattýara foly, es az megh twzefédwen vegre megh rontya es megh vezthý az Twdeoth.

Eledele] Ilyen modon elyén azerth az Allzu korlagbelý embér: Szaraz Eegén legyén, Melegh es hydegh keozéth valo mertekletés hazban legyén. Arpa kafat egýek, Mondola teyeth, hygh týkmonýath. Apro madarakath, Facczanth, Foglyoth, Rýgoth, Hurofmadarath, Týkoth, kappanth, Borýuhulth, es zoptatos kechke fyat. Halath affeeth a kýnek hea vagyon, kéwýhalath. Folyo vizý rakokath. De myndén eledelnel legh ýob effele betegnek az Teý, legh elézér az Embér Teý, Az vthan Szamar teý, Ees az vthan kechke Teý, kyth ha lehet vgyan azon Chýécbél zopyon az Betegh, awagy myngýaralth hogý ky feyk es vgyan melegh, aggyak megh ýnnya. De ennek vthanna myngýaralth maas eledelt lemmýth ne égyek, fékeppen bort rea ne igyek.

Az ky ezzel féleotte Betegh es rothazto hydegh leles vagon raytha, nem ýo annak az Teý ýtal. Gywmélch feleben Tengéry zelét egýek, Edés mondolath, Azzu fygeth, palma fa gywmélcheth, Ha anny erében vagion, az lassu ýaras nem aarth etel eléth es az Setalas. de etel vthan nyugoggyek. Eýel alugyek es akkoris kewefeth. Haragot el tawoztallon. Banatoth, Sok vigyazalth, Ehlegéth, zomyulagoth, Azzonyallattal valo kézéflewleth, es myndén affeeth valamýwel az Tefth megh wreflédyk. Itala vyzes Bor legyén es vekony. [L. 111a] Ha penygh nagy az Beteglegh, oly vyzeth igyek, melyben egý kichýn fa heath feoztenék

¹ Halványabb tintával Genyetlegét-re javítva

megh. Io Mezes vÿzet awagÿ Mez Sêrth ÿnnÿa. Es arpa vÿzeth kÿth Mezzel es Nadmezzel fêztenek megh. Feolêtte igên ÿo Rofas zuccharomoth ênnÿ.

Fÿgeth Iloppal eggÿwth fêz megh vÿzben, es igÿa I Oruofsagok azth gÿakortha az Betegh.

Terpentinat, Iegenÿefa Enÿweth, Stÿraxot, Maftixot, Sandaracath, zarwas zarwanak veleÿeth, añ 3 j, Ezêketh elegÿch eo3we es reggel az betegnek agÿ ebben megh eonnÿ, 3 j. Smÿkor le fekzÿk is Oltÿaban takarwa, melj Oltÿat Borban march elêzêr.

Baktwbeol mezzel elegÿ chÿnalÿ lÿktariomoth, azth aggÿad ênnÿ.

Vêrês kapoztath feoz, gÿakortha, azth ad eonnÿ, kÿben tengêrÿ zeoleoth feoz megh, es azth is egÿe.

Liquiriciath vÿzben feoz megh, azt ad ÿnnÿa gÿakorta.

Berekben az mÿnemw chÿgakath talalz, az heabol tÿztÿch kÿ, es Tehen teÿben Marthÿ lapuwal eggÿwth fêzd megh, es ad azth eonnÿ.

Arwa chÿalanth feoz megh borban mÿnd gÿêkereftwl, mÿndên napon reggel eltweis mÿkor el akar alunnÿ, abba agÿ ÿnnÿa.

Swl dÿznoth feoz megh kek kapoztawal, ad azth megh eonnÿ.

Vthÿ fwnek es az feold fwltÿnek vÿzeth, egÿenleo mertek zêrenth elegÿch eo3we, mÿndên napon azt ad ÿnnÿa. Cherêdÿ Borbala orwollaga.

Igên ÿo rofa lÿktariomoth gÿakorta ênnÿ, az kÿt Nad-Mezzel chÿnaltanak megh, mÿndênnap annÿt egÿek ebben, valamÿth megh ehetyk.

[I. 111b] 3arwafnak zarwath meteld megh feozd megh erêffen vÿzben az vthan eofd kÿ valamÿben hogÿ megh alugÿek mÿnh[!] Egÿ hal lewê, azzal kennÿed az melÿeth mÿndên napon kecczêr de melegên.

Fekethe pêzerczenek kÿ fachÿarth leweth 3 12. Mezeth 3 14. Feÿer borth, 3, 18, Feÿer borloth, 3 i, Mÿrrhat, Thêmÿenth añ 3 i, Elêzêr az Borth es az pêzercze leweth fêzd megh hogÿ chÿak harmad reze maraggÿon, az vthan téd ahoz az Mezeth, es eggÿwth feozzed vgÿ az Mÿnth Sÿrupoth zoktanak fêznÿ, az têb zerzomoth teorwe porul veld abban es têlch úwegben, abbol Ebed es vachÿora elêth agÿ egÿ kalannal megh ÿnnÿa.

Marthÿ laputh, Dÿzno haÿat az menÿ ehêz elegh, es Egÿ vÿ Tÿkmonÿath teorÿ eo3we, es Sws pogachath beleole, kÿlenczed napÿgh mÿndên reggel ilÿenth agÿ megh eonnÿ enhera az Betegnek, megh chodalod the magad haznos voltath ez orwollagnak. Probalth dologh.

Vérés fenýwnek gywmélchet Mezzel térd ézwe, azth aggyad eonný.

Tekenés Bekath az melyeth Berekben találz, az feyet es labat mefd el, feozd mynd addýgh eo magath hogý az Hufa az chýontýatul el valýek, Borfal, Fa heýawal hýncz megh, es vaýal vagý mondola olaýal, az Betegnek ezth aggyad megh énný. De eréllen be takartald mýngýaralth hogý megh ýzzaggyon, es az mely vyzben megh feozted az Bekath, w magath kýwél azzal parolýad hogý be ménnýén az para az Torkaban.

Galagonýanak leweleth výragath feozd ýol megh wftben abbol chýnalý olý feordeoth, hogý az Betegnek az holna alýat feol erýe, gyakorta ebben feorézzed az Azzukorlaghbely embeorth.

[I. 112a] Rokanak Twdeýeth azald megh, abbol vegý 3 2. Liquiricianak ký fachýart leweth, 3 j. venus azzon haýath, kémený magoth, añ 3 j. teord porra az kýk arra valok, Meznek taýtekat týztýcd el, es abbol az mený ehéz elegh fézd megh mýnth lýktariomoth, Ezzel elýén.

Galbanumot, zerechén dýoth výragoftul, zékfweth, Chýabaýreth, Thémýenth, Fa olaýth, Anifumoth, Czýtwartot, Rutath, Salýath añ 3 j. kémený magoth, Nadmezeth, Aloes Epaticulth añ 3, 3. ezéketh teord porra es elegých mynd eozwe eoketh, ebbeol reggel es estwe is a mýth harom výoddal feol vehec z egýel megh, merth ez Embérnek twdeýeth, Maýath, veféýth, megh giogýttia, Szýwrél az Nylallalft el tagýttia, korlagtul megh zabadýth, es myndén hýtwan veerth ký týztýth. Probalth.

Az Dezek 2 ol.

Oldal harthyan valo twzes kelebenýrél.¹ | Pleuritis

Ez Nyawalýa, az oldal chýontok melleth valo hufos hartýa-

¹ Az I. 112a laphoz ragasztott levélcsik versoján az első kéz írásával a következő szöveg áll:

Ez Betegleg hógýha halalos. Az betegh igén vigýaz, ha alhatýk is de igén keweleth, kwlfé rezeý hýdegék. Ereýe el zakad es az Nýala ruth Fekete. Keormey kekék es megh horgadnak, Negyed awagý hatodýk Napra ez ilyen megh hal. Ha pokol var lezén raytha, azon Nap megh hal. Ha penýgh Hafa megýén, awagý bélegés verth haný az Száyan ký, bizonyos yele hogý gyogulafra fordulth.

Rectoja úres.

nak megh twzefwlefe, awagÿ kelewennek rayta kelefe, ky Nÿlwan valo igaz oldal faÿas. Az Oldalth penÿgh kwleomb kwleomb fele nÿawalÿak talalÿak, Melÿ Nÿawalÿak allath zÿrenthis kwlÿembeoznek egÿ maftul. De azzal is hogÿ nem egÿ helyÿen leznek az oldalban. Hellyel ÿgh kwlÿembÿeznek, hogÿ Nemelyknek oka vagÿon az oldal chÿontok es az hufos hartÿa kÿzeoth melÿ az oldal chontokat be takarÿa belÿel. Nemelynek vagion az Musculufokban, az az, abban az hulban, melÿ eleo Erekkel es Inakkal kÿrwl vetetÿeth mozgafnak okaerth, az oldal chÿontoknak kÿzÿ' kÿzeoth. [L. 112b] Nemelyknek vagion oka, azokban, az Musculufokban, kÿk kÿwÿel az oldal chÿontokon raytha fekwznek. Ez vtollo nÿawalÿa penÿgh, nem termezeth zÿrent valo nÿawalÿa, es nem Nÿlwan valo, de fattÿu oldal faÿas, De az ky az kÿzÿ kÿzÿeth vagÿon az oldal chÿontoknak Musculufÿnak, awagÿ az oldal chÿontok es azth beleol be takaro hufos hartÿa keozÿeth, awagÿ eÿzÿknek mÿnd kÿttÿ kÿzeoth az helyehez kepeofth, ÿgaz oldal faÿas. Allattÿok zeorenth is ennÿbeol kwleombeoznek egÿ maftul, hogÿ Nemelyk twzes kelewentwl. Nemelyk az Feobeol valo chÿorgaftul, Nemelyk az Szeltwl tamad.

Lezÿen penÿgh az kelewenyÿ rÿtkabban az temerdeok de 1 Oka gÿyakortab az vekonÿ es Saaros vertwl, ky az Szÿwnek ÿob felÿel valo Erebeol, (kÿth Azigolnak hÿnak) az oldal chÿontoknak vekonÿ Ereyben nagÿ hertelenleggel be megÿÿen, kÿketh megh Nÿthwan awagÿ vgÿan megh zakasztwan, megÿÿen az oldal chÿontoknak kÿzÿkÿzÿet valo Musculufokra, awagÿ az oldal chÿonth es annak be takaro hartÿaia kÿzÿze, es oth megh gÿwllwen, kelewent, es ÿgaz oldal faÿalth chÿnal. Mÿkor penÿgh az Ver az oldalnak kwlfÿ Musculufiban ontatÿk ky, Ezis ÿolleheth igaz oldal faÿalst chÿnal alattÿa zeorenth. De az helye zÿrenth fattÿu oldal faÿalst chÿnal. Oka penÿgh annak az mÿ az vernek folÿalst rohanalat ÿndÿttia, az vernek fÿleotte lok voltha, awagÿ igÿen vekonÿlaga, awagÿ forrolaga es az hewfegtwl valo ÿzgatala, vagÿ Feordÿetwl, vagÿ Munka teteltwl, vagÿ haraggal valo fÿl gÿryedestwl, wteftwl, hertelen valo megh hwleftwl, awagÿ hidegh ÿtaltul, ky az Meleghe es mozgo veÿrth, ideltowa wzÿ es hannÿa az eo hÿdegflegewel.

[L. 113a] Az oldal faÿas penÿgh nem mÿndenkoron egÿ 1. modu, de az vernek mÿvoltha zeorenth, es az helye zeorent is ahowa rohanth az ver, vagÿon: Merth az vekonÿ Saros vertwl az melÿbeol twzes kelewen lezÿen, kegÿÿetlenb faÿas: Az Tÿzta awagÿ az Nÿyalas vertwl penÿgh, lassubb faÿdalom kÿwetkÿzÿk. 2.

¹ Kÿzÿtt-bÿl javitva.

Az oldal faÿas vÿzontagh a Melÿ lezÿn az Feobeol valo le chÿorgalbol, az kwlfÿ reze ketis el foglalÿa, tamad penÿgh ez, az hÿdeg Nedwellegtwl melÿ az feonek teteÿebÿl, az Nÿakzÿrton ala, az Lapoczakakra, es onneth az Oldalnak kwlfÿ Mufcululira, Neha az Elfÿkre, Neha az hatulfokra mÿennek. Iolleheth ez Nem igaz oldal faÿas volna, de oth ha megh allapodÿk, gÿakorta beleole igaz oldal faÿas lezÿn, kÿbeol oÿton vndok pÿkel is kÿwetkÿzÿk. Az Szeltwl valo oldas[!]

3. faÿal is igÿn feoleotte erÿs, valamÿkor az kwlfÿ awagÿ az bellÿ hartÿyakban maganak helth ver, es azokath kÿ Nÿÿÿtia, es az mÿhÿz vadnak ragadwa, azoktul vgÿan fÿl zaggattÿa.

Az oldal faÿas azerth awalamÿtwl lezÿn, de az lelÿkzet vetelth el fogÿa, es zabadon valo leleokzeth vetelth nem enged. de azerth ennÿbeol igÿn kwleombÿznek egÿ maftul, merth az Szeltwl valo oldal faÿas, budofa es lokaygh azon egÿ helyÿn nÿnchen, Ozthon Meleggetellal es parlaffal megh zwnÿk, es Neha vgÿan el is ozol, merth eredethÿ is az hÿdeglegtwl vagÿ valamÿ Szeles okoktul vagÿon. De az Chÿorgalbol leoth faÿdalomnak elÿl ÿaro bizonios oka vagion. Merth elÿzÿr vagÿ az Nÿakzÿrton vagÿ az keth lapoczka kÿzÿt gÿÿÿrÿth, onneth ÿwth az oldalra ala, kÿ parlafokkal lemmÿkeppen el nem vetethÿk.

Ieley | Az kwlfÿ, es bellÿ ÿgaz oldal faÿafnakis ilÿen ÿeley vadnak zwnтелен valo Betegfegh, Nehezen valo es laffu lelÿkzet vetel. [I. 113b] Terÿedÿ es Nÿlallo faÿdalom, Elÿzÿr lzaraz horut melÿben lemmÿth nem pÿkhetnÿ. De azerth ez kettÿ is, az kwlfÿ es bellÿ oldal faÿas igÿn kwleombeoznek magokban, Merth az kwlfÿ faÿas, tapogataffal es nÿomogataffal megh twzefÿdÿk, es az Betegh az faÿo oldalara nehezen fekzÿk. De az faÿdalomnekwl valora keonnÿen, Az kezeben valo pulluffa ez ilÿennek, zwnтелен es nem igÿenlÿ, lem kemenÿ lem terÿedÿ. Az Belleo ÿgaz oldal faÿafnak penÿgh Betegfeghe, zwnтелен valo es erÿs, merth az megh bantatoth helnek, az Szÿwhÿz kÿzel valo zomzedfaga vagion, Lelÿkzet vetele is ennek gÿakorb es igÿn laffu, Nÿlallo es terwle faÿdalommal vagÿon, Merth ha az oldal chÿontok be takaro hulof hartÿaianak az fÿllÿ reze twzefÿdeoth megh, Egezlen mÿnd az Torokÿk es Nÿakÿk feol megÿÿn az Nÿlallas, Ha penÿgh az hartÿyanak alfo reze twzefÿdeoth megh, az Melÿ porczoÿoÿa alat valo hulÿgh megÿÿn ala, Az oldalnak penÿgh nÿomogatalawal es tapogatalawal, ez megh nem bantatÿk, az Betegh lokkal kÿnnÿeben fekzÿk az faÿo oldalara hogÿnem mÿnth az egeflegÿs oldalara, Merth az faÿdalomnak allattÿa kÿ ÿmmar az oldal chontok es az hulof hartÿa kÿzÿth megh gÿwlth, az egeflegÿs oldalara ha

fekezék, az hartáth yn kab Nýwýtia es zaggattýa es kegýétlenb horut kéwetkézék, az Eerben gýakor pullus es nem egýmodu, kemený es ký terýedé. Az penýgh legh yn kab akkor vagyon, mýkor az oldal hartýa twzefédék megh, hogý nem mýnth amýkor az oldal chýontoknak kézepýben valo Mulculufok, twzefédnek megh. Ebben elézér zaráz horutas vagion, az vthan chýak hamar Nedwes, az kýnek az Nýala zýnés lezén ozthon. Merth elézér igén hýg [I. 114a] es feyer Nýal péketék ký, mýkor meeg az Nýal chýak az Twdérél, de az megh bantoth oldalrol lemmý feol nem zakadoth. Annak vthanna, Sarga, mýkor ýmmar tagalb vtha vagyon az vernek ký ýwelenek. (El vtolzor ozthon, az megh eerth kelewennek.) El vtolzor ozthon az megh erth kelewennek genýetfelegenek ký pékefe kéwetkézék.

Eledele ilyen legýén effele Betegnek, Ellé keth [Eledele nap Arpa kafabol ký fachýarth lewel megh elegéggyek, Az vthan megh týztýtoth mondolaúal eggýwth léth arpa kafawal elýén, azzal is reggel. Eftwe mondola Teýet égýek, vagý Týkhus lewben be morfolth kenýer belth ýelélben mýkor igén erételen az Betegh. Kéwý halat is adhacz énný ýeleofben mýkor ýmmar megh teer az Betegfegh. Mýndén Sawanyu es zorýto eledel el tawoztállék. Itala legýén fa heawal feoth vyz, hýdeg vyz ýtalth mýnth halalth vgý el tawoztállon az Betegh, Bor ýtaltul is telýeffeggel wres legýén. Az Fayó oldalan fekwgyek. Haragoth es banatoth el tawoztállon, es elmenek mýndénefele megh bantafath.

Ennek penýgh gýogýtalath igén zwkzegés mýngýa- [Oruollas raith el kezdený Eer vagalon, kel penýgh megh vagný az karon valo Ereth melýet Maý Ernek hýnak. Azon karon kel penýgh megh vagný, az Melý oldalan az fajás vagyon. Az melý orwofagok penýgh zolgálnak az péknek ký hozafara mýnd vnos vntalan eltethný kel olýannal az Betegéth.

Mýhelýén ez Betegfegben efýk valaký, fay az oldala es nýlállék, azonnal az Têwiffes Lapunak kýt Pilýlke fwnek is hýnak, az leweth fachýard ký, es ad megh ýnnýa, kénnýeblegéth eréz mýngýaralth az ýtal vthan.

Egý olwafó zémný kalarilth teorý megh, ad megh ýnnýa vyzben es takard be. Ferencz doctor.

[I. 114b] Egý marok chýombort, egý marok zeekfweth. Egý marok feyer wrmeoth, fész megh vyzben, hogý harmadreze el apaggýon, ýo melegén agý ýnnýa ebben, es takard ýol be. Barbelý Mathe.

Paralth eos megh eczettel, hogý az parlodék, fekwfd arra, az vthan kéfd az fayó helre, az mýnth el twrhety, igýek megh is

az paralban egy araný Nyomonýth, iol erélfen be takarýad hogý megh verýtézzek.

Fel fonth Len magh olaýth igýek megh melegén, iol be takard hogý megh ýzzaggýon. Probalt ez.

Dýzno haýat mol megh Borban, Meffzel es hamuval térd ézwe, kéld az faýo helyre.

Mondolat téry megh, annak fachýard ký az leweth, aýth aggyád melegén ýnnýa.

Sarga almath edéffeth es ýo zaguth, týztých meg az bellé magwatul, feýer témýennel télch tele az Almath, az pupýath ífmeth téd rea, Smelegh hamuban fwfd megh vgý hogý megh ne Egýén, de ýol megh íwlyén, Ez almath az vthan mefd Neggýe, es ad megh az betegnek eonný. Megh fakad az oldalon valo kelewený, ees ký péký az Betegh.

Az Malomhazban mely lýzth ýmýth amoth feol ragadozot végyed, forras awagý folýo vyzben chýnalý akkora pogachýakat beleole mýnth egý kozorunak kerwlethý, Az vthan Scorpio olaýban feozd megh, es téd melegén az Nýlallo oldalra, ha eggýk megh hýdegédýk, ífmeth malykat melegéth tegý rea, Ha chýak Týz vttal ezth chýelekeodeod is, megh fakad az oldalan valo kelewený, es ký péký az Betegh.

[I. 115a] Erdeý Kannak fogath térd megh ýgén aprora, awagý rezeld vgýan megh, féz megh vyzben vérés Bagolý borfoth, es annak az vyzeben awagý Arpa vyzben, agý megh az fognak poraban ýnnýa egý Nehezekéoth.

Feýer kenýereth kézep aranth mel ketté, mýnd az ketfelet ýo téryekkel kend megh, Twznel az vthan melegých iol megh, az eggýk rezeth az kenýernek kéld az feleol valo oldalra ahonnéth nýlallýk. Az malyk rezeth az maas oldalra, ruhawal kéld altal hogý helyebél az kenýer ký ne ménnýen. De egý Eýel es egý Nappal, awagý zýnthé az mýgh az kelewený megh fakad, az kétés raýtha alýon. Probalt dologh ez, hogý Egý awagý keth oraýgh ez kétffel megh fakadoth. Ha mýkor azerth az kelewen megh fakad, az kenýereketh le vegýed az oldalakrol, es az Betegét olýmodon fekwfed, hogý az genýetlegh az Melýebeol ký zarmazzek lký pékhellé. Ez vthan az Betegh alugýek el, Smegh giogýul ýgén hamarlaggal.

Edes Almath hamuban íws megh, liquiritianak leweth fachýard ký es march abban, awagý hýnch megh azzal az Swlth Almath, hogý megh meteleod, hýnch téreoth Nadmezeth rea, aýth ad megh eonný.

Chýganak heat teord megh eréllen, Arpa kalawal lézd ézwe valamenyre, kéld az faýo oldalra.

Papafwnek vyzeben, elegých papa fw magwaban porul fel nehezekeoth, igya azth vyzben.

Kechýke ganeth, vyażzal es fa olaýal ézwe chýnald es kéld rea melegén.

Arpa lýztéth, Saar kerepeth, Maaknak heath, feozd megh Mezes vyzben, kend rea, awagý keofd rea melegén.

[L. 115b] Vérés kapoztanak Nyers leweleth egefd megh, elegých ézwe Dýżno haýal, kend azzal.

Zeekfw výragoth, Eokérfark výragoth, kapor výragoth, añ M. s. Len magoth, kechke zarwo fwnek výragath, añ 3. Anifum magoth, 3 j. Arpa lýztéth M. s. ezeoketh térd mynd addýgh mygh olýan lezén mynth az Meeznek fwrwfege, ehéz ozton tegý, zeekfw olaýth, 3 3. forrald ézwe ezéketh, es keth Týkmon zekýth is wf keozýben, Saffranth porul, 3 i. flaltromoth chýnalý ebbél. Es keofd az oldalra melegén.

Zeekfw olaýth, Mondola olaýth, Feyér liliom olaýth, añ 3. Sotalan vaýath, Týk haýath añ 3 2. kechke zarwo fwnek ký fachýart leweben, Lenmagoth, Nagý Malwath, añ 3 j. ehéz az meny vyaż elegh, chýnalý ebbél ýreth, es ezzel kennýed az faýo es Nýlallo oldalath melegén.

Erdeý vad kannak Agýarath teord porra, feozd megh az liquiricianak gyékereth vyzben, az porban agý annak az vyzeben megh ýnnýa egý Araný Nyomonýth, ha penygh nem volna Liquiricia, feoth Szýlwanak az leweben aggyad. Sha vad kannak foganak zéryth nem tehetned, az Chýnkanak az ala chýontýat téryed megh. Eer vagalth penygh ne halogas, de ha anny wdeos az Betegh, hogý Er vagas megh leheth raytha, myngýaralth az karýan az Medianath vagald megh. Temerdeok ees meg hewýté etketh ne egýek. Borth lemmýkeppen ne igýek.

Cherfan terméth gyéngýben teorý megh, Borban agý megh ýnnýa abban egý Nehezekeoth, de ehéz papa fwnek vyzeth is elegých valamý keweleth.

[L. 116a] Health Arpanak fachýard ký az leweth, elegých ézwe Mez Sérrel, azth aggyad ýnnýa.

Sarga vyażth, Borýu Szara chýontýa veleýeth, añ 3 6. olwazd megh es zwrđ megh myndényket ez ket felenek, ees az vthan merđ ký az hat hat loth. Recze haýat, Týkhaýat, Len magnak feollé heaban, añ 3 6. Len magh olaýth az meny ehéz elegh, chýnalý ebbél kené ýreth. Azt keofd rea, ez megh ýndittýa.

Rutath három marokkal feoz megh eczetben, chýnald ruhara flaltrom moggýara, es keofd az faýo oldalra.

Fýgeth teorý megh, elegých eozwe zeekfw olaýal Es dýzno haýal, ha nem ýgaz oldal faýas, hanem chýak valamý zeltwl vagion, keofd ezth rea, el al az Nýlallas.

Raknak zémeýth térd porra, Baraýkfa lewelenek vízeben ad megh ýnnýa, az kýnek nem ígaz oldal faýas vagyon megh giogýttia.

Empyema
Suppuratio

Genýethlegés Pékefrel.

Ez Nýawalýa lemmý nem egýeb, hanem az genýetlegnek az dereknak wreflegeben valo megh gýwlese, es annak ký pékefe, kýnek vndoklagaban az Twdé vgýan be merýttetik myndéneoftwl fogwa. Oda penýgh folth vagý az Torok gýktul, vagý az Twdének twzes kelewenýetwl, vagý az oldal faýaftul. Merth az olýanak az horutaftul ýol megh nem týztulwan, tamad genýetlegés kelewen, ký ozton meg fakaduan nagy gýakorta az genýetlegh az egez dereknak wrefleget el folýa, es oda nagy lokaýgh az vndok kelewenbél az rutlagh chýpegten chýepeg, es el vegre nagy lok megh foýto rutlagh gýwlekeozýk. Neha azerth az kelewenbeol az genýetlegh az zaýra megýén fél es ký péketýk, es vgý zabadul megh. [L. 116b] az genýetlegnek gýwlekézeletwl, Merth az genýetlegnek ézwe gýwlese es letele, kýwaltkeppen az, a mely az Melýnek awagý az Hafnak hufanak bellé wregýben lezén.¹

Ileý | Imilyen ýelékbbél eolmerhetný penýgh megh az genýetlegh gýwleleth: Ha az Torok faýalbol, Twdének Twzelwlelebbél, vagý erés oldal faýaftul vagion, lemmýth az Betegh nem pék. Twdének nehezen voltha, az Toroknak vagý az oldalnak faýafa, es az Beteglegnek erés voltha, hertelenleggel megh lassodýk, Es vyonnan valo Nehellegét az Melýnek allo rezeben, az ýnas es erés hufnal, ký az Maýath es lepeth, az Twdeotwl es Szýwtwl el valaztýa eréz az Betegh, es veztegh fekwen, vagý valamelyk oldalara fordulwan, valamýth oda vgýmýnt be folný es habozný eréz, kýnek az zeorgeleth is vgýan megh halýa. Nagy horutafa vagyon, de olý zaraz, hogý lemmýth awagý ígén kichýnth pék ký. Az beteglegh zwntelen baggiadaffal vagion réndnekwl, hogý

¹ Az L. 116b laphoz ragasztott levélcsik rectoján az első kéz írásával az alábbi szöveg áll:

Mezeth fész eozwe kechke teýel, march ruhat abban, teod az faýo es nýlallo oldalra, megh aal az Nýlallas.

Versoja üres.

alýgh tudny feleole ýteleteoth ténny, Merth ha az genýetlegh helyeben lokaýgh allando lenne, Żaraz korlagoth hoz. Mýwel hogý penýgh az Dereknak wreflege kězep aranth ketfele wagyon valasztva, (kýt deakul Mediałtinomnak mondnak) es igh az ýob felél valo oldal, az Bal feleol valotul megh valasztatýk. Neha tertenýk hogý az genýetlegh gýwles, chýak eggýk oldalth banthýa, Neha penýgh mynd az kettéth el foglalýa, kýt embérnek ighen ýol ezeben kel vénný. Az torok fayaltul es Twdeonek Twzes fakadekatul kelewenýetwl, az genýetleg az oldalnak mynd az Bal Smýnd az lob feleben el folý, De az oldal fayalnak betegfegeben, chýak az eggýk oldalban folý, az ký az faydalommal gýétretýk. Ebbeol éłmeréd penýgh megh, Melýk oldalban gýwlt az genýetlegh, merth az [L. 117a] az oldal, nehezeb es heweb, es az Betegh ha az egeflegés oldalara fezkýk, vgý erzý mynth ha valamý teréh fekwnek az Melýere, ký vgyan megh zorýttia az Melýeth, Ees az horutalth megh éregbitý es ýnkab megh ýndittýa.

Az Horuth penýgh az, mýkor valamý artalmassagh az lelékzeth vetelnek ezkézýth megh bantýa, melyet ýgiekézýk az termezeth onneth ký wzný, Az lelékzetnek penýgh ezkeozý ezék, Torok, leleokzet vewé Cýew, Twdé, es az Melýnek Bellé fele, Ezéknek Nyha bantafokra vadnak az termezeth féleoth valo nedwellegék, kýk awalamelykre ennek rea ménék, de Nedwelleggel valo horutoth hoznak. Mýnth megh hwles, megh varalodas, hulnak oth Newekeodese, az kýknek allattýok onneth nehezen wzettethetýk ký, es ezékbél żaraz horuth lezén. Mýwel hogý penýgh az Nyawalýa hol legýén, az horutalnak mývoltha mutattýa megh, Az torokbol es Szaybol, az mý bantas wagyon, pékelnek altala týztul ký, Az Lelékzeth vewé Cýewbeol penýgh, kichýn horutochkawal, ahol valamý mozgás es vgyan valamý ýngeorlé hewlegh gýakorta erzetyk. Az Twdébeol zertelen nagý horutaffal týztul ký. Az melý horuth penýgh wdékzérenth eztendé által neha neha ýw embérre hol kecczér hol haromzor is, az olyan lezén az Feobeol ala omlo chýorgalbol. De ífmet az Melý horuth, zwntelen es myndén keozbe vetefnekwl banth. Az Twdének vetkes voltatul es megh bantafatul wagyon az, awagý regý megh zorulaltul. Awagý valamý belleo allando eorékés nyawalýatul.

Ez ilyen Betegh a kýn genýetlegés pékes wagyon [Eledele żaraz Eegén lakýek, ýo ýzw eledellel elýén es kénnýen {emezthe}tewel. Týknak lewewel es hulawal, Týkfýwal, hegién ...¹

¹ Vizfolt miatt olvashatatlan szavak.

[a]pro madarakkal, Bagoly borlot feozzén megh hýlloppal. [L. 117b] Mezes vyzeth igyek es feyer gyeonge borth, Ha ennek az giogytatalawal nem lyeth embér es az genyetlegh megh gywl az Twdé megh lebéffédyk, amaz Azzu korlagh yw beléle, Elézér azerth parlatokkal es lagy Flaftromokkal kel hozza nyulny, kyket Fygebeol, Arpa lyztbeol, Bakzarwo fwbeol, Len magnak lyztýbeol, Galamb ganeýabol, Malwabol es Fenyw vyzabol kel chýnalny. Vyazos flaftromokathis chýnalý, vaybol, kekliliombol. Baber magbol es ruthabol.

Tanulagh | Mýkor ozton megh fakad ioi ezeodben veod howa es mely fele chýorog az genyetlegh. Ha az Halra megien, az mywel giogytaný akarod, az orwollagh lagyto legien. Ha penygh horutas altal kel megh leonný, loha lemmý yob nýnch mynth az Dara awagy Arpanak lyztý Mezzel elegythwe. Az genyetlegnek penygh ky tyztitalara félétte io orwollagh, Mezes vyzeth, kek liliommal ees lok liquiritiawal megh feozny. Az Edés gyékereth ragný is igen yo.

Oruofagok | Kek liliomoth azerth feoz megh Mezel vyzben, azt igya.

Liquiritiat feoz megh vyzben, gyakorta igya.

Ilopoth, kek liliomoth, pezerczeth feozd megh vyzben azth igya.

Bakfweth chak az leweleth térd porra, elegych egy poharka Mezes vyzben, ad megh ynnya de melegén.

Fenyw fabol chýnalth es megh feozeoth zurkoth, a kyt fenyw vyznak hýnak, elegych eozwe Mezzel, azth egye.

Zylfanak lewelet nap kelet felél zeggýed, az meny lezén az lewele megh anny bors zémeoth vegy, teord yol megh es malofaban ad megh ynnya.

[L. 118a] Varfwnek awagy Rwhfwnek kyth hýnak, az leweth fachyard ky, Mezzel elegych eozwe, gyakorta es myndén napon azt aggyad ynnya.

Nagy lapunak az gyékereth vérés fenyw fanak gywmélchýewel ad eonný eggýwth.

Hýllopoth es Talmolo fweth fész megh Meezben mynth egy lyktariomoth, azth aggyad eonný.

Arpa vyzben chýalannak az leweleth feozd megh, kek liliomnak gyeokerewel eggýwth, ebben myndeon haýnalban Nyolch Lath nyomonýth agy megh ynnya.

Az Veer pékes lezén, mýkor kwlémb kwlémb helyékrél az ver ký ýw, kýth igén ýo megh eolmerný honnet lezén az ýwefe. Merth az mely wer ký péketýk, az gegebél awagý az gyómor- 1.
bol ýw okadaffal. Ha az fognak hulabol, Nyelwbeol es Inbeol 2.
ýw, termezeth zérenth valo pékessel vagyon ýwefe. Ha az To- 3.
rokbol es Nyeldéklérél ýw, kakogaffal. Ha az LeléKzet vewé 4.
Chýewnek eleýbeol, horutochkawal, Ha penýgh az Twdébeol
es Derekbol, horuttal vettetyk ký: Az mý penýgh horuttal
vettetyk ký, ha vekoný es taýtekos es faýdalomnekwl vagyon, 5.
az Twdétwl vagion. Ha penýgh temerdék, darabos es fekethe 6.
zabafu, az oldalnak is valamý reze faý, az derekbol vagion az. 7.
Mýndén ver pékelben penýgh igén ezeben végye Embér, | Tanulagh
hogý ha az elét valo wdékbé folt orra vere az Betegnek, merth
nagy gyakortha az Or veer ýaralbol az Torokban megýén az
verben, awagý az Twdében, awagý az gyómorban, ký ozthon oth
megh darabolodyk es vgyan eozwe Swl.

[I. 118b] Eledele legýén ez ilýennek nemýnemwkeppen | Etele
zorýto, mýnth az Rýfkafa, Tatarka kafa, es affele egýeb ete-
leok, kýheoz igén ýo az pomagranat lewe awagý keortwelnek.
Galambot, de vad galambot, hurofmadarat, fogol madarath ýo
egréffel fézný. Bifalmath, kértwelth, Sawanyu Almath, zedeorýeth
es mýndént affelet kýth ýrtunk az or wer ýaralrol ýo ehéz.
Temerdék Swrw veorés Borth ýo ýnnýa, awagý olý vyzeth, | Itala
a melyben Twzes aczelth oltottanak. Wéltelth, gyakor zolafth,
teftnek mozgafat ýaralath, es haragoth el kel tawoztatny.

Spongýath eges megh teord porra, elegých eozwe | Oruofagok
ýo eczettel, ad azth megh ýnnýa.

Baboth awagý Maakot egýek, mýndénýk igén ýo.

Belendfwnek magwaban ketteoth teorý megh, ees ad megh
ýnnýa vyzben awagý eczetben.

Porchýn fweth ha ezýk, regý ver pékelth megh allath.

Vérés kalarylth eges megh 3 j. gummi arabicumoth, 3 j. térd
porra ezéketh, Týkmoný feýerrel elegých megh vyzben ezth ad
megh ýnnýa.

Kakuk fweth az ký fachýart leweth 3 2. elegých ézwe
Eczettel, ad megh ýnnýa.

Kechkenek ganeyath teord megh, vyzben awagý eczetben
ad megh ýnnýa.

Vthý fwnek az leweth fachard ký, vyzben awagý eczetben
ad megh ýnnýa.

Iegênÿe fan termêth gombath fel nehezekeoth teorÿ megh, mezelvÿzben ad megh ÿnnÿa.

Salÿanak kÿ fachÿarth leweth elegÿch êzwe mezzel, goliobi-fokban chÿnald. vgÿ Nÿeleld el.

[L 119a] Menthanak kÿ fachÿart leweth eczettel ad ÿnnÿa.

Geztÿnenek az bellê vekonÿ heath têrd porra, ad megh ÿnnÿa Eczethben.

Nofpolÿa fanak lewelet teord megh porra, es ad azth ÿnnÿa eczetben.

Paltor Erzenÿenek melÿ fweth hÿnak, es vthÿ fweth, fêz megh ellê vÿzben, tegÿ Bolus armenufth hozza, es ad megh ÿnnÿa.

Dÿzno porchÿnnak fachÿard kÿ az leweth, ad ÿnnÿa.

Arwa leanÿ haÿanak melÿ fwet hÿnak, feozd megh vÿzben, ad azth ÿnnÿa.

Vadzêleonek vÿragath teord megh, es zêlê lewelebêl kÿ fachÿart lewel elegÿch eoÿwe, ad azth ÿnnÿa.

Zêlê vezzêth eges megh, olch megh Eczetben, tegÿ ahoz meeg is egÿ kewes eczetêth, zÿrd megh, elegÿch ifmet ahoz egÿ kewes vÿzet is, abbol ÿnnÿa agÿ mÿnth egÿ kalanba ferne, awagÿ têbbeth.

Parhagÿmanak magwath, vad zêlênek vÿragath, têrd porra, elegÿch ellê vÿzben, ad megh ÿnnÿa.

Eger ganeth fel nehezekeoth, teorÿ megh, fel poharnÿ vthÿfw vÿzeben elegÿcched, es tegÿ ahoz egÿ kewes Nadmezeth is, haÿnalban ezth aggyad ÿnnÿa, es Eftwe is mÿkor le akar fekwnnÿ, ezzel ha valamenÿ Nap Eel az Betegh, megh giogÿul.

Melÿnek nÿaualÿaÿrol.

Az melÿ faÿalfth, Ebed elêth es mÿkor le akarz fekwnnÿ ... wal' kel melegên kennÿ. Iofa doctor.

[L 119b] Talmofo fwnek gÿêkereth teord porra es azt aggyad megh ÿnnÿa melegên. Awagÿ azon fwet fêzd megh vÿzben es parolÿa azzal magath vgÿ hogÿ az Szayán be mênnyên, ha kÿnek Melÿeben keolth megh fakaztÿa.²

¹ Vízolt miatt olvashatatlan szó.

² Lapszélére az első kéz a következő kiegészítést írta:

Szayadban zerechên dÿot gêmbêlÿges nem haggÿa ala az Melÿre zallanÿ az Nathath.

Kek liliomnak gyeokereth, Muftar magoth, Eorwen gyekereth Borloth, ezeket teord porra, es veld egy Mezely vyzben, lassu zennel feozzed es kewergelled, vg y fzzzed hog y az porok Nyerlen ne maraggyanak, az ky igen horuth es Melye igen Syw, ezth igya.¹

Fenyw magoth z i, Zerechen dyot z j s. Borlot z, 2, egeteth borth az meny ehez elegh, valakynek az Melye igen megh zorulna, ezth aggyad ynnya.

Parhagymat feoz megh Meezben, ha Melye fa y, azth aggyad eonn y.

Liquiricianak ky fachyart leweth igya.

Thengery zeleoth z, 2. Liquiritia gyekereth z, 10. healt arpath M. 2. Lenchyeth, M. j. Mehfweth, M. s. veres kalarilth it s. ezeketh 8 it vyzben forrald annyra hog y keth reze el apaggyon, zwrđ ky az vthan azth az vyzeth, es tegy ahoz rola Mezeth, z, 6, ha kynek melye igen Sebeofwlth beleol, ezth aggyad ynnya.

Liquiriciat, Hyllopoth, Salyat, Anifumoth, kementh, Tengery zeleth, Mezeth, Nadmezeth, feoz megh edes borban ezekben az menyth akarz, vg hog y harmad reze el apaggion ha penygh igen nagy az Izaraz horuth az Melyeben, fele apaggyon el, Agy ebbeol egy yo ytalt ynnya. Ees wdkeozben is az ytalt mynd ezzel kel elegyteny, es vg kel ynnya adny.

[I. 120a] Vborka magoth healwa, z 6. Liquiricianak kj fachart leweth, z 5. porchyn fw magwaban, z 2. terđ megh porra es tykmony feyerrel elegych eozwe, az vtan egy egy Bab zemnyen chynald, ha valaky be rekedeth az zaraz horuth mya, ebben egg yeth egg yeth agy az Nyelwe ala, hog y oth el olwaggyon mynd addygh tarchyad, zomyulagrolis igen yo ez.

Chyalanth eo magath, vgy az magwath merth az yob, fzd megh Arpa vyzben, az Melyet megh tyztittia, mynden Nedwellegekwl, chak ad ezth ynnya.

Eorweny gyeokeret chynaly eozwe Mezzel, az ky azth megh efzy, kennyen ky hannya az Nyalath.

Vayath, Mondolath, Nadmezeth teor y eozwe, Nyeld el, az Nyalat keonn yen ky hanyattya.

Eoregh Malwanak gyekereth tyztycd megh, metely fel fontoth

¹ Az I. 119b laphoz ragasztott levélcsik rectoján az első kéz írásával az alábbi szöveg áll.

Rolath es zenth Ianos kenyereth feozd megh yol borban, azth aggyad ynnya, reggel es eftwe.

Versoja üres.

benne, Pefma fwnek, kelÿs fwnek gÿeokereben es fweben, añ ũ j, papa fweth M. j. tÿztÿtoth Arpath, ũ j s. Fÿgeth 3, 4. Megh health tengÿrÿ zÿleoth 3 3. megh metelwe Edes almalth N° 3, Theomÿenth 3 j, Rofa mezeth ũ s. ezÿketh elegÿch eo3we, es feozd ÿol tÿzta vÿzben hogÿ el elegÿeoggÿenek, az vthan 3wrđ kÿ iol, az Betegh gÿakorlatoffaggal e3zel elÿÿen, merth mÿnnel tÿbbeth izÿk ebben, annÿwal ÿob, chak hogÿ igÿen lallan kel ÿnnÿa, hogÿ her-telen ÿtal mÿa az Twdÿre ne mÿnnÿÿen.

Health Arpanak fachÿard kÿ az leweth, elegÿch [eo3w]e Mez Sÿrrel, Melÿedet es Twdeodet az turhatul ez [megh] tÿztittÿa, ha megh ÿzod.

[L 120b] Chÿalannak magwath teord megh es elegÿch eo3we mez fÿrrel, ad ezth ÿnnÿa, igÿen tÿztÿttia az Melÿeth.

Sarga vÿazth, Borÿu zara chÿontÿanak veleÿeben, añ 3 6, ezth olwazd megh, 3wrđ megh es vgÿ vÿgied azth kÿ mÿkor tÿzta. Recze haÿath, Tÿkhaÿat, Len magnak feollÿe heaban, añ 3 6. ehÿ az mÿnÿ len magh elegh chÿnalÿ kenÿ ÿreth ebbeol. e3zel kennÿed az Melÿeth, ez megh ÿndittÿa az pÿkeoth, Nÿalat es akarmÿ rutlagot ÿgÿen hamar.

Fÿldÿ Bozzanak gÿÿekereth meteld aprora, tÿrd erÿffen megh, eof borth rea, 3wrđ megh ruha altal, harom3or agÿ olÿanth ÿnnÿa ha melÿeben keolth.

Zeÿk fweth eof megh melegħ ec3ettel, keold rea az Melÿre hogÿha faÿ.

Ec3etÿth, feÿerwrmeoth, Fodor mentath, tÿrÿ eo3we fa olajal, es elegÿch Negÿ tÿkmon feÿereth hozza. Sos vÿzeth is elegÿch bele, melegÿch megh tw3nel, ees kÿld az Melÿre ha faÿ.

Rutath feoz megh Borban, 3wrđ megh, es melegÿen ad azth ÿnnÿa, legh ottan megh 3wnÿk az Melÿ faÿas.

Oldalnak faÿasarol.

Ha az oldal chÿak valamÿ beteglegnekwl faÿ: Kechke ga-neÿath, fa olajal es vÿazzal elegÿch eo3we, es azth keoffed rea.

Arpa lÿztÿth, Sar kereppel es Maaknak az kwlleo feÿeÿwel. Mezes vÿzben chÿnald eo3we, megh ÿob lokkal Mezes borban feozd megh, keold rea.

[L 121a] Vÿrÿs kapoztanak leweleth azald megh, dÿzno haÿal tÿrd ÿ3we, a3zal kÿnnÿed.

Aranÿ gÿÿekernek melÿ fweth hÿnak az gÿÿekereth tÿrd megh, agÿ egÿ aranÿ nÿomonÿth borba megh ÿnnÿa.

Gencz fwnek gyeokeret teord megh, borban agy egy nehezeketh megh ynnya, akar az gyeokerenek ky fachyart leweben agy egy Nehezeketh.

Hym farkas Almath teorý megh, vyzben ad megh ynnya, igen haznal.

Nagy roponcznak gyeokereth azald megh, teord megh, Borban azth aggyad ynnya.

Fekethe pezerczenek leweleth, terd eozwe Mezzel. kafd be azzal.

Egy Bab zemny Myrrhat agy megh eonny.

Feoldy teokeoth chynaly eozwe lagyan mynth egy lyktario-moth, azt aggyad eonny.

Terpentinath kený ruhara, es melegén keold rea.

Hatha fajafarol gyermeknek.¹

Rofa olayth vegy az meny Egy Tykmonnak heaban ferne. Egy mogyorony vyaath. olwazd ezwe laflu twznel. telch hydegh vyzeth az vthan rea mynd annyzor, hogy megh feyereggyek, azzal kennyed az kys gyermek fajo Hatath, merth ketlegnekwl megh gyogyul.

A z S z y w 2 e l.

[L. 121b] Az Szýweth myndén fele nyawalya el foglalya es banthya, yeleosben az Mertekletlenleghe termezeth kywl, Nedwellegnek lokafaga, mely az Szýwnek be takaro hartyaaban rakodyk. Es termetzet kywl valo myndén dagadas. De legh gyakortab es ynkab, az Mergés Nedwelleghe bantya, ky az Szýwnek elteté ereyének igen ellenkeozeoýe.

Az Mertekletlenleghe, az eréth el zakaztya, es az Testéth el lankadoth Betegélle chynalya, mywelhogy az melegh es elteté leleok zenwed, kynek megh bantafa mynd az egez testre ky teryed. Az Melegh mertekletlenlegnek yeley, az gyakor, hamar es Nagy mozgafa az zýwnek es feol verele, az leleokzeth vetel is hasonlatos ahoz, kyth gyakorta hydegh lehes kéweth, es melegh lehes. Az hydegh mertekletlenlegnek yeley, ellenkeozék ezzel. Az Nedwes mertekletlenlegnek fél verele es mozgafa tele, puha es

¹ Későbbi kéz a cím szavait: Hátha fájásáról-ra javította.

lankadoth. Az Szaraz mertekletlenlegnek kichÿn, terÿedÿt es kemenÿ. Az Szÿwnek penÿgh az w mertekletlenlege az kÿ ÿmmar igÿn megh newekÿdÿth az Szÿwnek hafonlo rezeÿben is bele oltatÿk es vgÿan bele fwttetÿk, az melÿ rezeek engedwen az Szÿwnek vgÿ mÿnth feÿeoknek, eok is feoleotte igÿn megh Melegeodnek, megh hÿdegÿdnek, megh Izaradnak, awagÿ megh Nedwefeodnek, kyÿert ozton az halal is el kÿzelgeth.

Az Szÿwnek egÿeb bantafÿth, igÿn nehez eolmernÿ, hanem chÿak az giogÿulhatokath kÿnnÿen, kÿk azok is a mÿgh lathatok leznek, gÿakorta valo es Nagÿ el aÿulafokath zÿrÿznek, es azoknak is tarful mellettÿk vagÿon az hertelen halal, es megh eÿÿk az mÿth mondot Hippocrates: Valakÿk gÿakortha mÿndÿn nÿlwan valo oka nekwl ÿgÿen el aÿulnak, azok hertelen megh hal[na]k.

[I 122a] Legh ÿnkab azerth az Szÿwnek Nÿawaliaÿa ez kettÿ, El aÿulas, kÿth az Magÿarok Szÿw fogalnak newezn[e]k, Malÿk. Szÿwnek dobogala es rezketele.

Sÿncopis
Affect9 Cordis

Szÿw Fogasrol.

Az melÿ Nÿawalÿat az Magÿarok Szÿw fogalnak hÿnak, Semmÿ nem egÿeb az, hanem, Erÿnek hertelen valo el zakazkodala. Ebben vagÿ lemmÿ feol verele, vagÿ igÿn lassu vagÿon az Szÿwnek, az Teltnek fÿllÿ rezeÿ hÿdegÿk, az vak zÿmeok, az Nÿak, az Derek hÿdegh verÿtekkel verÿtÿznek. Az orcza herwath, es az Egez telth el zakazkodÿk el eÿÿk, az Elme es mÿndÿn erze-Okay] kÿnlegh el fogÿatkozÿk. Lezÿn ez Nÿawalÿa Szÿwnek mÿndÿn Nÿawalÿaÿtul, Nagÿ feleiÿmtwl, Teltnek gonoz kewanlagatul, awagÿ ÿnkab gÿÿenÿrkeodeo kewanlagatul, Erÿs Banattul, Nehez faÿdalomtul, Munkatul, Etlensÿgtwl, Sok vernek kÿ veteletwl. Hafnak feleotteb valo megh wressÿtefetwl, hertelen ÿarafatul, vigÿazastul. Sok verÿtekÿzÿstwl, rettegeftwl, es elmenek affele lok megh haborodalÿtul. Sok Nÿers Nedwefegÿknek bwlegetwl, Twzÿfwlefnek nagÿlagatul, Vetkes vekonÿ Nedueffegeÿktwl, Es Bwdÿs Egnek be zÿwafatul.

Sÿncopis | Sÿth mÿndÿn fele Nehez nÿawalÿa, melÿ lezÿn az
Ventriculj] gÿomornak zaÿaban, kÿth magÿarul Iha feÿenek hÿnak, megh zÿrÿzÿk az El aÿulalth es megh hozzak, kÿth, az orwos Doctorok Gÿomortul valo el aÿulafnak Neweznek. Lezÿn penÿgh ez mÿkor oth az gÿomor zaÿaban, Nÿers chÿpkeodeo es rago Nedwefegh megh gÿwl es bwÿlkÿdÿk. [Az ÿ]lÿenÿknek az

Melye porczogója alat valo Hus megh ... ýk¹ es az egez telthe megh nehezeodýk mýnth ha [L. 122b] valamý nagý teréh nýomtha volna megh. Szýne el vez el feýerédýk es megh valtozýk, es maýd vgýan hasonlo az vyz korfagban lewé Telthéz, Es az gýomor zayıaban vntalan valo ragas es chýpkeodes vagyon.

Ha valakýre El aýulas elýk es zýw faýas, azth

Igén megh wrefýtegtwl Tanulagh

 mýngýaralth hýweolýteo allattal, rofa vyzzel, awagý chak hýdegh vyzzel kel az orczayıath eotteozný, az kwllé tagayıth vazonnal telený kel, es megh kel eréllen kétný. Terdet, labayıth, es az kerezth cýontoth altal. Az Szayıat penýgh feol Nýfflad, fath vel bele, Az fwleýt be dugýad, es az Orrath is ézwe zorýchad, hogý az mely Egeth be zýw, ménnýén az Szayıaban be, kezeýtth es labayıt tetesd melegh vyzben. Toabba agý egý falat kenýereth neký ha megh Ebredýk, a mely kenýereth pomagratnak ký fachýart leweben be march. Mýndén ýo zagu fweket zagoltas vele, awagý chýak rofa vyzet is. Igén ýo Swlt Týkoth gýorlon ketté Mettený awagý megh zaggatný, es azth az orra ala tartaný, hogý az lzaga fél ménnýén az feýeben. Ez orwolflagh legh ýnkab azoknak valo az kýkén az El aýulas elýk veer veteltwl vagý valamý igén megh wreflwleltwl.

Ez ilýennek Etele lew es heorpégetheté Etel legýén | Eledele a ký gýorlan megh emeztheté, Vekoný es vyzes borth igýek, Az hol fekszýk, az Haz hýwés legýén, es ýgén vylagos ne legýén. Alatta bator legýenek parnak, de az paplant rola el vonnýad es chak valamý puha allattal lepéggýed be. Az pagýmontomoth megh étt[ézed] hogý hýwés legýén, es zéleo lewellel, Chýerfa le[wellel] [L. 123a] chýpke lewellel awagý, rofawal hýnch be.

Ha igén verýteozýk, Mýrtus olaýal, Rofa olaýal

Verýtektél ha lezén

 alýath. Az Melýeth, es az Chýombýa kézýth. Io zagu allatokat tarch orra ala, rofath, Sandalum fath, Bifalmath, Camforth, vizý teoknek výragath. Ezkor penýgh nem zwkzéggh az testnek kwllé rezeýtth megh kétný.

Ha faýdalomtul lezén az El aýulas, Sha nem | Faýdalomtul annýra valo Betegh, ez ilýenén ereth vagaf, es purgacióth is agý neký.

Ha Elmenek valamý megh bantafa, Banat es

Elmenek megh bantafatul

 egýeb mýa lezén, ezéketh olýannal kel orwollaný valamýk annak ellenkeozéý.

Ha Nýers Nedweflegéknek fokafagatul | Ha nedweflegéktwl

¹ Vizfolt miatt olvashatatlan szövegrész.

vagyon, ezth térleffel kel orwoflaný, Az terdetwl fogwa az Szaraýt es az vallatul fogwa az egez karýath, vazonnal ala kel térlený, vgý hogý myndén ýzek megh melegéggýenek. Annak vthanna kapor olaýal kennýed awagý zeekfw olaýal es mýkor ýmmar io melegék leznek myndén ýzek, teoreold el bator az olaýth az Teltrél. Annak vthanna mýngiarth az vazonnal téreolýed az Egez haat gerenczeketh, az vtan ísmeth olaýal. Malodczor ísmeth terý az Szaar es az kar kenefre, az vazonnal, az vthan az olaýal, egy egez nap is mynd ezth kel chýelekeodný. Ez ilýenéknek Mezes borban Hillopoth feoz, azt igýa, de le eonný, le ýnnýa výteth egy chéppeoith le agý, hanem harmad napýgh ad az Mezes borth ýnnýa, es téreoltén téréltesd ez három Nap alath, chýak akkor hagý nyugodalmat nekj, mýkor aluzýk. Az alom penýgh igén kewes legýén. Ha ilýennek az pullus Ere kichýn es laflu feol vereffel [L. 123b] vagyon, awagý igén igýenétlennel, tuggýad hogý igén kézel vagyon az vezédelém, de azerth vgian el kel ýarný az térleffel.

Vekoný | Ha kýk vekoný Nedwellegtwl vadnak ez nyaualia-
nedwelsegh | ban, azokath gýakorta es lassan lassan purgalný kel, ezerth hogý nagý wreffýtelth ecczérímynd el nem zenvedhetnenek. Ez ilýennek a hol fekwzýk hýwés legýén haza, kenýeret es tatarka kalath agý énný. Týkmonnak az zekýt aggyád eonný, Dýnonak[!] agýa veleýeth, de awagý Swthwe awagý feowe kaporról, Výtzes bort agý ýnnýa de az Etel vthan. Ha valamý ýora fordul az Betegnek allapattýa, Negýed nap mulwa, huft is agý kewefeth bator eonný.

Twzelwlestwl | Ha valamý nagý Twzelwlestwl vagyon, térlený kel vazonnal az ýzeketh, az kezeth labat megh kel keoithný výtýaztatný kel ez ilýennel, Eteltwl ýtaltul el kel fogný telýelleggel.

Giomornak | Ha az gýomornak Száyanak rago es chýpkeodeo
ragafatul | Nedwellegetwl vagyon, azzal okadatný kel, ký ha nem fog haznalný, halat kel megh ýnditaný, es affelekkel kel gíogýtány az mýth ide alab megh irýwk az hol az gýomor faýalrol ýronk.

Férdétwl | Ha kýnek tértennek hogý feordében aýulný kézdené hamar ký kel vinný, de feoleotteb lok výtnek éttézelewel nem kel bantaný. Ha penýgh ýmmar El aýulth, aztis hamar ký kel vinný, es valamý keonýw ruhawal kel chýak be takarný. Az orczáyat kel výtzes Spongýawal, awagý rola výtzel éttézný, Az orcháýath gýomrath es labath térlený kel, Az Száýat is feol kel Nýthný. Es azon kel mynden modon igýekeozný, hogý az aýulaf-

nak [L. 124a] zérzê oka az Nedwellegh ky okattaflek, az Szaya-
ban meleg h vyzeth chÿorgatwan, Az kyk eoregh allapaitban vad-
nak, az hayath zaggatny kel, es egy embérnek wéltele haznos, de
ha lokan wéltnék ecczérímynd, aarth. Ha mykor ez ilyenék feol
giogÿulnak, feol ebrednek, sem az hÿdegh sem az Meleg h vyzben
nem yo feorédnyeok.

Effele Betegéknek yo hogÿ vborkath zagolyanak.

Cyomborth tery eczettel êzwe, annak az zagath tarch az
orra ala.

Eokérnyelw fweth agÿ ynnÿa akar my modon.

Betegés Szÿwe valakÿnek vagyon, annak haznos igén gÿa-
korta hÿgh vÿ tykmonÿath énnÿ, mert az Szÿvet megh eréllity,
es yo verth chÿnal. Banatot es haragoth el tawoztalfon az, a ky-
nek az Szÿwe Betegés.

Szÿwnék rezketeferél dobogafarol ees Nÿlallafarol.

Tremor
Palpitatio
Punctio

Az Szÿwnék rezketefe, dobogafa awagh Nÿlallafais, lemmÿ
nem egÿeb, hanem az Szÿwnék mozgafának megh vezefe es mod-
nekwl valo eozwe verefe, ky az lehelnek es az be zywalnak igén
nagy bantafawal vagyon.

Lezén ez Nyawalia myndéntwl affeletwl, valamÿ az [Okay
Szÿwet termezeth kywl megh banthattÿa. Mÿnth vernek loklaga,
Nedwellegnek lokalaga, mely az hartÿahoz az kjbe az Szÿw aal
mÿnth egÿ Erzenben, hozza ragad es tele rakÿa.

Ennek penygh olÿ nagy Ereÿe vagion, hogÿ az kézel valo
dereknak chÿontaÿth el ronthÿa. Ees az my feolwl az Chÿéchéñ
vacion, tulaÿdon helyebeol ky hannÿa. Ees gÿakorta az Leleok
lako Ereke th is ky tolÿa, Merth az [L. 124b] Szÿwnék megh bantafa-
wal az lelék lako Ereke feoleotteb vernek feol es ky terÿednek,
ÿeleolben kyk oda fél az Nÿak es Torok fele vadnak. Ez Nÿa-
walÿa neha megh zwnÿk, ÿelélben nÿugodalomkor, de
félotte igeon megh éreghbeodÿk lok munkatul. Nap | Eoregbédÿk
hewlegetwl, hew férdeotwl Azzonÿ embeorrel valo | ezékkal
kézélwlestwl, zabalodaftul, Sok Bor ÿtaltul, es fél gérÿedét
haragtul. Ebben az beteglegben gÿakortab azok éfnek, (a kyk-
nek) az kyknek az Melÿék porczogoyok alat valo hulok fekete
Sar mya bantatnak, es az kyknek Lepék, fekete Saarnak beole-
getél megh puffattanak.

Az Meleg h mertekletlenlegben, hÿdegh leles, es az puffus

Ernek nagy gyorlon fél verele. Az Hidegben ellenkézé ezzel. Ha penygh az Nedwellegnek loklaga vagyon az Szýwnek tartóyában es attul vagion az Szýw dobogas, az Ernek pulluffa puha es lankadoth.

Eledele | Elethe ez fele betegnek legyén ahoz képélth az my okbol az Beteglegh es Nyaualya vagyon. Az meleg mertekletlenlegben, az Egnek fel rezenth valo hydegnek kel lénny. Az hydegh mertekletlenlegben, kewelle Meleghnek. Közénlegélkeppen penygh valamychodak az elé lelkét megh haborytták, mynth az feolletteb valo hewlegh, haragh. Ehlegh, vigyazas, Azzonýallattal valo kézfíwles, félletteb valo hydeglegh. hýtwan eledelek, el kel azokat tawoztatny. Ha penygh az Szýwnek rezketele Nyawaliaya vagion az zywnek be takaro hartyaayaba valo fok Nedueffegtwl, annak Etele ytala telýelleggel vekonýto legyén.

Ital | Ital az Melegh mertekletlenlegben, vyzes bor legyén; valakykén penygh ez Nyawalia az Melegh mertekletlenleg mýa vagyon, azth hyweolité orwollaggal kel giogytaný. Az kýkben penygh hydeg mýa, azth melegýtéwel.

[I. 125a] Az Szýwnek rezketele, dobogala es Nylallala lokakon mynd Ifyakon mynd eleméteofeokén, az kýk egyeb aranth yo egeffegben vadnak is megh vagyon es megh tértenyk, kýketh feollette igén megh legyth myngýaralth az Er vagas.

Tanufagh | Megh kel penygh vagný az Mediana Erth, az vthan egyeb fele orwollagokkal giogytaný.

Oruofsagok | Fenyw fa gywmélchet veld vyzben, egy Eýel es egy nap alýon benne, azth aggyad ýnnya.

Len magnak lýztýth, awagy len magh pogachyat téry megh, zýtald megh, chýnalý egy chýupor par lugoth. forrald fél es týztýcz iol megh, bochyas vayath bele, az vthan az zýtalth lýztéth veld bele, ezéketh mynd addigh habaryad eoowe az lugban, valameddigh megh lwrwdyk, azt keoffed az Szýw fogaira es Nylallaira, merth myndénýkre yo.

Darafnak fezketh azald megh, es mykor zwkzegh téd vyzben, abban agy ýnnya az betegnek, es azonnal megh zwnyk az Nylallas.

Nyers zeekfw vyragoth téry megh mofarban, téd mazos fazekban, télch fa olayth reaya, forrald megh kewelle, fachyard el az olayath, ílmeth maas zeekfwet tegy bele az olayban, aztis fachyard el az olayat. Es harmadzoris vgy chelekéggýel, Annak vthanna az týzta olayat téd az Twzhéz hogý pezdwlyén megh, es azzal kennyed az Nylallalth es az Szýw fogalth.

Feÿer Eb 3arth t ry megh er ffen, t lch v zeth rea, 3wrđ
megh es ad megh  nn ya.

Fen w magoth, Mezeth, 3e kfwt f z er ffen eo3we, k ld
oda ahol n ylall k, awag  3 we ahol fa .

[L. 125b] Feÿer wrm th feo3 megh Edes Borban, es t d
az S3 wre.

C tromoth, Naranch oth, Lemon at, f t k rtwelth, effeleketh
ag  eonny .

Lewendula v zeth awag  Spicanard v zeth ag   nn ya az
Betegnek.

C twartoth ag  eonny , awag  ad megh porul  nn ya v zben.

Katankorot Arpa l ztel t ry eo3we, t d az 3 wre.

F ld  zedernek leweleth teord megh es k ld rea.

Eokeor farkath, Nadmezeth, Sanguis draconis, Bolus arme-
nus, g emberth, t rd  3we ez keth, es ad megh  nn ya.

Rolat teor  eo3we, fach ard k  az leweth, es ad megh
 nn ya.

Fekethe Eok r farkath porul ad megh  nn ya borban.

3aboth feo3 megh teord megh, ves ha ath keo3ze e, keth
T kmon ath w  bele, feo3đ eo3we Serp ny ben, eol eget th
bort rea, k ld az S3 wre.

Pimpinellat f z megh borban, enhera ad azth  nn ya.

Fekethe peo3erczenek az k lllebb knek k th Deakul Cardia-
canak h nak, fach ard k  az leweth, Nadmezzel eleg ch eo3we,
ad azth megh  nn ya.

Vg an azon p zercze fwnek az v zeth, kakas Tare  fwnek
v zeth, Balalicomnak v zeth, eleg cz  3we, es ad megh  nn ya.

Varga zurkoth teg  az S3 wre flaltrom mogg ara ha
N ylalljk.

[L. 126a] K lllebb k fekete p zerczeth, Balalicomot, Meh
fwet Spicanardot, kakal tareth, v r s rofath, m nd ez keth
mentha v zben forrald megh, ch nal  flaltromot bel le ragazđ
az S3 wre feolwl, az rezketefet, az N ylallafat is azonnal el vez .

Eg  marok ch omborth, 3e kfwt ann th, Feÿer wrm th
ann th, feo3 megh borban feodel alath hog  harmad reze el
apagg on, ag   nn ya io meleg n benne, fekw d le, takard  ol be
hog  megh  zzagg on.

Sal ath, vad Sal ath, I then fa ath, C proflth, t rd porra
ez keth, az vthan eg  eo3we marok l zt th Neg  vag  Eoth T k-
monnyal egg wth g ur   3we az porokkal, va at is vel bele az
men  eleg , ch nal  pogach ath ebbeol es t d az N ylalla ra

feolwl melegén, Effele pogachya ketté legyén, eggük ha el hwl, megh az malýkath tégyed rea.

Lonak ganeath vgyan akkor hogý ganelya végyed, de zabos loeth, fachyard ky az leweth, es ad megh ýnnya myngýaralth. Frater Donatus.

Vizý Teok výragath, vérés rofath, výolath, añ M. s. vérés es feýer Sandalom fath rafpollýal porra kel chýnalny, Spodio-moth, Sofkanak magwath añ 3 j. térd megh molarban, télch egý gýolchbol chýnalt vankolkaban, teglat melegých es teod arra, az vthan ted vgy melegén az Szýwre, Meleghén tegyed.

Eléwýzeth vagý Egeteoth borth, Bakfweth, papa fweth, Ifopoth, mynd egý mertekre ezéketh feozd megh feýer borban, ad ezth ýnnya, ha kýnek Seb mya az Szýwere Szal az veer.

[L 126b] Rofa olaýth, výola olaýth, vizý ték výragnak olaýath añ 3 2. vérés kalarifth, vérés Sandalom fath, vérés rofath añ 3 j, Camforth gr 2. feýer vyaazth az meny ehéz elegh chýnalý kené ýreth, ezzel kennyed az Szýw kérnyeketh es az Haath gerechýeoth, az Szýw aranth.

Gýermékcheknek.

Mondola olaýth, vaýath, kappan haýath, olwazd ézwe ezéketh, ezzel kennyed az gýermék Szýweth.

Feýer liliom olaýth, zeekfw olaýth, vaýath, elegých ézwe, es ezzel kennyed az Szýweth.

Szarka labnak az výzeben olwaz Nadmezeth el, de leheth-legés az zucharum candidum legyén, agý abban ýnnya. Ez orwol-faggal het eztendés gýermék giogýulth megh. Probalth.

Machka mezelkenek vyzeth, Bakfwnek, vad Salýanak, fekete pézerczenek kýlfebbýknek, Fekete gýoparnak, rofanak vegý myndénykben keweletth keweletth, elegých ezékben Camforth hat penz nyomonýth, Saffrant ket penz nyomonýth egý kichýn térýekét is, elegých iol eozwe, march ruhat ebben, melegén teod rea az Szýwre.

Týk haýath, Lud haýat, Recze haýath, vý vaýath, añ 3 4. Zeekfw olaýth, Feýer liliom olaýth, Mondola olaýth, añ 3 3. Borýu chýontýanak veleýeth, 3 2. Ehéz tegý az meny týzta vyaaz elegh, chýnalý kené ýreth beleole, ezzel az Szýweth, Melýeth es az oldalaýt melegén reggel es eftwe kennyed.

A 3 C y è c h 2 é l.

[I. 127a]

Chÿèchnek dagadafarol.

| Tumor

A 3 Chÿèchnek dagadafa ležèn a 3 Benne valo Teÿnek megh vezeletwl, mely igèn gÿakorta megh tÿrtenÿk.¹

Lenchÿenek lÿztÿth, Len magnak lÿztÿth, rofa olaÿal elegÿch eo 3we, flaltrom moggÿara teod rea.

Vÿzes eczetben march Spongÿath legh eleo 3ér is teod e 3th a 3 Cÿeochre.

Kÿronto fÿweth, Nÿerfet, kÿt Deakul parietarianak hÿnak teorÿ megh, rofa olaÿal es vÿaz 3al chÿnald eo 3we, chÿnalÿ flaltromoth, téd a 3 Cÿèchre.

Tÿkmonÿath rofa olaÿal habarÿ é 3we, es lagÿ flaltrom moggÿara téd a 3 Cÿèchre de vÿaz is legÿèn ké 3te, teod a 3 Cÿeochre.

Arpa lÿztéth, Bab lÿztéth, a 3 j. kechkezarwo fwet, Bakzarwo fwet is hiÿnak, Len magoth, a 3 s. Safrant 3 j, e 3éket porul elegÿch zeékfw olaÿban, es chÿnald a 3 Cÿèchre félwl.

Ledneknek lÿztÿth tÿmporald eo 3we rofa olaÿal teod a 3th a 3 Cÿèchre.

Feoldÿ fenÿw fweth teorÿ eo 3we Me 3zel, es chÿnald a 3th a 3 Cÿèchre.

Chÿoda fanak leweleth, 3ab lÿztéth chÿnalÿ eo 3we Me 3zel, es chÿnald rea.

Fodor mentath tÿrÿ megh, teod a 3 Cÿeochre.

Feÿer Malwath forralÿ megh vÿzben, es teod rea.

Cÿèchnek Twzelefwerél.¹| Inflamatio

[I. 127b] A 3 Cÿeoch megh Twzeleodÿk es Benne ke 3l a 3 mÿnth Magyarul mongÿak, kÿ teortenÿk neha a 3 Bw meleg

¹ Az I. 127a laphoz ragasztott első levélsík versoján az első kéz írásával az alábbi szöveg áll:

Baboth tÿrÿ megh porra, elegÿch é 3we egÿ fazekben ferfÿ gÿermékchenek vÿzeletÿwel, fÿzd ÿol eo 3we, tegÿ Me 3eth ehé 3, téd a 3 Chÿeochre flaltrom moggÿara.

Rectoja üres.

¹ Az I. 127a laphoz ragasztott második levélsík versoján az első kéz írásával az alábbi szöveg áll:

Ha purgacio vthan, awagÿ okadas vthan chÿokol a 3 betegh embÿr, de ha igèn chÿokol, hamar megh hal e 3 ilÿen.

Rectoja üres. Tár 3yilag ezen bejegyzés valószínűleg tévedésből került ehhez a fejezethez. Nyilván a szívbetegségekhez tartozik.

vernek az Cýechben valo folyafatul: Neha penygh mykor az Teý mynth az Sayth az Cýeochben megh aluzýk, es vgyan ky is fakad oztan. Az Ellé megh lezén meeg az olyan azzonýallatokon is a kýk nem Nehezkeofeok, Az Mafodyk azokon elýk, a kýknek Teýel tele az Cýeochék. Ha azerth az vernek beolegetwl vaggýon, myngýaralth megh kel vagný az Mediana Ereth, de vgý ha az hawý verfolýas raytha nýnchen, De ha raytha vaggýon, az Terdén vagý az Lab Bokayan ýob Ereth vagný.

Fwlben erezté fweth, Feýerbýk zep zéleoth, rofa olayt. Týkmonýath, habard eozwe ezéketh, es hol hydegén hol melegén teod az Cýechre.

Arpa lýztéth, Len magoth, Bolus armenufth, Dýzno hayath, Rofa olayth, chýnald eozwe ezeoketh es teod rea.

Týkmonýath rofa olay[!] habary ýol ézwe, es keofd az Cýechre.

Rýfkafat feoz megh, térd eozwe Mezzel, chýnald rea az Cýechre.

Dýoth Rutawal es Mezzel teorý eozwe, teod rea.

Bab lýztéth, Bakzarwo fweth, Len magoth añ 3 j, Saar ke-rep výragath, zeekfw výragath, añ 3 2. s. Buza kenyer belýth 3 5. Myrrhat, 3 s. feozd megh vyzben az meny ehéz elegh, hogý anny fwrwlege legýén mynth az Meeznek. Az vthan zeekfw olayth, kapor olayth, añ 3, 3. vel bele, Ílmet forrald eozwe, es vel harom Týkmoñak Szekýth kézýben, Saffranth 3 i. chýnalý flaltromoth beléle es chýnald az Cýeochre. El ozlattya.

[I. 128a] Býfalmath feoz megh, teorýed ézwe Mezzel, teod rea.

Ha latod ozton hogý el nem akar ozlaný feýer Malwath, Apro malvat, kek viola leweleth, Szeeqfweth, añ M. j. s. Nagý Malwanak gýeokereth 3 j. feozd megh ezéketh vyzben, teord megh, es chýnald az Cýeochwre, megh erlely, es ky fakaztya.

Len magoth, Bakzarwo fw magoth, azzu fygeth, feýer Nagý Malwanak gýeokereth, es feýer liliom gýeokereth elegych eozwe zeekfw olayal, feýer liliom olayal, Dýzno hayal, Týkhaýal, ky fakaztya.

Ha latnad hogý megh genýetfegefeodéth es ky Nem akarna fakadny, vaggafd ky.

Cýeochnek ký fakazafarol.

Malwanak vÿragath, vÿola vÿragoth. Apiom vÿragot, zeekfÿw vÿragoth, añ M. j. Týzta arpath M. s. forrald es fêzd eoꝝwe ezêketh valamÿ kewes vÿzben a ký ehêz elegh, tegÿ viola olaÿth hozza, kend ruhara, melegên têd oda ahol ký akarna fakadnÿ, awagÿ ký fakadoth.

Cýeclat feoꝝ megh fa olaÿban ereoffen, zÿrd ký es chÿnald eoꝝwe vÿazgal, kend ruhara, teod az Cýeochre.

Arpa lýztêth, Bab lýztêth, añ ž 8, elegÿch ezêketh olÿ vÿzben az melyben annak eleotte nagÿ Malwath erêffen megh fêztel, legÿên annÿ fÿrwlege mÿnth az Mezneke, ehêz tegÿ zeekfÿw olaÿth, rofa olaÿth, añ ž, 2, Teorêth Saffranth ð j, Týkmon zekÿth ketteoth, elegÿch eoꝝwe ezêketh, chÿnalÿ lagÿ flaltromoth es teod az Cýeochre.

Vêrês kapoztath teorÿ megh, annak az lewewel mollad es az kapoztayath flaltrom moggÿara, keold az Cýêchre fêlwl.

[I. 128b] Vad kendêrt teorÿ megh, chÿnald eoꝝwe dÿzno haÿal têd azt rea mÿkor latod hogÿ az Cýêch ký akar fakadnÿ, Sêth ha vgÿan ký fakadoth volna is, ez a ruthfagath ký týztyttÿa, es megh is giogÿttÿa.

Porchÿn fweth teorÿ megh, elegÿch eoꝝwe rofa olaÿal, teod az Cýeochre az fakadekra.

Boroftÿannak leweleth fêzd megh erêffen vÿzben, annak az lewewel mollad, es az Boroftÿannÿath flaltrom moggÿara têd az Cýêch fakadekara.

Fechke fweth de az gÿeokereth, kýth merêgh gÿêzeo fwnek is hÿnak, teord megh, teod az fakadekra.

Ha penÿgh têrtennek hogÿ az Cýêchÿên valamÿ feketefeleghe tecczenek, es rothadaltul felê volna, Bolus Armenuft, ž s. Camforth gr 2. Týkmon feÿereth chÿnalÿ eoꝝwe, es teod oda ahol az feketefeleghe teccÿÿk.

Cýêchnek býmboÿanak megh hafadozafarol.

Ezwlth taÿtekoth, Gÿeomberth, Mÿrrhat, añ ž 4. Dÿzno haÿath, ž, j s. vÿola olaÿth, ž 3. vÿ vÿazth ž j, chÿanld eoꝝwe ezêketh, ezzel kennÿed.

Tÿkmonÿ heanak veod olaÿath, azzal kennÿed az Cýêch Bÿmboÿanak repedêzeleth.

Ragado fweth teorÿ megh, annak az lewewel, kýth abbol ký fachÿarž, kennÿed.

Cyëchben Teynek megh aluufarol es megh këwezserël.

[I. 129a] Az Cyëchben valo megh aluufala az Teynek, lezën az Teynek bëlegetwl, mýkor az Cyëchben fokaygh lezën es ký nem zopatýk. Megh lezën melegħ mertekletlenlegtwlis mýkor az meleglegtwl, az mý az teýben legħ vekonbyk rez volna, megh emegtëdýk es el ozol, es az maradeka megh fwrwdýk smegħ aluzýk. Megh lezën hidegħ mertekletlenlegtwl is, merth az Teý mýwel hogý hýgh allat, hozza vonza az hýdegëth es megh aluzýk az Teý vele, Neha penygh attulis megh lezën, hogý az Teý magaba igën fwrw temerdëk, Sazerth aluzýk megh.

Rutath feoz megh vyzben, abban az vyzben fonnyaz megh Buza korpath, tëth[!] az megh këwezëth cýeochre.

Belend fwnek teord megh magwath, elegých eozwe Borral, kend az Cýeochre.

Chýoda fanak teord megh az leweleth, azt keold rea az megh këwezëth chýëchre.

Egerfarkath téry eozwe dýzno hayal, flaltrom moggýara këfd rea. Megh probaltath.

Výazsal chýnald be mýndënéftwl az Cýeochýeoth, loha nem haggýa megh keowezny chýëcheodet, es az teýet lem haggýa benne megh alunný.

Bor Seoprwel kend be az Cýeochëdeth, az lem haggia megh këwezny.

Apiumnak, Bakzarwofwnek, Fodor menthanak, fachard ký az leweth, kend rea az Cýeochre, awagý march ruhat bele es teod rea feolwl.

Lenchýet feoz megh, az vyzewel mollad az Cýeochýëth, az lencheyet teord megh es chýnald rea, ha vgian megh aluth az Teýed is, megh lagýttýa.

[I. 129b] Feýer malwath, Bakzarwo fweth, fëz megh vyzben azzal mollad az Cýeochýëdeth.

Kechke Teýfeolth, 3, 6, Feýerwrmëth, 3, 3, keomený magoth, kapormagoth, Anifum magoth, zeëkfweth, añ M. j. kaporth, M. 3. Arpa lýztheoth, 3, 5, feýer wrëm olayth, Recze hayath, añ 3, 6, az melyeket ezeokben megh kel fëznëd vyzben feozd megh elëzër, az vthan az olayth es az hayath elegých këzyben, chýnalý flaltromoth, melegën téd rea.

Feoldý Bozzanak lewelet feozd megh vyzben, abban parolyad az Cýeochëth, megh lagýul az megh aluth Teý.

Mezeth, 3 j. Stýraxoth 3, 3, Eokër Epeýeth 3, 2. Mýrrhat, 3, 5, Thëmýenth annyth, zeëkfw olayth, 3 2. týmporald eozwe

ezéketh, chýnalý flastromoth, es téd az Cýèchre, de megh oltalmazd az Býmboýat, hogý megh ne erýe.

Kenýer belt teorý eoꝝwe eczettel, flastrom moggíara chýnald az cýèchre, ha penýgh akarod hogý eréfb legýèn az orwoffagh, tegý mentath es Apiomoth hozza.

Mezeth, §, s. Stýraxoth, §. 3. Eokeor Epeýeth, §, 2. Žeëffw olayth, § j, Mýrrhath Teomýenth mynd az keth feleth, § 2. s. elegých eoꝝwe flastrom moggýara, teod az Cýèchre, de az Býmboýara Ne tegyed.

Cýècben Teýnek megh keuefýteserél. | Sparganolis

Vagýon az hogý Neha az Teýnek bélegetwl az cýèchék megh telnek megh is dagadnak, es annyra ký terwlnek hogý az Teýnek lokafaga alýgh fer bele, Lezén ez az Sok vernek ýo voltatul. Legh elézéris ezén Ereth kel vagný vagý az Medianat vagý az Terd ereth.¹

[I. 131a] Bagolý Borloth feoꝝ megh výzben, ad azth ýnnýa.

Rýkafath Týzzer mol megh, es annyzor megh is zarazzad térd porra az vthan, igén zep Teýben fézd megh, chak vgýan elewen Twznel, az fézelben ýo feýer Nadmezeth vesbele az mený elegh, chnalý pepéth ebbél, ad ezth megh eonný, igaz elegh Teýe lezén.

A z G ý o m o z z o l.

Az gyomor zýnthe olyan az Embéry telben, mynt az Fanak gyékere. Az gyomornak azerth ýawara vagýon, hogýha egyholnapban ecczer okadol, melegh vyzeth egy kys eczettel megh ýwan,

¹ A lap alján, valószínűleg Barakonyi Borbély János keze írásával (XVII. század) az alábbi bejegyzés olvasható:

Büdös bürköt rakj a csecsire, kaposztanak gyükeret, bab lisztet és lencse lisztet törj ószve; töröt sáfránt sot köziben, csinaly falastromot, ted a csecsre.

A kézirat első részének 130. levele hiányzik, a helyébe ragasztott üres lap versojára valószínűleg szintén Barakonyi Borbély János a következő szöveget jegyezte:

Téjnek megh lokasításárol

Riskását tiszszer mosd megh, es annyiszor megh szárazszod, ted porra az utan tejbe[n] főzd meg fejér nád mezet tegy bele, annyira hogy edes legyen, csinally lepet ad meg aszt inya vagy enni. Item Az meny hálnak a májját ted porra, ad megh innya vagy enni.

merth ez megh tÿztittÿa az gyomroth myndén gonoz Nedweflegéktwl.

Azzw zéléth awagy Tengeorÿ zéleoth ennÿ enhera igén ÿo gyomornak.

Feÿer wrméth borban megh ÿnnÿa ÿo.

Bÿlalmat rola vÿzzel es Maltixal eonnÿ ÿo.

Maltix olayal az gyomroth kennÿ igén ÿo.

Gyomornak altalmara vagion, hogÿha Ebed es vachora kézeoth az az wdeo keozben hÿdegh vÿzeth ÿzol. Myndén fele Nÿers gÿwmeolchÿeoth, es azzonÿallattal valo kézélwlelt el tawoztas ha hÿtwan gyomrod vagÿon. Sokaÿgh valo fén vigÿazas lem haznos. Sér es Multh ÿtal hÿthwan gyomru embérnek igén artalmas. Félétteb valo zorgalmatoffagoth, Sok kwleomb kwleomb fele etelth, Sok ÿtalth. Aztálnal lokaÿgh valo mulatafth, Etelkor, el tawoztafion hÿtwan gyomru Embér.

[I. 131b] Gyomrod ha megh vez. Myndén harmad napon megh fêrêggÿel, es az feordében rakoth egÿel mynd heaftul, ha ezth mÿweleod megh gÿogÿul az gyomrod.

Gyomornak bantafÿrol.

Gyomornak Beteglege az Mertekletlenlegh chak w magaban kÿ vagÿon. Neha penÿgh olÿ, a kÿ valamely Nedwefleggel êzwe elegÿédÿk. Az gyomroth rÿtkan banthÿa az megh twzelwles, annal rÿtkabban dagadalfal valo kelewenÿ, de neha genÿetlegh vagÿon benne.

Mÿkor az mertekletlenlegh melegh, zwnтелен valo zomÿufagh vagÿon es megh nem elegédhetÿk, hÿdeg etelnek ÿtálnak kewanlaga, es annak keonnÿen megh emeztele, ha hÿdegéth tezne az gyomorra vgÿan megh vÿul wele. Tÿzta borral, es akarmÿnemw melegh etellel ÿtállal megh bantatÿk, es félétte megh hewél, es vgÿan pêrz Bwzwth Beokék[!] feol. De ha melegh Saros veer bwélkeodÿk, ez félwl megh ÿrth ÿeleok ezzel tébbwlnek megh, hogÿ az Szaÿban kelerw ÿmélges vagÿon. Etelnek vtalala, es valamÿ ragafnak erzese az gyomorban. Az hÿdegh mertekletlenlegnek ÿeleÿ, Nem zomÿuhozas, Melegh etelnek es ÿtálnak kewanlaga, kélê emeztes, ha hÿdegeoth tezne az gyomorra meg bantatÿk, ÿfzonÿodas, megh hwles, es vgÿan Eczetélth Bêfêgh fél. Es ha temerdék es hÿdegh ragad êzwe mÿnth az Nÿal, az gyomor megh Nehezédÿk ragafnekwl, az Szaÿnak kelerwlege nekwl, de Imêlygefe es lankadafa lezén az gyomornak. Az Nedwes gyomor

gyeonyeorkeodÿk es megh erëffeodÿk, temerdëk es zaraz ele-
dellel, de az ýtálnak loka es Nedwes etelnek lokafaga, anny[ra]
[L. 132a] megh bantÿa az gyomroth hogÿ mÿnth egÿ le zakaz-
kodoth olyan lezën, Betegeofkeodÿk, es ha az gyomorban lok
vÿzes Nedwellegh lewegh awagÿ vgÿyan hozzaÿa ragadoth. Sok
pëk ýw az Szayra, kÿtwl lezën horutnekwl valo lok pëkes.
Zarallagath penygh az gyomornak keowetÿ, Nedwes etelnek es
ýtálnak kewanfaga, es azzal valo eoreommel elele, temerdëk es
zaraz Etelnek vialafa es Nehezen valo megh emeztefe annak, de
abban nÿnchen lemmÿ giomor ragas, lemmÿ Nehezzezh, es
Semmÿ Imëlges vagÿ okadas.

Gyomornak Twzefwleferël.

[Inflammatiö

Az gyomornak megh Twzefwlele vezën eredeteoth, az [Oka
veertwl az Erekrël melyekkel taplaltatÿk az Maÿnak kapuÿrol.
Ieleÿ ennek az nagÿ merhetetlen faÿdalom, es zwntelen [Ieleÿ
valo, kÿ maÿd vgÿyan lemmÿ orwollaggal megh nem chÿëndezÿt-
tethetÿk. Annak feolëtte dagadas kÿt megh tapogathatnÿ es neha
vgÿyan lathatnÿ is, kÿ vagÿyon hewleggel. Az ver azerth az gyö-
morban megh rothadwan, erëffen gyakdoztatÿk vgmÿnth az gyö-
mor, Nagÿ feol gerÿedët beteglegh, Teltnek nagÿ Nÿukhatatlan-
faga es hanyodafa, telhetetlen zomÿulagh, Ees okadas, alhatatlan-
fagh, es Neha eznekwl valo bolondofkodas.

Ez twzefwles ha valamÿmodon megh genÿetlegëfëdÿk, vagÿ
az halnak kerwletÿben vagÿ az gyomornak wregeben megÿën, vagÿ
kÿ vettetÿk es okattatÿk.

Eledele ez ÿlÿen Betegnek Arpa kafa legÿën. [Eledele
Hulth es lemmÿ melegÿtë allatoth ne egÿek. Borth fe igÿek, ha-
nem igÿek vÿzeth kÿben kewes faheath megh feoztel, Sowanyu
Narancz leweth igÿa, awagÿ egÿeb hÿdegh gywmeolcheoknek az
kÿk zorÿthnak az leweth zopÿa es zÿia. [L. 132b] keweletth
alugÿek, es fëleotte lokat Ne zolÿon, bezelÿën. Az menÿre lehet
banatoth el tawoztallon, es forgologgyek valamenÿre hÿwëS Egën.

Porczÿn iweth tÿrÿ eoZwe arpa lÿztel, es keozd [Oruoflagok
azth az Twzes gyomorra.

Venus azzonÿ hayath teord megh, az leweth fachÿard kÿ es
azzal kennÿed az gyomroth.

Katankoroth tegÿ Eczetben, azzek ýol megh benne, azth
aggÿad eonnÿ.

Liquiritia lewelenek fachyard kÿ az leweth, azth aggyad megh ÿnnÿa.

Këmenÿ magoth teorÿ megh, hÿdegh vÿzben azth aggyad megh ÿnnÿa.

Dÿzno porchÿnth teorÿ megh, azzal kennÿed.

Ûepzëleonek leweth ragd rea az gÿomorra.

Ûëleonek leweleth tërd eozwe arpa lÿztel, azt tëd az gÿomorra.

Ûarka labnak vÿragath teord megh, kend azzal.

Ûëëkf w olayth, kapor olayth, Bÿfalma olayth, aÿ 3, 3, Feÿer Malwanak gÿeokereth, Feÿer wrmëth, Len magoth porul, aÿ 3 j, vÿazth az menÿ ehëz eleg, chÿnalÿ kenë ÿreth, ezzel kennÿed.

Len magoth, kapor magoth, Bakzarwo fwëth, Ûëëkf vÿragoth, Saarkerep vÿragoth, aÿ 3 j, Feÿer wrmëth, vërës rolath, aÿ 3, 2, Ûëëkf olayth, liliom olayth, Rofa olayth, Maltix olayth, aÿ 3 j, Tÿk hayath, Lud hayath 3, 2, mÿnd ezëketh chÿnald eozwe, flaltromoth chÿnalÿ...

[L. 134a] Thëmÿenth, 3, 10. Maltixoth Nagÿ aranÿ nÿomonÿth, mÿnd az ketfele farkas almabol awagÿ chak az ëregbykbël, ket aranÿ Nÿomonÿth. Aloëft egÿ aranÿ nÿomonÿth vërës rolath, reubarbaromoth, Anifomoth, aÿ 3. 4. tërd megh es zÿtald megh, Mezben a kÿnek taÿtekath el hantad, ezëket chÿnald eozwe. Ebed eleoth egÿ orawal, agÿ ebben egÿ mogÿoronÿth ënnÿ.

Gÿomornak emezteferël.

Wrmës Borth igÿal mÿngÿaralth etel vthan, ÿol megh emeztëd az mÿth megh ëttel.

Bakfwnek leweleth tërd eozwe Mezzel tÿztawal, az kÿnek taÿtekath el hantad es megh forraltad, abbol egÿ Babzeomnÿth eogÿel megh, ÿol megh emeztëd az mÿth megh eottel.

Muftarth egÿel az Etel këzben, igën ÿo.

Borloth akarmÿmodon igën ÿo eonnÿ, Gÿëmbert is ÿo merth mÿndënyk emezteth.

Feÿer wrmëth egÿel, awagÿ az haladra këlled.

Tengëry hagÿmat fëz megh mezben, azth ëd megh.

Chÿombort teorÿ megh, ÿd megh borban.

¹ Itt egy levél (133.) hiányzik.

Egý nyhan darab Alabaftrom k eweth twzel y ch megh, eg  Taalban teg  fa olay th, olch abban az k eweketh, ezth peny gh haromzor vag  Negcz yer ch yelekeogg yed, az vthan t rd megh az k eweketh ig n aprora, es ifmeth v fd az olayban az Melyben bele oltottad vala, eh z elegich v r s olwaztoth v azth az menyét ahoz elegnek eolmerz, az vthan zwrđ megh  ol. Eh z annak vthanna megh t rwe elegy ch ilmeth keth Nehezek M rrhat. Ezth az olay th [I. 134b] tarch megh. Sm kor g omrod h twan es nem  meztheth ez olaybol veg  eg  keweletth, es fe yer wr mmel Mazos fazekban feozđ eo zwe, de ne lok  deigh. Elthwe m kor le fckwz l meleg n ezzel kenny d az g omrodath.

Vad k emennek g eokereth es magwath teord megh, es id megh borban.

Sp canard olay l, Fe yer wr m olay l. Z ekfw olay l ennek akar melykewel etel eleoth fel orawal meleg n ig n  o kenny  az g omroth, es az vthan meleg  ruhat kel feolwl rea t nn .

Solkath. Eorwen g  kereth  o  nn . Eorweny s bort is  o  nnya. Ez k  ol emeztethnek.

Gylizta m ya ha nem emezthetne.

V r s kalar lth, kelerw Baboth, konkolth, Eget t zarwas zarwath, t rd porra ez keth, es myndénykbeol veg  a    j. t d es elegy ch ez porokath v ola olayban,   4. Eg  pomagranatnak va đ ky az Bely th, t lch az heaban ez zezamoth, t d paral twzben hog  oth megh forragg on azzal kenny d az g omroth es az pomagranath heat keold f lwl az g omorra.

Alo ft, Diptamulth, genchfweh, porch n fwnek magvat, B ka Epeth, a    j. Scamoneath,   j, Ez keth ch nald eo zwe va al. Ebbeol t lch megh fel wres d o heath, teod az k ldeokre es k fd altal, ch udalatos keppen az giliztakat megh eo ly.

Gyomornak zertelen nag  eh eger l.

Addephagia
Bulimos
Fames magna

Az zertelenwl valo nag  vntalan valo megh eh zes, lez n az gyomornak h deg egetwl, zwkzegetwl, es er tlen egetwl, [Okay [I. 135a] es vez n tely fleggel valo eredeteoth az kwlf  h deg-twl. Merth az lok ideftowa  aras es hozzu vtak,  el fben az hawon mely lez n, megh hozzak ezth. Ieley ennek, El z r nag  eh egh vag on, a ky ifmeth hamar el mul k, es fokay gh nem

tarth, merth oztón az effele beteglegben lewék hamar el baggyadnak az kwlé tagoknak megh hwlefewel, es el aýulással.

Tanulagh | Az kýkén azerth az vthon yarasbol esyk, azth Eczetel kel eltethny, awagy Cýomborral. ezeket kel zagoltatny vele, awagy feoldet kel Eczettel megh eottézný es azth kel vele zagoltatny, awagy keortwelth, awagy býfalmath. Awagy vyonnan fwth kenýereth, awagy ýo Saytoth, Swlth, awagy feoth Dýzno Hulth. Merth ez ilýenéknek zagolafok altal megh výulnak es taplaltatnak, fél Ebrwlnék, kwlé Tagaýth megh kel zorýtaný, es az keze feýet es laba feýeth meleg h vyzben kel teonný, Az fwlet vonny kel, az haýat is hogý feol ebrwlýén, ký ha megh lezén, Borol kenýereth agý Néký, vagý higan fwth týkmonýath, awagy tatarka kalath. Ha vgýan énný nem akarna is, eréwel eonný kel ezth adny. Merth azonnal mynd az Ehlegtwl mynd az el Aýulatul megh zabadulnak.

Ha Beteglegben lezén ez Nagý ehleg, ký nem giakorta esyk, myndén felelémnekwl Etelt agý az olýannak.

Sitis |

Gyomornak Szomehozarol.¹

Az Szomyulagh hydegh es Nedwes ýtálnak kewanlaga. Ez nýnchen, mýkor az gyomornak Szaýa, Edes, lok, es hydegh Ned-Oka | welleggel vagyon megh éttézwe. De mýkor megh zarath vgý mýnth, akkor lezén az Modnekwl valo nagý Szomyulagh, vagý Itálnak zwk voltatul. vagý az Teltnek el týkkadafatul. [I. 135b] az hewlegnek awagy az feordeonek myatta, awagy mýkor az gyomorban Sos Nedwellegh, vagý Erés meleg nedwellegh vagyon, mýnth az megh teortenýk Sos eteltwl es Eleos lewes, Borlos eledeltwl, Sok bor ýtaltul, yeoloben penygh az forro Belegftwl.

¹ Az I. 135a laphoz ragasztott levélcsik versojára az első kéz az alábbi kiegészítést írta:

Tanulagh.

Valaký Betegleg mýa hewél es zomyuhozyk, ees ýtallal akarýa magath taplalný, bwén zwkzegés annak ýnnýa, de ne hertelen, hanem lassan lassan es hollzalon, Merth ýgh az gyomroth béleggel megh neduelity, es az ýtal nem mýngýaralth megýén be az hoýagban. Az kewes ýtal penygh az szomiulagoth lem oltýa el, az hewlegéth lem enhity megh, félth ýnkab eoregbity.

Rectoja üres.

Vborka magoth healý megh, tãrd megh, ýd megh | Oruofagok
vÿzben, hewlegbeol valo zomÿufagnak igãn haznal.

Salatanak awagÿ porchÿn fwnek magwath, teord megh, vÿz-
ben ýd megh, awagÿ chak vgÿan vgis io megh eonnÿ.

Erth Epãryeth egÿek az kÿ zomÿuhozÿk.

Citromoth, Lemonÿath, Naranchÿot, keortwelth egÿel.

Liquiritianak gÿëkereth feozd megh vÿzben, awagÿ az lewe-
lenek fachÿard leweth, azt ad ÿnnÿa.

Porchÿn fwnek lewelet tarch az Nÿelwed alath.

Nÿarban az kÿk Betegëlkeodnek, azoknak igãn ÿo Mezes
vÿzeth ÿnnÿok.

Vborka Magoth healý megh, teorÿ abban megh, 3, 2, kol
Tãwÿffeth 3 j. zÿtald megh zepãn, tÿkmon feÿerewel elegÿch
eozwe, arnÿekon zarazd megh, de eleozãr mÿnth egÿ egÿ Babzãm
mÿnd vgÿ chÿnalÿad, es vgÿ zarazd megh. Mÿkor az zomÿufagh
raÿtad vagion, ebben eggÿeth tegÿ az Nÿelwed ala, es az mÿkor
el olwad. Nÿeld el.

Fãz Arpa vÿzeth igãn erãffen feozzed, abban ves rofat vÿo-
lath, Eokãr nÿelw fweth, Manul chriftit, ezãketh mÿnd eggÿwth
feozd megh, es ebben igÿal erãffen es vgÿan lokat. Soha ÿob
nÿnchen ennel orwolfagh Erãs zomÿuhozafról.

Gÿomornak nÿerfesegerãl.

Apepsia
Cruditias

[L. 136a] Gÿomornak Nÿerfesege lemmÿ nem egÿeb, hanem
az hogÿ az Etelth megh nem emezthetÿ, Oka ennek, az gÿo- | Okaÿ
mornak mertekletlenlege, Termezeth ellen valo dagadas, es 1.
mÿndãn affelek valamÿk az gÿomornak emezteolegeth megh
bontÿak. Neha penÿgh Bathor az gÿomornak ne legÿãn Nÿawa- 2.
lÿaiais, az eledeleok nÿerfen maradnak az gÿomorban, az lok 3.
etelnek ÿtálnak zabalodálnak emeztetlenlege mÿa, awagÿ az 4.
Eledeleoknek vetkes volta mÿa, awagÿ alkolmatlan wdãbe es 5.
mod nekwl valo vetele mÿa, vagÿ rãwÿd alom mÿa. Neha es 6.
vgÿan gÿakorta az Maÿnak, Lepnek, Es az Bel tarto temerdãk,
Inas es erãs hartÿanak vetkãs voltatul vgÿan az egellægãs
gÿomor is megh bantatÿk es el fordittatik. Igÿ az Maÿa
faÿoknak awagÿ Maÿa dagattaknak, kÿknek az w meleg
maÿok Sok Saarral awagÿ Epewel bwãlkãdÿk az gÿomor
erãtlenb lezãn. Igÿ az komor embãreoknek is az kÿk Melan-
choliculok, es az kÿknek hafok nagÿ vetkes Nedwefleggel 7.

bantatoth megh, az gyomor gonozul emezth, ha azzal az hýtwan Nedwelleggel haborgattatýk.

Ielëý | Az Sok etelnek ýtálnak be veteletwl ha vagýon, azt megh erthetný az Betegh zawabol, ha az alkoholatlanfagtul es réwýd alomtul, vagý nagý vigýazastul, azt is megh tudhatný.

Az Eledeléknek vetkes voltok penýgh eolmertetyk megh az Szagokbol es Beofoegelékbeol, Merth peorz Bwz zágok az Melegh es Saaros Nedwellegtwl, Eczetés az hýdeg es Nýalas Nedwellegtwl ýw feol az Torokra.

Tanufagh | Az ký azerth el akarýa ez Nýawalýath tawoztatný, ezth chýelekeoggýe: Igaz mertekzeorenth eogýek. Ne annýth az menýth az Telth kewan, hanem az menýt az gyomor megh emezthet. Toabba elfézer hýgh etkeket egýel az vthan kemenýéketh. Es vyzza is ne chýelekeoggýel az Etel dolgaban [I. 136b] hogý elézer Bifalmath vagý valamý affelet egýel, az vthan ozton maas etket lagýath, merth ez vylza valo es modnekwl. Az alkoholatlanfagtoth is el tawoztald, nem ýo hol ýmekkor hol amakkor eonný, hanem Eteleodnek ýdeye legýen, es akkor egýel mýkor erzéd hogý az elét valo eteleodet ýmmar megh emeztétted. Kéwer etketh, Szýwolph Sos allatokath ne egýel ýelélben regýeketh. Eretlen es Edes gywmélchéketh el tawoztas. Etel vthan hertelen valo ýarastul es mozgastul oýad magadath, forrolagtul es megh hwleftwlis. Eýel azon igýekézzel hogý alugýal es abban megh ne bantaffal. Feýed alýa magaffan alýon, es Balfeledre fekwgy, Sha mýkor feol leorkenzis es nem alhatol, ne forgologgyal hanem veztegh legý az agýban es az oldaladon fekwgy.

Borloth es kýwaltkeppen elewen gyémberth effelenek etel eléth enhera igén ýo eonný.

Pneumatofis
Ructus

Gyomornak befégeserél.

Az Szeel awagý Befeoges ký az gyomorbol fél ýw awagý az gyomorban be rekeztwe Nagý korgaffal es zérgéffel vagýon, Fýatala az Nyerlefelegnek, es annak is vgýan azonok okaý, merth onneth veznek eredeteoth, de kýwaltkeppen az Merteknekwl valo es Szeles eledeltwl, es vzkaló labbo ýtaltul, ýeleolben a mýkor Saar vagion az gyomor feneken.

Oruofságok | Egý Nehezék Taplot agricomoth,¹ egýel megh. Ag kappan lewet igýal.

¹ Az első kéz írásával a Taplo fölé írt szó.

Bakfwnek leweleben teorÿ megh annÿth, az menÿth Egÿ Bab zÿm megh nÿomna, teord megh, elegÿch eoꝝwe Mezzel az kÿnek taÿtekat el hantad az forraztaiban. Es eod megh.

[I. 137a] Corÿandromoth egÿel annÿth az menÿ egÿ ka-
lanba ferne.

Etel vthan Edes pomagranatoth egÿel, merth eꝝ nem hagÿ Bÿefeognÿd. Lewÿfticom magot vagÿ gÿÿekeret igial.

Fekethe gÿoparth igÿal borban. Awagÿ Caftoreomot.

Gÿomornak Cÿoklafarol.

Ligmos
Singultus

Az Cÿoklas, az gÿomornak megh ÿndulafa, az melyel azth akarÿa kÿ wznÿ az mÿ hozzaÿa ragadoth, kÿ zÿnte azon modon mÿnth az horuth, keoꝝbe vetffel lezÿn. Ezth Hippocrates [Okay] mondotta leonnÿ, awagÿ az telelegbÿel awagÿ az megh wrefwlebeol. Az Telelegtwl lezÿn az gÿermÿkeoknek es azoknak kÿk az zabalodalth megh zoktak, Es mÿkor Bors vagÿ valamÿ erÿs allat veteteoth be az gÿomorban kÿ vgÿan hozza ragadoth, azt az gÿomor Chÿokklafal awagÿ pwzÿegÿffel neha kÿ erÿlkeodnÿ vethnÿ. Az wreflegbeol lezÿn, mÿnth lok vernek kÿ veteletwl, es lok purgaciotul. Ezÿk ÿollehet az okay de teobis vagÿon. Merth nagÿ gÿyakortha az gonoffagos para az gÿomornak Szaÿan be mÿnwen, gonofb Cÿoklafth zeorÿz hogÿ nem mÿnth akar mely ereos es rago Nedwÿfegh, melyeth ezeben veheth akar kÿ is, dÿgÿÿ es merygÿs wdeoben, es az Maÿnak Twzÿfwelele vagion es az Szÿw is annak gonoffagatul megh bantatÿk.

Lelÿkzetÿth megh kel tartoztatnÿ, es pwzÿeognÿ [Oruoflagok] kel az Cÿoklas hamar el aal.

Len foÿto fweth teorÿ megh, ÿd megh Eczetben, megh allattÿa az Cÿoklafth.

Egÿ gummyth teorÿ megh, Mÿrrhawal es Apiom maggal fÿzð eoꝝwe, ÿd megh.

[I. 137b] Ruthanak magwabol keth zÿmÿth egÿel megh.¹

¹ Az I. 137b laphoz ragasztott levÿlcsik fele hiãnyzik. Az elso kÿz irã-
sãval rectojãn ez a szövegtröredék áll:

... gÿeokereth vÿgÿed, es mofd megh
... hamoꝝd le az gÿeokernek heath, fÿzð
... hogÿ harmada el apaggÿon,
... gÿÿen az faÿo fogra melegÿn, az
... ÿ az embÿr, de el ne Nÿelÿe,

Pap monya fwnek olayaban elegych meleg h vyzben mynth egy kalanba ky fer, yd megh.

Castoreomoth igyal meleg h borban, chydalatos igen megh allattya.

Dyptamulth, Lo mentath, Maltixot fez megh borban, yd megh azth.

Dyzno kenyernek mely fweth hynak, ted az orraban, pwzegny kezd azonnal es az choklas el aal rola.

Kementh teor y megh. Eczetben ad megh ynnya.

Eorweny gyeokereth feoz megh borban, abbol igyal meleg en.

Gym Nyelw fwnek leweleth teord megh, es ad megh Borban ynnya meleg en.

Kapor magoth melegych megh es azth zagolya.

Mykor valaky Cyoklan y kezd ezeben le veogy e, ygen hydegh vyzzel eold arczyul.

Rutath, kementh, teor y eozwe Myrtus olayal, keold az gyomor Sza yara, kyth Iha feyenek hynak magyarul.

Spong yath march meleg h Eczetben, keld az Iha feyere.

Rutath, keomenth, Feyerwrmeoth, feoz megh fa olayban keld az Iha feyere.

Zamar Te yben awagy Tehen te yben melyet myngiaralt feytenek, healt vborka magoth ky t megh teortel, elegych ezwe es yd megh.

Katankoronak leweth fachard ky, yd megh.

[I. 138a] Porchyn fwnek ky fachyarth leweth ygyad.

Apium magoth teor y megh, Mezes vyzben aggyad ynnia.

Nadmezzel chynalt rola lyktariomot ag y eonny.

Kapor magoth keos gyolch ruhaban, io borban forrald feol, azt zagolyad meleg en, megh allattya az Cyoklafth, probalt orwollagh.

Tengery hagymas eczeteth herpegetwe igen yo ynnya.

Chyalannak magwat teord megh, Mezes vyzben azth megh ynnya meleg en.

Kaporth, 3, 2, Cytwartoth, Aloefth, Maltixot, ver es kalarifth, zerechy en dyoth, an 3, 3, Ezeketh teord porra ad megh akar

... ya, es az vthan ky pekye, megh

... uzon ez ky, de (mynden) egy oraban

... keggye ezth, vagy toab egy oranal,

... h giogittya, Neha chyak egy

Versoja ures. Targyilag a bejegyzes nem tartozik ide.

etelben akar ýtalban ezth neký, azonnal mýngýaralth el aal az Cýoklas.

Elewen gýeomberth egýel, az is el allattýa.

Gýermékchenek.

Kapor magoth, kémen magoth, kakukfweth, fodor mentath, ruthanak magwath, Cýomborth, Feýerwrméth, mýndénykbél vegý kewefeth, feozd megh es chýnalý lagý flaftromot, kéld az kýs gýermék gýomrara, megh aal az Cýoklas.

Vízý Apiomoth teorý eozwe kenýer bellel, chýnalý lagý flaftromoth, keofd az Iha feýere.

Maftixoth, týkmoný feýerrel es Eczzettel chýnalý ézwe, kéld az Iha feýere.

Teomýenth teorý porra. Mentanak ký fachýart lewewel es egý kýs eczzettel forrald eozwe, chýnalý flaftromoth kéld az Iha feýere.

[I. 138b] Maftixot, kémenth. Baber magoth, añ ž, 2, teord eozwe ezéketh rutanak ký fachýarth lewewel, kend chýépwre es teod az gýomrara, chýoda dolgoth lacž melý hamar el allattýa az kýs gýermék chýoklafath.

Gýomornak Imélgelerél, Okadafarol.

Nausea Vomitus

Az Imélgés az mýkor okadný kewanna az gýomor, de gýa-korta vgýan erékeodefnekwl is fenés Nýal futh es chýorogh ký az Szaýon. Az okadas penýgh az, amýkor az gýomorban az mý vagyon, az ký vetédýk merth az okadas azth týztittia ký az mý az gýomorban vagyon, Az (Cýoklas) ýmélges penýgh azt az mý hozza ragadoth. Az Imélgefnek es okadafnak mýnd (egý) azonok az okaý, de az ýmélgefnek kýllfeb, az okadafnak nagýob. Sok fele okaý vadnak penýgh. Eggýk az gýomornak erételenlege, ký Okay mýa az Eledelt ýol be nem vehetý megh lem tarthattýa. Ez erételenlege penýgh lezén az Nedwes mertekletlenlegtwl ýelélfben, awagý az Sýma es kéwer hýglagtul, ký mýa az mý be vetetéth ifmet vyzza ýw, vagý valamý idegeon mýflegtwl mýnth az Mergés es deogeos qualitas, kýwel valakýk meg futatnak azok mýnd vnof vntalan okadnak. Egýeb bantafi is vadnak az gýomornak kýk Imélgelth awagý okadalth zéréznek, Mýnth megh emeztetlen lok Eledel, aký az termezetnek nehez. Neha az keferwfeleg mýnt az Sar, Neha az vndokfagh mýnth az Nýal, Nýha ýdegén dologh

mýnth megh rothadot es bwzzéth Etel. Ilyen oka is talaltatnak neha, hogý mýkor az Nýers ededel az gyómorban lewen Nýalla valtozýk, awagy mýkor megh egwen Sarra valtozýk, awagy valamý idegên allattha megh veíz. [L. 139a] Neha az vetek egýeb helyekrélis foly oda, Az Maýrol, Az Leprél. Az Beléketh mely hartýak tartýak arrol, Az Belékrél, Az Agý veleorél. Es mýnd az egez Teltrél az Maýnak Ereý által. Immar melyk fele Nedwellegh ýndittýa az Okadalth, ha meeg megh nem léthis lok ýelékbeol megh eoímerhetny. Az Bêfeogelrél ees annak ýzýrél, ký vagý Eczetés, kelerw, vagý pèrz Bwzw, vagý Erés. Az faýalanak is tulaýdonlagatul megh eoímerhetny, Merth vagý Nýlallo, vagý megh nehezédeoth, es az vagý melegnek vagý hýdegnek erzelewel vagion. Vtolzor abbol eoímerhetny megh, az mýchodas az a mýth ký okad az gyómor, yeoímben a mýkor artalmas Nedwellegh hozzáyok elegýédýk az Melegleghéz awagy az hýdegleghéz, merth az kezéritý ýollehet az okadalra az gyómoth, de eo maga ký nem ýndul hanem vgýan oth marad. Hogýha azerth effele gonoz Nedwellegh az gyómorban terméth e es oth legýén annak oka, awagy mafunnath folth oda, igh valasztatýk megh. Merth azon gyómorban terméth nedwellegh, regvltha gýeotry es kenozza. De az Melý az Maýtul vagý Leptwl zarmazoth, vagý valahonnetth mafunnath, annak az reznek megh bantafa az ýelénlegeoth megh mutattýa hogý onneth vagion az Eredetý.

Oruofsagok | Io borban ves teoréth gýeomberth, es keth anny Saffrát mýnth az gýeomber, egý kewes mezeth, egý kewes fa olaytis, ezéketh melegých megh, az kýnek gyómorra ýmélýeogh awagy okadýk, melegên kecczér vagý haromzor ad megh ýnnýa, probalt dologh ez.

Maltixot, Fa heat, zékfweth, añ 3 j, térd meg ezéketh, egý zeleth kenýereth march meleg eczetben, hýnch az porokat az gyómorra feolwl, annak vthan[!] keold rea az kenýeret félwl, megh allattýa.

[L. 139b] Kémennek gýékereth, gýermeokdýd feyer wrémnel térd ézwe, azth az karýa haýlekara, az Terde haýlafara kéld es tarch raytha.

Ebeckkenek kýth kedwere tartottanak véd ganeýat, térd porra, elegých borban awagy Tehen hus leweben, ad megh ýnnýa.

Apro Boýtorýannak fachýard ký leweth az fwenek, ad megh ýnnýa. Smegh allattýa.

Chýerélnýe magoth egýek, nem ýmélýég az gyómorra.

Bakfweth feoz megh kechke teýben, ha ký megh nem emezty az etelt azt aggyad ýnnýa.

Eoregbÿk Egerfark fweth tÿrÿ eozwe borral, annak az leweth aggyad ÿnnÿa melegÿn.¹

Bolus armenulth, 3 j, Saffranth, kakukfwet, añ 3, 2, három Tÿkmon zekÿth, rofa vÿzeth az menÿ ehÿz elegh, chÿnald eozwe, kÿld az gyomrara az kÿ okadÿk.

Dÿptamus gyÿkereth, Fa heat, teorÿ eozwe, feozd ÿzwe vÿzben, azth aggyad ÿnnÿa.

Teÿeth twzes aczellal forralÿ feol erÿllen, azt ad melegÿn ÿnnÿa.

Mogyoronak Belÿth teord ÿol megh es Mezzel gyÿurÿ pogachÿat ebbeol, keold az Iha feÿere.

Feÿer wrmÿeth nyÿerleth, feoz megh fa olayban, vgÿ hogÿ mÿnth egÿ Ir olÿan legÿÿn, azzal kennÿed az Iha feÿeth, Smegh giogÿul.

Dÿzno Epeÿewel kend megh az gyomrath, Ees hatul az gyomor aranth az valla keozÿth, de ha ferfÿ az Kan dÿznonak Epeÿeth veogÿed. Ha penÿgh azzonÿallat, az Eme dÿznoÿeth.

[L. 140a] Sawanÿu pomagranatoth chak az kÿ fachÿarth leweth ur, 3, Menitha leweth, es zep tÿzta mezeth egÿ fontoth, fÿzd ÿzwe mazos fazekban, gyakorta kewergelled, hogÿ Sÿrup formaÿu legÿÿn mÿnd addÿgh feozzed, etel eleoth ebben agÿ egÿ kalannÿth megh eonnÿ.

Egÿ zelet kenÿereth pÿrÿch megh az Twznel, azt eold megh malofawal, es hÿnch megh teoreoth zerechÿn dÿowal es zÿkfwel, kÿld az gyomorra, megh emeztetÿ az Etelt es ÿo aalmat is hoz. Iosa Doctor.

Egÿ falath kenÿereth rach[!] megh mezben, azth tÿrÿt zerechÿn dÿowal hÿnch megh ÿol, enhera ÿd megh azth, megh marad az Etel az gyomorban, es kÿ nem okadod. Iosa Doctor.

Bÿlalmat tÿztÿch megh zepÿn, es ÿo Eczetben feozd megh, az vthan teord megh, es ehÿz tegÿ tÿrÿth Muhtar magoth, elegÿch ÿol eozwe es kend ruhara, fÿlwl erre hÿnch teorÿth zÿkfweth, ezth ecczÿr vagÿ kecczÿr kÿld az gyomorra melegÿn, megh gyogÿul az Betegÿs gyomor ha nem emezthet.

Fa mohoth teorÿ megh, Borban ad megh melegÿn ÿnnÿa, megh allattÿa az okadalth.

Spicanardnak gyÿekereben teorÿ megh egÿ Aranÿ nyomonÿth,

¹ A lap szelén valószínűleg Barakonyi Borbély János keze írásával ez a bejegyzés olvasható:

Fekete Retket reszely meg, megh annyi kovaszos kenyeret morsally kozse, fodor mentat megh annyit jo eros eczettel fozd ozsve, edgy kalan mezet is tegy belé, falastrom modgyára fozd megh. hogy suru legyen kend ruhara koad a gyomrara.

ífmeth megh anný Borfoth, ýd megh meleggh borban. Snem ýmeolýeogh az gýomor. Awagý meegh ýob hogý az porokath takard oftýaban, azth Nýeld el ecczér ę, kecczér ę, az vthan igýal ýo Borth rea.

Mentath teorý porra, fachýard ký az Naranchnak leweth, elegých abban es ýd megh.

Bafa rofanak az Magwath teord porra, es vèrès Borban ýd megh.

[L 140b] Gench fw gýekerenek fachýard ký az leweth, azth aggyad vyzben megh ýnnýa.

Býlalmakat fonnýaz megh, az vthan fachýard ký az býalma leweth, ad megh ýnnýa.

Baboth féz megh eczetés vyzben, ad megh énný.

Sawanýu Almat Swí megh paralban, azt égýed.

Lenchýeth Huz zéméth healý megh, azth egýed.

Nospolýath azalý megh teord porra, zékfweth, zerechén dýot, vèrél kalaríth, ezéketh is térd porra, rofanak fachýard ký az leweth, veld bele az porokat, ad megh ýnnýa.

Nagý Malwanak magwath teord megh, vèrès Borban ad megh ýnnýa.

Rosmarýnth téry porra, kenýerrel ad megh énný.

Týwknak az Halath halých megh, beleol az melý hartýa zabafu hus az hafaban vagion, azald megh azth es térd megh, ýo borban ad megh ýnnýa.

Feýer Téwýlnek az gýekereth teord megh, borban azth ad megh ýnnýa.

Bakfweth egýel, es mýngýaralith igýal vyzes bort rea félwl.

Betegh embérnek valo.

Az okadalith gýakorta Nospolýanak, Býlalmának, kértwelnek, pomagranatnak az ký fachýarth lewe is megh allattýa, de ha effelek lemmýth nem haznalnanak, es ha az Betegh embérnek gýomra az Eteíth megh Nem tarthatna, ménnel nagýob képpélth leheth, olýanth kel [L. 141a] az agýekara vethný, es oth kel tartaný valamýgh ezýk, Smegh az vthan is.

Tengérén yaroknak valo.

Ha azth akarod hogÿ ne ÿmélégÿén az gÿomrod mÿkor az Tengérén yarÿ. Feÿer wrmeoth es Cÿombort tÿrÿ eoÿwe fa olajal es Eczettel, az orrodath beleol azzal kennÿed gÿakortha.

Apium magoth teorÿ megh, azth igÿad, az gÿomrod nem ÿméleogh, Seoth ha ÿmélgene is, megh allatna.

Gÿermékcheknek.

Rofath, Cÿerfanak heath feozd megh eczetben, ebben march lagÿ gÿapottath, tÿd az kÿs gÿermék gÿomrara es keoldeokere, melegén.

Tÿkmonÿath Swl megh, vÿd kÿ az zekÿth, Maltixot es Thÿmÿenth tÿrÿ porra, Menthanak fachÿard kÿ az lewÿeth, tegÿ ahoz egÿ kÿs Eczetÿth is, teod ebben az zerzamotokat es tÿrd eoÿwe, chÿnald az gÿermék gÿomrara. Buza kenÿerbÿel zely egÿ zeletÿth, march Eczetben, az zerzamotoh tÿd az gÿomrara, es félwl az eczetÿs Izeleth kenÿereth, de melegén mÿndÿnyketh.

Maltixot, Bolus armenulth, Tÿkmonÿ feÿert, Eczetÿth, chÿnalÿ éÿwe, tÿd az kÿs gÿerméknek gÿomrara flaltrom moggÿara ez zerzamotoh melegén.

Teglat tÿrÿ megh, chÿombornak vÿragat, gÿÿembert tÿrÿ megh es zÿtald megh, kewerd tÿkmonnak az zekÿben kend len chÿeopwre, kéfd az gÿomrara melegén.

Sarkerepeth feÿer mentawal es feÿer wrÿmmel forralÿ éÿwe Borral, melegén keold az gÿomrara.

[L. 141b] Gÿeombert teorÿ megh, kewerd be Mezben, kend ruhara kéfd az gÿomrara es az keth keze feÿere, Ozthon, az Szep zÿleonek az leweleth vaÿal tÿrd eoÿwe, azzal kennÿed, az kezet, labath, halath es feÿeth az kÿs gÿermékcheknek melegén.

Vÿrÿs kalarilth vilÿÿÿén az kÿs gÿermék, vgÿ hogÿ az Nÿakarul zÿnthe az halaygh ala erÿÿén, az Teÿet nem haggia kÿ okadnÿ es igÿén emezteth vele.

Gÿomornak wer okadafarol.

Verth okad neha Embÿr az gÿomrabol, de kwleomb erÿkÿdellal hogÿ nem mÿnthe az horutalban, es nagÿob béleggel. Az okadallal kÿ leÿÿén az a ver, Etellel, ÿtallal vagÿ nÿallal

elegyédwe vagyon, es darabban darabban aluth eozwe, nem vekony lem verés de temerdék, Es az megh aluualban ymmar vgyan megh feketédeoth. Ez ver okadas vthan Neha kéwetkeozyk fekete haf ménelis, ezerth hogý az ver mykor okadtatyk, valamý reze annak az Beleokre megýén, ký az nagý keréngelnek altala megh feketedóyk holy[!] olyan lezén mynth az Szurok. Valamý penygh ver az gyomorbol ký okattatyk, vagý az Maýtul vagý az leptwl, vagý kézel valo helyékreol folt volth oda, az penygh vagý az Eernek megh Nylatkozafabol, vagý megh zakadafabol, vagý hogý által eotte magat az Erén az ver.¹

Egy Nehezek vayath, Mezeth, megh annyth, elegych ézwe, ad megh ynnya, Smegh allattya az ver okadafth, es mynd ký is tyztýttia.

Az retkéth térd eozwe gyeomberrel, erez egy kys mezeth hozzaýa, az meny egy Dyo heaban ferne, agý annyt ynnya ebben az ký verth okadyk.

[I. 142a] Kakuk fweth Negý Nehezkeoth teorý megh porra, es ad megh ynnya az ký verth okadyk.

Gyomorban okadafnak ynditalarol.

Ha azth akarod hogý gyomrod okaggyek. Bozzafa gyékereknek az leweben vegý annyth mynth Egy Tykmony heaban ferne. Ílmeth harmadrezeny Mezeth, elegych anny borban mynth egy Tykmon heaban ferne, melegych megh, yd megh enhera es okadol.

¹ Az I. 141b laphoz ragasztott levélcsik rectoján az első kéz irásával az alábbi szöveg áll:

Feyer Themyenth, gyembert, téry eréllen eozwe, az Betegnek Ihat kend megh elézér Mezzel, az vthan az tereoth porral hynch be, tyzta ruhawal vard be, harmad napýgh alyon raytha, pyrýtot kenyereith tarch az orra alath kýth megh martottal Ereos eczetben, ímegh allattya az ver okadafth.

Retkét hamoz megh es meteld megh, veld vyzben, zéd ký ílmeth beleole es agý eonny benne. Bolus armenufth, tykmony feyereth, len magh pogachyath, roz lyztooth, Nadaly fweth, mynd ezéketh teord eozwe, es keofd az Ihara, megh allattya az ver okadafth.

Versojan:

Salyath feoz megh borban, Reggel enhera Negý napon azth aggyad ynnya.

Retkét hamoz megh, martogazd zyn Mezben, es ad azth eonny.

Dýnnýenek azzu gýeokereben vegý Egý nehezekeoth, térd megh, ýd megh Mezes vyzben.

Foghagýmáth, Menlo ganeath, eczetben teord megh, ruha altal fachýard ký, ad megh ýnnýa, azonnal okadyk. probalt dologh.

Retéknék véd vyzeth, azt igýad es okadol.

Eczetéth vyzzel elegý igýal melegén.

Labdanak magwath térd megh, ýd megh Melegh vyzben, es okadtath.

Zamar vborkanak ký fachýart leweth, rofa oláyal es vyzzel elegýcd eo3we, az Nýelwének gýékereth es az Nýelw kérnyeketh ha e3zel kenéd, feoleotte igén okattattia az Embeorth.

Gyomornak ragafarol.

Azzoný Embér Teýeth agý ýnnýa.

Katankoronak az leweth fachýard ký, azt ad ýnnýa.

Chýomborth Eczetés vyzben feoz megh, azth ad ýnnýa.

[L. 142b] Bafa rolanak magwath teord porra, veoreos borban ad megh ýnnýa.

Porchýnnak az leweth fachýard ký arpa lýztét elegých bele, keofd az gyomorra melegén.

Venus azzoný háyat fachýard ký az leweth, melegén azzal kennýed az gyomroth.

Liquiritianak ký fachýart leweth igýad.

Kémenth igýal hydegh vyzben.

3ep 3éleonek az lewelet teord megh, keofd az gyomorra de melegén.

3zéleonek lewelet es az kaccháyth teord megh. Ees flstrom moggýara keofd az gyomorra.

Egýel katankoroth Eczettel az is ýo.

Vad 3eolének az výragawal keoffed.

Gyomorban ha íwly uagyon.

Kértwel trangoth, 3akadoth 3anykorth, Nagý Szarka labat, fész megh e3éketh feýer borban, ad e3th ýnnýa.

Swl dý3noth egés megh, ad azth ýnnýa.

Želeonek leweleth feozd megh vyzben, melegèn azt kèld az gyomorra, el vezÿ az dagadafath.

Ženth lanos kenyereth, megh tÿztÿtoth arpath, añ ž j, keth pÿnth forras awagÿ folyo vÿzeth feoz eoſwe, ežth žwnetlen igÿa melegèn reggel is eltwe is, kÿnek vtanna be takaroggÿek agÿaban, es egÿ oraygh veztegh fekwgÿek.

[L. 143a] Belend fwnek leweleth fachÿard kÿ, buza lÿztel habard èžwe, keofd az gyomorra.

Arpa lÿzteoth, Len magoth, Bakzarwo fwnek magwat tèrd eoſwe ežketh es keofd rea.

¹ Az I. 142b laphoz ragasztott levélcsik rectoján és versoján az első kéz irásával a következő kiegészítés áll:

Az Gyomor feol fualkodÿk S megh dagad az benne valo Szelektwl. Ležèn az Nyalas Nedwellegèktwl, awagÿ az Eledelèktwl kÿk az Meleglegnek fogÿatkozala mÿa az gyomorban parakka leznek, Merth az hÿdegleg h lemÿy fualkodafath nem žreoz, Merth az eledelt, lem megh nem vekonÿthattia, lem megh nem emezthetÿ, lem el nem ozlathattÿa. Az nagÿ Melegleg h penÿgh, nagÿ rezere megh gÿeoſwen azokath az kÿkhèž ragazkodÿk, az eledelt megh vekonÿttÿa, chÿak hogÿ az az w természetÿ zeorenth az Eledel Szelle ne változzek, De azért effele Szel az kÿ igh terèm haborgo ležèn, kewes, es kewesse maradando, annÿra hogÿ chÿak egÿ awagÿ Mal Beoffentes által is lemÿye ležèn. De az Melegleg h is kÿ az Eledel keorwl chÿelekeodÿk hogÿha erètelen ležèn, hogÿ az eledelt chak ÿmÿgh amugÿ ozlattÿa megh, vgÿ ÿol megh nem emezthÿ, a honneth ozton Szelnèk kel leonnÿ. || Ieleÿ ennek, Gyomornak Nehessege es kÿ terÿedele, Neha az gÿomor zaÿanal valo dagadas es feol fualkodas. Lalfu Bèfègelèk. Az Szeleknek megh allafa az kÿknek alol kellene az zekèn kÿ meonnÿ. Neha mÿnd az Egež derekban vagion, neha hatul az Hatban es az hat gerechben es annak forgo chÿontÿaiban is bele megÿèn. Neha mÿnd keth feleol eleol is hatul is oth vagion. Leleokzetnek vetelenek Nehessege, annak az Inas hulnak az kÿ az Twdeot es az žÿwet megh valaztÿa az Maÿtul es leptwl megh zorÿtalaerth, annÿra mÿnthav gÿÿan megh fuladafath erzene az Embèr twe. Korgafok vadnak oda be. Megh kènnÿebbeodnek hogÿha alol ÿol megÿèn az Has. vgh is ha az Szel vagÿ alol vagÿ feolwl kÿ megÿèn.

² A || a recto és verso közötti határt jelzi.

Kochyordnak leweth fachyard ky, ad megh eonnÿ, hygh tykmonyban.

Zeekfwet feoz megh vÿzben, ad megh ynnÿa.

Kapor magoth, Apium magoth, konkoly lyztÿeth, Fÿld epeÿe fwnek leweleth teord eozwe, ezeoketh es keold az gyomorra.

Gyomorban vernek megh alufarol.

Fÿge fath egef megh, annak az hamwabol chÿnal lugoth, azt ad megh ynnÿa.

Sarga gyoparnak az vÿragath teord megh, awagy feozd megh edes borban, awagy meeg yob Mezes borban, ad azth melegÿen ynnÿa.

Lonak, Nyulnak, Barannak, kechkenek, Borÿunak, Tehennek teÿ oltoÿabol, borban agÿ malfel penz nyomonÿth.

Gyomornak chyorgafarol.

Venus azzonÿ hayath feozd megh Borban, azt igÿa melegÿen az kynek Nyalalkodÿk gyomra.

Afÿzu Barazkoth feoz megh Borban, azth igÿa megh melegÿen.

Fonnÿazd megh az Bÿfalmath, annak az leweth igÿa melegÿen az Nyalas gyomru.

[I. 143b]

Gyomornak Saar bantafarol.

[Cholera

Ez Nyawalÿa az gyomornak megh bantala, es félwl alol az Saarnak ky meonefe, félwl okadas altal, Alol az zek altal. Elÿzÿer lagÿab yw ky annak vthanna temerdÿkb. Es eleozÿer halwan feÿer Sarga zÿnw, az vthan vÿrÿs Sarga, az vthan zÿld zabafu, vegre fekethe. Ez Nyawalÿa, Erÿs, kegyÿetlen es egÿ eleoben Elÿs betegfegh, kyben az gyomor es az bellÿe rezeke igÿen gÿeotretnek az Beleok, es az Szeelnek lokfagatul vgÿan ky terÿyednek, zomÿu-lagh vagion es gÿeotÿer, az pullufnak feol verefe gÿors es gÿakor, neha ez mÿa el aÿulalis kÿwetkÿzÿk. Oka penÿgh az Saar Oka ennek, mely Saar wdÿwel, vagÿ az maga hoÿagaban, vagÿ az Mayban, vagÿ az Lepben, vagÿ az gyomor alat valo kÿwer huf kÿrwl vagÿ az gyomor es az Belÿek keorwl megh gÿwl. Smÿkor ozton annak lokafaga es Newekeodefe az termezetnek nehez

Imegh bantafara kezd leonný, ideftowa hanýattatýk es folý, es az kýk vele bantathnak mýntha merégh volna bennék vgý tecczýk nekýk.

Oruofsagok | Ha megh nem ýndul magatul az Saar, okadallal is megh kel ýndýtany.

Melegh vyzeth, 3, 14, Mezes eczetéth, 3, 2, Eczetéth, 3, 2, Ezth elegých eo3we es ad megh ýnnýa, veld az Szayadban az výodat es okaggýal.

Melegh vyzeth igýal gyakorta merth ez igén molla az gyomrodath.

Rola lýktariomoth, 3 j, ehéz az meny Nadmez elegh, gem-bélych megh, félwl aranýazd megh. Nýeld el.

Pomagranatnak heat teord megh Borral awagý Eczettel, eo3we es keold az gyomorra.

[I. 144a] Kenyereth metely aprora, zarazd megh, az vthan veld fwrw vérés borban, teord megh az vthan hogý mýnth egý flaltrom olyan legýén. Az vthan téry fa heath feyerwrméth, zeokfweh, Mentath, elegých é3we ezékéth es flaltrom moggýara teod az gyomorra.

Kémennek gyeokereth, petrelelem gyeokereth, añ 3, 2, kek lilium gyékereth, Ifopoth, venus azzoný hayath, añ 3, 3, Mezeth 3, 4, ezékéth Negý fonth folýo vyzben feozd megh vgý hogý fele el apaggýon, ezth igýad enhera, mýndén Nedueffegéket Flegmakat es Saarth ký kergeth.

Durancia zylwath týz zéméth, kémený gyékereth, 3, 4, venus azzoný hayath, 3 j, týzta megh healt arpath, 3 j, fész megh anny vyzben hogý fele el apaggýon, ezth igýad.

Papa fweth fész megh vyzben azth igýad.

Feyer gyeomberth, galbanumoth, zerechén dýo výragoth, zékfweh, pimponiath, Feyer Thémýenth, Saffrant, Fa heat, zerechén dýot, Anifumot, liquiriciat, Cýtwartoth, Rutath, Salýat, kémený magoth, vegý mýndénýkbeol añ 3, 3, Aloes Epatíci, 3, 2. Nadmezet elegých rola vyzzel eo3we az meny ehéz elegh lezén, feozd megh abban, awagý meeg ýob, chýnalý pogachýochkakath beleole, enhera Eftweis ebben egýel, merth mýndén Saart. Nedueffegoeth, ký týztýth, verédet megh týztýttia, fè faýalst el vezén, Szýwedet, Maýadat, Twdédet, lepedet, megh týztittýa, Horutoth el wz, Emezteth veled, Oldal faýalst awagý Nýlallalst megh enhýth, zemeýdet velagofittia, ýo zýnth chýnal, gyomrodath melegithý, es vyezeletédeth ký ýndittýa.

Pomagranatnak leweth fachýard ký téd mazos fazekban, tegý egý nýhan agachka mentath bele, feozd vgý hogý anny fwrwfege

legyén mýnth az Mezneke, hogý feozéd yo modon kewergelled. Ebben igýal merth ez feo orwollagh.

[I. 144b]

Gyomornak fayasarol.

Az gyomrot, ký az Emeztelnek vgyan Mýhelye. Nagý |Okaý fayas banthya gyakorta, kýnek oka az Benne zorulth Szel, a ký igén Nyuýtia az gyomroth, zýnthe vgý mýnth az Colicanak fayalaban vagyon: Awagý Neduellegh Es rago Erés eledel ký hozzaýa ragadoth: Awagý természet kýwl valo dagadas: Awagý megh Sebeolwles. Az mertekletlenlegh penygh chýak magatul nem igén vagý chýak aligh banthya. Fay Neha az gyomor azerth is, mýkor valamý olý tagh ký keozel vagyon hozza, megh dagad es az gyomron fekwzýk, vagý ha lok Neduellegh fekwzýk raytha az gyomron az is fayalth zéreo.

Effele nyawalýaban lewének hýdegýté eledellel kel |Eledele elny, es olýal az ký megh eréllity az gyomroth. Io ehéz az Salatha, prochýn fw eczettel, pomagranat, Cýtrom, kértwely, Egrés, Hýdegh vyzben ýegesben azoth kenýer, Týkfý, Fogolý, Apro madarak egréffel fêwe, kêwýhal, Soban eczetben, Lemonya. Ital legyén vyz, a melyben valamý kewes Fa heat vetéttek es megh feoztek, awagý Vyzes Bor.

Kémený magoth, Apium magoth, petrefelyém |Oruofsagok magoth azalý megh es téry megh, vyzath es Sotalan vayat olwaz ézwe, ruha altal zwrđ megh, es az porokat elegých kézze, egý kewelle téd az Twzhéz, chýnald az vthan flatrom moggýara, es melegén teod az gyomorra.¹

Azzu mentath, Feýer wrmêth, zeekfweth, vérés rofat, Chýom-borth, Lo mentath, Rutath, añ M. s. Fa heat, Aloeft, galangath, Calamus aromaticult, añ j. j. téd eréllen megh ezéketh, chýnald gýolch zachkoban, hewých teglat megh, melegých megh az Saczkoth, téd az gyomorra.

[I. 145a] Harmýnczket vagý harminczharom rakoth, de Ne legyén keweleb ragđ el talban, télch týzta vyzet rea, maf fa tallal feod be, az keth Taal keozét ragđ mýnd addýgh, az mýgh az lewe mýnd egý chýeoppýgh ký megien beleole, ezth haromzor

¹ A lap szélére az első kéz az alábbi orvosságot írta:

Teglat melegých megh olwasztot o haýal es borral éfd megh, es föld megh, takard ruhaban, téd rea az gyomorra. Io ez az haf fayafra is.

chýelekeoggýed myndenkor vjób vjób vjzeth rea téltwen. Annak vthanna az Talbol zéd ky es eggýenkenth megh razzad kezzel ýol, es hand egý rez molarban, oth mynd cýontoltul ronch eozwe, az vthan téd egý vj fazekban, teolch keth pýnt bort feýert rea, týzta kalannal kewerýed eréllen. Az fazek zaýath kecczér ruhawal eréllen keold be. Ez vthan Negýed nap mulwa mýkor ez eo magaban ýol ézwe for, zwrđ zepén megh es teolch maas týzta fazekban, hogýha az keth pýnt bornak valamý hea lenne, rea telýelýcched, twznel azt forrald eréllen megh hogý myndén taýtekabol ky týztulýon. Annak vthanna, Mezeth, Borloth, Saffrant, gýeombert, (de az gýember téb legýén) chýnalý igén zepén bele, ebben agý ýnnýa mynd etelekor Imýnd wdeo keozben az mýgh abban tarth, de egýeb ýtaltul es vjz ýtaltulis megh oýa magath, annak vthanna egý falkaýgh.

Kenýernek belýth zeld megh zeléllen, pirých megh, téd molarban télch ýo veorés bort rea, teord megh hogý legýén mýnth Egý pep. Az vthan, vérés rofat, vérés kalarýfth, chýnalt Coriandrú magoth, Rofa chýpkenek az magwath, zékfwet, zerechén dýo výragoth, añ 3 s. chýnalý ezeokbeol lagý porth, elegých eozwe az Molarban térth zerzammal, chýnalý flaltromoth, keold az gýomorra.

Az kenýer mýkor az keménczeben megh fwl, véd ky mefd ketté, fa olaýal es Mezzel hýnch megh melegén az kenýereth, keold az gýomorra.

[L. 145b] Zep zélének fachýard ky az leweth, Feýer wrémnek leweth, añ 3, 4. Arpa lýztéth, vérés rofath megh térve porul añ 3, 2. Maltixoth, 3. j, týmporald eozwe ezéketh, kéld az gýomorra.

Az gýomor ha Nýalas Nedwellegtwl faý, okadný kel elézér, az vthan Mentabol chýnalth Sýrupoth es rofa vjzbél chýnaltath eozwe kel elegýtený, azth kel ýnnýa, feolwl ozthon Spicanard olaýal kel az gýomroth megh kenný.

Ha penýgh az gýomorban valamý olýan zel vagion, mýnth az ky ideftowa zokoth embeorben budofný, nagý képpélt kel az kéldeokre vethný, hogý az gýomorbol az Szeleth ala zýia, ezth gýakorta rea kel vethný, Es az vthan az gýomroth, rutha olaýal, vagý zeékfw Olaial kel kenný, es félwl rea, fa heat, zékfweth, Ees kalarýfth teorwe kel hýntený.

Ha az gýomor Sartul faý, Eleozér ky kel okadný az Saarth, az vthan vegý ky az keménczebeol egý kenýerét melegén halých ketté, hýnch megh rofa vjzzel es egý kewes eczettel, azon feolwl hýnch megh térét rofanak porawal, keold az gýomorra.

Ha hýdegh vÿz ýtaltul faÿ az gýomor, melegêth egýel es igýal, Melegh ruhat awagý Melegh teglath kel az gýomorra kêthnÿ.

Arwa leanÿ haÿath teor porra, ad megh borba ýnnÿa az gýomra faÿonak.

Alfzu Barazkoth fêz megh borban, ad megh ýnnÿa.

Býfalmat fonnyaz megh, fachýard ký az vthan annak az leweth, ad megh ýnnÿa.

Feyer wrêm olayth, Szeekfw olayth, kapor olayth, [I. 146a] añ ž j, Mentath porul, Feyer wrmeoth porul, añ ž, j. Maltixoth porul, ð j, Len magoth, ž. j s. Bakzarwo fweth, ž, j s. feyer vÿazzal ezêketh chýnald eożwe, legýên kenê ýr, eżzel kennyed az gýomroth.

Feyer wrmeoth, Mentath, vêrês rofath, Corýandrumot, añ M. j. Maltixoth, ž j. Fa heath, ž, 2. Székfweth ž. s. Spicanardoth ž j. teord porra ezêketh, chýnald Sakchoban, melegh teglan melegých megh. teod az gýomorra.

Gýomornak zaÿa faÿasarol.

| Cardiaca

Vad kêmennek az gýêkereth es magwath teord megh, ad megh borban ýnnÿa, el vezÿ faýdalmath es ragafath az Ihod feýenek, ýnkab az gýomor zaÿanak.

Kakuk fwnek magwath teord megh, ad megh borban ýnnÿa, el vezÿ faýdalmath.

Machka Mezeth egýel enhera, igên haznal az megh hwlt gýomornak, es az kýnek zaÿa faÿ, emezteth is.

Anifumoth Mezes vÿzben feozd megh, azth aggyad melegên megh ýnnÿa.

Farkas Almanak leweleth teord megh, Borban ad megh melegên ýnnÿa.

Fekethe wreomnek leweleth térd ézwe fa olayal, keofd az Iha feýere melegên.

Vizÿ Teoknek gýeokereth teord megh, keofd azth az Iha feýere.

Rontho fwnek lewelet feozd megh tengêrÿ zêléwel borban, ad azth ýnnÿa.

Alabaftrom kêweth teorÿ megh, chýnald ézwe oluaztoth vÿazzal, kend ýrhara, kêfd az Iha feýere.

[I. 146b] Zeekfwnek vÿragath, Feold Epeýenek vÿragath, Farkas Almanak vÿragath, véd egý mertekkel ezêketh Meznek az taÿtekat forrazd ký, es elegých bele az zerzamokath, de megh

térwe porul, feyer wrêm vÿzeben ad megh ÿnnÿa. Negÿ Nehezek nÿomonÿth melegén. Ez igén fê orwofflagh.

Zeeckfwnek aÿ leweth fachÿard kÿ, Saarkerepnek is aÿ leweth fachÿard kÿ, añ 3, 2. melegén ÿgiad ezth, chodalatos igén haznal. Ha penÿgh ez fweketh nyerlen megh nem talalnad, ez keth fele fwnek leweleth ha zaraz feozd megh kappannak vagÿ Tÿknak leweben, Saffranth tegÿ hozza gr, 6, vgÿ feozzed hogÿ fele el apaggÿon, 3wrđ megh, ad aÿt melegén ÿnnÿa annak aÿ kÿnek fha feÿe faÿ.¹

Chÿémérrél.

Mÿhelÿén aÿ Chÿémeorth megh erzeod aÿ gÿomorban, Lo mentath fonnyaz megh vÿzben, keth ruha keozcoth melegén keofd aÿ gÿomrara, mÿnd kÿ vettety.²

Chÿombort mÿnd vÿragoftul azaly megh es tÿry megh, habard bele vagÿ Nÿolcz tÿkmonnak aÿ zekÿben, Swf pogachÿat aÿ tÿkmonnak feÿerebeol twzben, ad megh eonnÿ aÿ pogachÿa-kath, aÿ zeeÿkÿt keofd aÿ gÿomrara melegén.

Almath Soz megh es éd megh, igén ÿo chÿémérlefrél.

Lemonÿaban eggÿet vagÿ ketteoth egÿel megh, igÿal ÿol aÿ leweben is rea, el mulÿk chÿémeorleféd.

Ha aÿ Ferfÿ gÿakorta chÿémérleo, vöd aÿ kakafnak zuzzan valo Sarga befê hartÿaiath, mofd es tÿztÿcd ÿol megh, azald megh teord porra, ad megh ÿnnÿa borban, enhera, ha vÿzben adodis ÿo, három reggel aggÿad [L. 147a] ezth megh ÿnnÿa, foha tÿbbe megh nem chÿémérlyk. Aÿ Aÿzonnÿallatnak penÿgh, aÿ Toÿo tÿknak zuzzanak Sarga hartÿaÿat aggÿad.

¹ Az I. 146b laphoz ragasztott levélcsik rectojára az első kéz az alábbi bejegyzést írta:

Aÿ mely Embêrén nagÿ Fê fajas vagÿon. Aÿ vÿzeletÿ igén feyer, es lem énnÿ lem ÿnnÿa Nem kel awagÿ ha megh allot aÿ zawa, aÿ ilÿen Embêr vagÿ megh hal, vagÿ nagÿ Nÿawalÿawal gÿiogul megh.

Versoja üres. E kiegészítés valószínűleg később tévedésből került ehhez a laphoz, tárgyilag nem tartozik ide.

² A lap szélére az első kéz az alábbi orvosságot jegyezte:

... zÿlét tegÿ vÿz nekwl fazekben mÿkor igén megh melegédÿk teod aÿ gÿomorra.

Tekeré Chyémérrél.

| Tormina

Egy kenyernek kerekých el az Tetyeth, pýrých megh, erés eczettel eold megh, hýnch teorêth gýeomberth az kældêkre, arra félwl chyepéges Mezeth, az kenyereth teod rea melegén.

Hydegh chyémérrél.

Az keoldêkeoth keorêlkeorwl Mezzel kend megh, hýnch téréth Saffrant reaýa, arra feolwl ilmeth mezeth chyepéges, ílmerth hýnch be téréoth Saffrannýal, az vthan levelenkenth raký Salýat rea, komlo výragoth eol megh forrowal, az mýnth el zenvedhetý ýo melegén teod rea es kæld rea, harmad napýgh alýon raytha.

A z M a ý 2 o l.

Ha az Maýra gondoth akarz vylfelned. Apro Chýgakath zegý az Téwyllekén kýt talalz, vad kekkel eggýwth fêzd megh vyzben, abbol vegý, 3, 9. Farkas Maýath teorý megh porul, azt hýnch abban az vyzben, ad megh melegén enhera ýnnýa, Maýnak mýndén nyawalýaýrol igén haznos ez orwolflagh. Ha penygh az Chýgakath megh ehette es megh emezthetne, ýgén ýo volna.

Az Maý Sokkwlomb kwleomb fele Betegleggel bantatyk megh, kýk ezék: Magatul, es Neha az Nedwellegéknek vetketwl valo Mertekletlenleg; Allattýanak megh vezele, Szorulas, Kemený dagadas, Twzelwles, Kelewény [I. 147b] es megh Sebélwles. Mýkor az magatul valo Nedwellegh hew, az akarmý okbol leoth. Etelnek de kýwaltkeppen az hulnak vtalala vagyon, (Mýndazon altal az Etlensleg ýgén artalmas) Erés zomýulagh vagyon, Mýnd az egez Telth, de legh ýnkab az Tenerek es az Talpak, hewek, Sha az zaralflagh oth vagyon az hewleghe melleth, azok is Nedwellek. Az hydegh mertekletlenlegbeol penygh, Nagýob kewanlaga az Etelnek, es zomýulagh nýnchen ýelélben ha chyak Nedwes. Soha penygh az magatul valo Nedwellegh. chyak vgyan magaban megh Nem maradhath, hanem réwýd wdén, Nedwellegnek valamý vetketh vonza magahoz: Merth valamýnemw Ereýe az eledeleoknek, awagy az Eegnek, awagy akar mý egýeb okoknak vagyon. Az Maý azoknak mertekletlenlegéketh annywal keonnýeben el valtoztattýa, es magahoz halonlowa chýnalýa, Sêth ýnkab vgyan maga eredetytl is az Maý Mertekletlen, mýwel hogý az

Nedwellegéknek megh chýnalafanak eo vgýan mýhelte, es valamýnemw réndbe eo lezén, vgýan azonnal banthya megh az Nedwellegékét is. Ha feoleotte Hew lezén, hew ees Saros Nedwellegéth Newel es tébbýth: Ha penýg hýdegh, hýdegeoth es Nýalafth. Annakokaerth, az Hew mertekletlenlegh, azokat az Nedwellegéketh, kýk az Maý Erek aital ménnek, azokat is kýk az Maýban vadnak es mýnd az egez teltre az Maý el ozlath, Megh egethy. Az Hýdegh penýgh, temerdeok, rélth, es Nýers Nýalaffagokat chýnal: Az Szaraz ifmeth, Izwrwth, zarazth es Nehezeth, feold termetzetwth: Az Nedwes, vekonth es vyzelth. Igý bantatýk megh az Maý az Nedwellegeoknek bweolkeodeo vetkeýtwl. Ieleý Az [L. 148a] hew Nedwellegéknek bwélkeodelenek, Saar, az ký vagý okadafra vagý halménefre ký eottetýk, ký legh elézér vekony es halwaný, az vthan temerdék, Sarga es bwdés, Zajnak kelerwlege, Etelnek vtalala. Nagý zomýufagh, es gýakorta hýdeg lelelis, az penýgh vagý kézben, vetffel valo, vagý harmadnapý, vagý Budofó, awagý laffu, kýwel mýndénýkkel el vanzorodýk az Teltth es el zarad. Az hýdegh Nedwellegéknek penýgh bwélkeodelenek az Maýban yeley ezék, Szeknek Nem gýakorta valo ménefe, lem lok, lem igén Izýnés, lem bwdés mýnth az hew Nedwellegnek, Etelnek kewanala vagýon, de zomýuhozas nýnchen, lem hýdegh leles, az teltnek is lemmý vekonyodala.

Az Maýnak allattýanak zýnthe vgý megh lezén bantala mýnth az Twdének, valaký penýgh ebben ez nyawaliaban elýk, laffan laffan vgýan el roffad. Az penýgh lezén mýndén Nedwellegeokbeol, gýakortab penýgh az Saaros vndoklagbol, az ký az Maýnak allattýaban bele eontetýk, ký ozton laffan laffan megh roffadwan, az Maýnakis allattýat megh vezthý. Ez ilýen penýgh az eledeléknek vetketwl vonattatýk, kýk vagý megh veztenek, vagý rothadalhoz valo ereyék vagýon. Az ýo Bornakis feoleotte nagý zabadfaggal valo ýtala, azon vetket hozza, Melý nem chýak hogý megh hewitý es zaraztýa az Maýath, de meg rothadot pýnyzth es rutlagoth gýwýth. Igý azert mýwelhogý az Maýa megh bantattaknak nyawalyaiok, vgý mýnth laffan es ballagwa newekeodýk, az Erének vaztaglaga lok ýdeigh megh bantatlan marad, vgýannýra hogý mýndén dolozhoz hozza lathath az Embér. Az kezdetýn penýgh ez Nyawalyanak lemmý Beteglegh nem tecczýk. [L. 148b] eleb eleb ménwen az Nyawalya, meegis vgýan chýak laffu, Az zomýufaghis feolétteb nýnchen, mýwel hogý meeg az hewlegnek forrolaga feol nem gerýedéth, es az Melý porczogó alath valo hulban is meeg lemmý dagadas nýnchen. De azerth az Nyawalyat vgýan megh eolmerhetný ebbeol, hogý az igén týzta

bornak kewanfaga igén vagyon es annak megh ýtalanak, zýnthe vgý mýnth azokon az kýk az Twdeonek megh vezefewel bantattak megh. Eledeléknek, de kýwaltkeppen hulnak nagý vialafa vagyon, annyra hogý meeg az Meleg hufnak chýak az para is Nehez es Imélgelth ýndýth. Az megh rothadot vndokfagtul, ruth es bwdés lehes vagion. Nagýob es gýakortab valo Elmenek es teltnek el fogýatkozafa, hogý nem mýnth az Allzu korfagnak beteglegebè. Elézér ýollehet kènnýeb, az vthan hýdegh verýtek ký wtwen Nehezeb es vezédelmelb, kýkkel el vegre az Betegh vntalan erézakkal megh nyomattathwan, Neký fekzýk az Nyawalyanak.

Ez Maýnak Nyawalýaiath kèwethý Erétlenlegh, merth az mýkeppen hogý mýndèn reznek Eplege Es mertekletèflege, mýnd maganak, mýnd tehetlegenek ereyeth otalmazza, zýnthe vgý az Mertekletlenlegh, es az allathnak megh velzeize, mýndèn rezeknek megh hozza az erétlenlegèth. Annakokaerth, ha az Maýnak tehetlege az magához valo zýwafra erételen, igén hýgak es feyer zýnwkw meonnek ký az halbol az Szekre, meeg ha az gýomornak lemmý bantafa, es az Maý Ereknak lemmý zorulafa nýnchen is. Ha penygh az megh tartafra valo ereye az Maýnak erételen, az has azonkeozben (de igén rýtkan) hýgat es genýetlegeofth ad ký, halonloth az Nyers hus mofadekahoz. Gýakortha [I. 149a] mýkor ez Nyawalýa megh èregbeodýk, az Erekbèl az Ver zabad akarrattýan ký folý, vagý az Orron, Vagý az zemerèm telthen azzonýallatnak, vagý az al felben valo erekèn, vagý az pèkes altal. Sèth neha az Ver az kwlefo erechkekbeol kýk az Bèr kèzèth vadnak, lok helyèn ký wth, ký lemmý forrolaggal azerth megh nem kekwl. Ha azerth az Vernek ereye erételen. Nyerfesegek tamadnak, kýkkel elézér az Labak, az vthan az tèb tagok is megh dagadnak zýnthe vgý mýnth az olýanoknak kýk nagý beteglegebeol tamadnak feol. Es mýnth az vyz korfagoloknak es kemený dagadafuaknak, Saar vyz folýafawal bantattaknak. Merth az Erek, mýkor az Maýnak Nyawalýaia vagyon, bankodnak vgýmýnth, es vele eggýwth zenwednek azerth hogý onneth vagyon nekýk eredeték, Mýnthogý az Inak is bankodnak az Agý velènek nyawaliayan, azerth hogý onneth vagyon nekýk eredeteok.

Az Maýnak azerth hew mertekletlenlegeben Elný kel Arpa kafanak ký fachýart lewewel, es olý eledellel az ký felrezenth hýdegýtè, mýnth Salata, katankoro, Cicorea, es egýeb affelek. Výzes kenýer, Týkfiak, Fogolý, Apro madarak, Borýu hus egréffel awagý Lemonýawal, Edes mondola. Az Bornak telýeffeggel ellene mondassék, hanemha az gýomor volna erételen, Merth

olýankor vekoný es lagý Bort kel ýnnýa. Az Bor helyet legýen ýtal pomagranatnak ký fachýart lewé. Eczetés Nadmez arpa vÿzben. Mýndén Mezeftwl megh kel tylodný es igén melegtwl, az akar Etel akar ýtal fele legýen.

Mýkor penýgh hýdegh mertekletlenlegh vagyon az Maýban kényw emeztê es Melegýtê eledelêkkel kel elný [I. 149b] Hýf-
lopoth, kémenth, Borlfweth, Salýath kel énný. Az etkeketh megh kel fa heazný, zékfwegný, Borfolný es mýnd affelewel erélfýtený. Vekoný Barna zýnw, ýo zagu bort kel ýnnýa. Hal etelt el kel tawoztatný, hýdegh gýwmeolchêth, es hewolkodalath, es mýndént az Mý megh hýdegýtene.

Maýnak mýndén mertekletlenlegetwl lét nyawaliarol[!] feo-
lêtte igén ýo, az Farkalnak Maýath megh azalný es megh térny, es az porban egý Nehezekeoth, vÿzzel elegýtêth Edes borban megh ýnnýa. Ez megh býzonýofulth.

Oppilatio
Obfructio
Altrictio

Maýnak megh Izorulafarol.

Maýnak féleotte élmérkeodeoye az zorulas, rekedes.¹ Merth ezzel lemmý fele reze vgý nem kelergettetyk embeornek mýnth az Maýa, Merth az az Er, melý az megh emeztetét eledelth az gýomorbol az Maýnak wreffegeben ala vÿzý es zýya, az Maýnak allattýaban az, igén vekoný erekre el ozolwan, oth marad megh. Es vgýan ez helre têb vekoný Erek is abbol az Erbeol ký az Maýtul ýmmar megh kezýtteteoth verth, mýnd az egez embeorý teltben, eltetelnék okaerth ký zarmagtattýa, gýwlnék be.

Ieleý | Ennek ez Nyawalyanak býzonýos yeley vadnak: merth Nehellegh es megh terwles vagyon faydalommal kewellel, az ýob felél valo oldal chýontok alat valo hufalath, akkor kýwaltkeppen ez erêzheté, mýkor az Etel vthan mýngýaralath valamý dologhoz kezd ez ilyen embér. Ez penýgh dagadas es Beteglegh nekwl vagion. Okay ennek ez zorulafnak, az Temerdeok réfth lassu Nýal, es Sok. Effele nyha az Agý veleobeol Izal le az gýomorban, ký annak vthanna által folwan lassan lassan az Maýnak vekoný Ereyn az eledeleokkal eggýwth, azokat megh zorýttia. megh rekeztý, [I. 150a] Iollehet az temerdék eledelêktwlis es Enýwelêktwl lezén az megh zorulas, mýkor az feorêdefre, vagý az eteltwl fél kelwen, erés yarafra fogýa embér magath es her-telenwl valora, merth azok az enýwes eledelêk az vekoný Erekre

¹ A „rekedes” szó az első kéz írásával a „zorulas” fölé írva.

ragattatnak: De Neha az Sarga Sartul is, az kÿ az Maýban lok ýdeigh aal, es ýdeýen kÿ Nem tÿztul, Imegh temerdékédjk, Nehez es vezédelmes megh zorulafa lezén az Maýnak. Merth az a Sar nyha vgÿyan az hoýagaban is megh kéwezÿk.

Ez ilÿen nyawalÿaban valoknak meleg h eledel | Eledel adaffek, mÿnth, parhagÿma, Mezes eczettel, Sparga, kémenÿ, kaporna, es mÿndén affele eledel melÿeth fevzerzammal megh feoznek. El kel tawoztatny mÿndén temerdék eledelt, es Etel vthan valo feordét, is, es egÿeb munkakath. O borral es zep vekonnÿal kel elny.

Sawanÿu Mondolath Mezben es Teýben teorÿ | Oruolsagok eoÿwe, es ecczér ecczér, egÿ mogÿoronÿth agÿ nekÿ.

Genchfwnek gÿékereth feozd megh vÿzben, es azth aggyad ÿnnÿa.

Spicanardot awagÿ leuendulath feoz megh vÿzben, ad megh ÿnnÿa.

Vérés Bagolÿ borloth feoz megh vÿzben, ad megh ÿnnÿa.

Katankoronak véd vÿzeth, Bagolÿ borloth tÿrÿ megh hogÿ mÿnth az lÿzth olÿan legÿén, fêzd eoÿwe, kend az Maÿra.

Kelerw baboth, rutath, feoz megh borfal eggÿwth, es ad megh eonnÿ.

Feoldÿ fenÿw fwnek az leweleth teord megh, heted napÿgh azth aggyad borban ÿnnÿa.

Ceclat teorÿ megh Muftarban awagÿ Eczetben, ad megh ÿnnÿa azth.

[L. 150b] Karo repanak az magwath teord megh, pÿzerczet feoz megh vÿzben, vel az porban bele egÿ Nehezekeoth, ezth aggyad ÿnnÿa gÿyakorta.

Dÿzno kenÿernek kÿ fachÿart leweben vegÿ keth nehezekeoth, elegÿch Mezes eczetben, ad megh ÿnnÿa.

Apiomoth, petrefelmeth, teorÿ eoÿwe Nadmezzel, ad megh eonnÿ.

Apro fele Eger fwleth feoz megh borban, awagÿ véd vÿzeth, ad azth ÿnnÿa.

Porchÿn fweth teorÿ eoÿwe rola vÿzzel, keofd rea az megh zorult maÿra.

ÿepzèleonek fachÿard kÿ az leweth, elegÿch Camforth bele, keofd rea.

Sandalom olaÿal ÿo kennÿ az Maÿath.

Vizÿ Mentath feozd megh Borban, ad meg ÿnnÿa az leweth, az fwet keofd az Maÿra.

Vêrês Fenÿwnek leweleth teord porra, agÿ vÿzben ebben megh ÿnnÿa egÿ Nehezekeoth.

Machÿka tÿwÿflet teorÿ megh, borban ad meg ÿnnÿa.

Zeekfwet feoz megh borban, ad megh ÿnnÿa.

Bakfwet teorÿ egÿ Nehezek nÿomonÿth, Mezes borban es eczetben ad megh ÿnnÿa.

Žarwas Maaknak gÿeokereth teord megh, Borban ad megh ÿnnÿa.

Liquiricia lewelenek fachÿard kÿ az leweth, ad azt ÿnnÿa.

Reubarbaromoth akar mÿnth aggÿad.

[L. 151a] Nagÿ roponcznak gÿeokereth, kÿt zenth Ilona azzonÿ fwenek is hÿnak, porul ad megh Borban ÿnnÿa.

Kÿs feold Epeÿe fwnek fachÿard kÿ az leweth, es ad megh ÿnnÿa.

Komlonak vÿragath tÿrd megh, ad megh ÿnnÿa, akar mÿben.

Apro boÿtorÿannak fachÿard kÿ az leweth, awagÿ feozd megh vÿzben, ad megh azt ÿnnÿa.

Tÿz awagÿ kÿlencz Alenxandriaÿ[!]¹ Dÿoth, kÿt az patÿkaban piftaciumnak hÿnak, veld Eÿelre malofaban, had fonnaggÿon benne es azzek, haÿnalban ad megh ãnnÿ azokath, loha ennel fÿb orwolflagh nem leheth.

Kek liliomnak gÿeokereth, Feoldÿ fenÿw fwnek gÿeokereth. Anilum magoth, Apium magoth, an, 3, 2. kapotnakoth 3 2. s. Fa heat, gÿÿembert, zeekfweth, Bechÿfweth, aÿ 3 j, pÿzerczeth, genchfweth, aÿ 3, 2. elegÿch eo3we ezÿketh, Tengeorÿ hagÿmabol chÿnalth Mezes vÿzzel az menÿ ehÿz elegh. E3 igÿn ÿo orwolflagh. Agÿ ebben megh eonnÿ, de mÿkor o3thon zÿnthe az vtolfo 3wkzegh kewannÿa es egÿebbel lÿmnÿwel megh nem gÿogÿthatod.²

¹ Az x k-ból javítva.

² Az L. 151a laphoz ragasztott levélsík rectóján az első kéz írásával az alábbi orvosság áll:

Wnÿenek zara3 ganeÿath, Cÿalannak kÿ fachÿart leweth, három tÿkmonÿath, ÿo fa olaÿth, kenkÿweth, ezÿketh tÿmporald mÿnd eo3we es chÿnalÿ flastromoth, ezt kÿlled az megh rekedÿth Maÿra, akar az rekedÿth Lepre, az Saar vÿz el folta betegre, ez fÿleotte ÿo orwolflagh.

Versoja ÿres.

Maýnak kemený dagadaíarol.

| Schirrhús

Ez Nyawalýa az Maýban Nagý kemený dagadas, ký nem faý kwleomben, hanem ha igén feoleotte nyómnak. Ezth keonnýen megh eolmerný tapogataífal, yeleosben ha vekoný es Nem kéwer az hal, azt is legh ýobban vgý ha igýenéífen fén aal, awagý az ýob felere hayol az betegh, [L. 151b] hogýnem mýnth mýkor hanyatta fekzýk, meeg vgh is Nyomogataífal eolmerný megh. Az ýob felen kénnýen fekzýk de az Balfelen nehezen, merth vgý tecczýk akkor mýnthá valamý nagý teréh megh fuýto fekwnek az gyóron es az porczogo alath valo hulon Bal felél. Ez Nyawalia vezén eredeteoth az engeodetlen regý Maý [Oka zorulaftul. mýndenkoron, Az Maý Twzefwleíetwl igén rýtkan awagý loha nem, Merth az Belleo rezeiben valaméy termezeth zérenth meleghe es Nedwes, mýndén Twzefwles, vezédelmes kelewennýe valtozýk. Az Nedwellegh azerth az ký chýnalo oka az Maý zorulafnak, eleozér az Maýnak apro Ereýth teolthý es rakottattýa megh. Ez ozton tele lewen, ýnneth mýndén Belleo rezeínek allattýara el arad, es azokat is zýnthe mýnth az Erekeith be zorýttia, hogýha annalis ýobban megh telnek az Erekeith. Az Maýat feoleotte zeléífen ký terýty el Nyuýtia, es akkor ozton az Maý dagath es feol fuualkodot lezén. Wdeowel ozton, az Nedwellegh az Meleglegnek ereýetwl megh zarad, es az vekoný reze el ozlattatýk, az maradeka penýgh megh kemenýédýk, es annak elegýwlelewed az Maýnak allattýa megh bontakozýk, es abbol lezén az kemený dagadas.

Ez dagadas kwleombeoz az keozeonlegés dagadaíftul, | Keth íele merth ez lok wdere Newekeodýk, de amaz igén hamar lezén. Hogý penýgh az vetkes megh chýnalo ok, Neha Nyálas, Neha Saaros, zýnthe vgý az kemený dagadafok is kwleomb kwleomb felek, kýketh ýol gondolkodwa kel megh eolmerný. Merth az Nyawalýa ýelén lewen, mýnd hathatofaggal mýnd vezeodelém-mel egý maíftul kwleombeoznek. Merth az melýk Temerdeok es Nyálas Nedwellegeoth gywíth, azth eleol véttek az okok. Az Melýk Saarolath, azth is. [L. 152a] Eggýkben az hýdegh Nyálas Nedwellegnek vralkodafa tecczýk megh az Maýban: Maíýkban¹ az Megh lokafodoth Sarnak es megh hewéítnek yeley technek megh. Es ezbéí lezén az Saar el folýafanak Betegfege, kýwel vele vagion az reolth betegfege, de az hýdegtwl Nem lezén, hanem Az hozza el az vyz betegfegeoth.

¹ Maíýkknak-ból javítva.

Vagyon Neha nagy dagadas, ky az Maýnak be takaro hartýaban lezén, es Neha olýa lezén, hogy mynd az egez oldal chýontok alat valo hulth tele teoltý, annyra hogy az vegzeo oldal cýontoth is aligh vehety embér ezeben, es az vyaith is ala Nem nyomhattya az oldal chýontnak, az Maýnak is lemmý allapattya ky nem tecczyk myatta. Lezén ez az Szeltwl, awagy az vekoný Nyerfelegtwl, melyet vagy lok hydeg vyz ýtal, awagy wdékeozben valo gywmélch etelnek alkoholatlanfaga es lokfaga, vagy zabalas es feoleotteb megh rakodas, hozoth es chýnalt, Ez penygh Nem megh Nehezwléth, hanem ky terwléth zéréz, ky hamar wdén lezén. Neha penygh lezén, az temerdeok lassu, awagy Saros, awagy Nyalas Neduelegtwl, Mely terhet az Maý twle el tazýtwan, az keorwl, valo hartýaban veteoth. Ez ýnkab igyekeozyk es az eo terhes voltawal Nyom, es lok ýdeoreis gywl, es hamar Nem, hané ifmet lok wdére ozlattatyk el.

Oruolsagok | Armoniacumot, § 4. Saffranth, §, 5. zeekfw olayth, §, 8. kek lilium olayth, §, 8. elegych eozwe, chýnalý flastromoth es keofd az Maýra.

Saffranth, Nardulth, Callia fayath, añ § 2. Myrrhat, Cýperulth, Cicoreanak gyeokereth, § j. Týzta mezeth a kýnek taytekat el hantad, §, 16, elegych eozwe ezéketh, myndén Nap ebed eleoth ket orawal, egy mogýoronýt egyel ebben.

[I. 152b] Apiumnak ky fachýarth leweth, ũ s. Apiumot megh térwe porul, § j. Eczeteoth ũ s. Fa olayth, §, 2. Serapiumoth, §, 2. Ammoniacumoth megh térwe porul. §, 3. eftwe elegych eozwe ezeoketh, es egy eýel alýon vgý, reggel feozd annyra hogy fele el apaggýon, az vthan Sarga liliumoth teorý porra, es az menýt ehéz elegnek aranzas, tegy annýt hozza, es ezzel giogýichad az Maýath, keoffed vele.

Ammoniacumoth ha megh ach chak magathis eonný, ýo, ha kéteod vele vgh is haznos.

Hepatis
Inflamatio |

Maýnak Twzelwleferél.

Oka | Maýnak twzelwlefe az, mykor az veer egy rezeben az Maýnak eozwe gywlwen feol gyulad. Lezén penigh ez, mykor az Ver vagy bweolkeodesebol vagy vekonlagabol vagy bufulalabol, vagy eréffegebél, vagy kwlfeo okoknak kezérýtefebél, modnekwl az Erekebeol el ky omolwan, az Belleo tagnak telteben beoleggel bele megýén, es akkor az eo helye kywl az ver megh roffad es megh twzelwl, es az Hufos reznek allattýath kýben

ymmar bele elegyedeoth, megh bantya es megh vezlegety: Ez Twzellefgebol gyakorta, velgyes Seb is kewetkeozyk. Elézer azert az ver el változyk rothadot rutlagga, es akkor vagyon az twzefwles: Az rutlagh ilmet az termezetzérent valo Meleghegnek yo voltabol, genyetlegge lezen: Annak ozthon az genyetlegnek eoze gywlele mondatyk kelewennek. Az genyetleghe ozthon ky omolwan, marad ruth es velgyes Seb hely. Ez lok változalnak rendybel penygh, [L. 153a] mynth azon kuth feobeol, lok vetkek zarmaznak, kyk mywel hogy kweomb kweomb Newel Newezetnek, vgy myndenyk gyogyulalnak mai moggyat kewannya. Myndenyketh penygh ilyen yeleokbeol eolmerhetny megh. Az Twzefwlelnek yeley ezeok, Nagy Nehellegh. Es az yob feleol valo oldal chyontok alath lewe hufnak fayafa, Mely fayas az Mely chyontygh feol vagyon, mynd az fattyu oldal chyontokygh ala. Mely ky teryedwe vagion az oth ben rekedeth rutlagnak eoze gywlele mya, ky az Melynek be takaro hartyaayath megh bantya es zorytia. Ez okbol vagyon lelékzet vetelnek nehez volta. Ees valamý kichyn horutas az melyben lemyt ky Nem vethny: Ez yelékkel azerth es az faydalmak[!] is helyewel kwlémbeoz, amaz Nylallo oldal fayaftul, kyth hynak Pleuritifnek. Az Maýnak twzefwleleben, forro es erés beteglegh vagyon, megh elegyhetetlen zomyulagh, Nyewlnek[!] darabollaga es repedézele kyheoz vgyan pynyz ragadoth, eleozeor Sarga zynw, de az vthan fekete, Imelges, Etelnek vtalafa. Neha megh foyto Chyoklas. az Telfh gyakorta valo Saarnak el folyalawal megh rutyttatyk, az vzyelet temerdék, verés es zawaros, Neha Tykmony zek zynw Saarnak okadafa, Neha roldas zynw, es gyakorta valo megh yndulth Szek, Melybel ozthon gyakorta Nagy haf menes awagy veer has kewetkezyk. Ha az Twzellegh penygh forro fel fualkodot dagadaffal vagyon, Beteglegh, feol gyuladas, Okadas es teb Nehez yeleok vadnak, el vegre el fonnyadas es affzulagh keowety. Ezék myndén twzefwlelnek yeley vgyan kézeonfegéllek. De ha rez zérenth valo az Twzefwles, es az Maýnak wregeben megyn be, yeley [L. 153b] annak ezeok. Etelnek vtalafa. Imelges, zomyulagh, Sarral okadas, erellen erelteteo Saros halmenes. Az Bal felre valo fekwes Nehez, es az megh twzefwlt Maý dagadafa megh nem tecczyk es nem tapogathato. Ha penygh az Twzefwles az Maýnak feollé horgas rezeth foglalya el. leleokzet vetelnek Nehellege, horuth, es Nehez faydalom vagyon, ky az Mely chyontayth magahoz vonwan, azok is bantatnak, az yob felre valo fekwes Nehez hogy nem mynth az Balra, merth azzal mywel hogy az megh bantatoth rez az fekwelben nyomattatyk, az Nyomaffal az

faýdalom eoregbeodýk. Es az dagadala ennek Nýlwan valo, Imegh lathatný. Azerth ezék az ýelék tecczenek megh mýkor az Twzefwles nagý es féleotte valo. De mýkor kichýn, az ýelék is akkor igén kichýnék, lok holnapigh is aal ez gýakortha. Melýben az oldal chýontok alat valo hulnak vagyon Nehez faýdalma, kýth ýnkab eolmerhetný megh az Nehezen valo leleokzeth veteltwl, hogý nem mýnth embér megh tapogathatna. Mýkor penýgh az Egez Hafnak hufa Mulculuffa, az az, hufa az ký eleo erekkel es ýnakkal vetetét keorwl, az Maýnak ký terýedeletwl chýak eo maga twzefédýk megh, az feolwl megh ýrth ýelékben chak egý fýnchen, hanem az Beteglegh ha vagyon, ezth ýnkab bantýa az zaggato es gýakdolo faýdalom, es vgýan ký tecczýk az dagadas, hollzan zabalulan kýth meg is tapaztalhatný, merth az ký terýedét Bér, véréssellýk es Hew.

Eledele | Eledele effele Nýawalýaban esteknek olý legýén es affele, az ký az zorulafth Nýttýa, affelek penýgh mýnd azok az kýk gýénge eledeleok, es Nem ragok, mýnth az Arpa kafa es Mezes bor, es ehéz hafonlok. [I. 154a] Io eledel azerth effeleknek, az arpa kafanak ký fachýart lewe, ký olýan mýnth az Teý, kýben Apiomoth kel megh feozný. Týknak es kappannak megh fét leweis ýo, melýben petrefelméth feoztenek megh. Itala legýén Mezes Bor awagý Arpa výz, vagý katankoro výz, olý az Melýben katankorot feoztenek megh.

Abfefsus | Mýkor ozton kelewennýe lezén az Twzefwles, es az megh rothadoth ruthlagh genýetlegge valtozýk, a faýdalom, es az Beteglegh megh éregbeodýk. gýakorta modnekwl valo dermedé hýdegék bantýak megh, kýth ozton az hewlegnek eoregbeodele kéketh. Megh gýwlwen ýmmar az genýetlegh, mýndénék megh lassodnak, es az forrolagh is megh kýllebbédýk, de azerth az betegnek ereýe ýnkab el zakad, es lezén az pulfus kichýn, es Pus | lankadoth, Lezén gýakor el zakazkodala is az Betegnek. Mýkor penýgh megh fakad az kelewený, es az genýetlegh ký omol, az é vndok bwzýwel az Szýw el bamlatýk, ký ozton lok el baggyadafth es el aýulafth hozwan, az Betegéth ez vylagbol el vizý, es ebbeol ozton lenký megh nem gýogyulhat loha is. De mýkor az kelewen kichýn, es az Eré helyen vagyon, az genýetlegh neha okadaffalis ký vettetyk, awagý az výzeleth awagý az Szek altalis el megýén.

Vlcus | Az kelewentwl leoth Seb penýgh az Melýbeol ýmmar az genýetlegh ký folt, mýwel hogý Eledellel vntalan mosatýk es aítatýk, attul eo megh roffad, es loha megh nem gýogyulhat. Akkor azerth az melý verth az Maý chýnal, igén vetkes Nem ýo,

es azzal [L. 154b] az Tefth nem taplaltatyk, hanem ynkab el alz, az hafnak mènefe, rothadot, vndok es aluth verrel elegy, es Neha olyan mynth ha valamö el olwadoth deognek az telte volna. Az vyzélet is penygh elegy rutlaggal es vndoklaggal. Ha penygh az, hafnak husanak az kerwletyben mehet be, myndénnel gonozb es Nehezbe beteglegeoth tudny vyz korlagoth tamazth, ky az Agyeknak es az Cymb keozyne Nehellegewel es dagadafawal lezen nyilwan valowa, hogyha ereye annyra hathato lezen.

Oruofsagok | Arpa lyztéth egy latoth, z j, Bifalmanak hufat megh térwe, z, 3. Feyer wrmêth, Sarkerepnek vragath, añ z, 2. Len magoth z j. Rofa olayth, Býfalma olayth, zeekfw olayth, Feyer wrém olayth, añ z j. Iuncus odoratuft z, 2, Eczetéth z 2, ezéketh chynald eoowe flaltrom moggyara, kéld az Maýra melegén.

Rofath, vthýfwet, Feyerwrmêth, zeekfweth feoz megh vyzben, march ruhat bele es teod az maýra melegén, ezt gyakorta chyelekéggyed. Ezeoknek megh veoth vyzék is zynthe olyan yo.

Fygenek chak az belleo hufath vegy z, 3, Oborban aztas megh yo modon Myrrhat, es abbol is vegy, z, 2, Styraxoth Maltixoth, añ z, 2. Sarkerep vragath, Feyer wrmêth, Zeekfweth, añ z. j. s. Saffranth z. s. Býfalma olayth, Maltix olayth, Rofa olayth añ z, 2, ehéz tegy tyzta vyaazth, es Fenyw vyaazt is az meny elegh, chynaly beleole ragado flaltromoth, kend yrhara, es ragazd az Maýra melegén. Ezt vgyan tudny kel embérnek hogý awalamykor az Maý vagy az Lep megh twzelédyk, hydegén lemmyth rea nem kel ténný, hanem myndént melegén.

[L. 155a] Rofa vyzeth, Dyzno keknek vyzeth, añ z, 12. vérés rofath, Spodiomoth az az, Elefanth chýonoth, patykaban megh talalny, Feyer Sandalom fath, vérés Sandalom fath, añ z. j. teord porra az ky arra valo ezékben, elegych eoowe az vyzekkel, march ruhath ebben, es melegén teod az Maýra.

Býfalmath Negyet awagy ététh feoz megh rofa vyzbe es Eczetben, de az rofa vyz harom anny legyén mynth az Eczeth, nykor azth yol megh feozéd, vegy abbol egy fontoth, ehéz tymoralý, Feyer Sandalom fat, vérés Sandalom fath porul, vérés rofath, Spodiomoth, añ z, 2. Rofa olayth az meny ehéz elegh, chynaly ebbél flaltromoth, kend ruhara es teod az maýra melegén.

Zeekfweth, Sarkerepêth, kaproth, Feyer wrmêth, añ M. j. Len magh lyzteoth, Bakzarwo feonek magwanak lyztyth. Arpa lyztéth, añ z, 4, az fweket forrald megh vyzben eréllen az meny ahoz elegh, vgy hogý fele el apaggyon, térd eoowe mofarban az zerzamokath. Ees vel anny Rofa es zeekfw olayth bele az meny

ahoz elegh, chýnalý flastromoth, keofd az Maýra melegén.

Rofa olayth, Edes mondola olayth, Len magh olayth, awagý healt len magoth, teord eoꝝwe eꝝeoketh, eꝝzel kennýed melegén az Maýath.

Ha Genyetlegéth hany es okadyk.

Ha mýkor arra megýen az dologh, hogý az Betegh genyetlegeoth kefd ký hanný es okadný, Feýer Malwanak gýeokereth, 3, 3, Bakzarwo fwnek magwat. 3, j. s. Lenmagoth, 3, j. s. Feýer malwa leweleth, Eoregh [L. 155b] Malwa leweleth, añ M. j, Fýgeth, 6. forrald vgý megh výzben eꝝéketh hogý megh lagýulýanak ýol az vthan teord megh, chýnalý lagý flastromoth, es ted az Maýra melegén.

Arpa lýztéth, Bakzarwo fw magnak lýztýth añ 3, j. s. Feýer Malwa gýeokereth, 3 j, Feýer liliom gýeokereth 3, 3. Len magoth, 3, j. zeekfw výragoth es Sarkerep výragoth mýnd az ket felebeol, M. s. forrald eꝝéket výzben mýnd addýgh a mýgh megh lwrwdýk. Az vthan tegý ehéꝝ zeekfw olayth, 3, 2, Feýer liliom olayth, 3, 3. Ílmeth forrald vyonnan eoꝝwe, ebbél chýnalý flastromoth, es keofd az Maýra melegén.

Maýnak hydegwleferél.

Sarga Liliomoth akar mý modon veogýed, vagý Etelben vagý ýtalban mýnd ýo.

Zékweth azonmodon akar etelben akar ýtalban vэгýed mýnd ýo.

Reubarbaromoth teorý megh, elegýcꝝ eoꝝwe tengéꝝý zéleowel, azth egýed.

Bechý fweth, awagý Nardufth teorý porra, es azth igýad ýo Borban.

Fenýw fanak, awagý Fekethe fenýwnek az lewelet térd megh, es ýd megh Mezes borban, akar výzben.

Amomumoth feoz megh Borban es ýd megh.

Spýcanardoth fêꝝ megh borban, ýd megh melegén.

Maýnak kemenýedelerêl.

[L. 156a] Armoniacumoth, 3, 4, Saffranth 3, 5, zeekiw olayt 3, 8. kek liliom olayth, 3 8. elegych eozwe, chýnalý flaftromoth, kéld az Maýra melegên.

Apiomnak ký fachýart leweth, u s. Apiomot megh térwe porul, 3, j, Eczetéth u s. Fa olayth, 3, 2, Serapiumoth, 3, 2. Armoniacumoth porul, 3, 3, elegych ézwe ezéketh eftwe, es egý Eýel alýon vgý, reggel feozd annýra, hogý fele el apaggýon, az vthan teorý porra Sarga liliomoth, az menýth ehéz elegnek aranzas, elegych mynd eozwe, es kélfed melegên az Maýra.

Saffranth, Nardulth, Callia fayath, añ 3, 2, Mýrrhat, Cýperulth, Cicoreanak az gýékereth, añ 3, j, týzta mezet az kýnek taýtekat el hantad, 3, 16, elegych eozwe ezéketh, myndên napon ebed eleoth ket vagý harom orawal ebben egý mogýoronýth egýel megh.

Ammoniacumoth ha chak magath ezél megh is, es ha chak magawal kéteod is, igên ýo.

Maýnak fayalarol.

Holimos, Iecoris dolor

Sarga liliomoth feoz megh Edes borban, azt aggiad ýnnýa melegên.

Feyer wrmêth, Tengeorý zeoleoth feoz megh borban, azt ad ýnnýa, az Maýra is keofd azth.

Kek liliomnak vragabol chýnalt olayal kennýed melegên az Maýath feolwl. Mondola olay is ýo, Laurus olay is ýo.

Apro Boýtorýanth feoz megh Borban, awagý az leweth fachýard ký, ad megh ýnnýa.

[L. 156b] Edês pomagranatoth, awag Tengêrý zéleoth, awagý fyget agý gýakortha eonný.

Eoregh Malwanak fachýard ký az leweth, elegych ézwe Mezzel, ad megh ýnnýa.

Eoth lewelw fwnek fachýard ký az leweth, es ad megh ýnnýa.

Býfalmath, Arpa lýztooth, Bakzarwo fwnek magwa lýztýth, feoz eozwe, chýnalý lagý flaftromoth, kéld rea.

Len magoth healý megh es teorý megh, Mezzel elegych eozwe, keofd az Maýra melegên.

Len magoth feoz megh Edês Borban, chýnalý ebbél lagý flaftromoth, keofd az Maýra melegên.

Fygeth, Arpa lÿztéth yo Borban feoz eoꝝwe, chÿnalj lagÿ flaftromoth, keofd az Maÿra melegên.

Mogÿoroth agÿ lwtwe megh eonnÿ.

Legh eleoꝝer feoz fekete gÿoparth megh vÿzben, es zeekfweth, azzal parolÿad. Annak vthanna kend Laurus olaÿal megh. Az vthan az rutath fêzd megh Mezes vÿzben, chÿnalÿ ez keoꝝze mondola olaÿth, ebbël ozton chÿnalÿ flaftromoth, es keofd az Maÿra melegên. Ha ez nem haznalna, Maÿfwnek kÿ fachÿart leweth egÿ fontoth, vadkek leweth, Salata leweth, añ ũ j. vÿolana k vÿragath, 3 j. Thengeorÿ zêleoth, 3 j. Durancÿa zÿlwat, het zêmêth, elegÿch eoꝝwe ezêketh, zwrđ megh, es az megh zwres vthan az menÿre akarod edeofÿch megh Nadmezzel ÿowal, ebben Sÿrup lezên, Enhera es vachora vthan is, agÿ ÿnnÿa ebben, 3, 6. awagÿ 3, 8.

[L. 157a]

A z E p e z ê l.

Az Epenek hoÿagath foglalÿa el, es vagÿon effele Nÿawaliÿa. Megh zorulas, Megh teles igên, Ees megh weressêdes. Az megh zorulafa vagÿon vagÿ azban az Mênételben, melÿ zolgal az Maÿrol eo rea, awagÿ vaĝon abban az mênételben, az melÿbeol az Bellê rezekre kÿ omol. Mÿnd az ketfele nÿawalÿaban, az has kemenÿ es rêlten zolgal, az ganeÿok feÿerêk, az vÿzelet Sarga es temerdeok annÿra, hogÿ neha vgÿan megh feketwl. Az Saar awagÿ az Epe, ha verrel elegÿ az Teltnek zÿnere kÿ omol. Saar vÿz folÿalfal az egez teftéth megh rutÿttia. Az elfê reondên valo megh zorulas mÿa, az Epe hoÿagh megh wressleodÿk. Az vtolfoban az Epenek loklaga kÿ tÿrwl, es lok nÿawalÿa kêwetkêzÿk.

Az Epenek hoÿagaban gÿakorta kê Newekeodÿk fekete, kÿ olÿ kênÿw hogÿ az vÿzben ha veteoth feon lewegh, es nem lzal ala mÿnth az vefeben awagÿ az vÿzeleth hoÿagaban termêth keo. Lezên ez az Sarga Saartul, kÿ az eo helyeben lokaÿgh megh zorulwan es ÿdeÿen kÿ nem wressfwlwen, hanem vÿonnan valo folÿalfal megh têbbwlwen, feoleotte igên megh kemenÿeodÿk. Ez penÿgh akkor lezên mÿkor az Epe hoÿaganak mÿnd az keth mênételÿ be zarlodÿk es megh zorul. Ennek bÿzonÿos ÿeleÿ nÿnchenek, Nehez betegleggel lÿnchen, azerth hogÿ nagÿ tÿtkon leheth ez Nÿawalÿa. De lehet ketfele az olÿan beteghêz, az kÿ lok wdêtwl fogwa volth Saar vÿzzel el folÿwa. Egÿ Ven Embêr az haragra feolêtte feol georÿedê volth, kÿth halala vthan fêl meteltenek az Doctorok, Es ahol aal az Epe mÿnd [L. 157b] hoÿagoftul oth egÿ keowet talaltanak, De mÿnd Epeÿet, mÿnd

hojagath megh emeztette volth. Seoth az regy Saar el folyal mya is, halmenes yndulwan, lattath ez hogu az zekén kéwek meonthenek ky az embérbél mynth egu arpa zem akkorak.

Az Epe awagy az Saar az eo maga hojagaban Neha annyra megh Newekeodyk es megh lokaful, hogu az hojagoth feollette naggya teryty. Es akkor Nehelfegnek terhewel, Nyomaffal, es fuytaffal bantatyk, Befégeffel, gyuladaffal, zomyulaghal, haragra yndulaffal, es ha az vgyan megh rothad ozton, keozben keozben vetteteoth hydegh borzogataffal es leleffel. Ebbél igen Nehez Betegfegeok tamadnak, mykoron az ky omol. Merth az hojagh mykor telyeffeggel megh wreffedyk, ees myndén Sarath, Epeyeth ky aggya ky eonthy, vagy Saros okadalokath, Saar bantafokath, Haf meoneth, ver halth, vgy ehéz hasonlo Nyawalyakath yndyth. Igen lokan holtanak megh, kyketh mykor feol meteltenek az doctorok, halalanak egyeb okat nem talaltak, hanem az Epe hojag-nak megh wreffwleth telyeffeggel.

Az Lepzel.

Az Lepnek legh nagyob Nyawaliay ezék, Terwle dagadas, megh zorulas, Kemeny dagadas, es Megh Twzefwles. Az Lepnek allattya rytka es Nyulo, igen kewes okbol megh terwlheth, Es mywel hogu eo arra rendelteth hogu az vernek Seoprwyeth be veogye, ezthis de egyeb rutlagokatis kennyen be bocyath, kywel megh telwen megh dagad, lokkal gyakrabban awagy hamarab hogy-nem mynth az May, es kemeny dagadafnekwl. [I. 158a] Az dagadas akkor megh tecczyk az oldal chyontok alath Bal felél, el nyulth de nem magas, ky gyakortha az Lepnek allattyanak forma-yath tartya megh, de Nyha mynd az egez oldal chyontok alat valo hulth is megh teltty, es el megyen mynd az keoldzokyk, es ez artalmas allat be megyen az Cyepéz hayban is myndénwe. Ez penygh kwleomb kwlemb fele: Nyers, vyzes, es Nyalas Nedwefleggh foly oda neha, az olyanoknak kywaltkeppen az mely Embeoreok Nedwes awagy Tohoz keozel valo helyékén laknak, es az kyk lok hydegh ytallal es Nedwes parekkal elnek, azoknak is kyk hydegh, Nedwes, es hozzu betegfegebeol gyogyultanak ky. Gyakorta ynkab az Mord kedwetlen es feold termezeth Nedwefleggh, ky az vernek Sara es seoprwyé az Lepben be ragattatyk. Oth megh lokaful, azerth merth awagy lok volth affele az verben, awagy hogu az w termezeth zeorenth valo megh wreffwlefe, kynek vgy az gyomorra vgy az hafra zokot leonnny menelenek[!]

megh vagyon fuladwa. Ennek azerth megh gywlcle eleozér megh Nyluth dagadaíth zéréz. Ennek leleý, Nehez es gyakor lelékzeth vetel, yeleoiben dologban es futalban, awagy mykor az yob oldalra fekyk is, Merth az Lepnek megh terwlese, yeleoiben. mykor Etellel tele vagyon az gyomor, az Dyaphragmath, azaz. az Erés ynas hulth, mely az Szýweth es az Twdéth, az Maýtul es Leptwl ketfele valasztya, Megh nyomya. Az Etelnek kewanala megh aal, de az gyomor nem emeztheth, melybeol Nyers es vyzes emeztetlenlegh ideftowa laab, ky mya gyakorta az Szay Nedwes, es lok pokes lezen. Sok Szel yar es wth ky feolwl es alol, awagy az Bal feleol valo oldal chyontok alath valo hartyaban. hulban, lok korgas es zeorges hallattatyk, ky myndéneoftwlfogwa [I. 158b] vagy az gyomorban, vagy az Eoteodyk temerdék hurkaban mely az Lephéz keozel vagyon, gywlth. Ez Nedueffegnek paraýatul az Szýw megh bantatyk, es az egez teth, réfth erételeen es megh lankadoth lezen, es neha valamý laffu el ayulaffal is megh bantatyk. Feonek nehez volta, zokatlan aluzekonlagh, es az Nchez es zawaros vagyon, Relthlegh, felelem, tunyalagh, lemmýwel nem gondolal, es myndennek megh vtalala vagyon. Halwaný, felrezent valo kek awagy tethnek myndeon rezenek, de kywaltkeppen az Orczanak ruth vndok zýne vagyon. Ezéketh penygh akkor chyelekeozý, mykoron az Lepben, az természetzérent valo Melancholia bwén vagyon, ky iollehet az vernek léprwye, de azerth lagyan es vgy mynth folhato vgy marad, merth kwleomben az vekoný Erechkek által, oda nem folhatna.

Mykor penygh az Melancholianak lagy folyhato belegés volta, az eo ydeye koran ky nem tyztuland, az Megh temerdeokeodyk, es akkor az apro Ereken es az leleok lako Ereken is megh zorulafth chýnal. Es ettwl vagion az Nehellegh az oldal chyontok alat valo hartyaban Bal feleol, awagy Neha faydalom is az Lepben. De mykor lok lezen az Melancholia, nem chyak az Ereke, de mynd az Egez Lepeth megh teoltý tele, es el teryty, es annak vekoný reze el ozolwan, az temerdeok reze oth marad, es az Lep myndéneoftwl megh zorul.

Ez ozhon az hewlegnek awagy Meleglegnek ereyewel ynkab ynkab temerdeokeodyk, es laffan laffan az Lepnek megh kemenyedýk dagadala mynth az ké. Ez penygh lezen attul, mykor az dagadaíth ecchepne lem gyogytytak, awagy ha gyogytytak is, de nem yol giogytytak vetkes orwollagal. [I. 159a] Ez Lepeth az kemeny dagadas neha myndeonéftwl maga allattyath foglalya el, Neha penygh az kézel valo rezekre is ky megýen, annyra hogy az hafnak telýeffeggel az Bal feleol valo rezeth mynd el foglalya

es be teoltý. Ez (oꝛton) lok wdeore lezén, es nem olýan hamar mýnth az Nýulo es magatul valo dagadas, Sha nyomod nem enged lemmýth, es az magatul valo dagadafnak nyawalyaýnal, Nehezeb es Nýlwan valob nyawalyakath zéréz.

Lepnek faýalarol.

Dolor

Lepebelý nyawaliaya az kýnek vagyon, annak Etel vthan igén haznos okadny, es ha anny wdés hogý megh leheth, igén yo Ereth raytha vagný, az Newetlen es kys vya keozeoth az Bal kezen. Toabba ezth igén megh kel tartany, hogý az Lepnek akar mychoda Nyawaliaya legýen, de mynden keotefth melegén kel rea tenný. Vyzeth penygh egy cheppeoth le igyek az olýan Embér.

Ha kýnek chak faý az lepe, es mas nyawaliaya az Lepnek nynchen, azth kek liliomnak vragabol chýnalth olayal kel melegén kenný. Awagy Laurus olayal. Awagy feyer liliom olayal Melegén.

Lepnek ízorulafarol: rekedefrél.

Obftructio

Valamýnemw orwoffagokath az Maýnak zorulafarol ýrtunk oda feolyeb, azok mynd haznos orwoffagok az Lepnek is megh zorulafarol, mynd kwlfé mynd belfé orwoffagok.

Agaricumoth Mezes eczettel elegý, agý ýnnya egy Nehezekéth.

[L. 159b] Kapothnakoth feoz megh borban, azth igya gyakorta de melegén.

Eorwen gyékereth teord megh, az porath erés oborban ad megh ýnnya.

Vérés kapoztath feoz megh, annak az leweth igya.

Ceclat feoz megh eczetben, azth aggyad eonný.

Vérés Bagoly Borfoth feoz megh, annak igya az leweth melegén.

Lepnek kemenýwleferél.

Az Lepnek kemenýeodefeth, awagy kemený dagadafath az Magyarok Raztnak hyiak.

Ammoniacomoth agý akar Etelben akar ýtalban, merth megh lagyttya az Lepnek kemený dagadafath.

Farkas almat Teÿben es vaÿban feoz megh, ad ezth enheÿra ÿnnÿa melegén, el oÿlattÿa.

Mezzel kend megh kÿwél az lepeth, Sowel hÿnch be feolwl, az vérés hagÿmat zep kerekén metelÿed, ragd rea, es keold be ereoffen.

Féldÿ Teokeoth Fÿgewel feoz eoÿwe, ebbél chÿnalÿ flaltromoth, keold rea melegén.

Ebzéleonek fachÿard kÿ az leweth, march ruhat bele, melegén, es teod az Lepre.

Zabot feoz igén ereoffen megh, teord eoÿwe ÿol o haÿal, kend ruhara es keold rea melegén, harmad napÿgh alÿon raÿtha, ezth mÿwelÿed egÿnÿhanzor. Annak vthanna az zab keweth vagdald aprora es feozd megh eréffen, egÿnÿhanzor abban feoreoffzed.

[L. 160a] Belend fwnek Leweleben nap tamadat eléth zakaÿ Heteth, kéld az Nap az Raztra, Malod napon zakaÿ hatoth, nap tamadat eleoth, teod az raztra. Harmad napon zakaÿ Eotéth, es aztis chÿnald rea, Negÿed napon zakaÿ vgÿan az wdében Negÿet, es keold rea, Eotédnapon zakaÿ harmat, Hatodnapon ketteoth, Hetednapon Eggÿeth, de Nap tamadat eléth mÿndenkoron, Bÿzonnÿal hÿggÿed hogÿ Ithen megh giogÿth.

Tormanak ruha altal fachÿard kÿ az leweth, téd kwlén egÿ fazekban, teorÿ retkeoth megh es fachard kÿ annak is az leweth, de keth annÿ legÿén az reték lew, Veres hagÿmanak is fachÿard kÿ az lewet, de ez mÿndénÿknel keweleb legÿén. Feoldÿ Boÿzának kÿ fachÿarth lewe ÿs legÿén keozthé. Az menÿ az reték lewe, télch keth annÿ egéth borth reaÿa, veí tÿkmonÿ feÿerth bele. Temloth egés ÿo bwén, es megh teorwe azth is veíd bele, Bechÿ zappant lÿkarolÿ keozÿben, ezéketh elegÿch ÿol eoÿwe, ezzel kennÿed az Lepeth melegén.

Géreogh dÿnnÿeth mÿnd heaftul takarÿ teÿztaban, fwíd megh keménczeben, az dÿnnÿenek belÿ mÿnd vÿzÿe lezén, abban agÿ ÿnnÿa mÿndénnapon az kÿbe razth vagÿon, kÿ vezthÿ beleole. Frater gérgÿ Kenchtarto Barath orwoflaga.

Tekenés chÿgath, rakot mÿnd heaftul, Baranÿ faggÿat, vÿazth egÿenlé mertekkel, tÿrÿ eoÿwe eréffen, téd fazekban, télch bort rea, feozd eréffen es zwrđ megh, annak az feolÿ megh aluzÿk, azzal kennÿed melegén, Kun gothard orwoflaga.

[L. 160b] Feÿer Malwanak veod vÿzeth, abban reggel ees eltwe agÿ ÿnnÿa egÿ kalannal. Zérés Ambrus.

Kechkenek ganeyath feoz megh Teÿben, kend ruhara keold az raztra melegén. Probalt orwoflagh ez, Krechmer ÿanos altal.

Eorwennek gyeokereth teord porra, egy nyhan napigh abban agy ynnia borban egy penz nyomonyth megh, nagyoth haznal.

Eoregh chyalanth, Ke rontho fweth, Deakul parietaria Newe, Feyer Malwath, an M. 4. ezeket feozd megh egy kewes vyzben vgy hogy az vyeze mynd el apaggyon, mofarban teord megh, elegych ehéz Arpa lyzteoth az meny elegh, chynaly flastromoth, keold az lepre de melegén.

Kys feold Epeyeth, Lepfweth, Rutath, an M. j. Tamariscus gyekereth, z j. feozd megh erés eczethben, ennek az leweben march Spongýath, Melegén ted az lepre.

Fay Bozzanak Nyers leweleth, Saar kerepeth, vegy egy mertekkel, Aloes harmad razeny legyen, ezeoket ted eozwe Eczetel, kend ruhara el keold rea melegén.

Apro Boytorýanth feoz megh Borban, ad azth ynnya. Ez penygh oly hogyha fokaygh elne ezzel, mynd el emeztene teljelleggel az Lepeth.

Fay Boroftýannak leweleth feozd megh Eczetben, az vthan fachyard ky az Boroftýannak az leweth. Thamariscufnak awagy gym Nyelwnek vzeben elegythwe agy abba ynnya egy kewelet. De mynek elette ezth megh adnad ynnya, yaryon ydestowa az eleot az Raztol embér hogy megh meleglyén.

[I. 161a] Feyer wrmeth vgy kaproth Thamariscufnak gyeokercwel eggwth, feoz eozwe fa olayban, es elézer ezzel parold megh az Lepeth. Az vthan chynaly ylyen flastromoth. Hym Farkas almath, Boroftyan gyekerenek heath, Multarth, an z j, Fygeth huzath, az zerzamokath ted porra es zytd meg, az vthan mynd ezeket fezd megh Mezes eczetben, ebbeol chynaly flastromoth, teod az Lepre Melegén, tarch mynd addigh raytha, valamgh az Lepnek kemenlege el megyen.

Eb zeleoth, zanototh, Fekete Nadaly fweth, fez yol ezwe folyo vyzben, ebben feorézzed, de ne legyen igen hew. Az feordé vthan: Ebzeleonek es zanotnak lewelet fozd le, eold megh forro Borral, keold az Lepre, De elézer háromzor feréggyek megh, reggel, delben, Ees estwe, es vgy keold be ezzel. Az feordeoth penygh Nyers vyzzel megh ne elegyched, hanem chyak az fwekén feth vyzben feorézzed kylench napgh, es chyak myndén eczakara kel be keothny.

Megh twzefwles nem gýakorta lezén az Lepen, merth az Týzta ver az kÿ oka az Twzefwlelnék, oda nem gýakorta de rÿtkan hath. Ha penÿgh valaha megh teortenendÿk, hafonlo-Oka] keppen es azon okokbol mÿnth az Maÿnak, lezén az megh twzefwlefe. Gýakor ees forro Betegfegh vagyon, az Nÿelw feketellÿk, megh olthatatlan zomÿulagh vagyon, Etelnek vialafa, az Bal feleol valo oldal chÿontok alat valo hulnak kÿ terwleffel valo dagadafa. Mozgo faÿdalom. Az ÿobra valo fekwes Nehez es Nÿha az Balra is, es tÿb fele nÿawalÿak is [L. 161b] bantÿak az Bal felet, mÿnth zÿnthe az Maÿ twzefwleferth az ÿob feleth. Ha penÿgh az vernek týzta voltatul volna is az megh twzefwles, de azerth az helynek termezetytwl vgÿan vonzon magahoz az Melancholicufflaghoz illendeo nÿawalÿakban, kÿt ha kelewÿnÿ kÿweth, awagÿ abbol valo Sebÿfwles, nem egÿeb okokerth lezÿn, sem mas ÿelÿkbeol nem eolmertetyk megh, hanem azonokbol az mÿnth az Maÿban talaltatÿk.

Oruofsagok] Valamelÿ orwoflagokat megh ÿrtunk oda feol az Maÿnak Twzefwlelerél, mÿnd haznofok azok az lepnek is. Ha azerth nem feoleotteb valo lezén, igÿn erÿs oborth fa olaÿal elegÿch eozwe, melegÿn ÿtald feol ezth gÿapottal, lteod az Lepre. Ha penÿgh nagÿ az hewleggh, rofa olaÿth, Bÿfalma olaÿth, zeekfw olaÿth, aÿn 3, 2, igÿn ÿo Eczeteoth fel latoth, elegÿch eozwe ezÿketh, ezzel kennÿed, awagÿ ha melegÿn parlod is vele, igÿn ÿo.

Chÿpke tÿwÿfnek leweleth es Bÿfalmath fÿz megh fa olaÿban, feÿer wrÿm es Chÿombor is legiÿn kÿzÿtte. Ezzel kÿffed awagÿ parolÿad melegÿn.

Zÿleo vezzÿnek hamwath, rutath, elegÿch eozwe rofa eczettel, azzal kennÿed be.

Tamarifcufth feoz megh borban, ad azth ÿnnÿa.

Zarka lab vÿragath tÿrd megh, ad megh borba ÿnnÿa.

Tamarifcufnak gÿeokereth, 3, 2. Eczeteoth, 3, 6, vÿzet 10 j. az gÿeokereth teord ÿol megh eleozÿr, feozd eozwe hogÿ el apaggÿon harmad reze, ebbeol ecczÿr ecczÿr, 3, j s. agÿ ÿnnÿa, es ezt gÿakorlÿad.

Fÿgeth feoz megh Mezes vÿzben, teord eozwe feÿer wrÿmel, keold rea.

Az Fekete Saar, yğen lok Njawaljyknak chynaloja, zokoth megh gywnly az Lepben, es egyeb keozel valo mas helyekben is. Lezen penygh az Sarga Saarból, ky megh eghwen es artalmas| Oka termezettwe valtozwan, vagy vgyan magatul az Leptwl zytatyk be, vagy az Maýnak Erejetwl az Lepben, Es neha az gyomor alath valo kewer Hulban, vagy penygh az Beel kezeoth valo Inas eres hartyakban, Melyek ynneth kywl az Belt eozwe ragaztyak, be tolyatyk. Egyeb aranthis penygh, Ez fekete Sar lezen az termezeth zereneth valo Melancholiabol, ky regtwt fogwa az Lepben bele ragazkodwan, az Meleghe eledellel, hewleggel, munkawal, awagy vgyan az regyleggel is, gonoz feketehe Sarnak termezetyth vezu feol, kyth az Lepnek dagadafarol valo yralunkban megh yecceztwnk. Ez Fethe[!] Sar gyakortab dagadafnekwl, igen rytkan vagion dagadafsal, merth az termezeth azth nem engedyu. Nynchen azerth az Bal feleol valo chyontok alat lemmu dagadas es lemmu teryedes. de az oldal chyontok alat valo hulban nagy hewleghe vgyon, yeleosben mykor bort yzyk az embur vagy melegh eledelth ezyk, tamad lok Szel es Beofeogeleok, ky zynthe vgy rotyogh, mynth a mykor az Twznel az valfazeokban az vyz rotyogh, Merth lem az Nyal lem az egyeb Nedwellegek halonlo Szelet nem chynalhatnak az Eteltwl mynth ez Fekete Sar. Az oldal chyont alat leweo hulban mely leleok lako Erek vadnak es az keldeok feoleoth, azok megh terwnek, es feoletteb vernek fel, Szynnek Nagy es gyakorta valo [I. 162b] dobogala lezen, es Neha az el ayulaf is megh teortenyk. Ha mykor penygh az para feol megyn az feoben, az orchya twzelleggel vereofledyk megh, az elme el fordul rettegeffel, felelemmel, es zomorufaggal gyeotretyk mynth ymmar vgyan megh kellene halny, es Nem volna lemmu remenlegh az Elethuz.

Az Bel keozet valo ha 2 ty a 2 0 l, es Gyomo 2 alat ualo Ke we 2 hu f 2 ro l.¹

Melenterium
Pancreas

Heaban valo Nedwellegeknek anny lokalaga gywl neha, hogy az termezettwl arra rendelteth tagokban es helyekben lem fer be. Es olyankoron, nem kewes reze annak az kezel valo helyekben is be foly, legh nagyobban penygh az gyomor alath.

¹ A cím után XVIII. századi írással ez a szó áll: antiquitas.

valo k wer hulban es az kemeny temerdeok Inas es er s hartyakban, kyk az Bel keozeoth vadnak, es az Belth er ssen tartyak hogy ala Ne effenek. Az kyknek azerth gyakortha valo zabalalbol, mynd az Sarga es az Fekete Sarnak is es az Nyalnak eozwe gywlele lok lezen, es azok yo ydeyen ky nem tyztulnak, az Egelegg s es vastagh termezeth gyakorta azokath, az gyomor alath valo k wer hulban, es az Bel keozeoth vala[!] hartyakban, mynth alab valo helyekben az fw rezecknel, vethy: Azth penygh telyleggel az Maýbol es lepbeol, aznak az Ernek agaý által, az Mely Eer a megh emezt th eledelth az gyomorbol az Maýnak wreflegeben ala vizy es zyia, kyknek nem az Bel kben, de az Bel keoz t valo hartyakban [I. 163a] es az gyomor alath valo k wer hulban vagyon az veg k.

Ez k n az helyeok n es hulokon wd wel kwl mb kwl mb fele nedwellegek gywlnek, kyk elézer Nyulo es lagy dagadalth, az vthan zarazth, kyn wleoth es ig n kemeny dagadalth chynalnak. Oly ig n kemennek talaltath Neha effele, hogy az keldeok alath valo bell  rezeckben, mynt ha Chyonth awagy k  newek d th volna, vgy ytelteteoth. Annakokaerth ha az Egez Hal nagy zel ssen es termezatkyl dagadath megh, es az mynd n haborgalnekwl vagyon, es halnak regy megh allafa nekwl, vyz beteglegnek gyanoslaga nekwl, honneth es my okbol tertenth az, igh kel abban valaztalth teonn . Mykor az Haynak lokalagatwl kyn wl  az Hal, mywel hogy az Hay az feolf  bwrheoz vagyon ragadwa, kezzel megh foghatny es az Halnak hulanak leleok lako ereytwl el valazthatny es az halnak teob reze el marad. De mykor az dagadas az halnak hulanak leleok lako ereywel eozwe oltath, azth megh tapogathatny, Sha nyomod, Sha nem nyomod is gyakorta fay, merth az a rez erzek nleggel eppiteteoth f l, az Beleoket megh nem zor ttya, es az halnak m neleth is megh nem keflely. Az Bel k z t valo Inas hartyaknak penygh dagadasat, mywelhogy Mell en vagion oda be, kwleomben azth ezeben nem vehetny, hanem nyomalfal. Nem fay merth az a rez Nem fayhat, De az eo terhes voltawal Nyomwan es zor twan, azt chelek zy gyakorta, hogy az hal r lth legy n, es az ganey k l bre m nny n ala. Az dagadas penygh hogyha mynd az egez hartyath foglaltae el. vgy annak chyak valam  rezeeth, es melyketh nem foglalta el. Lagy vgy kemeny legy n  , azth tapogatalfal eolmerhetny megh. Toabba az Belnek hartyaýban melyk Nedwellegh bw lkeoggyek, azth Nem tapogatalbol, hanem azokbol az yegy kbeol melyet yrtunk [I. 163b] az Maýban es Lepben leonn , eolmertetyk megh, mely yel k ebben azerth könnyebbek es letet fbek. Ennek

penygh leteth voltha[!] hogý nem tuttak, es ezéknek ez rezéknek bantafýth az regýek megh nem ýrtak. lokaknak tudatlanlaga volth oka. De e býzon dologh, hogý az Saarnak, az zomoru vernek, halménefnek, verhafnak, Abrazatnak el vezefenek, laffu es budofo hýdegh leleféknek, es lok týtkon valo Beteglegéknek okaýth, ebben ez helyekben talalhatný megh.

Az ýgaz Twzefwles lezén az Belnek hartýaýban akkor, mýkor annak Ereýth az ver megh zakaztýa, awagy által ezý magath raýtha, es termezeth ellen valamely helyén eoazwe gywlwen, megh rothad, es oth megh genýetlegéfwlwen kelewennýe lezén. Effele twzefwles nýlwan valo faydalomnekwl vagyon, es chýak vagion valamý Nehellege. Az Beteglegk kényen valo es laffu, zomýulagh nekwl es nehez bantafnekwl vagyon, az Betegéth sem eýthý myndeoneofwl fogwa el le. Eleozér vérés ruthlagh, annak vthanna az kelewenný megh lewen, feyer genýetlegk zarmazýk ký az halbol az zekén, de mynd az keth modu elegýezlegk lezén azerth ganeyal. Neha penygh chýak týztan kwleon, mýkor az Twzeflegk az Belnek vtollo rezeý fele zaal, Merth akkor az genýetlegk az kézel valo Eer által, az Eotédýk hulof temerdeok Belnek wregeben folý be, es týztan chýak maga az genýetlegk, nagy béleggel myndén faydalom nekwl adatyk ký, kým lok fé orwos Doctorok chýodalkoztanak es vérféngéttének is raýtha. De ezth kényw volth volna megh eolmernýeok, hogý nem mafunnath, hanem az Belnek Inas hartýaýbol zarmazýk ký, Merth sem az megh twzefwlth Belékbeol, sem [I. 164a] az gyomorbol, nagy faydalomnekwl effele nem ýwhet ký. Az Maýnak penygh es az Lepnek twzeflegébél, Nagy gyétré Beteglegk es myndén nyawalýak vadnak nehezleggel, es ilýen chýak maganak valo týzta genýetlegk ký nem ýwheth azokbol, az vthanak hollýzu voltaerth. Az megh bantatoth vefekis penygh nem onneth, hanem az vyezet által týztulnak megh. Azerth az hafnak wregeben chýak ez Egý Bel keozét valo hartýa talaltatyk, ký az megh mondoth yelekbeol az twzefwleffel bantatyk.

Saarnak az býr ala ký omlafarol.

Intericia
Aurigo
Arquatus

Sok Nyawalýaknak vagyon eredeték az Maýtul es az Leptwl, merth azok az tagok es bellé rezeke, az Nedweflegéknek chýnalafaban es el oztalaban igén foglalatosok. Azok penygh, Saarnak ký omlafa Ees el folýafa, Fekethe Saar, Theftnek el zaradafa. Az orczanak gonoz abrazattýa, vyzkorlagh es annak rezeý. Az

Saar el folyas penygh lemmy nem egyeb, hanem az Saros Ned-
 leleÿ | wellefnek, az Teltnek feollé zynere valo ky omlafa. Ebben
 az zeomnek feyerÿ, es az vak zeomeok kerwl valo rezeke, es
 gyakortha mynd az Egez bere alya az Teltnek, vagy halwanÿ,
 vagy feyer Sarga, vagy veres Sarga zynw Saarral megh eottetyk,
 Es ez Magyarul hywattatyk Sargalagnak. Az Sarral megh folya-
 toth Telfh, nehezen verÿtÿzÿk megh, hanem gyakor vÿzketellel
 bantatyk, es myntha nagy terÿh volna raytha El Tunÿul. Az Elme
 es az Erteleom megh eltelenÿdÿk, es lok ymez amaz fele dolgokat
 formal gondolattÿaban.¹ Az Saar el folyalnak penygh kwleomb
 Ellÿ oka | kwleombfele okaÿ vadnak: Eggÿk oka, Mergÿs allatok-
 nak mynth az vipÿra kegÿo [L. 164b] megh marafa. Awagÿ megh
 yth merÿgh, akÿnek ereÿewel az ver el vezthÿ az elebbÿ tÿzta-
 lagath, verÿs vagy Sarga Sarra valtozÿk, ky myndÿnÿketh által
 Malodÿk oka | folywan, az berth megh vezthÿ. Malÿk oka, az Sartul
 valo beteglegh, kywel az artalmas ezkeozth az termezeth, a
 teltnek belleo rezebÿl, yde kj az zynere wzÿ. Ez hertelen lezÿn,
 es az Betegeolkeodeÿnek megh zwnefe lezÿn, de azerth azzal ez
 Harmadÿk oka | Sar el folyas el nem vez. Harmad oka, Az maÿnak
 megh Twzelwlele, kynek gÿuladalanak Ereÿebÿl, az veernek
 nagy reze Sarra lezÿn, es az Teltnek myndÿn rezere ydeftowa ky
 ettetyk. Ebben nagy forro beteglegh lezÿn, az oldal chÿontok
 alath valo hulnak yob feleol, faÿdalommal valo nehellege lezÿn.
 Az zek es az vÿzeleth Sarral elegÿ megÿÿn. Ezÿk penygh ez okok
 rÿtkabban efnek es myndÿneoftwl fogwa nem magatul valok. De
 az magatul valo Sar el folyas ky gÿykrabban lezÿn. az Maÿnak
 vagy az Epe hoÿyaganak vetkes voltatul lezÿn. Merth mykor az
 Melegh Maÿban beolegeolb Saar terÿm annal, az meny az Epe
 hoÿyagatul megh tÿztyttathatnek, annak loklaga ydeftoua ky
 wttetyk es ontatyk, es vagy az verrel vagy az vernek Savoÿawal
 eozwe elegÿÿdwen, az Teltnek bereth megh rutÿtyta. De mykor
 az, A Maÿban gÿwl is, allattÿath az Maÿnak el terÿty, es lathato-
 keppen fél dagaztya, es az megh temerdeokeodwen, nem chÿak
 megh zorulath, de vgÿyan affele kemenÿ dagadafat is az Maÿnak
 mynth az keo, megh zeorzÿ, kyth ozton az vÿz Beteglegh kÿweth.

¹ Az I. 164a laphoz ragasztott levelcsik versojan az első kéz írásával az alábbi szöveg áll:

Az Sargalagban lewÿ Betegh embÿrnek, mykor myndÿn zÿne
 el vez, vagy tÿzta Sarga, vagy Fekete kek Sarga, az ilÿennek ha
 megh all vÿzeletÿ, es sem ÿnnÿ sem ÿnnÿya nem kel, fel ezteendeigh
 megh hal ha rea nem gondol.

Rectoja ÿres.

Ez Saarnak el folyálaban, Beteglegh vagy ygén kichyn, vagy lemmy nynchen, es yolleheth az vyzeeleth zawaros, temerdék, es Saffraný zynw, de azerth az halnak meonele az zekén feyerés [I. 165a] noha az Epe hoyagabol es az Maybol lok Saar éttetyk be az Halban. Az Saar el folyas penygh ky az Epe hoyaganak menetelynek az Maybol, megh zorulalawal lezén, az Embért her-telen el bamlya, de Beteglegnekwl, Erének es Teltnek el zakaz-kodala nekwl lezén, Es ebbe az Halnak ménele az zekén feyer. Az vyzeeleth megh temerdékeodýk, es véréffellýk es vgyan megh is fekteodýk. Az yob felél valo oldal chýontok alat az Hus faý, lathato dagadalnekwl.

Az Fekethe Saarnak penygh el folyafa, Nem egýeb Atra Bilis hanem az zomoru Nedwellegnek, az Teltnek zynere az bwr ala folyafa. Ebben el vez az Szep Izyennek výraga es Ieleý ennek zeplege, Es az výdam orcza helyéth, elézér fetetés, az vthan kek zabafu es feketes zabafu Izyen változyk, noha annak lemmy lathato oka nem tecczyk megh. Az Telt yollehet ebben, kewesbe Nehezwl megh hogý nem mynth az Malýk Saar el folyálaban, de az Elme kwlémb kwlémb fele dolgoknak formalalawal igén megh haborodýk, ky felelémmel es zomorulaggal elegy vgyon. Ennek legh keozelb valo oka az zomoru Nedwellegh, ky az Egez Oka teltre verrel eggýwt ky éttetyk, ez okerth, Merth az, vagy az verben vagy penygh az Mayban ygén megh lokafodoth. Es az Lepnek ereyétwl myndénéltwl fogwa el nem tyztyttathatyk, awagy hogý az Lep ymmar tele lewen effelewel, tébbet magaban be nem veheth: Vagy annak feol fuualkodoth lokafaga, valamý rezeth az Erekre étthý, es akkoron Lezén az Lepnek dagadafa es Nehellege, Smegh nyomafa: Vagy penygh az Eer mely az Maybol, az vernek lépreyeth igyénéllen be vizy az Lepben, es megh tyztyttia, megh zorulth es megh rekedéth.

[I. 165b] Etele ez ilyéneknek vekoný es kényen Eledele emezté legýen. Apro madarak, kévy halak, es oly parek kyk az vyzeeletéth yndýttýak, katankoro, Sparga, kémený: Vad hulth yo eonný akarmý felet, de Tehen hulth nem. Gywméchtwl oya magath, Mondolath megh ehetyk de keweseth, ees az Twzén kewesse megh pérkeolth Boriooth cýchýryth es az Borlonak kyth megh feozéth leweth is igén yo ynnýa. Borth feyerth es Itala vekonth igýek, de igén O Borth Ne.

Gým Nyelw fweth, zapura fwnek gyékerewel térd Oruoisagok eo3we, fachýard ky az leweth, es ad megh ynnýa.

Eoth lewelw fwnek leweth fachýard ky, ad megh Borban ynnýa.

Sarga liliom gyékereth feozd megh vyzben, zwrđ megh, abban az vyzben feoz vérés Bagoly borfooth megh, agy annak az leweben ynnya. Ez igen feoleotte yo orwoffagh.

Zeekfweth es feoldy fenwth teorý megh, fachard ky az leweth ad megh ynnya.

Celidonianak leweleth zeod megh, razd megh hogý Bogar ne legýen kézeotte, megh ne moffad, hanem chak vgý takard bele az ket Szarath es labayth, es az keth karýath kényékýgh. Eýelre ífmeth malth kél rea, Megh probalt orwoffagh ez býzonnýal.

Euforbio moth, Olaz Tékeoth, Aloelth, petrefelém magot, vad repath, feýer Borloth tery eozwe egýenlé mertekkel, Mezes vyzben ecczér ecczér egý kalannýth agy ynnya.

Olaz Thékeoth vayd ky az Belýth, télch bort az heaban, azon Tékbén melegých megh az Borth, melegén ad megh ynnya.

[I. 166a] Kelerw mondolath megh healwa, 3, 4, Anifumoth, Feýer wrméth, añ 3. 2. Spicanardoth, kapotnakoth añ 3. j. térd megh ezéketh es zýtald megh, vyzzel chýnalý apro pogacyachkakat beleole, Mezes vyzben myndenkoron egý Nehezekeoth agy megh ynnya.

Fekete pészercýenek ky fachýarth leweth zýtald feol az orriban, haznal.

Lo Iolka gyékerenek fachýard ky az leweth, de iol megh teryed elézér, harmad napýgh ad azth ynnya, myndén reggel, 3, 3. harmadnap mulwa megh giogýul.

Basa rolanak gyékereth térd megh, ad megh borban ynnya, Nagýot haznal.

Kenkeweth teorý porra, ad megh hýg týkmonban eonný, haznal.

Farkas alma leweleth mezes vyzben megh terte porul agy megh ynnya.

Kapothnakot vel multban, had alýon benne harom holnapýgh, az vthan zwrđ megh, ad ezth ynnya, Ez chodalatos fé orwoffagh, Sargalagrol, vizý korlagrol. Ezth el hýggýed.

Fekethe pészerczeth, arwa lean hayat, añ M. j. feýer borban forrald megh olyban ky Nem erés de týzta, harmad reze el apaggýon, ebben ecczér agy 3, 3, megh ynnya, de Nadmezzel megh elegých.

Chýerefnýe fanak leweleth keth marokkal, tétetlen Saffranth keth penz arath, egý Mezély Edés Teýben forralý megh, es mykor estwe le fekwzél, ezth igýa, reggelis enheýra azon modon.

[I. 166b] Réték lewelenek fachýard ky az leweth, ad azth megh ynnya, az vthan wlyén melegh feordében.

Chyëngé fweth, venus azzoný hayath feoz meg borban, ad azth ýnnýa.

Tamariscuith fêz megh eczetben, ad megh ýnnýa.

Feýer pëzerczeth mýkor meegh výragaban aal, es Aran fonalath kýt len foýto fwnek is hýnak, vegý mýndenýkbél egý egý marokkal, lagý feýer borban egý Mezélben feozd megh, tegý ehéz egý Mezélý Cicorea vyzeth, mýnd addigh feozzed hogý harmad reze el apaggýon, az leweth lzwrd le az vtan. Nad mezeld megh az mýnth zeretéd, ebben mýndén nap igýal megh, 3, 3. de mýnd megh ýgyad egý ýtalban.

Fekete pëzerczeth azalý megh es teord porra. Mezzel elegých eo3we, es zýtafd feol az orraban.

Erdeý vborkanak leweben mýnth egý Bab zémnyth azzoný embér teýewel elegých eo3we, télch feol awagý zýtafd feol az orraban.

Konkolth téry megh, az porath keofd igén rýtká ruhaban, azth zagoltafd gyakorta.

Fekete Saarol.

Aloelth, 3, 7. Szenth Ianos kenýereth, vad Saffranth, ola3 téknek magwath, añ 3, 2, Maltixoth, 3 j, Calliath, 3, 2, Spicanardoth 3 s. teord megh ezéket es zýtafd megh, elegých eo3we týzta Mezzel a kýnek az eleoth taýtekat le týztýtottad, ebbeol enhera agý 3 j. borban ýnnýa, ký w3 mýndén zomoru verth es Saarth.

Sargalagrol az gyakorta valo pwzéges igén haznos.

[L 167a] Az oldal chyontok alatt ualó hufos haztyakzol.

Bantafa mýnd az keth hufos hartýaknak kýk

Hýpocondria
Affectio

 az oldal chyontok alath ket feleol vadnak, az Maýnak, de legh ýnkab az Lepnek magzattýa. Ez keth fele, Az eggýk zýlygyéb, de az Mafýk gonozb. Az ellé az zomoru Nedwellegh.

Ellének okay

 bél es az vernek léprwýebél vezén eredetéth, ký az Lepben es az kézel valo helyekben félétteb megh gywlwen, dagadafth zéréz, kýbél ruth Bw3 megýen feol, Az Lepnek azonkeozben nagy dagadafa tecczýk megh, Sar el folýafnekwl es orcza abra-zattýanak el vezele nekwl. Ez penýgh akkor lezén, mýkor zýlydeh az Nedwellegh es megh is enhýttetyk. De mýkor ozton ez az

tulajdon helyebeol kÿ wth, es az Ereken megÿen, vagÿ Saar el folÿalth, vagÿ orcza abraÿattÿanak el változath chÿnalÿa. Mÿkoron penÿgh termezeth ellen megh hewél, vagÿ alab valo allapatban változÿk, feketezÿnw parath bocÿath kÿ magabol, es az Elmeth kwlémb kwleomb modon megh haborÿttÿa.

leleÿ] Ennek ÿeleÿ ezék: Sok ÿdeigh valo gondolkodas, gonoz dolgoknak formalala es velekeodefe, zémermélfegh, maga megh zegÿénles, zorgalmatoflagh, zomorulagh, felelém, tunÿafagh, maga el vnaf, es vgÿmÿnth ketflegben eses. Elmenek es erteleomnek megh homalÿofodafa, zawaros alom, dolgoknak vÿzsa valo velekedefe, es mondnekwl valo ÿteleth. Ezék azerth ÿeleÿ az zÿlÿd zomoru Nedwellefgebeol valo bantafoknak. De az Matiknak okaÿ] [Maÿk kegÿétlenb ennel: Az lezén az Fekete Sartul, kÿ vagÿ az Nehez vernek feolétteb megh melegwlth es megh egéth lépreÿebél, Vagÿ az [L. 167b] Sarga Sarbol zarmazoth. leleÿ]Eozwe gÿwl ez gÿakorta az Lepben de gÿakortab az gÿomor alath valo kéwer hulban, es az Beel kézéth valo hartÿyakban hÿntetÿk, dagadafnak ÿelénlege nekwl, Es mÿkor ez Nedwellefgeh erés es vezédelmes lezén ennek chÿak ÿgén kÿs rezeis, kegÿeotlen nÿawalÿyaknak lezén chÿnaloÿa. Az melÿ Sar folÿas lezén azerth ez zomoru Nedwellefgebeol, az az, Melancholiabol, ez félwl megh ÿrth ÿeleokbeol eolmertetÿk megh. Toabba az oldal chÿontok alath valo hartÿas hulok, gÿakorta nagÿ forrolaggal vadnak, es az Leleok lako ereknek fél verelÿ, valtagon vadnak azokban, Smÿkor az para akar mÿ okbol tamadwan fél megÿen, az Szÿw dobogh es megh nÿomatÿk es az Elewensfegh el fogÿatkozÿk, az orcza vérés lezén, es vgÿyan Eegh, az zémék tele telnek chÿorgállal es megh homalÿofodnak, az Elme megh haborodÿk, es annÿra el foglaltatÿk, hogÿ mÿndén ÿo dolognak varafa kÿwél, az Eleth feleol nagÿketflegh vagÿon, es lemmÿ zep zoknak bÿz-tatafoknak ereÿewel, arra nem vÿtethetÿk, hogÿ az megh gÿogÿÿulas feleol ÿo remenlegh leheffén. De valahogÿ el fogÿwan vagÿ el oÿolwan valahogÿhogÿ ez para, az Nÿawalÿakis megh lassodnak. Ez gonoz, ha az Agÿ velében fél hat es oda ragadand, Bufulalth es zwntelen valo Hÿdegh lelelth hoz, es kÿbeol oÿton lezén az Affzu korlagnak Betegfege.

Ezékhez hasonlokot hoz Nemÿnemw keppen az magatul valo Sar is, a melÿ bwélkeodÿk az Maÿ kérwl Nagÿ forrolaggal. Es lezén az a forrolagh el aÿulaffal, Egeo vérés orczawal, zémnek el homalÿofodafawal es kénÿben labbalawal, Sha az gonoz nÿawalÿanak Ereÿe megh Nem lassodÿk, megh haborodwan az Elme, feol gerÿed haragra, gÿakorta hankodÿk, bozsu allafra

kezéřyttetők, es ezzel vőyan [L. 168a] megh emeztetők az Tefth, ha fekete Sarra nem változók.

Tefthnek el izaradafarol.

[Marasmus]

Az Tefthnek el zaradafa lemmő nem egőeb, hanem az [Oka] taplalalban valo vetők, kőwel laflan az Tefth el zarad es el emeztetők. Ha eledelnek zwk voltaerth, vagő félőtteb valo megh wrellwleferth, vagő erős beteglegerth, vagő valamő bőzonőos okokerth az Tefth megh hőtwanodők, az Nem mondatők el zaradafnak, hanem chők az, a kő laflan es ballagwa lemmő oka nem lewen, Éledellel elwen az Tefth nem taplaltatők. Mőkör chők valamelők egők reğth foglal el ez zarallagh, oka annak valamők kőkwalkeppen valo vetkes voltha annak az reğnek. Annak penők az kők mőknd az egeğ telteoth el foglalők, oka annak valamelők Belleo fw reğben vagők, kők az Meleglegnek es az termezeth zėrenth valo Eltetė leleoknek ereőketh megh tompőkttia awagők el nőkoma el oltők. Annak okaerth, az Szők bantas, es leg feolők az zwtelen valo hőkdegh leles, es az Twdėnek megh lebőkwele, mőkvel hogők maganak es mőkndėn rezeőknek Eltetė lelkeőkth lab-bowa teğők es megh haborőkttők, megh hozzak az Tefthnek el zaradafath, Sėth meeg az gőkornak Nehez Nőkawalőkya is. Lepnek es Maőknek Meleghe es zaraz mertekletlenlege is, az Sarga es Fekete Saarnak lokafaganak kők omlafa is, megh hozzak. Ez azerth az ok mőkvelhogők az termezeth zėrenth valo Eltetė lelkeoth es meleglegeoth megh ronthők, azerth hogők haznos verth Ne chőknalhaffon, el zaraztők az Embėrth. Ebben ez betegleğben yollehet lok eledel kewantatők, kők mők az Ereğ lok Nedwefleğgel fél fuualkodnak, de azerth az tefth vőkian Nem taplaltatők, merth az a Nedwefleğ az Melegleğtwl, [L. 168b] es allattőknek yozagatul el hagőkttatoth.

Tefthnek gonoz allapattyarol.

[Cachexia
Malus habit⁹]

Az gonoz es vetkes allattők az Tefthnek mőkör vagők, ez Nőkawalők alath, lok terhe vagők az Tefthnek, es mőknd allattőkban, Imőknd zőkneben vetkes leğėn. Az Tefth Nem olők [leleğ] kelz es nem olők vőkdam, mőkth az kwzkeodėkben lattők, de Nehez es erėtelen, Inem elewen zőknel vőkragokodők, hanem vagők herwadoth, vagők megh kekwl zők, vagők vėreos Sarga mőkth az

Okay | Cytrom, es vgy vndokyttatoth megh. Ez gonoz Nyawalya az tyztatalan es megh vezeth eledeleoktwl lezen. Ha penygh ezek nyinchenek az vetkes, gyomornak es az bellé rezekek eretlenlezege vagy tyztatalanlaga oka. Az eretlenlezege emeztetlenlezegeoth es Nyerlefegeth zerez, mely az Ereken es az Testnek allattyanban yo eledel gyinant ragattatwan, mynden rezezyben be megyen es hozza ragad, de azerth igazan hozza hasonlo nem leheth. Az Bellé rezekek tyztatalanlaga, vagy az kemeny dagadatul, vagy az megh vezeth Nedweflegnek ky omlalatul, awagy az maga allattyanak megh vezefetwl yw, de vetkes es megh rothat verth zereozy, ky ozton mynden rezeke el ozolwan es oth megh Newekeodwen, vetkes taplalath chynal, az yoth es az haznofth onneth el ozlatwan. Innet ymmar az Vernek mywolta zereneth, az testnek allattyanak megh vezefe kweomb kweomb fele, Nemely Nyers es Nyalas, Nemely Saaros, Nemely megh vezeth es kweomb kweomb modon megh rothadoth, melyet az eledeleoknek természety, es az bellé rezekek gonoz el rendelese hozoth. Az Nyallafagtwl valo vetkes allattya az testnek, Melyel az zwzeknek zep fenle orczyok megh vndokyttatyk, es [L. 169a] az Elewenkeodé zep zynék el vez, yeleonty megh hogy az vyz Beteglegh el keowetkéztyk, mynt hogy az zomoru Nedweflegnek vetkes volta mykor az testnek allattyan ky mutatodyk, Bel poklollagoth yeleonth.

Ez Testnek allattyanak azerth vetkes volta az Testnek megh zaradatul lokkal kweombéz, merth abban el vekonödwa az Testh lassan lassan el az, el zarad, es vgyan el roffad. De ezben nagy Nehezze lezen. Az zaraz betegleghben az my az erekben vagyon, az Nem Newekeodyk, sem az rezhéz Nem ragad, De ebben ez Testnek allattya vezefeben, Newekeodyk, az taplalo rezhéz hozza ragad, es yolleheth Nyalas, zomoru, vagy egeb aranth is vetkes, de azerth vgyan vernek neweztettyk.

Ez Betegleghben az ven embeorék ynkab elnek es az gyermékeok, kyk megh sem giogyulnak keonnynen, az elteté tehetlegnek eretlenlezeyerth. De az kyk erenyekben vadnak ezben nem elnek, Iha bele elnek is, de keonnynen megh zabadulhatnak. Ez gonoz nyawalia ha lokaygh tarth embéren, vyz korlagoth hoz, azerth ennek giogyafath nem kel halogatny.

Eledele | Eledele ez ilyennek telyeffleggel zaraz es vekoný legyen es az mely keonnynen megh emeztedtyk, es yo verth chynalhath. Feyer bor legyen az ytal.

Vyz korfagrol.

Hydrops Aqua intercus

Az mely Beteglegéth magyarul vyz korfagnak hynak három fele: Eggyk Bêr keozeoth valo: Malyk az Hálnak hartyaában valo: Harmadykis azon hálnak hartyában valo, De ezeoknek myndeonyknek kwleomb kwleomb okay vadnak.¹

[L. 169b] Az Bêr keozeoth valo vyz betegleggh, az Anafarcha Testnek lagy puha Newekeodefe, es el puffadozala. Ennek az kezdetyben dagadoznak az labak yelêlsben Eftwe, es Munka Ieleÿ vthan is, es mykor lokaygh le hayolwa vagyon embêr, Sha be nyomod az dagadalth, feol nem yw az Nyomafnak helye, hanem vgyan vgÿ vapalon marad. Reggel penygh es ecczaka az nyugodalomnak ydeyen, el ozol lemmÿe lezên az dagadas. Toabban ebben lem az orcza, lem az kariaÿ embêrnek lem egÿeb rezeÿ, feoth az hálnak hula is megh nem dagadoz, de azerth myndên teth puha, lagy es el herwadoth, es akar my kichÿn munkatul, vgyan el olwad es el erêtleneodyk, es myndên chÿelekeodety lankadalfal es faradalfal vagion. Rayta korolkenth az Betegleggh de lallu, ez ilyennek feÿer az vÿzeletÿ es lallu. Ez penygh attul lezên, merth az egez Teth Nyerleleggel, Oka ennek Nyalas es feÿer zÿnw verrel, awagy ha igazban akarod mondanÿ, lallu es eoÿwe fagyot vÿzzel, megh teoltetyk; ynneth azerth ez Nyawalÿa igazan hywatÿk Bêr keozeoth valo vÿzÿ Beteglegnek, mely vÿznek lokafagatul az termezeth zeorenth valo Melegleggh el rontatyk. Ez azzal kwleombêz az Testnek abrazattÿyanak el vezefetwl, merth ebben az Teth nagyobban puffad es dagad megh. De mynd az kettênek egÿ oka es vgyan azon vagion, Tudny illÿk, az Maÿnak es az Ereknak feolêtteb valo megh hwlefe, ky awagy magatul valo, awagy az Szÿwnnek, az Lepnek, gyomornak, Maÿban lewê emeztê ereknak, es egÿeb rezeknek kyk az emeztesnek zolgalnak vetkes voltatul vonattatoth, es az bele oltatoth meleglegnek es leleoknek el ozlafa is oka. Lathato dolgok penygh [L. 170a] hwÿtyk megh az belleo rezeketh, es rontÿak el az meleglegêt, lok hydegh es hÿtwan vÿznek ytala, Salatanak ees gywmêlchnek modnekwl valo etele, yeleosben mykor Nyary hewleggh awagy munka mya az Teth meg hewêl. Az ben valo meleglegeth es lelkeoth penygh ozlattÿak el, az

¹ Az L. 169a laphoz ragasztott levêlcsik versoján az első kéz írásával az alábbi szöveg áll:

Effele betegnek ha az Orra vÿzket, az hafa es az vÿzeletÿ megÿên, harmad napigh Nem eel.

nagý erés beteglegh, az orbol valo bê ver folyas, vagý azzoný-allatnak bê ver folyasa, vagý Swlýbél valo ver folyas, ežék mýkor féleotteb modnekwl folnak, es effelek mýndéneok egýebek is az kýk megh emeztýk az eltetê Belleo rezeknek Ereýth.

Afcites | Az Hafnak hufa alat valo hartýakeozeoth es az Belék kêzeoth výzes es Sawof Nedwellegéknek egben gýwlelewel megh teolth Has; Merth az Has lassan megh telýk es el terýed-leleý | wen feoleotte feol dagad. Az teltnek teob reze penýgh el zarad es vgýan el olwad. Ha az dagadałth nyomod, az Inas es erés Hus, mely az zýwet es az Twdeoth el valasztýa az Maýtul es leptwl, nehezen vezén leleokzeteoth es nehezen ad lehelth. Ha az telth valamelyk oldalara fordul vgýan megh kordul az Halban az vyz mýnth az mely teomleo zýnthe tele nem volna. Az vyzelet feolétte kewes, temerdeok es vérhényegés zýnw, ýelélben ha az Maýtul vagion eredetý az Nyawalýanak, Az Sawos Nedwellegh mýndénéłtwl fogwa az Hafnak hufa ala rekeztelýk. Neha penýgh annak valamý reze az Cýombra es az labakban, kývaltkeppeen ýaralnak vthanna. Neha az zémerém teltnek tékýben, az Melýnek wregeben is bele megýén Neha. Neha az azzonýallatnak az Oka ennek | Meheben is. Ennek eredetý nem chýak az taplalo rezeknek megh hwleletwl, sem az Nyerlelegetwl vagyon, de ýnkab azoknak az rezeknek es az Edenýeoknek kýkben az Humorok zoktanak leonný [L. 170b] gýakor megh zaladafatul.¹ Annakaerth az Bérkêzét valo vyz Betegleghben, az Nyerlelegh az Belleo rezekbeol az Ereken mýnd az Egez Teltre el megýén, De ez hafnak hartýaya es Bel keozeoth leweo vyz Betegleghben mýwel hogý valamý megh zakadoth, vagý megh nýlth, vagý megh hafadoth, es megh valaztoth vekoný Nedwellegh awagý chýak veer eo maga, (az mýnth hogý zokta) az vesek által ký lezén, az haf hufanak wregeben foly be, nem kwleomben mýnth az Nýlallo genýetlegés oldal fajas ký ewen es megh zakasztwan az oldal chýontok hartýayth, be omol az Melýnek wregeben, mert loha kwleomben oda nem gýwlhetne.

Timpanias | Az Szaraz korlagh, az Has hufanak ký terwlefe mýkor azon helre mýnth az Malodýk vyz betegleghben, nem vyz hanem lok Szel gýwl, es annak wregebe be rekeztetýk. Ez leleý | keweleb Nehelleggel vagyon az Malodýknal, nem haboz vgý zellel mýnth az, hanem nagý feol fuualkodással vagyon es morgással oda be, es ha megh wteod az keormeoddel, olýanth Oka ennek | zeondwl mýnth Egý Dob, Ennek penýgh zeorgé oka

¹ Íráshiba: zakadafatul helyett.

az Szel, Mely az erételen emeztetlenlegbeol es Nyerlelegbeol, zarmazoth, ky mykor lok az gyomorban awagy az Belékben, mykeppen az Colicanak fajalaban vagion, Megh tyltatik az Szel es termezeth zerenth valo ky menefth nem talal. Es az w rohanafawal maganak vtath kerelwen, az vekonÿ mēneteleokēn az Halnak hartyaiban, Nagÿ gyeotrelmekkel magath be vizÿ, Es annak vthanna kwleomb kwleomb modon kezeryttetwen, az hafnak wregeben be megÿen es vgÿan be forogh. Erreol Hippocrates azth mongÿa: Valakÿketh kēldēk kērwl [L. 171a] valo tekereleok faraztnak es Agÿeka fajok, Sha orvoffaggal, vagÿ valamÿ malfmodon az el nem ozol, Szaraz effele feol fuualkodoth beteglegge lezēn az.

Eledele mynd ez harom fele beteglegben esteknek | Eledele kēzeonlegēs. Az mynth megh ezÿk kēnnÿen emeztē legÿēn es zaraz. Merth az Nedwes eleleg, kēnnÿen fordul az vÿz termezethre. Az kenÿerben azerth yo Bele lwtñÿ kēmenth Bechÿ kēmenth, es Soth, es az kenÿer yomodon kowazos legÿēn, merth vgÿ kewelbe zorÿth. Madarak keozzwl, fogolÿ, Gerlyczze, Hurufmadar, Rigo, es ehēz hafonlok. Nyul Tÿkfÿ lwtwē, Raak, Tÿkmonÿ. Az parekat vgÿan Ne egÿe ha leheth, de petrelelmēth, Muftarth vērēs kapoztath, Foghagÿmath, veorēs hagÿmat es Teyes paar hagÿmath megh ehetyk. Bēchw eledeltwl telÿelleggel megh oÿa magath. Eczetēs borlos eteok nem gonoz. Itala | Itala legÿēn mēnnel keweleb leheth merth az lok ytal igēn artalmas effele Beteglegben lewēknek, hanem igēn vekonÿ Bor legiēn ytala. Edeos borth el tawoztalfon es Mezes borth. Az Eczet igēn megh enhity effeleknek zomÿulagokath. Ozton fokkal tēbhet egÿenek vachÿoran hogÿ nem Ebedēn. Sok gywmēlcheot es wdēkeozben valo etelth el tawoztalfon. De dÿoth, Mondolath, pomagranatot, fēt kērtwelth es fÿgeth megh ehetyk, De effeleketh azerth ne myndēnapon egÿek, hanem neha neha, Igēn yo veteoth agÿa Ne legÿēn. Io az agÿath be hÿntenÿ Chÿomborral | Tanulagh Lo menthawal, fekete gyoparral. Munkath tegÿēn, de feÿe be legÿēn feodeozwe, Sha nÿnch meleg, h wdeo, Szen melleth munkaloggÿek az melegēn. Haznos ydeftowa lowaglanÿ, De ha annÿ [L. 171b] erēben vagÿon az Betegh, yo gÿalogh ydeftowa ÿarnÿ es neha futhnÿ is. Io az Betegēth az Naptul megh Melegwlth feowenben is takarnÿ. Io myndēn nap kecczēr haromzoris tērlleffel elnÿ, kel penÿgh teorlenÿ Meleg, h Sol vÿzzel, awagy Meleg, h Sos olaÿal, Io Temfos vÿzzel az vthan, vagÿ kenkēwellel, vagÿ Soffal az vthan mofnÿ. Oruoffagoth penÿgh olyakat kel adnÿ az kÿk az vÿzeletoth yndÿttÿak.

Iwendéles | Az kÿ effele Beteglegben vagion. Ha az Feÿe, Talpa, es tenere hydegeok leznek, az hala penÿgh es oldalaÿ es az Aala melegeok, gonoz ÿel. De ha myndencoltwl fogwa meleg az Betegh, ÿo ÿel. Ha zêldzÿn Sarvÿz az vÿaÿth es kêrmeÿth el futtÿa, halalnak Bÿzonÿos ÿele. De chÿak ezêk ne legÿenek az keormeÿben, ha myndên testeth el futtÿa is, ÿo remenfegh leheth feleole.

Oruolsagok | Pÿnkeofd hawaban vëgyed az zêld eretlen dÿokath, têrd megh molarban es vëd vÿzeth, Es egÿ wegnÿ dÿo vÿzben veí keth lath Nadmezeth, Ez vÿz akar melÿ giogÿulhatatlan vÿz korlagoth egÿ holnapigh megh giogÿth, chak myndên napon reggel es eltwe kichÿn feÿer borban keth peng Nÿomonÿ Bor keowel eggÿwth poharban vgÿ mÿnth ket vÿ nÿomnÿ borban igÿek megh. Az vÿonnan valo vÿz beteglegêt penÿgh tÿzên eoteod napra megh giogÿttia. Hoÿha penÿgh Borkeo nekwí egÿ kis borban myndên reggel valakÿ ebben ÿzÿk, korlagoth, felfelêl valo feofaÿalth, zedeolgeo feÿeth, kênÿvezeo zêmeoth megh gÿogÿth, es az Azzonÿ embêrnek Teÿeth, megh hozza, ebben ketlegêd ne legÿên.

[I. 172a] Salÿath, Nagÿroponczoth, Castoreumoth, têrÿ eozwe tÿzta lepes Mezzel, chÿnalÿ pilulakath beleole, es ebben eggÿet enhera, egÿel awagÿ tēbbet is, annak vthanna meleg borban ves galbanumoth, zêkfweth es Borloth têrêtteth, mēnnel melegben lehet ad megh ÿnnÿa rea.

Kek lilionnak gÿêkereth teord megh, annak az leweth zwrđ le. Nadmezzel eggÿwth feozđ megh Sÿrup moggÿara, myndên haÿnalban agÿ ebben, 3 j, awagÿ 3 j s. chÿoda igên kÿ hozza az Sarga zÿnw vÿzeth az Betegbeol.

Papa fweth, pÿrÿeth feoz megh Borban, ezth aggÿad ÿnnÿa az vÿz korlagofnak.

Venus azzonÿ kéldeokenek melÿ fweth hÿnak, Mezes Eczetben aggÿad ÿnnÿa, igên haznos.

Magnes kēweth teorÿ porra, Mezes vÿzben aggÿad ÿnnÿa az vÿz korlagofnak.

Swl dÿznonak az Hulath aggÿad eonnÿ.

Vÿazth, Fenÿw fa Enÿweth, zurkoth, Baber magoth, lëzêth Soth Ammoniacomoth, olwaztoth borÿu faggÿath kÿth zepên megh zwrtenek, ezêkbeol myndeonÿkbêl añ 3. 2. chÿnalÿ ragado flastromoth ÿrhara ebbêl, ees ragazđ az dagadafra.

Vad rathanak magwath teord porra, teord eozwe dÿzno haÿal, chÿnalÿ flastromoth beleole.

Wnēnek az ganeÿath awagÿ kechkenek zarazđ megh, têrd

porra zepën, fêzd megh Mezes eczetben, elegých ahoz téréth kenkeoweth Negyed rezenyth, chýnalý lagý flaftromoth beleole, keold rea.

Embër ganenak vëd vÿzeth alembiconban, ad azth megh ýnnýa.

[I. 172b] Tënkélnék Lÿztýth, Moharnák lÿztýth, añ 3, 2, téréth Themýenth, 3, j, Dÿzno haýal kýt eleozër Borban mol ýol megh, teorý eozwe, chýnald flaftrom moggýara es kéld rea.

Fÿgebeol, Feýer wreombeol, arpa lÿzibél flaftromoth chýnalý, de eleozër eozwe feozzed ezéketh eréffen, téd az megh dagadoth halra, megh apaztýa.

Arpa Lÿztéth, Bablÿztheoth, Bakzarwo fw magwath, Fëldý bozzanak gyékereth, Baber magoth, Feýerwrmeoth, Fekete gýo-parth, feozd megh Borban, chýnalý flaftromoth, téd rea az egez halra.

Galamb ganeath es kechke ganeyath, Eokër zëmnek az melý fweth hýnak, zeekfweth, mynd egý mertekkel vëd ezéketh es teord megh, igën ereos eczetben es Mezben feozd megh, kéld az dagadoth Halra.

Chýgakath mynd huloftul téry megh ýo Bwën, téd azth az dagadalra.

Fa heaýnak[!] vÿzet veod, azth gýakorta igýa.

Tatorýannak magwath teorý megh egý Nehezekeoth, pëzer-czeth feoz megh borban, annak az leweben egý mas vthan lok napokon, egý egý Nehezék tatorýan magot agý megh ýnnýa.

Muftar magoth teorý megh, kichýn gýermék hugýaban elegých, azzal kennyed.

Dÿzno kenýernek fachýard ký az leweth, elegých egý kÿs reubarbaromoth hozza es Nadmezeth, ad ezth ýnnýa.

Apro Boýtorýanth feoz megh Borban, gýakorta azth ýgýa a mýkor zomýuhozýk.

[I. 173a] Choda fanak magwath aztazd lokaýgh kechke Teýben es azt aggyad ýnnýa.

Faý Bozza gýeokerenek vëd vÿzeth alembiconban, Feoldý Bozza gýeokerenek is vëd vÿzeth, harmýncz napigh myndén reggel igýek ebben harom latoth, de az faý Bozza vÿze legýën keth lath, az Feoldý Bozzaýe egý, vgý kel myndenkor eozwe elegýtený az ýtalth.

Az Belékzél.

Az Belék Mertekletlenleggel nem bantatnak megh, hanem az eo Nehez Nyawaläyök ýmezék: Megh rekedes, Megh zorýtás, Megh twzefwles, Genýetleggel valo keleweny, Ennek ozton megh Obstructio | Sebéfwlt helye. Az megh rekedes, vagy az Eledelnek ala ménéfeth az Belékben, vagy az Eledelbél megh léth ganenak az zekén ky ménéfet, zakasztya keozben. Az penygh (de igén rylkan) tamad termezet kywl az Belnek allattýaban, Melý rekedes annyra megh Newekédýk, hogy az Beleoknek Meonetelyt es vtath megh téltý zýnthé. Neha penygh az megh zaradot ees be rekeztéth ganeyoktul lezén, kyk az Beléknek tekergesiben es keréngelyben lewen, onneth nagy Nehezen ýndulhatnak ky. Megh zaradnak azerth valamýkor kelen ménének ala, awagy mykor kwlfé dolgokkal es munkakkal megh týltatnak az ala mehetestwl, es ífmet vyzza fél ternek. Ebben ez Nyawaläyaban lemmý faýdalom, lem lathato dagadas nýnchen. Megh is odathatýk ez ilyen rekedes kényen. Neha lezén ífmet, az temerdék es reofth Maaaz zabalü nyalafagtul, ky lassan megh gywlekézwén es eréffen az Belékhéz ragadwan, myndén wregýth az Beléknek megh teoltý. Az heaban valo Nyal ýollehet az Agý velében az Gyomorban, Es az Beleokben [L. 173b] zokoth teremny, De az Agý veleoben vekony es vyzes az Nyal, Az gyomorban penygh es az Belékben, temerdék es réfth, merth effele Nyal, tulaýdon rutlaga az Beléknek es az Gyomornak, es nem az keozconlegés eledelbél leoth ganeya az Hafnak. Merth hogy az gyomornak es az Beleoknek allattya hýdegh es hartýas, temerdék Ees Enýwes rutlagoth chýnal magabol, olýanth mynth az refth lassu Nyal. Ez azerth termeztezérenth zarmazýk es megh Newekeodýk az Beleokben, kykbeol Neha ez Nyal az ganey kérwl lewen, zabad akarattyan ala zokoth ýwný, Neha penygh az Crýftellel ky hozatny, Neha Veer hafnak folyalaban nagy eréwel ala vgyan ragwa ýwný. Mykor azerth annak az Nýalnak ky ménéfe chýak kewesse lezén, es lassan lassan megh tébbwlwen, az Meleglegnek ereýewel az Belékben vgý temerdékédýk megh, hogy az Beléketh megh rekeztwen, telýelleggel megh déglelé, Es lok týtkos es Nehez Nyawaläyáknak lezén oka. Peldanak okacérth: Carol chýazarnak egy kéwete nagy faýdalommal gyétretýk vala, Ees az ýob feleol valo oldal chýontok alat valo hartýas hus megh dagadwa vala, ky el Nýul vala az hafon által alath zýnthé az Bal feleol valo hartýas huíra is. Ezt telýes hat egez eztendeigh mykor mynd affele orwolflagokkal giogytottak volna, mynth affele kemený dagadaft az kyth

deakul Scirrhufnak hÿnak, annak vthanna erÿs Crifterth be adwan. az zeknek letelekoran, valamÿ erÿs es kemenÿ vgÿ mÿnth egÿ lab nyomatnÿ hozzu el nyulwan kÿ ÿwe, kÿth az Betegh veel vala az Belÿnek leonnÿ. De mÿhelyÿen megh keonnÿebbeodek vthanna, es tanachot tartwan felÿle, es Malodczor, harmadczoris Criftelt adwan, ilmeth olÿan allat ÿwe kÿ, es az vthan [I. 174a] mÿngÿyaralth megh giogÿyula. Malÿk is volt az kÿnek effelewel volth beteglege, kÿnek az hasa fÿlÿtteb megh dagadwan, megh holt, es fÿl metelwen az Doctorok azth, talaltatoth az Temerdeok Eotÿdÿk bel ÿzwe lwlÿt nyallal olÿ telen, hogÿ vgÿan merÿnek ÿteltetÿth leonnÿ, az kÿ az zekre lemmÿ ganeth ala nem bochyatoth. Iollehet ezÿk igazak, De ezth Galenus nem hÿnne, igaznak lem lattatnek nekÿ leonnÿ. Toabba, Ez Nyal az temerdÿk Belnek apro lÿku czellaÿban lokaÿgh lewen, neha vgÿan kÿwe newekeodÿk, olÿkorukka mÿnth egÿ Geztÿne awagÿ egÿ Dÿo, kÿ vgÿan lattatoth is. Ez gonozokath azerth chÿnalÿa az megh Newekÿdÿt Nyal, kÿ bwÿlkeodwen ozton, mÿnd az erÿ, mÿnd az Elewenlegh betegÿlkeodnÿ kezd, az gÿomornak Nyerlelege vagÿon, es az zeknek kelÿdelmes mÿnefe, Morogh az lok Szel az halban. Hÿdegh az has, es neha Colicahoz hasonlo faÿafawal gÿÿtretÿk.

Az megh rekedelnek kÿzel valo Sogorlaga az megh Coarctacio
Altrictio zorÿtas, kÿ lezÿn azoknak ereÿÿkebeol az mÿchodak be vetetnek az Embÿrtwl, azok vagÿ Eteleok mÿnth az Bÿlalma, vagÿ zorÿto Crifterÿk. Sÿth az kÿwer es erÿs hartÿanak melÿ az Belÿekkel eozwe vagion ragadua, megh dagadafatul es egÿeb fele belleo tagoknak dagadafÿtul is, az kÿk az Belÿekre rea fekwznek. megh lezÿn igÿn gÿyakorta. Az olÿan tÿkÿlÿegtwl is kÿben az Bel az Tÿkben le zal, es azzal mÿnth egÿ keotellel vgÿan megh zorÿttatÿk.

Az megh twzelwles az vekonÿ Beleokben nem Inflamatio gÿyakorta elÿk, de az temerdÿkÿkben kÿk hulofok es verÿleok, legh ÿnkab penÿgh az legh alfo temerdÿk hatodÿk Belben, Legh elÿzÿr ebben az faÿdalom erÿs es vgÿan zaggato, Es [I. 174b] nem olÿan budofa es rago mÿnth az verhalnak folÿafaban vagÿon. es olÿan keozben vetÿffel volna mÿnth az, hanem azon egÿ helyÿen mÿnth le zegeztek volna, vgÿ aal es gÿÿtÿr. Az Febris is forrob ebben hogÿ nem mÿnth az Ver halban, es az kÿn vagÿon, azth nagÿ kelerwes es mod nekwl valo deodeorgÿffel faraztÿa. Ebben penÿgh zekre valo mÿnefnek kewanlaga chÿak heaban vagÿon, merth az megh rekedÿth dagadalnak nagÿlaga mÿa, lemmÿ awagÿ igÿn kichÿn zek megÿÿn. De az Ver halban megÿÿn valamÿ es gÿyakortha.

Abfelsus | Ez kelewennye lewen es megh fakadwan, Eleozér vndok genyetlegh verés, az vthan feyer megh eérth ýw ký az Alfelbél, es az vagý chak kwlèn maga ýw ký, vagý elétte az ganenak, Melý ganetul kezéřtteték ký ýwný. Akkor ozton mynd az faydalom, mynd az Febris es egýeb nyawalýak is megh lalfodnak. Smegh menekédwen ozton az Bantaftul, zabadon megýén az zek.

Vicus | Az kelewennek rothadafatul lèth megh lebélwles, az verhaftul is, az Erétlenfeggel valo halméneftwlis megh lezén, Ennek faydalma vgýan oda zegerztetéth vgý mynth, kýnek erzelebél az Betegéskodeo Belék gyakorta az w terhékét le vetýk, es ký ontnak Neha verés, Neha penygh genyetlegés vndoklagoth. Sha az Seb vélgýes lezén, (mýwelhogý Nedwes helyén az ganenak vtan vagion) es oth lokaýgh genyetlegéflèn marad, Nehezen forrad be, es ha ýo gond vyleles nem lezén rea, hozzu darabos es melý lýku. Talkas Seb lezén, awagý Fenewe változýk.

Hálnak nem meheteserél kyth Colicanak zoktanak hýny.

Colica |

Az Belék lok kemený Nyawalýakkal gýeotretnek [L. 175a]

1. Melýek ezék: Az hufos temerdék Belben lewé faydalom,
 2. 3. az kýth Colicanak hýnak. Az apro hurkakban valo ragas,
 4. 5. Szeknek nehezen valo ménéfe. Emeztetlen halménes, a
 6. 7. ký genyetleggel vagyon. Fofas, Hálnak ýgèn Meonefe. Veer
 8. 9. has mènes. Erétlenfeggel valo gyakor has ménének kewan-
 10. laga, Týzta ver mènes, Es kwleomb kwlèmb fele gýlyz-
- tak. Az temerdeok Eotédýk hufos Beel mýwel hogý igèn tagas es Nyulo, es lok tekergézfelfel vélgýes, lok materiakat vezén be, kýknek lokafagatul faydalma vagyon es gýeot-

Okay | retýk. Lezén ez penygh Negý okbol: Ellé oka, az temerdék Ellé oka | Szel ký oth az Belben zokot gýwlný es termený, ký mýa lokzor hallattatýk korganý es morgany az Bel, merth az termezeth vgýan nem reondeolth annal egýeb helyet az Szelnék be vetelere, Melý Szeleth az gyomornak az Ellé megh Małodik oka | emeztefe zérzéth. Małod oka, az Relth Nyalas ned-Harmadik oka | wellegh, Harmadýk oka, az Rago es chýpkeodé Saros Nedwellegh, Melý ozton Neha twzefwleft is gýwýt feol, Negýed oka | es ebbeol lezén Negýedýk oka. Annakokaerth ebben ez Belben lok Szel gýwlnen, ha az rekedeftwl melý az kemený es megh zaradoth ganetul es egýeb okoktul lewen, az bel megh

nem ronthattya, Az Belth erewel ky nywytia es zaggattya, nagy kegýetlen faydalommal, Effele Szelnék gywleletwl talaltanak oly Emberek, az kyknek allo rezebeol haloknak lok kerengessel az Szel az gyomorra fél yw, kyt befeogessel bocyath el. Es az fyngas helyeoth, az befeoges vagyon. Ieley, Ezéknek: Az Ieley Szel mya leth Colica az hafath megh terity igen budolo es alhatatlan, lok helyen fay, gyakorta zerégh, morogh | Szel mya leth
es mykor zorollá igen megh reked, sem az zayon | colica
sem penygh alol ky nem wthý magath. Az temerdék resth es wegh zynw nyaltul leoth colica, ky az Belhez vgyan | Wuegh fzynw
hozza ragad, es ragya zaggattya, es vgyan furya | Nyaltul leth
mynta [L. 175b] furowal furnak, ky mya nagy | colica
az faydalom, ky ymelgelt es okadalth yndyth, es ez sem befeogessel sem fyngással megh nem kennyebeodyk, kynek eredety leth az zabalodastul es hewolkodastul, kyk Nyerlelegeth es temerdék Nedwelleget chynaltanak. Az Erés | [E]rés chipkedé
chypkedé Nedwellegtwl leoth Colica, Awagy az | [n]edwellegtwl
Twzelwleltwl tamadot, ky feolette igen az Bel- | [l]eth colica
hez ragad, Ez vagyon valamý kichyn Febrisse, forrolaggal, zomyuhozással es vigyazással. Igen megh eregbeodyk penygh az Meleghe etelektwl es Melegyte ytaloktul, merth vgyan azoktul vagyon eredety is. Effele igaz Colicaý Nyawalyak az igaz orwollagokkal kennyen megh gyogyulnak. De neha az veleknek fayala mya is mykor az feweny awagy az | Velek fayasa
kewechke ky nem yndul, gyakorta Colicanak | mya leth colica
tecczyk. Toabba maffele faydalmak is az | Maffele faydalmak
halonlatoffagerth vgian Colicanak ytelletnek, kyknek azert helyek nem az husos temerdék Belben vagyon, hanem vagy az hartyaban az ky mynden oda be az halban valo tagokat be takar, vagy penygh az hartyaban mely az hafath be kerwlte. Ezék byzon dologh hogý igen nehezek es hozzu ydeigh allandok, kyket sem Cristelékkal, sem orwollagokkal, sem parlafokkal, sem az olyan orwollagokkal kykkel az igaz Colicat megh | Okay az Maffele
lassythatny el nem terelhetny. Ez ilyeneknek | faydalmaknak
zerze oka, az vekoný Szel, vagy az Erés es roldas Nedwellegh, kyk az hartyaknak wres helyeiben be ragattanak, a honnet igen nehez ky vonny. Ezth kewetyk lok ydeigh valo Febrisek, es egyeb Saros nyawalyak, kyketh nehez el ozlatny, merth az termezeth az artalmas Nedwellegnek ky wzeleth, oda ala az zekre igyekewen nyomny, de arra valo vtath lohul nem talalwan, onneth az Erekbél es bellé rezekbél, fordittya gyakorta az hartyakban,

holot ozhon [I. 176a] nagyobb fájdalmak yndulnak az Eleb-býeknel.

Deiectio ta... | Az Szeknek penýgh. réltén valo kefédelmes ménele az, mykor az ganeý es az Eledelnek maradeka, rýtkan es Nem az eledelnek vetele zérenth zal ala az Szekre. Ezék mya az ganeýok megh kemenýédnek, mywel hogý lok ýdeýgh ben maradwan, az meglelegnek ereýetwl zwnтелен zaráztainak, es azoktul myndenkoron valamý Nedwellegêth hozzáýok vonznak azok az Erek, kýk az Bel kézeot valo kéwer es erés hartýaban vadnak, mely Neduellegék ozhon Nem chýak az vekoný Belékten de az temerdékeokeben is el ozlatnak. Az Szeknek kefé ménetelytwl penýgh, az Feo megh bantatýk parawal, az Telth megh nehezédýk, es az gyomornak emeztele megh bantatýk. Ez Okay | penýgh az Szeknek kefé meonele vagý ynkab megh allala, nagy gyakorta lezén es tamad, zaráz es lawanyu vallalo elelegéktwl es igén zorytoktul, yeoloben mykor legh elézér affelet ezyk az Embér, Megh lezén feoleotte lok eteltwl is, melyeth az termezeth kewes ýdeigh lem megh nem gyézsheth, lem el nem ozlat-hat. Megh lezén hanyatta hewereítwl, hewolkodaitul es lok Harom Fè okolk | alomtulis. Ennek azert ilyen harom fè oka is Elfè | vagyon az ký zérzý az Szeknek Nem meheteleth, Elézér, az Eltelen awagy megh tompulth erzekénfegh, melyet hoz az nagy alhato beteglegben lewes, az guta wtes egezlen, es az Inak-Malodýk | nak el zakadalanak beteglege. Malodczor, az Eré-keodelnek zwk volta, Az Sarga Sar mykor az Beléketh az Ménefre kezéritý, de az megh tyltatýk, ký megh lezén gyakorta az Sarwýznek az egez telten el folyalanak beteglegében. Harmadýk | Harmadczor. Az Beléknek megh rekedele vagý megh zorytala. Mely ok lokkal gyakortab megh lezén az tébbýnel. Az megh zorytas, az Belék keozét valo Erés kéwer hartýanak [I. 176b] vagý egýeb bellé tagoknak megh dagadaitul lezén, ký az Beléketh az eo megh nyomalawal megh zorollýttia. Neha penýgh az Belnek az Tékben valo ala zallaitul megh lezén. Az rekedes penýgh, vagý az zaráz kemený ganektul, vagý az temerdék lalfu Nyaltul, vagý az Eozwe fwlt keotwl az Belben, vagyon.

Etel es ýtal | Az kýnek azerth Colicaya vagyon az temerdeok Szeltwl, vyzes borth es hydegh vyzeth le igýek, Teý eteltwl es myndén hydegýteo eledeleoktul oya magath, Seoth tyzta Borral, es melegýteo eledellel elýén. Az kýnek penýgh az rélth nyalas Nedwellegtwl vagyon, vyonnan fwlt kenýeret egýek ký ýol megh fwlt legýén, Madarak hulath, Týk hulth, Fogoly es vad galamb hulth, gerlýcze hurolmadar es galamb hulth egýek. Olý

madaraknak hulatul kÿk az vÿzeth lakÿak telÿeffeggel el kel lÿnnÿ, Borÿu hulth es kechke fÿ hulath ÿo eonnÿ. Lenchÿet borlot es mÿndÿnt affelet el kel tawoztatnÿ, chÿak keonnÿen emeztÿeledelt kel megh eonnÿ, Borth feÿerth, vekonth, tÿztath, es nem igÿn o borth kel ÿnnÿa, de keweletth. Az rago es chÿpkeodeo Saros Nedwellegtwl ha vagÿon, Arpa kafath, len magbol chÿnalt etketh egÿek.

Valakÿn az Colica vagÿon, lemmÿth nem zwkzegh | Obferuatio
varakoznÿ, hanem legh eleozeor Criftellel az alfo rezth | Tanulagh
megh kel ÿnditanÿ, merth ha feolwl orwoffagot vezÿen addigh mÿgh az megh nem ÿndul, igÿn felelmes az orwoffagh megh zorulaltul. De azerth legh eleozÿr chak gÿÿenge Criftellel kel chÿelekeodnÿ.

Ros lÿztÿeth tÿkmonÿ feÿerrel gÿÿÿrÿ eozwe | Oruolsagok
mÿnth az czÿporth. Chÿuporban forralÿ vÿzeth, az teztara borÿch rea az forro vÿzeth, az kÿldÿket Melegh Mezzel kend megh, tÿrÿeth gÿÿemberrel hÿnch megh feolwl, Az [L 177a] Teztath lapÿch megh, es kÿfd az gÿomrara egÿ kezkenÿwel, harmad napÿgh tarch raytha; ketlegnekwl megh gÿogwl.

Egÿ Dionÿ zep tÿzta Mezzel kend megh az hafath, zep vekonÿon egÿ garalnÿ vekonÿ kenÿer heat tegÿ az kÿldÿkre, az vthan tÿrÿeth zÿkfwel mÿndÿnwt hÿnch be az hafath, az wrmÿeth parold megh teod rea, megh allattÿa ez az faydalmath.

Apro Malwath, Cecla leweletth, korpath, Tÿkmonzÿkÿt, fa olayth, Soth, feozd eozwe ezÿeketh akar borban akar vÿzben, ad megh ÿnnÿa, higgÿed hogÿ megh gÿogÿul.

Nÿers Mentath feoz megh Borban, es harmadnapÿgh azth aggÿad ÿnnÿa melegÿn, probalt orwoffagh.

Malwath, zeekfweth, tÿztÿs fweth, kÿronto fweth kÿt parietarianak hÿnak, Chÿomborth, aÿ M. j. Egÿ marok korpath kÿth ruhaban be varÿ, feozd megh ezt igaz elegh vÿzben, es az vthan zwrd kÿ ÿo modon. Ebbÿel ez vÿzbeol vegÿ 3, 16, tegÿ ehÿz tÿrÿet loth 3, 5. egÿ tÿkmonnak az zekÿth, Fa olayth 3, 4, elegÿch eozwe, es melegÿn ezzel criftelÿÿezzed.

Borth egÿ mezÿllÿel, keth tÿkmon zekÿth. Egÿ zerechÿen dÿot tÿrwe, zerechÿen dÿo vÿragot fel nehezekeoth. gÿÿembert is annÿth. Saffrant egÿ Nehezeknek Negÿed rezeth, Egÿ kewes Mezeth, Soth, feozd eozwe ezÿeket hogÿ fele el apaggÿon, es melegÿn ezth aggÿad ÿnnÿa.

Fenÿw olayth Negÿ awagÿ Eoth chÿÿÿppÿeth ÿgÿn ÿo melegÿn megh ÿnnÿa. Awagÿ ha ez Negÿ chÿÿp olayth pÿrÿtoth kenÿerben

adod nekü is, igén yö. Vgÿan effelewel az keoldéket is megh kennü melegén, yö.

Mondola olayban Enhera Eoth latoth kel melegén ÿnnÿa megh adnÿ, de vihanna ozthon Nÿolcz oraÿgh femmÿth ne egÿek es ne igÿek.

[L. 177b] Kémeknek es kapornak gÿeokereth, Arpath, Fa heath annÿth hogÿ chak az zaga erêzzek megh benne. Fÿgeth annÿth hogÿ megh edêfÿcche, feozd yol megh ezeoketh Borban vgÿ hogÿ Negÿedreze el apaggÿon, vêd kÿ es melegén ad azth ÿnnÿa.

Korpa czÿbereth télch mazos fazekben, Egÿ penzara Bechÿ zappanth vakarÿ bele, keth penz nyomatnÿ yö Bechÿ laffrant têrêtteth, Borkeowet es Vereb ganeth vel annÿ chÿomoth bele mÿnth egÿ kÿs tÿkmonÿ volna, de az Bor keowe têb legÿén, Az vereb ganeth es Bor kêweth egÿ ruhaban keoffed, es az Czÿbereben erêllen forralÿad, ozton kÿ vêgÿed es bele facharÿad az Czÿbereben, lwtês melegén ad megh ÿnnÿa. Ha ecczêr megh nem ÿndittÿa hamar, kecczêris effeleth ÿnnÿa agÿ, es mÿnd addigh agÿ mÿgh nem ÿndÿth. Ez femmÿth nem erêlteth, lem nem arth az természetnek, de fêleotte igén tÿztÿttia az Beleoketh es az gÿomroth, Kÿral fia probalt orwolloga ez.

Vêrês kapoztanak Magwath valamenÿre ronch megh, tehen hus leweben forrald megh, melegén ad azth ÿnnÿa.

Egÿ Agh kappanth elewenên melÿez megh, az vthan egÿ vezzêwel verd megh yol, veld kÿ az Belÿth, tegÿ az hafaban zenth Ianos kenÿereth, Folia Senit, Vad Saffrannak magwath, Varadichoth, kaproth, Soth, télch egÿ nagÿ fazekben vÿzeth es feozzed erêllen hogÿ fele el apaggÿon, es az vthan têd kÿlfeb fazekben. Ílmet ha zwkzêgh annalis kÿlfeb fazekben, vgÿ feozzed hogÿ az leweben maraggÿon keth vagÿ harom fonth, Ebbêl agÿ melegén egÿ fontoth megh ÿnnÿa, awagÿ legh fêlÿeb Malfel fontoth, etelnek elêtte zÿnthe ket orawal.

[L. 178a] Szeekfweth fêz megh kappan leweben, etel elêth melegén egÿ yö ÿtalt agÿ megh ÿnnÿa.

Szappanbol chÿnalÿ hozzu chÿapoth, Bÿkanak Epeÿewel kend megh, told az fenekeben.

Folia Senit, 3 j, Gÿêmberth egÿ gÿêkereth, zêkfweth tÿzênket zêmêth, Reubarbaromoth, 3 j. zÿlwa zêmêth tizet fêzd megh ezêket borban, mÿkor megh feo elegÿch megh Nad Mezzel, ad megh melegén ÿnnÿa. Ha penÿgh Nem ÿnditana egÿ Nehezek Scamonÿat kel hozza tênnÿ.

Tÿknak az ganeath Melegh borban ad megh ÿnnÿa.

Feoldy Bozzanak magwath zéd megh ézzel, mold ky zepén es azald megh, Borban feozd megh hogý harmadaigh el apaggýon, ad megh ýnnýa melegén lmegh týztýttia, de porra térd az bozza magot zepén, es vgý feozd az borban.

Gyermékcheknek.

Az gyermekchýenek valamýth énný ach, de mynd megh Mezelyed azth. Ozton Sos Mezbél chýapot chýnalý az alfeleben neký, Sha igh zeký nem megýén. Egý Borfo zémny Terpentýnath agý megh eonný.

Mondola olayth vegý harom Nehezekeoth, Iros vayat is annýth, elézér olwazd megh az vayath, elegých hozza az mondola olayth, es melegén azzal kennýed az hafath.

Mochary Mentath téry megh, elegých eo3we Mezzel, melegén ezzel kennýed az hafath.

Tehen teýehéz tegý zucarum candidomoth, es ad azt eonný az gyermekcheknek.

Kek liliomnak az gyékerebél chýnalý chýapoth, teod azth be az gyermek fenekeben.

[L. 178b] Týk hayat, Lud hayat, Recze hayat, Iros vayat añ 3, 4, Székfw olayth, Feýer liliom olayth, Mondola olayt añ 3, 3, Borýunak Szara chýontýanak veléyeth, 3, 2, Ehéz az meny vjaz elegh, chýnalý kené ýreth beléle, Melýet, Oldalath, Hafath, reggel es estwe melegén ezzel kennýed.

Eger ganeth egý Nehezekeoth teorý megh, Néften kechkenek awagy Baknak az vefeýenek kéwerýwel eggýwth, ebbél chýnalý vekoný es réwýd chýapokat, kýketh feol toly az al feleben egý-czérís mazzor is ha zwkzagh.

Feýer vizý Menthanak hatoth az leweleben téry ýol megh az kezéd kézéth, téd be az gyermek alfeleben.

Mondolat es Nadmezeth téry ýol ézwe, es ad ezth eonný az gyermekcheknek.

Eokérnek Epeýewel kennýed az kéldéketh es az Melýe chýontýa porchogóyath feolwl az keoldéken Melegén.

Dýzno kenýer fwnek ky fachýart lewewel kennýed melegén az keoldéket es az Melýe porc3ogóyath.

Býkanak Epeýeth, Aloest, Soth, fa olayal elegých ézwe, Melegén ezzel kennýed megh mynd kýwl belél az gyermeknek alfelenek lýkath.

Erdeý vborka gywmélchenek ky fachýart leweth, Ifopoth,

Ízsalagoth, Býka Epeýet, vegý mynd egýenlé mertekkel, Fýget ehéz az meny eleg, térd eozwe ezéketh, es flaltrom moggyara kéld az keoldékere, es azon alol is az hafara.

Eger ganeth téry eozwe vaýal, télch megh fel dio heath ezzel, keofd az keoldékere. Probalt oruofflagh ez.

Eger ganeth teorý megh, teolch tele az gyérmeoknek kéldéket ezzel, megh ýndýttýa az hafath.

[L. 179a] Fýgeth feoz megh Borban, abban az Borban az vtan feoz Szamar vborkanak es feyer malwanak gyékereth megh, térd ézwe ezéketh, keofd az keoldékere es hafara.

Malwath es Týztés fwéth fész megh Tehen hus leweben, ad megh ýnnýa Etel eléth, de ez Nem gyerméknek hanem éregh embérnek valo orwofflagh ýnkab awagy Eoregh gyerméknek.

Nadmezeth, rolamezeth, Týkmonnak zekýth, es Calliat keth nehezékéth, elegych eozwe tehenhus lewewel, es ezzel cryftelészd megh ha egýebkeppen megh nem ýndulna.

Ileus. Torf... |
Voluulus

Hafnak ragafarol.

Az Szeknek vtha myndéneoftwl fogwa be rekedwen zérzý az Nehez es halalos faýdalmakath az Apro hurkakban, mely Nýawalýaban, az ganeyok az zekre ala nem mehetnek. Okaý | Okaý ennek, az eledelnek zwntelen valo megh rothadafa az Nýerfeleg mýa, ýelélben kéwer hufoknak etelebél ký lezén, kýk mýkor oztan megh rothadnak valoban es oth maradnak, az apro hurkakban megh rekedést chýnalnak. Tamad neha oth az helyén valo wteftwl is ahol az Apro hurkak vadnak. Igén feoleotte nagy hydeglegh is ennek az oka, ký megh tartýa es ben zorýttia az ganekath. Hydegh ýtaltulis megh efyk, ýeleofben a mýkor megh ýzzadoth Embértwl lezén az. Megh lezén attulis mýkor az Beel az Megh zaradoth ganewal eggýwth, vagý az Tékbén, vagý az megh zakadoth keoldeokben efwen výzza nem nýomattathatýk. Neha chýelekeodý penygh az megh kemenýwlt ganey is, Es az leley | Belnek termezeth kýwl valo megh dagadafa. Ebben ez Nýawalýaban lemmýkeppen az Etel lem meheth ala, lem az Crýfter be adas feol nem meheth, Vagyon az Beleoknek vezédelmes morgafa zérgefe, valamý kys dagadalochka is lacczyk oth az tayon ahol az Apro hurkak vadnak, zýnthé [L. 179b] olyan modu mýntha ot az helyén valamý kételeczket gémbélygettenek volna ézwe, vagyon tekcre faýdalom, lok heaban valo beféges, ýmélges. Az gyomor is feolétteb Nedwes, ký mýa vagyon Nýal-

nak es Sarnak okadala, valamÿth megh ezyk es yzyk az Embër, yollehet az Belben ala megÿen, de onneth yfmeth vÿzza feol yw nagy ganey bwzzel elegÿedwe. El vegre mykor ozton zÿnthe halalahoz kézel vagyon, lok rettenetës ganeth okadyk ky, mykor zÿnthe az Telte is ymmar megh hÿdegwlth, es hÿdegëth is verÿtëzyk.

Ez Beteglegh legh ynkab vagyon az gyermëkchÿe- L Tanufagh kën. Az Ven Embërekën penygh igën rÿtkan efyk. De ha lezën valamely ven Embëren, loha megh nem gyogÿul beleole.

Farkas Almanak az gyëkeret fëzd megh borban, l Oruofsagok ad azth ynnÿa Melegën.

Kappant fëz megh, es annak ozthon az leweben, Szëek fwnek es Saarkerepnek vÿragath feozd megh, ad megh ynnÿa melegën.

Chÿombort es vizÿ Mentath chÿnalÿ ëzwe Caftoreÿmal, kéld az halara, megh allattÿa az hal tekerefth.

Baber magokat tÿztÿch zepën megh az heatul, tërd megh, es ebbël merÿ Eotwen negÿ Nehezëkëth ky, elegÿch meleggh Borban es ad megh ynnÿa.

Machka tëwÿynek az gyëokereth feozd megh Borban, melegën ad azth ynnÿa.

Rofmarÿnt zaraç megh teord porra, elegÿch meleggh borban es ad megh ynnÿa.

Fenyw magoth fëz megh borban, es melegën ad azth ynnÿa hafragafrol.

Kapcrth, Rutath, vizÿ Mentath feoz megh fa olaÿban es ezzel parolÿad az hafath.

[L 180a] Lenmagbol, Arpa lÿztbël, Rutabol, Kapor magbol, Apiumbol, chÿnalÿ lagÿ flaltromoth, ezzel kéld be az hafath.

Ha kynek az Belÿ ala zallot az Tëkyben, es attul vagyon az hafa tekerefe, azonnal azth fektefd hanyatta, es az le zallot Belth nyomaffal erëltefd hogÿ vÿzza mënnÿen az halban, de igën lassu nyomaffal chÿelekeoggÿel, az vthan keofd altal ruhawal.

Ha tërtennek hogÿ valamÿ Mergës orwolfagtul awagÿ purgaciotul volna az haltekeres, myngÿaralth agÿ lok meleggh vÿzeth megh ynnÿa, es azon erëttefd az Betegëth hogÿ okaggÿek. Az vthan ifmeth agÿ meleggh fa olaÿt, vagÿ ygën këwer hul leweth megh ynnÿa, hogÿ annalis tëbbet okaggÿek. Egÿnyhan Nap el mulwa az vthan, tërÿekeoth agÿ Meleggh borban megh ynnÿa.

Gyermékchenek.

Tyk Hurnak véd vyzeth, ad azth ynnya. Az fweth penygh len magh olayban radc megh, es keold az hafara.

Feyer pēzerczeth teory megh. Fa olayban feozd megh, kéld az hafara, Chyoda igēn megh gyogyttya.

Kapor olayth, Szeekwf olayth, myndēnykben vegy hat latoth. Rutha olayth harom latoth, vizy Mentha porath harom lototh, ezēketh forrald yol ēzwe, es zwrđ megh es mykor az zwkzegrh kewannya ezzel kennyed Melegēn az fayō hafath. Probalt or-wolfagh ez.

Ha az Crystely oda be rekedne.

Egy pohar fa olayal elēzēr Crýftelēzd megh. Az vthan nem ygēn regy Eger ganevath keres, es ehēzis tegy harom vagy Negy chyēp fa olayth, tērd ēzwe, es chynaly ebbel yo ēregh hozzu chyapoth, az Olayal valo Crýftelēzes vthan told fél az Embērnek al feleben myngyarafth. Probalt.

[I. 180b]

Hafnak Fayafarol.

Egy yo Marok kēmenth feoz megh fa olayban, zwrđ ky Crýftelben azt ad fél. Sigifmundus de prato.

Feyer Malwath metely igēn aprora, vayban pērkēld megh, kéld az fayō hafra.

Gyēmbert metely igēn aprora fēzd erēffen megh borban annak az leweben agy ynnya. More peter.

Dyonak az Bely es hea kēzgoth mely hartya terem, zarazd megh es tērd porra. Anifomoth is tēry porra, ez poroknak myndēnykebēl vegy annyth az meny fel dyonak heaban ferne, veđ egy pohar vērēs borban, habard el es melegyeh megh, ad megh ynnya es takard yol be agyabā.

Chombort azaly megh es teord porra, es az por kēzyben wí keth vy tykmonyath myndēneoltwl, tegy ahog fel anny Saffrat es habard eozwe eoketh flafstrom moggýara. Oly tyzta Mezzel az ky az lepebeol zarmazyk, kend megh az gyomra aranth kywél. tērēth gyēmberrel hynch megh. Az megh mondoth zerzamoth chynald ruhara, es Melegēn kéld oda ahol az Mezzel megh kentēd. Ez flafstrom alyon harmadnapygh raytha. Harmadnap vthan azon modon chelekēggyl ifmeth, mynd addigh a mygh megh

ündittya az hafath, Ennel loha yob orwofflagh nem leheth. Es igen megh is probaltatoth.

Kélelth, Sowel es Szekfwel tery eozwe, de az Szek fwnek chyak az vyragawal, ted Sakban ez porth, melegych megh es keold az hafra.

Cynadonyat mynd gyeokereftwl teory eozwe, zekfw olayba, forrazd megh, keld az keldekere.

Rutath forraly megh vyzben, Buza lyzth korpayat azzal chak az vyzewel elegych eozwe, keld az hafra.

[L. 181a] Veres kapoztanak leweben feoz megh erellen igen Agh kappanth, melegén agy annak az leweben ynnya.

Elle vyzeth Soz megh es melegycd megh, ad azt ynnya.

Farkasnak ganejath kyth fen talalz valamj Bokron es nem az feldén, térd megh, Borban awagy vyzben ad megh ynnya, es keld az hafara is.

Veres kapoztanak magwath térd yol megh, es tehen hus leweben forrald megh, ad ezt melegén ynnya.

Gyermékcheknek.

Raknak az aprajath térd megh elewenén Mofarban, keld az gyermekchye hafara.

Spongiath march melegch vyzben, azzal parolyad az kys gyermek hafath.

Fa olayban ves valamj kewes tereoth Saffranth, march ruhat abban, es ted az hafara melegén.

Saar kerepeth, Szekfweth, Anifumoth, kementh, Mezej kementh, myndenykbél vegy fel marokkal, es anny vyzben az meny ezekhez elegch forrald addygh hogj fele el apaggyon, march Spongyath ebben, haromzor vagj Negyczeris ezzel parolyad az hafath. Az vthan, Szekfw olayth, Fejer lilium olayth, kapor olayth, vegj myndenykbél fel latoth, elegych eozwe ez olayokath, ezzel kennyed myngyaralth az parlas vthan az hafath.

Kapor olayth, zekfw olayth, Ruta olayth, añ 3, 6. porra tereth kementh, 3, 2. forrald mynd eozwe ezeketh, zwrđ megh, ezzel kennyed melegén az fajó hafath.

Fejer wrémnek az gyengyés Vyragath keold eozwe, es ted rostellra, pirych yol megh, annak egy rezet keld az hafra, mas rezeth az vak zemekre. Eoregnekis jo oruofflagh.

[L. 181b] Fejer Malwath mynd gyeokereftwl ronch megh, es vayban rachad megh, melegén keold az hafra.

Naranch heat téry porra es zýtald megh, ad megh azth tükmonban énný awagý Borban ýnnýa. Eoregnekis ýo.

Mezzel kend megh az keoldéketh, Mýlle lowal hýnch be félwl es keorwle is, Salýat ronch megh, félwl téd rea, es azon félwl burých be lapuwal, es vard be ruhawal, Eoregh embérnek is ýo orwollagh.

Malwath, kèronto fwet kýth parietarianak hýnak, Borol-týanth, Szèekfwnek výragath, Buza lýzth korpaýath, Bak zarwo fwnek magwanak az lýztyth, vad Saffrannak gýèkereth, mýndé-nýkbeol ezékbeol vegý Egý penz Nyomatnyth awagý tébbet, téd Sakban es leozd megh ezéketh výzben, kéld az hafara, awagý lokkal ýob, ha az výzeben férèztéd, yelefben ha az hafa igén tekerègh.

Hafnak ménèfýrèl kwlèmb kwlèmb keppen.

Okaý | Az Hafnak hamar valo ménese, ellenkèzè okokbol lezèn azokkal az melyek az hafat megh allattýak, tudný illýk mýkor az Etel lagý, Sýma vagý feolètte kèwer, a ký az eo lokafagawal az gýomroth es Beleoketh mýnth egý valamý terèh-wel vgýan megh nehezity. Es mýkor azon gýomrot es Beleoketh valamý chýpkeodeo erèflegh gýakdoffa es chýklangýa, az, vagý orwollagh, vagý megh roifadoth eledel, vagý penygh Saaros es erès léprwýe legýèn az teltnek, ký oda az Belékbe es gýomorban mafunath folth, vagý vgýan oth termèth. Ezék megh lagýttýak az hafat, es lagýab zekèt chýnálnak annal az mýnth az természet-zèrenth valo Szek volna. Mýkor azerth az Halbol, zwntelen valo výzzel elegý Nyerlefegh, feyer vagý hamu zýnwen es bwdèffen ýw ký, lemmý faydalom nekwl chýak az hafnak zèrgefewel vagý morgafawal. [I. 182a] Ez nyawalýa, vagý olý halmènes hogý az Coeliaca | mý ký ýw embèrbeol valamenýre megh emeztédeoth de nem mýndènéstwl fogwa: Awagý zýnthe olýan Nyerfen ýw Lienteria | ký es emeztetlenleggel az mýnth az gýomorban be bochýattatoth. Az elfè halmènesbè azerth egý modu megýèn ký az halbol, ký halonlo ahoz az mýth az Embèr gýomra megh emezth es az Maýra bochýath, az penyg olýan feyer mýnth az Buza zémèknek ký fachýarnad az leweth. Ennek penygh ez Elfè halmènesnek oka | elfeo halmènesnek, Nem az Nyerlefegh, sem az gýomornak emeztetlenlege oka, hanem az ýmmar megh emez-tèth eledelnek gonozul es tékeltetlenwl valo el ozlafa, kýth vagý az Bel kèzèt valo erès hartýanak, vagý az lepnek, vagý az Maý-nak az w megh rekedefék, es az hozzaýok zýwalra valo erètelen-

legék, vagy penygh az Eledeleoknek, yelélben hamar rothado gywmeolcheoknek, es az ytalnak feoleotteb valo lokafaga chynalth. Merth ez myndénéftwl fogwa el né ozoltathatyk, hanem az Hainak bellé hulaban otben aal megh. Ez okokbol ozton lok vndokfagh gywlekézyk, mely lallan lallan az vekoný hurkakban megh eoregbeodwen, vagy az Gyomorban, vagy az Bel keozét valo hartyakban, vagy az Bellé rezeke keorwl valahol, wdewel megh rothad. Smykor ozthon az w lokafaga mya Nehez kezd leonný, vgyan magatul vagy feolwl vagy alol ky megýen, vagy az termezettwl is kezérytettel ky wzettetyk. Neha lassu Crýstellelis ky ýw. Ebben az pullus Ernek gyakor fél verefe es hamar leley valo vgyon, mynth az Febrilben, es az el baggyadas kéwety vgymynth. Ez Nyawalýanak penygh ky nylatkozafanak elétte, az Hainak belleo hufa megh terwl es az Has feol fuualkodýk, es az vthan ýndul el ez halménes. Az mykor ozthon myndén heaban valo Neduelleghtwl megh wrelleodýk az Has, Ettwl valo Ménéftwl is azonnal megh zwnýk, es zabad akarattia zérenth megh aal. Neha vgyan azon Napon a mykor ýndul, neha maíod Napon, Neha harmad napon.

[I. 182b] **Nyerleseggel valo Hasnak ménéferél**

Lienteria
[I]ntestinatorum
liuor

Ez Hainak ménéfeth mely vgyon Nyerleseggel Ees Emeztenleggel[!], Magyarul Feyer vernek hýiak. Ennek penygh oka Okay nem az eledeléknek el oztafanak bantafa, hanem az ellé megh emeztelnek erétlenlege, mely mya az Eledel nyerfen es myndén változafnekwl megýen ala. Ezerth, merth az gyomor awagy hogy erételen az megh emeztelre, awagy hogy igén Sýma, es erélfen addýgh megh nem tarthattya az Eledelt az mygh megh emeztédnek. Erételen penygh az gyomor az megh emeztelre, megh hwleftwl, mely lezén az lok hýdegh ýtaltul, yeleolben mykor az Telth megh hewel. Sýma awagy Sýkos, Melegh vyztwl, Olaytul, Vaýtul, kéwer huftul, Szýluatul, Malnatul es ezékhéz hafonio eledeléktwl. Neha penygh ydegén allapatuis lezén az gyomor, melyeth zéréz, gombanak, vborkanak, Sarga dýnnýenek es egýeb rothado gywmélchéknek etele alkoholatlanul, Telthnek býzonýos rezeýnek akarattýokbolis megh lezén ez fele halménes, mykor azoktul valamý vetkes allath az gyomorban elýk, mynth az Nýal, mely az Agý veleobél zal ala, merth ez megh hwýtý es megh lagýttya az gyomroth. Azonkeppen az Maýbol ky ontatoth Saar is, ýzgattya az gyomroth, es az Nýers eledeleoketh, kýketh meeg

aż gýomor ýol megh nem feozeoth, ala nýomýa ađ haľban. Megh zeorzý effele halmêneľth gýakorta, ađ Hafnak belleo huľanak kelewennýe, awagý ađ Twdének is genýetlegés kelewenýe. Ađ Melýnek es ađ veleknek is genýetlegéľwlele kýk ađ Szýwre es ađ gýomorra vndok Bwđth eontenek, kýbél lezén vezédelmes halménes, es ez ađ embérth olýan ruth zýnwę chýnalýa, mýnth ađ ký zýnthę keozel wagion ýmmar megh halalahođ.

[L. 183a] Akar mýnemw okbol tamadot legýén azerth ez Ieľeý halménes, de ýľyen ýelékbeol eoľmeréd megh. Ađ Betegh etelenek ýzýth nem erzý, es feolétte gonoz allapattýa wagýon teltenek, ruth zýnw. Es zwnтелен valo Nýers ganey megýén ký beleole, feyerzýnw výzes, de ver awagý Saar nýnch bele elegýédwę. Nagý forrolagh wagýon ađ oldal chýontoknak alatta valo huľokban ahol ađ Maý es lep wagýon. ký vgýan terwleo, kýbél ozton kéwetkézýk ađ Etelnek vtalala.

Eledele | Eledele legýén ez ýľyennek apro madarkak, Swlt Týk fy, kýnek halaban Maltixot téttel es vgý ľwtétted megh. keweleth egýek es kénnyen emeztétth. Ha penýgh ađ Hal ménes valamý Sarral es chýpkęodessel wagýon, Rýkalfath awagý¹ kel eonný adný, Melýben zorýto allatoth feoztel megh, mýnth, keortwelth, Býľalmath, Nolpolýath, wagý valamýth effeleth. Forralt teý is igén ýo, Borth feýert es gýcongeth kel ýnnýa.

Itala | Mýnd etel ýtal penýgh kewes legýén, merth mýndén halménelben ađ lok Etel ýtal vezédelmes.

Oruofagok | Szerechýén dýoth ľws megh meľgh hamuban, ha lehet męren nýeleľd el ađth vele.

Kéleľnek heat térd porra, habard eođwe Týkmoný zekýwel. ľwľd megh es ad megh eonný.

Indiaý Borľot zarađ megh, Nýeles el benne awagý eteľd megh vele.

Lo folkanak magwat téry, ad megh ýnnýa borban.

Szęekfweth ľws megh, akar etelben akar ýtalban ad oda.

Reubarbaromot ľwľ megh es téry megh, Sawanýu borban awagý vthý fw výzenek ký fachýart leweben ad megh ýnnýa.

Valamelý orwoffagokat oda ala ýrtam ađ halménelrél mýndénékkel azokkal ýo ađ hafat kýwél keotný.

[L. 183b] Lýztétth zýtalý megh es týkmonnýal gýurd eođwe. Nýúch megh mýnth ađ Chýk makoth, lapolých megh ađ vthan. keres egý mogýoro fabol chýnalt fa nýalfath, ragaz výađth hoz-

¹ Az awagý után a kódexben üres helyet hagyott a másoló, úgy látszik a következő szót nem tudta az eredeti szövegben elolvasni.

zaba aꝯ Nýalra mýnth egý egý Bors awagý Bab zémnyth, aꝯ el lapýtoth teztawal feolwl takard be, lwlđ megh es ad megh conný aꝯ betegnek.

Aꝯ Szú lýztéth tükmonban ad megh haromzor énný.

Harom zerechýên Dýoth téry eoꝯwe Nadmezzel, harom tükmoný feyerewel habard ýol eoꝯwe, es lýztel gýurd éꝯwe, lws pogachýat beleole, haromzor enhera égýe megh azt aꝯ pogachýath.

Vérës hagýmanak véd ký aꝯ vélgýeth, tegý fenýw zurkot bele, teod aꝯ twzben had lwlýên megh oth, Ees melegén aꝯ mýnth el twrhetý keofd aꝯ keoldékerę.

Hafnak hígh ménelerél. Fofasrol.

Diarrhoca
Alui profluuiũ

Iollehet hogý myndénfele zeknek ménele Magýarul Halmènesnek mondatýk, de tulaýdonkeppen ýecczý azt, aꝯ mýkor az týtáb Nedueffegék, nagý faýdalomnak erzele nekwl folnak, Merth nýha maganak chak kwlén aꝯ Nýal, Neha chýak Sarga Saar, Neha Fekete Saar týtán tecczýk megh. Aꝯ temerdék taknyos Nýal aꝯ temerdékb Belékbeol zarmazýk, merth Nýaltul azokban zokoth gýwlný es newekédny, gýakorta aꝯ Bel keozéth valo kéwer hufos hartýaban is mýkor megh gýwl, vagý kemený vagý lagý dagadalth zokot chýnalny, Ees myndén Nýalas halmènes ýnneth vezén eredeteoth. Aꝯ vekoný taýtekoꝯo Nýalat penýgh mondotta Hippocrates, hogý aꝯ Fébeol zal aꝯ gýomorban, es aꝯ gýomorbol aꝯ Belékben. Aꝯ Edés es megh elegýeodét Nýalat penýgh aꝯ teftnek myndén rezeýbél mondotta zarmazny. Melý okbol azt mondotta, hogý aꝯ Bér alat valo výtzeteglegéth effele halmènes el ýndýttia es el emezty. Aꝯ Saarral valo [L. 184a] has ménes aꝯ, mýkor aꝯ Sarga Saar vagý Cýtrom [Sarga Sartu]] zýnw forro Saar, ký neha taýtekoꝯo is megýên ký, hafnak nem igén nagý gýeotrelmewel, mýwel hogý aꝯ megh nýlatkozot. vtakon zabadon folýhat. Ez gýakorta aꝯ hew Maýtul, awagý aꝯ Epenek hoýagatul ontatýk aꝯ Belékben, Neha penýgh aꝯ Bel keozét valo erés hufos kéwer hartýatulis, Melý Bel kéꝯze valo hartýaban myndén heaban valo Nedueffegéketh aꝯ megh Nýawalyodoth termezeth zokoth be ténny es el reytený. Neha eꝯ Saar ontatýk aꝯ Belékben (de rýtkabban) aꝯ Eoregh Erektwl es aꝯ teftnek allapattýanak mý voltatul is. Aꝯ Fekethe [Fekete Sartu]] Sartul valo halmènes, vagý aꝯ Leptwl vagý aꝯ Bel keozét valo kéwer hartýatul zarmazýk, mýkoron aꝯ megh nýawalýodot ter-

mezeth, vagy az termezeth zèrenth valo fekete Sarth, vagy az Megh egèth Saart, az halban be onthia es oth megh zawarja. Ez penyg az tèbbnyel zokatlamb halmènes, Merth neha oly igèn fekete az ganey mynth az Szurok vagy az Callyanak Bely. Az penygh byzonnal az vertwl lezèn, Mely ver valamenyzer az oldal chyontoknak alatta valo hulban, ky az May es lep feolèt vagyon, az Er megh zakad vagy megh Nylyk, zal az Belèkben ala, es az hoffu mènettel megh fwl es megh feketodyk, hogy zynthe Szurok zynw lezèn. De az Belèknek megh oluadafais Hafnak Oluadaftul mènefe kèzze zamlaltathatyk, Melyben az my ala yw zynthe olyan myntha olayal vagy oluaztoth hayal eottettek volna megh. Effele halmènes lezèn az dègès beteglegèkben, az Forro hydeg lelelben, zwntelen valo hydeglelelben, El alzoth beteglegben, es bellè rezeknek megh twzefwleleben.¹

Tanufagh | Az Halmènelth yol megh kel lathny es ytelný, Merth ha az termezeth azt az my Neky artalmas es heaban valo az halmènes által akarja ky wzný, es azok az kykèn ez vagyon kennyen zenwedhetyk, az termezetnek folyalath [I. 184b] megh kel varny, fèth legyteny is kel ynkab hogy meheffèn, es nem kel megh allatny, Merth ha az olyan halmènelth megh allatnak, nagyob beteglegèth hoznak vele. Merth az megh tyloth dolgok feol mènwen, Fè fayalth, vagy Hagymazth, vagy keptelen aluafnak kewanlaganak beteglegeth, vagy fwl mellet valo kelewenth, zèrèznek. Azerth elèzèr azokat kyk az Testnek yawara vadnak, nem zwkzègh megh allatny. Mykor cztan fokaygh tarth az hal mènes, es az lok heaban valolagoth az testbèl ky vytte annyra hogy az Testh is vgyan el lankadot erètlenèdèt myatta, akkor kel ozton ellene allany myndènnel.

Oruofagok | Gyèberth, Borfot, Mochyary Mentath, Szèkfweth kwleon kwlèn myndènyketh teord megh es zytald megh, az kèldeoktwl fogwa az hafat zynthe mynd az gyomorigh zep

¹ Az I. 184a laphoz ragasztott levélcsik versoján az első kéz írásával az alábbi szöveg olvasható:

Az mely embérnek gyomra zorult megh valamý megh alzoth ganetul, vagy etèknek buggyanafatul. kyth az Deakok ventofitalnak mondnak, es igèn erèssen Fay, Colica Newe. Ha penygh effele ala chyulzot az gyomorbol az hurkaban, es azt zorongattya, Hal tekeres Newe. Effele Nyawalyabelj embèr hogyha vntalan igèn bwdèllet beoffenth, bathor buchjudat végyed twle. Ha igèn okadyk, az is gonoz. Meeg annalis gonozb ha koppad az Haia.

Rectoja üres. Tartalmilag e kiegészítés a Hafnak nem meheteferél... című fejezethez (I 175a) tartozik.

týzta Mezzel kend megh, hýnch rea eleozér az gyémberth mynd zellel, az vthan az borloth, az vthan az Mochýary Mentath. vtolzor az zékfweth. Egý Eoregh kenýerne az feneketh mefd el pýrýcd megh, félwl burých rea melegén, es ruhawal vard rea az halara eréssen. Sha vgýan purgacio adas mya mènne eréssen is az has, Megh allattya. Ez igén probaltatoth orwollagh.

Rofa olayth, 3 j. Maltixot, 5 j. gallesth, vérés rofat, Chýpke rofanak magwat, añ 3 j. teord porra ezéketh, zékfw olayal kend megh az hafath, es hýnch be ez porral.

Tormentilla gýeokereth porra térwe, Chýerfanak is az leweleth añ 3, 2, Ezéryo fweth, Dýchélegés fwet, añ 3. s. teord porra ezéketh, es ebben egý Nehezek nyomonýt agý megh vthý fw výzeben ýnnya.

Rofa pogachat výzben es Eczetben melegých megh, kéfd az hafra.

[I. 185a] Bolus Armenulth, gallesth, fész megh borban, ad azth ýnnya az kýnek hafa megýén.

Kélefnek heat teord megh, elegých ézwe týkmonnak zekýwel fwfd megh hew teglan, ad megh eonný.

Pérkéld megh az rýlkafath, feozd megh azt olý teýben, melyben annak eléttel twzes kéwechýeoket hantal volt, es ad megh eonný. Awagý ha chýak az rýlkafath vgýan vgý feozédis megh teýben igén ereossen ýo. Es ez, ha purgatiotul mènne igén feolétte is az has, megh allattya, Probalt orwollagh.

Székfwet eges megh es teorý megh, mynd etelben ýtalban ezth aggyád.

Szerechýén dýot teorý megh, ad neký mynd etelben mynd ýtalban.

Epérynek gýékereth es az lewelet is zarazd megh es térd megh, borban azth aggyád ýnnya.

Bafa Rofanak gýeokeret feozd megh borban, es ad azth ýnnya.

Eoth lewelw fwnek gýeokeret feozd megh borban, es ad azt ýnnya.

Tehen ganeth elegých eozwe eczettel, keofd az hafara.

Az mely Eb chýontoth ragh, annak az ganeyat térd porra, ad megh eonný Týkmonban, igén eréssen megh allattya.

Szarwafnak zarwat egéfd megh es térd porra. Magwat az chýalannak is térd porra, az chýalannak é maganak fachýard ký az leweth, mynd ezeoket elegých Meleggh ellé výzben, ad megh ýnnya. Ez akar mely nagý halménestis megh allath. De lokat az zarwas zarwaba bele ne elegich mert igén allath.

[L. 185b] Tehen awagý kechke Teýben tëlch Negýedrezený vÿzeth mÿnth az Teý volna. forrald mÿnd addÿgh hogÿ fele el apaggÿon. Az forradalban penÿgh mÿndên taÿtekat el hannÿad, ebben twzes aczelt lws bele egÿnÿhanzor, awagÿ twzes kêwechÿeoket hanÿ bele, ad megh ÿnnÿa, Soha ennel ÿelêlb orwollagh nem leheth, az kÿnek Sartul megên az hafa es erêffen folzÿk.

Eretlen Szédêrÿet az kÿ meeg vgÿan feÿer, heteth têrÿ megh, ehêz tegÿ keth lat rola olayth, vÿazt egÿ latoth, chÿnalÿ ragado flaftromoth ÿrhara, kêld az hafra.

Eretlen Szédêrÿet tegÿ az verêfenre, zarazd ÿol oth egÿ nÿhan napÿgh, téd el, es mÿkor az zwkzêgh kewannÿa, têrd megh es ad megh borban ÿnnÿa, chÿoda igên megh allattÿa az hafmênefth.

Chÿêngê fwet têrÿ porra, ha kÿn erêl hafmênes vagÿon es nem betegh vele, borban aggÿad megh ÿnnÿa, de ha betegh vele vÿzben aggÿad.

Arpa lÿztêth teorÿ ÿol eo3we vad kêrtwellÿel, es ezt kêld az hafara melegên.

Saÿtoth forras fêl ÿomodon vÿzben, vêd kÿ es lwd megh az faÿtot mÿngÿaralth, ad azt megh eonnÿ.

Lenchÿet mÿnd healtul feoz megh Eczetben, es parafon ad azth megh eonnÿ.

Solkanak magwat têrd megh, borban awagÿ vÿzben ad azth megh ÿnnÿa.

Vthÿ fwet feoz megh eczetben, vêd kÿ az fwet es lozd megh, ad megh eonnÿ.

Vêrês Crêtat têrÿ megh, tÿkmonba ad megh ênnÿ.

[L. 186a] Eokêr farknak vÿragat es gÿeokeret azald megh, têrd megh, borban azth ad ÿnnÿa.

Kaproth mÿnd az Magwawal eggÿwt feoz megh vÿzben, es ad azth ÿnnÿa.

Gyermêkcheknek.

Tanulagh] Mÿkoron az kÿs gÿermêknek foga kel, akkor hafa zokot mênny, az Nÿalert penÿgh melÿeth az Inerêl nÿeltên el Nÿel, Ha azert feoleotteb nem megÿên az hafa, Nem zwkzêgh orwoflaggal bantanÿ. Ha penÿgh feoleotteb mênne kêlletÿnel, vgÿ kel megh allatnÿ.

Vêrês rofath, kêmenth, añ ƒ. s. forralÿ megh eczetben, az menÿ ehêz elegh, vêd kÿ az eczetbêl es têrd ÿol êzwe, Eretlen

zédérnek fachyard kÿ az leweth es elegÿch hozza, kend ruhara es keold az hafara.

Kechke oltoth egÿ penz nyomatnyth agÿ megh Egÿ kalan vÿzben ÿnnyä, de az Nap zopny Ne hagÿ az gÿerméknek, hanem tÿkmonnak zekÿt es kenÿer morlath aztas megh vÿzben es ad azth eonnÿ.

Buza lÿztéth, vthÿ fwnek porath egÿ kÿs eçzettel es tÿkmon feÿerrel habary eozwe, ehëz tegÿ rolat, Tëmÿent, Mal-tixot, Bolus armenuft, Sanguis draconift, feÿer wrmëth, Ezëket forrald megh annÿ ellë vÿzben az menÿ ehëz elegh, vgÿ hogÿ felanel teob el apaggÿon az vÿzben. Ebbeol parold megh az hafat, az vthan march ruhat bele, es këfd be mÿndënéftwl az hafat vele.

Feÿer Malwanak gÿëkeret hamozd megh es molarban tërd erëllen megh, roz lÿztel gÿurd eozwe gëmbëlÿwe mÿnth egÿ almath, egÿ Bëgre forro vÿzzel eonch megh, ees az beogreth burÿch feolwl rea. Az vthan tÿrÿ Rak ërwenth [L. 186b] megh, lapÿch megh Teztath, es az rak ërwent hÿnch rea, melegën keold az keoldëkere. Ez orwolflagh eoregh embërnek is ÿo es haznal.

Hafnak Verrel valo mëneferël.

Dÿsëntria
Tormen

Az Hafnak verrel valo mënelet, kÿ Nagÿ faydaloimal es ragaffal lezën, Magyarul Ver hafnak hÿiak. Ha- Haromfele Ver has
rom formaÿu penÿgh az ver has. Ellë, az Melÿben az Be- 1.
lëknek taknyä ÿw kÿ, es vthanna az Belëkre ragadot kë-
werlegh valamÿ kichÿn verrel elegÿ. Masodÿk, mÿkor az 2.
Beleoknek az bellë reze awagÿ chÿuhaÿa (hogÿ igh zolyunk)
le ragattatÿk, es aznak bwrëchkeÿ megh technek abban az
mÿ az Szekën kÿ ÿw megh elegÿedwe. Harmadÿk, mÿkor 3.
Melÿebben be hat az ragas, es az megh lebelwlefnek mÿatta,
az Belnek tulaÿdon hufa es allattÿa el ragattatwan es megh
rothadwan, ÿw kÿ. Az Sebëlwlles penÿgh legh ÿnkab melÿk Ileÿ
Belben vagÿon, Elëzër abbol eolmerhetny megh ahol az faydalom
vagon. Az vthan az elegÿedëfnek formaÿabol, Merth ha az ver
es le ragoth allath az ganewal nÿlwanlaggal ëzwe elegëdik, az
feolë Belëk lebeofleok. Ha penÿgh az ver chak vgÿan maga ÿw
kÿ az ragot dologgal eggÿwth, es nem ëzwe elegÿeodwe az gane-
wal, hanem az ganeÿ is kwlën maganak, az allo temerdëk Belëk
Sebeofëk es ragatnak. Effele verhafnak Nemebeol aal affele haf-
mënes, az kÿth Magyarul Feÿer vernek hÿnak, Melÿ az allo te-
merdëk hurkanak megh lebeofeodefe. Ez Nyawalÿa penÿgh

gyakorta ызгattya az Embérth az Szeekre, de azért lemmý egýeb Okaý | ký nem megýen az Szekeñ valamý Nyálnal, Oka penýgh mýnd az ver hafnak, mýnd az Feýer vernek kýth az Magýarok erétlenlegnek is hýnak, az erés ees [I. 187a] gyakdolo Nedweflegh, ký Nem ýgyenélfen de az Beléknek lok tekergelýn vgýmýnth vgýan erézakkal ala mênwen es bele ragaduan, azokat megh lebéltý, es az w erés chýpkédeo voltawal ragya. Az penýgh awagý Sarga Saar, awagý fekete Saar, awagý Sos Nýal. Neha penýgh affele orvofflagok is az melyek vgýan ragnak, Es az Erés eledelékis kýk ýol beleragaztyak magokat az Belekhéz, Megh zérzýk az ver hafth. Toabba az Erés Nedueffleghis az Belben rohan, Neha, az Bel keozéth valo erés kéwer hufos hartýabol, kýben regén megh gywlekeozét volth, ký azon tértényk megh gyakorta, az kýnek nagy hala vagyon. Neha penýgh az Maýbol, Neha az Lepbél, awagý ahoz keozel valo helyekbeol, Neha az Nagy Erekebeol, es az testnek mýnemwfegebél awagý allapattýabol. Ezéketh igén ýol megh kel colmerný, merth vagý lehet az býzonios gyogytas, Nem mýndén ver has vagyon penýgh nagy betegfeggel, hanem chak az Melý ver has feolétte erés Nedueffleggel vagyon, es az Bellé rezekbeol awagý az Erekebeol, az testnek nagy haborodafawal cottetyk ký.

Maffele Ver folýaok | Vagyon Hafnak olý ver folýalais, Nem ilýen mýnth az kýket ide feol megh ýrtham, az Melý lezén leg rýtkabban az Maýnak erételenfegetwl, de gyakortab az alfelben valo ver ereknek megh nýlatkozafatul. Az melý ver az Betegés Maýbol zarmazýk, az nem ýgaz ver formaýu, hanem megh elegýtetéth, es hafonlo ahoz az výzhéz. melybe Nýers hulth aztattanak volna megh. Ez ver folýas, igén rýtkan lehet nýlwan valowa, merth féleotte zokatlanul ez e rutlagh az Bel keozét valo erés hartýanak Ereýn výtetyk az Belékben. Az melý Ver penýgh týztan es véréffén ýw ký, lezén az a megh nýlatkozoth Ereýbeol az alfelnek, Melýet bocýath ký Neha az zek letelenek eleýn, [I. 187b] neha vgýan az Szekekn ménefe koran, Neha penýgh az zeknek megh letelenek vthanna.

Az igaz verhafnak folýafa azerth ha az feolfeol Beleokbeol vagyon ýob az olýanth megh ýwo orvofflagokkal giogytaný, Ha penýgh az alfo temerdeok Belékbeol vagyon, ýob azth cryftellel gyogytaný.

Eledel | Az kýn azerth ver vagyon az olýan nyugoffa magath ces keweletth egýek. Ha azerth nem feoleotteb betegh vele, igén ýo vyonnan feýéth teýet mýngýaralth melegén megh ýnnýa. Awagý olý teýet kýben twzes kéwechýeoket hantal eleozér bele.

Teýbeol chýnalt etkek myndénék yok. Mýnth Rýfka [!] teýel, es olý teý kýben týkmonýat habartal, lo pepéth chýnalný zaráž kenýerbeol is kýben kërwelý [!] lewet wagý Bifalma lewet fachýartal. Hufetel ez ilýenéknek nem féleotteb haznos, myndazon által az kýkén lok ýdeýe ýmmar hogý wagion az ver has, adhatný fogolý Madar es vad galamb hufat, Es apro madarakat is, Nyúl hultis ehetyk. Itala legýen Effé vyz, ha az Nem volna [Ital forras vyz Melýben twzes aczelt fwtéttel be. Ha az gyomor betegélkeodnek etwl, wagý ha zýnth [!] el zakazkodoth volna az Betegh, Borth is adhatný ez ýlyennek igén sawanyúth de o bort Ne ký igén regý o Bor. Aluuas feoleotte haznos ez ilýen betegnek.

Býfalmath wagý Nyerfen wagý fêwe agý énný [Oruolsagok awagý fachýard ký az leweth, es ad megh ýnnýa.]

Somoth agý gyakorta énný, awagý fachard ký az leweth, es ad megh ýnnýa.

Feoldý chýgakat mynd heaftul eges megh es téry megh, elegých téréth gallest es feýer borlot hozzaýa, týkmonban wagý egýeb etelben is ad megh énný.

Zarwafnak zarwath térd porra, az meny keth kalanba ferne, ad megh ýnnýa.

[I. 188a] Týkmonýath fws megh hýgan. ves anný megh téréth es megh zýalt ebzarth bele feýert, az meny Soth harom týkmonban vetnel, ad megh ýnnýa.

¹ Az I. 187b laphoz az első kéz írásával az alábbi három levélcsik van ragasztva:

1. levélcsik.

Embér chýontot teorý porra, ad megh vérés borban ýnnýa. merth megh allattýa az Ver ménelth, kýth az Mummia is megh chelekeozýk, yeleolben ha egý kýs výza hoiagot elegýtez hozza.

2. levélcsik.

Ha verhas wagion valakýn, es az Bal fwlen egý pokol var kegl, hulzad Napra megh hal.

3. levélcsik.

Naeus.

Si Sorex, AElurus, Muftella, aut Fraga, Corna, Cerafa, Bacçe vneq[ue] acinus alicui parti inciderit, confeltim notam inprimi contigit, illiq[ue] membro huiusce rei vestigia inprimi, nili forte mulier in iplo momento quo haec corpori ingruüt, subito absterlo membro, poltici, aut remotiori parti corporis manü admoneat. Quo facto confeltim auertitur malü, aut contactae parti nota infigitur, tota imaginatione ac facultate Naturali eo conuerfa.

Mindhárom levélcsik versoja üres.

Nyul Szar golyobíth téry megh hatoth, Mezzel elegých ézwe, týkmonnak chyak az feyerebél lws pogachyath, ezth mar-togald az Mezben, ad megh eonný. Ez igén probalt orwoffagh.

Vthý fwnek magwat téry porra, elegých el meleg h olwaz-toth vayban, wf týkmonyath bele, tegy bele valamý kewes tétretlen Saffrant is, ezt az ratottath aggyad énný, ketfegnekwl megh gyogyul. Megh probaltatoth.

Huz awagy huzon eoth dyot vegy, térd megh Ees tyztých ky az Belyth, valamenyre ronch megh es kezed kézéth lodord megh hogý az hea le hulyon, az vthan térd yol megh, Egy tyzta chy-uporban tegy Mezzeth az twzhéz, az megh tereoth Dyo Belt mor-lold bele es keweryed hogý megh ne ragaggyon, Vegy egy arazny hozzu mogyoro fath, annak az eggyk vegeth ted az Saratnak twzben, Es az Malyk vegere ragaz egy Babny len ruha mohot, de egy feylzet tegy alaya, az a Fa megh vyzefedyk, es hogý az ruha moha vyzes lezen, ved egy kalanban, es march az twznel valo Mezben, az vthan az mohot ragazd az chyupornak ayakara, az Mezes dyoth ad megh eonný az Betegnek, vtolzor ozton az ruha mohot is ad megh eonný. Ezt mywelýed harozor vagy Negy-czer reggel enheýra, altalan fogwa megh gyogyul.

Cryltalt teorý igén aprora porra, azt aggyad megh ynnya ellé vyzben.

Talmofo fwet téry porra, ad megh ynnya vyzben awagy lagy borban. Probalt orwoffagh.

[I. 188b] Chyerlewelw fwet téry megh, az poraban agy megh ynnya keth nehezekeoth.

Boroltýannak vragath térd megh, es annak poraban harom vyoddal az myth feol vehecz, myndén napon estweis reggel is annyth agy borban megh ynnya.

Chyerfa lewelenek ved vyzeth, es azt aggyad ynnya.

Pomagranatoth lws megh meleg h kemeonczeben, térd megh, es azt aggyad ynnya.

Tykmonyath feoz megh kemenyen erés eczetben, es ad azth énný.

Teýben ves megh twzelyttetéth kéwechýeketh, ved ky ilmeth az kéwecheket az teybél, Feýer Eb ganeth téry megh porra, ved az Teýben, es ad azth ynnya.

Az mely teýben twzes kéwecheoket hantal, affele teýben feoz rykfalath, es ad azth énný.

Vthý fwet mynd az keth feleth téry porra, Es egy týkmon-nak chyak az Szekýwel elegýcd ézwe, twzelych megh egy teglath, fwld azon megh, ad megh énný.

Gezemýczet, vthýfwet, Bolus Armenult vegý, az fweket feozd megh effê vÿzben, zwrđ megh, az Bolus armenult veđd abban porul, ad azt ýnnÿa.

Reubarbaromot Twznel fws megh es tÿrÿ porra, elegýcd lawanÿu borban es vthÿ fw vÿzében, ad azth ýnnÿa.

Egÿ teglat vaÿ vgÿ megh hogÿ egÿ Týkmonÿ bele ferÿén, az teglat hewýcd ýol megh es ws egÿ týkmon zekÿth bele, az melÿ týkmonnak zekÿben eleozÿr megh tÿrwe egÿ zerechÿn dÿot bele elegÿtÿttel, fwđd megh, ezth enhera harom nap ad megh eonnÿ. Probalth.

[L. 189a] Egÿ darab kenÿereczketh tÿrÿth temfowal hÿnch megh, egetÿth borral êđd megh az vthan, az gÿwÿch megh hogÿ vgÿyan ýol megh egÿén, kecchÿr enhera effelet agÿ énnÿ.

Egÿ vÿrÿs hagÿmanak vaÿd kÿ az Belÿth, tÿlch megh fenÿw zurokkal es chÿnald rea ílmet az pupÿath, takard chÿÿpw keozze es melegħ paralban lwđd megh vgÿ mÿnth egÿ oraigh, az vthan veđd el ílmet az pupÿat, es keold az kÿldÿkere melegÿn az mÿnth el twrhetÿ, de vgÿ hallal fÿl harom nap eltÿgh es ecczÿa-kaygh fekwgÿek. Eftwe penÿgh mÿndÿn nap vÿat tegÿ reaÿa.

Szÿkfwet, Szerechÿn dÿot, tÿrwe vegÿ mÿndÿnykbÿl egÿ aranÿ nyomonÿth, harom týkmonnyal ezth habard ýol êzwe, Egÿ vÿ teglat hewÿch io modon megh, fwđd megh azon ebbÿl ebed elÿt is egÿ orawal, vachora eleoth is azonkeppen mÿnth egÿ eoregh dÿonÿt agÿ az Betegnek ezben megh énnÿ. Smÿnd addÿgh ezt chÿyelekÿggÿed, mÿghnem el aal az vÿr has.

Arpa lýztÿth kemenÿ laÿtoth, kechke teÿet vegÿ, Ees ezÿk-beol fÿz lagÿ pepÿth, melegÿn ezt ad eonnÿ.

Faÿ Bozzanak magwat azald megh es tÿrd megh, ad megh ýnnÿa borban, awagÿ týkmonban énnÿ.

Malwa rofanak vÿragat tÿrd porra, týkmonÿban ad azth megh énnÿ.

Nÿulnak melegħ vereben habarÿ arpa lýztÿth, fws pogachÿat beleole, ad azth énnÿ.

Palant magot tÿrÿ megh, elegÿch eoꝛwe lýztel, egÿ týkmonnak zekÿt bwÿn hÿnch megh vele, keth hew tegla kÿzÿth fwđd megh, Enheÿra effelet agÿ haromzor énnÿ.

Temfoth egetÿttet, Sot, gÿeombert tÿrÿ megh, týkmon zekkel es lepes mezzel awagÿ chak zÿn mezzel elegÿcd êzwe, Melegÿcd megh es kend chÿÿpwre, ýo fwtÿfÿn kÿld az kÿldÿkere egÿ nÿhan eftwe.

[L. 189b] Borfoth, Saffrant, Soth, vthÿfweth tÿrÿ porra,

týkmonnyal, Mezzel, zýtalth lýztel elegých eoꝝwe es chýnalý kalachýot vagý pogachýat beléle, ad megh énný.

Pokhalot elegých eoꝝwe Mezzel, ýo melegén kélđ az kél-
dékere, takard be ýol eo magat hogý megh ýzzaggion.

Embér chýontoth téry porra, vérés borban ad megh ýnnýa,
megh allattýa az ver halth.

Bogachkoronak leweth fachýard ký, gýakorta ad azt ýnnýa,
regý veér hafat is megh gýogýth.

Pomagranat gýwmélchenek az bellé azzu magwath eléžér az-
tažđ megh ýol borban, véđ ký az vthan Ees zaražđ megh, téđ
porra es etelben aggyad neký.

Lenchýeth Chýpkenek gýeokerewel eggýwth feoꝝ megh výž-
ben eggýwt, az lenchýeth ožton olaýožd megh kewesse, es ad
azth eonny.

Gýéngéth téry porra, es ad megh énný.

Harom týkmonýath ves eczetben, es harmadnapigh had oth
azný, chýnalý azzal Semlye pogachýat es fwld megh, az vthan
velđ borban, es ad vgý megh énný.

Gallefnek bellé rezet teord porra es zýtald megh, zýtalt
Buža lýztel elegých eoꝝwe es týkmoný feýerewel habard éžwe,
es abbol fws apro czýpokath, Meteld megh hand borban, ad
azth énný.

Szarka lab fwnek gýékereth feoꝝđ megh vérés borban, ad
azth ýnnýa, megh allattýa az verth, es az Belnek Sebeýt is megh
gýogýttýa.

Býfalmath feoꝝ megh rofa olaýban, výazzal eoꝝwe chýnalý
flaštromot beleole, téđ az hafra mýkor igén faý, Ez megh enhity
az faýdalmath.

[L. 190a] Egý týkoth fēž megh effé výžben, annak az vthan
az leweben tegý kołtėwýřřet, es had benne azný, véđ ký az vthan
ifmet beleole azth, es az lewehēž fachýarý vthý fwnek az leweth,
ezzel cryšteleožd megh.

Gýermėkcheknek.

Výža hoýagoth fēž megh vérés Borban, kecchér vagý harom-
žor is fél forražžad, ebben agý ýnnýa.

Fel nehezek terra ligillatat téry porra, keth kalanný vthý fw
výzeben ad megh ýnnýa.

Egý lat výža hoýagoth forras feol anný výžben az mený
ehēž elegh, harom kėwechýėt twželých megh, es az výžžel éld

agyon az k ewechy eket egy talban, az vthan azzal az vyzzel chy-naltas mondola teyet, es harom tykmonnak feyeret is wttes k zyben, kyt ig n yol eo3we habary lokaigh, ad ezt  nny.

Chyerfa lewelet egy marokkal, Eok rfark lewelet egy marokkal, Spicanard lewelet egy marokkal, f z megh vyzben, ad ezth ynnya.

Czytwartot ragas enheyra vele, lokaigh tartald az zayaban, az vthan Nyeleld el vele.

Rutha vyzet, Feyer wr m vyzeth, Ilthen faya vyzet an 3 j, Ezeryo fwnek megh t r t porath elegyh ez kh z, 3 j, ad ezth ynnya. Egy hetygh ha ezth adod ynnya megh gyoggyul, de az ytal vtan myndenkor m nnel toab lehet eh ztele magath.

Eok r awagy Kos Ma at lws annyra hog  porra t rhellek, Teyben twzes aczelt lws bele, awagy teybe forraly Eok r farknak vragath megh, veld bele az Ma nak porath, ad ezt ynnya. Ig n probalth ez.

[I. 190b]

Halnak nyalas meneser l.

Teneimon
Tensio

Ez halm nelben f l tte zwntelen kel az zekre m nn  az Emb rnek az kyn vagyon. vgyan Nemys teheth lemm keppen egyebet benne, de azert egyeb lemm  nem megyn az zek n valam  ky s taknyos Nyalnal. Ezth Magyarul h iak Er tlenlegnek, h iak Nehez hal menesnek is. Lez n ez nyha kwll  Oka  h degwtl, Er s es Saaros chy k d  nedwellegtwl, Sof nyaltul, Megh lebe wleletwl az Belnek, es az legh alfo es vegl  nagy hurkanak megh twz wleletwl. Ha valam  h degh okbol Iele  leot, azt az betegh megh tuggia mondan , hog ha az alfelewel h deg allaton valam n lokaigh wlt, awagy Telben ha feoleotte megh fazot, awagy h degh vyzben lokaigh f r d th. Ha az Nedwellegh mely az Szek n ky  w, Saaros awagy Nyalas lez n, azt is megh  lmern . Ha az Be l lebe s, genyetleg k awagy verrel elegy rutlagok ywnek ky, Az alfo hurkanak megh twz wleleiben, az a vegl  hurka ig n fa  es Febriffel vagyon.

El z r ez ylyenth megh kel Cr ytely zn  ylyennel, Oruofsagok lwh Teyben awagy kechke teyben awagy wn  teyben megh twz wltth keowechy eketh hany el z r, es ozton meleg n azzal az Teyel cr ytely zzed.

M rrhat, Maltixot, Th myenth, an 3, 2, t ry porra es zytald megh, habard  zwe tykmony feyerrel es chynaly chyapokat beleole, az chyapokat megh kend rola olayal akkor mykor az alfeleiben f l tolyod.

Bakzarwo fwet fêz megh vÿzben, azzal criftelyêzd.

Fekete wrmêt meleg h teglan melegÿch megh, wlyên azon.

[I. 191a] Valnak zarath kÿt kowach zarnak hÿnak twzefÿch megh, eczettel azth ênteozzed, es annak fwltÿt bochÿaffa be aÿ alfele lÿkan.

Baknak faggÿabol chÿnalÿ chÿapoth azth tolyad aÿ alfeleben.

Igên regÿ tapaz agÿagoth melÿet aÿ fwlt is vgian megh fogoth, teorÿ megh, meleg h eczettel êfd megh, kêfd ruhaban, Smÿkor aÿ zekre kel mennÿ hogÿmar, akkor melegên wlteld erre félwl.

Afele apro fenÿwnnek aÿ kÿnek fenÿw magwa vagion aÿ faÿanak heabol es lewelebêl chÿnalÿ flaftromoth, kêfd rea.

Gÿermêkcheknek.

Eokêr farknak vÿzeth aggÿad ÿnnÿa.

Eokêr farkat fêz megh vÿzben, melegên arra aÿ fwre wltelfed. Aÿ alfelet is affele fwel kennÿed megh, mÿkor magath megh veztegetÿ. Parolyad is ezzel ez fwel aÿ alfele lÿkat oda be.

Rutath forraz feol vÿzben, teord megh es flaftrum moggÿara chÿnald aÿ alfelere. Ha penÿgh zwkzeg kewannÿa chÿnalÿ effelebeol chÿapot Nekÿ.

Thêmÿent, zerechên kémenth, aÿ 3 j, Opiumot 3. s. Saffrant. 3. 2. têrd porra ezêketh, chÿnald eozwe Mezzel, es chÿnalÿ chÿapokat beleole.

Terpentinat tegÿ elewen twzre, annak fwltÿwel fwltêlyed aÿ al felet.

Fekete gioparth, kémenth vagÿ fodor mentath vegÿ egÿ aranth es têrd porra, olwaz vaÿat elegÿch kêzze aÿ porokath, ezzel kennÿed beleol aÿ al feleth.

[I. 191b] Fekete gÿoparth, Vÿzÿ Mentath, Rutath, Chÿomborth fêz megh vÿzben, ennek aÿ paraÿat bochÿafd oda be aÿ alfele lÿkaban. Aÿ vthan aÿ leweben march Spongÿat, kÿwêl melegên teod aÿ alfelere.

Ha aÿ féleotteb valo erêkêdes mÿa kÿ elnek remefe, zarwas zarwat eges megh têrd porra, azzal hÿnched megh es vgÿ tolyad be nekÿ.

Beléknek megh lebéswleferél.

Talmofo fwnek gyékereth es leweleth teord megh, ad megh vyzben ynnya.

Nyul ganeth es az hafa alat valo zérth, feozd megh Mezben eréffen, gyakorta agy ebben egy bab zémnyt énné.

Dyzno kenyer gyékerenek véd vyzeth, ebbél vegy hat latoth, elegych megh yo Nadmezzel, ad ezt ynnya.

Kegyo Nyelw fweth téry porra, ad megh ynnya Talmofo fwnek vyzeben.

Momordykat téry porra egy kalanban az Meny ferne vtý fwnek vyzeben ad megh ynnya.

Ha penygh attul feltened az Sebélwles hogý megh varafodnek, twzes kéwechýeket ves teýben, azth aggyad ynnya.

Gylýztakrol' az belékben.

Lumbrici

Az Gylýztak legh ynkab az Belt foglalýak el, yollehet lattoth ez hogý az vefekbenis terméth igén apro ferégh, es az vyzelettel eggýwt ywth ky, terém az...²

[L. 193a] ydestowa magokat az agyban, Belél nagy hewlegeok vagyon, az kwlé rezék penygh zertelenwl megh hwl, mely yw reayok Eýel vagy Nappal, zynthe harom vagy Negy orakor taýban. Ez fele gylýztaknak fél mazafok mya, oly rezketes es fuladafnak felelme elyk, hogý gyakorta az gyermékchýek ezzel meghis holtanak.

Az Szelés gylýztaknak yeley ezék: Az gyó-
 mornak féleotte es nagy zwnтелен valo kewan-
 íaga vagion az Etelre, es vgy tecczyk mynthá ky ragnak az gyomroth, ezert vagyon penygh az Etelnek kewaníaga, merth valamý ala megýén az gyomorbol az Belékben, az gylýztak vgyan el ragaggyak, Sha gyakorta nem énnék effele gylýztas embér, az Belýt is megh énnék. Effele embérnek myndén tagyaý igén el erétlenédnek. Cýalhatatlan es bizonyos yele penygh ennek ez, hogýha az Szekén az ganeya kézét ez ilýennek gyakortha olyak ywnek ky mynth az Thék magok.

Ieley az Szellés]
Gilýztaknak

¹ Az lj ý-ból javítva.

² Itt egy levél (192.) hiányzik.

Apro fele gyllyztaknak | Ielej | Az Harmadyk fele gyllyztachkakank kyk vgyan mynth egy fergechkek yeley ezek. Az Alfelben nagy zertelenwl valo vyzketegeth yndytnak, turalokkal. Szekre menelre is feleotte Nagy gyakorta ereltetnek: Smykor Szeky lehet azoknak az kyk ezzel bantathnak lokkal kennyebben vagyon dolgok.

Eledelék | Eledelék az gyllyztafoknak legyén Melegh es zara3. Myndén affele eledel el tawoztalfek valamýbeol az Nyalas Neduefleghe terémhetne. Sokat egyenek penigh es ne ehézzenek, hogy legyén az gelyztaknak myth énnýk, ozton olykor egyek, mykor meeg telýelleggel zynthe myndénéltwl megh nem wrefwlth az Szekén, Vyzes borth igyanak penýgh.

Tanulagh | [L. 193b] Ezth penýgh myndén megh tanulya, hogy legh elézér akar melyk fele gelyztakath az ketté felenek, megh kel élný elézér, es vgy kel ky wzný az Beléckbeol.

Gembélyw gyllyztakrol | ualo oruofsagok | Ha az gyllyztak az gyomor zayát, kyt my Iha feyenek hywonk, bantýak, enheýra az olyannak tegy lepes Mezet az Szayaban, myngýaralst feol ménének az Szayara es azon ménének ky.

Coriandrum magwath es Hiffopoth vegy mynd egy mertekkel, es mezzel elegyéd eozwe zepén, mynth egy lyktariomoth tarch megh, az mykor az zwkzegh kewannya ebben agy egy geztynenyth megh énný, valamený gyllyzta lezén, de egy oraygh mynd megh ély.

Barazk magwanak az olayat, keferw mondola olayawal elegyéd eozwe, ezzel kend az kéldékeoth es megh eoly az gyllyztakath.

Menthanak, vthý fwnek, Fwlben erezte fwnek, barazk lewelenek, fachyard ky az leweth, Erés Eczetéth Eoker epeyeth, Barazk magh olayat, keferw bab lyztýth, Apium magwath, valamýt aranzas ezékbél elegych ézwe es chýnalý kené Iret beleole, es kérélkérwl az kéldéket, kend megh ez ýrrel, myndén gyllyztak megh hálnak.

Az Aloes igen keferw, es az kys gyermék azth be nem vezý, de teord megh zepén, az gyerméknek nyfd megh az Szayát, es éregh lykw Nad chýewén, az Torokban el ala kel funod. megh eoly az gyllyztakath.

Erdey kannak az vzelet hoyagat végyéd, azon kannak az weseýebél valo haybol vegy Maffel Dionýth, bochyafd az hoyagban hogy az vzelethéz mennýén, az hoyagnak kéld be yol az Szayát, es téd vgy fél az fwltre hogy az Twznek melege ne erýe, de azert erýe [I. 194a] valamý kys melegfleghe, had oth az fwltén

Nyolcz awagy Týz napÿgh, az oly fekete lezén mÿnth az Tentha, igén bwdél is lezén. Mÿkor az gyermék gÿlyztawal betegélkédÿk, keth vÿodat bochÿafd be az hoÿagban, kend megh az keth vak zémeth, az orra lÿkaÿth, az gegeÿet, az gege alat valo chÿontoth, es az keoldeoketh.

Fara folÿo Borlonak zalmaÿabol chÿynaly feordeoth, férézdz ebben megh, es azon zalmaban eges megh, es az poraban agÿ megh egÿ kichÿnth ÿnnÿa. Somliaÿ Bathorÿ Andras.

Feÿer wrémnek Nyers leweleth, Rutath, Varadichot, komlo vÿragoth, mÿndénÿkbél vegÿ fel fel marokkal, térd ézwe ÿl ezéketh es teod ruhara, Tehennek az Epeÿeth fakazd rea ozton félwl, ezth keolfed vagÿ haromzor az hafra.

Bor kéwet téry megh, eczetben forrazd megh, ad ezth ÿnnÿa enheÿra, ha zÿnthe az Torokra huddoznek is az gÿlyzta, (merth) alol megÿén kÿ.

Lÿzth langath vegÿ keth Nehezekéth, es erre forras vagÿ folÿo vÿzeth eol keth Nehezek nÿomoth, habard ézwe hogÿ olyan legÿén mÿnth az Teÿ, ad megh ÿnnÿa Teÿ gÿyananth az gyermékchÿenek, mÿkor zekÿ lezén megh latod mÿnth ÿwnek kÿ beleole.

Egÿ pomagranatnak mefd el az pupÿath, vaÿd kÿ feleth az Belÿnek, es tegÿ helyeben laurus olayth, es rutanak, feÿer wrémnek is kÿ fachÿart leweth, Téryékét, kelerw Babnak lÿztyth, fézdz eoÿwe ezéket valamÿ kewelle az twznel azon pomagranat heaban. Ezzel az pomagranatban valowal kend megh az Szÿweth, az [I. 194b] kéldéketh, vakzémeyth, Orra lÿkaÿth, es az pullulokat, megh chÿodalkozol raytha ez orwollagh mÿth chÿelekekézyk.

Io egetéth Borral kend megh az gyerméknek Melÿeth, es Halath mÿngÿaralth hÿnch bé téréth Mÿrrhawal, had vÿÿ hanÿatta fekwnny egÿ ideÿgh, Mÿkor rea ÿuth az Szeknek el mènele, mÿndén gÿlyztak kÿ ÿwnek beléle.

Ez megh bÿzonÿttatoth es megh probalth dologh, az gyermékchÿek gÿlyztaÿok kÿ tÿztul, ha enheÿra gÿakorta Tengérÿ zéleoth ach énnÿ, es hertelen maf fele eledelt rea nem acz énnÿ.

Egÿ Teglat melegÿch megh annÿra, hogÿ az kÿ ÿwt gilÿztaban eggÿet azaly megh raytha es térd porra, ad be valamÿmodon nekÿ, merth az téb gÿlyztakath mÿnd kÿ wÿÿ.

Feÿer wrém olayth, Sawanÿu mondola olayth, añ 3 j, Feÿer wréméth, Mentath, Chÿombort, añ 3 j, Dictamuft, Tormentillat, Cÿtwartoth, añ 3, 3. térd porra mÿndénÿketh, tegÿ vÿazt hozza es oluazd ézwe, ezzel kennÿed az hafath.

Feÿer wrém vÿragath, pézerczeth, Barazk lewelet mÿndénÿk-

bél vegy egy marokkal, térd ézwe éketh, melegých egy yo éregh teglat megh, téd rea az megh rontoth fweketh, igén erés eczettel hynch yol megh, ezzel kélfed az hafath.

Fejér wrémnek leweth fachyard kÿ, olaz téknek Belýnek is az leweth, tegy anny Býka awagy Eokeor epeyeth ehéz az meny elegh, chýnalý flástromot beléle, kéld az hafra anny melegén az mýnth twrheté, merth haznos orwollagh.

[L. 195a] Fejér wrémnek leweleth, Barazk fa leweleth, añ M. j. s. konkoly magoth, Muftar magoth, añ $\frac{3}{2}$ j, Tormentillat, Dictamulth, añ M. s. Cýtwartoth, 3. s. az meny ehéz elegh anny folyo vyzben fészd yol eréffen megh, az vthan térd ézwe molarban, es fejér wrémnek es Sawanyu mondolanak olayawal chýnald eo3we flástrom moggyara keold az hafra.

Teýeth es Mezeth elegých ézwe, kend megh az Al fel lýkat mynd kÿwl beleol ezzel. Awagy gyapotbol chýnalý kemeny chýapoth, kewerd bele es Nyomd fél az alfele lýkaban, onneth félwl azonnal ala ýwnek az gýlýztak az edélfegre.

Kýlfebbýk papradnak gyékereth térd porra, elegých eo3we mezzel, es ad ezth eonný, kÿ wý3 az gýlýztakath.

Pé3erczeth téry porra, keferw babnak lýztýth megh annýth tegy hozzaýa, kéld az keoldékre, kÿ w3ý az gýlýztakath.

Vadkekeoth, keferw Salatath, Boýtorýanth, térd ézwe czéketh es keold az hafra.

Barazk lewelet es Ilthen faýat téry ézwe, kéld az kéldékre, megh eoly es kÿ is w3ý az gýlýztakath.

Fejér wrémth es kÿs félde epeyének mely fweth hýnak téry ézwe, kéld az keoldékre.

Szarwas zarwanak porath egy Nehezékéth, agy megh ýnnýa vthý fwnek kÿ fachyard leweben, az vthý fweth penygh térd megh es kéld az keoldékere.

Eczetben ves Borloth es rutath, keferw babnak az lýztýth. ad megh ýnnýa, kÿ w3ý az gýlýztakath.

[L. 195b] Szaraz lemonyanak véd vyzeth, ad azth ýnnýa, es kÿ w3ý az gýlýztakath.

Vad kértwely výraganak véd vyzeth, ad megh ýnnýa, kÿ w3ý az gilyztakath.

Szelés Gilyztakrol | Szederý fa gyékerének feolfé heat hanch le
walo oruolsagok | ees fészd megh vthý fwnek vyzeben, ezt ad ýnnýa.

Mynd eteleben mynd penygh ýtalaban foghagyimat agy annak az kýben zelés gýlýzta vagyon.

Buzaban termé kek vÿragu konkoly fwet feoz megh vÿzben, ad azth ÿnnÿa es az fwet kÛld az kÛldÛkerÛ.

GalÿczkÛwet egÿ NehezekÛth tÛrÿ porra, ad megh Ûnnÿ az kÿben zelÛs gÿlÿzta vagÿon.

Faÿ Szedernek az feollÛ heat tÛrd megh, keofd az hafara, megh eolÿ az zelÛs gÿlÿztakath.

Dÿoth vnos vntalan es nagÿ gÿakorta agÿ Ûnnÿ annak az kÿben zelÛs gÿlÿzta vagÿon.

Az Apro fergechke zabafu gÿlÿztak, ha lez- Apro Gilÿztakrol
oruolsagok
nek az gÿrmeokchÿenek alfeleben, Sol Mezÿzel chÿnalt chÿapokkal kel legh ÿnkab kÿ hoznÿ. Az EoregÛkbÛl penÿglen erÛs crÿftelÿÛekkel, kÿth kel chÿynalnÿ feÿer wrÛmbÛl, lo mentabol, keferw Babbol, Chÿomborbol, kÿkhÛz keferw mon- dolanak olaÿath, es Barazk magh olaÿath kel elegÿtenÿ. Az vthan az veglÛ nagÿ hurkath az hol laknak, zorÿto zerzamokkal kel kennÿ, Solka lewewel vagÿ valamÿ affelewel, merth az a veglÛ Hurka mÿkor megh zorÿttatÿk, lbe zorul, nem terÛmth az vian fergeketh, Seoth ha kÿk oth vadnak is, kÿ rekeztÿ.

Nadmezeth Teÿel es tÿkmonzekkel elegÿch Ûzwe, es ha nem igÛn betegh vele, eÿÿzel crÿftelÿÛÿzed.

[L. 196a] Lo mentath tÛrÿ porra es veld teÿben, elegÿcd el es eÿÿzel crÿÿteleozd megh.

Kÿs fÛld epeÿet, Ifopoth, vad Saffranth, feoz megh vÿzben, vel egÿ kis Sot bele, eÿÿzel crÿftelÿÛÿzed.

A z A l f e l z Û l

Az Alfelben ezÛk az Nÿawalÿak leznek, Twÿzes dagadas, es annak genÿetlegge valtozafa, Melÿ lÿku Seb, Hafadafok, Chÿomozafok, Ver ereknek az Alfelben megh nÿlatkozafok es folÿafok.

Alfelnek megh TwÿzefwlelerÛl.

| Inflammati

LezÛn az Alfelnek megh twÿzefwlele az vernek befegetwl | Oka melÿ ÿw ala az Maÿ ErbÛl, az veglÛ nagÿ hurkanak ereÿ által az alfelnek lÿkara. Ez ÿollehet egÿeb okokbolis, de legh ÿnkab az lok lowon valo erÛs ÿgetestwl lezÛn, Ebben fÛlÛtte erÛs | leÿ es gÿÛtrÛ faÿdalom vagÿon, kÿt ha EmbÛr nÿomogath annal ÿnkab faÿ, Merth nÿha vgÿan kÿn wl. Az Szek nehezen es nagÿ gÿÛtrÛdefÿel megÿÛn, es Neha vgÿan lok napÿgh is megh al az Szek.

Oruolsagok.] Nyers chÿorbakat tÿrÿ megh ÿol erÿffen, es vÿgÿ lewelÿn kend be azzal.

Saar kerepÿth, Lenmagoth, Bakzarwo fwnek lÿzÿtÿth, de az magwanak, eÿÿeket teord eoÿwe edÿs Muftban, es chÿnald rea.

Malwanak gÿÿekeret fÿzÿd megh vÿzben, tÿd rea flaftrom moggÿara.

Nadalfwnek gÿÿekeret rontho fwnek lewelewele tÿrd ÿzwe, flaftrom modra tÿd rea.

[I. 196b] Rontho fwnek lewelet es vÿragath tÿrd eoÿwe Egÿ kewes Borral, chÿnald rea.

Lenchÿet, Sarkerepeth, Aÿÿu rofath, Bÿfalmat, rofa olaÿal chÿnald eoÿwe, es tÿd rea.

Rolmarÿnnak leweleth tÿrd ÿol megh, es mÿnth egÿ flaftromot chÿnald rea.

Vthÿ fwnek Nyers leweleth teord megh, es kÿld rea mÿnth egÿ flaftromoth.

Eokÿr farknak akar fwebÿl akar vÿragabol chÿnalÿ flaftromot, tÿd rea.

Alfelben lewÿ genÿetlegrÿl.

Az Genÿetlegh marad oÿton az Twzes dagadas mÿa mÿkor az megh fakad, Melÿ genÿetlegh az veglÿ hurkanak wregeben gÿakortab omol be, hogÿ nem mÿnth az Bÿr kÿzÿze, mÿwelhogÿ az puhab es lagÿab rezben maganak kÿnnÿebben vtath chÿnal az genÿetlegh. Megh fakadas vthan lezÿn Ewes es rutlagos Seb, mÿnemw nÿha lezÿn, abban az halmÿnelben kÿth az Magyarok erÿtlenlegnek hÿnak, mÿkor arra gondot nem vÿffelenek es nem gÿogÿÿttÿak. Az penÿgh oÿton rÿwÿd wdÿn, Melÿ lÿku ideftowa valo talkas es darabos Seb lezÿn, ha az faÿdalma el zwnÿk is, Ebben az genÿetlegh vagÿ kwlÿn maganak az ganetwl, vagÿ penÿgh az Szeknek eleÿn ÿw kÿ.

Alfelnek lÿkanak megh dagadafarol.

[I. 197a] Tÿkmonÿat feoz megh ved kÿ az Szekÿth, tÿrd ÿzwe rofa olaÿal es rofa Sÿruppal es kol tÿwÿffel, eÿth chÿnald Flaftrom moggÿara rea.

Fÿyer Maaknak vÿÿan az fwnek teteÿet, Belend fwet, porchÿn fweth, megh feoth tÿkmonnak Szekÿth, rofa olaÿth, kenÿer morfath, flaftrom moggÿara chÿnald rea.

Len magoth, Bakzarwo fw magoth, kapozta lewelet, gummith, Szeekfw olayth az meny ehéz elegh, chýnalý flaltromoth ezék-beol es téd rea.

Alfel ha megh hoyagozyk.

Pomagranatnak heat fêzd megh borban, de igén eréllen, az vthan téd eoꝝwe rofa olayal, chýnald flaltrom moggýara es téd rea.

Alfelnek megh térédeferél.

Vthon lowon valo igetelben ha az Alfel lýka megh térédyk, eges zarwas zarwath megh, téd porra azth, es azzal hýnched.

Alfelnek lýkanak hafadozafírol.

[Ragades

Az Hafadalok hozzu Sebék leznek, kýkkel megh hafadoznak az Remelnek lýkaý, mýnth az Aýakak mýkor megh hafadoznak. Ebben nagy forrolaggal valo faýdalom vagyon, es az hafa- Ieley dozaloknak vege ýth kýn az Alfel lýkanak vegeben megh tecczyk. Leznek penygh ezék az kemený darabos ganektul, vagý Erés Okay chýpkeodeo, es Sos Nedueffegéknek eteletwl.

[L. 197b] Rofa olayth, 3 j. s. galleth, Mýrrhat, Terra sigilatat, añ ð j. Nadalfwnnek gyékereth, ð s. Temlot, Egetét fekete onath, añ ð s. Megh fwlt týkmonnak az zekýt es ehéz az meny vÿaz 3wkzsegh, chýnalý ezékbél kené ýreth, azzal kennýed mýndén Napon haromzor.

Lenmagh olaynak az feolfé Sêprwýet fêzd annyra rez Me-dénczeben hogý annyra megh fwrwggýek mýnt az Mez, es ezzel kennýed.

Folyo vÿzbelý rakokath eges megh, Mezzel fêzd ézwe, es azzal kennýed.

Bogachkoronak gyékeret feozd megh borban, téd megh es teod rea.

Feyer olaz vÿragoth chýnalý ézwe vÿazzal, Ees flaltrom moggýara téd rea.

Fenyw magoth téry ézwe rofa olayal, es ezzel kennýed az hafadozafokath.

Vthý fwnek nyers lewelet téd megh, es ezzel kennýed.

Kechke rago fanak magwat têrd eoꝝwe vÿzzel es kend azzal.
 Tÿkmon heabol chÿnalÿ olaÿth, azzal kennÿed.
 Len magh olaÿal kennÿed aꝝ hafadoꝝafokath.

Vicus |

Alfelnek megh varafodafarol.

Aꝝ alfel ha megh varafodÿk vagÿ megh Sebêfêdik is Thêmyenth têrÿ porra, Teÿel elegÿch êꝝwe, kend valamÿ ruhara es têd rea.

Aloefth têrd porra, es azzal hÿncÿed.

[I. 198a] Pomagranathnak fachÿard kÿ aꝝ leweth, aꝝt fêꝝd êꝝwe Mezzel, azzal kennÿed.

Gÿk fwet, awagÿ Szakat feÿw fwet têrÿ porra, es azzal hÿncÿed.

Megh nÿrêth gÿapÿu kêꝝêt aꝝ melÿ zennÿes Sÿr vagion, azzal kennÿed.

Medwe fwl fwet têrÿ megh nÿerfen, azzal kennÿed, awagÿ afzalwa têrd porra es azzal hÿnched.

Eoregÿk Eger fwl fwet têrd megh, es azzal kennÿed, awagÿ aꝝalwa têrd porra es azzal hÿnched.

Eokêr fark fwnek kÿth hÿnak, akar melÿk felet têrd megh, es hÿnch azzal.

Papa fwet fêꝝ megh borban, azzal mollad aꝝ Sebêket awagÿ aꝝ varakath.

Gêrêgh feÿert, Ezwlth awagÿ Aranÿ taÿtekat megh molottath, aã 3 5, Thêmyent, Squinantomot, aã 3 3. Saffrant, Ð, j, ehêꝝ annÿ Bort es Fa olaÿt tegÿ aꝝ mÿnÿ elegh, eꝝzel eꝝ kenê ÿrrel kennÿed.

Rofat, gêrêgh feÿert, Tengêr taÿtekat, vÿazth, Megh moloth eꝝwlth taÿtekat borban, Sarkerepêth, aã 3 2. Squinantomot, Maakot, Iuh bêr gÿapÿa kêꝝêt valo Sÿrth aã 3 j. megh lwl tÿkmon zekÿt j, vthÿfwnek kÿ fachÿart leweth, 3, 3, Rofa olaÿt aꝝ menÿ ehêꝝ elegh, chÿnalÿ eꝝêkbêl kenê ÿreth, es eꝝzel kennÿed.

Tengêrÿ zêleoth têrÿ eoꝝwe Rutawal, chÿnald rea, Eꝝ mÿn-dên lebêt megh gÿogÿth, ha vgÿan tÿtkos Seb volna is oda be, Sêt ha vgÿan Fene ÿndult volna is oda be raÿtha. Eꝝ probalth orwolflagh.

[L. 198b] **Alfelnek lükaban terméth chýomokrol.** Condýloma

Az Szek lükán ket feleol teremnek kemený darab hulok, kýk vagý olyan zabafuk mýnth az zémélchýé, vagý mýnth az zélé magok, vagý mýnth az Megh erth zederý, vagý mýnth az Fýge. Az Magyarok ez ilýent Swlýnek hiyak. Lezén az Loka zomoru fekete vertwl, ký ot laflan laflan megh gýwl es megh Newekédýk, ký nem félletteb faý, de eleghe nehez oth leté.

Ha olyanok mýnth az Szémélchýék awagý ýnkab Egý egý Bab zémny is vagyon, es oth megh érékédhetýk, zwntelen ver foly ký beleole, es Nehezis megh giogýtaný. Mýndazon által ezéknek valamelykkel orwofolyad.

Temfot, 3, 2. vÿazth 3, 8, Saffranth, 3, 4. Edés Oruolsagok mondola olayth, 3 j. Hilloppoth, 3 j. Aloest, Temýent, añ 3 s. chýnald eo3we ezéketh, ezzel kennyed. Awagý chýnalý gýapotbol chýapoth, march ebben es told fél az Alfelben.

Zedernek Nyers lewelet térd megh, es flástrom moggýara chýnald rea.

Nyers Býfalmat téry megh, es flástrom moggýara chýnald rea.

Egý týkmonýat lws megh, az zekýt véd ký, Rofa olayal es téréth Saffrannýal chýnald é3we, kend rea.

Kapor magoth eges megh es téry megh, annak az porawal hýnchýed.

Rofmarýnnak Nyers lewelet térd megh, chýnald rea.

Fekete pèzerczenek leweleyt meleg hamuban lwfd megh, téd azt rea.¹

[L. 200a] fwet, az defanak zayath chýnald ýol be dezkwál, az kèzepýn penygh az dezkanak legýén egý lýk. Az mely embérnek derekaban vagyon az Swlý, wltéfd erre az Alfelewel, de az alfele lýkat ýol ketfele vonnýa, hogý bele mehélén az paraya. Býzonnýal higgýed hogý megh gýogýul. Ezén orwoflagh haznal az Alfelben valo Swlrélis az kýnek vere chýorogh.

Ha penygh az Swlýnek vere chýak kewelle foly Tanufagh nem kel bantaný, de ha el nem zenwedheté, ilýen modon kel megh fogný. Aloesth, Thémýent, Bolus armenuft, Sanguis dracónift, Nyulnak igén aprora metelth zéreth, ezéknek mýndénykebeol vegý Egý egý Nehezék nyomatnyth, elegých eo3we es zep lagýan térd megh molarban, az vthan elegých eo3we pokhalowal, kéfd

¹ Itt egy levél (199.) hiányzik.

rea, Smegh allattya. Sêth az mely Sebnek vere megh nem allana is, ez orwofflagh annak megh allatafarais feo orwofflagh.

Gyermékchyeknek.

Dÿzno hayat de igên regÿth, zarwafnak hayat, ezêket véd mynd egÿ mertekên, olwazd megh az hayat es az zarwas hayat is, porra tereoth cÿnobriomoth elegÿch bele, ezzel kennÿed. Probalth.

Zarwafnak faggÿath olwazd megh lalsu twznel, elegÿch eo3we kek gemnek hayawal, ezzel kennÿed. Probalat orwofflagh.

Sÿcofes | Ahol penÿgh az Swlÿeokên apro fakadokok vadnak oÿyanok mynth az fyge magway, igh gÿogÿcchÿad. Galleft tÿry porra, Rofa eczettel elegÿch eo3we, teod [I. 200b] az fakadokra [!], Swalamenÿzÿer megh zarad, ifmeth march megh az ruhat, es ifmet rea chÿnalÿad. Ha penÿgh az fakadokok azok megh nem fakattanak vgÿ tegÿed lewefên ez orwofflagot rea. De ha megh fakattanak ÿmmar, chÿak igên zara3on chÿnald rea.

Hemorrhoides | Alfelbêl valo elewen ver folÿasrol.

Oka | Ezth is yollehet az vernek folÿafat az Magyarok Swlÿenek newezÿyk, kÿ terêm az Alfelben az Fekete zomoru vernek feopreÿetwl, mely ala omol az allo nagy hurkanak vegeben, de onneth az helnek kemenfegetwl hertelen kÿ nem ywhetwen, oth gÿwl megh, azt igên megh teoltÿ es megh terÿtÿ, es vgÿan fyge formaÿuva chÿnalÿa. Kwleombêz mynd azon altal is az alfelben lewe[!] chÿomoktul awagÿ az Swlÿetwl is az kÿ igazan Swlÿ. De hogÿ Keth fele ez Ver | errêl igazat tugÿ erthenÿ. Ez Nÿawalÿa ket folÿas | modon vagÿon. Eggÿk fele megh dagad, es kichÿn vert vagÿ vgÿan lemmÿth nem bochÿath, ennek nagy faÿdalma vagÿon mykor az Szek lezên. Az Malÿk fele penÿgh olÿ, hogÿ az Erek bÿzonÿos wdeokben megh nÿlatkoznak az alfelben, es fok verth ontnak kÿ, annÿra valot hogÿ annak Nÿlwan kel lÿennÿ. Ezbêl azerth ÿmez keth dologh es nÿawalÿa is megh tÿrtenÿk, awagÿ vernek feleotteb valo kÿ omlasa, Awagÿ annak Mÿnefenek megh allasa, Ez penÿgh mynd az kettê termezeth kÿwl vagÿon, es oka ennek akar melyk igên Nehez beteglegêknek. Az Veer mÿnefenek oka, vagÿ azon verben vagÿon, kÿ awagÿ hogÿ lok. vekonÿ erês, es erêzakkal kÿ wthÿ magat, [I. 201a] Awagÿ vagÿon oka

az Ereken, az Melýek megh nýlnak, megh zakadnak, awagý ký ragattatnak az ver mýa. Az megh allafanak penýgh, ehêz ellenkeozê dolgoktul vagýon ísmeth oka.

Az ellé azért az kýn vagýon nagý | Faýdalmarol oruolsagok
faýdalommal, hafat kel annak lagýtany, hogý mýkor zeký lezén, ne effek olýan nagý faýdalma es gyêdrêdefe [!].

Kenýer morlakat aztaz megh teýben, es feozd eoꝝwe týkmon zekkel, chýnald flaltrom moggýara es téd rea.

Kaproth téry megh, elegých eoꝝwe Mezzel es týkmon feýerrel, téd ezt rea ha ký tecczýk.

Swlý fwet es Eokér fark fwet feoz megh výzben, es eꝝzel mofad az Ereket az nagý hurkaban.

Az vý Nýers hulbol nyomd ký az Nedwellegeþh, azzal térélyed, awagý march gyapottath bele, es téd rea félwl.

Ha ký tecczýk az dagadas, pýzkalocczal hýnch megh es el zarasztýa. Ha penýgh oda be vagýon. Az kochýordnak fachýard ký az leweth, es crýltelyeoꝝd azzal hogý oda be az Ereke megh mologgýanak, az vtan egý chýewên az pýzkalocczot fud be, awagý futald hoýaggal be az Alfeleben.

Týknak haýat, Recze haýat, añ 3 j. Rofa olaýth 3 2, vyaꝝt az meny ehêz elegh, olwazd megh es hwch megh, az vthan tegý Opiomot hozza, 3 j. Saffrant 3 s. vý týkmon zekkel habard eoꝝwe, chýnald rea, az faýdalmat ez olý igén megh enhitý, hogý hafonlo alýgh lehet ez orwollaghoz.

Zerechýên dýo olaýal kennýed, el vezý az faýdalmat.

[L. 201b] Saar kerepeth fêz annyra edes borban hogý vgýan el roffaggýon, tegý ahoz, Bablýzteoþh, Bakzarwofw magwanak lýztýth, len magnak lýztýth, ezéket vý týkmon zekýwel es výola olaýal chýnald eoꝝwe flaltrom moggýara, téd rea es el vezý az faýdalmath.

Szèekíw výragoþh, Sarkerepeth, añ 3 2. Saffrant 3 s. ezéketh lenmagnak ký fachýart leweben elegýched es eꝝzel kennýed, el vezý az faýdalmath.

Len magh olaýal awagý Barazk magwanak olaýaval kennýed, el vezý faýdalmat.

Vthý fwnek Nýers lewelet téd megh ýol, chýnald rea, el vezý faýdalmath.

Belendfwnek es porchýnfwnek leweleth téd éꝝwe týkmon zekkel, kenýer morfawal es rofa olaýal elegých eoꝝwe es chýnald flaltrom moggýara, azonnal el vezý faýdalmat ha rea tezed.

Ver el yndito
oruofsagok | Ha penygh ez orwollagok nem haznalnanak
Es az faydalma is el nem mulnek, az vereth megh
kel yndytany.

Fyge lewelet vegy, azzal igen erellen terelyed az dagadalth,
el yndyttia az vereth.

Nyers veoreos hagyimat tery megh eczetben, ted rea, es el
yndyttia.

Bykanak vagy Eokernek Epeyewel teoreolyed, az el yndittya.

Nadalfwnek az lewelelwelel teoreolyed ygen erellen, el
yndyttia.

Dyzno Sertewel gyakdoffad neha, awagy Eer vago valnak
az vegewel, vagy ves egy kichyn keppelt az Alfelnek lykara.

[L. 202a] Dyzno kenyernek lewet fachyard ky, march gya-
pottat abban, es told feol az alfeleben.

Alexandria y Teoknek Belyth, lawanyu Mondola olayal terd
eo3we, azzal kennyed, es el yndyttia.

Ferezd megh, awagy wltez d meleg h vyzben, az vtan igen
er es vereos hagymanak lewewel kybe galamb ganet elegyteottel
kend be, el yndittya.

Galamb ganeyat, 3 s. Tetwfw magwabol es kelerw Babbol,
ezekbeol mynd ket felebél, 3 j s. kelerw mondolat, 3 j. Olaz
teknek belyth, 3 s. Dyzno kenyernek ky fachyart leweth, ver es
hagymanak lewet, an 3 s. chynaly ezekbel flastromot ted rea, es
el yndyttia az verth.

Dyzno kenyernek gyekerebeol chynaly hozzu chapot, nyomd
feol az Alfeleben, el yndyttia.

Naadban chynaly vgy nadalyokat hog y chyak az feyeket
dughallak ky belele, es ted rea hog y el yndicchyak az verth. Az
vthan ha el nem vehetned lemmykeppen rola eketh, hynch megh
hamuwal az feyeketh, emagok le hulnak.

Ver folyast megh allato
oruofsagok | Ebben penygh vgy chyelekeogggyel hog y
az Ver folyast ozton mykor meg y en her-
telen megh nem kel allatny. Ha penygh feoleotteb lok ver kez-
dene ozton folny hozzu ydeigh, hog y vgyan el zyntelenednek es
eretlenednek az Embér myatta, megh kel ozton allatny myngya-
ralth. Arrul penygh mynd yok azok az orwollagok is melyeket
oda feol yrtam az Ver pekefreol, chyak elteld azzal, es oda be
ad azt nek y.

[L. 202b] Vyzes Borban elegych megh tereth Aloelth, ted
rea megh allattya az ver folyalth.

Fenyw magoth tery eo3we rofa olayal, e3zel kennyed megh
allattya.

Egý darab malom kéwet hewých megh, Eokeor farknak az lewelet téd rea, azzal fwitélýed, megh allattýa.

Eokér fark výragoth, kek výragu folýo fwel, kýt Berwýngnek is hýnak, par hagýmanak lewelewed, es týkmon zekýwel térd eo3we, azzal kennýed be, ímegh allattýa az ver folýafth.

Rofmarýnt téry megh, flaltrom moggýara teod rea, megh allattýa.

Kapor magot es Chýalan magot téry megh, Mezzel elegých é3we es e3zel kennýed, megh allattýa.

Gérégth feýerbél es egetéth feýer onbol chýnalý hozzu chýapoth, nýomd az alfeleben, megh allattýa.

Thémýent egý rezth, Alceft felenýth, térd porra, ezéketh, týkmon feýerewel lwrwn elegých eo3we, Nýul ízért metelý apron keozze, chýnald rea, Ees megh allattýa az ver folýafth.

Egý Nehezek Bdeliumbol chýnalý Eot pilulakat, haýnalban ad megh énný, chýoda igén megh allattia az ver folýafth.

Ha penýgh vgýan megh akarod gyogýtaný Í Gyogýto oruolsagak E3 Nýawalýat. Bogachkorot feoz megh borban, e3zel moffad, beleol valo ver folýaft megh giogýth.

Pé3erczet fwel megh hamuban, az melý dagadafbol meeg ver nem folý, téd rea, ímegh giogýttia.

[L. 203a] Valzart téry igén aprora. Eokér farknak ký fachart leweled elegých é3we, march gyapotbol chýnald erés chýapoth bele, nýomd feol az Alfeleben.

Porchýn fweth feoz eréffen megh výzben, téd rea, megh allattýa megh is gyogýttia az ver folýafth.

Kek liliomnak gyékeret feozd megh výzben, azzal melegýched es parolýad, megh gyogýttia.

Týkmonnak zekýth rofa olával es Saffrannýal es Sarke-reppel chýnald é3we, téd rea, el vezý az dagadafat es megh giogýttia.

Kapor magoth eges megh, elegých é3we Mezzel, chýnald rea ímegh gyogýttia.

Nýers zédérnek leweled térd megh, chýnald rea, megh giogýttia.

Mezeth, 3, 3. Erés eczetéth, 3, 2. galýczkeweth 3, j. RezneK výragath, 3, j, Tucýat, 3. s. Ezwith awagy aran taytekot, 3. s. Megh egetét fekete onath, 3. s. Az Mezet es eczetéth elézér forrald annýra hogý eo3we alugýek, es mýkor megh kezd melegédný télch mofarban, az téb zerzam poraýth chýnald bele, azzal kennýed. E3 el zaraztýa meeg az Swlth is.

Faý Bo3zanak lewelet výzben fonnyazd ýol megh, chýnald

egy tenerny Scarlet poztora melegén, de az elét az betegét haffal ala fekwifed, fa olayal az dagadafth melegén megh kennyed, es az bozza lewleth, mynd poztoftul melegén téd rea. Maas darab Scarlet poztod is legiën, arra is chynaly az Bozzaban, Sha az ellét el vezéd, azonnal az malýkat rea tegied, [I. 203b] ha mynd egez ecchýaka ezt myweléd is attul yob. De ha az nem lehetne annyzor legyën az menyzer megh lehet. De azert az Betegnek alunny kel hadny ha alhatyk. Smegh gyogyul ezzel.

Longanonis
Faraiiis Anj.

Alfelnek Remefenek ky fordulasarol.

Az Remes ky yw awagy ky fordul, neha zabad akarattyan az Szek mēnelnek erēkeodeletwl, es megh tecczyk az Remes Oka | myndēneoltwl ky fordulwa. Ennek oka az oth valo Musculfnak lagy volta, awagy megh nyulala az lok Nedwellefnek ettēzele mya. Ez okbol az chýēch zopo es Newendekén gyermēkeokén vagyon ez ynkab, es nem az elemētēs embeorékén.

Tanulagh | Iol megh lalfad az kynek az Remele ky elyk, chak eo zynthe vagyon e vagy megh twzefēdeoth. Ha nynchen Oruofsagok | femmy twzeflege, Meleg h rofa olayal kend megh es vgy nyomd be, awagy Sawanyu borral mold megh es vgy nyomd be, Ozton Solkat tērý eo3we Borral, az lykat kywél azzal kennyed melegén. Awagy az mykor be nyomod az Remeleth, hynch megh Bolus armenuffal, awagy Sanguis Draconiffal, vagy Solkawal, vagy Myrrhawal, vagy zarwas zarwanak tērēth porawal, es vgy nyomd be.

Tykzēmnek az Sarga vragath térd porra, es azzal hyncyed az Remeleth.

Dyzno kenyernek fachyard ky az leweth, tegy anny Mezeth hozzaýa, fēzd megh rez medēnczeben, hogy mynt az kenē yr olyan legyën, azth ragazd rea, awagy azzal kennyed bę.

[I. 204a] Aloes Epaticumot oluaz megh, az vthan hynch megh kend megh az Remeleth ezzel, es vgy nyomyad vyzza, es mynd addigh ezth chýelekekgyed mygh nem megh gyogyul.

Parhagymanak fachyard ky az leweth, es melegych megh, gyapotbol chynaly chýapoth, mach[!] bele, es told feol az alfeleben, Mykor az megh hwl ky vonnyad, es az meleg h lewben marchýad, kecczer, haromzor, Negczer is bele tolyad egy malfthan melegén. Igén byzonýos orwoflag h ez.

Fēz Býfalmat vyzben megh, es arra wteffed az Remelewele mykor meeg az meleg h.

Džžno kenýeret feoz annýra vÿzben hogÿ annýra lwrwlege legÿen mÿnth az Mežnek, ežzel kennÿed az Remeleth megh, es vgÿ nÿomd be.

Nÿers vthÿ fw lewelet teorÿ megh, azzal kennÿed az remeleth es vgÿ nÿomd be.

Eokêrfark vÿragat es magwat têrd megh, ahog elégÿch Szeekfwnek chÿak az vÿragath, ezêket vérês fenÿw enÿwewel chÿnald eožwe, ežzel fwftêlyed az lÿkath oda be.

Fêldÿ božzanak gÿêkeret têrd porra, es ežzel hÿncÿed az remeleth.

Žarwas žarwat eges megh, Fenÿw vÿažth, Thêmyenth, Mal-tixot, têrd porra ezêketh, ežzel hÿnched az remeleth, de elêžêr az Remeleth vÿžes ežzettel megh parolÿad.

Malwat feoz megh vÿzben, azzal moſd megh, es vgÿ nÿomd be az remeleth.

[I. 204b] Fenÿw vÿažth olwaž megh, kend megh vele az remeleth, hÿnch megh félwl têreoth Aloeffel, es nÿomd vgÿ be.

Ha penÿgh teortennek hogÿ az Remes megh Twžefwlefrêl twžefêdÿk, es nem êrêmelth is megÿen helÿere, Mÿngÿaraſt melegh vÿzben wtleffed. Annak vthanna: Szeekfwet, Malwat, len-magoth, feÿer malwat, Bakzarvo fÿwet fêž eožwe vÿzben, es mÿkor az melegh vÿžbêl kÿ kel, ezêkre wtleffed. Az vthan melegh Szeekfw olaÿal kend megh az Remeleth, es nÿomd be. Az félwl megh mondoth fweknek penÿgh az leweben, march Spongÿat. Ees têd rea kÿwêl. Ala fekwgÿek penÿgh haſſal.

Az Vefekzêl.

Az vefekben ÿmez Negÿ Betegſegh talaltatÿk, Megh twžefwles, Megh rckedes, Kelewenÿ, ees annak genÿetlegês Twžefwles Sebe. Az twžefwles kÿ tulaÿdonkeppen hÿwattatÿk vefek faÿafanak, igên rÿtkan gÿulad fél az vefekben, oka merth az vefek hufa mÿwelhogÿ kemenÿ zabafu, ſolÿaſth es chÿorgaſth kÿtwl az gÿuladas ležên nehezen bocÿathnak oda. Megh ležên Okaj mÿndazonaltal is olÿankor mÿkor wteftwl vagÿ eſeltwl az vefek megh romolnak. Awagÿ mÿkor az ket Ereke altal, melÿek az vernek Savoÿat az vefekben žÿiak, valamÿ fluxuſt žÿnak az vefekben. Az Twžefwlt vefeknek penÿgh ilÿen ÿeleÿ vadnak, Ieleÿ félotte nagÿ gÿuladas forrolagh, Nehez es vgÿan feol verê faÿdalom az veglê oldal chÿonth es chÿpê chÿonth keožêt valo hežagon. Melÿ faÿdalom az keožel valo helÿeket is kÿk az alfo

oldal chýont alat vadnak, az vekonýok alath, az Chýpeo es agýek chýont alath, el foglalýa, es zaggattýa. Sét [I. 205a] meeg az zémerém teftét is. Az kwlfé rezeý embérnek megh hwlnek, es az Terdnek el lankadafa erétlenédele, gyakor vizelles de nagy Nehezen es forroflaggal lezén. Elézér vekoný es Nyers výzelet ýw ký, az vthan temerdékb es vgýan mohos zabalú. Az Szeknek ménele is megh bantatyk es résten lezén. Az Has ettwl vgian megh terwl, zwnтелен valo febris vagyon, Imélges, Béféges, es gyakorta valo okadas.

Eledel | Effele nyawalýaban lewé embérnek igén puha agyon zwkzéggh fekwnný, es ellé nap lemmýt ne egýek, de azerth lok napokon ne ehéztefle magath, Merth az ehézes mýa az výzelet týztabba es erélbe lezén, ees nagyob chýpkedelefth mýwel. Annak **Ital** | okaerth, arpa kalat awagy arpa darat egýek lewelen. výzet igýek a melyben egý kis fa heat feoztenek megh. Sumázérent az Etel es ýtal vekonýon legýén az mýnt zýnthé egeb fele twzefwlezbén.

Oruolsagok | Legh elézér azerth Eret kel vagný affeol az mely feleol az twzefwlt vele vagyon, vagý az Terdeon vagý penýgh az Bokan. Az vthan lagý flaltromokkal, parlatokkal, kenefékkal, kýk azt megh hýwéflítýk kel gyogýtaný, melyeket ýrtonk oda félyeb az Maýnak es lepnek megh twzefwleferél. Ha effelekkel megh nem zwnnek, az Agýekra es az vekonýokra is képpélyéket kel vetný, es onnet ýo modon kel verth ký vonatný. Az vthan Spongiawal kel parlaný, de féleotte igén el kel ýlyenkor tawoztatný, hogý výzelet ýndýto orwoffagoth oda nem kel adný, Týztyto purgacyot sem ýo Neký adný, De gýeonge crýfteleoket be adhatný, melyet chýnálnak Malwabol vagý len magbol, awagy arpa kаланak ký fachýarth [I. 205b] lewebél, kýkheoz výola vagý Szekfw olayt kel ténný, de crýftelt igén kewetet kel adný. Férdét penigh es pilulakat effele embér féleotte igén el tawoztallon, Mýkor ozton az velenek twzefwlefe megh lassodýk, kýt ezén élmerný megh, merth ozton lok es temerdék výzeleth ýw ký, akkor ozton igén ýo výzelet ýndýto orwoffagokat is adný az Betegnek.

Abfcelsus | Ha penýgh effele orwoffagokkal megh nem zwnýk **Genýetlegh** | sem az faydalom el nem mulýk, es az beteg Nehezen es chýepegetwe es nagy gyakorta výzellyk. Ez annak býzonýos **lele** | yele hogý genýetlegh vagyon oth, ez mýa neha az vekonýok es agýek kérwl dagadas lezén, es rezketeffel valo Nehez beteglegh ýw az embérre. Azon kel azerth leonný az mýnth onneith **Oruolsagok** | az genýetleghét ký hozhaffad. Errél penýgh igén haznos

hogy fa olajos vyzben march Spongýath, es rea az vefere tewan azzal parolyad. Vgyan ezen dologra haznolok azok az orwol-
lagok melyeket yrtam oda feol az Maýnak megh genyetlegéfwle-
ferél. Az kelewennek penygh megh fakadala ha kelédelmes lenne,
mýngýaralth chýombort feoz megh vyzben, awagy kémenth,
awagy fekete gyoparth, es ennek az vyzet ad ýnnya, merth
ezéknek akarmelyk megh fakasztya, es az genyetlegét ky hozza
az vyzelettel eggýwth. Rutath is yo Mezes Borban ýnnya adny.
Arpa vyzet is Caffiawal eggýwt. Megh fakadwan ozton az kele-
weny, az genyetleghe ala vytetyk az vyzelettel eggýwth, es neha
vndoklagok awagy valamý rothadot hus ýw az vefeknek allattya-
bol ala az vyzelettel eggýwth.

[L. 206a] Az keleweny ozton megh wrefédwen az, Vicus Seb
genyetlegtwl, es ky tyztulwan, marad Sebélwles, merth az vele-
nek valamely reze rothadaffal ecczér ky etetéth, az meg nem
eppytethetyk sem be nem forrad loha, mywelhogy az vyzelet
azon zwntelen alta! folwan, nem engedý hogý ézwe forradhaffon.
Annakokaerth myndeltigh vndoklagoffan marad, ha megh nem
lyetyk gyogytaný, kynek yele ez, hogý neha genyetleghe, neha
taknyos Nyál ýw ky az vyzelettel egýwth, es ettwl az vyzelet
zawaros feyer lezén, hasonlo az Teýnek lawoyahoz. Gyakorta es
ýnkab vgyan myndenkoron, az kének az vefeben valo megh zor-
lafatul megh lezén effele feobeofwles, ky az é terhewel megh
teory az vefeth es ky ezý. Es ezert lokzor lattatoth ez, hogý az
vefenek hufa ees allattya igh el etetwen, mynth egý Erzenben,
vgý az vefeben belél eggýwth forgottanak az genyetleghe es az lok
ké. Az kynek azert vefeye Sebés annak az agyekaban nagy leleý
faydalom vagyon, De azerth zabadon bantafnekwl vyzelhetyk,
Nem vgý mynth mykor az hoyagh Sebés. Effele embér Eledel
hýdegh ytalt feoleotte igén el tawoztaffon, es azzonyallattal valo
kézféwlelth, kywaltkeppen ha ýmmar venlegre ménendé az
Embér, Nyerlet lemmýth ne egýek es zynte torkygh eleget se
egýek, Nehez emeztét es az ky feol fuualkodtath lemmýt ne
egýek. Myndén erés es chýpkédeo eledelt, Az ky laart chýnal-
hatna el tawoztaffon affele dolgokat is, mynth zomýuhozalth, nagy
ehézeth, munkat, haragoth, zorgalmatofkodalth, munkatetelt,
vigyazalth, es lok lowon valo yaralth is ne chýelekéggýek.
Vyonnan fwlt kenyeret egýek. [L. 206b] Apro madarachkakak es
kechke fyakat, kéwý halakath, folyo vyz rakyaýth, arpa kalath,
es teyel chýnalth lyzth pepéth zepén megh feozwe, ky vgyan
oruoffag is .Iuh teýet, es Týknak kéwer leweth, hýgh týkmonyat,
Gýwmélch felebél tengéry zéleoth egýek, Mondolat de megh

healtath. vȳzes bort igȳek kȳ kewelle zorȳto zabafu bor legȳen, kechke teȳet awagȳ Iuh teȳet awagȳ mondola teȳet ȳo ȳnnȳa. Valamȳ vȳzeletȳth ȳndȳt az olȳant mȳnd el kel tawoztatnȳ. Igȳn rȳtkan legȳen az fȳrȳdes ha lezȳen is. De az termezeth zȳrent valo hew vȳzekben ȳo fȳrȳdnȳ, ȳeleofben az Melȳ vȳz temfos es kenkȳwes, Hȳdegh vȳzben io feorȳdnȳ.

Oruolsagok | Vthȳ fweth mȳnd gȳȳekereftwl es tengȳrȳ zȳlȳt fȳz megh vȳzben, ezth aggȳad ȳnnȳa.

Mezes Borth igȳn gȳakorta agȳ ȳnnȳa.

Az ȳregbȳk fenȳw fanak gȳwmȳlchet tȳrd megh elegȳch ȳzwe Mezzel awagȳ Nadmezzel, ezt ad ȳnnȳ.

Talmolo fweth fȳz megh vȳzben, awagȳ veod vgȳan vȳzeth, ad azt ȳnnȳa.

Sarga dȳnnȳenek magwath tȳrd megh, Mezes vȳzben azt h aggȳad ȳnnȳa.

Vȳonnan feȳeoth teȳet Mezzel elegȳch eoȳwe, azt ad megh ȳnnȳa melegȳn.

Kechke Sawot es vgȳan mȳndȳn fele teȳeth ȳo melegȳn ȳnnȳa megh adnȳ.

Tengȳrȳ zȳleoth, awagȳ liquiriciat fȳz megh vȳzben, azt aggȳad ȳnnȳa.

[L. 207a] | Nephritis
Renum dolor. | **Vefenek faȳasarol.**

Az vefe faȳas, az vefeknek rettenetȳs kegȳeotlen kenȳodafa, awagȳ penȳgh az vȳzelet chȳewȳknek mȳnefenek, Eȳ faȳdalom vgȳan bele vagȳon zegeȳwe az vefekben, chȳak hogȳ neha az vȳzeletnek chȳeweȳn el hat az Chȳpeore es az zȳmerȳm tȳltre is. **Ielȳ |** Ennek faȳala nem vgȳ vagȳon mȳnth az Colicaban valo faȳas, melȳ az hafnak kȳzepȳn es mȳndȳn kerwletȳben nagy morogwa budofȳk. De az hafnak megh wreffwlefe bwȳn megh lewen, es az Izelek mȳnd el ozolwan is loha megh nem lallodȳk ez faȳas, de nagy kegȳȳthlenleggel az Erȳs hartȳat, melȳ mȳndȳn bellȳ reȳeket twdȳt, Maȳath, lepeth, es Szȳwet be takar az hafban, kegȳȳthlenleggel mondom zaggattȳa, kȳ mȳa mȳnd az bellȳ reȳek es az gȳomor feol fordulnak, es leg elȳzȳr Saarolth, annak vthanna Nȳalalth okadtath. Ennek ez nȳawalȳanak kezdetȳben az vȳzelet kewes, vekonȳ, es neha megh zorȳttatȳk, Annak vthanna Bȳlegȳs, temerdȳk es fȳwenȳȳs vȳzelet ȳw kȳ, es nagy forrolaggal gȳakorta kezȳrȳth az vȳzelefre. Ha az faȳo oldalra lezȳen az fekwes, lallodȳk az faȳdalom. Ha arra az oldalra az kȳ nem

faÿ, megh newekêdik az faÿdalom. Ennek ez kennak oka, [Oka
 lem az megh Twzelwles, lem az darabos veer, lem az temerdêk
 Nedweffegh, hanem chÿak az kê oka, kÿ valamenÿre nagÿochka
 es darabos lewen, mÿkor az vÿzeletnek chÿeweÿn megÿên, azth
 nagÿ erêzakkal kÿ terÿtwn es zaggatwan, zertelenwl kenoz. Az
 kÿk penigh lok wdêtwl kenzatnak effele vefe faÿaffal, azoknak
 vÿzeletêknek chÿewe annÿra megh terwl, hogÿ az **[I. 207b]**
 Nagÿ vÿ is bele ferne az lÿkaban, kÿ által ozthon aprolek kê,
 bantafnekwl mênthên megÿên, kÿ az elêt nagÿ kennal mênth el.
 Az kÿk penÿgh rÿtkan bantatnak effele vefe faÿaffal, chÿak
 akarmÿ kÿs kêwechke mÿa is, igên gÿêtrêdnek es kenozdnak.
 Igên Nehez az Colica faÿaftul ezt megh valaztanÿ.

Bakzarwo fweth az magwath, 3, 4. Apium magoth [Oruofsagok
 es vadvkémennnek magwath añ ÷ 2. ezêket hat lath vÿzben feozd
 vgÿ hogÿ fele el apaggÿon, zwrđ megh es abban ozton elegÿch
 vÿola Sÿrupoth, 3 j. s. az kÿnek fêleotte igên faÿ az vefeÿe
 haÿnalban ezth aggÿad ÿnnÿa. Ha penÿgh Telben vagÿon az
 velenek faÿafa, agÿ elêzêr egÿ Nehezek têrÿekêt megh eonnÿ, es
 az vthan ad az orwoflagoth.

Tÿk haÿat, 3 j, kapor olaÿth, 3, 3. olwazd êzwe ezêketh,
 melegên ebben march gÿapottath, têd az faÿo helre es pa-
 rolÿad vele.

Kapor olaÿth, Edes mondola olaÿth, añ 3, 2, Szeekfw olaÿth,
 3 j. s. Tÿkhaÿat, Recze haÿat, añ ÷ j, Sotalan vaÿath, 3 j. vÿazt
 az menÿ ehêz elegh, chÿnalÿ ebbêl lagÿ kenêth, es ezzel kennÿed
 az faÿo vefeth es az Agÿekoth.

Lo mentath, Fekete gÿoparth, Fodor mentath, Malwa leweleth,
 forralÿ megh vÿzben, ezzel parolÿad.

Buza lÿztêth, len magot, Bakzaruo fw magoth, keferw ba-
 both, kochÿordnak gÿêkeret ÿgên apron metelwe, Szeekfwet,
 mÿnd ezêkbêl chÿnalÿ lagÿ flastromot, kêld az vefere.

Kenÿer belt fêz megh edês borban, kêld az vefere.

[I. 208a] Harom lath Diaquillont kenÿ ÿrhara mÿnth Egÿ
 tenernÿre, ragazd az vefere, es mÿndenkoron oth vÿfelÿed, Sha
 megh zarad ilmeth megh vÿchÿad.

Petrefelÿêm têwet fel marokkal, kêmennmagoth egÿ kalan-
 nal, Tengêrÿ zêleot az fontnak Negÿedrezet, Liquiriciat, maffel
 latoth, meteld megh ezêketh es feozd megh maffel pÿnth vÿzben
 vgÿ hogÿ Negÿedreze el apaggÿon, zwrđ megh es tarch megh.
 Smÿkor faÿnÿ kezd az vefe, ebben elegÿch tÿzta feÿer borban,
 ees az Nap mÿnd ezth aggÿad ÿnnÿa, egÿebet ne igÿek.

Kémennnek gÿêkereth hafogas megh, feÿer Borban fêzd megh

eréffen vgy hogý lok lewe ne legýên, egy kalanban ad megh azth ýnnýa. Az vthan myndýarafth az Nofpolýanak magwat teord megh, es azon fele borban azt is ad megh ýnnýa. Annak vthanna agý ifmeth az kémenýés borban ýnnýa, ketlegnekwl haznal az vefe faýdalmarol.

Gýermékdýd zéld Dýoth mýkor meeg az bellé hea megh nem kemenýeodýk zenth Iwan hawaban végyed, zaporá fweth is keres. Az dýot lzeldeld vekonýon megh mýnth egy almath, es az vyzweo Alembiconban raký egy rénd dýot, mafréndeoth zaporá fweth. mynd addýgh rakýad igh, mýglen az Alembicon zýnthe megh telýk, véd vyzet, zéréz d egy palazkban, Mýkor az keo mýa az faýdalom el ýw, agý alkoholmalul ýnnýa ebben, igén réwýd wdên megh tagittýa az velet az faýdalom. Ez igén lok Embérekén megh probaltatoth.

Retkéth, petrefelméth, Bagolborlot, papmonýath, [I. 208b] porchýnt, feoz megh borban, ad megh ýnnýa az borat, az fwet penýgh keold az vefere.

Obfructio I

Vefeknek megh rekedeferél.

Az vefek rekedefenek kwlémb kwlémb fele okaý vadnak. Féwený, ké, Temerdék enýwes neduellegh, lollehet rýtkan awagý vgýan loha nem talaltoth[!] az, hogý az relth temerdék Neduelleg-twl chýak, az vefe myndénéftwl megh rekedne, de az féwentwl es kétwl igén gýakorta, kýktwl az vyzeletnek is ménéle megh **Féwený** tartoztatýk. Az Féwenýeok terémnek az vefenek bellé wregeben, kýnek allattýatul kemennýe es véréffe leznek az féwenýék es annak zýneth tartýak megh. Es onneth az vyzeletnek folyafanak általa az vyzeleth chýewékén hozatnak az hoýagban, **Ké** es igh lezén az féwenýés vyzeleth. Ha ennek gýogýtalara ýdeýen rea Nem gondol embér, wdéwel azok megh vaftagodnak awagý egymalban forradoznak az vefekben, es ké lezén beleoleok. Ith ozton az veletwl az wregeben be vettetyk, es mýkor ozton onneth ký mozdýttatik, az vefenek az rezet ahowa ragadwa volth zaggatwan, verés genýetlegéth chýnal oth, ký ozton az vyzelettel eggýwth ýw ký, es azth temerdeokke, zavarofsa, es fekete zýnwe chýnalýa. Az ké penýgh az vefeben ha kichýn, nem lok wdére az vyzelet mené Cýewnek eleýre megýên, honnet ozton Nagý erézakkal es faýdalommal az hoýagban elýk be. Ha penýgh az keo éregéckke, darabos es kemený, kéfébben megýên el, es az vyzeletnek chýeweýt nagý gýétreloommel zaggattýa. Neha penýgh

az vefekben is lokaigh oth [I. 209a] marad, mýkor éregfege mýa az výtzeletnek chýeweý nýnchenek anny tagallaggal hogý el mehetne raytok. De mýkor oztan abban megýen eleb eleb, rette- neteos nagý faýdalmath ýndýth, ýelélben mýkor az výtzeletnek chýeweýnek (mýkor) zýnthe az eleýben zal be. Sha onnet az ké megh teýr ílmeth az velenek wregeben, akkor az faýdalom ílmeth megh kýlfebbédýk. Ez ké azerth lezén newekédýk az lok féwen- nek ézwe gýwleletwl es eoýwe forradozafatul, ký nem mýnden- koron egýkoru, sem egý formaýu, sem egý zýnw. Az megh éré- kédeoth ké megh teoltý az velenek wregeth, es az féwennek zokot ký méneleth megh týltýa, es az velenek regý faýdalmýt vgýmýnt vgýan el fédeýý. lele az vefeben valo kének: Olý **I**leley Nehellegh vagýon az vefeben hogý az mýa az haat gerecz chýont alýghlag haýol megh, mely faýdalomnak kýwél lemmý dagadala nýnchen. Az vele faýas wdékeozben is el ýw neha vgýan az ké- nek bantafakýwlis, Nagý munka tetel mýa, awagý lowon ýgetes mýa. Verés výtzelet megýen penýgh ký, merth az keo az é nehel- legewel es nýomalawal, az veleth megh téry es megh sebélýtý, kýbeol lezén oztan az veréz výtzeleth. Az kének allattýa lezén az temerdék Enýwes Nedweflegtl, ký az verrel es az vernek Savoyawal mýnd eggýwt az vefeben be megýen, Mely Neha az Nýerleleghél, Neha az megh egéth feold termezetw Nehez ver- beol zarmazýk. Megh zérzé okanak mýndénék **I**Okay az kének mongýak leonný, az velenek modnekwl valo nagý hewfeget, ký az Nedweflegéket megh egetwen, megh zaragtwan, es megh ke- menýtwen, kéwe chýnalýa az temerdék [I. 209b] enýwes Ned- weflegéth, De azerth vgýan malis az féwennek es az kének letele- nek oka, merth ez lezén az Athýanak Nemzelekoran is, es ez olý érékés Betegfegh, hogý az Nemzefnek ýdeýen az Atýatul lezén, es vgýan eggýwth az velenek letelekoran terém az kýs gýermék- ben vgýan oth Annýanak Meheben. Ezth oztan wdéwel newelýk, az hewolkodas, es az Nappalý altuas ýeleolben hanýatta fél.

Févenrél es kérél az Vefekben.

Arena &
Calculus

Az Féwennek es az kének nyawalýawal[!] ýnkab bantatnak az ýdefék hogýnem az gýermékeok, Legh elézér azerth **I**Tanulagh mýkor az féwený vagý az keo bantaný kezd valakýth, mýngýa- ralth az veféyeth Scorpio olával kennýed. Az vthan ronthe fwet. Es ké ronto fwet, deakul ezt parietarianak hýiak, hew teglan melegýcd megh, es azzal parolýad, Awagý vgýan ezén fweketh,

feyer borban fonnjazd megh vagy fa olayban fonnjallad egy serpenyeben, es ezzel vgy parolyad. Sha az faydalom megh nem zwnyk es az Arena megh nem yndul, Belleo orwollagokkal is ely.

Oruolsagok | Chyukanak ala kapczyat terd porra feyer borban abban agy egy Nehezekkel megh ynnya.

Malwanak vyzeth elegych eozwe keronto fwnek kyth deakul Saxifragianak hynak, az vyzewel, Es Nadmezzel, Ebed elét ket orawal ebben agy ynnya.

Tanufagh | Nem kel megh zwnny az parlafoktwl, keneféktwl es kétéféktwl is, de ha azok nem fognak ozton haznalny, es nem yndul megh az feweny, Belleo [I. 210a] ytalokkal es Feordewel kel orwollany. Ezth is penygh ezédben végyed, az mykor az faydalom tarth, ees flaltromoth tez rea, myndenkoron keth flaltromod legien, ha eggyk megh hwl raytha, azonnal az malykath teod melegen rea, merth az hydegfegh igen zoryth, ees mynd az vefekben mynd penygh az vyzeletnek Chyevyben igen megh kellely az fewenth. Ha penygh ket flaltrom nem lehetne, meeg is meleg h ruhath tegy addigh rea mygh az flaltromot megh melegytéd, Az mely orwollagok penygh az vyzeletét megh yndyttak es az kewet megh rontyak, akkor kel adny mykor az nagy faydalmak el mulnak, az penygh vgy lezen mykor az ké ky yndul helyebél. Sha az ké igen oda ragadoth az vefehéz fok ytalt igen el tawoztas.

Férdé | Rontho fweth, ké ronto fwet, parietaria deakul, kapozta lewelet, kaprot, Iíthen fayat, Maffele ké ronto fwet kyt Saxifragianak hynak deakul, Szeek fw vragoth, Sarkerepeth, myndenykbél ezékbeol vegy egy eozwe marokkal, Madar kélelt harom latot, Len magoth egy latoth, kémeny magoth egy latoth, Anifum magot egy latoth, Bakzarvo fw magot egy latoth, vad kémeny magoth egy latoth, Malwath mynd magotul Maffel marokkal, Ezéket anny vyzben forralyad hogy harmadrezenek el kel apadny. Es vgy aranjozzad hogy mykor az betegét bele wltetéd, az kéldéketh feol erye, ezben feorézzed azerth Es chyak kepés zérenth valo meleg h legyen az férdé. Ebben ez feordében agy, Litontripon Iultini Imperatoris az kyt ennek hynak az patykaban, feyer borban egy Nehezekkel. Nem wl egy Negyed rez oraygh az [I. 210b] férdében, az faydalom el mulyk. Sha az zwkzegh azt kewannya, kecczér haromzoris bele mennyen az férdében merth ennel job orwollagh nem leheth.

Genciana gyekeret teord porra, wly az férdében ebbél fel arany nyomonyth elegych eozwe Negyed rez arany nyomatny Nad

mezzel, takard Oltjában, es ad megh énnÿ mÿkor az fêrdében wl, Egÿ napon kecczêr kel ezth mÿwelnÿ. De mÿkor ozton az Arena megh ÿndul Napjában chÿak ecczêr kel ozton adnÿ, mÿgh nem verês zabafut vÿzellÿk, akkor ozton megh zwnnÿel az orwol-fagh adaltul. valamÿgh penÿgh az faÿdalom raytha vagÿon, megh ne zwnnÿek, de az feordében mennÿên. Azonkeozben az vefeÿth populeonnal awagÿ Dealteaval keneld. Etele genge legÿên, Tÿk fÿ es apro kÿwÿ halak, Apro Madarachkak, Mÿndên Nÿers etelt el tawoztallon, Ianos kÿral fÿa ezzel orwolotta magath.

Kechke teÿben fêzd megh az Eb almat, kêld az faÿo helre. az kÿwet mÿngÿaralth elê ÿndittia.¹

Vÿ mazos fazekben tegÿ vÿ fenÿw magoth, de chÿak felÿgh teolched az fazekat megh vele, vÿzzel es borral têlch tele, fêzd vgÿ hogÿ harmada el apaggÿon, abban agÿ ecczêr vagÿ kecczêr ÿnnÿa. Az faÿdalom megh kÿnnÿebbeodÿk, az kê megh ÿndul, es eleb megÿên helybeol.

Szaraz lemonyának leweth fachÿard kÿ, elegÿch êzwe edês borral, ad megh ÿnnÿa. Ez kÿ wzÿ az fêwenth az vefekbeol.

Allÿu bogachkorot vegÿ harmath, gÿwch megh az eggÿket elêzêr, es mÿkor twzes lezên, egÿ pohar [I. 211a] feÿer borban

¹ Az I. 210b laphoz ragasztott levélesíkon az első kéz írásával az alábbi szöveg áll:

Kê rontho fwnek kÿth deakul Saxifragiának hÿnak az gÿêkereth, kÿmennek, petrefelÿeomnak gÿêkereth, egÿenlê mertekkel végÿed, Lapu gÿêkereth annÿth mÿnth mÿnd az harom fele. meteld aprora mÿndênÿketh, têd annÿ vÿzben az menÿ ahoz eleg, forrazd vgÿ hogÿ harmadzeze el apaggÿon, Ebben agÿ ÿnnÿa fel fel poharral reggel es eÿtwe, Sha ez vÿz ÿgên keferwnek tecczenek, Edês gÿêkereth vethecz kêzze az forradalkor valamenÿth akarz. Ha vÿ az Beteglegh, Nÿolcz Napra megh gÿogÿÿul az Betegh, Ha regÿ penÿgh, Tÿzên êteod napra.

Versoján:

Kÿmennek, petrefelÿemnek, Apiumnak fachÿard kÿ az leweth, ebben morfolÿ kenÿer belth, kêld az vefekre awagÿ az hoÿagra. Ez nem chÿak az vÿzeletêth ÿndittia megh, de az kÿweth is el tÿrÿ akar az vefekben, akar az hoÿagban legÿên. Bÿzonios orwol-fagh.

Sarga dÿnnÿenek têrd megh az Magwath, fêzd megh borban, tegÿ egÿ kewes Nadmezeth hozza, melegên ezth aggÿad ÿnnÿa, megh gÿogÿÿul ha vgÿan kêzel volna halalahoz is. Bÿzonios orwol-fagh.

lwld bele. Az malýkat is twzefých megh es lwld bele az borban. Az harmadýkat is azon modon, zwrđ megh az vthan, es ad megh melegén ýnnýa, ký ýndýttia az Feowenth. Probalt orwollagh.

Papmonýa fwnek az gýwmélchet megh anny megh ert zéleo-wel térd eo3we, Sha ket anny lezén az zéleo is ýo, igén eréffen eo3we téryed delaban, es egýnýhan napýgh had forýon eggýwth, az vthan zwrđ le es chýnald valamý Edenben, Ebbél valakýnek Negý lat nyomonýth megh ac3 ýnnýa, chýodalatolkeppen ký wzý az fèwenth, es megh týztýttia az veleketh. Matthiolus írýa.

Baber magoth, Temlot, Saarkerepet, Tarkonth, Szeekfw výragoth, Muftart, fenýw magot, parietariat, vérés bagolý borloth, vadmémenth, Retkéth, Apiomot, vad Apiomoth, añ 3 s. térd porra ezéketh, liliom olayal es kapoztanak ký fachýart lewewel elegých é3we flaltrom moggyara, Melegén keold az vefekre, ez chýodakeppen haznal.

Fýget týzénkettéth awagý týzénhatot metely ketté ketté, téd folýo vyzben fazekban es forralýad vgý hogý harmadreze el apaggýon. Az vthan Egý kenýernek az Belýt vayđ ký, téd azt félđ fazekban, az fýge leweth télch rea, es had rayta hogý fél igýa. Teod ozton molarban az kenýer belt; tegý ahoz Maffel lat íotalan ýros vayath, ket týkmonnak zekýt, Hat arpa zém nyomoný térét laffrant, téd eo3we iol ezéket, es chýnald ruhara flaltrom moggyara, téd az faýo vesere melyben az fèwený vagýon, Megh tagýttýa vtath az Arenanak hogý hamarab ala zalýon. Probalt orwollagh.

[I. 211b] Nyulnak veld ký az Belýt es myndén zerzamath, az hulath mynd zéréftwl bwréftwl vagdald aprora, Alembiconban véd vyzet ennek, ezth aggyad ýnnýa, ha igén erés volna az vyz hogý megh nem ýhatna embér, péryenek vyzewel elegýcd é3we, es vgý aggyad megh ýnnýa.

Kýs azzoný hawaban mýkor az hold telýk, igén haýnalban týzta wdén, zegý chýalan magot mynd harmatoftul, zarazđ megh arnyekon es teord porra. Ebbél vegý egý arany Nyomonýth, es Malolaban awagý ýo feyer borban ad megh ýnnýa enheýra de ket nappal az eléth mýkor az hold megh telýk, awagý penýgh mýkor megh výul az hold, Ezth chýelekekgyed myndén holnapban. legh eleozér zýnthé akkor aggyad neký, az mely holnapban rea zokoth ýwný, Malodczor az Mely holnapba rea zokot ýwný aggyad. Az vthan Nyolch awagý Týz holnapýgh aggyad, tébbe nem bantýa affele nyawalia.

Bakfwet, vad chýalant, Bagolý borlot, Pap monýath, zapora fwet, Chýaba ýret, Chýengéfwet, mynd gýekereftwl feyer bor-

ban megh kel feozny, hogy fele el apaggyon, ad azt háromzor ynnya.

⊖ Egy Nyulat eoly megh fuytwa, veld mynden Belyt ky, es vagdald feol egy fazekban, egeld porra twznel, Ehéz tegy porul Chyerfa leweleth. Negy latoth, Saxifragiat fel fontoth. vyola magot egy fontoth, porul ezeket elegych yol ézwe. Ebbel enheyra agy egy Nehezeket awagy Maffelet feyer borban megh ynnya. Az kyben ké vagion, teb porth agy annak megh ynnya. Probalt dologh.

[I. 212a] Pap monya fwnek térd megh az gywmelchyet, egy nyhan vttal teolch melegb bort rea es zwrđ le ilmet, ezert penygh hogy az Bor yz rayta maraggyon. Az vthan vagy Mezzel vagy Nadmezzel, chynald zepen lyktariom moggvara, ad ezt énný.

Vekoný feyer bort elegych ézwe keferw lapunak vyzewel, ha ezt adod ynnya, azth mongya Galenus, hogy az vesekben az Hoýagban is el rontya az kéweth.

Kemennek, petrefelemnek, Apiumnak fachyard ky az lewet, ebben march kenyer belth, melegén téđ az vesere (vagy) Es az hoýagra, az vyzeteleoth megh yndyttia es az kéwet is el ronthya.

Feyer fwznek lewelet teord porra, elegych ézwe chyereofnye fanak enywewel, ad megh feyer borban ynnya, el tery es ky wzy az kéweket es féwenyeket, az vesekbeol es Hoýagbol, megh is nyttya Chyewyth az megh zorult vyzeletnek.

Nyulnak vereth es az Beryth mynd Izérfétwl egezd megh egy fazekban, enheyra ebben Melegb vyzben agy egy egy kalannal ynnya, el tery Ees ky wzy az kéweth.

Vérés bagoly Borloth féz megh vyzben, annak az lewet aggyad ynnya melegén, megh tyztittya az veseketh, es el is tery az kéweth.

Mogyoro heat, Barazk magwa heat az ky Nem durancia fele, Chypke magwat, téđ porra ezéketh, es chynald mynd egy mer-tekre, mykor az vesek faynak, ebben oltyanban takarwa egy araný nyomot agy oda. Ha penygh mynden heten ecczyér oda adod is igen yo es haznos.

[I. 212b] Pynkéđ hawaban az Mezen vegy Tehen ganeth ky sem igen vy, de igen megh sem alzoth, az meny elegb ved vyzeth, mely vyz igen féleotte gonoz zagu lezen. Retket metely igen aprora, veld yo feyer Borban, es téđ az veréfenre. Ebbel ozton az Borbol vegy keth latoth, Epéry vyzet egy latoth, Lemonyanak ky fachyart leweth Negy chyéppéth, es az megh egéth Nyulnak az teb zerzammal eozwe, az mynth oda félyeb megh yrtuk ahol

ilyen yel vagyon \ominus abban az porban egy Nehezekét, Nadmezet ehéz awagy rofa Mezet tegy annyth az meny elegh, ad megh ezt ynnya. Ez chyoda fe orwollagh az kenek rontalara. Mert nemelyek ez ytaltul fel ora mulwa, anny keweckeket vyzelléttenek ky, hogy egy Tykmon hea megh telth volna vele. Ez megh probaltatoth.

Kemennek, keronto fwnek kyt Saxifragyanak hynak, es petrefelemnek ved egyarant gyekeréketh, kelerw lapu gyekeret annyt mynth mynd az harom fele gyeker, meteld aprora, es anny vyzben az ky ehöz elegh, forrald annyra hogy harmadrece el apaggyon, zwrđ le az vthan, es az meny liquiriciat akarz ez vyzben fēz megh hogy az kelerwlegeth el vegye, az kyn az Fēweny megh yndul ozton, ebbel reggel enheyra agy fel poharral megh ynnya. Eftwe is azon modon. Ha az Beteglegh chyak vyonnan valo. Nyolcz Napra megh gyogyttia. Ha penygh regy az Beteglegh, tyzēn eoteod napra gyogyttia megh.

Gyermékchenek.

[I. 213a] Sarga vyolanak olayat egy fontoth, Edes mondola olayt hat latoth, Feyer liliom olayt hat latot, Iros vayat Negy latoth, teret laffrant ket nehezekeoth, feyer vyzt fel fontoth, kapor magh olayth ket Nehezeket, Recze hayat ket nehezeket. Mynd ezekbeol chynaly kenē yreth, es legh vtolzor habary harom tykmony zekyt hozza. Sha az veseje fa y az gyermeknek, melegēn ezzel kennyed.

Laurus olayal kend megh elēzēr az vesejeth az gyermeknek, awagy ha alat az telteben vagion azth kennyed megh, es az vthan ymez flafromot chynald rea. Harom tykmonyat fēz megh igēn erēssen vyzben, azoknak chyak az zekyth Spicanard olayal tērd ēzwe, Eorwennek lewelewl, parietariawal, Saxifragiawal es petrefelyemmel, vgy hogy flaftrō moggyara legyēn, tēd rea ezth melegēn. Es az vthan, Machka tēwyfnek vyzeben agy hērpēgetwe ynnya, merth ez mynd az velekben mynd az hoyagban megh emezty az kēweth.

Kelerw lapunak vyzet igēn tyzta feyer borral elegych eozwe, ad megh ynnya, el rontya az kēweth.

Kének megh akadárol.

Ha az veebél az kévek az Hoýagban ala zálnak, es az kének nagýlaga mýa az hoýagnak nyakaban megh alnak, nagy vezédeleomben hozzak az Betegéth az fáydalommalis, de hogý nem is vyzelhetýk. Effeleth azért arczal feol kel fekwtný | Tanufagh vgý hogý az Tomporaý ýol feol alýanak, es myndénkeppen eréffen kel az betegét mozgatný, hogý az ké az vyzeletnek chýewýbél [I. 213b] ký effek, eréltetný is kel magat az betegnek ha leheth hogý vyzelýek. Sha meeg is az vyzelettel eggýwth az ké ký nem ýw, ílmet eréffen kel mozgatný az betegéth myndénkeppen.

Ha penýgh ez moddal vgýan lemmýt nem haznalhatný, chýewét kel az zémerém teftnek lýkaban be dugný, es azzal kel az kéwet az vyzeletnek Chýevýbél hatra nyomný, es vgý kel vyzeletýth megh ýndýtaný. Es mýngýaralth azon kel meltérkeodný ýtalokkal es myndén orwofflagokkal, hogý az ké megh romolýon az hoýagban.

Ha penýgh az ké az hoýagbol el ýw, de az zémerém teftnek zýnthe az kézepýn al megh, es megh lebéfýtuen az teftéth nagy vezédelmet akar hozný, feolwl az zémerém teftét lallan lallan meleg h vyzzel kel éttézný, mynd addýgh hogý megh vérélféggýek. Awagý az zémerém teftéth meleg h oláýban kel ténný, Es affele orwofflagokat kýk az vyzeletéth megh ýndýttiak ýo bwén kel adný, Megh is kel az betegnek hadný, hogý lok vyzeteletooth gýwchýén, azth ozton igén Nagý eréwel vyzelýe ký, Merth ez okbol gýakorta az ké ký zokoth efný. Ez Feordé | Oruoísagh penýgh félétte ýo arrol, mýkor az ké megh akad, nem is vyzelhetný. Folýo fweth kýnek olýan feýer výraga vagýon mýnt az harangh, az éregbýk felet, magat, gýeokeret, výragat mynd eggýwth zéggýed, magabol es výragabol chýnalý feordéth, es ebben wltefd az betegét, az gýeokeret penýgh azald megh meleg h twzhelyén igén hamar es térd porra, elegých ez port Mezes Borban, Smýkor az feordében wl az Betegh ad megh ýnnýa melegén, megh ýndýttia ez a vyzeletéth, ha az porban haromzor [I. 214a] vagý Negýczér acz ýnnýa is attul ýob, merth hamarab el ýndul. Ez igén feolétte lok embérekén megh probaltatoth orwofflagh. Apaffý lftwan ez orwofflagot magan probalta megh, es igén igaznak talaltha.

Vegezetre, ha lemmý forman ký nem ýwne az ké, ketelenleg h alath megh kel az zémerém teftét mecchený, de félwl kel megh mecchený akkorán mýnth egý Mak bele mehetne az lýkaban, Alol penýgh lemmýkeppen nem ýo megh meccený, merth

loha yol be nem giogýul, es myndeltigh azon megýén el az vyeleth.

Az Szémerém Telthéz ualo Chýevékrél.

Az Ferfý szémerém teltehez valo chýew, kýt feol kél tolný Ferfiunak ualo | az szémerém teliben, ha az zwkzogh kewannýa három modunak kel leonný, az wdének allapattýahoz kepélth, es az szémerém telnek is menýlegehez kepélth, Az eggýk týzén eoth vý nyomatný hozzu legýén, es ez legh temerdékb legýén, Malýk týzénket vý nyomatný legýén, es az elfénel ez valamýwel vekonb legýén. Harmadýk, kýlencz vý Nyomatný hozzu legýén, Es ez legh vekonb is legýén.

Azzoniatnak ualo | Az Azzonyallat Nemnek valo cýew ket fele legién, az Nagýobbýk kýlencz vý Nyomatný es temerdékb, az kýlfebbýk Het awagý hat vý nyomatný es vekonb.

Az Cýewék penýgh horgalok legýenek, de az ferfý szémerém teltehez valok horgalbak legýenek, hogýnem mynth az Azzonyallatnak valo chýewék.

Vefekben hogý Févený ne terémýén.

Tanufagh | Eztendében kecczér kel purgaciot vénný, Tawazzal es Eozzel, kýt igh chýnalý, merth ez igén haznos.

[I. 214b] Bezterczey zýlwat Týz zéméth, Liquiriciat egy nehezekét, Tengéry zeoleot egy Nehezekét, Arpath fel marokkal, venus hayat fel marokkal, Anifum magot egy nehezekét, kémený magoth egy nehezekét, Malwa magoth három nehezekét, ezéket egy font vyzben feozd megh hogý chýak harmadrece maraggýon az vyznek, zwrđ megh, tegý ahoz týz Nehezek vý Calliath, Egy lat výola Sýrupoth, Ebed elét egy orawal ad ezth ýnnýa.

Iegénye fanak Enýweben maffel latoth aztas megh yol borban, takard Ostýaban es haynalban Nýelefd el, igén ýo es haznos.

Chýalant agý Nýerfen énný, awagý zarazd megh es térd porra, ad azt énný akar myfele etelben.

Zanotnak magwat aggyad conny, megh týztýttia ez az vefeket myndén nedweflegéktwl, es Nem haggýa oth megh ragadny es kéwechkekke valtozný, Ebbeol penýgh keth vagý három Nehezekeoth agý, akar rola mezben porul, akar vyzben az melyben Rola Mezeth elegýtéttel.

Sarga Dýnnýenek magwat fész megh vözben, azt aggyád igén gyakorta az vözeth.

Nagy Malwat fész megh kappan leweben, tegy ahoz egy Nehezek vö vayath, es Mezet awagy Nad Mezeth egy Nehezekét, ebbél agy ýnnya ket orawal ebed elét egy fontoth megh melegén, féleotte igén týztýttia az veleketh.

Bel kérwl valo hartyanak megh [zakadafarol.

Peritonium
Siphac

[L. 215a] Az mely hartya Belél az halban myndén oda be valo rezeketh be takar, mykor valamý okbol, efebél vagy valamý ferwefbeol ez megh zakad, es dagadny kezd fén az Agyekban, de az Tékben meeg ala nem zalloth, ezth igén lyetwe megh kel gyogytaný.

Témýenth, Bdeliumot, Ammoniacumot, Sarcocolat, Acaciat, Glutinis pilcis, ezéket az patykaban talalod megh, igén erés eczetben habard eozwe ezéketh, de ezék mynd egy mertekre legyének, es myhelt eozwe chýnalod, mýngýaralth hertelen kend az zakadafra, es kéld altal ruhawal hogý rea zaraggyon. Az megh ferwét embér penýgh hanyatta fekwgyék, igén ýozanon elýén, es olý eledellel ne elýén az ký zelet zérezhetne halaban.

Szarka lab fwnek gyekeret térd eozwe eczettel, kéld azzal az zakadalth.

Egyk fele harom lewelw fwnek zenth haromlagh fwe neue, feyer chýépégelék vadnak raytha. Sarga az výraga, térd porra ezth, egy nyhan napýgh agy ez porban megh ýnnya Borban, enheýra reggel vgý mýnth fel kalanbelýth, megh gyogyttya.

Eoth lewelw fwet teorý porra, ad azt ýnnya borban, rea is keoffed az fweth.

Aprofele Eger fwl fweth, Talmolo fweth mynd gyékereftwl, Gezemyczenek gyékereth, Földy témýent péchýetés fwet, térd eozwe mynd ezéket hogý porul legyének, ebben ha ýnnya acz reggel enheýra, Awagy ha az zakadafra kétéd is, choda haznofok.

Kechke feyet mynd zéréftwl fész megh vözben, ad ezth ýnnya, myndén bellé zakadalth megh gyogyth.

[L. 215b] Nyulnak ganeyat chýnald eozwe Mezzel, myndén napon ebben agy egy Babzémnyth megh éonny, megh forraztya myndén ketlegnekwl, megh is giogyttia.

Elewen vakondakot halých ketté, azonnal kéld az zakadafra, es azon modon haggýad fekwwny agýaban Eotédnapýgh, az kétés penýgh raytha alýon, vgýan regý zakadafrolis ez igén haznos,

mých az Teokben nem zallot meeg oda ala. Ez pených igén megh probaltatoth orwollagh.

Tormentillat, kegöo Trang gyékeret, Fekethe Nadal fwet, Feýer malwath, Bakzarwo fwet, Thémýent, Galbanumoth, añ 3 j. Bolus armenuft 3 s. chýnald eo3we ezéket, es keold az zakadafra.

Sok Eb chýontoth eges megh es térd porra, kend megh Mezzel az zakadalth, es hýnch be félwl az porral vard yol be ruhawal, býzonnýal hýggýed hogý ha nagý zakadas vagyon is rayta, megh gyogýul.

Petrefelmét fész megh erés Eczetben mynd gyékerestwl leweleltwl igén ereoffen, keold az agýekara.

Gyermékchenek.

Varadýchot fel latoth téry porra, týkmon feýerrel habard eo3we, kend valamý vazonra, keold eréffen az zakadafra oda az agýekara.

Keserw habot eges megh es vegý abbol ket nehezékét, forrald megh lwrw vérés borban, térd é3we az vthan týkmon feýerewel es kend ruhara, kéld eréffen rea.

Béréknek lewelet fonnyazd megh vyzben, térd megh es kéld rea, týzénketteod napra megh gyogýttia.

[I. 216a] Kolnak az bwret nyuzafd le, kéld melegén az zakadafra.

Momordicanak lewelebeol chýnaltas olayth, azzal kend az agýekat, nagýot haznal.

Lo nyelw fwet teorý porra, ebben agý enhera egý kichýnt borban megh ýnnýa, é3we forraztýa az zakadaft, ýollehet elézér mýnthá myndén belýt ký tekerne ltolna vgý tecczyk, de eréffen megh kel kétný az zakadalth.

Vmbilicorum
Tumor

Az Kéldék 2 él.

Az kýs gyerméknak keoldeoke yeolben az mýkor el mecczyk megh dagad, kýth igh kel orwollaný.

Bechý fweth negý penz nyomonýt téry porra, elegich eo3we terpentínawal, kéld az keoldékere.

Keserw baboth eges megh, Lenbél chýnalt vagnat eges megh, vegý myndénýkbeol ket ket nehezekeot es térd porra, elegých

eoꝝwe tükmon feyerrel, kend ȳrhara akkorara mȳnth az daġadas, kēld rea erēllen.

Temloth, ȝ 5. Borkēwet ȝ 7, Azzu rofath, ȝ 10. eretlen galleſth, ȝ 2. ezēket teord meġh porra, es az vthan borral teord vġy eoꝝwe hogȳ oȳan ſwrw legȳen mȳnth az Mez. Ezzel kennȳed az keoldeoketh march Spongȳat Eczetben, fachȳard kȳ, es fēlw kēld azt rea.

Balha fwet tēry meġh, veld vȳzben hogȳ valamȳ ſwrwlege legȳen, kend ȳrhara, kēld az kēldēkre.

Balha fwet fenȳw vȳazzal elegȳch eoꝝwe, keold az keoldēkre.

Gyermēkchenek haſa daġadaſarol.

Tumor
Ventricis

[I. 216b] Ha az kȳs gyermēkchenek haſa es akar mȳ egȳeb tagȳaȳ daġadoznak, igh orwololȳad.

Faȳ awaġy feoldȳ Bozzanak zeod meġh az fwrtȳth, feyer borban fonnȳazd meġh, melegēn az gyermēkēth abban takarȳad, meġh apad ketfeġhnekwl.

Fekete gȳopart, Szeēkfwet, Szepezēlēt, fonnȳaz meġh vȳzben, es egȳ napon kecchēris azzal parolȳad. Sha vȳyan meġh puffadozot volna is, Nagȳot haȳnal.

Ha penȳgh chȳak az haſa, vaġy laba, vaġy karȳa, daġad, Rutath fonnȳaz meġh fa olayban awaġy Apiom magoth, azzal kennȳed, awaġy keoffed az fwevel.

Vekony faȳasrol.

[Lumbi dolor

Erdeȳ Eokēr Nȳelw fwet de chȳak az gȳēkereth, tērd ereoffen meġh es keold rea.

Marthȳ laput teory erēllen meġh, kēld rea.

Seruefrēl.

Egȳ Mezēly Mezeth vegȳ, meteld rakwa vērēs haġȳmawal, ves egȳ marok fot bele, fēzd eoꝝwe hogȳ ȳrre változtek, kend ruhara es keold rea, harmad napȳgh alȳon raȳtha.¹

¹ Az I. 216b laphoz ragasztott levélcsik rectoján az első kéz írásával az alábbi szöveg áll:

Žabot fēz meġh igēn erēllen vȳzben es tērd meġh az vthan

Fekete nadaly fwet mynd gyeokereftwl leweleftwl afd ky, ohayal teord eoꝝwe es ted egy fazekban, telch egetet bort rea, teret bechy Safrant vel bele, Bechy zappant, fa olayth, teolch rea es feozd erellen ezwe, az vthan kend valamyre es keld az Serwefre, tarch harmad napigh raytha.

Vers hagymath tery megh mofarban, mykor tered hynched lassan lassan rol lyztel, ezt ket ruha kezet keld rea.

[L. 217a] Nadaly fwnek gyekeret mofd megh es ronch megh, fezd megh ohayal es roz lyztel eggwt, az mynt twrhetu melegén keold az Serwefre.

Fekete wrém gyekeret teord megh ohaiban, ad megh ynya.

Harl fat eges megh, az holt zeneth ronch megh, zytald megh es habard olwaztoth haiban, Smykor az serwes rayta elyk az embere, ezth ha megh adod ynya, telyes eletyben loha az Serwes megh nem yndul raytha.

Az forras helyen valo Salatath mely mynd Telbe nyarban zeld es az vyz znen fen aal, Deakul ezt Lauernek hiai, cold megh ezth vayas forro borral, ezzel keoffed az Serwelth.

Harlfanak lewelet es laurea Baccat, az meny eznek eggyk feleny Themyenth, Fa olayth, Egeteth Borth, feozd mynd egyben ezeketh, ad megh ynya.

Harlfanak az elewen zeneben harmath tegy egy kys magas fazekban, telch egy kys ytal borth reaia, de az chyuprot yol be dugyad hogy az paraia ky Ne mennyen hanem egy kewelle had alyon raytha, ezt yo melegén ad megh enhera ynya, haromzor chyelekeggyed ezth, de myndenkor le fekteld vthanna valamenzér megh yllza es yol be takartald.

Bor leprwben ves Saljath feozd megh benne, es yo melegén keld az Serwefre awagy vyan varrald yol reaia.

Eczetes korpawal elegy kes feyer wrmeth az keoldekere, vard rea, alyon rayta harmad vagy Negyed napigh is.

Isthen fayat tery ezwe ohaial, keold az Serwefre.

yol, teolch rea egy ycze egeteth borth, o haia olwaz megh es feozd eoꝝwe mynd ezeketh, de vzet teolch keozyben es vgy keweryed, Fekete Nadaly fwet porul hynch bele az kewereskor, hogy ozton yol eoꝝwe chynalod, flaltrom moggyara kend ruhara, keld az Serwefre, harmad napigh raytha alyon, de mynden ketes vthan valamé kewes popyommal vagy Dealtheawal megh kennyed.

Versoja ures.

[L. 217b] O háyat, Fekete retkeoth, fa olayth teorý eozwe, kéfd az Serweire, ketfegnekwl megh gyögýul.

Az Hoia g 2 o l:

Es abbā lewē kérél.

Az hoýagh gyakorta bantatyk kétwl, Twzefwleffel genyetfegs kelewennyel rýtkan, de megh Sebéfweffel Neha. Az Hoýagban valo ké, Nagýlaggal, Allattal, Szýnnel, formawal, gyakorta kwleombeoz, es nem egýmodunak lacczyk myndénékben, es ebbél vagyon hogý az Nyawalýak is kwleomb kwleomb bantalth chýelekeodnek. Ennek okat myndénék legh ýnkab az temerdeok [Oka Nyers Nedueffegéth mongýak, ký az Erek által az výzelettel eggýwth az hoýagh wregebe be folý, melyben oth mýnth zýnthe valamýnek az léprwye le wíwen, es a helnek melegfegetwl megh zaradwan, lassan lassan kéwe lezén. De leoth ýnkab ez hýtwan faar (hanemha az hoýagnak nyaka igén zoroz awagy megh rekedeot volna) anny lok ideýgh hogýhogý maradhatna oth, Nehez azert ennek igaznak leonný, merth meeg az ver darabochkakis es genyetfegh, es oly lwrw réfth Enýwes Nyal mýnth az takoný, es annal fokkal temerdékb allatok is, ký folnak onneth az výzelettel eggýwth. Az hoýagban valo ké azertth vezén eredetéth az vefekbeol, Melý vefekbeol az fayas által be elwen az hoýagban az keo, hogýha eoregéchke az, oth mulath az hoýagban ýdeigh, es gyakorta oth is marad, es az oda chýorgo rutlagoknak hozza valo ragadalawal, megh eoregbeodyk vgý hogý igazan ké lezén. Ennek igaz volta ebbél tecczyk [L. 218a] megh, merth soha nem talaltatyk oly Embér az kýnek hoýagaban ké vagyon, kýth annak eleotte velenek fayafa nem bantoth es nem gyétréth volna. Séth az melý kéwet az hoýagbol ký mechnek, ha azt megh téryk, beleol mýntha belý volna oly maganak valo kéwet talalny benne, Es ez az a ké, ký az velebeol ýwth ala, kýnek mynd zýne, mynd allattya kwlémbéz attul az kétwl az melý kéwel be takartatoth félwl. Az Hoýagban valo kének býzonýos ýeleý ezék, Az Agýek chýontnal, az Szémerém tefth es az [Ilely Segh kézét valo hulnal, nemýnemw heaban valo budolo chýklandas. Merth akkor meeg ýgén kichýn az ké es kényw, de mýkor ozton megh eoregédýk, Nagý Nehez le fwggé teréh erzetýk, melý mýa, darabos vthon valo ýaras nehezen es nagý faydalommal leheth, annal is Nehezebben penygh az zékeolles.

Výzelefnék kewanlaga olý gýakorta lezén, hogý mynd vnos vntalan výzellený kel, es alýgh tarthatný megh is az výzeleteoth. Ees mýkoron výzellený kel, az výzelefnék folýala hertelen megh tartoztatýk, merth eleýben al az kê, kýnek okaert egý vegben nem výzelhetný, hanem tartoztatwa es zaggatwa zaggatwa, Es akkor az faýdalom¹ Neha mynd az zémerém testéth, Neha cyák az Makýat gýétrý es bantýa, es az faýdalom legh erélfben vagion akkor mýkor az výzelet el vegezédýk, Mýkor ýmmar az keo az výzeletnek ménefewel feol ýndulwan mýnthá ký akarna ménný, az Remeleth erélfen megh zorýttýa.² Az výzelefnék igýekézetýt kéwetý az Szek ménefenek is kewanlaga, merth az kének nagýlaga, mýnth zýnthé az hoýagnak nyakat, ýgaz vgý az veglé hurkat is ýzgattýa. [L. 218b] De Neha mýkor az kê az hoýagnak feollé rezehéz vagion ragadwa, ez megh mondot ýeleokben chýak egh is megh nem tecczýk nýlwan, es talaltatnak olý embérék, kýk myndén faýdalomnekwl lok ýdeigh el hordozzak az kéwet az hoýagban. Az výzelet feýer, temerdeok es zawaros, kýnek az alýa mýkor le wl az Edenben, genýetlegés vagý az Orban valo takonhoz hasonlo. Iollehét ez feolwl megh mondot ýeleokben, akkor is lok megh vagyon, mýkor az hoýagh nyakanak wrege genýetlegéfflen megh Sebeoleodýk, ký azokon lezén, az kýktwl az termezét, az az Nemzé magh ménthén megýén vgian akarattýok ellen. Awagý az kýk kurwalkodalok mýa megh veztenek. Ha genýetlegés lebéfwles vagyon az hoýagh nyakaban, lokkal az eleoth is az olýannak akarattýa ellen is meontén mént az Nemzé Magwa. Ha penýgh keo vagyon, annak elétté az olýannak igén faýt az veseýe, es az kéwet, výzelele koran ký nem výfelhette. De nagýob probanak okaerth, az výodat dugd feol az Seg lýkaban, awagý az zémerém testnek lýkaban az kéhéz valo chýeweoth told feol, az mý ketlegés es býzontalan volth, azt megh erzéd, es bizonyóffa lez benne.

Oruoflagok | Az vefekben valo kérél valamýth megh ýrtunk, mynd azok ýo orwoflagok az hoýagban valo kérél is.

Fa odvabá lako verébechketh melyezd megh, veld ký belýt es fofd megh egezzen, vgýan vgý Nyerfen ad megh énný, az beteglegéth megh gýogýttia telýelleggel, merth az megh termét kéweket ký výzeltetý, es az vthan Nem is haggýa megh tereomný.

Gem Nýelw fwet téré porra, borban ad megh ýnnýa.

[L. 219a] Baknak veret ad megh ýnnýa feýer borban. El téré

¹ Lap szélén: Obfva. (XVII. századi kéz írása.)

² Lap szélén: N. B.

az k eweth az Ho yagban, az vefeben is. El vez y fa ydalmath, az v yzelet n k y wz y, es t ebbe nem hagg ya oth megh ter mny .

Eoregh ch yganak fe yeben az mely k ewet talalz, v d k y es t erd megh, ad megh fe yer borban  nnya, el teor y az k eweth.

Venus azzon  k eldeoke fwet az g y keret ch yak, baba kalacchya fwnek is az g y keret feozd megh v zben, es Nadmezzel azt az g y keret aggyad eonn .

Mondolat, Mon orot, C ytrom magwat, t yzt ych megh az magwatul ez ket, es m yndeon ykb el veg  Egy Nehezek n yomon yth, vad keomen magot hat Nehezek eth, Saffranth ann yth, Malwanak magwat is ann yth, es Opiomot is ann yth, Fe yer belend fwet is ann yth, Apiom magot is ann yth, t erd megh m ynd ez ket. Es ol y Mezben k yt annak el tte az ta ytekatul megh t yzt ytottal, ch ynal y Trocifcolokat, M ynd en reggel harm ynczhat arpa z em az m ynyt megh n yomna, annyt ag y megh  nnya Mez l erben, vag y Mezes v zben.

Apiom magoth, Anifum magoth, petrelel em magot a n 3 4. Saffrant, 3 j. s. ko t ew ylfet, vadvk emeny magot a n 3 j. s. fe yer borlot 3 j. teord megh ez ket es eleg ych  zwe azzu z eleobeol ch ynalt borral es v zzel, awag y ha az n ynchen Edes borban eleg yched es ad megh  nnya, de enhe yra aggyad, es eg y Nehezkeot ag y  ccz er eccz er megh  nnya.

Madar k elelt, Saxifragyat, Faheat, venufa zsony ha yat, liquiriciat, a n 3 j s. Sarga d ynnye magoth. Spargat, a n 3 j, t erd porra ez keth, borban ag y ez porban  nnya.

[I. 219b] Eger t ew ylnek g y keret, Sparganak g y keret, es k emennek g y keret, t yzt y cd yol megh ez ket, v ld folyo v zben ket oraigh hog y oth megh lag yulyanak az vthan mold zep en k y, es m ynd enykb el eg y arant teg y eg y fazekban, es az fazekat t elch tele folyo vag y forras v zzel, teztawal tapazd yol be f elwl az fazekat de az k ezep yn feolwl hag y eg y l ykat, t ed az twzh ez es feozd m ynd add ygh hog y harmad reze el apagg yon, v d k y az twztwl, ebben m ynd en reggel heted vag y N yolczad nap ygh. enhera fel poharkawal ag y Megh  nnya, es Negy ora mulwan eg yek ebedeot vthanna, Ennek nag y haznalattyat  lmer ed megh.

Gyerm eknek.

Ha az gyerm ekchenek k e vag yon az Ho yagaban nag y Lelek fa ydalma vag yon, es az v yzeletyt chak ch y p eg ety vekon yon, v zell yk, v zket az tezt echkeye es Meredwe aal. Legh

Tanufagh | eléžér hogý ezéket latod, mýngýarafth mýnd eteleben ýtalaban az gýerméknek, Basa rofanak gýékeret ves porul. Ez igén nagýot haznal neký, Es mýndén napon zep meleg h vyzben férézzed, az férdeben penýgh ilyen orwoflagoth agý Neký. Témýent es Madra fwet téry egýenlé mertekkel megh, ezt Mezzel elegých eoazwe, reggel es eftwe is egý mogýoronýth agý ebben megh éonný.

Oraoisagok | Heth nýers dýokat mýnd heaftul téry megh eréffen, par hagýmat ímet egý marokkal, Ez ket felenek fachýard kj az lewet es zwrđ megh, hetednapýgh az gýerméknek ad ezt ýnnýa, es mýkor el akaryak alutný, az testéckkeýet, az Monýaýt. es az Seggý es Monýaý keozét valo hulth. fa oláyal meleggel kend megh. Býzonýos orvoflagh ez.

[I. 220a] Kakuk fwnek magwat fézd megh vyzben, parold azzal az hoýagath.

Mondola fanak Enýweth, ad megh borban ýnnýa, el ýndýttýa az kéweth.

Ha penýgh az ké megh akad, fekwld hanyatta, es az Terdeýt fél vonafd vele, es eréffen mozgaffad ideltoua hogý az ké ýnkab megh ýndulhaffon benne, awagý penýgh nýomd az Chýewel vyzza Neký.

Inflamatio
Velicae

Hoýagnak Twzefwleferél.

Az Melý twzefwles megh eolý az Embért, noha lokan azth mongýak hogý az hoýagh kérwl vagýon az, De affele twzes dagadas, nem lezén az hoýagban femmýkeppen merth az hoýagh vekoný es vernekwl valo, haneem lezén az Remel nýakanak Musculufaban, az az, abban az hulaban ký elé erekkel es ieley | ýnakkal vagýon. Ez Nýawalýaban vagýon forro erés betegleg, az zémerém testh es az Segh kézét valo hus, zaggato faýdalommal es forrolagal gýétretýk. Az vyzelet nem mehet noha ýgén érémelth kewan es térekédnek vyzellený az Betegh, Az Szeknek ménése is megh zorýttatýk, merth az vegfé nagý hurka az Twzes dagadafnak nagýlagatul zorýttatýk es az agýek az vyzeletnek lokalagatul mýnd az kéldékýk ký terwl. Az zémerém testben melý chýewét feol zoktanak tolný, azt lem tolhatný fél az nagý megh zorulaférth, lét vgýan vezédelmes is volna azt erézakkal chýelekédný, merth ez Nýawalýa gýakorta vgýan magatulis holt hulfa változýk, kýbél ozton loha lenký meeg megh nem gýogýulhatoth. De ha megh genýetlegéfédýk, akkor mýndénék ýnkab megh Nehezédnek, ký ha megh fakad.

az genyettegh ky folwan, az dagadas [I. 220b] megh apadwan es az lok vyzeeleth ky mēnwen, megh lallodnak myndēn gyētrelmek. Az genyettegnek ky chyorgala vthan, az Remelben veltgyes vndok Seb hely marad, kybél az temerdék vyzeelettel eggwth ozton Neha verēs ewellegh, Neha bélegēs genyettegh es bwdēs yw ky, mely az vyzeeletnek fenekere ala zal hogyha valamiben megh fogod az vyzeeletoth. Ez Nyilwan lattatoth, hogy effele genyettegēs vndoklagh, az zēmerēm telth es az Segh keozēt mely hus vagyon, azon fakadot ky, es Neha az vyzeelet is azon ywt ky, Neha penygh az Segh lykon.

Effele nyawalaban lewēnek legh elēzēr is az I. Oruofsagok Terdēn a kel ereth vagny, az Terd haylala alath, awagy az Boka ereth kel megh vagny. Mynth egyeb megh twzelwleiben is, ebben is az eledel dolgabol ahoz kel magat az Betegnek tartany, Bor ytaltul telyelleggel oya magath, hanem Fa heas vyzet ygyek.

Inneth kywl oly dolgokat kel rea tēny chynalny az melyek az faydalmath megh enhytik. Annakokaert Fa olayban kaprot, len magoth, rutath es Malwat fēz megh, es melegēn ezzel kennyed. Semmykeppen penygh hydegh orwolaggal Ne yilefled.

Nagy faydalomban, Opiomot, Myrrhawal es Saffrannyal yo eggwth gyapotra kenny es az Seg lykban tēny.

Len magoth, fenum grecomnak Magwat, Apro malwa gyekeret feoz megh vyzben, es abban az vyzben wleffled az betegeth, lha lehet oth huddozzek. Mywel hogy penygh az hoyagh eretelen az vyzeeletnek ky bochyatafara, az Betegh lallulaggal nyomya az Agyekot, de ne felletteb hogy az faydalom megh ne eregbeggyek.

[I. 221a] Hoyagnak meg lebefwleserel.

Az Hoyagoth es az vyzeeletnek chyeweyth neha foglalya el Sebefwles, melyel az bellē hwreochkeye bantatyk es gyētretyk. Lezēn penygh, neha az kēnek ragafatul es terefetwl, Neha I. Okay az Elēs vyzeeletwl melyet zeorzeoth az lok bornak ytala, es az feleotte melegh etel, vagy az Chypkēdē es Sol nedwellegnek ēzwe elegyēdele. Ennek myndēnykebél valamenyre temerdék lezēn az vyzeelet, es Neha verrel, Neha kichyn genyetteggel elegyēdwe valamē Bērēchkek, vagy hal hea, vagy valamē korpa zabafuk ywnek ky eggwth az vyzeelettel. Toabba, az vyzeeletnek chyeweiben lewē lebefwlelwl, vagyon az faydalom I. Ielēk az vese es az agyek keozēth, es az genyetteg vekonyon lab az vyzeeletben mynth egy hay zal. Az Hoyagban valo lebefwlelwl

penygh, az vyzelet nem tartoztathatyk megh, de vnos vntalan vyzelný kezérýth, es effele nyawalýaban lewé zýnthé igyénéllen feol nem alhat. Veghetetlen es féleotte nagy gyétrelém bantya az hoýagoth, az agýekot. Es az zémerém Tefth es Segh keozét valo hulth, es annalis legh nagyobban, az mykor vyzellyk. Effele megh lebéfwles igén gyogyulhatatlan nyawalya, Merth mywel hogý az vyzeleth erés es myndenkoron ery es ezy nem haggya lemmýkeppen be forradny az Sebeoth. Es noha yolleheth igaz eleget vyzelhetyk embér twle, de myndenkoron az vyzeletben megh marad az hoýagban valamý kewes, mely myndenkoron az Sebéth ezy. Az Hoýagh es verek Sebéfwlese kézéth ilyen kwleombfegh vagyon, Ha az Vefe Sebés, az vyzeletnek azzal bantafa nýnchen. De ha az hoýagh Sebeos, nagy Nehezen es ferrofaggal [L. 221b] lezén az vyzelles, mynthá vgyan megh egetne. Es az zémerém Tefthis feol meredwe aal myatta, Oly nagy kennya vagyon penygh mynth zýnthé az gyermék zwlé azzonýallatoknak zokoth leonný.

Oruolsagok | Apro Chýgakat mynd heaftul téry megh, de elézér megh egesfed, ebbél vegý Negý rezth, Eretlen chýer fa gubaýat is teorý megh, es ebbél vegý keth rezth, téréth borlot vegý Egý rezth, ezéket elegych eoze porul, hýnch rea az Etelre, ad megh eonný akar my fele etel kézéth. Smegh giogyttia.

Talmofo fweth teorý porra, véd vyzet is az fwenek az porat veld az vyzben, ad vgý ynnya.

Vizý Tékeoth teorý porra, de chýak az gyékereth, ad megh vyzben ynnya.

Szamar Teýeth vagý kechke teýet agý myndén reggel három latoth ynnya.

Papmonýanak az gywmélchet térd ézwe feyer Maakkal, vachýora vthan keth orawal ezt aggyad megh ynnya, egý Nehezék nyomonýth ecczér.

Feyer lépéth zéleot agý eonný. Az vborkanakis magwat heald megh teord megh Teýben, es azth ad megh ynnya vnos vntalan.

Mumýat kechýke Teýben agý megh ynnya.

Az faydalomert ez is zwkzegés, hogý Neha Neha az Chýewén (kýt Deakul Catheternek hýnak) zwkzegés az hoýagban orwoflagot be teoltený, vyonnan feýth Teýet, awagy Azzonýallat teýet, vagý rofa olayth. Ha lemmýt effelet nem kaphatnal, týzta zep Melegh vyzet is yo bele bochyataný, yelélben mykor igén ezy az hoýagot vyzelet vagý valamý rutlagh.

Az vőzeletnek Nyawaliaý ezék: Az vőzeletnek mod nekwl valo kő ýwefe. Vőzeletnek megh nem tatoztathatafa. Vőzeletnek nem mehetefe. Vőzeletnek nehezen valo mēnefe. Vőzeletnek verrel valo mēnefe awagő penőgh genőyetleggel.

Vőzeletnek emeztetlen kő mēneferél.

Diabes
Tranlitus

Vőzeletnek modnekwl el mēnefe az, mőkor őzők az Embēr, es chők el sem változók hanem hamarlaggal kő huddoztatők.¹ Az kőknek hafok vagő egőeb Telték, vőzes Nedwellegnek Iokafawal [!] fél dagadot, azoknak vőzeleték nagő rohanással fokkal tēb őw kő, hogőnem mőnth megh őttanak. Lattatoth ez, hogő egő temerdék kēwer Embēr effele beteglegben eswen, Nyolcő Napiglan valo lok huddozas mőa, chőodalatos igēn megh vekonődot, es az hus le elēth rola. Az kők azerth lokat őznak lokat is huddoznak. Ez lezēn tulaýdon az vefeknek nyawalyāyatul, melő vefekben nagő hewlegh, awagő fél gőuladot Nedwellegh be ragadwan, az vernek Sawoýanak hozza valo őywafara feoleotteb kezēritő az vefeketh, Melő azerth, mőwel hogő erētelen az megh tartafra, mingőaralth az hoőagban őw ala. Toabba, az eges Tefth leley az zomőufagh es nagő hewlegh mőa, el emeztēdők es megh zarad. De ez vefek mőa lēth nyawalia igēn rőtkan lezēn.

Teýnek Sawoýath igēn őo őnnőa. Awagő megh Oroolsagok lawanődot Teýet is őo. Arpa vőzeth es gőwmēlchēt Eledel őo ennő, de az kőnek hewlegbēl vagőon ez Nyawaliaya.

[L. 222b] Fēldő gőlyőztakat rola vőzzel tērő eoőwe, flaltrom moggőara kend ruhara, keofd az vefekre es az hatara.

Sawanyu pomagranatnak lewet fachőard kő, azth aggőad őnnőa.

Galnanak fachőard kő az leweth, azt aggőad őnnőa.

Porchőnnak fachőard kő az leweth, es veoreos Borban ad megh őnnőa, de affele porchőnnak az kőth ver őndőto porchőnnak hőnak.

¹ Az I. 222a laphoz ragasztott levélcsík rectoján az első kéz írásával az alábbi szöveg olvasható:

Az vőzelető Embērnek egő Nap eltyőgh ha Hacczor megőēn, őgag vőzeles ez, de ha tēbzēr megőēn, vagőon az valamő gonoz vetēktwl.

Beka lenchyet, Salatát, Szélének leweleth rofa Eczettel téry eoꝝwe, keofd az hafara, az kældéketwl fogwa mynd ala az agýekaygh.

Arpa lýztéth, Eczetéth, rofa olaýt, elegých éꝝwe, zýnthe az kéldeoke arant keofd által az hafan.

Arpa lýztéth fzol[!] marokkal, zeolé lewelet is fel marokkal. Feyer fwznek az fwrtýbél mynd leweleſtwl fel marokkal, Gezemyczet fel marokkal, pomagranat heat harmad fel nehezekét, porchýnt egý egeꝝ marokkal, Bifalma magwat egý Nehezekkel, zaráz vérés rofath Maffel marokkal, ezéket forrald mynd addýgh výzben hogý mynth az Meznek anný fwrwlege legýén. Az vthan chéz tegý keth lat rofa olaýt, zédérnek ký fachýart lewet egý latoth, ílmeth forrald vyonnan megh, ebbél chýnalý flaftrómoth, keofd az hafara es Agýekara, Ha penýgh ragado flaftrómoth akarz chýnalný, tegý eheoz Fenýw výazth, týzta výazt is, kend ýrhara es vgý tegýed rea.¹

Tanulagh | Effele nyawaliaýu Embér, fekwgyek veztegh agýaban es takarýa be magath, az labáýt tegýe meleg h výzben, annýra hogý oth megh ýzzaggyon eréſfen, Merth az verýtekén ýgén ký megýén effele nyawalia.

[I. 223a] Hýdegfegbél effele Nyawalya igén rýtkan elýk, De affele ha leonne, meleg h teorlelékkel es parlatokkal kel affelet taplalný, leg h ýnkab penýgh feordéwel.

Dyamnes
Scurria

Výzeletnek megh nem tartoztathatarol.

Ezth magýarul alaya huddozafnak hýiak, ký vgian akarath **Okay |** es myndén erzekeonlegnekwl megýén el. Lezén penýgh attul, hogý az Hoýagnak Nyaka ýgén megh oldatýk, es az Inak kýk annak Nyakanak Erés hufayban vadnak, le zakadnak, awagý magýarul az mynth zolunk, az Gutatul megh wtetnek. Ez neha lezén wteſtwl, Neha eſeſtwl, Neha megh hwleſtwl, awagý valamý chýorgaftul ký oda chýorgoth. Az kýk Almokban magokat megh huddozzak mynt az gyermékék, azoknak nem guta wteſtwl leot, hanem chýak megh lagýult az Hoiagok nyaka ký fem lokafogat, fem chýpkeodé voltath az výzeletnek el nem

¹ Lap szélén az első kéz írásával ez a bejegyzés olvasható:

Apró boýtorýant kés zachkóban, es o borban fészd ýol eréſfen megh hogý harmadreze el apaggyon, ves egý kis Sot bele, es ezth aggyad ýnnya.

zenwedhetý, yleolben az mýkor almokban az Elteté Erek le chýendezwltenek es lassan munkalodnak.

Swlý Dýznot egés megh, vegý az poraban három I Oruoisagok nehezekeoth, Apro Boýtorýant keth latoth, Az Melý vekony nartya az Týknak halaban vagyon egy latoth, týmporald eozwe ezéketh, Smýkor alunný megýén ad megh eonný.

Kakafnak gegeýet egéfd megh es térd porra, ezt aggyad meleg h vyzben enheýra ýnnýa.

Rokanak monýaýth zarázd megh teord megh, igén ýo borban ad megh ýnnýa.

Egereth Nýuz megh, lwd megh es ad megh énný.

[I. 223b] Lo mentath, Mýrrhat, teorý porra, vachýora elét ad megh vyzben ýnnýa.

Harom lud Nýelwet feoz megh három napon egýmal vthan, myndénnap eggýket eggýket ad megh eonný.

Vad rutanak magwat térd megh, három nap egý mal vthan ad megh etelben énný.

Apro Boýtorýant téry megh, smýkor alunný megíén agý megh ýnnýa egý Nehezekeoth borban.

Týknak az halaban valo vekony bwreth azald es térd megh, egý Nehezekeot agý Borban ýnnýa.

Fekete kechkenek, akar Iuhnak, akar Býkanak az hoýagat zarázd megh es teord porra, mýkor alunný megýén vyzes Eczetben ad megh ýnnýa, chýoda igén haznal ez affele nyawalýarol.

Dýznonak awagý vad kannak hoýagath lwd megh, ýnkab azald megh, térd porra, ad megh borban ýnnýa.

Nýulnak agýa veleýet ad megh borban ýnnýa.

Kechýke gédélyenek twdeýet ad megh eonný, awagý flaltrom moggýara keofd rea.

Rutath, Calstoreumoth, Máknak keopwýet, zederýet, Thémýent, feozd megh ezéket borban, ad azt ýnnýa.

Makkoth egý latoth, Thémýent harmýncz nehezekét, affzu coriandrum magoth týz Nehezekeoth, Bolus armenuith Týz Nehezekeoth, gummýt týz Nehezekeoth, térd porra ezéketh, reggel agý megh ez porban ýnnýa három Nehezekeoth borban, Eftwe is azon modon annýt agý ýnnýa.

[I. 224a] Kechkenek hoýagath awagý Iuhnak egéfd megh es térd megh, lo mentath, zederýet, ezéket mynd egý mertekre térd porra, ezékheoz Nýulnak monýath is azaly es azt is porra teorýed, mýkor ozton alunný megén igén ýo borban agý ez porban maffel nehezekét megh ýnnýa eftwe.

Mentath, Eokér farkath, rofath, Maknak képwýet, vegý

mýnd egy aranth, feozd megh vÿzben, azzal mollad az agÿekat es zÿmerÿm telteth, az fweth penÿgh fachÿard kÿ es kÿfd mÿndÿnwth rea.

Ischuria
Supprefsio

Vÿzeletnek nem mehetelerÿl.

Vÿzeletnek megh allafa es Nem mehetele az, mÿkor annÿra megh reked az vÿzeleth, hogÿ lemmÿ abban kÿ nem ÿwhet. Ennek okath Galenus mongÿa leonnÿ gÿakorta, az Hoÿagnak erzekeonlegenek megh vezeleth, kÿ mÿa Nem erzÿ magath hogÿ megh telÿk, es az kÿ huddozaira lemmÿth nem igÿekeozÿk. De a bÿzon dologh hogÿ valamÿgh az vÿzeletnek Nÿtoth zabad vtha vagÿon (mÿnth azokban az kÿk kÿnek okaerth megh mecczette- nek) mÿndÿn kezÿrÿtelnekwl is ala zal es zabad akarattÿan kÿ ÿw. Az vÿzeletnek azerth nem mehetelenek chÿak ez egy Oka |oka vagÿon, az Megh rekedes: Ez penÿglen, awagÿ az vÿzelet chÿeveÿnek eleÿth, melyek az velekbeol az hoÿagban ÿwnek, awagÿ az hoÿagnak Nÿakat tÿlthÿ es rekeztÿ megh. Ha az vÿzelet chÿewÿnek chak eggÿk reked megh (merth kettÿ az) akkor megh nem reked az vÿzelet, mert az malÿk chÿevÿn ala megÿÿn. De mÿkor mÿnd az kettÿ megh zorÿttatik, az lezÿn leleÿ | ozton az megh rekedes, kÿ [L. 224b] ebbÿl megh lacczÿk, mert az betegh mÿnd az ket veleÿet faÿdalÿa, az vekonÿanak nagÿ Nehellege vagÿon, Ees azonkÿzben mÿndÿn feleol nagÿ faÿdalommal valo gÿÿÿtrÿdefe, vÿzelelnek kewanlaga chÿak egy chÿeopnere lÿnchen, az Agÿekaban lemÿ faÿas lem dagadas nÿnchen, es ha vgÿan nÿomogatod is affelet nem erzes oth, az hoÿagh wres, vgÿannÿra, hogÿ az Ezwlth Chÿewÿt fél bochÿatod is az zÿmerÿom teltnek lÿkaban, vtanna lemmÿ vÿzelet kÿ nem ÿw. Az hoÿagnak penÿgh Nÿaka ha mÿkor megh reked, es az vÿzeletÿth nem bochÿattÿa el, akkor huddozaira valo kewanlagh nagÿ vagÿon, es nagÿ igÿekÿzeth az megh gÿwlt vÿzeletnek lokalaga mÿath, az Agÿek megh terwl es faÿ, es ha az vas awagÿ ezwlth chÿew ekkor feol bocÿattatÿk az hoiagban, vgÿan rohanaffal lok vÿzelet ÿw le, kÿ kÿnwlfegere lezÿn az Beteg- nek. Az vÿzeletnek chÿeweÿnek eleÿkben valo megh rekedes, lezÿn az Eoregeochke kÿewektl kÿk oda ragattanak, De rÿtkabban az temerdÿk Nedwellegÿektl, vagÿ az Darab vertwl, annal is rÿt- kabban az megh Twzelwleÿtl vagÿ az genÿetleÿtl. Az hoÿag- nak Nÿakaban lezÿn gÿakorta vagÿ az kÿtl, vagÿ az benne Newekÿdÿt hultul kÿ oÿan mÿnth egy darabos zÿmÿlchÿw,

rýtkabban az temerdék Nedwellegtwl, vagy az genyetlegtwl, vagy az darab vertwl. Ezék penygh lokaýgh megh nem maradhatnak az vthon, de az vzeletnek kezérytelebeol mynd eggýwt az vzelettel ky kezéryttetnek ýwny. Egy harmýncz eztendés Embér lattatoth, kýnek hoýaganak Nyaka megh rekedét volna, az vzelety vnos vntalan az kéldeoken folt ky egýnyhan holnapigh, [L. 225a] myndén dagadalnekwl, es az halnak bwreben valo myndén vyznek gywlele nekwl, es myndén egellegenek bantala nekwl.

Chýeréfnye fanak enywet ad megh feyer borban | Oruofsagok ýnnya megh nýttia az vzeletnek chýewýth, es az my oth lezén, ky wzy onneth.¹

Arpat feoz megh vyzben es kémeny magoth, ad megh borban ýnnya, el ýndittia az vzeleteoth.

Vizy Mentath, papradnak gyeokereth, kéronto fwet, forraz megh borban, ted valamý Sachkoban melegén az Agyek chýontra, el ýndittia az vzeletéth.

Apium magoth es kapotnakot fész megh borban, ad azth megh ýnnya.

Péryeth es Talmoso fweth feoz megh borban, ad megh azt ýnnya.

Swl dýznonak béreth gyvch megh, fwlteold azzal, ha ké mya nýnchen az vzeletnek megh allafa, el ýndittya.

Kaproth agy megh borban ýnnya, es lagy flastrom moggýara keold az kaproth az agyek chýontra.

Chýmazokath téry megh, az vzeletnek lýkaban az zémerém teltben bochyald be, el ýndýttia.

Mondola olayth agy ýnnya, es az zémerém teltnek is chýewýben azt télchýed.

Baber magoth, Fenyw magot, Foghagymat, ezéket korpawal térd eoze, teod meleghe teglara, borral hýnch megh, ted az Agyek chýontra melegén.

Zapora fwnek gyékeret feozd megh borban awagy Mez lérben, ad megh ýnnya.

[L. 225b] Tatoryan magoth annyth mynth egy kalanban ferne

¹ Lap szélén az első kéz írásával az alábbi szöveg áll:

Egy kalanban az men... vthý fw magwa... terne, ad meg meleg... borban ýnnya vgi... vgy tétretlen, el ýndittia hértelen e... azonnal.

A kipontozott részeket a lap szélén a könyvkötő gyaluja levágta:

téry megh len magot is tegy egy Nehezekeot hozzaäya, Borban ad megh ynnäya, el yndyttia az vÿzeleteoth.

Retkeoth metely igën aprora, petrefelyëm gyëkeret is metely aprora, olayban vagy vayban es Borban melegyeh megh, këld az Agyék chyontra.

Vërës hagymat mel kettë, az hartyaäyat mely vagion këzeotte téd az zëmerëm teltnék feyere, Az vakondak turalth ëfd megh melegb borral, keold az agyékara, Pesty Andras orwollaga.

Retkët feoz megh feyer borban, keres Nyulbërt, es ket fazek këzët azt egëld megh, annak az hamuyath elegyeh az Borban a kyben az retkeot megh fëzted, ad megh ynnäya.

Pap monyat, Fekete retkët, ha az nynchen, feyer reték is yo, tërd eo3we ezëket fa mofarban, borral elegyeh megh es fachyard ky, feordëben ad megh ynnäya, altalan fogwa el yndittya.

Këronto fwnek kyt parietarianak hynak vÿzeth, 3, 8. Madar keolelt, venus azzonÿ hayat, aÿ 3 j, forrald eo3we borban lassu twznel hogy fele el apaggion, ezth erëllen fachyard ky, es vegy ebbeol, 3, 3, pyrito fwet porul tegy ehëz, 3, 3, elegyeh eo3we ad megh melegën ynnäya, harom awagy Negy ora mulwa megh latod myth chyelekeodyk, es Melÿ igën el yndyttia az vÿzeletëth.

Len magot, feyer makot, megh healt vborka magoth, aÿ 3 2. kol tëwyffet is, 3 j. tërd megh ezëketh, chÿnalÿ pogachkakat[!] beleole vÿzzel, ad nekÿ.

[I. 226a] | Stranguria
Stillicidium | Vÿzeletnek chÿepëgwe ualo mëneferël.

Vÿzeletnek chÿeopëgëffel valo Meonefe ky Neha nagy erëkédeffel myndën faÿdalomnekwl, Neha nagy faÿdalommal es kezërytëffel lezën. Az ky lemmÿ faÿdalomnekwl lezën, annak Okay azon okay vadnak mynth az vÿzelet megh rekedelenek, de azerth kënnÿebben. Az ky erës faÿdalommal lezën, az vÿzeletnek megh Rekedelenek vagy Nehezen valo mënefenek vgÿmÿnt ëzwe elegytëth okaybol vagyon, Merth hogy chÿepëgwe megÿën, az vÿzeleth rekedelenek okabol vagyon az, hogy penÿgh forron es gyakdolon megÿën vgÿmÿnth, az vÿzelet nehezen mënefenek okabol.

Eledel | Az kynek vÿzeletÿ chÿak chÿepegwe megÿën, Sos es erës chÿepkeodeo eledeltwl eorÿzze magath, Bortul, Erës munkatul, haragtul, Teÿet igën yo Melegën ynnäya, lëth vÿzet is

melegh zabafuth igyek. Feozzén liquiriciat, vyzben, ezt igya myndenkoron.

Sarga dýnnýet, Cýtrom magoth, vborka magoth | Oruofsagok myndénýket heald megh ezéknek, es vegy añ 3, 3. tékmakbol healwa, porchyn magoth, Salata magoth, añ 3 2. vérés rofath, 3 j. liquiricianak ky facharth lewet, 3 j. s. térd porra ezéket, es myndén napon enhera ebbél rofa awagy viola Iuleppel eggýwth agy maffel nehezékét megh ýnnya.

Thémýent, Chýombort, feoz megh borban, zwrđ megh, melegh feordében ad megh ýnnya.

Terpentinat mol megh rofa vyzben, ebbél myndén enheýra agy keth zerechýén dýonýth megh énný.

[L. 226b] Fodor menthanak magwat térd megh, azth aggyad Borban megh ýnnya.

Vérés hagymat es Sparganak gyékeret fész megh borban, azt aggyad ýnnya.

Dýzno porchýnnak lewet fachyard ky, ad azt ýnnya.

Eger Téwýfnek lewelet, gyékeret es gywmélcheth mynd eggýwt feozd megh, ad azt ýnnya.

Sarga gyoparth chýak az výragat, feozd megh Borban, ad azth ýnnya.

Výola olával kyben egy kewes téréth Camfort vetéttel, az agyek chýontot melegén kennyed.

Výzeletnek nehezen ménéferél.

Difuria
Angustia
Difficultas

Az výzeletnek Nehezen ménéfe az zémerém teliben, zýnthé olyan mynth az Beleokben az verhal mènes, merth az výzelet nagy kennal es faydalommal, neha bwebben, neha penýgh chýeoppénkenth megýén. Ennek oka vagy az výzeletben | Okaý vagyon, vagy az hoýagnak nyakaban. Az výzeletben, Merth chýpkédéwe es erélfe léth az výzeleth, az penýgh lét vagy wteftwl, vagy hewlegtwl, vagy Saarnak megh elegyédefetwl, vagy chýpkédeo genyetlegtwl. Az Hoýagh nyakaban, merth az Nyak vagy megh lebélfédét, vagy megh twzefédeoth, melyén hogý altal megýén az výzeleth igén ezý es gyakdolfa.

Swl dýznonak hulath zarazd megh es azald megh | Oruofsagok térd porra, es ecczér egy Nehezékét agy az porbol borban megh ýnnya.

Rakot énný effel embérnek igén haznos.

[L. 227a] Térýekét agy melegh borban megh ýnnya.

Az Agyekat melegyté olayokkal, rutha olayal, liliom kapor vagy Scorpio olayokkal kennyed.

Szeekfwet, Ifthen faÿat, Fekete wrmêth, rutath awagy lo mentath vÿzben fonnÿaz megh ÿo modon, ezt chÿnald Sachkoban, melegên azzal parolyad, awagy vgÿan rea keoffed az agyék chÿontra. Vgÿan ezên fwekbêl ÿo feordêt is chÿnalny, az vÿze annak anny legyên hogÿ az keoldêkeoth el erÿe.

Malwat feoz megh vÿzben, azzal parolyad.

Salkakkal fwftêlyed parolyad, yeleolben ha azzonyallaton vagyon az Nyawalÿa.

Ifthen faÿanak magwat têrd megh, meleg h vÿzben ad megh ÿnnÿa.

Petrefelêmnek magwat têrd megh, ad megh ÿnnÿa meleg h borban.

Têwÿffes lapunak kÿt pÿlyfke fwnek is hÿnak, az gyêkeret fêzd megh borban, ad azth ÿnnÿa.

Feÿer malwat facÿaryÿ kÿ, annak az lewet ad megh borban ÿnnÿa.

Pêryenek gyêkereth feozd megh borban, ad azt ÿnnÿa.

Lo folkanak fêzd megh gyêkeret borban, ad ÿnnÿa.

Kêmennek es petrefelêmnek gyêkereth feozd megh vÿzben, ad azt ÿnnÿa.

Vêrês hagÿmat metely lokat kettê, têd fazekban têlch vÿzet rea es forrazd feol, ket fazekkal legiên effele, Szekên ezzel parolyad, ha az eggÿk megh hwl az mafÿkat têd alaÿa. El ÿndul az vÿzelet. Ez lokakon megh probaltatoth.

[L. 227b] Vêrês hagÿmanak hartÿaÿbol chÿnalÿ vekony kerêchke th, hogÿ az zêmerêm teftnek lÿkaban fêl meheffên, az kerêchket ved feÿer liliom olayban, egy oranak Nyolczad rezeÿgh alÿon benne, az vthan told feol az zêmerêm teftnek lÿkaban, es feolwl tegÿ veoreos hagÿmanak hartÿaÿaban rea eleol, kÿt megh aztattal az feÿer liliom olayban. Bÿzon dologh hogÿ megh ÿndul az vÿzeleth. Ez igên feo orwoffagh.

Nagy lapunak fachÿard kÿ az leweth, elegÿch êzwe Mezzel, ad megh ÿnnÿa.

Gyermêkchenek.

Kêronto fwet kÿt parietarianak hÿnak, fonnÿazd megh fa olayban, kêld az agyék chÿontÿara, Proballt.

Paprad gyêkerenek ved vÿzet, egy kichÿnth agÿ abban megh ÿnnÿa. Proballt orwoffagh.

Týk haÿat, Lud haÿat, Madar keolefth, keo rontho fwët Saxifragiat, Baknak vereth, ezékbél chýnalý flastromoth, keofd az agýek chýontra.

Machka téwýflet feoz megh Szeekfw olayban, es melegén keofd az agýek chýontra, Býzon dologh hogý el ýndýttýa.

Machka téwýflet feoz megh borban, elegých megh Nadmezzel, azt ad ýnnýa.

Bagolý borlot feoz megh vyzben, az gýerméknek ýdevehéz kepélfth reggel es eftwe ebben agý ýnnýa.

Vernek vyzelleferél.

[Mictio crueta

Az verés awagý verrel elegý vyzelles az, az ký [I. 228a] verrel eggýwt ýw ký. Az Týzta zep vernek ký omlafa, az zémerém teltnek bellé rezenek chýewebeol, lemmýkeppen vyzeletnek nem mondathatýk, mýwelhogý vyzeletnekwl, es mýndén akaratnekwl, az Megh Nýlt, vagý megh zakadot, vagý ký ragattatoth Erbél ýwién ez veer. De mýkor az vyzelettel eozwe elegýédýk az ver, ha az beoleggel valo, az vesekbél zakad az ký, vagý penýgh az Remefnek Nýakanak Inas huláýbol, merth sem az vyzeletnek abbol az chýewýbeol melýek az vesekbél ýwnek ala, sem az Hoýagbol é magabol lok veer nem zarmazhatýk. Az melý veer folý az vesekebeol, týztan eozwe elegýédýk az a vyzelettel, ký igén vekoný ver, es le zal az vyzeletben vérélfen hýgan es nem ézwe fwlwé. Ez Nýawalýa ha sem eselbél sem wtelbeol [Okaý nýnchen, tehat az kétwl vagyon, ký az teltnek munka tetele mýa, az vesekeket es abban valo Ereket vgýan megh térý, es veerth onth ký. Es chýak az vernek vyzellefe is gýakorta nýlwan valowa tezý az kéweth, kýth lemmý Mafefe ýelénfegbél annak elétte nem velhetéth Embér hogý oth legýén. Teob okaý ennek, kýk mondatnak tudný, vesekeket erétlenfege, azoknak megh nýlafa, Maýnak beteglefe, Teltnek megh rakodafa, Hawý ver folýalnak megh rekedefe, Az alfelbeol valo ereknek folýalanak megh allafa, Ezék zokatlanak es rýtkan tértennek, awagý ezéknek loha chýak eggýk is magatul ver vyzellefth nem hozoth. Az melý ver penýgh az Remefnek Inas Mulculuffabol az hoýagnak wregeben chýépégh es verélfth vyzelteth, az vyzeletoth nem egý aranth elegítý megh, es az fenekre zalwan darabba darabba fwl, kýnek valamely [I. 228b] reze neha vgýan az vyzeletnekwl is ký elfk. Az vyzelben [!] gýakorta nagý faýdalom bant es gýétér, es az zémerém teltnek gýeokeret egethý.

Mictio purulenta | Az genyvetlegés vőzelet neha az vefekbeol, neha az zémerém teltnék ménetelybeol vagyon. Az vefekbél kő vagyon, ézwe elgyédeoth az a vőzelettel, awagő ha mő vagyon temerdeok zabafu benne, az vőzeletnek el vegezete vthan őw az kő. Az zémerém telthnek ménetelybeol penyőgh az melyő vagyon, legh eleozér chőak maga az genyvetlegő őw kő, melyő vagő az zémerém teltnék nyakabol vagő tőwebeol, vagő az Nemzė magnak tartoyabol őwth volt kő, Ez vthan őw ozton kő az vőzeleth.

Mictio turbida | Żawaros es fekete zőnw vőzelet mőndėn faýdalom nekwl vagyon, ha az Saar vőz el folyaftul (kőth az magyarok Sargafagnak hőnak) nőnchen, tehath az kő őndult kė mőya vagion, kő ozton az vefebél nagő bantaffal őw kő. Az Mictio mucosa | taknyos vőzelet vagyon az hoyagnak megh febfwleletwl vagő kėwetwl. Az Cőernas awagő haőzallal elegőteoth vőzelles, az relth nyaltul vagyon, kő az vőzeletnek Chőeweyben lezėn, vagő az Nemzė magnak tartoyaban, az Ferfő magwanak lėprwőebél, es oth vező az hozzufagoth is.

Oruofsagok | Temloth, 3 j. koftėwőffeth, 3, 2, gumı arabicomot gr, 12, tėrd porra ezėketh, elegőch őol eoőwe, agő ebben ecczėr megh őnnőya három penz nyomatnyth, edes borban.

Vėrés hagőmat, kelerw hagőmat, Foghagőmat, Egő őcze vőzben, feozd megh erėflen hogő chőak harmada maraggőon, had megh hwlnő es ad megh őnnőya.

[I. 229a] Heth foghagőma feyēt fėz megh Egő őcze vőzben, erėflen hogő harmad reze el apaggion, ad azth őnnőya.

Eger farkath egő latoth teorő porra, tegő ahoz egő nehezek bolus armenułth, ad megh tehen teyben őnnőya.

Sarga gőoparnak vőragath tėrd porra, Mezes Borban ad megh őnnőya.

Bafa rola magwat tőzėnket zėmėth tėrő porra, ad megh mezes vőzben őnnőya.

Mezes eczetėth agő őnnőya, ez megh olwaztőya az aluth verth, es eggőwt az vőzelettel kő hozza.

Eczetės Sos vőzeth kel az zémerém teltnék lőkaban az Cőewėn feol crőftelėzėny, ha megh romlot keowek mőya vagyon az ver vőzelles.

Dőzno porchőnnak kő fachőart leweth, awagő vthő fwnek, awagő Eger farknak, elegőch eoőwe Bolus armenułnak porawal, ezt is őo fėl crőftelėzėny.

Az melyő orwolagokat, Feordeoket, kenė őreketh az vefeknek kėweyřel oda feol megh őrtham, ebben mőnd haznofok azok.

Az mőnemw lagő awagő ragado flaftrumokath az ver pėkef-

rél es az ver halrol ýrtam oda fêlyeb, affelekkel is mynd ýo orwozlaný.

Výzeletnek forrofaġarol.

Ardo

Papmonýabol chýnalý trocifocokat, ebbêl agý vachýora vtan ket orawal megh ýnnýa, igên týzta edes borban egý Nehezekeoth. Awagý takard be boros oltýaban, es nýelýe el.

[I. 229b] Vizý Têknek gýêkeret azald megh es térd megh, ad megh ýnnýa borban.

Liquiriciat fêz megh vyzben, etelkoran az melý bort izýk azzal elegýched megh, es ad vgý ýnnýa.

Calliath neha neha Ebed elêth, tehen hus leweben egý orawal ýgên ýo ýnnýa adný. Awagý chýak az Calliat ad megh eonný, es az lewet ad megh ýnnýa reaýa feolwl.

Igên higan lwlt týkmonýat gýakorta agý megh ýnnýa. Týk huínak lewet igýek. Edes mondola olaýt igýek. Lallu meleg h vyzben gýakorta bele wlyên es fêrêggýek. Arpa kafath egýek.

Liquiricia gýêkeret týztých megh, es abbol vegý 3, 2, Têk-magoth, 3, 3, vborka magoth, Dýnnýe magot, Cýtrom magoth, añ 3, 3, porchýn magot, vad kekeoth, katankorot, añ 3. j. s. Feýer Maaknak magwath, 3, 2, Fa heat, 3, 2. s. Nadmezet, 3, 10, ezêkbêl chýnalý port, elegých êzwe, es ebbeol enheýra agý myndên reggel feýer borban egý Nehezékêl megh ýnnýa.

Az Szêmerêm Teftzêl.

Egý Nýawalýa efýk az ferfýnak zêmerêm tefteben, Satýriasis ký ez, az Szêmerêm tefté zwntelen fêl meredwe aal, melý vagyon nagy kewanlaggal es faydalommal. Ez Nýawalýa Okaý lezên az vefeknek nagy hewlegetwl, awagý az Nemzê magnak fok voltatul.

Fekete onbol chýnalýanak igên vekoný pleheth, Oruolsagh téd az vefekre, az hewlegêl el vezý, es az Nemzê magot is kewelity.

[I. 230a] Camfort tarch kezêdben, zaloglyad azth, nem haggýa fêl allaný az výrgath, akar mynth haraguggýek.

Vizý Têknek lewelet zêggýed, ecczaka ragd az vefekre nagýoth haznal.

Az Szëmerëm teítnek vagyon feol allala es Newekêdele de termezet kýwl valo, merth zwntelen feon al. De azzonýallatnak myndén kewanlaga nekwl. Ez Neha twzefwleffel, Neha penýgh Oka | annekwl vagion. Oka ennek az Szëmerëm Teítben valo Szel, ký az leleok lako ereketh es az hezagh lýkas ýnat az zëmerëm teítben feol fuýa es kezëritý is. Az penýgh az temerdék enýwes Nedweflegtwl (ký megleflegnek zwkês) tamad, wagý penýgh az Nemzë magnak bélegetwl es lokafagatul vagyon. Megh efýk effele nyawalýa neha, de igén zokatlan. Olualluk azth hcgy ez nyawalýawal megh holt volt egy ferfý, kýnek ket nap mulwa is az Szeomerëm Teíte, feol meredwe allot, noha ýmmar megh hwlt volth. Igén hamar el vez ezzel az Embër ha hamar gondvýfeles nem lezën reaýa.

Eledel | Legh elëzër is azerth ez ilyen Embëren Ereth kel vagný az Medianat, vekoný eledellel elýén, es bort lemmýkeppen ne igýek, fêth zomýuhoztalfa igén magath. Okaggýek, merth ez igén haznos. Semmýkeppen ez ilyen purgaciót magához Ne vegiën ha vgyan megh kemenýeodnek az hala is, hanem gýeonge Crýftellýel elýén. Ha lokaigh tart ez nyawalýa keoppélyëzný kel megh vagdalafokkal. Nadalyökkalis ýo zýtathný.

[L 230b] Szepzëlét, porchýnfwet, Belendfweth, Fwlben erezté fweth raký az agýekara.

Az Alfele es zëmerëm teíte kèzeot valo huíth, mynd vutalan hýwélfýté allattal kel molný. Erre penýgh az hýdegh vyz igén ýo. Rola olaý is igén ýo. Hol eggýkkel hol malýkkal molíad mynd zëmerëm teíteth mynd penýgh Agýekath.

Výazth mol megh týzzër hýdegh vyzben, kýbél vegý három latoth, Camfort ket nehezekeoth, elegých eozwe chýnald Irhara, téd az Agýekra.

Myndén orwoflagok melyet ýrok ez vthan az Nemzë Magnak el folyafarol igén ýok erre.

Tanufagh | Ez ilyen Embër loha hanyatta ne fekwgýek, hanem myndenkoron az oldalan.

**Nemzê magnak akarattya ellen ualo
el mèneferél.**

| Gonorrhoea

Az Nemzê magnak akaratnekwl valo feolëttes el mènefe, zëmerëm testnek feol meredele es Azzonyallattal valo keozeoifwles nekwl lezën, igën kichÿn awagÿ vgian ÿnkab semmÿ gÿënyeorwlegnek erzekënsege nelkwl. De neha vagÿon ez, hogÿ igën kichÿn okbol az Nemzê magh el bocÿattatÿk, tudnÿ illÿk, mÿnth az Cristelnek be adalaban. Lattatoth ez is hogÿ az Nemzê magnak el bocÿatalanak regtwl fogwa valo zokafabol, Almāban es chÿak gondolattÿaban is tÿzta ver bochÿattatoth az Ferÿÿtul, nem kÿllfeb gÿënyërwlleggel mÿnth az Nemzê magoth bocÿatotta volna el. Ez nyawalÿa zÿnthe [L. 231a] vgÿ az Azzonyallaton is megh lezën mÿnth az Ferÿÿn, kÿben igën Nyers, vÿzes, es hÿgh nemzê magh bocÿattatÿk el, nem vekonÿ sem mÿndënëltwl fogwa feyer. Ennek oka vagÿon az Nemzê magnak tartoÿaban, kÿ az Nemzê | Okaÿ magoth vagÿ ÿol megh nem feozhetÿ magaban, vagÿ penÿgh megh nem tarthattÿa addigh, az mÿgh megh feozhetne es megh temerdeokÿthetne. Annakokaerth gÿyakortab azokon lezën ez nyawalÿa, az kÿk meegh vgÿan Eretlen ÿdeyeokben, Szërnekwl valo gÿermék ÿdeyékben, Nem ÿamborul es hanyat homlok az venus azzonÿ mÿwere aggyak magokath, Merth az Nemzê magh tartok megh erëtlenëdnek, kÿkben az hozzu zokafnak mÿatta az Neduefflegék bwleggel ëzwe folnak. Mÿkor az Venus mÿwerél valo almadozalban, awagÿ annak gondolkodafaban megÿën el az Nemzê magh. Nem olÿan modon lezën az, mÿnth az Nemzê magnak akaratnekwl valo el mènefe, kÿ Nyers, vÿzes, es erzekeonlegnekwl valo, hanem nagÿ gÿënyërwlleggel megÿën ebben el. Ennek kÿ folÿafanak oka, vagÿ az Magnak lokafaga, vagÿ az Melegfeleg Es chÿpkédé erëffleg, kÿ az természetëth ÿzgattÿa: Avagÿ penÿgh oka az Nemzê magh rezeÿnek Nagÿ Ereÿe, kÿnek bÿzonlaga ez, hogÿ mÿndenkoron nagÿ gÿënyërwlleggel megÿën el.

Fekete onbol chÿnaltas vekonÿ plehët, azt vifelÿe | Oruoisagh az ket vefeÿen, Az hatara penÿgh kechke rago fanak agath es rutath rakÿ es kës. Es azon kechke ragonak es rutanak magwat ad ënnÿ. Az mÿnt Galenus irÿa ezzel igën lokan giogÿultanak megh.

[L. 231b] Fwlben ereztë fweth, Szep zëleoth, porchÿnfweth, Dÿzno porchÿnth, venus azzonÿ këldeketh, elegÿch ëzwe es vifelÿe az vefeÿen.

Atraczelt zegÿ bwën, chÿnalÿ fërdët beleole, es fëreÿd ezben, megh allattÿa.

Fejér kapoztanak magwat Nadmezzel ad megh énný, es vÿzÿ téknek gÿëkereth es magwat térd megh, es ad azt megh ÿnnÿa rea.

Machka tÿwiffeth agÿ Nÿerfen megh énný.

Kek liliomnak gÿëkeret térd megh es rolath is elegÿch eo3we Nadmezzel, ad megh eonnÿ.

Kendÿr magoth fwl megh es ad azt énný.

Salatanak magwat is ÿo énný adnÿ.

Lo mentath es fejér vÿolat agÿ eonnÿ, mert ez vgÿan el is zaragtÿa az Nemzÿé magoth.

Thÿmÿent teorÿ megh, agÿ megh egÿ Nehezekÿt ÿnnÿa vÿzÿ téknek az vÿzben.

Belendfwnek olaÿawal kennÿed az vefeÿth, es az zÿemerÿm telsteth, de az keth monÿath.

Camfort es gÿantath tÿrÿ megh, vizÿ Téknek vÿzben ad megh ÿnnÿa, kÿwl is azzal kennÿed.

Az rola vÿragban beleol melÿ kÿs Sargak vadnak, térd megh es ad megh ÿnnÿa.

Fejér vizÿ Mentath es cicoreat tÿrÿ megh, es az lewet fachÿard kÿ, ad megh ÿnnÿa, es az zÿemerÿn [!] Telsteth ket golÿo-billat kend megh vele.

[I. 232a] Kapor magoth es az wltÿket is mÿnd magoÿtul fÿzd megh, es igÿn gÿakorta azt agÿÿad ÿnnÿa.

Mÿnd az ketfele madar kÿlelbeol vegÿ hatodfel Nehezekÿth, Lepfwbÿelis kÿt Scolopendrianak hÿnak deakul annÿth vegÿ, hat penz nÿomonÿ gÿantath, porchÿnnak kÿ fachÿart leweben fok napÿgh mÿnd ezt agÿÿad ÿnnÿa.

Harom awagÿ Negÿ chÿÿep terpentinat elegÿch ÿzwe nadmezzel, es chÿnalÿ harom vagÿ Negÿ pilulat beleole, Enhera nÿeld el, vachora vthan ilmeth, megh allatÿa az Nemzÿé magnak folÿalath.

Tanulagh | Ha penÿgh ez Beteglegh nagÿ gÿwÿtokwannÿal vagÿon Liquiriciat feoz megh vÿzben, es az Borth azzal elegÿtwe igÿa. Agÿat is igÿn ÿo kechke ragobol nekÿ chÿnalnÿ. Vÿzes borban march Spongÿat vagÿ rutath es teod az agÿekara. Szedÿerÿet es vtÿ fwet igÿn sawanÿu borban feoz megh, abban wltÿfed.

Az Szémerém Teltnek fékeppen eggük nyawaliaya az Nemzetre valo elegtelenlegh, ky lezén attul, merth az Feriulagh megh aluuan embêrben, Nemzê magh otben nem terém, awagy ky nem bochyattathatyk. Megh aluzyk penygh az Feriulagh venleg- | Okaŷ twl, Beteglegtwl es myndên affele okoktul kyk az ben valo lelkeoth es erêth el zakaztyak. Varaslatnak gonoffagatul. Es oly orwoffagoktul kyk az Nemzê magoth vagy tulaÿdonlagokal, vagy nylwan valo mynemwlegékkal megh tartoztattyak megh lezén ez nyawalya. Ky nem bochyattatyk penigh az Nemzê magh, az Nemzê magh tartoyanak igen nagy [L. 232b] megh rekedeletwl, es az Szémerém teltnek ynanak le zakadafatul, kyt Magyarul guta wtelnek mondunk. Az Ferfylagnak el vezteleben yollehet az kewanlagh megh vagyon, de az Szémerém teltnek réltfegetwl veghêz azt nem vyhetny. Az Nemzê magnak akaratnekwl valo el ménéleben penygh, az kewanlagh nynchen.

Lenmagoth, Borlot tery megh erêllen, elegych êzwe mezzel, es ad megh eonny, vagy kend megh az virgat vele.

Repath agy feowe ênnÿ, es az Repczenek magwat têrd megh, ad megh ynnÿa yo Borban.

Arwa chyalannak magwat têrd megh, ad azth edês borban megh ynnÿa.

Bodogh azzonÿ Mentayanak fachyard ky az leweth azth aggyad ynnÿa.

Chÿoda fanak olayaban chÿnalÿ pelmath, azzal kennÿed az virgath.

Ûerechÿên dÿo olayal kend megh.

Szarwalnak Cÿekÿt azald megh têrd porra, igen yo borban ad megh ynnÿa.

Szêkfwet tery megh negy Nehezekeoth, kechke awagy Tehen teÿben ad megh ynnÿa.

Fekete feoldÿ Têknek gÿeokeret fwld megh paralban, têrd megh awagy chÿak vgÿan vgÿ Sowel es borlal hÿnch megh, ad azt eonny.

Farkalnak Cÿekÿth meteld aprora, zarazd megh az fwltên, tarch abban zaÿadban egy daraboth. &c.

Multar olayth elegych eoÿwe kan dÿÿzonak epeÿewel azzal kend az virgath.

[L. 233a] Nagy fenÿwfanak dioÿat, petrefelmêth, megh azalt chÿekÿt az zarwalnak, Terpentinat de yegênÿe faÿeth, aÿ, ÷ j. Borloth, ÷ s. têrd megh es legÿch eoÿwe mezzel, ezt akar megh

aggýad eonný, akar borba agý ýnnýa benne mýkor venus azzonhoz akarz menný.

Vêrês bagolý borlot keth rezth, fenýw fa Dýoyat ket rezth, Repcze magot egý rezth, Feýer borlot egý rezth térd porra ezê-keth, es az meny Mez ehêz elegh, chýnald eozwe, ad megh borban ýnnýa.

Parhagýma magot tery megh, ad megh Teýben ýnnýa, erês lezên az virga.

Fogol madarnak monýat es rokanak megh azalth chýekýt teord porra, ad megh borban ýnnýa.

Býkanak chýekýt zarazd megh es teord porra, hýgh týkmonban ad megh eonný.

Verebeknek agýa veleýet ad eonný, Sarga repat awagý repat, es vêrês Bagolý borlot az mely vyzbe megh feoztel azt aggýad ýnnýa.

Týzafanak gýwmeolchet teord megh es vyzben ad megh ýnnýa, harmad Napigh is el zolgal az virga, de az mýnth ýrnak rola, merê mereogh az Týza fa mýnd gýwmêlchêftwl, ha tecczyk azeit talam ýob annekwl lénnêd.

Repczet feoz megh Tehen hullal, ves feýer borloth bele, ad megh ýnnýa.

Babot healý megh feozd megh vyzben, Feýer borlal es gýemberrel, es edês mondola teýel aggýad eonný, hozza legýt bator hýggýed az dologhoz.

[L. 233b] Kêrês ferget hany fa olayban, es rothaggýanak el benne, ha az labadnak eoreghýk výtat megh kenêd ezzel, ýo modon fél allattýa az virgath. Sha akarod hogý megh zwnnyek, mofd el az labad vyarol az olayth.

Euforbiomot, píretrumot, añ 3 j, vyzet ket fontoth fêzd megh fazekban hogý fele el apaggýon, zwrđ megh, az zwrezhêz tegý fa olayth, 3 4, ílmet feozd mazzor is megh hogý az vyz zýnthe el apaggýon, kend azzal megh az zêmerêm teltêth, nem zwnyk megh az fên allastul.

Fay bozzanak olayaban chýnalý Euforbiomot, azzal kennýed az virgath.

Szarwalnak az farkat mýnd zêrenekwl egeld megh, elegých eozwe borral, aynth aggýad ýnnýa, kend megh az virgayat is vele.

Vad lennek vêd olayat ad ezt ýnnýa, ez igên lokafýttia az Nemzê magoth.

Szémérém Teltnek megh kéttetelerél. | Maleficiatū

Az megh kéttetéth embér myndén Telteth varýunak epeýewel kennýe megh, es vad len olayawal.

Sarka madarath agý megh eonný.

Holt embérnek fogawal fwítélyed az megh kéteoth embérth, ketlegnekwl megh gyógyul.

Térýekeoth agý eonný chýeongé fwnek ký fachýart leweben awagý ýnkab megh ýnnýa, az fwet penýgh kéld az wefeýere.

Keres oly pálytoth az ký megh lýkaztot kéwén terméth, ad megh borban ýnnýa.

[I. 234a] Egý Tolnak zaraban télch kenéléth, chýnald iol be výazzal, téd az megh kéttetéth Embérnek vankoffa ala, awagý afd az kézéb ala az melyén az hazban be megýén, ketlegnekwl megh oldatýk az kétés.

Fekete Ebnek verewel kend megh az haznak falaýth megh oldatýk az kétel.

Féldý Téknek gyékereth azzan valaký vele hordozza, myndén varallaftul ýo.

Fekete wrméth akaz feol az haznak feollé kwzébere myndén varallaftul el w3.

Kalarylth tarch az hazban, megh old myndén varallo dolgoth.

Ha valamely Azzonýallattul valaký megh kéttetýk, es azt az azzonýallatoth colmerný, az mýth reggel ganelýk vgýan vgý melegén teteld az megh kéttetétnek Saruýaban valamý rezeth, mýhelt annak az szagat megh erzý az Embér, azonnal megh oldatýk.

Fechke fyakat kýket kýs azzoný hawaban kéltéttenek elewenén téd fazekban, chýnald iol be az fazek zaýat es téd az fwé keménczeben hogý porra legýenek. Ha ez porban olýanoknak acz az kýk egýmalt chýokolgattýak vagý megh kenéd vele, annal is nagýob zerelmet hoz kézýkben. Výzontagh ha olýanoknak adod az kýk farral wnek komoron egý malhoz, awagý meg kenéd vele, annal nagýobb gywleollegét zérzes kézteok.

Ménnýén az Erdére az megh kéteoth embér, allon gyéng h výragot gyékereftwl leweleftwl, fézze megh borban kenýer heý alath háromzor výobban výobban, es ezth igýa az gyétrédeo Embér.

[I. 234b] Az mely lowon az Napon ýartanak výd az výzre, wlteld rea azt a kýth megh kéteottenek, vigýe be az lowat az výzben, es hogý az lo ýnnýa kezd, ranchýa fél az zaýath, es az mely výzet az lo az zaýabol ký bochyath, tarchýa alaýa az

Sýwegêth, es abban az mely vÿzet megh foghat, igÿya megh, lmegh zabadul.

Kek liliomnak gÿeokeret ronch megh es fachÿard kÿ az leweth, lÿzt langal chÿnalÿ abbol pogachÿat, fwld megh, ad megh eonnÿ.

Mënnÿën az folÿo vÿzre az megh kÿttetêth Embêr, az mely fa az folÿo vÿzben feon aal es lopochkodÿk, tarchÿa alaÿa az markath az mely vÿzet az ala fél hanÿ, három marokkal abban igÿyek megh.

Ahol az Sêwenÿben vendegh karo vagÿon, vegÿe kÿ azth es az hegÿn mellÿen egÿ kêrêztêth, ilmeth az kêrêztês felewel dugÿa be az Sêwenÿben, es az têwewel haggÿa feol.

Szabliaÿat veogÿe kÿ hwelebêl, az hwelt az folÿo vÿzên, ala az vÿz mëntere merÿcche megh ne félwl, azt igÿya, lmegh zabadul.

Keres le têth kereketh, az mely felewel az zekerben ÿarth affelêl huddoztafd által az kerek agÿan.¹

Tanulagh | Az mely Embeorth elleo cÿely halafanak ÿdeÿen az matkayawal megh veztnek. Az wlê galambnak fezkebêl vegÿên el félwl egÿ marokkal, hÿnchee az agÿra keth lepêdê keozze. Ha penÿgh ket vagÿ három zalachkat az agachkakban kÿt legh félwl talal megh têr es megh ÿzÿa borban, lemmÿ dolga nem lezên. Probatl dologh ez.

[I. 235a] | Pruritus | Szêmerêm Teltnek Vÿzketeferêl.

Salyath feoz megh borban es azzal mollad az zêmerêm teltêt ha vÿzketh.

Terpentÿnawal kennÿed az vÿzketefeth.

Thÿmus | Szêmerêm Teltnek Szêmêlchÿÿerêl.

Ez fele zêmêlchÿeo zabafu, kÿ Elês, repedêzêt, es vgÿan verrel vérêfellyk, lezên annÿ mÿnt Egÿ Bab zêm is, terêm mÿnd az ferÿynak mÿnd az Azzonÿallatnak zêmerêm telthen, Tenerên labon is neha megh terêm.

¹ A lap szélén XVII. századi írással ez a bejegyzés olvasható:

Az meg keôteôlth emb[er] furia által az akasztófát, három uttal huddozzék által raita. probatum.

Iuhnak ganejat elegych eoꝝwe echyettel, ees aꝝzal kennyed ez zemeolchyeoth.

Hold fwet tery megh, es flaltrom moggyara keld rea ruhawal.

Rutath Borfal es megh feozet lowal mynt Nemet orzagban az kuf lonak kyt hynak, elegychd eoꝝwe, es aꝝzal terelyed.

Tyztés fwnek ky fachyarth lewewel mollad es kennyed is.

Szemerem Tefth megh vezelerel.

Mýkoron elézer megh dagad awagy myndeonéltwl awagy chyak az rud orra, keth marok lenchyet feoz megh ezetben hogý az hea el mennyen, az vtan terd megh, elegych ahoz arpa lyzteth. Bab lyztet an 3, 6, [L. 235b] Rola vyragoth fel marokkal, vyolat is fel marokkal, ebbeol chynaly flaltromot, es teod rea az latorra.

Vérés rola vyzeben, vagy zepzeleo vyzeben, awagy porchynnak vyzeben, elegych tykmony feyert, abban march ruhat, es ha dagadala vagyon elézer azt teod rea. Annak vthanna chynaly ilyen porth neký.

Aloelth, 3, 2, galleith, 3, j. s. Sanguis Draconist, Bolus armenuit, pompholigot, an 3 j, farkas alma gyekereth, 3 s. Myrrhat, 3 j, gummy arabicomoth, 3, 2, Egetet temlot 3, s. terd porra ezeketh igen zep lagyan es elegych eoꝝwe, aꝝzal porozzad az Sebét, De ha Nedwes az Seb, elézer kechke Teyel awagy Mezes borral mold megh, es vgy hynch be az porral.

Awagy mykor vyonnan valo az Ebnek megh vezese Folia Senit teord porra lagyan, Az zemerem teltet mold megh elézer yol meleghe feyer borban, az vtan hynch rea ez porth. Az meleghe borban march ruhath es takard bele az virgat, harom nap mynd ezth chyelekeoggyed.

Ha penygh ymmar lok ydeye volna az Sebnek pomagranath heat terd megh, es aꝝzal hyncyed, de az meleghe borban megh mollad myndenkor eleozér. Soha ezeknel yob orwollagok nem lehetnek.

Ha az Seb Nem mely chyak az Bwrén fen vagion, Teket eges megh es Temloth, tery megh Aloelt, es ezzel hyncyed, yo Themyent is bele vethny.

Cynadonyanak gyeokeret egeld megh es teord porra hynch aꝝzal, cyodalatos igen megh giogyttya, ha az Seb vyonnan valo.

[L. 236a] Themyent es Aloelt teorý porra, regy lebét ezzel hynch es megh giogyttia.

Papyrofflat eges megh, zaraꝝ kaprot is eges megh, Aloelt

téry porra, ezéket eoꝝwelegýtwen eꝝzel hýnched, ha dagadal-nekwl vagyon aꝝ Seb.

Farkas almat téry porra aꝝzal hýncýed.

Szeekíw výragoth egý egez marokkal vel výzben, féꝝd annýra, hogý chýak aꝝ harmad reze maraggýon, ves egý Dioný Mezeth bele, teteld bele aꝝ latrath tarchýa benne valamely melegén el twrhetý, Aꝝ výꝝ mýkor megh hwl, veteld ký aꝝ zémerém testeth, es ruhawal zarasztald megh, aꝝ vthan Aleopaticom porawal hýncýed. Ha penýgh igén feoleotte Sebés volna, igén kéwer Týknak aꝝ haýawal kend megh eléžér, es aꝝ vtan hýnch rea aꝝ Aleopaticomoth. Eꝝth myndén napon keccžér chýelekekéggýed.

Camfort es Fenýw magoth eges megh, olwaz megh egý týkmonný haýat, elegých eoꝝwe ezéketh, melegén eꝝzel kennýed.

Rofa výzeth, Týzta výzet, Maltixot, Fa olayth, Temlot, grýlpant chýak egý kichýnt, chýnald éꝝwe es ha lýka vagyon eꝝzel leoyed.

Rofa Mezben march bele aꝝ ruha mohot kýt chýnaltal, félwl hýnch megh hým farkas almanak porawal, téd aꝝ Sebre, Eꝝ ký eꝝý aꝝ holt hułth beleole akar hol legýén.

Dýꝝno porchýnnak ký fachýart lewet kýt aꝝ eleoth borban féꝝtel megh, elegých eoꝝwe Meꝝzel es teod aꝝ Sebre.

[I. 236b] Rak érwenth teorý megh eoꝝwe Borkéwel, hýnch aꝝzal aꝝ Sebeoth.

Vadzéleonek výragath, Meꝝzel, rofa olayal es Saffrannýal Itthen faýanak porawal elegých éꝝwe, megh giogýttia ha holt hus volna is aꝝ Sebben.

Ha foliofo awagý Orbancꝝ ýndulna raýta. Eꝝ arrol igén feoleotte fé orwolflagh. Szedernek aꝝ bellé lagý heat, Rofa fanak aꝝ bellé lagý zeold heath, Eczetéth, añ ꝝ, 2, Témýent, Maltixot, añ ꝝ, 3, Araný taýtekot, ꝝ j. ýo malofat, ꝝ, 6, Fwlben éꝝzété fwnek ký fachýart leweth, ꝝ, 3, Aqua vitel, awagý ýo egełéth bort, ꝝ, 4, zeold rezeth, ꝝ. 2. s. Galýczkékewet, ꝝ. j. s. Egeteoth temlot, ꝝ j. s. Alexandriay Tuciath megh chýnaltal, ꝝ, 2, Camforth, ꝝ. j. Rofa olayth, ꝝ, 6. ezékbeol aꝝ kýk arra valok térd porra es zýtald megh, aꝝ Camfor kýwl lassu twꝝnel feoꝝzed eoket, mýgnem aꝝ malofa es egýeb lewek el emeztédnek, es kené ýr formaýu ležén. Eheoꝝ tegý anný výazth aꝝ mený elegh, vtolzor ozton velđ bele aꝝ Camforth. O gýolch ruhabol faragý kellel ruha mohot, kený rea aꝝ ýrben es teod aꝝ Sebre. Annak vthanna tegý egý kýs gýolch ruhat, rea kýt eꝝ výzben martottal be, melyet igh chýnalý, Rofa výzeth, vthý fw výzeth, kéken

vözeth, vegy mýndeonykbeol añ § 2, zepzèleo vözeth, § 3, zêld rezeth, §, 2. Alexandriaý chýnalt Tucýath, § s. Camfort, § s. elegých eoꝝwe ezéketh, es ebbe march az ruhat kýt feolwl rea tezes.

Mostaný wdében az Embéreok kézéth talaltatýk [I. 237a] az paraznalagh mýa egy Nyawalýa, ký maýd halonlo az Nemzê magnak akaratnekwl valo el bochyatalahoz, Melyet Bwdés es Mergés magh el bochyatafanak newezhetwnk. Merth elêzêr feýer awagy Cýtrom zabafu bwdeos mergélleggel ýw ký az Nemzêo Magnak tartoýabol, mýndên erzekênleghe nekwl, aluafkor zýnthe vgý mýnth fên vigýazalkorth. Ennek oka az Nemzê magh tartonak es az Monýaknak erétlenlegék es beteglegék, kýk az paraznalagnak mergés megh vefeletwl lezên, Merth ez zýnthe eleghe arra hogý valamý az Nemzê magh tartoýaban be gýwl, bwdés vndoklagga es mereogge tegye. Mely oztón megh vezth akar mely Embeort is az kézêfwlefnek mýatta. Wdêwel oztón ez Mergés Nemzê magh megh rothad, es erés chýpkeodêwe lezên, ký az zêmerém teltnek ménetelyth hogý raytha altal megýên, megh elzý es megh lebêlity. Melynek oth letelet az faýdalom mutath megh az ký oth ýndul, es az výzelefkor erêffen gýakdoffa, mýnth zýnthe az výzeletnek nem Mehetefeben, ký mýa lokan azt velýk hogý kê vagýon az Hoýagban. Neha penyêgh annyra melyen be ezý magat az Seb, hogý az zêmerém teltnek kwlê bwreigh el ýw. Sha ez mergés vndok folyas megh reked es otben megh gýwl az genýetfeghe, Neha zýnthe az Monýak mellet, Neha az Têk es Seghe kézét valo hufon fakad ký.

Zokoth lénný az Szêmerém Teltnek regý Sebêfwlefe is ký loha magatul megh nem gýogiul. Ha azerth arra gondot Nem viffelnék, vagý hufos zêmêlchýê terém oth, vagý az oda gýwlekezéth rutfagh darabos huffa kemenýédýk, [I. 237b] az penyêgh az Ménetelnek nem chýak egy helyen, de keth awagy harom helyen is. Az oth valo zêmêlcheo zabafu hufnak, awagy kemený darabos rutfagnak oth megh gýwlefenek yele ýmez. Az výzelet megh reked, awagy olý vekonýon megýên mýnth egy chýerna zal, es Nem olýan telýelên az mýnth kellene.

Az Szêmerém Teltnek Têkýzêl.

Az Têk es az Monýak kýk abban vadnak, Megh twzêfwleffel, kemený dagadással, es têkêlleggelis megh bantatnak.

Az twzêfwleth az vekoný es termezet kýwl valo Inflammati

forro ver gywtÿa feol, kÿ az Teokben es Monÿakban folÿ be. Ieley | Az Teok dagadalfal megh terwl, kemenlege vagÿon, hew forro es gyetredodê faydalma vagÿon, kÿt ha chÿak alÿgh tapasztanÿ megh is, megh êregbeodÿk faydalma, ezzel mÿndenkoron forro beteglegh vagÿon. Hogÿha az Twzefwles chÿak az Monÿakat foglalta el, ezêk oda be vadnak, azerth tapogatafffal êlmerhetnÿ megh ÿnkab ezt hogÿnemmnÿnth latafffal. Ha penÿgh az Têkben vagÿon, kÿwl is lathato az. Ez Twzefwles ha nem ÿol gyogÿttatik megh, gyakorta az hewlegh, az Twzes vëreoflegh es az faydalom el mulÿk, de igên nagy kemenlegh marad oth, kÿnek valamÿ reze gyakorta giogÿulhatatlanul oth marad.

Oruofsagok | Feÿer wrêm leweleth ragd egÿ Sakchÿoban, feozd megh vërës borban, kêfd az golÿobifra, faydalmat megh chÿëndezÿtÿ.

Bagolÿ Borfot es Lednekeoth feoz megh vÿzben, kêfd az dagadafra.

[I. 238a] Baboth fêz megh borban, têrd megh lagÿ flaftrum moggÿara, chÿnald rea.

Rontho fweth az lewelet es vÿragat têrd megh, lagÿ flaftrum moggÿara kêfd rea.

Sarkerepeth têrÿ megh, flaftrum moggÿara keofd rea az twzes dagadafra.

Soth, fekete gyoparth es kowath chÿnalÿ es têrÿ êzwe, kêfd ezzel be.

Coriandrum magoth azzu zêleowel teorÿ êzwe, kêfd rea mÿnth egÿ flafthromoth.

Feÿer liliomnak gyêkeret vagdald iol megh awagÿ têrd megh Belend fwel es Buza kowazzal chÿnald êzwe, mÿnth egÿ lagÿ flafthromoth, kêfd rea.

Belendfwnek magwath têrd megh, Borral elegÿch êzwe es keofd rea.

Bakzarwo fwnek magwanak lÿztÿth Mezes vÿzben feozd megh tegÿ dÿzno hayat hozza, keofd rea.

Bagolÿ borlonak lÿztÿth vegÿ keth rezth, Apro malvanak porath egÿ rezth, têrd megh eczetben, kêfd rea.

Fenkêwet vakarÿ le bwên, azzal kêffed be.

Kaproth eges megh, teord porra, ha megh febêfêdÿk az dagadas azzal hÿnchÿed.

Papa fweth fêz megh borban, ha megh dagadoth kêfd rea flaftrum moggÿara.

Baboth teorý megh, az lýztýth hýnch kapozta lewelre, ha megh dagadoth keold rea.

Petrefelméth feoz ýol megh vyzben, kéld rea.

[L. 238b] Bab lýztéth, Fenumgrecum magwat, Szeekfwet, megh forraztoth vayath vegý mynd egý mertekkel, elegých ézwe forroth Mustal kýben eleozér fyget feoztel megh, kéld rea.

Szémerém Teltnek az lýkaban, Fay bozzanak olayat es piritó fwnek ký fachýart leweth ézwe elegýtwen télch, chýodalatos fé orwollagh ez.

Bdeliomot, Ammoniacomoth, Serapinumot, añ 3, iij, Eczetben aztald megh ezéknek hogý ký fachýart lewe legiën, Bakzarwo fwet, Len magot, apro malwath, añ 3 j, Szeekfw výragoth, Sarkerep výragoth, añ M. s. vérés kapozta magoth, 3 s. chýnald eozwe ezéketh, az kýket illýk téry porra bennék. Fyget feoz megh vyzben igën eréllen, annak ozton az vyzeben elegých eoketh, Bablýztéth is tegý hozzaýa 3 s. kéld rea. Ez igën fé orwollagh, ha lok wdétwl fogwa dagadas volna is, megh giogýttia. Probalt orwollagh ez.

Erés par lugoth es erés Eczetéth vegý egý aranth, ves Soth bwën bele es forrald megh, Spongiat march bele es keold az dagadafra.

Bab lýztéth, 3, x, kapozta magoth megh térwe, Corýandrum magwa lýztýth, Bagoly borlo lýztýth añ 3, iij, az meny Mez ehez elegh elegých eozwe, chýnalý flástromot es téd az dagadafra.

Gyermékchenek.

Pomagranat heat porul, 3 j. s. Bab lýztéth, 3 s. Rofa olayth az meny ehéz elegh, Eczeth taytekath, 3 s. Saffrát 3 s. fész megh ezéketh zepzéleonek es vthý fwnek vyzeben, kéld rea flástrom moggýara.

[L. 239a] Feýer výragu folýo fweth forralý megh vyzben, az mýnth el twrhety kéld az dagadafra melegën.

Malwanak leweleth es egý kewes rolath fész megh vyzben, fachýard ký ýol es térd megh, azzal az vyzzel rofa olayt es Bab lýztéth elegých eozwe hogý mýnt egý pep olyan legýën, fész megh vyonnan hogý megh lwrwggýek. Melegën keold rea.

Babot fész megh az gyermek vyzeletýben, chýnald flástrom moggýara es kéld rea.

Bab lýztéth, kapozta magoth añ 3 iij, Szeekfw viragot Bakzarwo fweth, Len magoth, añ 3 j. s. Arpa lýztéth, 3 ij. Rutha

olayt, 3 j. Egý kewes eczetêth, ebbêl chýnalý flaftromot es kéfd rea.

Rutath, Szeekfwet, Baboth, Bakzarwo fweth feoz megh vÿzzel, elegýtêth borban, têd Sachkoban, es têd rea.

Szeekfw olayth, Teýfeolt, Iros vayath elegých êzwe, es melegên ezzel kennýed.

Szeekfwnek vÿragath, korpat, rofath, vÿolath, kê ronθο fwet, parietaria deakul, vad Saffranth, añ M. j. len magh olayban fêzd megh, es chýnalý flaftromoth, têd rea.

Malwawal parolýad az dagadaft, megh giogýttia.

Malom porth, 3, iij, Fenumgrecom lýztýth, 3, j, bab lýztêth, 3, vj, Týkmonzeketh N° iij, ezeoket rofa olayal elegých eo3we, melegên keofd rea.

Feyér bagolý Borfot eges annyra melegħ fwtê keménczeben hogý vgýan megh feketéggýek, teord megh es chýnald rea.

[I. 239b] Borýzw fwet fêz megh borban, tegý ahoz týkmonnak zekýth az meny ahoz elegħ, flaftrom moggýara chýnald es têd az dagadafra.

Kêrontho fwet kýt parietarianak hýnak feozd megh Borban, legýên az fw harom eo3we marokkal, ezth têd rea melegên.

Fay Bozzanak az bellê zêld heat feozd megh borban, agý abban egý kalannal megh ýnnýa.

Golyobifoknak vÿzketelerêl.

Gêrégh feýerth hat Nehezékêth, kenkeoweth keth Nehezekeoth, Opiomot egý Nehezekeoth, ezéketh teord êzwe vÿzzel es Eczettel, haromzor vagý Negýczêr kend ezzel.

Fêldý Bozzath fêz megh vÿzben, ez is ýo, ha vgýan megh dagadot volna is, chýak parolýad ezzel.

Azzonýallatnak zêmerêm Tefthe vÿzketelerêl az mýth ýde ala ýrtunk ýo orwoffagh errêl.

Hernia
Auptura
Ramex

Têkêlsegrêl.

Az Têkêlfegh vagýon neha az Cýomb kêzêth, Melý mýnd Ferfiunak Azzonýallatnak kêzeonlegês. Neha vagýon chýak az Oka Ferfýak Têkýben, ký chýak az ferfýakê. Lezên abbol mýkor valamý zal le es oth dagadaft chýnal. Az le efelnek penýgh oka az vekony Erês hartýanak az ký az halban az

Beléket be takarja, megh zakadala awagy megh terwlele.¹ Mýkor penýgh az bellé hartýanak megh zakadala wágon chýak, merth kettés az hartya,² az dagadas az Cýomb kézét wagyon, De mýkor eznek megh zakadala mellet megh terwlele kéwetkézýk,³ [L. 240a] az malik hartýanakis mely az Tékben ala Eer, akkor az Tékis ký terwl. Kwléomb kwléomb felek zallanak ala penýgh, melyekbeol az Tékeofflegben kwléombfegéth tehetny. Vágon Belnek le zallala, Chýepéz haýnak, vyzes Nedwellegnek, wagyon Hulós Tékéffleg is. Az Bełnek es Chýepéz haýnak le zaka- Inguinalis dalaban, maradando dagadas nýnchýen, merth hanýatta fekwen, mynd az Bełék, mynd az Cýepéz haý, wagý zabad akarattýan, wagý lassu nyomogattalval vyzza mènnek helyékre. Az Belék nagy korgással, es lzeles morgással. Az Chýepéz haý penýgh nehezebben es lemmý zérgessel morgással. Az vyzes neduelfleg- Aquofus nek le zallalaban es az Hulós Tékéfflegben is, myndeltýgh valo dagadas wagyon, Sha kezérytédis az Halban be nem megýen. Enny kwléombfleg wagyon penýgh kézétték, hogy az vyzes Tékeofflegnek dagadala lagýab, es ha wtéd vgyan zénég, nem terhes, lathato is. De az Hulós tékeoffleg kemény Carnofus dagadással wagyon, es Nehezzele mýnth az ký lok wdétwl fogwa Newekédéth. Mýkeppen penýgh az Ferfyaknak Tékékben, zýnthé vgý az Azzonýallatoknak zémerém testékben, az Belnek, az Chýepéz haýnak, es az vyznek, le zallala megh wagyon, es vgý fwgh le mýnth egý Sakchýoban. Séth az kéldéknek is megh zakadalat az Tékeoffleg kézze zamlalhatny, merth az keoldék félteob megh dagadua wágon mýkor az belék oda az Bwr ala mènnek. Ezék ez nyawalýak megh leznek wtesbeol, Székef- Okaý bél, Nagý erés kýaltafbol, es féllette nagy teréh emelelbeol.

Orwollala ennek ilýen modon lehet, ha az Bel Oruolsagok wagý az Cýepéz haý zallot ala. Az Betegéth fekwld hanýatta, az Terdeýt wesse ket fele, az Bełý wagý chýepepez haýa ha [L. 240b] magatul hatra nem megýen, lassan lassan nyomd hatra helyere, annak vthanna ez flastromoth chýnald rea kýt megh ýrok, de annak éléte kezén kel ennek leonný.

Fenyw zurkoth kýwel az haýokat kenýk, Maltixoth, añ 3, iij, Theomýenth, 3 ij, Hipociftist, Sarcocolath, Acaciat, añ 3 j. s.

¹ Az „awagy megh terwlele” szavak az első kéz írásával + jel alatt a lap szélére vannak írva.

² A „merth kettés az hartya” szavak az első kéz írásával + jel alatt a lap szélére vannak írva.

³ A lap alján valószínűleg Barakonyi Borbély János keze írásával (XVII. század): Momorticaival orvosollyad kül belől, adgy innya is.

Sanguis draconist, Aloelth, añ 3 2. Bolus armenuft, Fekete nadaly fwnek gyékereth, galleth, Almanak heat, añ 3 iij, Chyerfa mohot, 3 j s. Mýnd az ketfele farkas almabol, 3 ij, Rhoist, Balaul-tiumoth, añ 3 s. Baknak faggýat, 3, ij, Ezékhéz tegy anny Ter-pentinat es vyazt az meny elegh. Legh eleozeor penygh az zerzamok kézzwl az my gummý, azokat borral elegytéth eczetben megh kel aztatny, es vgý kel ozthon az Flaltromot megh chýnalny. Melý zerzamokat kofnak az bwrere kel kenný es vgý kel rea-keotny, Heted napigh penygh el nem kel rola oldany. Az Betegh harmýncz napigh agýban maraggýon, Es mýndén eledeltwl az ky Eledel] szelet chýnalna, vgý mýnth Repa. Retek, kapozta, Borlo, lenchýe es effelek tébbek, megh oya magath, Borth is lokat ne igyek. Erés mozgaltul, Székeftwl, Futaltul, wélteltwl ez ilyen embér mýndenkoron igén oya magath. Arrais rea kel vigyazny, hogý Etellel olýal elýén, hogý hafa megh ne kemenýeggýek, merth az Erélkeodesben ífmeth le zal az Belý.

Tanufagh] Ha penygh tértenczéréntth kérnýwl nagý faýdalom, dagadas es Twzefwles volna, es az Beel[!] lemmýkeppen attul hatra helyere nem nyomhatnad, annak lagyto orwollagoth kel chýnalny, a ky mýnd az faýdalmath el vehety, mýnd az twzefseget megh enyhýthety, Parlafokkal, kenefékkal, Feordéwel kel penygh ezth el vénný, melyeket kel chýnalny, Malvabol zeeckfwbél. [I. 241a] kaporbol, lenmagbol. Bakzarvo fwbeol, Anilumbol ces effelek-beol. Gyapyat vagdalý igén aprora, march azth fa olayos borban, téd az fayó helre. Mýkor penygh az Belt ozton hatra nyomod. vgý igyekézzel az kétellel fél kétnéd, hogý megh tartassék yoi az Beel.

Ezth penygh azonkeozben igén yo ýnnya adny. Dýzno por-chýnt, kek vragu folýo fweth, kéken téwýfnek leweleth, Hým vthý fweth, Mýnd ket fele Saniculat, ezékbél mýndeonykbeol fel fel marokkal. Gyk fweth, Fekete nadaly fweth, kegýo nyelw fwet. Apro boýtorýant, penz lewelw fweth, ezékbeol mýndeonykbél egy egy ézwe marokkal, Fekete nadal fwnek gyékeret, Es Atraczelt fel nehezekeoth, Az hatodyk fele daru orru fwnek gyeokerebeol, hat Nehezekeoth, Mýrtus fa magwabol haró nehezekéth, palma fa gywmélchýe magwabol ket nehezeket, Laurus lewelet maffel nehezekeoth, veorés borban Es vyzben az meny elegh ehéz, forrald megh hogý harmad reze el apaggýon, az vthan zwrđ megh. Nadmezeth tegy hozzaýa, es mýndén haýnalban agý ebben ýnnya Negý latoth.

Szeckfw olayt vegý egy rezth, Edés mondola olayt egy rezth, peczýe olayt keth rezth, Rofanak porat Negý rezth. Hafas

lonak vÿzeletÿth egÿ fontoth, ezéketh feozd megh hogÿ harmad reze el apaggÿon, Ezzel kélléd, ÿgën feo orwollagh ez.

Laurus olaÿth § 2. Mÿrrhat, Aranÿtaÿtekot, Feÿer hunÿort, añ § j. s. vÿazth § j. elegÿch eo3we ezéketh, es ezzel kennÿed.

Medwe fwl fweth teorÿ porra, lok napÿglan mÿnd azt aggÿad borban ÿnnÿa.

[L. 241b] Lo nÿelwê fwnek gÿékereth térd porra, akar penÿgh az leweleth, Az fekete nadalÿ fwet fêzd megh vÿzben, es az porban abban az vÿzben agÿ maffel nehezékét meg ÿnnÿa.

Kÿllfebbÿk chÿllagh fweth zara3d megh es térd porra, vgÿan affele fwnek az vÿzeben aggÿad megh ÿnnÿa.

Nagÿ laputh feoz megh borban, awagÿ térd porra es borban azt aggÿad ÿnnÿa.

Fekete nadalÿ fweth teorÿ megh es Flaftrom moggÿara keofd az Teokre.

Talmofo fwnek lewelet es gÿeokeret térd eo3we, kéld az Teokre.

Aloeffel emplaftrom moggÿara kend bę.

Bdeliomot Eh nÿallal elegÿch eo3we reggel, es flaftrom moggÿara chÿnald rea.

Nÿulnak izêrÿth melÿ az halan vagÿon es ganeÿat fêzd megh ÿl Mezben, es egÿ Babzémnyth abban gÿakorta agÿ énnÿ.

Kegÿo Nÿelw fweth têrÿ megh, es flaftrom moggÿara chÿnald az Teokre.

Maÿfweth kÿnek harom lewele es kek vÿraga vagÿon, térd porra, es Sawanÿu borban lok napÿgh agÿ ez porban ÿnnÿa fel fel kalannal.

Apro fele eger fwnek az porath egÿe akarmÿben, awagÿ sawanÿu borban igÿa.

Az vÿzes Tékeoffegêth affelewel gÿogÿchad az kÿk melegÿtnek es zara3tnak, mÿnth Bablÿ3th, Baber magh, Len magh, Malwa, konkolÿ, es têb effelek. Affele orwollagok mÿnd ÿok erre melÿeket oda feol ÿrtham, [L. 242a] az hainak hula alat valo hartÿa es az Belék keozêth eo3we gÿwlt vÿz Betegfegreol.

Gÿerméknek.

Thémÿent, egÿ kewes galleth, gÿantath, awagÿ ha az nÿnchen Balha fweth, Tÿkmon feÿerrel elegÿch ê3we, keofd ÿo zorÿtofon be vele.

Vthÿ fweth, Lenchÿet, feoz eo3we vÿzben, kéld ezzel.

probalt dologh hogý harmadnapra gýogýult gýermék ez orwol-
laggal megh.

Swlýfwnek gýékeret, venus azzoný háyat, rutath, Medwefwl
fweth, añ M. j. teord megh es feozd megh vayban es Týk háy-
ban, ezzel melegén gýakorta kennýed, awagý Bathor vgýan be
kéffed. Probalt orwolflagh.

Eorwennek ký fachýart leweth, 3 iij, Feýer hunýornak
lewebeol, 3 s, Dýzno háyat, 3 2. s. elegich ézwe ezezéketh, es
fokaigh téryed hogý kené ýr legýén beleole, Ezzel kennýed a3
Agýekat es Thékýth.

Az Azzonýallatnak madzayarol.

A3 Azzonýallatnak Madrayat awagý Mehet lok kwlémb
kwlémb fele beteglegék bantýak, Twzefwles, Genýetlegés ke-
wený, Sebélwles, Fene, kemený dagadas, wzégh, Feol fualkodas,
výz Betegleghe, Es Ké. A3 Nýakat penygh a3 Madranak Hafadozas.
Szémélchýeo zabalú hulnak benne Newekeodele, Es vernek
folýala a3 Erekbél.

[L 242b] Ezezékén kýwl ilyen tulaýdon Nýawalýa [!] is vadnak
a3 Madranak, Hawý ver folýalnak megh rekedele, A3on Hawý
ver folýalnak féleotteb valo ménéle, Feýer genýetlegés chýor-
gala, Nemzé magnak két keppen valo el ménéle, Megh fuladafa,
Feol ménéle, Le zallala, Le efefe, es magath ézwe vonafa awagý
lugorýtala. E3ék feoleot, Bufulala, faýdalma, Meddwlege, gýer-
mék el veztele, es nehezkeoffegben valo lok nýawaliaýaya. [!]

Inflamatio |

Madranak twzefwleferél.

A3 Madranak twzefwlele lezén a3 forro verbeol ký vekoný,
Oka | Es a3 Maý Erbél a3 apro Ereke által, nem a3 Madranak
wregeben hanem vgýan a3 allattýaban omol be, ký oth ézwe
gýwlwen, fél gýuladwan es megh rothadwan, Twzes kelewenth
chýnal. E3 gonoz nýawalýa penygh, gýakortab lezén a3 Madra-
nak nýakaban hogý nem mýnth eo magaban. Mýkor mýndénéltwl
a3 Madra megh twzefédýk, mýndénwth nagý erés nýlallo faý-
leley | dalma vagion. Ha a3 elfé rezeben vagion a3 twzefwles, a3
Agýek alat faý, es nehezen výzellýk awagý chýeopeogetwe. Ha
penýgh a3 hatulfo rezeben vagyon, a3 vekonýok faýnak, es a3
Szeknek ménéle megh zorýttatýk. Ha výzontagh a3 keth oldala

twzefédýk megh az chýombok kézý vgýan ký terwlnek, es az ízarakon alýgh ýarhatný olý igén megh nehezédnek. Ha az Madranak Szaya twzefédeoth megh, az Cýepéz haý arant faý beleol az has, es ha az výodat be nyuýtod az Madranak Szaya kemený es forro, es igén is faý.

Az Rothadot weer mýkor genýetlegge valtozýk [Abfcelsus [I. 243a] akkor az feolwl megh ýrth ýegýék megh eoregbeodnek, forrolaggal valo rezketelék kéwetkeoznek, rendnekwl valo hýdegh lelelék, De mýndénék megh lassodnak ílmet mýkor az chýpkeodé es rago genýetlegh vtath Nýth maganak es ký fakad. Effele [Eledel Betegnek lagý etékkal kel elny, darabol chýnalt peppel, es hýgh týkmonnyal, Bort lemmýkeppen ne igýek, hanem fa heas vyzeth.

Az kýn penýgh ez nyawalya vagyon, annak az [Tanulagh zémerém teszthe igén vyzketh es az halais beleol, Liquiricianak azerth gyékeret térd eoowe pomagranatnak ký facýart lewewel, es mýkor vyzellýk, az vthan ezzel kennýed az zémerém Tesztooth.

Rola Eczetben march gyagyat [!] akar gyapottath, téd az agýekara es annak alatta valo chýontra.

Býfalmat feoz megh borban es az vthan rola olaýal elegých eoowe, ted az agýekra es az Cýontra.

Legh elézér mýndén feleleom nekwl ez ilýenén [Tanusagh vagý terden vagý bokaýan kel ereth vagny.

Len magnak lýztýth veogyed, Sar kerepet, vtýfwet lenchýet, porchýnth, Fwlben erezté fweth, térd eoowe ezéketh, es flaltrom moggyara kéfd rea.

Rola olaýban, porchýn fwnek ký fachýart leweben, fwlben erezté fwnek leweben, march gyapottat, es téd feol az zémerém teszleben.

Kechke rago fanak lewelet es magwat feozd megh vyzben, azzal parolýad, Chýomborral is igén ýo.

Saar kerepeth edes borral teorý eoowe, flaltrom moggyara téd oda ahol faý.

[I. 243b] Madra fwet feoz megh vyzben, wltéfd az vyzben hogý feol erýe az Madrayat az azzonýallatnak.

Feyér Malwat fész megh, Lud haýal awagyé dýzno haýal vagý terpentýnawal elegých eoowe az leweth, chýnalý chýapot gyapotbol, kewerd bele, es nyomd feol az zémereom teszleben az azzonýallatnak.

Sarga vyaýth, zarwas zara chýontýanak veleýeth, Recze haýat, Terpentýnat, mýnd egý arant vэгýed egý kichýn opiomot, elegých eoowe czýpros olaýal, chýnalý chýapoth, ýtafd feol ezéketh, told

feol az zémerém telteben, Twzefwlefrél, Fenérél, Sebreol, kelewentrél, ez igén feo orwollagh.

Vayát, rolat, Opiomoth, es Mezeth teorý eozwe es chýapon told az zémerém telteben, Madranak twzges voltarol, es kelewentyerél, igén feo orwollagh.

Ha az Nyawalya megh terend, Bakzarwo fwet fêz megh vÿzben, awagy feyer malwath, awagy eoregh malwath, awagy Len magoth, Neha neha fekete wrmêth pèzerczeth, Salýat, ebben wltellfed hogý az agýekaýgh feol erýén.

Arpa lýztooth, Bakzarwo fw magwanak lýztýth, mezes borban elegých eozwe, chýnalý flastromoth beleole, téd fén az agýekara es az agýek chýontra. Ha akarod vgýan ezén felebeul chýapot is tolyhacz fél az zémerém telteben.

Vlcus |

Madranak Sebéfwleferél.

Megh fakadwan es ky týztulwan az genýetlegh az Madrabol, marad oth vndok Seb. Az genýetlegh [L. 244a] penygh az Madranak Teltebeol az wregeben zal, es onneth foly ky, vagý az hafnak bellé bwrenek wregeben be hatwan, az Beleok keozét ragad es marad megh, vgý hogý az hafnak allo rezeth az eo lokafagawal vgýan megh terity, es Nehez voltawal vgýan nyomya. Ielék | Az Madranak Nyakaban megh fakadot keleweny, tapogattal megh eolmertetyk, es Neha az genýetlegéth chýak azon madra nyakaban énty ky, es ozton onneth bochyattia ky. Neha penygh az hoýagban eottý, es akkor az vÿzelet zwnetlen foly, az Madra Nyakan, ky mya lattatoth ez, hogý az vÿzelet nem az eo termezet zérent valo lýkarol ýwth ky. Neha penygh az vegfé nagy hurkaban eottý. es akkor valamý ganeýochka ýw ky az Madra Nyakan.

Neha kennýéb Sebéfwles lezén az Madraban es az Nyakaban, ky chýak kewelle az bellé bwrechkeýet ragya. Ez penygh lezén az Nehezen zwlestawl, mykor nagy gýermék zwletyk, awagy hogý vÿzza zwletyk, awagy oth az Madraban el rossadwan erewel vonatyk ky onneth. Megh lezén az nagy erézakkal es zabola nekwl valo kézflestawl is az ferfywal. Es az lok ýdeigh valo erés es rago feyer vndok folyalatul az azzonýallathnak. Mýndén fele Sebefwlestawl penygh vagyon Chýpkeodeo es nylallo faydalom, es lok eozwe gywlt vndoklagh foly ky, mely mynd zýnewel, mynd lokafagawal kwlembéz egyasztul, Neha Bwdés, Neha zagofflagh nekwl valo. Iolleshet hogý kwleombeozzén az

Feyer vndok folyafatul az azzonyallatnak, azth igén Nehezen eolmerhetny megh.

Vyazth, Myrrhat, Dyzno hayath, elegych ezwe [Oruolsagok Mezzel, ytald feol gyapottal, told feol az zemerem telteben az azzonyallatnak.

[L. 244b] Tykmon heat kyth megh fwtettel, teru megh, vad kemennyel es rolawal terd ezwe, es ted fel az zemerem Telthben.

Fekete wrmeth, Lud hayal es rola olayal elegych ezwe, es teod bele az zemerem telthben.

Bogachkoroth feoz megh borban, elegych Mezet hozzaia es ted bele.

Gykwnek es Szakat feyw fwnek leweth fachyard ky, Cryfter moggvara telch az zemerem telthben.

Keuechyeketh twzelych megh, es veld teyben eketh, Cryfter moggvara telch az zemerem telthben.

Bakzarwo fwnek lewelet terd yol megh, az vthan veld Eczetben, azzal kennyed.

Healt Arpanak az leweth terd es fachyard ky, Mezzel elegych eoze, es azzal kennyed.

Mezes borban olyban, az kynek ket reze bor, es az harmad reze Mez, tegy kek liliomnak ky fachyarth lewet, awagy feoz farkas almat megh az Mezes borban, telch azt az Azzonyallatnak zemerem telteben, Ez igen megh tyztyttia az kelewenth es az Sebeth.

Ha Fekete ruth gyenyetlegh kezdene folny ky onnet az Madrabol, bwdelleggel. Szep zelének vtyfwnek, procyn fwnek fachyard ky az leweth, elegydc eoze tykmon zekywel es Azzony embér tejewel, telch azth Crystel modra az zemerem telthben. Rolath Chyerfa Makyat, Bakzarwo fweth, Eger fark gyekereth, Apiomnak es kochyordnak gyeokereth, feozd megh vyzben, wlted ebben az azzonyallatoth, ebben wlyen.

[L. 245a] Ha penygh az Madraban valo Erek megh rothattak volna, Sanguis Draconist, Themient, Hym Farkas almat, Bolus armenult, Myrrhat, elegych eoze Mezes vyzben porul, telch be Crystel moggvara.

Fel font Mezes vyzben tegy Apiumnak ky fachyart leweth keth latoth, Myrrhat fel nehezekeoth porul, telch be Crystel moggvara. Ez igen megh tyztyttia az Madrat.

Ha zertelen nagy fayala vagyon. Saffranu olayth [Tanulagh Madrafw vyraganak olayath, añ 3 j. Sarga vyola olayth, 3 2. Myrrhat, Sarcocolat, Oppoponacumot, añ 3 j. legenyé fa terpen-

tinayath, 3. 6. v̄yazt a3 menȳ eh̄ez elegh, ebbeol ch̄ynalȳ lagȳ ken̄eth. A3 vthan Apiomnak kȳ fachȳart leweben forrazd feol twznel annyra hogȳ a3 Apiom lewe 3ynthe el apaggyon, gyapotbol ch̄ynalȳ ch̄yapoth, ytaid feol e3t io modon told fel a3 A3zonyalat 3emerem Tefteben.

Tanulagh | A3 kelewenȳ tyztulafa vthan a3 genyetlegtwl, a3 Sebnak helye igh gyogyulhat be. Kyffeold epeyeth fel fontoth, kek lilom gyekeret harom fel marokkal, gykfw gyekeret, Szakat feyw fw gyekeret añ M. j s, Sarcocolat, kostewylnek gywmelcheth, kekenth, Mumyath, añ 3 j, mynd e3eketh harmync3 ionth vyzben feozd vgȳ hogȳ fele el apaggyon, 3wrđ megh es tegȳ aho3 megh ch̄ynalt val 3arth 3 10. a3 vthan ilmet feoz3ed egȳ kewesse. 3wrđ megh, es wlȳen bele a3 a3zonyalath.

Feyer v̄yazth egȳ latoth, Rola olayth harom latot, e3eket olwazd eozwe laffu twznel, valamenyre hwch megh, a3 vthan ted mofarban, A3zonyalat Teywel [L. 245b] awagȳ olȳ kechke teyel kȳt azonnal feytenek a3 Molar terewel elegych iol eozwe annyra hogȳ myndeneltwl megh feyereggyek. A3 vthan a3 Feyeth 3wrđ le rola a3 mȳ le 3wr̄edyk. Ilmet tegȳ maas teyet hoz3aya, elegych eozwe, tegȳ aho3 teor̄et Saffrant harom pen3 nyomonyth, rola olayth, keth latoth, Ludnak hayat es ch̄yontya veleyet mynd ket felet, fel latoth, ch̄ynalȳ mynd e3ekbeol flaitromoth yrhara, a3 A3zonyalatnak ted a3 hafara es ch̄yp̄eyere.

A3 vefeknek es Ho3yagnak Sebelfwleferel valamyt orwol3agoth oda feol yrtham, mynd yok e3re is.

Cancer |

Madranak Feneyerel.

A3 Madranak ozton gonoz Sebelfwlefe, mywel hogȳ a3 vndoklagnak es rothadlnak oth helye vagyon, vagȳ vndok genyetleḡes Sebbe, vagȳ Fenewe valtozyk. A3 genyetleḡh naponkenth yn̄kab yn̄kab ewen ragwan, egyeb fele kelewenyeknel bwdeolb, vndoklagolb, ees nagyob genyetleḡeth ch̄ynal, Melynek eredetȳ vagion a3 oda ragadoth er̄es ch̄ypkeode rago Nedueffeg-Oka | twl. Fene le3en penygh a3 oda ch̄yorgoth Nedueffegtwl, melȳ oth megh gywlwen, a3 hewlegnek ereyetwl megh twzelwl es megh gyulad. E3 penygh a3 Twzelwleleftwl enn̄ywel kwl̄emb̄ez, mert e3 regȳ, es a3 faydalma kewelebbe gȳet̄er, a3 betegleḡh is nem olyan forro ebben. Kwl̄emb̄ez a3 kemenȳ dagadaftulis, Mert e3ben hewleḡh es faydalom vagyon, de abban a3 kemen dagadaftuleȳ. | ban nȳnchen. A3 Fenetwl penygh a3 Madra Nyakanak

ayaký (Az zémerém telth) dagadot es kemený, es az ézwe swit rutlragtul, vndok es fekete kek zýnw, kýbél bwdés [I. 246a] ruthlugh folý ký, vekoný es fekete, awagý Neha Barna zýnw zabalu. Ez is býzonýos ýele, hogý az halban es zémerém telthben mýnth ha téwýflek volnanak es valamý fa, ýgén faý, es Neha igén igén veréffet vyzellyk az azzonýallath.

Feýer Ceclat, Temloth, Saletromot, fa molarban | Oruolsagok térd ýol megh ezéketh, chýnalý lagý flaltromot kéfd rea az Teltre.

Szepzélének ký fachýarth leweth, Lud haýal elegých ézwe, tegý egý kýs téreoth Saffrant hozzaýa, chýnalý chýapot gýapotbol ýtafd feol, told feol az zémerém telthben.

Madranak kemený dagadalarol.

| Schirru[s]

Az Madra megh kemenýédýk Imegh dagad mýnth az ké neha mýndénéltwl, neha chýak valamý reze, Es effele dagadas | leley hanýomodis lemmýth nem enged az Nyomalnak es vgýan lemmý vagý chýak alýgh erzé faýdalma vagyon. Fén alwa, nagý Nehez teréh ez, mýnth zýnte az egýeb fele dagadalok is, merth ala fwgh zýnthé az zémerém Teltre, veztegh wlwe penýgh awagý le fekwen, az eo Nehellegewel az vegfé nagý hurkath nyomya. Az ménelben nehezlegéth zéréz, Merth rélte tezy az labakath es mýnd az egez teléth. Lezén ez az temerdék Nehez Ned- | Okaý wellegtwl, ký az Madraban be éttetyk es oth megh Newekédýk, Awagý lezén az olýan twzeíwleltwl, ký lem el nem ozol, lem genýetlegés kelewennye nem változyk.

Fodor mentath, Ruthanak az lewelet térd megh, | Oruolsagok es vaýal es olwaztoth fenýw vyaýzal elegých eoýwe, chýnalý chýapot gýapotbol, ýtafd fél, nyom fél az zémerém telthben.

[I. 246b] Földý Bozzanak leweleth es gýeokeret feozd megh vyzben, azzal melegýched es parolýad. Az bozzanak penýgh az magwat ad megh Borban ýnnya.

Momordica olayth es Feýer liliom olayth elegých eoýwe, es azzal kennýed.

Feýer liliomnak leweleth es gýékereth fonnýazd megh vyzben, kéfd rea.

Kek liliomoth es Bakzarwo fweth feoz megh vyzben martogas ruhat bele es téd az kemenlegre.

Reechenek haýawal kennýed, Smegh lagýul altalan fogwa az Madra.

Bakzarwo fwnek fachyard kÿ az leweth, têrd êzwe lud haÿal, gÿapotbol chÿnalÿ chÿapoth, ytald feol vele, es told feol az zÿemerÿm teftben.

Inflatio |

Madranak fualkodaſarol.

Okaj | Az Madra megh fualkodyk Neha es kÿ terwl az Szelnék lokafagatul, kÿk az zwlelnék vthanna az Madranak wregeben mÿntenék be, Awagyÿ valamÿ mas okbol megh terÿmwen leley | oth zorultanak. Ebben az hafnak alfo reze es az agÿek fél fualkodyk es fÿydalommal bantatyk, Melÿ faÿdalom gÿakorta az Inas es Erÿs huſra melÿ az Szÿweth es az Twdÿth az Maÿtul Ees Leptwl ket fele valasztÿa, el hath, es az Cÿomb kÿzÿreis, Es mozogwan az Telth, Neha valamÿ zÿnges hallattatyk, es ha vÿoddal az hafat megh wtÿd, meg zÿndwl mÿnth az Dob. Es az Szÿel vgÿyan Nÿlwan megÿÿen kÿ az Madra nÿyakabol.

Oruofagok | [I. 247a] Effele betegÿen igÿen ÿo Ereth vagnÿ, purgalnÿ is, es ehÿztetnÿ kel effe leth.

Bodogh azzonÿ Mentayath lwl megh Belÿlben, ad megh ÿnnÿ, ha az maſtraÿa feol fualkodoth.

Bodogh azzonÿ mentayanak leweleyth march lÿzÿtbÿl chÿnalt pepben, vayban racÿd megh, ad megh ÿnnÿ.

Rutath feoz megh olayban, es azt az olayth teolch chÿewÿn az azzonÿallat zÿemerÿm teftben.

Daru orru fwet mÿnd gÿeokereftwl teorÿ megh, ebben agÿ egÿ nehezekeoth borban megh ÿnnÿa.

Rutabol, Cÿomborbol, Lo mentabol, pÿzerczebeol, Fekete wrÿmbeol, Malwabol, chÿnalÿ olÿ feordÿt kÿ az Madrat feol erÿe, wltald abban.

Apiomot, kÿmenÿ magoth, vad kÿmenÿ magoth, Anifumot, tÿrÿ es chÿnalÿ eozwe lagÿ flaltrom moggÿara, tÿd kÿwl az Madrara.

Ventolitas | Ha penÿgh az Szÿel az Szÿemerÿm Teftbeol kÿ nem ÿwhetne valamÿ eozwe forradozot nÿyalak mÿya, yeleosben az orwolſagok vthan, Az Baba kennÿe megh az vÿath feÿer liliom olayal, Nÿulÿon be az azzonÿallat zÿemerÿm teftben, es laſſan ozlaſſa el egÿ maſtul az Nÿyalat, es hozza kÿ onneth.

Szarwas chÿont veleÿeth tÿrd eozwe rolawal hogÿ olÿan lwrwſege legÿÿen mÿnth az Meeznek, march ebben az gÿapotbol chÿnalth chÿapoth, told fel az zÿemerÿm teftben, kÿ hozza ez az Szeleth.

Mýrrhat teorý megh, ad megh vérés borba ýnnya.

Az hafanak allo rezeth, kek liliom olajal, Laurus olajal, es Bors olajal kennyed.

[L. 247b] Ha penygh lokaýgh tartana ez beteglegh, Eréfb orwollagokkal kel elny.

Ilten faját, Fekete gyopart, Lo mentath, mynd ez harom felebeol vegy ket nehezekeoth, kechke rago fanak magwabol hat peny nyomonýth, kys feold Epeyet egy Nehezekéth, Mezey kémenth es zerechýen keomenth fel nehezekeoth, Calliat harom peny nyomonýth, Bdeliumot, Ammoniacumot, mynd az ket felebeol maffel nehezekeoth, Ruta es kapor olajt mynd ket felebeol, egy latoth, Ezékhéz tegy anny vyzath es Terpentinat az Meny ehéz elegh, chýnalý ýrhara ebbeol flaltromot, es chýnald az azzonýallat Madrayara.

Madranak wízégerél.

[Mola

Ez zynthe olyan mynth egy eoze lwlt darab hus, mely az Madranak wregeben terem, ky neha mutath valamý formath. Ez gyakorta ruth darab allath, es Bérrel vagy hartyawal kerwl vetetwe vagyon, es beleol abban lagy eoze zawarodoth hus vagion, ky lok apro Erechkekkel megh hynteteoth, de chýontok. Bellé rezeke, tagok, es Beleok nekwl vagyon. Ez maganak elteteth az Ereke által zyw, es zynthe vgy newekédyk mynth az plantak, Annýra meg teryty penygh az halath mynth az Nyolcz holnapy gyermék. Neha ez igen oda ragad az Madrahoz, hogy Nemely Azzonýallatok kezéryttetnek ezth el vyfíelný Negy awagy Eoth ezendéygh is, Neha penygh vgyan teljes eletékben oth vyfelyk Madrayokban. Neha penygh oly kewelle ragad az Madrahoz, hogy harmad vagy Negyed holnapra ky elyk onneth, es zynthe [L. 248a] megh newekédelere nem meheth. Ennek ez [Okay wízégnek nem chyak az Azzonýallat Hawy ver folýalanak vere oka, lem az azzonýallat Nemze magwa zérzy es chýnalýa chak ezth, merth foha Nem lattatoth ez vylagon oly azzonýallat kyben ferfiu nekwl ez wzégh megh termeth volna. De oka ennek az Ferfiunak magwa, ky awagy meg rothadot, awagy valamý okbol erételen, ky az Eledelt magahoz vonhattya yollehet, de lemmýth megh nem formalhat. Az wzégh hordozalban, zynthe mykeppen az gyermék fogadalban, az hawy ver folýalok megh alnak, Az Cyéchyék megh Newekeodnek domborodnak, Etelnek vtalafa vagyon, Az Has lallan lallan feol Newekeodyk, ky mya azth

velne Embër hogÿ ýgáz gýermek fogontatoth. De az ýgáz fogadot gýerméktwl ennýbeol kwleombéž, Merth az gýermék laffan es nagy kénnyen mozogh, De az wížégh nagy Nehelleggel aal otben, awagÿ az mely felere az Azzonýallat fekwžyk, nagy rohanással fordul arra. Az wížégh vylelelben az Azzonýallat nehezben ýar, es mýnth egÿ Nagÿ teréh vgÿ fwgh le az Madrayabol, Tagaÿ megh vekonýodnak, es az Halath gýakorta valo laýdalom gýeotry, kÿkben chÿak egÿ lÿnchen az ýgáz gýermék fogontotalban, ylelofben ha egellegés az azzonýallath.

Ež Beteglegh igén gýogÿulhatatlan, hanemha gýogitalahoz igén ýdeÿen hozza kezdenek. De azerth valamýnth ležén, vgÿan Eledele |hozza kel orwollaggal nÿulnÿ, Legh eležér azerth ýo žagu etkekkel, de bor ýtallal kewellel elÿén. vÿž ýtalt el tawoztallon. Es laffu ýaralokkal ýarýon. Feordewel igén elÿén, es veztegh fekwteben az labayth mýndenkoron magaffan tarchÿa fél.

Oruofsagh [I. 248b] Lagÿ Flastromokkal, parlasokkal Chÿapokkal, kené ýrekkel, kemenÿ flastromokkal kÿk megh lagÿttÿak ýo orwollanÿ, mýnth Nagÿ Malwa, Feÿer malwa, Szekfw, Saarkerep, Len magh, Bakzarwo fw, es téb effelek.

Dealteaval kennÿed az kemenlegéth, awagÿ chinalÿ ýrhara Diaquillont, es ragazd rea.

Edés Mondola olayth, 3 iij, Feÿer liliom olayth, 3 ij s. Tÿknak es ludnak kéwerybél mýnd kettébél 3 j. s. Len magbol kÿ nÿomot leweth, 3 s. Bakzarwo fwnek magwabol kÿ nÿomot leweth, 3 s. Ammoniacomot, 3 j. Bdeliomot 3 j. Feÿer malwanak gýeokeret, 3 j. konkolth, 3 j. vadkeomenth, 3 j. vÿžt az menÿ chéž elegh, chÿnalÿ kené ýreth, de legh eleožér is az Bdeliomot es Ammoniacomot Borban megh aztalfad, es vgÿ chÿnalÿad megh az ýreth, Ežzel kennÿed az kemenlegéth.

Vaÿath, Dÿžno haÿat, žarwas žaranak veleÿet, Tengery žéleoth. Len magot, Bakzarwo fweth, de ez kethelenek magwabol az mely lewet kÿ fachÿarž chÿnalÿ chÿapoth gÿapotbol, march ebben melegén es told feol az žémerém telteben.

Kapotnaknak, Sarga liliomnak, pirÿto fwnek az gÿékereÿbeol, 3 ij, ruta magoth es konkolt mýnd az keth felebeol, 3 s. Maÿorant, zerechén dÿot, Székfwet, Baber magoth, mýnd ez Negÿ felebeol 3 j. Cÿpros fat, 3 j. Calstoreumot, Euforbiomot, mýnd ez keth felebél, 3 s. téd megh es žÿtald megh az kÿk arra valok, az vtan chÿnald éžwe terpentinawal, chÿnalÿ chÿapot, ýtald feol, es told az žémerém telten.

[I. 249a] Affele meleghe vÿžekben mýnth az varadÿ hew vÿž feolétte igén haznos feorédnÿ.

Az Hawy ver folyafnak megh ynditafarol Mely orwollagokat yde ala yrtham, mynd yok erre.

Mynden orwollagh yo erre, awalamelý lagyth es ronth, melyek feleol igaz eleget yrtam oda fél, ahol az vizy Betegfegnek orvolfafarol yrtham.

Madranak Vyz betegsegerel.

Hydrops

Megh dagad az Madra nyha vyznek lokafagatulis, ky byzonnyal az Madranak vyz Beteglege. Ebben ez nyawalya- Ielej ban, fualkodas vagyon, nagy Nehellegh es zengés, mynth valamý vyznek habozafanak zengele. Ennek azon oka vagyon Oka mynth az Beor keozet valo vyz betegfegnek, tudny az May vagy az Lep vetkes volta. Az vyz myndazon altalis az halnak wregebél zokatlan es lathatatlan vtath chynal az Madraban. Gyakorta az Mayban lewe Nagy Er is, mely az verth ydestowa az Erekre oztya, vernek Sawoyath bochyattia az Madraban, Egy Azzoný-allat volt ez Nyawalýaban, kynek mykor az hawy ver folyafnak ydeye el ywth volna, Eleozér effele vyzes Mosleket annyth etteth ky az Madrabol yde ala az Nyaka altal, hogý Hat vagy Nyolcz Medencze is megh telth vele, ky Cytrom zynw es forro volth, kynek ky eottefe vthan az hafa myngyaraft megh zalloth. Es annak vthanna, az Hawy ver folyas kewetkezeth rea ya az természetnek folyafa zerenth. Malodyk holnapbanis zynthe megh vgy folth. El vegre ozton [L. 249b] zynthe megh tyztult, es annak vthanna megh terhesedeoth, es yo egeflégés gyermékeoth zwlth. Effele azzonýallatnak az Orra myndenkor taknyos, zemeý feketek, Es myndenkor lankadas vagyon raytha.

Fodor Mentath, Tengery zeleoth, Egy kewes Soth, terd ezwe ezeketh, teod az Madrara.

Chypket fez megh vyzben, azth aggyad enheýra ynnya az Azzonýallatnak.

Fenyw magoth es rutath facyary ky feyer Borban, agy abban enheýra Eoteodfel latoth ynnya.

Madranak fayasarol.

Az Madranak oly igen nagy az eo faydalma az kyn vagyon mynth ha vgyan ragna valamý, Effele faydalom vagyon, Eleol, hatul, az Agyekban, Far tetemben, es myndeneltwl az halban.

Mýkor penýgh mynd ezék faýnak, az Azzonyállat feol lem kelheth. El lem alhatýk, Chýnald azert ezt neký ez orwollagoth.

Váyat elegých eoꝝwe zarwas zara chýontýanak az veleýewel, kend valamýre es téd az faýo helre.

Mýkor penýgh az Agýeka chontýa, hafa es hata faý, az homlokaýs faý, es ezth lokaýgh nem zenwedhetý, Ludháyat rofa Mezzel elegých eoꝝwe, ýo Borral térd éꝝwe eoketh, kend ruhara es téd az faýo helre.

Bala rofanak gyékeret teord megh, awagý az kek liliomnak, ad borban megh ýnnýa.

Dýzno porcýnnak magwaban teorý megh týzénéteoth, ad megh borban ýnnýa.

[L. 250a] Chýalannak leweth fachýard ký, march ruhat, vntalan bele, es téd az faýafra.

Meýfwnek lewelet feozd megh borban, téd azth az faýo helre.

Rutath nyerleth teorý megh, elegých éꝝwe váyal es Dýzno háyal, azzal kennýed melegén.

Žerechýen Dýot, Madra fwnek gyékereth, fêzd megh feýer borban, ad megh ýnnýa.

Cýnadonyat gyékereftwl tery megh, zeckfw olayban forrald megh, keofd az halnak albo rezere.

Feýer liliom olayth es len magh olayth elegých éꝝwe, gyapot- tal zytafd feol es keofd melegén az hafara.

Fodor mentath, Madra fweth, tegý melegh teglara, hogý az fwek megh melegwlyenek, týzta borral azth éttézd megh es keofd az hafara.

Baber magoth tery megh, chýnalý flastromot beléle téd az Madrara feolwl.

Fa mohot feoz megh vyzben, Melegén wlyén bele az azzony- allat hogý feol erye az Madrayath.

Natragulanak fachýard ký az leweth, march abban gyapot- bol chýnalt chýapoth, nyomd fél az testeben.

Len magoth fêz megh vyzben, es télch feol azt az vyzeth chýewén az zémerém testeben.

Malwat feoz megh vyzben, parolyad azzal az Madrat awagý az vyzet télch be az zémerém testben.

Porchýn fwet fêz megh vyzben, télch be az zémerém testben igén haznos.

[L. 250b] Kaprot feoz megh vyzben, wltéfd abban melegén hogý feol erye az Madrayath.

Szaporá fwnek leweleth vý Dýzno háyal térd éꝝwe, vagý penýgh rofa olayal, es chýnald rea.

Madranak [zorulafarol.

Phimosis
Vteri

Az Madranak Szaÿa vagÿ az Nyaka annyra megh reked es megh zorul, hogÿ az Ferÿ Nemzê magwat be Nem bochÿattÿa, awagÿ ha be bochÿattÿa is, megh nem tartÿa, merth az Darabos hus mÿa kÿ oth termét vgÿan Nem zÿhattÿa ÿol be az Nemzê magoth. Neha azert tÿrtenÿk hogÿ be bochÿattÿa az Nemzê magoth, es megh tartatÿk oth az Madra zoros zaÿaban, vgÿan meghis fogonodÿk. De az fogontototh gÿermêk az zwelkor, halalra valo alkolmatoflagoth zêrêz az Azzonÿallatnak, merth az zoros helyrêl kÿ nem ÿwhel. Az Madranak penÿgh effele Loka nyawaliaÿa teortenÿk az Megh twzelêdes mÿa, melÿ raÿtha volth, merth az megh kemenÿêdÿk. Awagÿ penÿgh teortenÿk az keleweny mÿa. Ennek bizonÿos ÿeleÿt tapogataÿlal megh eoÿmerhetnÿ.

Bakzarwo fwet feoz megh vÿzben, abban az vÿz- Oruoflagok ben elegÿch olaÿos vÿzeth, march ruhat abban, es azzal melegÿched es parolÿad.

Iuhnak gÿapÿan az Melÿ Sÿros kêwerlegh vagÿon, Terpentinat, Soth, ezêket elegÿcd eoÿwe, es chÿnalÿ chÿapot, kewerd bele es told fêl az zêmerêm teltben.

Lagÿto orwofflagok mÿndeoneok haznalnak ennek, Nagÿ Malwa, Feÿer malwa, konkolÿ, Bakzarwo fw, [I. 251a] len magh, Ammoniacum, Bdeliom, Terpentinak, Haÿak, mÿnd io ezêkbeol ÿlafstromokat chÿnalnÿ.

Ha az Beteglegh regÿ lezên, ÿo zagu fwekkel, Es fa heÿal fwftêlÿed alol.

Sha ozton megh kezdene lagÿulnÿ valamenÿre, Szaraz Spongiat vegÿ, kêld erês czÿernara, told feol az zoros helyre, hogÿ megh tagulÿon. Sha az Spongia magatul kÿ elÿk, ÿmet temerdêkb Spongyat nyomÿ bele. Es legên kezen lok modu Spongyad ahoz valo. Annak vthanna. Erdeÿ vborka gÿwmêlcheth, tÿrêt temfot, Mezêth, elegÿch eoÿwe, zÿtald feol Spongyawal, es told feol az zêmerêm teltben.

Sha ez vthan kÿ vezêd onnath az Spongyath, es meg is az hely nem elegh tagalnak lacczÿk, Vegÿ kek lilium olaÿth, 3 ij, Terpentinat, 3 ij. Lud haÿat 3 j. kek lilium gÿêkereth es Thêmyent mÿnd ez keth felebeol, 3 s. vÿazth az menÿ eheoz elegh, ebbeol chÿnalÿ ÿreth, kend megh az Spongyat vele, es told fêl ÿmet az zêmerêm teltben.

Sha az hely megh twzelêdeoth valamÿmodon, tehat az kek

lilium olaj helyeben, rola awagy viola olajt chynaly az zerzam keozben.

Mikor ozton az Twzefwefe megh zwnyk, es az hely is megh nylatkozok, Rola olajbol es Lud hajbol chynaly zerzamotoh, kend azzal megh az Spongiath, es zynthe az Sebnak helyeigh told feol, hogy laffan laffan megh erelfeggyek. Az Spongyat penygh mynd addigh oda kel nyomny mygh nem megh gyogyul yol, hogy az Madranak zaya ifmeth be ne zorulyon.

[I 251b]

Haemorrhoids Vterj

 Madrabol valo Ver folyasrol.

Effele ver folyas vagyon Neha az Madra zayabol, neha penygh az zeomereom telnek chyak az zayabol, merth az ver folyas ky vagyon az Ereknak megh Nyfalabol zynthe vgy megh terem ez keth helyen, mynth zynthe az az Alfelben. Ezt az magyarok Swlynek Newezyk. Megh eolmerny ezth az fafalbol es az vernek ky omlafabol, yeoloben mykor az ferfy vele keozelfedyk.

Feoldy Szedeoryen az mely Spongia zabalu terem, awagy az geztynenek feolfy gyakdolo heat, terd megh, azzal hyncyed.

Swly fweth es Eokeor farkat feoz megh borban es vyzben, march ruhat bele, es ted rea.

Az alfelben valo verfolyafrol valamyth oda fel yrtham, mynd yo orwolflagh errél.

Madranak hydegsegerel.

Ha az Madra hydegh es Fay, ver yw ky beléle, es hydegh verytékeos. Mezeth, Terpentinat, lud hayat mynd egy mertekre elegych eozwe ezeoketh chynaly chyapoth gyapotbol, kewerd ez zerzamban, es told feol az zemercom telben.

Fekete wrmeoth, Lud hayat, rola olajt, elegych ezwe, march gyapot chyapot bele, es told feol az zemerem telben.

Bors olajban kewerd az Cyapot es told feol.

Madranak hewlegerel.

[I. 252a] Lud hayat, 3 j. Opiomot, 3 j. Rola Mezeth, 3 ij. Rola olajth, 3 j. vyzt az meny ehéz elegch, elegych ezwe tykmon feyerrel es azzony embér teyewel, es flaltrom moggyara chynald az Madrara.

Hawý ver folyáinak megh rekedeferél. | Supprelsio

Az Hawý ver folyás yndul megh termezeth zérenth týzén Negý eztendés korban, es veget tezáen Eothwen eztendés korban. Nemelnek kezdetýk týzénketh eztendés korban, es megh aal Hatwan eztendélkorban. Nagý fokaknak kelébbenis kezdetýk, es hamarab vege lezén. Ennek oka az termezethnek es az Elet- | Oka nek kwleombeozefe, ký Nemelyeknek bwflegéiben zérzý effele ver folyáith, Nemelyeknek penýgh chýak igén kewelle. Annak okaerth ennek týztulafának melto es ýllendé moggýa chýak az, a ký az termezettel es az Eletnek Nemewel egyenlé. Ký chýak ez egy ýegýbeol eolmertetyk megh, hogý mykor az folyás megh aal, az Eréth el lem zakasztýa, megh lem Nehezýty az azzony-allatoth.¹

Hawý ver folyáinak azerth megh allala vagý megh rekedele az megh erth wdében ha megh Nehezékéfwles nekwl lezén, Termezeth ellen valo az. Ebbél ýlyen bantafok keowetkeoznek, | Ieleý ýmélges, Etelnek vtalafa, vekonýoknak, val keoznek, Feonek, es mynd az egez teftnek nehellege, egy vgýmýnt valamý el faradálnak faydalma. Az výzelet temerdék es zawaros, vérés es gyakorta vgyan fekete zýnw, kýkbeol ozton azth mongýa Hippocrates, hogý Nehez es hozzu beteglegék kéwetkeoznek.

[L. 252b] Nýlwan valo es lathato chýnalo okaý ennek, | Okaý Az Etelnek ýtálnak kewes volta, féleotteb valo munka, | Kwlfe fok verýtek, vernek modnekwl valo folyafa, vagý az Orbol, vagý az Alfelnek megh nýlth ereýbeol, vagý az Megh vagoth Erbeol, Okadas, Szeknek féleotteb valo ménése, az Teftnek megh hýtwan-kodafa valamý beteglegh mya. Séth az Nagý gondvileles, az banath, az ýzonýo felelém, gyakorta megh rekeztýk az Madrath.

Bellé okaý penýgh vadnak vagý az fé tagokban, vagý | Bellé az egez teftben, vagý chýak azon Madraban. Az feo tagokban, mýnth az Maýban, az lepben, az gyomorban, az Twdeoben, Merth ezékben ha valamý hýdegh mertekletlenlegh newekeodeoth, vagý

¹ Az I. 252a laphoz ragasztott levélcsik versoján az első kéz írásával az alábbi szöveg áll:

Soha addigh az Azzonyallat megh nem Eofzwl mygh nem az hawý ver folyafa megh reked, awagý ýnkab el aal rola de termezeth zérenth, De ha mykor ozton megh aal es el reked, es loka eel az vthan, kézwenýeos, korlagos, vagý chýémérlé lezén, es Megh Eofzwl.

Nagy rekedes, vagy feoleotte kemeny dagadas kéwetkeozyk. Mynth az Sar vyz el folyalban, az Abrazatnak ruth megh valtozalaban, az vyz beteglegben, az fuladozalban, es egyeb beteglegkben, kyknek vetkes voltokbol az Erebben valo ver megh vez, es megh eretlenedyk, es az mya lemmykeppen nem leheh hogy az Hawy ver folyas, igazan es az természetnek rendelele zerenth folyhaffon. Mykeppen hogy attul sem leheh az hawy ver folyas, hogyha temerd k es Enywes eledelb l, awagy lok hydegh ytalbol, awagy Nappalj hewolkodasbol, az ver hydegge, lassuaa, es temerd kke lezen az Egez teltben. Az Madraban leweo ok penygh ez hogy az hawy ver folyas nem lehet, Megh hwles, Megh rekedes, oly a ky chak magatul vagion, oly is ky dagadaftul lezen, mynth az keo zabafu kemeny dagadaftul es az Twzefwleftwl. Madranak [I. 253a] el fordulafais oka, es valam  az Madra zayat othben be rekezthety, mynth cozwe fwltth ver, Newekeodeoth darab hus, lok k werlegh, rayta keolt es newek d t B r chke. othben valo Sebnek gonozul valo eo3we forradafa, awagy az természetnek formalafanak vetke. Mely vet kbeol lattatoth egy azzon allat, kynek hawy ver foliafa loha, sem egyeb valam  nem folth az Madrayabol, de myndazon altalis telyeffleggel yo egeslegben eelt zynthe hatwan eztend ygh.

Oruofagok] Var ulab fwet teor  porra, ad megh borban ynnya es azon fwet feozd megh vyzben, es chynald ala az azzon allatnak parolyad vele. Awagy azon fwnek fachyard ky az leweth, gyapotbol chynalth ch apot march bele es told az z mer m teltben.¹

¹ Az I. 253a laphoz ragasztott 1. lev lcsik rectoj n az első k z irásával az alábbi szöveg olvasható:

Vyolath es Mirrath tegy fazekben, telch tele az fazekath elf  vyzzel, chynald es tapazd yol be az fazek zayath vgy hogy az para a ky ne ywhelf n, forrald feol az Twznel, Heth egez oraygh egy vegben mynd f zzed, ved ky az vthan, es az Azzon allath wly n rea, annak az para a menny n f l az derekaban az z mer m telt n, vgy hogy mennel melegben el twrhet . Ez oly orwolflagh, hogy az kynek loha Hawy ver folyafa nem volth is, el yndyttia raytha.

Versoja  res.

Az I. 253a laphoz ragasztott 2. lev lcsik rectoj n és versoján az első k z irásával az alábbi orvosságok leirása olvasható:

Rutath 3 iij, Dictamulth 3 ij, Dyoth iiij, t rd eo3we ez keth. Fekete wrm th vagy ch omborth f z megh borban, es abban ad

Feoldy fenyw fwet teorÿ megh, flaltrom moggÿara chÿnald az azÿonÿallat zÿmerÿm telttere, megh tÿztÿttia az Madrayat, el ÿndÿttia hawÿ ver folÿafat, Es ha megh hwlt volna az Madra attulis haznal.

Lo mentath, rutath, zederÿfanak heath, feozd megh borban, ad ezth ÿnnÿa.

Mÿrrhat, konkolt, pirÿto fwet teorÿ porra, es ad megh borban ÿnnÿa.

Kapotnakot, Mezeÿ keomenth, Apiom magot tÿrÿ êzwe, ad megh borban ÿnnÿa, feolÿette igÿn megh ÿndÿttia az hawÿ ver folÿalth, meeg az vÿzeletÿthis.

Cÿpros fath az melybeol ladat chÿnaldnak teord porra, ad megh ÿnnÿa borban, Ennel orwolfagh femmÿ ÿob nem leheth annak megh ÿndÿtalara.

[I. 253b] Keth fÿgeth es valamÿ kewes Sot tÿrÿ eoÿwe, kend gÿapotbol chÿnald chÿapra, told feol az zÿmerÿm teltben.

Vÿrÿs fenyw fanak teorleoken melÿ gomba terÿm, Agaricum Newe, teord porra, dÿÿno kenÿer fwnek az lewet fachÿard kÿ, elegÿch eoÿwe, valamÿ Szeÿkÿw olaÿt is elegÿch hozÿza, chÿnalÿ chÿapoth, melegÿn kewerd ebben, told feol az zÿmerÿm teltben.

Borlot, Tetwfweth, teorÿ porra, wltefd lÿrdÿben es ez port ad megh borban ÿnnÿa, awagÿ meeg ÿob mÿkor az feordeobeol kÿ kel ÿÿzadwa es akkor adod megh ÿnnÿa. Ez igÿn hamar haznal.

Mÿkor kenÿeret akarÿ lwtntÿ, az melÿ vÿÿben az kowazth megh elegÿteod, agÿ abban ÿnnÿa.

Zerechÿn kÿmennek vÿragath, Erdeÿ rutath, kapotnakot, Szeÿkÿfwnek vÿragath, kÿmenth, gencianat, pirÿto fwet, Spicanardot, Feoldy fenyw fwet, Anifumot, Babÿch fwet, aÿ 3, x, feozd megh harom fonth vÿÿben annÿra hogÿ keth reze el apaggÿon, zepÿn zwrð megh, es ez lewben elegÿch egÿ Nehezek Ammoniacumot, ebbeol ozton reggel reggel [!] hat latot agÿ megh ÿnnÿa. Cÿodalatos feo orwolfagh.

Kek liliomot teorÿ porra, ad megh borban ÿnnÿa, ez porth, awagÿ parolÿad az fwewel.

Fa heat agÿ ÿnnÿa Borban, awagÿ Mÿrrhawal eggÿwt chÿnalÿ chÿapot beleole, told az zÿomerÿm teltben feol.

megh ÿnnÿa az zerzamokath. chÿodalatos lÿ orwolfagh es igÿn megh probaltatoth, az Hawÿ ver folÿafnak el ÿnditalara.

Versoÿan:

Rutath es Feÿer wrmÿth lÿÿ megh borban, tegÿ ahoz Eoth zÿm borloth teorwe, ad megh ÿnnÿa.

Mýrrhat feyerwrémmel es rutanak kÿ fachÿarth lëwewel chÿnalÿ eozwe, téd az zëmerém telthbë.

[I. 254a] Kechke ragonak magwaban porul agÿ megh borban egÿ Nehezekeoth ÿnnÿa.

Vërës hagÿmat teorÿ megh, es az zëmerém teltéth beleol kend megh vele.

Tÿk es Lud haÿal kend az zëmerém teltét beleol.

Lenmagot feoz megh vÿzben, azzal parolÿad megh Szekén vagÿ fazekon.

Keferw babot feoz megh vÿzben, annak az lewet Mýrrhawal es Mezzel elegÿch eozwe, chÿnalÿ chÿapot gÿapotbol, kewerd bele es told az zëmerém teltben.

Machka tëwÿllet feoz megh, ad azth ÿnnÿa.

Retëknek kÿ fachÿart lewet ad megh ÿnnÿa.

Vadoczot tërÿ megh, annak lÿztÿt elegÿch eozwe vërës kapoztanak kÿ fachÿart lewewel, chÿnalÿ chÿapot, march ebben, told feol az zëmerém teltben.

Faÿ Boroltÿannak agaÿnak veglë fwrtÿth tërd megh, teod be az Telteben az azzonÿallatnak.

Agaricomot teorÿ megh, ad megh Mezes eczetben ÿnnÿa, haznal.

Barfon vÿragh fwet feoz megh vÿzben, es kend azzal az zëmerém telteoth beleol.

Feÿer liliomnak gÿeokeret egeld megh, elegÿch eozwe rola olaÿal, teod feol az zëmerém teltben.

Fekete wrmëth feoz megh vÿzben, azzal parolÿad.

Szeëkwet fëz megh vÿzben, azzal parolÿad.

[I. 254b] Feÿer olaz vÿragnak magwaban keth Nehezekeoth tërÿ megh, borban ad megh ÿnnÿa.

Bafa rofanak gÿëkereth teord megh, agÿ borban megh ÿnnÿa egÿ mondolanÿth.

Feÿer awagÿ fekete hunÿornak fachÿard kÿ az leweth chÿnalÿ chÿapot gÿapotbol, march abban, es teod feol az zëmerém teltben.

Mÿnd az ketfele farkas Almaban vegÿ hu3 aranÿ nÿomonÿth, kek liliom gÿeokereth, 3, 8, Igaz laccat, Fekete pëzerczeth, añ 3, 8, Reubarbaromoth, 3, 30, Spicanardot hu3 aranÿ nÿomonÿth, Aloes faÿat hu3 aranÿ nÿomonÿth, Squinanthumot, 3, 8, teord megh ezëket zÿtald megh, tÿzta Mezzel chÿnald eozwe, az melÿnek taÿtekat el hantad, Ebbël egÿ vÿtal harom Nehezekeoth agÿ megh ÿnnÿa Melegh vÿzben, de olÿanban az melÿben kapotnakot vagÿ Szeëkwet feoztel megh. Ez erëllen megh ÿndittia az hawÿ ver

folyalth, Madranak faydalmat el vezÿ, Es az gyomroth is megh eréflitÿ.

Liliom olayth, ruta olayth, añ 3 j. Fekete wrém lewelet, Chÿombort, Lo mentath, añ 2 j. kek liliom gyékeret, 2, Ifopoth, Fekete es veorés gyoparth, añ 3, j, tegÿ hozza az menÿ vÿaz elegh, chÿnalÿ keneo ÿreth, ezzel kennÿed az halat es Madrayat.

Szeçkfweol, Fekete wrém lewelebeol, Feÿer vizÿ Mentabol chÿnalÿ feordeoth es feorêzd ebben. Az férêdes vthan Caftoremoth 3 j. Feÿer mentath, 3 s. têrd porra ezéketh, Erés O borban ad megh azonnal ÿnnÿa.

[L 255a] Chÿombort feoz megh borban, ad megh ÿnnÿa, el ÿndittÿa az hawÿ ver folyalth. Haznal arrolis ez ÿtal az kÿ igén fÿngÿk.

Maÿoranth. kakuk fwet, Lo mentath, Szeçkfwet, Chÿombort, Fekete wrémeth, kek liliom gyéokereth, fêzd megh fazekban vÿzben ezéket, de az fazekat félwl ÿol be tapazzad, es az keozepÿre toly egÿ Nadbol chÿnalt cÿewét, hogÿ az azzonÿ allat rea wlwen az zekre, es az fazekat ala tewen, az Cÿew veget az zémerém tefteben tegÿe hogÿ az paraya oda feol mënnÿen, igh parolÿad. vgÿan ezén fwekbeol ÿo fêrdét is chÿnalnÿ, es keoldeokeigh wltetnÿ az vÿzben.

Farkas almat hÿmeot, kek liliomnak gyékereth, laccat, añ, elegÿch eo3we vÿzben a melyben Apro Boÿtorÿanth feoztel megh, meleg h vÿzben reggel agÿ ecczêr ebben Negÿ Nehezekeoth megh ÿnnÿa.

Iften faÿat fêz megh vÿzben, az azzonÿallath zémerém teftet mozd megh ezzel beleol. Az vthan feÿer wrémeth es fekete wrémeth feoz megh Dÿo olayban gyapotbol chÿnalÿ chÿapot, aztazd megh ebben, told feol az zémerém teftben.

Mehfwet (fwet) feoz ÿol megh vÿzben, melegén agÿ abban ÿnnÿa, fok ÿdeiglen valo hawÿ ver folyalnak megh allafat is el ÿndÿttia.

Hawÿ Ver folyalnak termezeth kÿwl valo mënelerél.

[Profluuium

Az félétteb valo Hawÿ ver folyas penÿgh, az [L. 255b] az termezetnek kÿwle vagÿon, kÿben vagÿ bëweb wer annal az mÿnth kellene, vagÿ penÿgh gyakortab, vagÿ téb ÿdeigh, awagÿ nem akkor mÿkor az eo ÿdeÿe volna, folÿ. Mÿndén beolegés [Ieley es feoleotteb valo hawÿ ver folyalnak yeley az Erétlenfegh, es

azoknak termezeth kÿwl valo bantafok, kÿk aÿ modnekwl valo hawÿ ver folyaft kÿwetyk, mÿnth, Etelnek nem kewanafa, Nÿerfelegh, orcÿanak ruth zÿne. Labnak es egÿeb teitnek olÿ lagÿ megh dagadafa, kÿ faÿdalom es forrolagh nekwl vagÿon. **Okaj** | Lezÿen penÿgh ez megh wreiffwiefnek bÿlege, mÿnd azokbol aÿ okokbol aÿ melyek aÿ verth annÿra megh hewÿtÿk, megh vekonÿttÿak, es Nemÿnemw keppen vgÿan kezÿerÿtÿk is, hogÿ aÿ Ereknek Izayok telÿelleggel megh nÿlatkozÿzek, es aÿ ver olÿan nagÿ rohanaffal ÿwiÿn hogÿ aÿ termezethnek ereÿetwl lemmÿkeppen megh ne tartoztathaffek. Megh lezÿen aÿ megh rakodas mÿa is, kÿ neha annÿra fÿlÿetteb vagÿon, hogÿ nem chÿak aÿ erek zayath Nÿttÿa megh, de aÿ Erek keozzwl aÿ vekonÿat vgÿian megh is zakaztÿa. Mely dologh megh elÿk azokon, kÿknek hawÿ verfolÿafok fok wdeotwl fogwa megh rokedet volt, es annak vtanna lwrwbben es hamarab megh ÿndult. Es azokon is megh elÿk aÿ kÿk valamÿ okbol gÿyermÿkeot veztnek. Aÿ Nehezen zwles vtan is megh tÿrtÿenyk, mÿkor aÿ zwleteoth gÿyermeok Nagÿ, vagÿ vÿzza zwletÿk, kÿ mÿa aÿ Erek vagÿ Megh zakadnak, vagÿ feoleotteb megh nÿlnak, aÿ vernek modnekwl valo lokafaganak folyafa, erÿzakkal is megh lezÿen.

[I. 256a] Aÿ gÿyakortab valo Hawÿ tÿztulas, vagÿ kecczÿer vagÿ haromÿor lezÿen azon egÿ holnapban, de ha bÿeleggel lezÿen, vgÿan azon okokbol lezÿen, Merth aÿ termezeth lem rÿndÿt, lem menÿÿeget ennek megh nem mertekÿlhetÿ. Es ezek aÿ modnekwl valo kÿ omlafok lwrwffeggel es hertelen leznek.

Vagÿon aÿ Madranak Cÿÿepÿeise is, awagÿ fok wdÿetwl fogwa valo chÿorgafa, melyben aÿ veÿr chÿak lassan lassan, es mÿndÿn rÿndnekwl chÿorogh le, Neha tÿztan, Neha Sawoffan, es Nemÿnemw verÿs genÿetlegÿs Izÿnwen is Neha, Es lezÿen aÿ zwntelen neha, wdÿenek valamÿ keozbe vetefewel Neha. Ennek oka aÿ Ernek maga kÿ etele, vagÿ aÿ Ernek aÿ Sebbel valo eoÿwe zÿrkÿeodele, kÿ Neha aÿ Madraban, de gÿyakortab aÿ Nÿyakaban lezÿen megh. Mÿkor chÿak aÿ Ernek kÿ etele oka, akkor vagÿ lemmÿ, vagÿ lassu faÿdalommal vagion. De ha aÿ Sebbÿwles is vele vagÿon, aÿ faÿdalom nagÿ es Nÿlwan valo, ÿeleolben mÿkor aÿ vÿat Embÿr be bocÿattia aÿ zÿmerÿm teitben es tapogattÿa.

Galenus azth irÿa, hogÿ aÿ Aÿzÿonÿallat Meheben Cÿewÿn vthÿ fwnek kÿ fachÿart lewet bocÿatotta Negÿ Nap egÿ maÿ vthan, aÿzsal allatta megh aÿ veÿr folyalth, melyet lemmÿ orwol faggal annak elÿtte megh nem allathatoth. Huz Nehezekeoth kel penÿgh ecczÿer bele tÿltenÿ.

Tanulagh. | Legh elÿzÿer mÿnd azon alatalis, Eÿ nÿawalÿat

lallan zwkzegés orwollaný. Azert az keth veseýet Sandalom Olaýal kel kenný, Nyugoggýek yaraftul igén oya [I. 256b] magath. Bort le igýek, Swltet egýek legh ýnkab, es [Eledel myndên melegiteo allattul ky az termezeth melegýtene, ýgên oya magath. Az Cýecheý ala keoppélyeket vethny igén ýo, de az keoppély helyet megh Nem kel vagdalny.

Coriandrumot, Balalicont, azald megh teord megh [Oruolsagok es kewerd eozwe Eczettel, chýnalý gyapotbol keréth. Lo íolkanak fachyard ky az leweth, march abban az keréth, kend rea az vtan az Coriandrumoth es Balalicomot, told feol az zémerém teltben.¹

Fel Nehezek Filoniomot takary Boros Olyaban, vachyora vthan keth orawal ad megh eonny, lemmý orwollagh ennel ýnkab megh nem allattya.

Egy Nehezek gyantabol chýnalý Trocisculth, ad megh ýnnya porchyn fw vyezenben, awagy penigh gezemycze vyezenben, vagy vty fw vyezenben.

Cypros fanak Dioyat, kochyordnak gyekereth egyenle mer- tekkal teord eozwe, borban ad megh ýnnya.

Szeleo zeomnek magwat teord megh, ad megh Borban ýnnya.

Vérés Calaryfth tery megh, Egeteth zarwas zarwat is tery megh, verés borban ad megh ýnnya.

Býfalmat feoz megh, melegén teod feol az zeomerém teltben.

Themyenth, gallefth, añ j, j, gummyt, porchyn fweth, gyantat, egeteoth zarwas zarwat, añ j ij. Bolus armenult, ð ij, tird porra ezeket, chýnalý chyapot gyapotbol, Eleozér kend megh az chyapot rofa [I. 257a] olaýal, az vthan hynch es kewerd rea az porth, told feol az azzonýallat zémerém teltben.

Feýer pezerczeth feoz megh Seorben, ad azt ýnnya, reggel melegén, de eleozér három vagy Negy Týk monyat agy megh eonny.

¹ Az I. 256b laphoz ragasztott levélsík rectoán az első kéz írásával az alábbi szöveg olvasható:

Machkanak ganeyath, Fenyw fa Enyweth, es rosath chýnalý eozwe, ezt told az azzonýallath teltben chyap modra feol, megh allattya az hawy ver folyalth.

Coriandrum magoth tery megh, vthýfw vyezenben ad megh az azzonýallatnak ýnnya, azonnal megh allattya az Hawy ver folyalth, Meeg az haf menefth is. Igén býzonýos orwollagh.

Versoja üres.

Fejér genyétlegés folyárol.

Az Meljēt azzonýallat Madra folyálanak Neweznek, awagý fejér genyétlegés folyáfnak is hýnak, kwlémbéž ež az Hawý ver folyáftul, merth nem týzta ver, hanē valamý megh rothadot dologh chýorogh ký. Awagý tartoztatwa awagý myndén réndnekwl. Ež penýgh neha hýgh es fejér, hafonlo az Sawohoz, awagý az Arpa kafanak ký fachýart lewehéž. Neha penýgh Cýtrom žýnw, wagý halwaný, es Erés chýpkeodeo, annýra hogý ahol az teltét megh erý, azt ký elžý, awagý megh Sebeofýty es megh varafittýa. Ílmet h ež folýas neha ruth bwdés, Neha penýgh Okaý | lemmý žaga nýnchon. Oka penýgh ennek, ký ež megh Ehē | rothadot Neduellegét žeoržý vntalan, Neha az Madraban, Neha az feo tagokban wagýon. Igén heaban chýachognak azert azok, az kýk myndénnek azoknak az melýek az Madraban žarmaznak (mýnt az Madranak megh rekedele) okat chýak az egý Madraban mongýak. Merth az melý azzonýallatoknak megh hwlt, megh rekedét, wagý kemený dagadallal el foglaltatot, az bellē rezék, azoknak Nýerfelegèth, gonoz žýnth, es beor keozèt valo vizý beteglegèth hoztanak. Az megh rothadot Nedwellegh lok fele ozolwan, gýakorta [I. 257b] az Madrabanis be žal, es onneth ký folwan az Telteoth megh týžtyttýa, melý týžtulas nemelýeknek az velek altal, wagý az has altal tērtēyk megh leonný. Ež nýawalýa lok azzonýallatnak keozēnségés, de kýwaltkeppen az olýan azzonýallatokon, kýknek az výž beteglege myndén holnapban az Madraýa altal (mýnth feolýeb megh ýrtam) ležén megh es týžtul ký. Ež bantas penýgh nem chýak az Embérlegre ýutoth azzonýallatokat, de az olýan žwžeket is kýknek orcaýokath az haluanfagh megh žýntelenity, el foglalýa, Mýnth hogý ež Nýaualyawal lattatoth Egý Nýolcž ezendeos Leanka, hogý lok ideigh bantatoth, Ež azert gýakortab valo oka ennek Malodik oka | ež folyáfnak. Malod oka (de ež lokkal rýtkab az Elfénel) az Madrabol wagýon, Az penýgh wagý az hýdeg mertekletlenfegh, wagý az erétlenfegh, melý wagýon az gýermék hordozáftul. Az Szwleſtwl, az Térédeſtwl kýk kwllē okbol ležnek, Az ragáftul, Az varas Sebéfwleſtwl, melý az Twželwleſtwl wagý az genyétlegés kelewentwl hagýattatoth oth az Madraban. Ež okokkal azert h az Madra megh bantathwan, es az mýwel neký eelný kellene, azt gonozul chýnalwan, lok vndokfagoth žéréž, kýk ožthon ký ýwnek. Az okok penýgh igh eolmertetnek megh, merth ha az Madranak bantafatul wagion, keweleb az folýas, De ha az

Bellé rezeknek es az egez teltnek bantafatul vagion, bélegéfb az folyas. Es az Melý rez megh vagyon bantathwan, az megh is tecczyk.

Týkmonnak heat teord ýo lagyan megh, vÿazzal Oruolsagok es Thémýennel elegých eoꝝwe, chýnalý chapot ebbél told feol az teltben.

[I. 258a] Bor térkeolth feoz megh vÿzben, Cýewén eꝝzel eꝝ vÿzzel crýftelýézzed az aꝝzonýallat zémerém telteth.

Faý folkat agý eonný, es az ký fachýart leweth aggyád ýnnýa, regý ver folýalt is megh allat eꝝ.

Galleft ket rez, Squinantumot egý rezth, teorý megh es zýtald megh, elegých borral eoꝝwe, march ruhaczkakat bele, melýeket zaraz megh az vtan, eggýket ecczeor téd az zémerém teltben oda be, egý ýdeigh alýon oth, az tébbýt is az vthan eggýenkent oda tegyed.

Vad Balalicomot teorý porra, aꝝth aggyád megh ýnnýa borban.

Nemzé magnak akarath ellen el ménelerél. Gonorrhoea

Az Aꝝzonýallath Feýer genýetlegés folyalanak zýnthe maýd Sogorlaga az Nemzé Magwanak el ménefe. Melý az Aꝝzonýallatokat zýnthe vgý bantýa mýnth az Ferfýakath, léth ýnkab az Aꝝzonýallatokath, mýwelhogý ezéknek Nemzé magwok Nýerfeb es hýgab, es nem olýan igén alhat megh mýnth az Ferfýaknak. Folý penýgh eꝝ mýndén kewanlagh nekwl, Nem vnolvntalan, sem mýndén napon mýnth az Madranak genýetlegés folyafa, hanem valamý kézbe vetffel, Nem az Madranak wregebél, de az Nemzé magnak tartoýbol az Madra Nýakaban, Es eꝝ ýollehet feýer Sawos, de gonoz zagh es chýpkédelnekwl vagyon, es mýndénéftwl fogwa is kewes. Ennek oka zýnthe azon mýnth az Ferfý Oka Nemzé Magwanak el ménelenek. Az Madranak **[I. 258b]** feýer genýetlegés folyafatul meeg ýobban ebbél éfmeréd megh, hogý nem az Madrabol ýw ký eꝝ, mýnth az Madranak folyafa, hanem az Nemzé magnak tartoýabol, Merth mýkor az termezet zérenth valo Hawý ver folyas rayta vagion is az Aꝝzonýallaton, eꝝ megh nem zwnýk, de aꝝzal eggýwth, azon kýwl is folý. Az Madra folyafa penýgh az hawý ver folyalban megh zwnýk, Smegh az vthan is neha egý ýdeigh.

Eꝝth azon orwoflagokkal kel orwoflaný mýnth az íerfý Nemzé magnak el ménelerél oda fél megh ýrtam.

Igën nehez nyawalÿa az Madranak megh fuladafa. Ez nyawalÿanak mÿkor elêzeor kichÿn es keonÿw oka vagion, az Madrabol feol mênwen az para, es az bellê rezekeith az gÿomrot is bantwan, Nemÿnemw ÿmêlgeith ÿndÿth, kÿth azert az okadas nem gÿakorta kêweth, hanem vagion az Etelnek valamÿ vtalafa, hafnak neha korgafawal, neha annekw. Mÿkor penÿgh az para az lnas erês hufra melÿ az Twdêt es zÿweth az Maÿtul es Leptwl ketfele valaztÿa, es az Dereknak têb rezeÿreis, fél megÿên, megh zorÿtással valo lassu de gÿakor lelêkzet vetelt zêrêz az Melÿeben, kÿ ha az Szÿwet is el foglalÿa, gÿakorta valamÿ kênÿw el aÿulalth hoz; Innet oÿton az Betegêth retteges es ketfeleg foglalÿa el, annÿra valo, hogÿ azonnal megh halÿon azth velÿ magafeleol, es lemmÿ okon nem remenÿ toab eletÿth. Ez gonoz annal feolÿeb az Torokban mênwen, vgÿ tecczÿk mÿnth a az Torkot kêtellel zorÿtana megh, [L. 259a] es az legezeteoth megh fuladafuror Vteri... I nak felelmewel gatolna megh. Mÿkor oÿton annal is feolÿeb az agÿ veleoben fél megÿên, megh ÿndÿttia azt az Nyawalÿat, kÿt az doctorok Madra bufulafanak zoktanak mondanÿ, chÿachÿogással, haraggal, es nyukhatatlanfaggal, awagÿ maffele bolondlagoknak nemeÿt ÿndittia, kÿk rakwak leznek feleleommel, Ees rettegeffel. Neha Mêlÿ almat hoz, kÿwel az azzonÿallat le efwen, mÿnt egÿ Guta wtêth vgÿ fekwÿk, mozgás es erzekênlegnekwl, olÿ kewes leleogzet vetellel penÿgh, az kÿ vgÿan alÿgh tecczÿk megh, vagÿ ÿnkab lemmÿnek tecczÿk, Imÿnth egÿ megh holt vgÿ fekwÿk, De mÿndazonaltalis az pulfus Eer ÿol es elegh vastagon megh vagÿon, Neha penÿgh az is lassu hogÿ megh sem erzenÿ.

lelÿ | Ennek ez Nyawalÿanak el ÿwelenek kwlêmb kwlêmb rëndÿ es formaÿ vadnak, kÿk kerwlêben ÿwnek el mÿnth az korlag têres, Nemelÿeknek gÿakrabban, Nemelÿeknek (mÿkor annak oka el oÿloth) rÿtkabban. Az el ÿwefnek vegeben oÿthon, az Azzonÿallatnak zêmerêm teltebeol valamÿ Nedwellegh ÿw kÿ, az Belêk korognak es morognak, az Szêmeÿ feol Nyÿttathnak, az pofaÿ megh vérêlfeodnek, az Ertelêm, az Erzekênleg, es az mozgás megh adatyk, es az egez Tefth erêlfeodny kezd. Nagÿ gÿakorta megh êlmertetêth ez, hogÿ olÿankor az Feobeol az Nyakon ala, az lapoczkek kêzze es az karokban, hÿdegh zallot ala, kÿ erzekeonlegnek el tawozalath es mozgálnak nehez voltat zêrzêtte, Ees Inaknak le zakadafanak valamÿ Spetieffet mutatta, kÿ azerth êlmeth nem fok wdêre el oÿlot es el multh.

Oka ez fuladainak ýwelenek az Madraban valo para [Oka kÿ nem chÿak az leleok lako es apro Ereken, de az reytek [I. 259b] es lathatailan lehefekÿen is feol vÿtethwen, olÿ Mergÿs, artalmas, es vezÿedelmes, hogÿ valamely rezÿekre el eÿr, azoknak tehetlegÿeket es tÿztek zÿrenth valo munkayokath megh bantÿa es megh elÿzÿ. Ha az paranak termezetyt megh nezÿwk, az Sok mergÿs okoktul, hÿdegh ez es komor. Ennek twzhelÿe az Madra, kÿben vagÿ az Hawÿ ver folÿainak vere, vagÿ az Be zorult Nemzÿ Magh, vagÿ valamÿ malfele Neduelfegh rothad megh, es lezÿen ilÿen Mergÿs artalomma. Mÿkeppen nÿlwan vagÿon ez [Pelda lokzor, hogÿ az korfagh tÿrelnek beteglege, meeg az Nehezkeÿs Azzonÿallatokban is tamad az Madratul, kÿbeol az Mergÿs Nedwelfegh bwdÿs parath bocÿath fÿl az Agÿ velÿre, Melÿ korfagh tÿrelnek ozton, vege lezÿen az gÿermÿk zwlefben. Igÿ kel az Madranak megh fuladafarol is hÿnnÿ es erteny. Ez Madranak fuladafat penÿgh, En alÿgh hÿhetÿem el (noha Sok fÿ Doctorok vgÿ ertnek feleole) hogÿ az Hawÿ ver folÿainak veretwl, vagÿ az Nemzÿ Magtul tamadna, Merth az olÿan Azzonÿallatokatis kÿk yol megh tÿztulnak, awagÿ ha Nehezkeofÿk, awagÿ ha ferfÿuwal keozefwlnek is, gÿakorta bantÿa ez Beteglegh. Lattÿuk ezt is, hogÿ legÿÿen Eotzaz Apaccza bator egÿ [Pelda Clatromban, kÿk az ferfÿuwal valo keozÿfwlesth regÿen hattak el, Nem bantatnak Madra fuladafal. Mÿndÿn Neduelfegh penÿgh kÿ az Madraban ÿlien modon rothadot megh, effele mergÿs parath bocÿath feol az helnek termezetytwl. Ees ahonnath Eleth tamad, vgÿan onneth Merÿgnek nagÿ vezÿedelmes volta is tamad. Inneth lezÿen, hogÿ ÿollehet az Ferfÿyakkak megh aal lokaÿgh az Alfelnek veglÿ hurkayban valo Erekknek ver folÿafa, awagÿ [I. 260a] az Azzonÿallattal valo kezÿfwles el hagÿatÿk, De azerth az Madra fuladalahoz halonlo Nÿawalÿa nem bantÿa ÿkÿth.

Ez Madratul valo fuladas mÿkor nagÿ, kÿnnÿen megh ÿfmertetyk. De mÿkor kichÿn, Nehezen, mÿwelhogÿ nem kwlÿmbeoz olÿankor az gÿomor zayanak faÿafatul, Es az Melancholiatul.

Ha mÿndazon altal az Hawÿ ver folÿainak megh [Hawÿ Ver allafatul vagÿon ez Nÿawalÿa, az ver folÿaith megh kel folÿaistul ÿndÿtanÿ. Toabba orwollas kezben kÿtnÿ kel az Madrayat feolwl, Pwzÿghetnÿ es okadatnÿ igÿen zwkzÿegÿs, de az vthan hogÿ az Madra fuladas ÿmmar megh zwnth. Harmad nap el mulwa, az vekonÿra es az agÿekara kÿppeolt kel vetnÿ, vagdalaiffal. Es heted nap mulwa igÿen ÿo purgaciot adnÿ Agaricombol chÿnaltath. Es orwoflaggal mÿngÿaralÿth mÿndÿn napon ilÿen nel tarchÿad. Caftoreumot es Anifumot tÿrÿ porra, abban egÿ

aranÿ Nyomonÿth Neha vekonÿ borban, Neha wrém vÿzben. Neha Mezes borban aggyad ÿnnÿa.

Nemzê mag[tul] | Ha penÿgh az Nemzê magnak ben tartafatul vagiõ, az olÿan Ferhêz mÿnnÿen vagÿ Eozwegÿ vagÿ Apaccza. Ebbeol neha az Madranak zaÿaban nagÿ faÿdalom efÿk, kÿ mÿa megh is Sebeofeodÿk ha gond vifeles nem lezÿen hamarlaggal reaÿa. Ez ilÿen Sawanÿut pÿk mÿntha Eczetÿs vÿzzel volna tele az Szaÿa. Az Szaÿaÿ hÿdegeok, Az Feÿe es Nÿelwe pÿzcoogh mÿnt ha valamÿ hangÿyak volnanak benne, Az zawa is laflu es vgÿan Nema zabafu.

Tanufagh | Legh elêzêr azerth mÿngÿarasth, mÿkor ez nÿawalia valamelÿ azzonÿallatra el ÿw, gÿapottath kel martanÿ [L. 260b] Maÿoran olaÿban, vagÿ akar mÿnemw ÿo zagu Malfele Olayban, es az Azzonÿallatnak zêmerÿm testeben zÿnthe fêl kel tolnÿ az Madraÿa zaÿaigh, az Chÿapnak akkora hozzunak kel leonnÿ. Az orra ala penÿgh valamÿ gonoz zagu allatoth kel gÿwtanÿ, galbanumot, vagÿ Alfa fetidat, es az mÿnth megh ÿrok pwzêgest kel es okadaft ÿnditanÿ. Ha penÿgh egÿeb nÿnchen, az orra ala gÿwÿch Saru Talpath, Tallat, Haÿat, kechkezarwat, vagÿ valamÿ affele bwdÿs allatoth. De ha ezêk nem haznalnanak, poztoth kel kenkeoben martanÿ, azth kel megh gÿutanÿ, es az orra ala tartanÿ. Ennek penÿgh ilÿen oka vagÿon mÿert kelÿen chÿelekeodnÿ. Merth az Madra termezeth zÿrenth ÿo zagoth igÿen zÿreth, gonoz zagoth penÿgh igÿen gÿwleol, Hogÿ azert alol az ÿo zagu olaÿth feol toltad az zêmerÿm testben, az Madra eorÿmesth le zal az ÿo zagra, Es hogÿ az gonoz zaggal onneth feolwl fwteoleod kÿth ÿgÿen gÿwleol, annal ÿnkab ala zal es vgÿ helyere aal az mÿnth kel. Merth hogÿ megh erczed, az Madra az fuladafban, megh terwl vgÿ mÿnth es oda feol vonodÿk.

Mÿhêz tarcha magath | Effele azzonÿallat ÿo reggel mÿndÿen napon ÿarion ÿdeltowa, zekerÿen ÿarÿon, vagÿ Haÿon ÿdeltowa, fÿen valo zollas, es Enekles, weoltes haznos ez ilÿennek. Egÿeb fele feordeoben rÿtkan feorêggÿyek, hanem ha termezet zÿrenth valo hew vÿzben mÿnth az varadj Banÿa, kÿ vgÿan haznos is. **Eledele |** Etellel ÿtallal igÿen keweffel elegeogggÿyek megh, es zarazto eledelêkkel elÿÿen.

Oruolsagok | Mÿkor vÿonnan kezdetÿk ez Nÿawalÿa, ÿo parlanÿ [L. 261a] ÿgÿen ÿo fwekkel, Feÿer wrÿmmel, Fekete gÿoparral, Bakfwel, Szeekfwel, Feÿer wrÿmmel, Chÿomborral, Len maggal, es tÿb effelekkel. Ez fweknek akar melÿketh, Sakchÿoban chÿ-nalÿad melegÿen, es az hafnak legh allo rezere es az Agÿyekra chÿ-nald.

Nyulnak Szýweth azald megh es térd megh, ad megh borban ýnnya.

Vérés kapozta magot keth rezth, konkolth egy rezth téry porra, agy effelet borban ýnnya.

Roka monyath feoz megh igen o fa olayban, gyapotbol chýnalý chýapot, march ebben, es told feol az zémerém testeben.

Bafa rofanak magwat týzén eoth zémét téry megh, Mezes vyzben ad megh ýnnya, hamar haznal.

Lewefticomnak' gyékereth térd eo3we Dýzno haýal, kéld az keoldékere.

Chýmazokat teorý megh kewelle, kend azt az orra lýkayban.

Kenkewet elegých eo3we Eczettel, march bele az výodat, kend azzal beleol az Orra lýkat.

Télch meleghe eczetéth az orra lýkaban, es az vtan vérés hagýmat, Feýer hunýort, vagý Castoreomath megh térwe tegý az orra lýkaban.

Fenyw magot téry megh, ad megh borban ýnnya.

Az Azzonýallat maga výzeletýth, fagyalfanak olayawal elegých eo3we, forrald eo3we twznel. Es chýewén teolch az zémerém testben feol.

[L. 261b] Mustart téry megh, kend megh az orra lýkaýt vele, es vthý fwnek vyzet aggyád ýnnya.

Rutath téry megh, elegých eo3we Mezzel, kend az zémerém testre es az Szek lýkara.

Vizý vthý fwnek gyékeret térd porra, Borban azth aggyád ýnnya.

Bakfwnek leweleth térd megh, Mezes vyzben agy egy Nehezekeoth megh ýnnya.

Neha megh tértenýk ez, hogy az parak bele mên- [Tanufagh nek az Hoyagbanis es az faýdalmat megh éregbýtýk, ez ilyenek az Szaray polognak mynth ha hangyak volnanak benne, az výzeletý is megh zorul. Ezth azerth ýmygh orwololyád megh.

Rutath elegých eo3we zep týzta Mezzel, az kýnek Twznel el hantad az taýtekath, el oda feol azzal kennyed az Madranak Szayath.

Lenchýet télch bele Borban, az vthan térd é3we yol az Borral mykor ýmmar megh azoth, gyapottal ýtald feol az lenchýes Borth, es melegén teod oda fél az zémerém Testben, Chýoda fé orwollagh ez.

Megh tepéth lh gyapýat awagy gyapottat, kewery olwaztoth Fenyw vjazban melegén, téd azth feol az zémerém testben.

¹ Lewefticomot-ból javítva.

Madranak le zallafarol, es le efelerél is.

Az Madranak fél Meonefe, le zallafa, le efefe, es ézwe vonodafa, az Azzonyállatokat gyakorta faraztyak. [I. 262a] Iolleheth Galenusnak ertelme zérent azt kellene hýnnwnk hogý az Madra igén keweffe awagý egýchépnerere sem mënne ký helyébél. De az Betegés Azzonyállatoknak latogatafokbol, ez vgýan tapogataffal býzonýttatoth megh, hogý az Madra vgý ýwth feol az gýomorra mýnth Egý golyobis, es megh zorýtotta az Madrat. Es ýnneth kezzel nyomatoth ala, es nagý Nyíwan helyere kezeorýtteteoth meonný. Ez ne tessék penygh lehetetlennek mýnth zýnthé az Madranak le efefe, az Melýben telýeffeggel mýndénéstwl fogwa le efýk. Az Feol ménélsben nem azon ýeleok vadnak mýnth az Megh fuladafban, chýak hogý faý az azzonyállatnak az lepe es Maýa feoleoth valo hulafý az oldal chýontok alath, es Nehezen leh, es vgýmýnt valamý el aýulaffal, de az vagýon feleleom es Bolondofkodafnekwl, Nem vgý mýnth az megh fuladalaban az Madranak.

Le Izallas | Az Madranak ala awagý le zallafanak Neweztetýk mýkor az Madra az alio rezekre ala forogh. Ezth az Baba ezeben **Ieléý |** vezý hogý az zémerém testben ala zallot. Az ký penygh ezzel bantatýk, ha igýenélfen fén aal, igén Nehez terhet eréz fwggený az zémerém testere. Ha penygh wl vagý hanyatta fekwzýk, vagý hafat kennýebbitý. Az veglé nagý hurka vgýmýnt valamý nagý teréhel nyomattatýk. Ha hallal fekwzýk ala, výzeletnek nehez voltha lezén, Es az ferfiwal valo kézélwleltwl igén feél.

Le efes | Az ala Eles, az le zallafnal nehezeb, merth az Madra megh fordulwan ýde ký efýk, es az é feneke ký tecczýk, es kezzel vgýan megh tapogathatný, Ees akkoru mýnth Egý Lud moný. Lezén azerth az le Eles [I. 262b] az zwlefnék nagý igýekézetytwl, mýkor az Azzonyállath nehezen Szwl, es az gýermék maffanak ký vonafa koran megh fordýtwan magath, nagý rohanaffal le efýk. Neha penygh az tudatlan Babanak is vakmerélege, az Madrat mýnd gýermékeoltwl, awagý az gýermék tartoval ézwe el fordittyá es ala vonza. Neha megh lezén holt gýermék lzwles mýa is. Az kýknek azerth Madrayoknak fwggeoý az mýn fwgnek megh lagýulnak, ezéknek Madrayok valamýkor kezéryttetyk, vagý Feol, vagý ala, vagý akar melýk odalra el hayol. Kezéryttetyk penygh magaban lewé termezetkýwl valo dologérth, awagý kwlé dolgokkal valo megh bantafærth, ký megýen azerth az w helyebeol Neha maffele budofuan

hogy az mý neký artalmas es ellenfegés, az elét el fuffon, es az mý kedwes azt keowelle. Hogy ez igh legyén, Az Embérý allatban valo Erzekénlegh ezeben vette ezth, kýert Cyodalhato Galeanus hogy Plato felél ýteletéth teoth, es azt mondotta hogy az Madra egýchépne fem mozogh, awagy chak kichýnne mozogh, az is penýgh lezén az mozgás Nem magatul az Madratul, hanem chýak az kételektwl az Melyeken fwgh, es kýkhéz hozza vagyon ragadwa, mýkoron azok az Telelegtwl ézwe vonodnak es réwýdebbe leznek. Iollehet hogy az Madra zabad akarattýabol mozogh es budofýk, nem kel azert ebbél eoteth Elé allatnak ýtelny vgýmýnth, merth az gyomor is ký az is termezeth zérenth valo rez, vgýan akarataknekwl [!] is megh mozdul, mýkor olý idegén dologgal kýt eo Nem zereth kezéryttetyk, es azth nagy rohanással el ký okaggýa. Awagy mýkor nagy ehézes mýa megh wressédýk, es az gyénýérwlegés etelnek érwlwen [L. 263a] eleýben lyeth, es mýkor meegh Embér Szayaban ýol megh lynchén ragwa, el ragaggýa, es az el ragattath nagy kewanlaggal olý eréllen megh tartýa hogy vgian hozzaýa zorýttia, es magat myndén feleol eozwe vonwan, annak megh tartafara igýekeozýk. Ezék azert ha lathato dolgok az gyomorban, kýnel ennelis az Szýwben nagyob lathato dolgok vadnak. Az Madraban mýerth nem lehetne megh, ha tuggýuk ýol azth, hogy az mýkor elézér fogad az Madra, az Nemzè magoth hozza vonnýa, es az formalatoth gyermékeoth kýlencz holnapigh megh tartýa. Es mýkor ýmmar az gyermék vgý mýnth megh Erýk (mýnthá élmerettel volna feol ekéýyttetwen) az gyermékeoth magabol ký aggýa es ký rekeztý.

Mýkor ez Nyawalýa vyonnan vagyon, azon kel Tanulagh lénný hogy mýngýaralth helyere tetellek az Madra, merth akkor ýdeýen es éremelth megh marad az eo helyen, ýeleolben ifýu Azzonyallatnak, De ha eltes azzonyallatnak zýnthé helyere tetetyk is, akar Mý kichýn okerth ílmethe le zal.

Mýkor azert az Madra le zal de ký nem tecczýk Ornoisagok Apiomoth, Bakzarwo fweth, rutath, fész megh borban ad megh ýnnýa az azzonyallatnak.

Agaricomot, Alfaltomoth, vthý fwnek magwat, Bors fw magoth, téry megh es borban ad megh ýnnýa, awagy feozd megh Mezben, es ad megh énný.

Gýapýat vagý gýapottath march fa olayal ézwe elegýteoth Borban, es teod az kéldékere melegén.

Zabot hýntéges megh, az vthan egý kewes wdeo mulwan téd Saksýoban, melegýcd megh azth, es téd az agýekara.

[L 263b] Ezben ez Nyawaljaban myndén yo zagu allatot Tanulagh zagoltas, es vgyan az orra lykaÿban tegyed, pelmath, Ambrath, Spicanardot, Styraxoth, es effele yo zagu allatokath. Alol penygh az zemerem Tefthe feleol, myndén Bwdés allatokkal fwltelyed, merth effele gonoz zagnak myatta az Madra eremelth fél megÿen helyere.

Maltixot, Ladanumot, añ 3 iij, Galbanomot, 3 s. gumÿth, Styraxot, añ 3 ij. téd megh ezéketh molarban melegÿteoth molar téréwel, kend rea kerekdyd vekony ÿrhara, téd az keoldékere, tarchya oth. Ez bizonyos es igén megh probaltatoth orwolflagh.

Ha penygh az Madra le zal, de ky nem yw az zwles vthan myngyarafth, Elézér az megh melegÿttetét zabot az Sakchyoban téd az agyekra es azzal parolyad. Az vthan, Iegénye fanak Terpentinaÿat Borÿu zara chyontyanak kyth azonnal eltenek megh az veleoyet eoꝝwe olwaꝝtwa es megh zwrwe, Opiomot, rofath Téréth Saffranth, myndénykbél vegÿ kewelet kewelet. Gyapotbol chynaly chyapot, ytald feol, told fél az zemerem Tefteben.

Ha penygh nem zwles mya vagion, de valamÿ maas okerth. Spongiat march Eczetben, téd rea es myngyarafth hatra nyomya es hatra zorÿttÿa.

Chyalannak lewelet Nyerfen teord megh, flastrom moggÿara teod rea, ky nem haggÿa ywnÿ.

Szarwafnak zyweben mely chyontoth talalnÿ, téd porra azth, es ebbeol vegÿ 3 j. Laurus fa leweleth 3 j. Myrrhat, 3 j. téd porra ezéketh, ad borban megh ynnÿa. Az Madrat hatra vizÿ helyere.

Puzpangnak agaÿwal lewelewl fwltelyed alol igén haznal:

[L 264a] Feÿer wrémnek ky fachÿart leweth Ammoniacummal elegich éꝝwe, es Talzallal kend az hafara. Az vthan, vegÿ Caftoreumot, rutath, Fekete wrmêth, feozd megh borban hogÿ ket reze el apaggÿon, zwrđ megh es ad megh ynnÿa.

Buzath fêz megh vÿzben, teod Sackÿoban melegén, téd az hafara es keoldékere, parolyad vele. Az vtan hÿnch megh az ky ywth Madrat, palmafa gywmelche magwanak porawal kÿt igén lagÿan megh tértel annak elétte ees elézér megh egettel, awagÿ Mumÿanak az porawal. Awagÿ Azzu fÿgewel keold be. Chynaly fêrdét nekÿ, Gallest ves az vÿzben, Rofath, pomagranat fa heath, Makkoth, Sumaxoth, Myrtillulth, es Beka lenchÿeth, az fêrdé anny legÿén hogÿ az keoldéken feolwl erÿen, Awagÿ feoreozd megh chÿak melegÿ vÿzben, es azokal az zezamokkal

chýewên fwítéld megh alol. Ees valamenýzér ký tolyá inagath az Madra, annýzor megh hýncýed az félwl megh ýrth porokkal, de az Buzawal mýndenkoron eleozér megh parolýad, Es hanýatta fekwgýek mýndenkoron az Azzonýallath.

Egý kèweth af ký az feoldbeol melýet az Napnak fene nem erth, twzefých megh eréllen, az vthan téd egý defaban, helyhèztéld rea az azzonýallatho, éteozd eczettel az kèweth, igh parold ýol megh. Az vthan fekwld az agýra hanýatta, az Madrayat chýnaltáld helyere az mý annak az moggýa. Ezth haromzor is megh chýelekeoggýed egý mal vthan.

Zarwalnak zara chýontýa veleýebél, vý Lud hayat, vérés výazth, vaýath, añ 3 j, Az vtan Bakzarwo fweth es len magoth feoz megh iol výzben lassu twznel, zwrd megh azth, az feolwl megh ýrt zerzamokath [L. 264b] téd ehéz, ílmet vyonnan fézd eoꝝwe egý kewelle, chýnalj cýapot gýapotbol, ýtáld feol ez zerzamoth vele, téd az zèmerém telteben, ala Nem zal az Madra, sem megh nem kemenýeodýk.

Az Remefnek ký efeferél valamý orwollagokat ýrtam oda fél, ez nýawalýaban is hazonnal elhec3 azokkal.

Ha teortennek hogý az azzonýallatnak Szeký ees Tanufagh výzeletý megh allana, es mýwel hogý az Madra az Nagý veglé hurka es az hoýagh keozét vagyon helyhèztetwé es az megh zorulas mýa helyere nem mehetne, megh kel mýnd az Szekét ímýnd az výzeletéth ýndýtaný.

Az Betegét annak vthanna hanýatta kel az agyon fekwtný, vgý hogý az fara feolýeb alýon az derekanal. Az Terdeýt penýgh feol vonnýa, es az labayth ketfele terýcche. Az le elét Madrat, Meleghe oláyal vagý Meleghe vaýal kennýed, awagý feyer Malwanak megh feoth lewewel melegýched es parolýad. Len magot feoz megh výzben ezzelis igén ýo parlaný.

Ezèknek vthanna chýnalý gýapýubol egý Laptath, kýt týzta vekoný gýolcýal feolwl burých megh. De igén megh aranýozzad, az laptath zýnthe akkoru, temerdékén erékéggýel chýnalný, az mýnt az azzonýallatnak Madrayanak also allapattýa vagyon,¹ hogý az Lapta oda bele ýlýek. Annak vtanna kékennek térd ký az leweth, elegých eoꝝwe borral, es abban aztáld ýol megh az laptath. Es zep lassan nýomd es zorýcd feol az Madrat az laptawal hogý helyere mènnyén. Výzes borban march Spongiat, fachýard ký, es kýwél ozton teod az zèmerém testere azth. Az

¹ A lap szélére az első kéz magyarázatul kereszt jelzés alatt oda írta; az Nýaka.

azzonjallat penygh veztegh fekwgyek, az labayt akkor yol ezwe zorytwa tarchya, Smegh ha az laba feyetwl fogwa az Terdeygh ruhawal mynd [I. 265a] tekeryk is eozwe az labayth, lokkal yob.

Madra ha | Ha penygh megh dagadot volna az Madra, az megh daga[d] | lok wdétwl fogwa valo le zallas mya, kytwl helyere nem nyomhatnak. Ceclat fez megh vyzben, azzal moio-gaffad melegén, az vthan eol Eczeteoth rea az Madrara, es téréth Sowel hynch be feolwl, Smykor az dagadafa megh efyk. nyomd helyere az vthan az mynth megh yrtuk.

Ezéknek vtanna az kéldékere es az vekonyra vettes képpélyeket fok langakkal, de megh ne vagdaljak az képpély helyet es vert ky Ne végyenek, Az orra ala zwtelen yo zagu allatokat kel tartany. Harmadnap el mulwa az Lapta meeg otben az Madra Nyakaban lewen, Sawanyu vérés borban az ky keweffe melegh wlyén, awagy az Mely vyzben chypket feoztel megh. Ezék megh lewen, ilmet fekwfd hanyatta az agyon vgy hogy az fara féllyeb alyon az derekanal, es az gyapyu Laptath ky vewen az zémerém teltebeol, megh maalt chynaly zynthen az elebbý modzéréntth oda. Lagy flastromoth is Beka lenchyebeol awagy Fygebeol chynalhacz az halara félwl Chynalhacz kemeny flastromot is yrhara, Maftixbol, Aloes fayabol, Themyenbeol, Ladanumbol, zerechyen dyobol, gummibol, es kol tewylbeol. Es valamýgh zynthe megh giogyul az azzonjallat, es az Madra helyen marad, myndén harmadnapon ilyen moddal kel chyelekeodny, az Laptath valtoztatny kel, es az flastromoth vytaný. Valamýgh penygh az azzonjallat megh gyó-Eledele | gyul, Mozgalth es pwzégésth el tawoztalfon. Oly etellel elyén ky az halat lagyan tarchya, hogy az Nehez Szek letel mya, az Madra helyebeol le ne essek. Feoleotte lokat sem yo eonny awagy ynnya.

[I. 265b] Vegezetre ha az gondvyeletlenleghe mya, mywel hogy fok wdétwl fogwa allot az Madra le eselben, es valamý reze el rothadot volna, es az vyzeletnek el ménése myath vgyan megh febeoleodeot volna, az my nem yo az Madraban, melé el onneth, awagy fwld el myndén felelém nekwl, merth az igen nyilwan megh leoth dologh, hogy egy Azzonjallatnak az Madraya myndénéftwl el roffadot volth, kyt onnet ky véttek, es az Azzonjallat megh eelt.

Tanitas | Az mynth oda feolyeb megh yrtam, hogy kéwet hewych megh, melyet az Napnak fene loha nem eérth, es azt eczettel étteozzed es vgy parolyad az Madrath, annak vgy kel leonný, hogy az para yol el be hallon es mennýén az Azzonj-

allat zémerém testeben. Az parlas vthan hogý az azzonyallat le fekwzýk, mýngýaralíth ezt chýelekeoggýed.

Rutanak leweth fachýard ký, az gýapýubol chýnalt lapta zabafu keréth march abban, told fel az zémerém testeben. De mýndenkoron affele kerékre erés fonal zalat chýnalý es kés, hogý azon ký vonhaffad.

Ezék vthan, Dýno' kenýeret es rutath téry ézwe, regý fa oláýban feozd eréssen hogý harmadreze el apaggýon, véd ký es fachýard olý eréssen megh hogý mýndén allattýa ký fachýaroggýek, Ímeth téd edenben, tegý egý kewes vyazt hozzaýa, melegich megh az twznel es olwazd eoýwe, Ezzel ez kenéwel kennýed az vefeketh, annak vthanna keofd altal melegh ruhawal, Az azzonyallat penýgh mýndenkoron hanýatta fekwgýek, Ezth penýgh mýndén harmad napon kel chýelekeodný, Smýkor háromzor megh chýelekekédendéd, lehetetlen hogý megh ne gýogýulýon.

[I. 266a] Megh zabadul býzonnýal higgýed ha Harmýncz eztendés volna is ez betegleghe. Etele mýndenkoron affele legýén az ký melegýth. Galamb, Týk, gýakorta elýen fw zerzammal feozét etkekkel. Igén ýo borth igýek penýgh reaýa.

Madranak ézue vonodafarol.

| Conuulfio

Madranak ézwe vonodafa az, mýkor az Madra valamelyk chýomban eoýwe lugorodýk, Akkor es nagy gýakorta az Cýomb kézýnek es az Chýpéknek féleotte nagy faydalma vagýon, ký ha kegýeotlenkeodný kezd, az ozton Madranak Bulult haragýanak neweztetýk az Doctoroktul, Ebben mýnd egezlen az Lab, de kýwaltkeppen az Cýomb megh lankad es megh hýdegédýk. Effele kwleomb kwleomb fele ýndulatý es budofalý az Madranak azokon tértenýk megh, kýknek az Madraýok az mýn fwgh megh lagýulnak ímegh Nýulnak, Az penýgh az Nehezkeolleghben valo teréh hordozaltul, vagý Eleftwl, vagý téréftwl, vagý Nedwellenek lokafaganak oda étteftwl, leznek.

¹ íráshiba, helyesen valószínűleg Dýzno.

Az Meddwlegh mýnth egýeb nyawalyak is, Neha az Madranak es az zémerém testnek, Neha penýgh az bellé tagoknak Okáý | vetketwl lezén, mýnd az ferfýaknak mýnd az azzonýallatoknak. Meddwwk es nem zaporodok az gyermékeok es az Ven Mýtwl meddwwk | Embeorék, merth azoknak Nemzé magwok, vekoný, az Ferfýak | výzes, es erételen, Azok is Meddwwk vgýan az Erth embérlegben is, az kýk Erés awagy lok ýdeigh valo betegleggel megh bantatnak. Melý beteglegh vagý az Nedwellegékét, vagý az Feo [I. 266b] leleokzetéketh megh bantya. Ide valok azok is, kýknek fè rezékben, gyomrokban, Mayokban, Lepékben, Twdeýékben, veték vagyon, tudný illýk, Mertekletlenlegh, olý kemený dagadas mýnth az ké, Megh rekedes, Sar vyz el folyas vyz korlagh, Azzu Beteglegh, Testnek el fonnyadafa. hýdegh leles, vagý valamý regý megh vezéth Nedwellegbeol leoth nyawalya. Merth az melý Ferfýak ennek valamelyktwl bantatnak megh, vagý hogý Nemzefre valo magwok nem lezén, vagý hogý ha lezén is de heaban valo, nem zaporodo lezén. Az Azzoný-Mýert meddwwk | az azzonýallatok | allatok kézzwl penýgh, ha kýk ennek valamelykkel megh bantathnak, awagy hogý az ferfýnak Nemzé magwa az Madraban be nem vetetýk, awagy ha be vetetýk is, de az azzonýallat magwatul el hagyattatýk. Ees azonnal ký efýk, awagy ha megh tartatýk is, de az fè rezeknek vetkeýtlwl megh rontatwan lemmýe lezén, vagý mýndýarast vagý valamý wdéwel annak vtanna. Ez okokbol penýgh, nem chýak az Meddwlegh, de wzégh, es nem ýgaz formara valo gyermék, vanýcha gyermék, vagý penýgh gyermék veztes lezén, lokkal gyakortab penýgh, hogýnem mýnth az Madranak tulaýdon vetkebel.

Immar az Szémerém Testben valo vetkek kýk az Meddwleghéth hozzak, az ferfýakban ezék. Az Szémerém testnek ýnaýnak le zakadafa, kýt Magyarul guta wtelnek is hýnak, Nemzé magnak akarath ellen valo el folyafa, Nemzé magh tartoýanak megh rekedese, megh zorulafa, es megh teorese, Az Szémerém testnek Es monýoknak¹ vekonlaga es kichýn voltha. Az Azzonýallatokban penýgh vgýan azon modon mýnth az Ferfýaknak, az Monýokban es Nemzé magnak tartoýban valo vetkek. Az Madragáýanak awagy Nyakanak is [I. 267a] félétteb valo zeleoffege,

¹ Az „Es monýoknak” szavakat kereszt jel alatt az első kéz a lap szélérc írta.

tagailaga, vagy zoroſſaga. Megh rekedefe, Felre mēneſe. El fordulala, es ebbel tamadot Hawy ver folyalnak megh allala, kyk ezek mynd lathatok. Ezek mellet az Madranak Nagy mertekletlenſege akkor, mykor az ferfy Nemze magwat be kellene venny, Merth az Azzonyalatnak zemerem telthe legh melegb akkor, mykoron (mynth az Iffyu azzon yoknak) az Nemze telth vyzketh es chyklandyk az Ferfywal valo keozeolwleſre, es az Hawy ver folyas mertekleteoſſen es munkawal megyen, es az w hewlegewel az zemerem Teſteth megh lebelity. Legh hydegb penygh akkor az Azzonyalat zemerem telthe, mykor az Ferfywal valo kezefwleſre relth, Az Hawy ver folyalok megh rekednek, vagy chak igen laſſan folnak, es akkor az vekon yoknak, az Agyeknak es az labaknak erzekenſegenek megh lankadala vagyon. Nedwelb akkor az azzonyalat zemerem telthe, mykor vekon y, vyzes, es beleges Hawy ver foliala megyen, az mykor az Feyer genyetleges folyas vagion, vekon yok es Agyeknak faiala vagyon. Megh bantya ez is az fogontataſth, mykor az ygen keweſ chypesz hay megh zoryttia is az Madrath, kytwl az Madra megh fualkodyk. Valamely azzonyalat azerth megh eerth ydeyeben ez vetkekkel nem bantatyk, Es yol allo yol formalt Teſtel taggal vagion, Nem Afizu, ſem keweſ, Szelés chypew es teryedet hafu, zaporodo Azzonyalat ez ylyen. Hippocrates ilyen probayt irya ennek: Ha Probak az azzonyalatoth be takarod es alol fwlteloed, es az fwltnek zaga az telthe altal az Szayara es orrara fel hat, zaporodo ez. [II. 267b] Ha penygh az Szagh oda nem eer hanem vtaban el aluzyk, Meddw ez. Ha az foghagymath megh tyztytwan, chyapoth chynal3 beleole, Imykor az azzonyalat aluzyk, azt feol tolyod az zemerem teſteben, es annak yzy awagy zaga az Szayaigh feol hat, zaporodo ez. De ha nem hath feol, Meddw.

Keth feold fazekat keres, yegyeozd myndeonyketh megh hogy megh eolmeryed, vel mynd az ketteoben Arpath, eggykben vyzelyek az Ferfy, Malykban az Azzonyalat, tyzen ketteod napgh tarch hydeg helyen. Az Meddwlegnek az lezen oka az kynek arpaya megh nem cyrazyk.

Arpat aztas megh az Ferfiunak, az azzonyalatnak is vyzeletyben, temeld feoldben ket fele eoketh, ha melyk arpaya Tyzed napra ky yw az feoldbeol zaporodalt, ha melyke ky nem yw. Meddwlegeth yelenth.

Keth fazekban tegy Buza korpath, eggykre vyzelyek az Ferfy, Malykra az azzonyalat, kylenczed napgh had azon modon. Az vetek aze lezen, valamelyk fazekban fergek talaltatnak es az vyzelet is megh bwzszefyk. Ha mynd ketteben vgy talaltatyk,

mýndênýk Meddw, De ha eggýkben lem talaltatýk, orwofflaggal megh chýelekédhetný, hogý zaporodaſtra mýnd az ketté ýo lezén.

Sulphur viuum Newe az patýkaban, Ezt veſd az výzeletýben kwlén az ferfýnak az azzonýallatnak is, ha fergek terémnek az výzeletben, zaporodaſth. De ha nem, Meddwlegeoth yeleanth.

Ha mýkor azerth az Ferfinak es az Azzonýallatnak...¹

[I. 270a] kettéth veſ az Twzre, ezzel fwſteolýe magath. De ehéz egý Télchýer zabafu Cýew legýén, az kýnek az eggýk vege az ký vekonýab, az azzonýallat zémerém teſteben legýén dugwa, az Szélélbýk fele penýgh az Twz féléth alýon. Ez Cýewnek alkalmas temerdeoknek kel leonný hogý az fwſth feol meheſtén benne.

Fa heat, Székfwet, Cardamomumot, añ ž, s. Galangath, gýeomberth, zerechén dio výragoth, Cýperulth, liquiriciat, Elefant fogat rezelteth, Sefelýt, añ ð j. Megh zaraztoth Nýulnak madraýabol, ð ij. Nýulnak olýan teýet mely az Nýulfýnak gýomraban megh aluzýk, ð ij. Caffia faýaban, pezmaban, Ambraban, añ gr iiij, ýo fele Nadmezet melyet roſa výtben aztattal megh az meny ehéz elegh, chýnalý morfellulokat. Es mýkor reggel az azzonýallat agýabol feol keel, mýndén napon eggýeth vegýén magához ebben.

Toabba, az Bokáyan valo Ereth az azzonýallatnak igén ýo megh vagný, merth az Madraýa igén týztul ezzel, es ha az Madra helyebél félýeb mént volna is, ala zal helyere, es az Ferfýnak magwa az kézéſwleſben hamarab el erý az Madra zajath.

Mýndén orwoffagokkal penýgh akkor kel eelny mýkor az azzonýallat hawý beteglegetwl zepén megh týztul.

Boroſtýannak Faýabol chýnalý olayth, az ket veſeýet, es az kéldéketwl fogwa ýde ala az halath ezzel kel melegén kenný, merth az Madrat ez megh eréſlitý, es mýndén ruth Nedwellegéketh megh emezth az melyek megh bantýak az foganaſth.

Az kézéswles koran | Az mý penýgh az Ferfýwal valo keozéſwleſth ýlletý abban ýmýlien modot kel tartaný. Mýkor az azzonýallat [I. 270b] megh týztul, az vthan mýngýaraſth legýén az kézéſwles (es) akkor mýkor ýmmar az Etel ýtal (ýmmar) ýol megh emeztédéth. Az Nemzé magoth penýgh mýnd az Ferfý mýnd az azzonýallat ecczérímýnd bocýaſlak el,

¹ Itt két levél (268—269.) hiányzik.

mert ha az Azzonyallat kefédelmeib lezén az el bocýatalban, chýak egýchêp lem kel benne hogý megh Nehezkeofwlhetne. Az kézêfwlefnek penýgh chýelekeodetýnek el vegezese vthan, vegýe ezeben az ferfý, hogý ha az w teltet az Madra hozza zýia. Az azzonyallat is vegýe ezeben hogýha az Ferfý magoth ben tartotta, Merth ez keth dologh ýele lezén annak hogý fogad. Akkor az azzonyallat hanyatta fél egý egez oraygh fekwgyek, es eréffen ézwe zorýccha az labayth, es az chýpéyth, erés lehelwtl is megh otalmazza magath. Es annak vthanna harmad napýgh Oruofsagh az Szémerém Telthenek kapuyath megh kennye ezzel. Fenýw vÿazt, Thémýent, Fa olaýt, olwazzon eozwe es elegýcchên, ezzel kennye. Sha enný Napýgh az Ferfý Magh ký Nem ýw, bizonyos ýele hogý megh nehezkeofédeoth. Ha penýgh az fogontotalnak lemmý ýeleý Nem tecczenenek megh, lfmeth az feolwl megh ýrth orvofflagokkal elýên az azzonyallath. Ez kéwetkézendé orwofflag is penýgh ýo es igén haznos.

Chýéngéfwnek leweleth, Elefantnak rezelt fogath, añ 3, ij, s. pezmath, Ambrat, añ ð j. vÿazth, 3 j. s. lo mentanak ký fachýart leweth az mený ehêz elegh, olý arpath kýt megh aztattal, es az vthan meg zaráztottad es megh teorted, az mený ehêz elegh, vérés karmafýn Selýémbél chýnalý Týz vÿ nyomatny hozzu keréth anny temerdékên az mený elegh az azzonyallat zémerém telteben, kewerd az orwofflagban, told feol az telteben, Sok ýdeigh [I. 271a] oth tarchýa, merth ez igén haznos orwofflagh.

Fekete wrméth, Kegýo trangot, zerechýên Dýoth vegý mynd egý mertekên, es teord porra. Fekethe wrmêt fêz megh borban, es ves bele ez porban, reggel es estwe ezth aggyad az azzonyallatnak ýnnýa. Awagy elegých mezzel ez porth, es egýe vgý.

Nýulnak megh alut Teýet ký az Nýulfý gyomraban talaltatýk, vaýal elegýcd eozwe, es az hawý ver folýafnak megh týztulala vthan, chýapon nyomd feol az zémerém Telteben olýan modon az mýnth megh ýrtam lok helyên.

Vadocznak lýztýth, Mýrrhat, Thémýenth, Enýweth, elegých ézwe, azzal fwféléyed az zémerém telteth, az forman mýnth megh ýrtuk az Cýewên.

Castoreumoth, gr xij, Borlot is annýth, térd porra Borban fêz chýombort megh, az zerzamokat porul ad megh az borban ýnnýa.

Tekenés Bekanak Maýath, olý Malacznak melyet az annýa zoptath keth monýath, azald megh es térd porra, ad megh ýnnýa, akar ferfý akar azzonyallat legýên ha Meddw.

Szamar teýben march gyapottath, keofd az asszonyallat kel-

dékere, awagÿ keoffe maga az azzonÿallat magara, es vgÿ kezwlÿen az ferfÿwal valo kÿzÿelwlefhÿz.

Kan Dÿznonak Monÿaÿth zarazd megh arnÿekon, tÿrd porra, es az hawÿ ver folÿafanak megh tÿztulafa vthan ad megh az azzonÿallatnak ÿnnÿa, chÿoda igÿen haznos orwollagh.

Nÿulnak az keth zaÿa vegen melÿ taÿtek vagion, mÿkor az fweth eÿzÿ, ad megh borban ÿnnÿa, akar Ferfÿ legÿen Meddw akar azzonÿallath.

[L. 271b] Darunak agÿa veleÿebÿel es ludnak hayabol chÿnalÿ kenÿth, az Ferfÿ kennÿe azzal megh az Telteth, ees vgÿ kÿzÿelwÿen az Azzonÿallattal.

Hawÿ Beteglegebeol valo megh tÿztulafa vthan moffa megh az azzonÿallat zÿmerÿm telteth vÿrÿs borral. Az vthan lo mentath feoz megh borban, Smÿngÿaralth azzal parolÿad alol, Es annak vthanna Balaliconth es ÿregh mentath tegÿen maga ala vgÿ keozeofwlÿen az ferfÿuwal, megh terhelÿdÿk.

Rosmarÿnt feoz megh Borban, azzal parolÿad alol az azzonÿallat zÿmerÿm telteth.

Nÿers fogÿhagÿmat tÿrÿ megh, es feozd megh rofa olaÿal eggÿwth ÿo modon, az zÿmerÿm teltben teod eÿt feol az azzonÿallatnak.

Vad Sarga repanak magwath tÿrd megh, Borban ad azth ÿnnÿa.

Pomagranatnak lewelet zarazd megh es tÿrd megh. Mezzel elegÿch eoÿwe, chÿnalÿ Negÿ vÿ nÿomathnÿ chÿapoth gÿapotbol, kewerd az Mezben, es az hawÿ ver folÿafnak megh tÿztulafa vthan, tÿd az azzonÿallat zÿmerÿm teltben, harmad napÿgh oth tarchÿad. Ha melÿ azzonÿallat az elÿt gÿermÿk hozo volt, es Meddwÿ leoth, eÿ orwollagh annak igÿen haznal.

Azzu zÿleoth awagÿ Tengÿrÿ zeoleot mÿnd magoÿtul tÿrÿ megh ÿol, chÿnalÿ abbol chÿapot, es told feol az azzonÿallat zÿmerÿm teltben. Smÿkor az chÿap kÿ kezd oÿton az azzonÿallath teltbÿel chÿÿepÿgnÿ, mÿngÿar kezwlÿen hozza, es keozÿelwÿen az ferfÿuwal, Iſthen akarattÿabol megh nehezkeofÿdÿk.

[I. 272a] Ha azth akarod hogý Fýu vagý lean legiën.

Az mely fwet Týztés fwnek hýnak keth fele ez. Az eggýk Hým, Az mafýk Néften. Ha azért azt akarod hogý fýat fogaggýon az azzonyállath, az hawý ver folyafnak týztulafanak vthanna Negý napon, az hým týztés fwnek vagý az ký fachýart leweth aggyád ýnnýa, vagý feozd megh vyzben, es az vyzet aggyád ýnnýa, fýat fogad meheben. Ha penygh az Néften týztés fwet adod vgýan azon moddal negý Napon, leanzoth fogad, the ozton az vthan keozeofwly az azzonyállattal, ha maf lezén is, vgý chýelekeoggýek.

Fogontatafnak yeleyrél.

Az Azzonyállat ha fogadot Meheben, ilyen yelékbel éfmerhetný megh. Ha feoleotte nagy gyénýérwleggel bochyattýa ký az magoth es eggczermýnd az ferfýuwal, awagy igén kewelle az vthan. Ha azth be vewen megh tartýa, es az kézfýwles vthan az zémerém telthe nem nedwes.

Ha fogadot, azon napon az azzonyállat, vagý kewelle **I**leley rettegh, vagý az Madrayat nemýnemw chýklandaffal erzý hogý eozwe vonodýk, merth az Nemzé magoth igén eréffen be zorýttia. awagy lassu faydalmath eréz az hafa vegeben. Az Madranak zaýa otben oly igén eréffen ézwe megýén es zorul, hogý az twnek hegýt fem tolhatnad oda.

Tele es zeléfwlwe lewen ozton az Madra, az zaýa otben ký annak eléfte hozzu zabafu vala, réwýdeb lezén, vyzza vonatýk es feolýeb megýén, annýra hogý az Baba výath be bochyatuaís, el nem eery.

Az azzonyállatnak ha az Nyaka meleg, es az hata hydegh, nehezkéfwlefnak yele.

[I. 272b] Mýkor el akar alunný az azzonyállat, agý Mezes vyzeth ýnnýa, ha az hafaban tekerédefth eréz, fogadot. Sha nem eréz, nem fogadoth.

Icb felél valo oldalabol az azzonyállatnak, keth vagý harom chýep verth vegý ký, es téd elewen forras vyzben, ha fenekre megýén, yele hogý fogadot, ha nem megýén, nem fogadot.

Hanyatta mýkor fekwzyk az azzonyállat agýaban, ha mýnd az keth kezeýt az hafara oldalul zabafulan tezý az keoldéke fele, ha Nehezkés, az keze alat mozdulalt eréz, mýnth egý poknak el ménefeth.

Observ:] Az ky ýmmar Nehezkés, annak az ferfýwal valo kézélwles nem kel, Az Hawý ver folýas megh aal. es az é ýdeýe koran nem folý, merth az mely Ereken annak kellene folny az Madrabol, az gyerméknek oda ragadala mya azok be vadnak dugwa, es az Madra zaýa is eoýwe ménth, lemmý veer az Madra wregebél ky nem ýwheth. Ha kýknek netalam az Elfé holnapban az vtolloban is az ver folýand, az zarmazýk az Madra nyakaban valo Erekbél, mynthogý folý onneth az Szwzeknek is. Ez ilyen folýas penygh bantafara nem lezén az fogontatoth gyerméknek, ha vgyan maíod holnapban ver folýand is.

Mýnek okaert penygh hogý az gyors termezeth, oda feol az Cýecheokben valamý verth helyhézteth, az Cýeochéknek Ereý megh kezdenek telny, es az Cýéchék feol kezdenek puffadny awagy domborodny, es kemenyeodny is kezdenek.

Az fogadot gyermék megh Newekédwen, az oldalak es ve-konyok ky íognak teryedny es zeleafédny, es az Has myndén Nehellegh nekwl feol dagad.

[L. 273a] Nemely azzonýallatoknak az orczaýokon, vagý Cýtrom lzýnw. vagý zederýes zabalu chýepegelék vagý zeplék teremnek, az Széméknek kerwletý megh kekwl es az tekenteték megh fwggézkédeoth. Az výzelet Cýtrom zýnw, awagy fel rezenth valo kek zabalu, temerdék es zawaros, kýth ha megh ýndýtaý, az feollé rezebeol ahol zýnte az výzeletnek kerwletý vagyon, buborykokat bocýath oda ala. Ez výzelet mykor veztegh aal, az my az fenekere le wl, awagy benne vs, temerdék az es nem éýwe ragadoth, hanem hafonlo az megh chýapot gyapýuhoý. Ha feyer borral eoýwe elegýteod az výzeletéth, hafonlo lezén az megh feoth Babnak lewehéz.

Ha Mezes borth megh elegýtes ellé vyzzel, es megh adod ýnnya az azzonýallatnak mykor alunny megýén, ha ez az hafat ragya, Nehezkés.

Vtollo es chýalatkozhatatlan ýegh ez, mykoron ýmmar az gyermék megh kezd helyeben ýndulny, nem olyan banto Nehez teréhel kezd mozganý mynth az wízeogh, nem valamý budolo Szelnek formaýara, hanem zep lassufaggal, kedwesén, érémnel, es reondzérent valo ýndulaffal, awagy zýnthe vgý mynthha valamý legý répéne, kýre ha az melegé kezeth tezed, ígén ýol ezédben vehetéd.

Hogýha ez feolwl megh mondot ýelék kýwl al megh az Hawý ver folýas, es vyzkorlagh oth Nem lewen, az Haf modnekwl terwl megh, valamý termezatkýwl valo dologh vagyon az Madra-

ban, kÿ lemmÿre kellë es hazontalan, vagÿ Nem egez gÿermék, vagÿ wÿzëgh, vagÿ feol fualkodas.

Ferfÿw ę vagÿ Leany fogontath.

[L. 273b] Ferfÿ awagÿ Leany vÿfeltellek ę az Azzonyallattul ÿnneth ÿtelhetnÿ megh. Ha ferfÿat vÿlel, 3ep 3ÿnw, vÿgh orczaÿu, Ha leanth vÿlel, 3ÿntelen es zomoru.

Az Ferfÿak ÿnkab vадnak ÿb feleol valo rezeben az Madranak. Az leanyok ÿnkab bal feleol. Es mÿkor Ferfÿ, az ÿb feleol valo Cÿeoch zelëlb es dagattab, es az bÿmboÿa megh feketëdÿk, erësb, megh meredwe aal. es hamarab cÿëpëgh Teÿ beleole. wlë helÿebël ha el ÿndul az Nehezkës azzonyallat, ha ferfÿ, elëzër az ÿb labat mozdÿttÿa el, Mÿndën leleok lako Erek es egÿeb Erek is, ÿb feleol dagattabbak ees tëltebbek hogÿ nem Bal feleol, ÿelëlb en az Nÿelw alath, es az ÿb kezben valo pullus Eer telÿelb, nagïob es erëlb hogÿ nem mÿnth az Bal kezben. Mÿkor penÿgh Leany vÿfeltetÿk, Balfeleol mÿndënëk erëlbek es lathatobbak, es akkor az Cÿëchnek bÿmboÿa is lankadoth, Seoth az kÿ feÿët teÿ is, ha vÿzben vettetÿk, mÿwelhogÿ vekonÿ es vÿzes, mÿngÿaralth zellel terwl es ala megÿën, De eozwe ragadwa marad es lokaÿgh aal fën, ha Fÿu az gÿermék.

Apium magoth tegÿ az Nehezkës azzonyallat feÿere, hogÿ ne tuggÿa, ha elëzër ferfÿat Newez, ferfÿval nehezkës, ha penÿgh leant Newez, olÿant fogadoth.

Chÿnalÿ keth vermëth az fëldb en, eggÿkben tegÿ Buzath, az malÿkban arpath, mÿndënÿkre teolch az Nehezkës azzonyallatnak vÿzeletÿben, fëd be fëldel, ha elëzër az Buza cÿrazÿk megh, Fÿa lezën, Ha penÿgh az arpa, Leanya lezën.

Ha az Nehezkës azzonyallaton fakadek fakad Bal feleol, fÿat fogadot. Ha ÿb feleol fakad, Leanth.

[L. 274a] Az Nehezkës azzonyallatnak Cÿëchÿ bÿmboÿara kës Eltwe egÿ Bagolÿ Borfonÿ Soth, reggel lafd megh. Ha az So zarazon maradot, Ferfÿwal nehezkës. Ha penÿgh Nedwes es olwadot zabalu leannÿal terhes.

Egÿ Aczel twkërre az Nehezkës azzonyallat chÿëppen chÿën az Teÿeben, es tegÿe az verëfenre, Ha egÿ ora mulwa ëzwe forrad mÿnth egÿ gÿëng h zëm, fÿat fogadoth, de ha zellel el terwl, leant fogadoth.

Az Fogontatnak vthanna Negÿwen eoth napÿgh annÿa meheben az Ferfÿ telÿes es egez lezën mÿndën tagaÿwal. Az

Leany penygh Eothwen napra, es ez napok vthan aggya Iſthcu az elê lelkêth beleye.

Az Melÿ Azzonyallat clewen es egeffegês gyermékê fogadot, ha telÿelleggel egeffegês az, lemmÿnemw bantafa es akadalya nem lezên annak, mynd az egez gyerméknek vilefelenek el forgalaban. De ha betegês az Azzonyallat, Malodÿk, vagÿ harmadÿk hoban mÿkor ÿmmar az hawÿ ver folyalnak tÿztulafa megh zwnth, de meeg az Madraban lewê gyerméknek eledelere nem fordÿttatoth az a ver, az mÿnemw beteglegh az azzonyallatban vagÿon, akkoron kezdy erêznÿ annak ÿndulattÿath, merth az Teltnek Nÿawaliaya valamÿnemw lezên, akkor ozton nÿlwan megh tecczÿk. Az olÿannak penygh az kÿ gonoz Nedwellegektwl awagy megh rakodaltul bantatÿk. Ennek Teltthe faradalfal el zakazkodÿk, Az vekoniaÿ, Cÿombÿa kezÿ es Cÿombiaÿ megh Nehezêdnek es faÿnak, es Nappal nehez alom ÿw rea, Etelt nem kewan, lét vtalÿa, ÿmêlÿeogh gÿomra, es gÿakorta valo okadas bantÿa, kÿ Neha nÿalas, Neha Saros, kÿ vagÿon attul az heaban valo Nedwellegtwl, melÿ az oldal chÿontok vegeben [I. 274b] az Maÿ es Lep fêleot valo hulokban, megh gÿwlt es megh aradoth. Az kÿknek penygh ez megh gÿwlt neduellegh okadalfal kÿ nem wreffêdÿk, azokon Nehez leheleok, Szedwlelêk, Bankodo zorgalmatoflagok, es el aÿulalok têrtennek. Es mÿkoron az Bwdês Nedwellegek az gÿomorhoz hozza ragadnak, akar mÿ hÿtwan çes idegên dolgoknak etelere valo kewanlagok lezên, tudnÿ illÿk, Holt zennek, Feoldnek, Chÿerepnek, agÿagnak, Solnak, Sawanÿunak, vaffalonak, es myndên egÿeb effeleknek etelere, zÿnthe mynd Negÿed awagy Eotêd holnapÿglan.

Gyermék vezteirêl.

[G]gyermek Vezteinek keth oka [L]lathato	Az Gyermék veztes vagÿ lathato, vagÿ lathatatlan merth bellê okokbol lezên. Az lathatok keozzwl nemelyek az fogontatoth gyermêkeoth megh fuÿtiak, mÿnth Szÿw fogas, felelêm, Banalh. Nemelyek penygh eledeletwl foztÿak megh az gyermêkeoth, mÿnth. Etlenfegh, feoleotteb valo purgacio, Orbol valo ver folyas, vegfê nagy hurkanak megh Nÿlt Ereÿbeol valo ver folyas, Merth az Azzonyallath lok ver folyas mÿa el vezthÿ az gyermêkeoth, ÿelêlben mÿkor ÿmmÿar êregêchke. Nemelyek az Madranak Ereÿth ahonnet az gyerméknek eledele zolgaltatnek, megh nÿttÿak, mÿnth Erêzakkal valo munka, Szêkes, vgras, tanchÿolas,
--	--

zekerezes, lowaglas, Nehez teréh vylfeles, Eles, hafnak wtele. Bellé okok penýgh ezék, Modnekwl valo lok etel, [L]athatlan temerdeok Nedwellegtwl valo telelegh, mely az gyermékéth megh fuytia es megh élý. Az Madranak is gyapýas [I. 275a] Nedwellege, ky megh téltý azokat az Erekeeth, melyekén az gyermék eledelt vènne, es annýra megh lagittýa es megh olgya az kételeketh, hogý az gyermékét megh nem tarthattýak, Gonoz ýzw etel, es abbol tamadot artalmas Nedwellegh, ky mya az gyermék az é eledetlwl megh fogýatkozwan, lallan betegélkeodny kezd, es vgýan megh is hal. Erés beteglegh, ky gyakorta nagyob vezédeleomben hozza az gyermékét hogýnem mynth az Annýath. Ezékén kywl, az fé rezekeknek es az Madranak gonoz bantafý is okay.

Valamelý azzonýallat azerth, lathato ok kywél gyermékét zokot veztený, az olyan vagý myndén Testenek, vagý chýak az Madranak vetkewel Betegés.

Az gyermék veztefben penýgh, az gyermék ky ýw [Tanulag] neha elewenén, Neha penýgh halwa. Elewenén akkor, mykoron az Erekek kék eledelt zolgaltatnanak az gyerméknek, igén el oldattanak. Halwa akkor, mykor azok az Erekek eréffen megh allottanak.

Iwendé gyermék veztefnek penýgh ezék yeley. Az [Ielék] Teýnek zabad akarattýa zérenth valo ky folýafa az Cýéchbeol, yeolben ha výzes az. Mert Hippocrates azt mongýa, hogý yele az, az gyerméknek erétlenlegenek. Az Cýeochnek zabad akarattýa zérenth valo el alzafa es megh vekonýodafa. Merth ha zýnthé kettés gyermék volna is az azzonýallat Meheben, Egý Fýw es Egý Leaný, ha az ýob felél valo Cýéchý vekonodýk el, az ferfý gyermékét vezty el, Sha az bal Cýéchý vekonodýk el, az leaný gyermékeoth vezty. Ieley az oldaloknak es az hafnak féllé rezenek megh zorýtafa, Az vekonýoknak es chýpéknek [I. 275b] Nehez volta, es ýarafa valo reftlegh.

Ha az gyermék ýmmar ýndulny kezd, rýtkan valo es betegés az ýndulattýa, es mykor az el veztefnek ýdeýe ýmmar ýelén vagyon. Elézér genýetlegés vndok vyz folý ky, hafonlo az Nýers hulnak moladekahoz. Az vthan aluth verrel elegý genýetlegh, Az vthan týzta ver. Az vthan darab verék, vtolzor, ozthon az gyermék, vagý igaz formawal vagý ruth es forma nekwl ýw el.

Ha mykor az megh holt gyermék az Madraban lokaýgh lezén, ez feolwl megh ýrt dolgok mynd Nehezebbek leznek, vagyon az gyomornak is ragafa. El aýulas, Fének es zémnek faýafa, olyan rezketes mynth az forro hýdeg leles eleýbe vagyon, Bwdés es nehez zagu lehes, hafnak Nehellege es mynthá

vgyan le efnek, kyt ha tapogacz hydegnek tecczyk lenny. Seoth ha az Baba be nywytia is vyayth, megh erzty hogy az Madranak nyaka hydegh, Neha ynakknak vonodafy tamadnak, mynth az korlagh tereiben vagyon.

Abortus | **Hogy Gyermeketh ne vezelsen az Azzonyallath.**

Tanulagh | Mynden Nehezkés azzonyallat, Feordet, Eer vagalth, es purgaciot igen el tawoztallon. De mykor ozton az Szwlefnak napya kezal vagyon, megh feoredhetyk, Hamar meneth, Szekdechyeoleit, Tanczolaith, Eleft, verekeodeth, haragot, Banatoth, felelmeth, megh retteneth, es ferfywal valo kezefwleth, igen el tawoztalla, Merth ezeoknek akar melykbeolis, hamar meg elhetyk az gyermek veztes. Feoleotte eres munkath lem yo [L. 276a] az Nehezkés azzonyallatnak tenny, kywaltkeppen laytrat ne hagdollon.

Oruofsagok | Sakfelelnnek fezkeben az mely fekete zabalu kewet talalnak, az terhes azzonyallat keoffe az Bal karjara, es oth hordozza az Szwlefnak napyaigh.

Malwanak gyeokereth, keronto fweth kyth hynak parietarianak az zwlefnak ideyeigh, yo az Nehezkés azzonyallatnak nala hordozny.

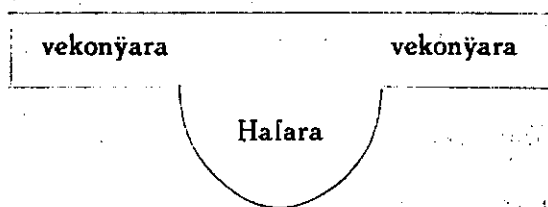
Terhes azzonyallatnak ha az velety es hafa kezdene layny, vgy hogy gyermeok vezteftwl felelme leonne. Egy Nagy kenyeret Szelere mel ketté, es az eggyk feleth melegych megh az twznel, es azth az bely feleol Malofawal awagy igen yo Borral meleggel, edd megh, tereith zekfwel feolwl hynch megh, es melegén keld az keldeokere, azonnal megh zwnyk az hafa fayala.

Apiom magoth, Szaraz Mentath, Szerechyen kementh, Anifumoth, an 3 ij. Maltixot, Szekfweth, Cardamomumnak heath, veres rolath, an 3 j. Fa heat, egy arany nyomonyth, Cytwartoth, Cyperulth, an 3, ij, tegy ezekheoz anny Nadmezeth az meny elegh, chynaly ebbel lyktariomot, ha ezth ezty az terhes azzonyallat, megh tartya az gyermekeoth az zwlefnak ydeyeigh.

Kos tewyffleth, Gummi arabicomot, Bdeliomoth, an 3 j. Acatiat, Hipociftilt, Themyenth, Sandaracath an 3 ij. Bolus armenulth, 3 iiij. Sanguis Draconilth, 3 j. s. Feyer vyzath, 3 viij. Maltixot, Fenyw vyzath, an 3 viij, egy kewes Terpentinat, ezekbel chynaly kemeny flastromoth, kend yrhara, es vyfelye rayta az mely azzonyallat feel gyermek vezteftwl.

[L. 276b] Az Flastromnak formaया penýgh ilyen legýén az kýth chýnalz az Irhabol.

[Flastrom formaया

Maftix faját, kýt az patýkaban Lentifculnak hýnak. magwabol, 3 ij, Iegénye fanak olayát, 3 s. Sanguis Draconifh, 3 v. Bolus armenus 3, v.¹ térd porra es chýnalý kemený flastromoth ýrhara. Ez orwollagh penýgh, igén kényen tartoth gyenge azzonýallatnak valo.

Maftixot, 3 s. Ladanumot, 3 iij, vý výazth, 3 ij. kegýo trangoth, Acaciat, Hipociftilh, Sanguis draconifh, Bolus armenulth, Geztýnenek bellé heath, Maknak kápwyeth, añ 3 s. Terra ligillatat, 3 j. Thémýent, galbanumoth, Stýraxot, gummi arabicumot, añ 3 j. s. vérés Sandalumoth, Feyer Sandalumot, vérés kalarifh, añ 3 ij. Alphaltumot, 3 s. Iegénye fa terpentinaýat az meny ehéz elegh, Mýrtillus olayt is az mý elegh. Ezéketh molarban Melegh molar térdewel térd ézwe, az Terpentinat es Mýrtillus olayth chak apronkenth elegýched beleýe, térd addigh hogý legýén igaz flastrom formaýara, ebbél keny ecczér annyt az ýrhara az meny elegh, chýnald az azzonýallatnak az ket veleyere de az hafara ne. Mýkor megh zarad ilmegh megh výchiad, es neha vgýan le is véd rola hogý az veleket félétteb megh ne hewýccýe, Ez orwollagh megh eréflity az veleket es vekonýokat, az gýerméknek vezteletwl megh tartýa.

[L. 277a] Egý hetben ecczér awagý kecczér, az veleyeth igén ýo molný rola výzzel, az melyben harmad rezený Bor is legýén mýnth az rola výz, melegén kel penýgh molný vele, es az Flastromoth vgý kel rea ténný.

¹ A „Bolus armenus 3, v.” kereszt jel alatt a lap szélére van jegyezve az első kéz írásával.

Ha labay dagadnak az nehezkés Azzonyállatnak.

Rola olayth, 3 ij. Eczetéth, Téréth Sot, añ, 3 j. térd eo3we ezéketh eréffen, es melegén ezzel keneld az labayt, vgy hogy az kezdrél le igya az kenechýéth, lassan keneld penygh ne eréffen.

Ha az Hafa ualamy Szelenek myatta igen ky terwlne.

Apium magoth, Ammeolt, vzyy Mentath, añ 3 iij. Mastixot, Székfweth, Cardamomumoth, pyrito fwnek gyékereth, añ 3 ij. s. zerechýén dyot, Cytwartoth, Fa heath, Castoreumot, añ 3 ij. ezéket térd megh es zytdald megh. Mezzel a kynek taýtekat el hantad es megh tyztýtottal elegych eo3we, ecczer agy ebbél énný, 3 ij. el vezý az Nehezkéos azzonyállatnak megh fualkodalath, megh oltalmazza az gyermék vezteftwl is.¹

Ha Gyomraban etelnek keuanfaga megh vezne.

Ha az Nehezkés azzonyállatnak gyomra meg twzelédyk es ha etelt nem kewan. Az haznal valo zélé leuelenek fachyard ky az leweth, ad megh ýnnya, akar penygh az zéleo kacchya ky fachyart leweth.

Lemonyabol, vgy Egréfbeol, vgy penyg lawanyu pomagranathbol chynalt Syrupoth agy ýnnya.

[L. 277b] Echetés Nadmezeth agy ýnnya, az is igen yo. Ezéknek penygh akar melykbeol, etelnek elétte egy vgy fel orawal, agy egy kalannal megh ýnnya.

¹ Az I. 277a laphoz ragasztott levélcsik versoján az első kéz írásával az alábbi kiegészítés áll:

Pica, Citta | **Ha Valamyth keuanna énný.**

Az Nehezkés azzonyállath neha oly dolgokath kewan énný, az ky nem talaltatyk, awagy vgyan Nem is yo megh etelre, az olyannak azerth feozd megh az Tengery Labdath kéwer leweben Tehen huának, de So nekwl, azth aggyad énný, es el mulattya annak kewanlagath.

Az Szwléfrél.

Chyodalatos Bêlchyeleggel rendelte az Isthen myndên allatoknak zaporodalath, valamelyben elewenlegh es lelék vagyon, es myndên allatoknak ezkéze az Leleok, Melý lelék hany fele, azt az Bêlch Ariftoteles igh ýrya.

Harom fele Lelék vagyon. Ellé Taplalo Leleok, Anima nutritiua Ez myndên elé allatokban, mynd Fakban Fwekben benne vagyon, es ez taplalya Newelý eoketh. Malyk, Erzé Anima sensitiua leleok, Ennek hazna ez, hogý ez altal eréz, lath, hal, az elé allath, ez ýmmar nýnchen myndeonben az myth Lelkés allatnak hývonk, hanem chyak abban, az Mý lath, hal, ezýk, ýzýk, es Szozattýa vagyon, mýnth az Embêréknek es oktalan allatoknak Harmadyk, Okos lelék, melý chyak az Embêrék- Animal rationale nek adatoth. Ees igh ýmmar harom lezén az leleok az Embêrékben Ariftotelesnek ertelme zérenth. Es azt mongýak az Beolch phificulok, hogý az Annýa meheben vagion kezdetý, es az vthan Newekédýk az Embêrékben. Toabba, Effele Lelék noha az fogontatalban nýnchen, de azerth hogý az magzatnak elewenlege lezén, vgý kezd eredny es érékødny.

Valamelý Azzonýallatnak az vr Isthen magzatokat aad Meheben, nagy hala adassal tartozýk erétte, de yol megh lassá hogý yol bannýek vele, es lokat ne alugýek. Se ne egýek lokath, hanem dolgót tegýén az eo moggýa zérenth, tetowa ýarýon gýakorta, de ne igén vastagon, hogý az gýermék megh serwédnek, hanem chyak azerth [I. 278a] hogý az Magzath igén nagy ne legýén, mert ha nyugodalomban eel az Azzoný, igén megh Né az Nemzé magh benne, ees talam myndénýk megh hal. Nehez emezté allatokath ne egýek mýnth az Tehen hus, Nýul hus, Saýt, Teý, kafa, kapozta, geztnýe, kékený, rýlkafa, hanem kényw emeztét egýek mýnth az Fýge, Tengéryzéleo, Szýlwa, Týkhus, gýember, Edés alma lwtwe Nadmezzel, igén lawanyu Borth le igýek, hanem ýnkab Mezes Borth igýek.

Hogý penygh az Ellé zwlét gýermékbél valamýt Tanulagh erthes, hany es mýnemw magzatý legýenek annak az Szwléfor vtána az Azzonýallatnak. Az ellé zwléteth mýngýarast hogý az Annýanak Mehebél ký ýw, lasd yol megh, Merth ha az gýerméknek haya ézwe chyoportozoth keregdydén mýnthá zepén eozwe czýrkalomoztak volna, yele az, hogý annak vtanna Ferfýat Szwl az Azzonýallath. Ha penygh keth keregdyd chyoportozas vagyon az gýerméknek hayaban, kettés gýerméke lezén annak vtanna.

Tanufagh | Vgyan akkoron azth is megh éfmerhetny,
 az Szwlefkor | ywendében hany gyermek Annya lezén, es Ferfyak
 e awagy leanyok leznek, Merth az ellé leoth gyermeknek keldé-
 ken valameny chyomo lezén, anny magzattya lezén az Azzoný-
 allatnak, valameny gembélyw abban, anny Fya, valameny hofszu
 zabalu, anny leanya.

Nehezen Szwleirél.

Oka | Az Szwlefnak nehellegenek oka, vagy az Anyatul, vagy
 az gyerméktwl vagyon. Az Anyatul vagion, Az gonozul formalas.
 Allapatnak réwydlege, Telfhnek erétlenlege mynth vagyon az
 Leanyban es az Agh azzonýallatban, kichyn batorlagh es felelém.
 Madranak es Nyakanak gonozul formalafa, zoroffaga, az Agyek
 chyontnak erés [I. 278b] ézwe foglalala, megh zorýtas es megh
 nyomas, ky lezén az kézel valo rezeknek dagadafatul es kemen-
 fegetwl. Vtolzor az vekonýoknak wrellege.

Az Gyerméktwl penygh vagyon, mykor az erés hartya
 kyben be vagyon takarwa az gyermek, nehezen zakadoz megh.
 Mykor erétlen, es az Szwlelben az Annyat megh nem legity, My-
 kor nagy, Mykor chyodas, awagy kettés, vagy mykor nem igye-
 nélfen yw féwel ky, sem az kezeýwel hogý azokat az keth
 oldalahoz nyomna, de vagy mynd az keth labayth (ky igen
 munkas) vagy eggýk labat chyak, awagy eggýk kezeth nywtya
 ky elézér, vagy ézwe hayolwa az Alfelewel yw ky, vagy oldal
 felt eggýk oldalawal, vagy ala hayolwa, eleozér az halat aggya
 ky, ez penygh myndén zwlefnel legth Nehezeb, es gonozb.

Ieley | Az Nehezen zwlefnak yeley ezék. Az kwllé es az
 Malodyk Burokban mely vyz vagyon be rekeztwe, az myndé-
 néstwl ky folý az Szwles eleoth, vagy Nagy bélegés ver omol
 ky, ky az gyermeknek ky yweleth lok wdewel vezý eleol. Merth az
 helyek Izarazon maradnak attul az Nedwellegtwl el hagyattat-
 wan, az mely Nedwellegh kényw es Sýma által menetelt adna,
 wdének hozzu kézbevetefewel, lankadot faydalmak ywnek, merth
 nehezen zakadoznak megh az Erek, melyekén az gyermek ele-
 delt veoth, Es az gyermek tartok is az Madratul nehezen es alýgh
 valaztathatnak el.

Hogý k nn y n [zwlhels n az azz nyallath.¹

M kor az azz nyallath Szwl f nek ide yeth  lmer y [Tanufagh el k zelgetn y, valam  melto munka tetelben  o gy akorlan y...

[I. 280a] Sal yabol ch ynaltas feordeoth, es abban f r zzed, merth ez feol tte ig n haznos.

Porifh ag   nn ya az Szwl f nek oray n Borban, k nn y n Szwl az azz nyallath.

Len magoth f z megh v zben, abban f r llszed, es iol megh moffad az Azz nyallath, megh is ig yek benne az v zben m ndi magof tul, ig n keonn y n Szwl.

Liquiriciat feoz megh borban, ad azth  nn ya.

Az mel  napon pen gh Szwln y akar az azz ny- [Tanufagh allath, enhe ra Bakzarwo fwnek az v zeth aggyad  nn ya, es k wer T k hulth eg yek.

¹ Az I. 278b laphoz ragasztott levélcsikon az első k z irásával az alábbi bejegyzés olvasható:

Rectoján:

Belend fwnek az g yokereth, k ld az Bal C omb yara az g yerm kzwl  azz nyallathnak, azonnal Szwl. De vg  k llfed hog  hamar onneth el odhaffad, hog  vtanna ne  wi n az Bely is.

Laurus fanak leweleth ragd megh, t d az k ld kere, ig n hamar Szwl ch yudalatoskeppen. Ez yg n megh probaltath.

Verso j n:

M rrhath teor  porra, v ld borban, ad megh  nn ya, az mel  azz nyallath vez d k az Szwl f nek  dey n megh zabadul.

Az mel  azz nyallath Nehezen Szwl, ag  keth Nehez k dictamulth porul megh  nn ya, Bakzarwo fwnek az v zben.

² Itt egy levél (279.) hiányzik. Ennek pótlására beragasztott  res levélre XVII. századi k z (valószínűleg Barakonyi Borbély János) a következőket jegyezte:

Mirhat ted porra ad innya borban, sally t f z meg vizben abban fereszszed. Len magbol csinally fered t, edes gy keret f z meg Vizben. Pesmaval f stollyed alol de az Orrat be fogja, az utan edgy oraig fek gyek gradicson, járjon kialcson, igyekezz k az eget be szinni, a szélesnek idejen az aszszony a feje ala hajallyon, a térdet fel vonnya az hajahoz mert ug  k nnyen szülhet.

Az szélesnek idejen valo jegyekr ll, hany es minem  gyermeke lészen az Aszszonynak az első születte hogy annya mehebél ki jó lásd megh ha az g yerm knek az feje csoportozot kerek jelt hogy ennek utanna ket kerekdek vagon szélesen, az gyermek hajaban kett s gyermeke lészen e vagy fiu, valamennyi csomok lészen annyi gyermeke leszen, valamennyi g mb lly . annyi fia lészen valamennyi hoszszu szabásu annyi leanya. NB.

Versoja  res.

Fwftélteffe alol magath pezmawal vagy akar my yo zagu fwel, de az orrath igen be dugya, hogy oda ne mennyen az Fwith.

Mikor penygh az Szwlefnak oraya el keozelgeth, annak elette fekwgyek hanyatta az Agyra egy egez craygh, az vthan keljen feol, es azonnal garadychon fel es ala yarjon, es kyalchon. Mikor ozton lattya hogy az Madranak Szaya necky nylatkozyk, ees az gyermek tarto is megh zakad. azonnal yo zagu fwekkel kel fwfteln, de az orraban ne haggya az fwftet menny, Az vthan wlyen helyere, es az Orran Szayan erellen igyekesztek az Egeth be Szyn, es erekeggyek az gyermeknek zwlelere. Az Mely azzonyalat penygh igen kewer, ky igen nehezen Szwl, ilyen modon Szwlyen az: Az feyet ala haycha arczal, es az terdeith feol vonnya az hafahoz erellen (tyztelleggel zolwan) mynt az Negy labu allatok olyan modon Szwlyen, merth vgy kennyeben Szwlheth. Ebben femmy ketleg nynchen.

**[I. 280b] Holth Gyermeknek Annya mehebél
ky hozafarol.**

Ielej | Ielej az Annya Meheben megh holt gyermeknek ezék, Merth az Azzonyalatnak Cyêchej le apadnak. Alol az keldéken az hafa es az agyeka igen megh hwl. Smykor eggyk oldalarol az mafykra fordul agyaban, zynthe olyan myntha egy keo forogna benne eggyk oldalarol az mafykra.

Oruofsagok | Bykanak Epeyeth egy mondolanyth, ad megh anny borban az meny keth kalanban ferne, es myngyarafth ky hozza az holt gyermekkeoth.¹

Fekete wrmeth metely aprora ezetben, ha meg yhattia ad megh ynnya melegén, ky wzj az holt gyermekkeoth.

¹ Az I. 280b laphoz ragasztott levélcson az első kéz irásával az alábbi szöveg áll:

Rectoján:

Apro fenynnek az leweleth, Mezzel feozd megh vyzben, ad megh ynnya, az holth gyermekkeoth ky hozza, es az gyermek malfath is.

Mas azzonyalatnak Tejeth fa olayal elegytwe ad megh ynnya, ky hozza az holth gyermekkeoth.

Versojan:

Eb Tejeth Borral es Mezzel elegych ezwe, ad megh ynnya, ky wzj az holth gyermekkeoth.

Dýzno porcýnth feoz megh borban, ad megh ýnnýa, ký wýzý az holt gýermékeoth.

Fenýw fa heawal fwíteolýed alol hogý fél mennýên az Szêmerêm testeben, výolanak výragat feozd megh výzben, ad megh azt ýnnýa vgýan akkor.

Hým papradnak gýékereth feozd megh Mezes výzben, de lokkal ýob hogý teord porra az gýeokereth, es abbol negý araný nýomonýth agý megh Mezes výzben ýnnýa, ký hozza az holt gýermékéth.

Borf fweth teorý megh, keofd az hafara, ký hozza az holt gýermékeoth.

Lo mentath, Nagý roponczoth, kýs feold Epeýeth, fêzd megh výzben, ebben agý ýnnýa, az fwet kéfd az hafara, el rontýa az holt gýermékeoth, es ký is hozza.

Varyu lab fwnek az kýt hýnak, forrazd megh výzben, ad azt ýnnýa.¹

[I. 281a] Ladanummal fwíteold megh alol Cýewên, az mýnth annak az moggýat oda feolýeb megh ýrtam, ký hozza az holt gýermékét, es az gýermék tartot is.

Petrefelmet tegý az Szêmerêm testeben feol, az holt gýermékeot ký hozza, az Madrat mýndên Nedwellégtwl megh týztýtia, ha az petréfelýeomben megh ýzýk.

Kelerw babot, Rutath, Borloth, feozd eoýwe borban es ad megh ýnnýa. Es ezên fweketh Mezzel es Mýrrhaval chýnald alaya, ký hozza az holt gýermékeoth.

Borostýan fanak az fwrtýbeol teorý megh, elegých ézwe Mezzel, told feol az zêmerêm testeben, ký hozza az holt gýermékeoth.

Chýaba ýreth teord megh, told feol az Szeomerêm testeben az azzonýallatnak.

Apro fenýwnek lewelet térd porra. Mezes výzben ad megh ýnnýa, ký hozza az holt gýermékeoth.

Ha mely azzonýallat ez orwollagokkal az megh holt gýermékét ký nem zwlhetné, nem lehet ozton abban egýeb, hanem ahoz valo eoregh fogowal, awagý horgas vaffal, megh kel fogný

¹ A lap alján valószínűleg Barakonyi Borbély János bejegyzése (XVII. század.):

Jelei ennek az tagja megh hidegült, a gyermek úgy fekszik benne mint a kő. A fennyő fanak levelét ted porra, ad meg ínnya, bikanak epejet ad megh ínnya borban a mennyi két kalanban fér mingyárast ki hozza az gyermekét. NB.

Diszno

az megh holt gyërmeokeoth, es ky kel onneth az Annyanak Mehebeol huzny es vonny.

Gyermék tartanak ky hozafarol.

Hýdegh hamubol chýnalý Lugoth, abbol vegý keth latoth. Malwanak magwaban porul harom Nehezekéth, elegych eoꝝwe es ad megh ýnnýa. Es Feýer hunyornak porath fuý az orraban az azzonýallatnak hogý pwzégýén, ky vetý az gyermék Maffath.

[I. 281b] Ladanummal fwftéld megh az azzonýallatoth Cýew által, annak vtanna tegý petrefemeoth az zémerém testebe, ky hozza az gyermék tartoth.

Petrefelýémnek es parhagýmanak fachyard ky az leweth. Cýombor olaýal elegych eoꝝwe, teod feol az zémerém testebe.

Dýnnýe ýꝝw fwnek ky fachyart leweth, ad meg ýnnýa. egýedwl ez ky hozza az gyermék tartoth.

Fa heat Mýrrhawal eggýwth agý megh Borban ýnnýa, es ky hozza.

Isthen fayat, Rutath, Fekete pézerczeth, Farkas almat, añ. 3 j. Fýget huzath, Feýer hunyort, 3 ij. Liliom olaýt, 3 iiij, az meny ehéz elegh feozd megh anny vyzben, Es melegén az ky vayot Szekén ezzel fwftélýed Cýew által. Az fwftéles vthan, Fa mohot feoz megh vyzben, fonnýaz abban az vyzben Bafalicont megh, téd azt az zémerém testebe.

Eoregh fenýw fanak feollé heawal fwftélýed alol, ky hozza az gyermék tartoth.

Caftoreumoth keth nehezekeoth chýomborral elegý agý megh ýnnýa, ky hozza az gyermék tartoth.

Foghagýma kozoruth feoz megh es azzal fwftélýed, ky hozza az gyermék maffath.

Néften farkas almat Mýrrhawal es Borfal ha megh adod ýnnýa porul borban. Awagý ha gýapot chýapon fél tolýod az zémerém testebe, ky vonza az gyerméktartot.

Feýer výola magoth borban porul agý megh ýnnýa, az por keth nehezek legýén.¹

[I. 283a] Vêrés hagýmakat vyzben awagý Borban forralý megh kewelle, es teord megh az hagýmat, az vtan rach megh fa

¹ Itt egy levél (282.) hiányzik.

olaÿban, Melegén flaltrom moggÿara téd az azzonÿallatnak faÿo hafara, el vezÿ az faÿdalmat azzónal.

Fekete wrmèth, Fekete mentath, Saffranth, zerechèn dÿo vÿragoth, polay fweth, ezéketh feozd megh Borban, myndènnapon ezth aggÿad ÿnnÿa.

Meleg h vÿzben wlyèn az azzonÿallat, hogÿ fél erÿe az kèl-déketh. Az vthan hogÿ kÿ kel beleole, Belèl az zèmerèm tefteth vÿola olaÿal kennÿed.

Momordica olaÿal kennÿed megh az azzonÿallatnak faÿo haffath, ÿgèn haznal.

Ha az Szwles vthan azzonÿallatnak hafa | Hafa lèmergèzeierèl megh lèmergèznek. Eretlen Berekÿnyet fèz lokaÿgh vÿzben, elegÿch abban tÿkmonÿ feÿereth es gummith, ebben march ruhat es téd az hafara.

Ha az Szwles vthan az azzonÿallatnak zèmerèm | Sebèfwlefrèl tefteth Sebeos volna, Bÿkanak keth monÿath, hÿdegh rola vÿzzel es egÿ kewes Saffrannÿal chÿnald eozwe, téd az Sebès teftere. Chÿnalÿ gÿapotbol kerèth, kend megh vaÿal es nÿomd feol az tefteben.

Ha az Szwlelben az azzonÿallatnak orczaÿa | Heruadafrol Szÿne el vezne es el herwadna. O Bornak lèprwÿet, feÿer liliomnak gÿèkereth, foghagÿmath, mynd egÿ mertekkel vègÿed es elegÿch eozwe. Eltwe kend meg az orczaÿat mynd addÿgh ezzel hogÿ zÿnthe megh vèrèffwlyèn. Reggel molald le rola, es ebben megh ne zwnnyel, Smegh ÿw az Szÿne.

Ha az Szwles vthan az azzonÿallatnak hafa | Hafa dagadafarol dagadua maradna, papmonÿanak gÿwmèlchet ad megh borban ÿnnÿa.

[I. 283b] Ha az zwles vthan Feÿe faÿ az azzonÿ- | Fè faÿasrol allatnak Eczetben habarÿ hamwath, es kèld azth az faÿo feÿere.

Ha az Swles vthan hafa megh allana | Szeknek megh allafarol félètteb arrol ÿob nÿynczen hogÿ ha purgaciot hozza nem veheth, mynth az Laba bokaÿan ereth vagnÿ.

Hawÿ ver folÿasa ha megh allana az Szwles vthan.

Gÿakorta az Szwles vthan lok nÿawaliaÿa eÿk | Tanufagh es orwolsagh az azzonÿallatnak. Neha az Hawÿ ver folÿala megh aal, es az mÿath igèn nagÿ nÿawalÿaban eÿk. Ha azert nem betegès az azzonÿallath, mÿngÿarafth egÿnÿhanzor igÿek Borban madar kèlelth, es megh tÿztÿttia.

Salját feozzén megh Borban gýakorta azth igya.

Farkas almat is yo porul megh ýnnya Borban.

Lewelticomnak magwais yo megh ýnnya Borban.

Szeekfwet, Fekete wrmeth, forraly megh anny vyzben, hogy bele wlyen az azzonýallat es az keldeket fel erye, abban wltelled, es az vthan hogy ky kel beléle, zorycd erellen ezwe keotefel az keth chypéyet, awagy tomporath, kyt ílmet h hamar el odoz, terlefcl erellen félwl oda ala fele. Az chypeoyre vettes képpélyeket de toua be zabafulan az zemerem teltehez kézel, az keoppélyeeket chyak helyen haggýad oth allany, megh le vagdaltald az helyet, de azert onnet feolwl tereltén terelteld yde ala.

Ha az Szwlelkor kewes vere folna ky, es el rekedne.

[L. 284a] Mýkor penygh az Szwlelben kewes vere folna ky, az az, megh rekedne, es nýnchen myndazon által is Beteglege az azzonýallatnak. Multarral es Mýrrhawal, vagy lo kerémmel, az zemerem teteth fwsteold megh alol Cyewen az mod zérent az mynt lok helyen megh ýrtam, el ýndýttia.

Ha ez nem leonne eleg h rea, vágald megh az laba bokayan valo Ereth, es orwolold azokkal melyeket oda fél az Madranak megh týztulafarol ýrtham.

Ha penygh igen Beteg h vele, kewes eledellel elyen, napyanban, Arpa vyzeth igyek, es terlefékkal ketefekkel azon kel leonný hogy az ver folyas el ýndýttiek.

Szeekfwet feozd megh vyzben annyban, hogy abban wltelled keldékeýgh az azzonýallatoth.

Fekete pezerczenek ky fachyart leweth, 3. vj. yo borth. Mezeth, añ 3 j. Feyer Borlot, Themyenth, Mýrrhat, añ 3 j. Eleozér az pezerczenek leweth borral eggýwth feozd megh lassu twznel fazekachkaban, hogy chyak harmad reze maraggýon megh, elegych hozza az Mezeth, ílmet feozd eozwe lassu Twznel hogy ezwe alugyek az Mezzel, Az teb zerzamot terd porra, zýtald megh, elegycd mynd eozwe. Myndén reggel enhera agy egy kallanyth neký. ýgen réwýd wdén megh gýogýttya.

Ha ver folyasa félettéb mënne az Szwies vthan.

Ha az ver folyas féleottéb megÿén, az lem ÿo, merth el fonnyad az Azzonyallath mÿatta, es el wez, [I. 284b] hanem megh kel allatny raytha. Olÿankor penÿgh eréffen elÿén zerechÿén dÿowal es gyémberrel.

Bor léprwben fêzd megh az Fekete wrméth, kéfd az agÿekara es hafara egÿnyhanzor, Imegh allattÿa.

Eokér zarwaban fyrkalÿ le vÿzben, ad megh ÿnnÿa az azzonyallatnak.

Fwzbel chÿnalt kétévészegonek az kÿwel az abronczot kétÿk az heath hanch megh, es feozd megh az heat, (vÿzben) parolÿad ezzel az azzonyallat zémérém teltet Cÿewén. igén Sawanÿu borban kel ezth penÿgh megh fêzÿny.¹

Szémérém Tefte azzonyallatnak hogÿ ézwe lÿorulÿon.

Az Azzonyallat Szémérém Tefthenek be zorÿtatarol Intes nem azerth ÿrok en, hogÿ valamely zwzelegé el veztêth leany ezzel gonozul elÿén, es latorlagat el fêdêzÿe. De az Szwieskor Eoregh magzatnak hozalabol (tÿztélfegh adaffek mÿndén ÿambor zémelnek) az Azzonyallatnak zémérém Tefthe igén megh romol es megh tagalodÿk. Azerth ha kÿ ezth olwalla, ÿamborul olwalla, vgh is elÿén vele, merth en ÿth kurwafagra, awagÿ ÿnkab valakÿnek zwzelegenek romlasanak el feodêzefere, lenkÿth nem tanÿtok.

Gallefth têrÿ megh, veld annÿ vadÿzw borban az Oruolsagok mÿ ahoz elegh, az vthan lagÿ gÿapottath hÿnch megh têrêth kenkêwel, es march az vÿzben, awagÿ ÿnkab ÿtald vgÿan feol vele az vÿzeth, had vgÿ meg zaradny, az gÿapottath es kÿ ne fachÿard, Chÿnald ozton mÿkor megh zarad chÿap modra, told az zémérém teltben, olÿan lezén mÿnth egÿ Szwz.

[I. 285a] Temlot, galleft, vegÿ mÿnd egÿ mertekre, igén vad

¹ Az I. 284b laphoz ragasztott levélcíkon XVIII. századi írással az alábbi bejegyzés olvasható:

Sályát, Isópót, Fenyü magot meg kell főzni borba s azt kell innya egj egj pohárkával akár minden órann melegetskenn.

Az epe követ meg kel törni s-étek levest kel velle önteni az levest kell velle meg hinteni, egj egj levesben több nem kell hanem egy pénz nyomót. Feredőben birsalma fa levelet, sárga baraczk fa levelet, sárga som kórót, zabot, egj ökölnyi söt meg kell égetni s elsöbennis azt kell tüzessen az Feredőben bé vetni.

Versoja üres. — E levélcík tévesen került a fentebbi fejezethez; a leírt orvosságok nyilván más baj gyógyítására szolgáltak.

Sawanü borral térd ézwe ezéketh, ezze! moffad az azzonyallat zémerém telteth.

Lo folkat téry megh eréllen es chýnald rea.

Cýpros fanak gywmélchet, Cýerfanak gubayath, añ ũ, j. Temlot ũ s. Eczetben megh aztatoth vas Szarth, ũ s. Az mýnemw vyzeth az vargak chýnálnak bér festeny abban forrald megh ezéketh, de porra téryed eleozér éketh, vgý fészzed penygh hogý fele el apaggýon, abban oztón mýkor lassu meleg, march Spongýat, fachýard ký, es az Spongiat melegén teod az zémerém teltre. kecczér vagý háromzor mýwelýed ezth mýkor az zwkzéggh kewannya.

Temloth téry megh, vyzben elegýcd el, es abban az vyzben march vekony ruhat, Callianak fayath, Cýperulth, Gallest, mýnd egý mertekre vegý ezékben, térd megh, es veld igén O Borban, vgý térd az vtan ézwe eoket hogý anny fwrwlege legýén mýnt az Meznek, abban marchýad az Temlos ruhat, annak vtanna zarazd megh az ruhat, téd az zémerém teltben, oth ket egez oraýgh tarchýad mýnek elétte ferýuwal akarna az azzonyallat kézféwlný, végýe el az vtan onneth.

Mezet es Saletromoth elegých eo3we, azzal kennye az azzonyallat az zémerém telteth.

Solkanak magwat teorý megh ýol, téd az zémerém Teltben es meg zorul.

Lenbél chýnalt gyolcyot él megh sawanü borral es hol egezér hol maffzor téd az zémerém teltben.

Fenyw fanak az kwlfé heabol vegý Negý rezth [I. 285b] Temloth ket rezth, Cýperulth egý rezth, feozd megh ezéket sawanü borban, march ruhat bele, téd az zeomerém teltben ecczér is mazzor is, tébzéris, Sbenne tarchýad.

Pruritus | Azzonyallatnak [zémerém telté vyzketeserél.

Féldý Bozzanak lewelet fézd megh vyzben, azzal parolýad melegén.

Menthanak leweleth, pomagranatnak heat, megh healt lenchýet, térd megh ezéketh, es elegých eo3we sawanü borral, gyápoth chýapot kewerý bele es téd az zémerém teltben.

Salýat feoz megh sawanü borban, azzal moffad.

Saffranth, Comforth, añ ð s. Egetéth onat kýt az patýkaban hýnak ilý Newel, plumbi vlti, ð j. Baber magoth, j s. térd megh es ýýtald megh ezéketh, es habard ézwe týkmoný feýerrel.

eleozér kend meg rofa olajal az zémerém testét, es ezth ozton ragazd rea az vthan flaltrom moggýara.

Saffrant, Camfort, Teýet, Litargíriomot, týkmoný feýert, ezékbeol mynd egý mertekén vegý, chýnal chýapot gýapotbol, kewerd ez zerzamban es told fél az zémerém testben.

Lud vereth, megh téreoth Bakzaruo fwel elegých ézwe, gýapotbol chýnalt chýapot march bele, told fél az zémerém testben.¹

Ferfiúy magoth megh szaporítárol.

Az Ferfiúnak magwat ezék megh zaporýttýak, Týkmoný, [I. 286a] Facczan, Hurofmadar, Rigo, Seregely, Fayd, Pawa fy, vereb, Fogoly, kappan, Týkfý, Mondola, Fenýw fanak gýwmélche, Tengéry zéleo, Edés týzta bor, yeleosben penýgh az Mulko-taly Bor.

Ferfiúy magoth ezék apaztyak.

Az Ferfiúy magoth ezék el apaztyak. kapor, Salata, Ték, vborka, Fay zederý, gérègh dýnnýe, Barany wrém, Lenchýe, vizý

¹ Az I. 285b laphoz ragasztott levélcsik rectoán és versoán az első kéz írásával az alábbi szöveg áll:

Mulierum falacitas.

Mulieres illae magis feruidae sunt acre[que] in venerem, magis[que] auidae explende voluptatis, quibus plus caloris infitum est, quod fere vlu venire solet pallidis ac macilentis, qui[que] subfulco colore existit, habent enim illae partes genitales acri mordaci[que] lassugine imbutas, quo circa irrigari humectari[que] postulat, at[que] hinc est, quod Aetate Foemine magis pruriant, ac concubitum appetit auidius, cum eo tempore ys calor augetur. Flactidus autē fiat Viris ac languescat. Obaele autem et rubicunde mulieres, quia appluete humore || perfusae sunt, semen[que] genitiuū dilutum habent, cupidine languida magis[que] ledata existunt. Itaq[ue] delectum viros habere conuenit, nec cui vis temere ac praecipitanter dexteram inycere. Quisq[ui]s enim gracili at[que] extenuato corpore, vergenti[que] aetate ac deuexa, eam nactus est, quae assidua prurigine vritur, quae[que] lassata non facietur, carnificinam sibi paratā meminerit, quae identidem incrudescit, ac magis magis[que] exalper[er]at.

¹ A || a recto és verso közti határt jelzi.

teok, porch fw, Eczech, Camfor, Ruta, Fejer Bafalicon, Fwzfanak lewele, Lo menta, Fejer olaz vÿragh magh, kechke rago fanak lewele es magwa.

Arthritis
Artefis
Articularis

A z I z e k 2 é l.

Az Izekben valo faÿdalom kyth az Magyarok kezvennek Neweznek egy Newel, kézbe vetffel es vrozwa laffan laffan zokot ballagnÿ, Merth nemelnek az Nagÿ laba vÿan valo yzben yndul eleozér, Nemelnek az Sarka vegen, Nemelnek az Talpa vapayan. Kezdetÿk azert az kézwenÿ elözér az labon, az vthan laffan az Terdben kezd faÿny, Annak vtanna Cÿpèknek es Agÿeknak chÿontyanak yzeÿben, Az kezekben is. El vegre az kÿkèn ez nyawalÿa erèth vezèn, Hatanak gerezÿ. Ees chÿontaÿnak myndèn yzeÿ faÿnak, az Orczayanak chÿontaÿ es az Torkays. es chÿontnak nem talaltatik lohul olÿ eozwe foglalafa, az kÿ ettwl megh menekèdhetnek es ahol nem faÿna.

Az Teltnek tagaÿth yollehet lokfele faÿdalmak foglalÿak el, merth Nemelyek az chÿontoknak hartÿaith, vagÿ az Elè erekkel es Inakkal kèrwl vetetèth Hulokath, vagÿ az Inakath, vagÿ ezèknek bellè rezèketh [I. 286b] mynemwketh az Franczu, es az Articularis | Feobeol valo le chÿorgas zokot hoznÿ. Nemely faÿdalmak chÿak az Izeketh foglalÿak el, kÿkben vgÿ estenek be, myntha vgÿyan oda zegeztek volna, es chÿak ez az, az kyth ygzan Izékbén valo faÿdalomnak Newezhetnÿ. Iolleheth kwlèmbeozelth teznek az Izékbén valo faÿdalmak Harom Fele | kézèth, az Izeknek zamok zèrenth. De az zokas chÿak haromnak adot newezetèth. Kezben valo, Labban valo, Ees Chÿpèben valo kézwenÿ awagÿ faÿdalom. Ezèkèn kÿwl az faÿdalmak valamely Izékbén talaltatnak, de annak az Iznek faÿdalmanak Newezetÿk chÿak es nem kézwennek. Az kezÿ Kezbelÿ | kézwenÿ bantÿa az kezeth es az Nyolcz chÿontokat az keznek feÿeben, vagÿ kwlè rezeth annak, vagÿ az vÿoknak Izeÿth es foglalafÿth. Ezben gÿyakorta feol verè faÿdalom valèlèÿ | gÿyon, dagadaffal, vérèffeggel, hewleggèl, es az Erekek, Labon ualo, | telelegewel es feol fualkodafawal. Az Lab kézwenÿe, Ielèÿ | Banthÿa az Boka chÿontokath, az lab chÿontokat, dagadaffal vagÿyon, hewleggèl. vérèffeggèl es feol verè faÿda- Chÿpèben ualo | lommal ez is. Chÿpèben valo kézwenÿ myndènyknel erèfb, ennek helÿe nem az Izben vagÿyon, az melyel az Cÿombnak chÿontaÿnak feÿe az Chÿpè chÿontban be foglaltatik, de az

Faroknak feollé reze fele oda feolýeb, ahonnet az vekonyokbol es az Nagý zelés chýontbol az melyèn wlwnk, az Inak által ýwen, výtetnek az Szarakban. Ez kegýétlen faýdalom ozhon Leleý nem chýak az Chýpében, de az Chýomban, az labnak Ikraýban, es az labnak ýynte vtollo rezeben is el hath, az az, myndènwe oda valahowa az megh bantatoth Chýpébeol az In el er. [I. 287a] Rýtkan vagyon ez chýpében lathato dagadas, rýtkabban hewlegh vagý véréflegh, merth annak az helynek féllé bwre nem erés. Az Valban valo Iznek faýala elegn nagý, de Humeralis ez is sem dagadoth, sem vérés, sem hew. De az mely Izéknek faýala az kényékben es az Terdben vagyon, féleotte nagý faýdalommal vagyon ez, es nagý dagadással, véréffleggel, de kewes hewfleggel. Kézlel valo oka myndén ýzekben valo faýdal- Okay maknak, nem valamý magatul valo mertekletlenlegh, de az Termezeth kýwl valo oda zegezéth es ragadot nedweflegh, ký magath gyakorta az dagadas által ký yeleonthy. Iollehet penýgh nyha, a mynth elézér az kýkén megh ýndul, nem igén nagý dagadással bant az faýdalma, de azerth vgyan vagyon valamý kichýn Nedweflegh alatta. Az oth lewé faýdalomnak penýgh oka (Sokaknak velekédelék kýwl.) loha awagý igén rýtkan megýén abban az wregben, melyben az chýontoknak vege forogh, de az kételekben chýak, es azokban az hartýakban, Melýek kýwl az chýontoth be takarýak es kérwl vezýk, es az Hulnak mely elé erekkal Inakkal mozgálnak okaerth kérwl vetetéth, megýén, kýth ebbél eolmerhetný megh, hogý az Chýomos lab es Chýomos kez kézwenýeben, az Nedweflegh ýmmar vgý ézwe swlwen mynth az ké, ha megh vagod, es megh nytod az bérth, ký ýw az výoknak Izeýbél bantafa nekwl az kételnek. Az Chýpé cýontban valo kézwenben is, ha az artalmas Nedweflegh az chýpé chýontnak forgoýaban volna, loha olýan igén zellel el terýedét faýdalmat nem hozna.

Toabba, az oth lewé faýdalomnak oka, Nem anný [I. 287b] lok fele az mynth irýak es mongýak. Merth ez sem verés, sem Sarga Saros, sem Fekete Saros loha is, de myndénéftwl fogwa vagý Nýalas, vagý Sawos. Az kézvennek azerth Kézvennek kwlémbfegýth, igén heaban allattýak lénný az kwlémbfegýrél Nedweflegéknek Nemeýbél. hogý nemelyk Melegh. nemelyk hýdegh volna, merth vgyan myndénýk az kézvennek Hýdegh az kézwený hýdegh es hýdegh Nedweflegbél léth. Hogýha neha véréfflegh es hewlegh lattatýk neha az kezén vagý az Labon valo kézwenben, az Nem az beteglegnek allattýatul, de az faýdalomnak nagýlagatul vagyon, ký véréfflegeth es hewlegeth,

es neha vgyan megh gyuladalt is hoz, ky lezen legh ynkab azokon kyknek telték feleotteb meleg es temerdék Neduelleg-
 gel megh rakodoth, es ezert kényw alkoholatoffagbol Febrilben
 esnek. Ez azerth az hydegh es vekoný Nedwellegh, az Izek-
 nek kételeýt, hartyakat, awagy az Muscululok eleyth megh
 teltwen, es el terýtwen, bantwan, faydalmat hoz. Az faydalom
 penygh ha ymmar az Telth hozza kezwlth, veréfflegét, hewlegéth
 es gyuladalt hoz, melyek az faýo es dagado nedwellegnek
 yeley. Ilyen oka talaltatoth azerth az Izekben valo kézwennek,
 ky mynd okoffaggal, mynd meltérleggel meg probaltatoth. Mynd-
 nayán azerth igazán vetyk elélyaro okanak az Nedwellegéth
 leonný, ky az Erétlen Izekben mafunnat bele folý vagý bele
 folýando, de honnet awagy mely vthon folyon, lenky meeg
 annak ez ydeigh igazán vegere nem mehetéth. Ebbél ez tudat-
 lanfagbol vagyon az, hogý eddygh az Izekben valo faydalom
 mynth giogyulhatatlan Nyawalya, vgý hagýattatot el. [I. 288a]
 Azok penygh býzonnyal tewélégnek, valakyk az Agýeknak bellé
 rezeýbeol mongyak zarmazny az kézwent az Izekben. Merth
 mykeppen výtethetyk az bellé rezeýbél es helyekbél az Týzta
 Nedwellegh valahowa az Erek által? Awagy az Nedwellegh ky
 az eleoth az verrel ézwe elegyedét vala, onnath az Ereknek
 zayaýrol, az Izekben mykeppen zalhat týztan bele? Awagy ha
 zynthe az Neduellegh az verrel eggýwth zarmazyk is, myert hogý
 az Izekben megh gywluen, oly twzelleggel valo dagadaft, kybél
 ozton genýetlegés kelewený leonne, nem yndyth? De létth meeg
 az Nyers Nedwellegh is, az ky mafunnath es nem az Erek által
Cachexia | ýw az Izekben, nem chýnal Izben valo faydalmat, merth
 az megh vezéth Ruth abrazatban valo Nyerselegh az bellé rezeý-
 bél az Labra zalwan es azth megh dagasztwan, vgyan nem chýnal
 kézwenth. Mafunath valo eredety vagyon azerth az kézwennek,
 es nem az bellé rezeýbeol zarmazyk, Ez azerth az Embér Fé.
 kybél býzonýara Nyalas es vekoný Nedwellegh folý az Izekben,
 Nem az Agý velé penigh lem annak bellé tartoy, az melyekben
 nyalas rutflagh zokot gywlekézný es ézwe fwný (merth ez awagy
 az Orrokon ýw ky, vagý az lelékzet vewé chýewben az Inékén
 az Twdeoben, vagý az gyomorban, es egyeb bellé helyekben zar-
 mazyk ala) de az Fének kwllé es az Agý kaponýanak kywl
 vettetéth rezeý, okay es eredety az kézwennek, kykbeol az hea-
 ban valo Nedwellegh, az Testnek féllé rezen az Bwr alath ala
 futh. Merth az Melý lok Erek az Nyák erek nekél ky hozatnak,
 azok az eo vekoný es Sawos ganeyokath oda vetyk, es mywel
 hogý az Fének temerdék ees [I. 288b] erés bwre vagyon, kybél az

háyak kÿ newekédnek, nem olyan kénnyen parolkodnak kÿ onnet az Nedwellegék, mÿnth az Teltnek egyéb helyén valo bwrey által. wdewel azerth bélegéssen megh güwlekeozÿk, yeleoiben azokban, az kÿknek oth valo megh termelenek lathato okaÿ (kÿketh maÿd elé zamlalunk) ézwe güwlnék. Az megh güwlt nedwellegnek ÿmmar yeleÿ ezék: Fének Ileÿ Nehellege es zunnÿadagos voltha, kwilé faydalma, mely faydalom kÿwél vgÿan tapazthato, es megh éregbédÿk az faydalom mÿkor az Hayat elé térleod, Faydalom es forrolagh nekwl valo olÿ lagÿ dagadas vagÿon neha hatul az Bwr alat az Fében, mÿnth az Vÿaz. Annak azerth az Nedwellegnek lwrw es lassu ézwe güwlese taploÿa[!] es eredetÿ az kézwennek awagÿ az Izekben valo faydalomnak, merth az félletteb valo ézwe güwlt Nedwellegh, kénÿw alkolmatossagbol, tudnÿ illÿk, vagÿ hewleghbeol, vagÿ hÿdeglegbeol, vagÿ térleibeol, neha chÿak vgÿan zabad akarattÿabol is az eo helyebél le elÿk, es az alfo rezekre zarmazÿk, Es mÿwel hogÿ vekonÿ mÿnt az vÿz vagÿ az Sawo, es ahoz zÿnthe halonlo az kÿ hÿdeg wdén az Agÿ velérél az Or által le folÿ, Nem az Haat gereznek veleÿ által (merth vgÿ fel guta wtes lenne, az az, Inaknak le zakadala) sem az Inak, Sem az elé Erekkel ÿnakkal es hartÿakkal kérwl véth hufok által, de nagÿ kénnyen, az Bér alath, (ahol tagas vta vagÿon) az Teltnek kwilé helyeiben be folÿ. Es ez folÿas mÿwel hogÿ vekonÿ, chÿak az Izekben az kÿk ézwe vadnak foglalwa es eréssék, ragad es marad megh. Az Teltnek penÿgh arra [I. 289a] az oldalara folÿ fékeppen, az melyre az Teltgÿyakortab fekwzÿk, es mÿkor az Nedwellegh fél ÿndul, lakkor az fekwes az ÿobbÿk oldalra vagÿon, az ÿobbÿk vallat es karth foglalÿa el az faydalom, Sha az Bal oldalra vagÿon az fekwes, az Balogot foglalÿa el. De ha hanÿatta vagÿon az fekwes, az Nyakat, az ket lapoczka kézÿth, az Chÿpéket, es az Szarakat foglalÿa el.

Az kÿk Izekbelÿ nyawalÿawal kezdnek bantatnÿ, elézér azok, Kezbelÿ awagÿ Lab belÿ kénÿw kézwennÿel bantathnak, kÿnek az eo Nedwellege hogÿ az Fébél hozattalék ala, vagÿ onneth ilÿen hertelen az Labnak veglé rezeÿre tytikon es myndén erzes nekwl ala zalÿon, lenkÿ el nem hibetÿ, hanem chÿak az kÿ Bizonyos ebben. De mÿwel hogÿ igén vekonÿ eleozér az Nedwellegh, kénÿw annak ala zallasa, yeleoiben azokban az kÿk meleghe feoldén lakkor. Mÿkor ozton wdewel ÿmmar temerdékbe lezén, yeleoiben az hÿdegh tartomanÿokban es az Ven Embérékben, hertelen nem folÿ az kwilé rezekre ozthon, hanem ben marad oth ahowa zalloth, es akkor ozthon az Kézwennek mynd eredetÿ

münd le folyafa erézhete, Mert az faýdalom az Nyakbol vagy az vallak által az karokban es kezekben. vagy az Hath által az Chypékben, Terdekben, es Labakban lassan ala zal, ky neha hydegfeggel, es myndén Tefthnek rezketefewel ered. Az faýdalom az félfé rezekbeol az alfokban zal, de feol soha nem megýén, Es ýob feleol Balfefe fem megýén, awagy Balfefeol ýob fele, de mykor az ýobfelél valo faýas vihan az Balfefeol valo is kéwetkézýk, azt nem az helynek változasa tezy, hanem az vyonnan valo oda [I. 289b] folyas chýnalýa. Myndén Nedwellegh penygh ky ala foly vekony valamenyre, mert ha az nem volna, soha ala nem folyhatna. Immar mykoron az Izekben be ragadoth, az Tefthnek tulaýdon melegfegetwl, es az igén ereos orwolflagoknak ereyetwl, megh temerdékeodýk, es az vekony rez el ozlatwan, nemýnemw feold zabafu léprw marad, ky ozton az gyakorta valo oda folyással megh éregbédwen, lathato chýomokka newekeodýk az vyonknak Izeýben. Azth Newezýk ozthon chýomos Chýomos kézweny | kézwennek, kywel az Izek helyékbeol ky ménnek, es mozgafokath el veztwen, megh borgadnak. Immar ýgh azerth az Izekben valo faýafnak awagy az kézwennek, Lathato okay | lathato okay vgyan azonok mynth az folyafanak, az kézwennek | tudny illýk, Eggýk, az Fében valo Nedwellegh-
 1. nek béwélkeodese, Malýk az az Izeknek beteglege, Ennek
 2. penygh eggýké is kwlén, Izekben valo faýalith nem chýnal, hanem zwkzéggh hogý mynd az ketté ézwe ménnýén. Az Iteleth | Izeknek Erétlenlege Beteglege, nemýnemw egýeb vetkekbél is ýtelendé letele, de legh ýnkab az kételeknek es hartýaknak lagýulafabol es az vtaknak tagulafabol. Ez vetkeknek penygh vagyon eredetek az Szwleknek erételen Nemzé magwokbol, es akkor az kézweny érékés. Awagy maas lathato okokbol vagyon, melyek az hartýakat megh lagýttýak es bantýak, Affelek, Az azzonýallattal valo féleotteb modnekwl keozéfwles. Féredéffel valo gyakorta eges, hertelen es íyetwe valo ýaras. Egý helyben valo igén lok ideigh allas. Lowon valo nagy igetes, výzeletnek es Szeknek megh fuýtala, veztegh heweré refffegh, es myndéneok affele kwlé eleték kyk az Izeketh megh térýk. [I. 290a] Az banatok penygh, nagy gondok, félétteb valo vigýazafok, es elmenek félétteb valo megh bantafy, nem chýak megh hozzak az kézweny, de ennel artalmalb nyawalýakat is zéréznek. Neha ha az Colica hýtwan moddal gyogittatýk megh, abbol is megh kéwetkézýk az Izeknek faýdalma. Az Nedwellegnek aradafanak penygh bellé okay, az Agý velének es egez az Fének erétlenlege, hydeg es Nedwes mertekletlenlege, Merth az Eledele-

nek Nedwellege az Fében fél mēnwēn, mȳkor ez vetkek ȳelēn vadnak, telȳelleggel megh nem emeztēdȳk, es abbol zwkzegēs wdēwel valamȳ ganenak gȳwlnȳ es terēmnȳ. Ez folȳafnak penȳgh allattȳa az mȳbeol lezēn megh fokaful, hogȳha az lathato okok is melle ȳarulnak, kȳk annak fokafulafat chȳnalȳak. Ezēk penȳgh azok. Az zabalas, feoleotte lok ȳtal fēkeppen Bor ȳtal, Merth ez az Feyeth megh tēltȳ, es az Inakath hartȳakath megh bontȳa, Fēleotte lok aluuas ȳelēlsben mȳngȳaraftȳ az Etel vthan, Hewolkodas, Munkalodafnak el hagiāfa, Szokot megh wrellȳtelnek, legh ȳnkab penȳgh azoknak kȳk az vȳzeleth es az verȳtek altal lezēn, megh rekedefe es megh kȳllfebēdefe.

Effele Beteglegben lewēknek olȳ etelt kel adnȳ melȳek | Etele veknȳtok es kewelle eltetēk, tudnȳ illȳk, pareȳbol chȳnalt Etkek, Hufth penȳgh lemmȳ feleth nem kel ēnnȳk adnȳ, chȳk apro madarakat, es kēwȳ halakath. Ha penȳgh az Beteglegtlw megh leheth Bor ȳtalnak mȳndēnēftwl fogwa beketh kel | Itala hadnȳa. merth chȳk ez Egȳ ok az, melȳel megh lehetőgēs az gȳogȳulas, Melȳet mȳwel hogȳ Ezēr kēzȳwl lem kēwet Egȳ, nem chȳoda hogȳ moftan ez Nȳawaliabol igēn [L. 290b] kewes awagȳ vgȳan lenkȳ lem gȳogȳul megh. Legēn azerth ȳtala vȳz, az melȳben fa heat es Anifom magot feoztel megh. Gȳwmēlchēt es az venus azzonȳ mȳweth igēn el tawoztalla ezfele embēr.

Az kēzuenrēl.

Az kēzwenȳēs Embērnek ezēk igēn artalmafok. | Artalmak kȳtlw igēn oȳa magath. Heaban valo maga gȳakorlas. Etel vthan valo lowaglas, Hewolkodas, pepbeol chȳnalth eledel, awagȳ testabol chȳnalt etēk. vaȳas awagȳ zaraȳ pogachȳa, vazaȳh huf etel mȳnth az Dȳzno hus, vȳzbe lakozo allatoknak hufok azok vagȳ madarak vagȳ halak. Igēn los, Teybeol leoth akar mȳ, Heatlan halak, Mȳndēn fele gombak, Bēchȳw etkek ȳeleoiben az Lenchȳe, Mȳndēn erēl etkek mȳnth az Borlos etēk, Nedwes gȳwmēlchēk mȳnth az Sarga Dinnȳe, Cecla, Laboda, Mȳndēn fele gȳwmēlch az ȳol megh erth zēleotwl es az Fȳgetwl megh valwa, az Tengērȳ zēleotwl es az palma fa gȳwmēlchetwl el valwa is. Sarga repa, pomagranath, Szȳlwa es Kērtweltwl el valwa is,¹ Gȳomor-nak igēn megh tēltefe, kȳwaltkeppen lok kwlēmb kwleomb fele

¹ A lap szélén kereszt jel alatt az első kēz megjegyzése: hȳdegleghe. T. i. a felsorolt ētelek felfogāsa szerint „hidegítők”.

etkekkel, Sok azzonýallattal valo kézefwies, Scoth attul ha lehetne vgyan megh kellene magath tartoztatny, Melegh vyzben valo férédes, de kywaltkeppen lok ydeigh.²

Haznofok | Ezék penygh vyzontagh haznofok, Ehézes es zomyuhozas. Ecczér énný Napýaban, Borth ellé vyzzel elegytwe ýnnýa, Eýel alunný chýak, es nappal Nem. Mertekletéffen énný es ýnnýa, Mýndén holnapban ecczér okadny, Borth loha nem ýnnýa awagy igén keweléth.

² Az I. 290b laphoz ragasztott két levélcsik rectoján és versoján az első kéz írásával az alábbi szöveg áll:

1. Rectoján és versoján:

Podagríci cur salaces.

Qui articulari morbo obnoxý sunt, magna ex parte Salaces esse solent, atq[ue] impenius prurire, partim quod ex diutina aluetudine illi rei affueueri[n]t, cuius immoderato vfu ys morbus contractus est, partim quod identidem ys Nerui rigescant atq[ue] intendantur, crebroq[ue] in dorsu decubitu humores ad partes genitales confluât. Pari ratione qui frequentes Equitât, tum qui Nauiû tabulatis incumbât, atq[ue] in dorsum proiecti durius cubant, in rem Veneream proni sût ac procliues, incalescunt enim Nerui, qui ad partes generâdo homini destinatas || porriguntur, sic vt ex agitatione, influxuq[ue] humor[is] lumbos incitari contingat, ac tentiginem suboriri. Eadem ratione euenit, vt si quis offendat collidatq[ue] pedis pollicem, confestim ex huifmodi affectu, Inguen intumescat, et rugosum Testium illud in uolucrû, condolecat confensus ratione, atq[ue] ob Neruorum venarûq[ue] implexam feriem.

A | a recto és verso közti határt jelzi.

2. Rectoján:

Podagra.

Non est quod ex hoc morbo quisquam mortem extimescat (a caeteris enim sunt immunes modo Ne sint Ficofi ac veneraea luę cõtaminati) nisi circa finistrum pectoris linum, cui cordis turbinatus macro subest, humorum colluies decumbat, digitulq[ue] Annularis Nodulus efficiatur atq[ue] intumescat. Haec enim vbi fieri incipiunt, laxato vitali robore, vigor labascit, omniq[ue] animi et corporis vis concidit.

Versoján:

In Chiragra et Podagra, omniq[ue] Artrítide, nihil prestantius ad confopiendos mitigandofq[ue] cruciatus quâlibet acerbos quam Catilli quibus concolor nec tegmen multis diuersisq[ue] maculis variegatum, membrís affectis adhibiti.

[L. 291a] El kel azerth kezdeny ez Betegflegnek orwollafath az Teftnek megh wreffytelen. Eleozér azerth ereth kel raytha vagny, Malodczor purgaciot kel adny, vtolzor gyogyto orwollagokkal kel hozza nyulny. Eztendeben azerth kecczér, Tawazzal es Eoffzel verth kel venny de chyak kepés zérenth, vgy vagas penygh Ereth, ha valamý ok attul megh nem tylth. Galenus azt irya hogy eo fokakat gyogytoth megh chyak ezzel is, hogy Tawazzal Ereth vagatoth es megh purgalta, de azerth olyanokath mond, az kýk mertekletéffen vyeletek annak vthanna es nem tobzottanak.

Az Labon vagy az kezén ha kézweny vagyon, Podagra oljal kel orwollany az melyel wzze el embér az oda Chiragra zalloth Nedwellegeth. De ha Chypé chýont keorwl Iichias vagy benne vagyon, mywel hogy az az Iz, igen Mellýen vagyon oda be, legh elözér megh enhyté lassu orwollagokkal zwkzegh az Chypének faydalmahoz nyulny, melyek le félétteb ne hidegyccsének, le penygh eréllen ne hewycsének. Megh giogyul azerth Neha chak azon Er vagaffalis az chypé chýont kérwl valo Izbelý faydalom, mykor az Terdén valo Ereth megh vgyak, Mykeppen azerth chyak ver vetellelis gyakortha megh gyogyul az Chypé chýontban leweo keozweny, Ez ellen ifmeth, ha erés orwollagokkal orwollany ezth az megh wreffytes eleoth, nehez lezén azth megh gyogytaný. Azerth hogy az Chypé chýontban valo faydalomnak orwollafath, ha zwkzegh nem chyak Terdén valo Ernek vagalan kel kezdeny, de meeg az kezén valo Ernek is vagalan. Mynd ezéknel is penygh haznosb az okadas. Effeleknek azerth etel vtan myngýarast okadny kel [L. 291b] vgyan okadafra yndito zerzammal is megh kel azth chyelekeodny, de gyenge zerzammal. Ha penygh az Nedwellegek az chypé chýont keorwl igen megh aluttak, es nehez onneth el ozlatny, vettes rea nagy Tanulagh képpelyéketh es vagdaltald megh, merth igen haznos. Ezth is ezédben végýed, hogy ha az labon vagyon, az karýan kel vagny ereth vgyan affelél a honnet vagyon az kézweny. Ha penygh az Kezén vagyon, az Terdén kel vagny, awagy kýwl az Boka chýonton vgyan affeleol az mely feleol az faydalom vagyon.

Ha az kézwentwl wres akarz lénný, Soth tery Tanulagh megh, elegýcd fa olayban, ezzel kennyed reggel es éltwe az Izeketh telyes eletédben.

Fenyw fanak Enyweth tery porra, Ebed eléth es Oruolsagok vachýora eleoth agy feyer borban fel kalannal megh ynnya, megh tartoztattya az ýzékben valo nyawalýath.

Soth es Temlot egy mertekén tery megh, Bozza fanak azon eztendeý Newelenek az bellé heat végýed, fézd megh ezéket vyz-

ben, az lewewel moffad az vyonnan tamadot kézwenh. Probalit orwoffagh.¹

Fejér zep tüzta Terpentinath vegy fel latot, féldy fenyw fanak megh tereoth porawal, elegych egyben, mynden holnapokban Eozzel, Tawazzal, Telben, kecczer vegy ebbeol fel latoth hozzad, Ne fely bator hogy az Izekben faydalom yndulon.

Eb zeleonek ky fachyart lewewel elegych eozwe Caffiath, awagy ha az ky fachyart lewe nem leheth, zepzeleonek vyzewel elegych eozwe, march ruhat abban, ragazd az kezwenre, Nyarban hydegén, Telben melegén, es ezth gyakorta vychad.

[I. 292a] Az kezwennek faydalmat roka monnyal terelyed, vagy roka hayal, es az vthan takard roka Berrel be.

Rofa olayal elegych eozwe tykmonnak zekyth es zepzele lewewel, martogas ruhat bele, azzal tarchyad.

Beka olaynal loha yob nem lehet, merth chodalatos igen haznal, az faydalmat el vezzy, es nem haggia oda zarmazny az Nedweflegéketh.

Meleg Teyben march ruhat, es vnos vntalan rea rakyad, ezth gyakorolyad, az faydalmat el vezzy, de lokkal yob azon igyekeozny hogy ne az faydalmat chak, de az okat vegyed el az my okbol oth vagyon.

legyезд megh | Bayrus doctor azth irya kenyweben, hogy annyra volth eo raytha az kezweny, hogy Szekben hordoztak, es mynden chyontaynak Izeiben benne volt az kezweny, chyak az Nyelwet forgathatta. De Eozzel lyktariommal elth, melyben mykor haynalban Boros otyaban takarwa fel latoth eth volna megh, keth ora mulwan mykor az hala menny kezdet, Eotedyk Szeky vthan annyra megh kennyebbédét, hogy noha az elét egyebek vyttek az Szekre, de az vthan eo maga menth az Szekre, es azon napon valoban yarny kezdeoth. Annak vtannais kecczer probalta ez dolgoth megh. De vegezetre azt chyelekette hogy eztendeben haromzor vagy Negyczeris, hozza veth az Lyktariomban, nem vartha hogy zynthe el ywién az kezweny, es annak vthanna Huzon hat eztendéigh loha rea nem ywth. Irtha penygh az eo keonyweth 1560. eztendeben. Az lyktariomot azerth igh kel chynalny.

Igaz Hermodactillufth, ennek penygh az gyékere² [I. 292b]

¹ Lap szélén az első kéz írásával az alábbi betoldás olvasható:

[Ke]chke ganeth, Arpa [lyz]teth, chygereth...gy lagy borth, [hab]lary ezwé, melegén [tél]d az fayó yzre. [Proba]lt orwoffagh.

² A lap szélén XVIII. századi írással eme megjegyzés: Electarium contra podagram probatissimū.

Negy es zynthe olyan mynth az Embeornek vya, vgyan kerme vagyon, vegy keth nehezekeoth de az fellé heatul megh tyztycchad, Es affele hamis Hermodactilluth Ne vegy az kyt Nemely tudatlan patykariufok Colchicumnak hynak, kynek magyarul Saalhayma Newe, merth az igén halalos fw. Diagridiomot ket nehezekéth, Costulth, Ciminomoth, gyeombert, Székweth, añ, 3. j. térd megh es zytald megh ezéketh, Feyer Borth es Mezeth fész eo3we hogý Sýrup forma3a legýén, chýnald bele ez zerzamokat. Ebben ecczér Boros Ostýaban takarwa haynalban vegy keth nehezekeoth hoz3ad, awagy harmath, awagy Negyeth, az az, az beteglegnek my volta zérenth végýed, awagy Edés lagý feyer Borban elegýched, es vgy igýad megh. Ez az lyktariom melyel Bayrus azt irya hogý vgy megh gyogywlt, hogý loha rea nem ýwt tébzér, az Izekben valo faydalom az aldoth ké3weny.

Pomágranat heat ket marokkal feoz megh borban vgy hogý el olwaggýon. Az vthan fwlben erezte fwnek leweleth, Feoldy zeodéry leweleýnek veglé fwrtýth, egy egy marokkal myndénykbeol, térd igén ereoffen é3we ezéketh, 3wrd megh zýta altal, tegy ahoz eretlen arpanak lyztýth egy marokkal awagy tébbel az meny az feollé zerzamokhoz eleg h lezén, chýnalý flastromot, de eleozér eo3we forrald egy kewelle, Nyarban ezth chýnalýad hýdegén az faydalmas Izekre, Telben penygh melegén. Ez igén chýodalatos io orwollagh, merth az oth lewé Nedwellegeoth megh emezty. Ees oda nem hagý téb Nedwes Nyalat futhny.

Hangya monyat mynd feoldestwl ohaýal téry eo3we, azzal kennyed.

[L. 293a] Balha fweth harom latoth fész megh anny vyzben hogý megh fwrwggýek, 3wrd megh, es ahoz tegy harom lat vya3th, rofa olaýt hat latoth, ílmet feozd vyonnan hogý az vya3 ké3yben olwaggýon, kewergessed es chýnalý ebbél flastromoth, téd az fa3o helre.

Vthý fwnek lewelet teorý eo3we Sowl es Nyarfanak zéld lewelewl, flastrom moggýara téd az ké3wenre, az Terdén valo dagadaft is megh 3allýttia.

Bab lyztéth habary eo3we Tykmon zekkel, téd rea az faydalmat el vezý, es az dagadaft el ozlattya.

Szarwafnak Szarwat térd darabonkenth, fész megh feyer borban annyra hogý chýak hatodreze maraggýon, téd el valamý edenýben, es megh aluzýk oth. Ezzel kend az faydalmat es el vezý.

Eczetnek léprwýet, rofa olaýth, Tykmon zekýth, habard é3we es teod rea.

Mogyoro olajal kennyed az megh dagadalth, es [!] vezý es megh is eréflity az Izeketh.

Maaknak ky fachyart leweth egy latoth, Saffrat egy nehezekeoth, kechke awagy wne Teyel es kenyer bellel terd eozwe, lagycz megh az vtan azth rofa olajal, flaltrom moggýara chýnald rea, az faydalmat chýoda igen megh lassitya.

Themyent teorý megh es zýtalđ megh, Týkmonnak feyereth, Egeteth bort, Fa olayth, O hayat, ezeketh vegyed egyenle mer-tekre, terd mosarban az hayat, teryed es az Themyent lassan lassan hand bele, az vthan az tebbith is elegych keziben, ezzel kennyed lassu twznel az faydalmath.

[I. 293b] Eztragnak fyat vgyan zarazon melyezd megh, terd megh egezlen mynden chýontaywal, ted val fazekban telch fa olayt rea, fezd erellen hogy el zaraggyon mynd az fa olay, annak az Siryawal kennyed az faydalmath.

Szenth Iwan heteben mykor az Belendfw vyragzyk, zed megh mynd vyragostul, telch megh egy fazekath vele, az fazeknak feneken hagy apro lykakak, es felwl raký apro facykakat altal, ífmet mas fazekat borych feolwl rea, de azt is megh rakýad beleol Belend fwel, az zayat teztawal chýnald erellen be, legh alol ezeken tegy egy mazos fazekath, kyben az olaya zywar-koggyek. Ennek ozton az olayos fazeknak zayath igen ereollen chýnald be, es ted felwl mas fazekra ky igen Ep legyen. Temeld el az feldben ez keth fazekath, hogy felwl fel lingny felđ legien raytok, had oth allany, karachyon heteben ved ky, es az mynemw olay az alfo fazekban lezen, march ruhat abban, ted az kezwenyés helre, choda igen megh vonza az faydalmat. Ezth Varady Imreh Elperelth probalta megh.

Tehen ganenak ved vyzeth mynth az Rofanak, ífmet anny fa olayth, es Swllé hayat tegy hozza, yol elegych ezwe eketh, azzal kennyed az faydalmath. Ezth Varady prepolth probalta megh.

Gyalogh fenywben mynd agastul chýnalý ferdeoth, feréggyek benne. Az feordé vthan, az Fenywnek magwat mosarban terd erellen megh, telch bort rea, fachyard ky ruha altal, annak az Siryawal erellen terwltefd. Ezth zylahy ferencz probalta megh.

[I. 294a] Vakondaknak ved feyet, nywzd le egezzen az bereith, ronch megh mynden chýontyat, az vthan az hufat zed ky az chýont kezzwl, o hayal vagdald eozwe, fordych be az zerýwel az bereith, telch bele az hufat, vard be az zayath, Twel gyakdofd megh az Bwrt, vond Egy Nyafra es lwld megh, annak az fyriawal kennyed az kezwenh.

Varyunak feye velejeth, es zynthe anny O hayath vegy, terd ezwe erellen, azzal keneld az fajo helth. Frater Georgy kench-tarto Barath probalta ezth.

Chyerfanak gyengyth mynd lewelestwl agastul bokroftul fezd megh erellen vyzben. Ha Derekaban awagy az vallaban vagyon az faydalom, feréggyek megh az vyzeben. Ha penygh az lababan, chyak az labat tarchya benne. ecczer, kecczer, haromzor is megh kel melegiteny ha megh hwl. Ezth Lugalj Mathe probalata megh.

Feldy bozzath al ky, mynd lewelestwl gyekereftwl terd megh erellen, az lewet ruha altal fachyard ky es zwrđ megh, egy zoros zaju wegben telch az vthan, teztawal erellen chynald be, takard egy kenjerny teztaban, ted az Swte kemenczeben, Shogy megh lwl ved ky, annak az lewewel ky az wegben lezen kenegelled. Ezth Nyry Bathory Andras probalta.

Erdey Machka hayat, Eoregh Borznak az hayath, Egeteth borth, mynd egy mertekkel vegyed ezeketh, fezd megh eggwth, az faydalmat kend ezzel, ottan kennyeblegeth erzy. Hogyha penygh haromzornal tebzér az kezwen raytha nem volth, Soha tebbe az vthan rea nem yw.

Mehfwet wtéges megh egy kichynne, keold az Izek fay-dalmara.

[L. 294b] Kechke ganeth es Arpa lyzteth vyzes | Terdben ualo
borral tery ezwe ha az Terdben vagyon az kezweny | kezwenrel
keld rea, es chyoda hamar megh gyogyttya.

Kegyo hagyomat o hayal tery eozwe, mykor megh erzy hogy az kezweny bantanu akarja, kennye megh vele mynden nap myghnem vyzketny kezd az Fafo hely es megh kezd fakadozny.

Polaifwet feoz megh erellen borban feodel alath, hogy felgy el apaggyon, ennek lewewel mold az faydalmas helyet, es az fwet lewellen keold rea. Ez orwoflagh probalt dologh.

Polaj fweth feoz megh vyzben, Egy keo Sot awagy egy Teglat hewych megh, ted egy zaraž Defaban, az defara feolwl tegy egy fat altal, az faydalmas labat ted rea, es fed be. Az polainak lewewel az hew loth awagy Teglat ettézzed, az labath vgy paroljad.

Keth ke Soth hewych megh, teod egy feordé kad vyzben, olwaggyon mynd el benne, egy egez hetigh abban az vyzben feréggyek.

Soth es Temlot bwebben, Eczeteth, Egeth borth, rol lyztel habary eozwe, kend ruhara keld az faydalora, ha megh Alz, ifmeth megh vychyad, megh enhitiy az faydalmath. Ezth Magoczj galpar probalta.

Hÿgh tehen ganeth keres, es azzu rolath, az Szeek fwnek chÿak az Sarga vÿragath, len magoth, tÿrd megh porra az zerzamokath, elegÿch eo3we az Tehen ganewal, azzal keoffed az faydalmath.

Kendÿrnek gÿÿekereith feozd megh vÿzben, es azzal keffed az faydalmath.

[I. 295a] Egÿ nagÿ Soth twzelÿch megh, az Feordÿ kadnak fÿlwl abronczbol chÿnalÿ ernÿÿth, es arra chÿnalÿ egÿ lafnakoth, wlyÿn az faydalmas embÿr egÿ kÿs zekre az kadban, az Twzes Soth teod alaya, Az kadat annyra be burÿcchad feolwl, hogÿ lemmÿ Eegh kÿ awagÿ be ne mehÿllÿn. Az faydalmas Embÿr kezeben Egÿ pÿnth bor legÿÿn, es laffan laffan ÿttÿzze az twzes Sora, Smÿnd addÿgh az kadban wlyÿn mÿgh annak az gÿÿÿth vgÿyan nagÿ nyawaliawalis el zenwedhetÿ. Azonnal ozton kÿ kel vÿnnÿ, es az agÿra kel teonnÿ es ÿol be kel takarnÿ. Az Feÿet penigh rola vÿzzel kel kennÿ, hogÿ ha megh aÿult volna fÿl ebreggÿÿn, Megh erzÿ az betegh hogÿ mÿndÿn faydalomtul megh zabadulth. Ezth Bayonÿ Iftwan megh probalta es igaznak tallatath.

Dÿofanak lewelet feozd megh vÿzben, tarch abba az faydalmas labadat, ÿo modon megh kennÿebitÿ az faydalmath.

Harom pÿnth Fa olayth tÿlch Eoth awagÿ hat pÿntÿs wegben, es mÿkor az Belendfw vÿragozÿk, zÿd megh az vÿragath es az wegÿth tÿlch rakwa vele, chÿnald ÿol be az Szayat es Nyarban tÿd az Napfenre, Telben penÿgh zobaban erlelyed eztendeigh awagÿ kettÿÿ is, merth howa toab mÿnd ÿob es haznolb lezÿn. Tÿk awagÿ Lud tallat march ebben, azzal kennÿed az hol fay, megh laffittÿa az faydalmath. Ezth Balaffa Menÿhart megh probalta.

Vÿrÿs kapoztanak leweleth egÿld megh, annak az hamwat elegÿch eo3we ohaÿal, azzal kennÿed.

[I. 295b] Mÿkor az Fanak lewele megh ÿndul, egÿ eoregh furowal furÿ megh egÿ Nyarfath, es az melÿ vÿz abbol kÿ chÿorogh, fogd megh bwfegeoffen valamÿ edenben, Smÿkor az faydalom valakÿn lezÿn, vegÿ kÿ ebben es melegÿcd megh, tarchÿa benne az labath, Imegh kennÿebbitÿ. IImeth azon vÿzeth tÿlch vÿzza az altalagban, mas wdÿre tarchÿad, merth megh nem vez, es mÿnnel toab tartod annal ÿob, Ezth Balaffa Menÿhart megh probalta.

Az kÿrÿffan mÿkor az ferÿgh megh ÿndul zÿd megh, hand igÿn ereos Eczetben hogÿ benne megh halÿanak, mÿnd az ÿwendÿ eztendeoigh abban tarch ÿketh. Mÿkor eolmerÿ valakÿ hogÿ az faydalom rea akar ÿwnÿ, vegÿ alkolmallan kÿ benne, Es igÿn o

hájal térd ézwe, kend azzal ahol faŷ. Ez igén erés dologh de haznos. Ezth egŷ ven azzonŷ porbalta.

Fa olaŷth, Egetéth Borth, añ Ű j. Feŷer vŷazth egŷ font Negŷedrezeth, o háŷat annŷth, Iuh faggŷath annŷth, Szarwas chŷontnak veleŷet egŷ fonthnak Nŷolczad rezeth, lewelticom gŷeokereth egŷ fonthnak Negŷed rezeth. Ezéketh térd megh elegŷcd eoŷwe, chŷnalŷ vŷ vazonbol Egŷ Sakchŷot es téd abban, es téd vgŷ egŷ Mazos fazekban. De az fazeknak keozepŷben fabol chŷnalŷ egŷ kéréztéth, arra tegŷed, hogŷ az fazeknak feneketh ne erŷe, hogŷ valahogŷhogŷ megh ne egŷén az zerŷam. vtolzor télch oztan ez fazekban az Fa olaŷth es az Egetéth borth, feozd igén eréŷlen es zwrđ megh, az az, fachŷard kŷ eréŷlen az Sakchŷobol, ezzel kennŷed Twznel az faŷdalmath. [L. 296a] Mŷkor penŷgh az Twznel feozéd ez zerŷamoth, igén megh oŷad hogŷ zŷkra ne eŷlek az zerŷamban, merth vezédelmes volna. Ez orwolffaggal egŷ Barat gŷogult megh, a kŷ igén lok eztendeigh volth keozwenŷés, es gŷétrédeoth benne.

Bakzarwo fwnek magwanak lŷztŷth Ű s. Arpa lŷztéth, len magoth, añ ŷ ij, kapozta magoth, ŷ j. s. Szekŷw vŷragoth, Sarkerepeth, añ ŷ j. Tŷzta Mezeth ŷ vj. Feŷer bort az menŷ ehéz elegh, térd porra az kŷk arra valok, az lŷzteoket penŷgh eczettel hŷnch megh, az vthan feozd megh mŷnd eggŷwth eoketh, hogŷ legŷén Flaltrom moggŷara, melegén chŷnald az faŷdalomra, megh enhŷé es az dagadaŷt is el vezŷ.

Feŷer wrémnek kŷ fachŷart leweth, Saffranth, Opiomot, añ ŷ j. vŷazth, ŷ iiij, kek liliom olaŷt, ŷ vj, edes bort az menŷ ehez elegh. Az vŷazt olwazd ézwe az liliom olaŷal, az téb zerŷamot elegŷch az Borban, es az vthan mŷnd ézwe elegŷtwen, kend ruhara es kéfd az faŷdalomra, de elézér mold megh az helyeth ahol az faŷdalom vagŷon.

Zanotnak magwat teord megh, vŷzes roŷa Mezzel Purgacio elegŷch eoŷwe, ad megh ŷnnŷa, mŷndén ruth Nŷalakat kŷ hoz melyek az Izekben vadnak, mŷnd az Szek által mŷnd okadas által, kel penŷgh ecczér ebben adnŷ keth Nehezekeoth.

Tengérŷ zéleoth téry ézwe Opoponacummal, ezt flaltrom moggŷara chŷnald az keozwenre.

Apium leweleth feozd megh borban, chŷnald az kézwenre lagŷ flaltrom moggŷara.

[L. 296b] Aprofefe Eger fwl fweth feoz megh borban, Flaltrom moggŷara keold rea, ha vgŷan igén erés volna is az faŷdalom el vezŷ.

Apro chýgaknak kýk az bokrokon terémnek térd megh az hufath, keofd az keozwenre, haznal.

Ménýeteoth feoz megh fa olayban hogý vgýan el olwaggýon benne, tegý vÿazth ahoz, Izeknek faýafat el vezý. Inaknak faýafarolis ýo.

Vérés kapoztanak lewelet, Bakzarwo few magvanak lýztýwel es Eczzettel elegých eozwe, chýnald flaltrom moggýara, el vezý az faýdalmat.

Narcissulnak gyékereth feozd megh Mezben. Izékben valo regý faýdalmath megh giogyth chýak ezzel kéffed.

Féldý fenýw fweth feoz megh Eczetben mezelben, es rofa Mezben, ezt aggýad lok napýgh ýnnýa.

Balha fweth feoz megh rofa olayban es eczetben, kéfd azt rea, akar penýgh vÿzben feozzed.

Natragulanak gyékereth teord megh, arpath aztas megh es zaraf megh, teord megh, es azzal elegých ézwe az Natragula gyékereth, kéfd rea.

Mýkor ozthon az Hewlegh el kezd ozlaný, chýak marad az Izeknek dagadafa faýdalommal, korpat Soth megh forralt Muf-toth feoz eozwe, keofd rea, az faýdalmath megh enhitý, az dagadalth is el vezý.

Ischias
Sciatica

Chýpében valo kèzwenrél.

Legh elézér valakýn ez el kezdetýk, az Eovedczes [L. 297a] leley | alath valo chýontok kezdnek faýnny, Neha penýgh vgian az chýpé chýontban kezdetýk, Neha az Terd alath valo chýont faý, Neha az Boka chýonth, Neha mýnd az egez Szaar chýonth, Neha az Agýck chýonth, es akkor megh bantatýk az hoyagh, es Nehezen lezén az vÿzelles, Es akkor mýnd az Cýpé chýontoktul fogwa ala az Sarkýgh lezén az faýdalom.

Tanufagh | Valakýn ez vagýon ha igén megh rakodot teffel vagýon, eleozér az kényeok chýonton kel eret vagný az vthan az laba boka chýonton. Awagý az Terd alat, merth probalt dologh ez, hogý az Terd alath valo Er vagaffal, ellé nap megh gyogult az faýdalom. Az Er vagas vthan agý purgacioth.

Oruofsagok | Hermodactillufth týztých megh az feollé heatul es térd porra, veld meleghe teýben es march Spongýat bele, téd azt melegén rea. Mýhelt megh hýdegwl az Spongia, ífmeth march az Meleghe teýben, es vgý téd rea, merth nem ýo hýdegén raýtha tartaný.

Ebben penýgh ez kézwenben lokkal ýob okadtato zerzammal wreffitený az Betegêth, hogý nem mynth Crýstêlêl.

Lo mentanth fonnýaz megh vÿzben, keold az chÿpêre, az chÿont kÿzzwl kÿ vonza az oth valo nyerlelegêth, es az egez tagoth megh melegitÿ.

Fenÿw zurkot vegÿ ket rezth, kenkêwet egÿ rezth, têrd eo3we es keold ýrhara, feorêzd megh az Betegh embeorth, hogý kÿ zal az feordêbeol, egetêt borral hÿntêgêld megh az faÿo helÿeth, ragazd az vtan rea az flaltromoth, es mynd addÿgh raytha alÿon, mÿgh nem eo maga le eÿyk rola.

[L. 297b] Kelerw babnak lýztÿth eczettel es Mezzel feozd eo3we, flaltrom moggÿara chÿnald rea.

Bakzarwo fweth Mezes vÿzben feoz megh hogý zÿnthe el roffaggÿon az fw benne, têrd megh, tegÿ annÿ Mezeth hozza az menÿ ahoz elegh es feozzed, chÿnald ruhara es ragazd az faÿ-dalomra, megh enhitiÿ myndÿaralth az faÿdalmath.

Kapothnakot feoz megh vÿzben, elegÿch eo3we kechke Sawo-wal, ad megh ýnnÿa.

Fwgeth vegÿ keth rezth, Muftar magoth egÿ rezth, az fÿgeket veId melegh vÿzben elêzêr, alÿon benne Egÿ Eÿel es egÿ nappal, az vthan az vÿzeth fachÿard ýol kÿ az fwgekbeol, az Muftart teord porra, elegÿch eo3we eczettel, az vthan ílmet az fwgekkel chÿnald eo3we, kêld az faÿdalomra, de lokaÿgh rayta Ne tarchÿad, merth igên megh lebeollitÿ.

Cÿpros fat, 3 ij. Borloth, 3 vj. Rutath, Boroltÿannak leweleth aÿ 3 vj, Themondad fweth, 3 ij. têrd porra ezêketh, ad megh borban ýnnÿa.

Terpentinath vegÿ awagÿ Fenÿw vÿazth, Fêldÿ fenÿw fweth teorÿ porra, akar penÿgh Bechÿ fweth, elegÿch eo3we, es agÿ Egÿ latoth megh eonnÿ.

Babnak lewelet, es Indiaÿ Borloth teorÿ eo3we O haÿal, azzal kennÿed.

Chÿoda fanak magwath teord megh, igên Agh kappanth feoz megh, ad annak leweben megh ýnnÿa.

Fekete wrmeoth allzat teorÿ porra, borban agÿ harom Nehe-zekêt ecczêr megh ýnnÿa.

Feoldÿ fenÿw fw lewelet teord porra, tÿzta vÿzben Negÿwen napÿgh ezt ad ýnnÿa.

[L. 298a] Vad Saffrant Eczettel es Arpa lýztel teorÿ eo3we, kêld rea, haznos orwofflagh.

Melegh tehen ganeth olÿat az kÿ mezên az chiorda kÿzêt ýar veogÿed, kend rea, Nagÿot haznal.

Ílthen faÿat feoꝝ megh vÿzben, keofd az Chÿpêkre, ha vgÿan regÿ az faÿdalom is, haznal.

Aranÿ gÿeoker fweth veogÿed, es az lewet fachard kÿ, elegÿch eoꝝwe fa olaÿal, teod az Cÿpê chÿontokra, el vezÿ az Terdben | faÿdalmath, ha az Terdben az keoꝝwenÿ azth is el vezÿ.

Madra fweth teorÿ eoꝝwe ohaÿal es Ecztettel, eꝝzel kennÿed, harmad napÿgh megh gÿogÿttia.

Nagÿ Lapunak magwat têrd porra, Negÿven napÿgh ÿo Borban ad eꝝth ÿnnÿa, chÿodalatoskeppen megh giogÿttia.

Tÿzta Mezet kÿnek az taÿtekat el hantad, 11 ii. kapotnak gÿeokeret kÿt megh tÿztÿtortal es megh teortel porra, 11 j. laſſu twznel feoꝝd eꝝth Egÿ egeꝝ oraÿgh, vêd kÿ es tegÿ hozza igên ÿo fa heat, 3 j. porul, Ebbeol mÿndên Nap reggel es eltwe Eoth kalannal agÿ megh ênnÿ, De azonkêzben ilÿen flaſtromot is chÿynalÿ az faÿo helre.

Fenÿw fanak enÿweth, es eꝝêrlabu ferêgnek kÿt hÿnak têrd eoꝝwe, ahol faÿ Tÿz napÿgh tarch raÿtha, Az vtan têd alab, es tÿz nap ilmeth tarch oth. Harmadczor annalis têd alab, es oth is tarch Tÿz napigh. Eꝝ apro fakadekokath chÿynal, melÿekên mÿnd kÿ ÿw az Nedwellegh, az Faÿdalom is el mulÿk, Sok tartomanÿokban megh probaltatoth eꝝ orwolſagh.

[I. 298b] Vÿazth, Cÿerlanak mohat, Terpentinat, Afſzu kek lilimoth, Mÿrrhat, galbanumoth, aſ 3 vj, ehêꝝ az menÿ elegh annÿ Cÿpros olaÿth, eleoꝝêr az galbanumot, az vÿazꝝal eggÿwth veſd az olaÿban, es têd az twzhhêꝝ, az têbbÿt porul hand bele, ebbêl chÿynalÿ flaſtromot es teod rea.

Erdeÿ tormat teorÿ eoꝝwe Dÿzno haÿal, têd rea alÿon raÿtha harom oraÿgh, annak vtanna fêrêꝝd megh.

Safa fwnek leweleth es gÿêkereth, Eorwenÿ gÿêkerrel têrd eoꝝwe, kêfd rea.

Tophi
Nodi

Izekben lewê chÿomokrol.

Az Izekben Chÿomok es dagadafok igên kemenÿêk terêmnek, Okaÿ | Neha az Nedwellegtwl es annak ſwrwlegetwl, melÿ az Izekben maradoth. Neha penÿgh az fêleotteb valo oꝝlato es zarazto orwolſagoktwl, azert azoknak gÿwleſêk zÿnthé vgÿ vagion az Izekben, mÿnth az Fêwenÿ az veſekben.

Kechke ganeth ecztettel awagÿ Arpa lÿztel elegÿch êꝝwe, kêfd rea, az Izekben valo kemenſegêketh el vezÿ. Eꝝ lokzor megh probaltatoth.

Igën erës regy Saÿtoth, igën o zalannanak az kēwerÿth fēzd megh yol vÿzben, vėd kÿ az zalannat az vthan az vÿzbeol, es tērd igën yol ēzwe az Saÿtal, chÿnald az chÿomozafoakra.

Fÿgeth tēry eoꝝwe Feÿer liliom olaÿal, es kēld azzal az chÿomozafoakath.

Dÿzno, kechke, Borÿu es Lud haÿat tēry eoꝝwe, azzal kēlfed az chÿomoth.

[I. 299a] Feÿer Malwath fēz megh kecczēr, zabot, Chÿalanth, Fēldÿ Tēknek gÿēkereth, es Sashagÿmanak, kapornak Iſthen faÿanak, Eokērzēmnek, pēzerczenek, mÿnd ezēknek vėd az leweleÿth, zurokkal es kenkēwel elegÿch ēzwe, kēld rea az chÿomokra.

Fekethe gÿoparth, Cÿombort, The mondad fweth, Fēldÿ fenÿw fweth, feoꝝ megh, ad ezth ÿnnÿa. Aꝝth irÿa Galenus, hogÿ eo lokakath latoth kÿk eꝝzel megh giogÿtottak az raÿtok valo chÿomoth.

Kilfeold Epeÿeth, 3 v. Themondad fweth, Chÿēngē fweth, aſ 3 vj, Hÿm farkas almATH harom Nehezekēt, gencianath, petre-felmēth, Agaricomoth, Feoldÿ thēmÿent, Mēont, ezt patÿkaban talalnÿ, awagÿ ez helÿeoth Mirobalanomoth, aſ 3 iij, Spicanardoth, 3 v. tērd megh ezēket es zÿtald megh, megh tÿztÿtoth Meꝝzel chÿnald ēzwe mÿnth egÿ lÿktariomoth. Ebbeol mÿndēn napon keth vagÿ harom orawal Ebed elēth Boros olÿyaban agÿ Egÿ Mogÿoronÿth megh eonnÿ, awagÿ ad Bakfwnek vÿzben megh ÿnnÿa.

Mogÿorot, 3 iij, Fa olaÿth 8 j. Bechÿ zappant, 3 iij, Meꝝeth 3 ij, vÿazth 3, x, Terpentinat, 3 vj, ehez az menÿ tÿkmon feÿer elegH, tērd ēzwe Es chÿnald ēzwe, tēd az chÿomokra.

Igën O es erës Saÿtoth kÿ vgÿan megh chÿÿpÿ az zaÿadath vėgÿed, megh Soꝝoth igën awal dÿzno labnak zaraÿth feoꝝd megh erēffen, hogÿ vgÿan el roffagÿyon, elegÿcd ēzwe es tērd eoꝝwe ennek az lewewel az Saÿtoth, chÿnald az chÿomokra, Baÿrus bizonnÿal irÿa, hogÿ ez orwolffaggal igën lokakat gÿo-gÿtoth megh. Meſue doctoris aꝝt irÿa.

[I. 299b] Chÿerfa mohot tēry eoꝝwe kek liliom olaÿal, kēld rea az chÿomora.

Vad kendērnek gÿēkerethi feoꝝd megh vÿzben azzal kēlfed az chÿomokath.

Bakzarwo fw magwanak lÿztÿth, Ammoniacomoth kÿth megh egettel, Fekethe Babnak lÿztÿth, keſerw Bab lÿztēth, ezēket mÿnd egÿ mertekre vėgÿed, elegich ēzwe, es MelegH vÿꝝzel chÿnald Flatrom moggÿara, kēld az chÿomozaſra.

Izek ha nem mozoghatnanak.

Ha az faydalmaknak megh giogytala vthan, az Izek nem mozoghatnanak, az mely Lyktariomokath yrtham oda feol az kézwenrél, azzal kel elny, Sha azok elegek nem lénnek, ezth chyelekéggyed.

Baber magoth, Bafa rola magwat kynek az féllé heat le vétted, añ 3 ij, térd eozwe ezéketh, az meny lugh ehéz elegh feozd megh benne, azzal moffad.

Chyerfanak Mohat, Fenyw magoth fész megh akar borban, akar vyzben, akar lugban, ezzel moffad az eretlen tagoth.

Themyenth, 3 ij, Téréth Soth, 3 j. Sarga viola olayth az meny ehéz elegh, térd eozwe Mofarban ezéketh lokaýgh, Smykor alunný megýén kend megh ezzel az Izeketh, megh eréflity eoketh, megh is giogittya.

Chypéyrel Gyermékchenek.

Kys gyermeknek gyakorta megh Sebéfédyk chypéye es Tompora, Béréys el hamol, myvel hogý polaban vagyon be takarwa, az vyeletýtwl es ganeýatul. [L. 300a] Azerth elézér azth zepén megh kel týztýtaný ha valamý rutlugh raytha, az vthan chyak rola vyzzel, awagy rola olayal, awagy Teýel kel kenný es mofny. Lenchye lýztéth, Arpa lýztéth rola olayal elegych eozwe es kend be vele.

Fwlben erezté fweth téry megh es zwrđ ky az leweth, zalannat is olwaz megh, rola olayt is vegy, mynd ezéketh elegych eozwe es ruha által fachyard ky, awagy ha az zalonnath megh nem olwaztod is de chyak megh rontod, meeg ýob, ezéketh ýo feyer borban feozd megh, elegych hozza Egy Nehezek téréth Maltixot, egy Nehezek Themyenth, valamely helyén az gyermekchenek bwre le hamol, ezzel kennyed, myndén ketlegnekwl megh gyogyul. Probalt dologh.

Keznek megh chýwggedelerél.

Chypke gywmélchyeot zegy vgy mynth varady Maffel béchwel, fészd megh elézér ennek fel béchwet, vyzben egy wltben, es annak az leweth télch egy kadba, had maganak megh hwny, es leminy egýeb vyzet bele ne bocyas, mykor megh hwl

wlteld bele az Betegéth, zynthe mynd farattigh benne wlyen. Masod napon ilmeth fel bēchŷwt feoz megh azon modon. Harmadnapon az harmadyk fel beochŷwth, igh feoreozd megh az kŷnek keze es ha laba megh chŷwggedeoth, es ha az Teltis annŷra el fonnŷadoth hogŷ vgŷan nem birŷa.

Eb kaproth azaly megh mynd gŷēkerestwl lewelestwl, fēzd megh wltben, ebben ez feordēben fērēzzed.

Eorwenŷ gŷēkereth ohaŷal tēry ēzwe erēffen, fēzd megh borban, annak az lewewel kennŷed az kezeketh.

[I. 300b] Fwr haŷath vegŷ, de az hartŷachkaŷat le vegyed rola. lud monŷ heaban melegħ paralban feozd megh, kend melegēn az Sirŷawal twznel. az el azoth kezre hułth newel myndēn ketflegnekwl.

Eokēr fark vŷragoth kecczēr egetēth Borban feoz igēn ŷol megh, annak vthanna zwrđ le rola, Ilmeth hanŷ vŷragot bele es chŷnald wegben, erlald megh az verēfenŷēn, azzal kennŷed.

Egŷ kēwer Ebet lwŷ megh, mynd zērēstwl bwrēstwl chŷon-toftul feozd megh erēffen hogŷ vgŷan el hulŷon egŷ maltul, az vthan hogŷ megh hwl, az fēlyt zēd le azzal kend az kezeketh.

Salŷath es rolath feoz megh Borban, az vŷzewel moflad erēffen az karodath, az vthan melegħ ruhawal tērwłteffed, es laurus olaŷth egeteoth borban elegŷtwen, melegēn kenefled, ezth myndēn napon reggel es estwe chŷelekeoggŷed.

Feoldŷ Bozzanak gŷēkereth, Foghagŷmath, ezēketh kwlēn tērd megh, az leweth azoknak fachŷard egetēth borban, tēlch egŷ ēregh wegben, chŷnald ŷol be az wegēth teztaban, ŷwld megh az tēb kenŷer keozeoth, hogŷ megh ŷwl vēd kŷ, halŷch kŷ az kenŷerbēl az wegēth, az vŷzeth tēlch egŷ Mazos fazekban, keres Borz haŷath, Medwe es vad Machka haŷath. Lochont veleŷet, ezēket feozd megh az vŷzben, es tegŷ valamŷ kewes vŷazth hozzaŷa hogŷ kemenlege legŷēn ennek, fēzd ŷol megh, es hogŷ megh fē veod kŷ, Megħ aluzŷk az. Myndēn napon ezzel kennŷed az le chŷwggedēt kezeth. Probalt orwoflagh.¹

¹ Az I. 300b laphoz ragasztott levélcsik rectojára az első kéz az alábbi orvosságot jegyezte:

Chŷerfanak mohath tēd egŷ fazekban, ŷo erēs o borral tēlch tele az fazekath, O haŷat vel alkoholmasul bele, fēdel alath fēzd erēffen, egŷ egez nap estŷglen mynd fēzzed, ŷgŷakorta kewerŷed, Sha az Bor el kezd apadnŷ, ilmeth megh tēlchŷed, es fēzd mynd annŷra hogŷ az Chŷerfa moha zŷnte ŷrre változtek, kŷ ozton vgŷan megh aluzŷk, azzal kennŷed melegēn az kezeth

Medwe haÿath, 3 vj. petroleum olaÿth, 3 ij. [L. 301a] Spicanard olaÿt 3 j. vÿazt az Menÿ ehêz elegh, feozd êzwe ezêketh, ezzel kennÿed az le chwggedeot kezeth awagÿ az labat is.

Lonak chÿontÿa veleÿet, Eb chÿontnak veleÿeth, o haÿat, kegÿo hagÿmath, têrd eoÿwe ezêketh, olwazd megh es 3wrđ megh, ezzel kennÿed az megh zaradoth tagokath.

Tremor I

Keznek rezketelerêl.

Ha Betegleſtwl rezketh az kez, papa fwnek vêd vÿzeth es azzal moffad.

Nÿulnak agÿaveleÿeth fwld megh, azt aggyad eonnÿ az rezketegêš kezwnek.

Vêrêš kapoztath agÿ eonnÿ, Es Feÿer malwath fêz megh vÿzben, azt aggyad ÿnnÿa.¹

Gÿermêknek ha valamÿ tagÿa el aſzna.

Varadÿchot keth vagÿ harom marokkal, fêzd megh vÿzben, ezzel moffad, chÿodalatos ÿo orwollagh ez, de igên gÿyakorta moffad vele.

Keſerw mondola olaÿth fel fontoth, ÿol megh têrêth Bechÿ Saffranth keth nehezekeoth, feozd eoÿwe ezeoketh, kend ezzel az megh zaradoth tagoth.

Gÿalogh fenÿwnek az teteÿen valo fwrtÿth, Chÿyalannak gÿêkereth, Salÿath, Szeekfwnek vÿragath, aſ M. j. vÿ vaÿban

az kÿ megh chwggedêth es el eſêth, awagÿ el kezdeth aſnÿ. Ezth Kawalÿ Christoff megh probalta Huſtban. Labnak is igên ÿo orwollagh azonrol.

Versoja űres.

¹ Az I. 301a laphoz ragasztott levélcsik versojára az első kéz az alábbi orvosságot jegyezte:

Nÿers Salÿath, Chÿaba ÿreth mÿnd gÿeokereſtwl Nÿyerleth, ezêkbeol vegÿ az menÿ elegh, Camfort harom Nehezekeoth, têd Alembicomban ezêketh es vêd vÿzeth, reggel es eſtwe Melegên kend ezzel az melÿ tagh rezketh, vgÿan ÿnnÿa is agÿ benne keweleth.

Rectoja űres.

forrald megh ezéketh, az vthan igén eréffen fachyard kü, chýnalý flaftrómot ebbél, es téd az el afzoth tagra.

[I. 301b] Földý gýlýztakath týztých es mol megh, chýnald éket wegben, az wegeoth tapazd be kenýer teztáýaban, veld az keménczeben, gýakorta megh nezzed, Sha haladas lenne raytha azonnal be chýnald. es be tapazzad, oztón mýkor aranozod hogý vÿzze leoth, veod kü, es azzal kennýed az megh afzot goth.

Keznek awagý Labnak is megh aluafarol.

Fenyw magoth es egéth Borth feoz eo3we, hewých megh az vas Szarth, kýt kowach Izarnak hýnak, azt éttéld eczettel, parold vgý az Tagoth, az vthan melegén kend az Izerzammal.

Len magoth, Feoldý bozzath, Eger farkath, Iros vayath, lab molo fweth, téry eo3we eréffen, téd egý Mazos fazekban, ezzel kennýed az megh aluth kezeth awagý labath, az Inakath penygh eréffen kennýed vele, az kenes vthan tegý vankolth az tenerere, fél kéffed az kezeth az Nyakahoz.

Keznek awagý Labnak megh lugorodafarol.

Talmofo fweth, Eger fark fwnek leweleth, földý bozzath, Iros vayath, Len magoth, kwlén kwlén ronch eréffen megh es feozd eo3we, ezzel kennýed melegén az Inakath.

Térd megh ýol eréffen az Maýoranth, es vgý téd rea flaftróm moggyara, keold rea is.

Bdelýummal kel kenný ýol, kýt elézér megh kel olwaztaný.

[I. 302a] Keznek awagý Labnak is dagadafarol.

Eokérnek akar Tehennek hýgh ganeýath Borban fézd megh hogý megh fwrwggýek, chýnald rea az dagadafra melegén, ennel annak megh gýogýtalara loha nem kel ýob orwollagh.

Mogýoro fanak lewelet forrald megh eréffen vÿzben, az lewelel mollad, az lewelet penygh kéld rea kecczér vagý hamorzor. Frater Georgý kencztarto Barath orwollaga ez.

Fwz fanak leweleth mýnd apro agaýwal feozd megh ýol vÿzben vgý hogý chýak ýgén kewes lewe maraggýon, az Fwzeth flaftróm moggyara chýnald rea, akar mýnemw Teftén valo dagadafra ýo orwollagh ez.

Rolmarýnnak vragath fzd megh Eczetþben, ezzel moffad az dagadalth.

Arpa lztth, Mezeth, Soth, Eczetth fz yol zwe, melegn vag hatczor keold rea az dagadafra.

Nadalyokat vagdal megh aprora, Feold glyztakat mof megh zepn, feyer borban hannad mnd az ket felet es fzd megh benne, zd ky abbol es az vthan ifmet fa olayban feozzed annra, hog az glyztak mkor megh hafadoznak, hand ky azokat az olaybol, Es ezzel kenned ez olayal az dagadalth. De elzr az Nadalyokath megh vagdalwan, ha megh azalod, megh trd porra, es megh zyalod, es vgy vetd porul bele az fa olayban, lokkal yob es haznob az dagadas kenefere.

[I. 302b] Nyul rofath fz megh vzben, annak az lewewel moffad, az fweth kld rea kecczr vag haromzor.

Vad kendrth mnd leweletwl es magotul forro borral f megh, kld rea melegn az mnt el twrhety.

Arpa lztth, Bab lztth, fz eozwe vzben, td rea, ha hewleggel vagyon az dagadalis, el vezy.

Harl fanak lewelet fzd megh vzben, ezzel moffad, ign haznos orwollagh.

Zl lewelet try megh valamy kewelle, es kld rea az dagadafra.

Fld Bozzath vagdal megh darabonkenth, fzd megh erlen vayban vag vzben, ezzel klled.

Szekfwet, Mezeth, Arpa lztth, elegch eozwe es fzd megh, kld rea flastrom moggyara.

Apro Malwath vayas forro vzzel f megh, ezth klled az dagadafra.

Apiomot, Ceclat, Multart, petrefelmth, Fa olayt, fz zwe yo modon, ezzel kenned.

Czyombnak dagadafarol.

Fekethe wrmth try eozwe O hayal es Eczettel, kld rea lmegh gyogyul.

Czyomb kz Twzelwleferél.

Nyul Lab fwnek az kyth hynak trd megh yol, es kld rea az twzelwlefre.

Chyllagh fweth Nyerfen teory megh yol, es kld az Twzelwlefre.

[L. 303a]

Terdnek dagadafarol.

Arpa lÿztéth, kechke ganeth, elegÿch eoꝝwe Eczetês vÿzzel, es flaltrom moggÿara téd rea, akar melÿ regÿ dagadafath az Terdnek chÿoda igén megh giogÿttia.¹

Terd alath valo haÿlafnak dagadafarol.

Apro Boÿtorÿanth fêz megh vÿzben hogÿ harmad reze el apaggÿon, abban agÿ ÿnnÿa enheÿra fel poharral, es az fweth keold az Terd haÿlafra.

Labnak dagadafarol.

Nap tamadatkoron folÿo vÿzbél hozas vÿzeth es tételd tÿzta fazekben, télch annÿ zÿtalt Soth rea, hogÿ az So gÿêzze megh az vÿzeth, alÿon vgÿ harmadnapigh, az vthan ífmet harmadnap mulwan, Nap tamadatkoron zwrđ le az Sorol az vÿzeth, es az Soth éfd kÿ, az Fazekat mofd megh tÿzta vÿzzel, es az elebbÿ vÿzet télch bele, az vthan czÿnadonÿath, Feÿer wrmêth rakÿ annÿth bele hogÿ telÿek megh es ezék nÿomÿak fél az vÿzeth, mÿndén napon tarchÿa az vÿzben labayth, es az mofas vthan az fwel kélfe mÿndénnap be az Labayth, de mÿndén napon megh melegÿcched kewelfe, de megh ne forralÿad, ezzele mollad az vÿzzel az labakath, az fwewel penÿgh keoffed mÿndén napon.

Ha vton ÿaralban az Lab megh dagad es Fay.

Fekete wrmêth tÿrÿ êzwe o haÿal, kéld rea, ez kÿ vonza az fayalt, es az faratlagot is.

[L. 303b] Vthÿ fweth tÿrÿ eoꝝwe Eczettel, az melÿ fayas es dagadas az vton ÿaralmya lezén az labon, kÿ vonza chÿak kéld rea.

Vêrés hagÿmanak fachÿard kÿ az leweth, aztas abban

¹ A lap szélén az első kéz írásával a következő kiegészítés olvasható:

Apro boÿtorÿanth fêz megh vÿzbe hogÿ harmad reze el apaggÿon, enhera agÿ fel poharral abban ÿnnÿa, es az fweth kéld az Terdre.

Thëmÿenth megh, azt o3ton az Thëmÿenth tãrd eo3we Tÿk haÿal, ha az ÿaras mÿa feol teorÿk az lab, e3zel kãfled be nekÿ.

Labnak hÿdegh megh vetelerãl.

Tãmÿenth O haÿal, awagÿ Lud haÿal tãrÿ ã3we, kãfd be a33al az hÿdegh vãt tagoth.

3amar kãrmãth egel megh, tãrd porra, vagÿ ÿnkab annak az hamuÿat elegÿch eo3we fa olayal, kãfd a33al.

Venus kãldeoke fwet Medwe haÿal tãrÿ ã3we, kãfd be a33al.

Lenchÿet, Sarkerepeth, A33u rolath, pomagranat heÿath, Bÿfalmat, rofa olayth, elegÿch ã3we ezãketh es tãrd eo3we, e3zel keofd be.

Kegÿo fwnek lewelet, fãzd megh borban, ees chÿnald ezth rea.

Dÿ3no kenÿernekk gÿãkereben vaÿ egÿ lÿkat, tegÿ abban fa olayth, es egÿ kis vÿazth, vgÿyan benne forrazd feol, a33al kennÿed.

Dÿ3no kenÿernekk lewelet feozd megh vÿ3ben, es a33al keofled be.

Repath fãz megh awagÿ vad lednekeoth, es kãfd azth az hÿdegh megh vãth labra.

[L. 304a] Pomagranatnak heat feozd megh Borban, e3zel kãfd es igãn haznos.

Rakokat eges megh es teord porra, elegÿch azt fa olayban, es tãd rea.

Ceclat feoz megh vÿ3ben, es keofd rea az labra.

Fÿgeketh eges megh, es elegÿch eo3we vÿa33al, flaftronn moggÿara keofd rea.

Turos Szarrol.

Ha Lo megh rugÿa vagÿ egÿeb vÿ Seb elÿk az Szaron, vereb 3art azalÿ megh es teord megh ã3we temfowal, az Sebãt mofd megh borral, az vtan hÿnch rea ez porth, es fãlwl tegÿ ÿres ruhat rea. Iãmet mÿkor be akarod kãtnÿ, az porth el ne vaÿd rola, hanem iãmeth vÿ porral hÿnch megh, es vÿab ÿres ruhat tegÿ rea mÿnd addigh az mÿgh megh gÿogÿul. Megh kel penÿgh malfel hetre gÿogwlnÿ, de addigh munkat ne tegÿ az labadon. veztegh wlÿ.

Gÿermãkdÿd igãn gÿãnge malac3oth melÿes megh, vefd kÿ az Belÿth, tãrÿ megh Nÿers kendãr magoth, gÿurd eo3we erãfien

lenyw vÿazzal mÿnth egÿ egÿ dio olÿan modon, azzal teolch megh az Malaczoth, es vard be, ÿo twznel lwd megh Nÿaffon. Az Sirÿa ala tegÿ Medÿnczeth, hogÿ abban chÿÿpÿgÿÿn, az Malacz hogÿ megh lwl, egÿ rez molarban tÿrd erÿllen megh, es zÿta altal zwrđ megh. Ez olÿan lezÿn mÿnth egÿ Ir, az Cÿÿpÿgÿffel kend az Tuross labat, es az Irrel keoffed.

Bogachkoronak leweleth tÿrÿ porra, o haÿal ÿzwe chÿnald, azzal kennÿed es affele porralis hÿnczed.

[I. 304b] Olay fanak lewelet, Apro boÿtorÿant, aÿ M. ij. Azzu rolath egÿ marokkal, egÿ kewesse wtÿgeld megh ezÿketh es feozzed borban, de ne lok ÿdeigh, annak az lewewel mođ megh az Tuross labat melegÿn. Mÿnd az keth fele Farkas Almbol, Maltixot, Mÿrrhat, Sanguis Draconifih, Tuciat, Aloes Epatici, megh egetÿth Tÿkeoth, ezÿkbÿl mÿndÿnykbÿl, aÿ 3 j. Mummyat, Bolus armenulth, aÿ 3 ij. tÿrd mÿnd porra ezÿketh, elegÿch eo3we, es az molas vthan hÿnch be az Turth ez porokkal, Az fweketh penÿgh melyeket az Borban megh feoztel kÿld rea mÿngÿarash, es igÿ Nÿyolcz oraygh raÿta tartwan, azonnal ilmeth megh vÿchad, igÿn hamar valo Napon megh gÿogÿÿl az Seb, ha zÿnthe az Hul mÿnd az chÿontÿgh el rothath volna is.

Mÿrrhat, Aloest, aÿ 3 ij. Camfort, 3 j. Temfot 4 j. galicz-kÿweth 4 j. Themÿent, 3 j. ezÿket Tÿz pÿnth vÿzben mazos fazekban fÿzd megh, tÿlch egÿ delaban, az Seb az labon akarmÿnemw helyÿn legÿÿn, tÿd bele, es tarch egÿ oraigh benne, az vthan azon vÿzzel ruhat bele martwan keofđ be az labadat, Az vÿzet penÿgh el ne vessed merth tÿbzÿr is ÿo. Sha az vÿz megh fogÿatkozÿk, tÿlch hew vÿzeth hozzaÿa, ilmeth olÿan ÿo lezÿn mÿnth az eleoth.

Egÿ pÿnth vÿzeth, Egÿ pÿnth Erÿs eczetÿth, Temfloth keth Nehezekÿth, Camfort egÿ Nehezekeoth, Mÿrrhat keth Nehezekÿth, Feÿer Thÿmÿent egÿ latoth, Maltixot egÿ Nehezekÿt, Serapiumoth ket nehezekeoth, Saffrant egÿ Nehezekÿt, fÿzd ÿzwe ezÿketh, ennek az vÿzewel mollad es kÿffed.

Buza Lÿztnek vÿd Langÿath, Tÿkmonnak Szekÿth, Mezeth, tÿrd ÿol eo3we ezÿketh, ezzel kÿffed, de elÿzÿr Farkas almanak porawal porozzad.

[I. 305a] Kendÿr magoth tÿrÿ megh, feozd megh es zwrđ megh, de hÿgan zwrÿed ne olÿan lwrwn mÿnth az Sufa, ves bwÿn tÿrÿth Thÿmÿenth bele, ha az Seb vgÿyan regÿ is, march ruhat ebben, mođ ezzel es el zarazÿta.

Barazk magoth teorÿ megh zepÿn, porozd azzal az tuross labath, lmegh giogÿttia.

Vyazth, Fenyw vyazth, añ 3 j. Terpentinat, Thëmÿent, añ 3 ij. Maltixot, Agaricomoth, Gêreogh feÿert, Rez vÿragoth awagÿ rezeth, añ 3 j. Az vyazt, terpentinat, fenyw vyazth olwazd megh, veÿd bele eggÿenkenth porul az 3erzamokath. Smÿkor az tébbÿth mÿnd eozwe elegÿtêd, vtolzor veÿd bele az rezeth. Az vtan têlch hÿdegh vÿzre feolwl, veod kÿ, kezdeddel nÿomogafd eozwe, regÿ Turnak giogÿtafara 3nnel 3ob 3r nem leheth.

Labnak Twzeÿwleferêl Saru têres mÿa kÿ lezên.

Barannak, Medwenek, awagÿ Dÿznonak twdeÿet tegÿed rea, Imegh giogÿttia.

O Saru talpat eges megh es teorÿ porra, azzal hÿncÿed, Awagÿ az port elegÿch rofa olaÿal êzwe, es kend be vele.

Vêrêsh hagÿmanak kÿ fachÿarth leweth tÿk haÿawal têrd êzwe, azzal kennÿed.

Labnak hafadozafarol.

Thëmÿenth dÿzno es Lud haÿal chÿnald eozwe, azzal kennÿed az hafadozafath vagÿ labon vagÿ kezên vagion.

[L. 305b] Folÿo vÿz rakÿath eges megh es têrÿ megh, akar Mezzel akar Dÿzno awagÿ Lud haÿal elegÿch eozwe, kend azzal.

Tengêrÿ hagÿmath fa olaÿban fêz eozwe fenÿw zurokkal, chÿnald rea.

Tÿkmonÿ zekÿbeol chÿnalt olaÿal kennÿed, awagÿ Buzabol chÿnalt olaÿal.

Sarga vyazth, Iuh gÿapÿun lewê kêwerlegêth, Recze haÿat, añ 3 j. Rofa olaÿth, 3 ij, Buzabol chÿnalt kemenÿtêth, kos têwÿÿÿet, Bifalma magwanak kÿ fachÿart leweth, añ 3 s. chÿnalÿ ezêkbeol kenê 3reth. Elêzêr melegth vÿzben march ruhat, têd rea az repedêzefre es hafadozafra, annak vtanna kennÿed ez 3rrel vagÿ kezên vagÿ labon lezên, fêth ha az Aÿak repedêzêth is, megh giogÿttia.

Vak kêrêmrêl.

Serapinumoth es Auiripigmentumoth elegÿch eozwe fa olaÿal, têd az vak kêrêmrê, ketlegnekwl el elÿk.

Labdat têrÿ megh valamenÿre, kêÿd rea, le vonza az vak kêrmêth bÿzonnÿal higgÿed.

Tengéry zéleoth oppoportunacummal téry eozwe, keold rea, le eýthý az vak kèrmèth.

Iñthen wneyeth zakas kettè, kèld az vak keorèmre, le eýtý onneth.

Buza ferget téry eozwe tengeorý zèlèwel, keold az vak keorèmre.

Sandaracat zurokkal elegých eozwe, kèld rea.

Fa mohot Arfenicommal elegých eozwe, kèld rea.

[I. 306a] Len magoth, Tormath, Mezeth, vegý egýenlè mer-
tekkel, térd ézwe es keold rea.

Lo folkanak gýèkereth térd eozwe eczettel, kèld rea.

Vad Apiumnak gýèkereth kýth maí newel kakas tareýnak is hýnak, térd eozwe, kèld rea.

Kenkèweth Terpentinawal chýnalý eozwe, es kèld az vak keoreomre.

Bor Sèprwth eges megh es teord porra, Fenýw vÿazzal elegých eozwe, kèld rea.

Galamb bégý fweth teorý megh, es keold rea.

Ha Inogh az Kèrèm.

Tengéry zéleoth teorý megh es kèld rea, el eýtý az kèrmeoth ha ýnogh.

Ha megh téréth az kèrèm.

Saf hagýmath de az gýèkereth, arpa lýztel teord ézwe es keold rea.

Kèrèm merégrél.

Ez igén Nehez nyawalya, merth nagy faydalommal vagyon, vgý annyra hogý Eýel lem alhatýk myatta valakýn ez vagyon, Terém penygh az kéreomnek oldalan, kýre ha gondvifeles nem lezén, igén hamar megh rothasztya az Ellé ýzén valo hulth mynd az cyontigh, ký mya el is zakad, awagy igén megh rutittya azt az elleo ýzeth. Azert hertelen kel vele banny orwollaggal, Es legh elézér igén ýo meleghe eczetben martany az vÿath.

[I. 306b] Balha fwnek magwath térd megh, es fachyard ký az leweth. Arpa lýztel es egý kewes téréth Camforral elegých ézwe eczetben. Sha igén féleotte nagy az faydalom, tegý egý

kis Opiomot is hozza, es porra t r eth galleith, k ld rea az v ra. Az is  o ha ig n h degh v zben mart ya g yakorta az v yat, es vg  keot y rea az orwolfagoth.

Aloelt, pomagranatnak heat, galleith, Th m enth, veg  eg  mertekre es teord porra, eleg ch eo we Mezzel, es k ld rea.

Pomagranatnak lewet fach ard k , azzal kenn ed.

Aloelth ch nal   zwe Edes borral, ch nald rea.

F ld  T keoth feo  megh fa ola ban, azzal kend.

Vadz eonek v ragath egefd megh, eleg ch  zwe Mezzel, es ch nald rea.

P zerczenek leweleth t rd eo we Mezzel, es azth ch nal ad rea.

Vth  fwnek N ers lewelet t rd megh, es keofd rea az k reom Mer gre.

Th m enth t r  porra, mezzel eleg ch eo we, es k ld rea.

Temfos v zzel awag  Eczet s lowal mollad.

Inaknak fa afarol.

Laurus ola al kenn ed az Inakat ha fa nak.

Koch ordot eczettel es rola ola al ch nal  eo we, es azzal kenn ed az fa o  nakath.

[L. 307a] Fe er liliomnak g  kereth fwfd megh, Mezzel eleg ch es t rd eo we, k ld rea.

Apro Malwat k t fe er Malwanak h nak t rd megh es keofd rea. Awag  feo d megh borban vag  Mezes v zben, flaltrom mogg ara ch nald rea.

Scarlat felt  fweth teor  eo we Eczettel, ezzel k ld be az fa o  nakath.

Rontho fwet teor  eo we Eczettel es keofd rea.

F ge fabol ch nal  hamwath eleg ch eo we fa ola al es azzal kenn ed.

Fe er p zerczenek fach ard k  az leweth, eleg ch  zwe Mezzel, azzal kenn ed.

K s feold epe eth t r  megh, es keofd rea, awag  fach ard k  az leweth, ad megh  nn a.

Inaknak megh nyulafarol.

Az mýnemw zerzamok ehêz zwkzegéleok, azokat megh nem ýrhatný magýarul, de az patýkaban talalný megh.

Vngueti Aragonis. Agrippe, Marciatonis, añ 3 ij. Laurus olaýth, Dealheat, añ 3 ij. elegých eoꝝwe ezéket es tegý hozza zeekfw olaýth, 3 j. ýo borth, 3 s. Euforbiomot 3 s. feozd eoꝝwe annýra hogý el apaggýon az Bor, ees ezzel kennýed.

Aloes loti, 3 v. Agaricomot, 3 vj, Maltixot, Fa heat, zerechèn dýoth, añ gr. xiiij, Borrall ezékbeol chýnalý týzén eoth pilulakath, týzén Negý nap keozben haromzor ebben agý eotét eotéth megh énný vachýora eleoth egý orawal.

Inaknak éꝝwe vonodafarol.

[L. 307b] Castoreum olaýth, 3 j s. wně lzara chýontýanak veleýet, Ebnek haýat. Rokanak haýat añ 3 s. Castoreomot porul, 3 j. píretrumoth, Costulth, añ 3 s. egý kewes výazth, ezéket chýnald eoꝝwe, es ezzel kennýed.

Egý fonth o fa olaýth, výazth, 3 ij. olwazd éꝝwe ezéketh twznel, es porul vel bele Euforbiomoth, 3 j. Castoreumoth porul, 3 s. chýnalý kené ýret es ezzel kennýed az Inakath.

Sarkerepeth, Feýerwrméth, Katankorot, Apro boýtorýanth, kakuk fweth, Chýombort, Bakfweth, Salýath, Mentath, Szeekfwet, kýs feold epeýeth, Apro malwat, Maýoranath, Lauendulat, Rwh fwet, Fekete gyoparth, térd mýnd megh ezeoketh, es folýo výzben forrazd feol, abban az feordeoben witeld az Betegét, Ez fweknek penygh mýndénýkbeol vegý egý egý eoꝝwe Marokkal.

Inaknak temerdékwleferél.

Szélé vezzéth egéld megh, annak hamuýat elegich eoꝝwe dýzno haýal vagý fa olaýal, azzal kennýed.

Vad lenth téry megh es flaltrom moggýara keold az ýnakra.

Betegés Tefnek megh hwleferél.

Fa heat vegý Nyolcz Nehezékéth, térd megh es veld egý fonth borban, es egý kewelle feozd eoꝝwe, az vtan zwrđ megh es fachýard ký eréllen. ahoz ozton tegý Egý fonth len magh

olayth, t r eth Th myenth fel fontoth, v azth az meny  eh z elegend, feozd eo we ez ket annyra hogy az Bora el apaggyon telylefleggel, ezzel kend az Haat gerez cyontokath mynd vegygh.

[I. 308a] Beteghnek megh dagadafarol.

Belendfwet, Fwiben crezle fweth, Ronthofwet, Ebz let, Feyer lilium gy kereth, Feyer malwa gy kereth, zenth Iwan v ragath, Chy ng lw v ragath, Feoldy bozza gy kereth, t rd megh ez keth molarban, tegy fa olayt hozza. Barany faggyat, Iros vayat, olwazd eo we twznel es er ffen keweryed hogy megh ne egyén, chynald meleg n egy zel nczeben, yo twznel azzal kennyed az dagadoth betegh embeorth.

Temfot egy fontoth, Saletromot is annyth, galyczk wet is annyth. Margaritomoth is annyth, t rd eo we tykmony feyerrel, es k ld az dagadafra.

Apiomoth, Petrefelmeth, Apro bwrk th, zaporafwet, Apro boytoryanth, vthy fweth, t rd eo we ez keth, es ezzel kennyed.

F ldy bozzath vagdal  megh darabonkenth, f zd megh er ffen vyzben, k ld az dagadafra.

Saffrant tykmon zekkel habary er s eczetben, ezzel k lfed az dagadafth.

Hozzu Betegsegr l.

Valaky ig n hozzu Betegfegben volth, annak egy olhowal az Nyelwe alat valo kek b r chkeith chypeld megh, es tegy t reoth galyczk weth rea.

Beteghr l az ky nyallal rakwa.

V r s hagy math Borral eott z megh es Sowl hynch megh, ad megh eonny, Ez mynd n rutfagoth ky tyztyth az Betegh emb rbeol.

Gyerm kchenek beteg ik defer l.

[I. 308b] Egy Marok Arpat heal  megh, vthy fwnek fachyard ky az leweth es elegy ch  zwe wketh, Feyer wr mnek es Malwanak is fachyard ky az leweth, mynd  zwe elegy ch ez keth, flaftram moggyara chynald az Melye porczogoyara.

Rofa olayth, vöola olayth, añ 3 j. Lud haÿath, 3, vj. Fwlbe erezte fwnek ky fachÿart leweth, 3 ij. forrazd eozwe twznel hogÿ az fwlbe erezte fwnek lewe el apaggÿon, az vthan elegÿch hozza tÿrÿt Saffranth, 3 j. chÿnalÿ ebbÿl kenÿ ÿreth, ezzel kennÿed az megh hewÿlt vefeÿth Ees az Haat gerezÿ chÿontokat napÿaban kecczÿr, haromzor, vagÿ Negczÿr. Merth ez vgÿan Erÿs es forro hÿdegh lelefÿkrÿlis io orwolflagh.

Bÿfalmanak feolÿe heat 3 j. vöola olayth 3 s. vÿazth egÿ kewelet megh fwÿÿtenÿ valot chÿak, elegÿch ÿzwe es mÿkor le fekwÿÿk az gÿermÿkcÿet ezzel kenÿld az hata gerezÿÿth.

Spicanard olayal elegÿch eozwe Menthanak ky fachÿarth leweth, ezzel kennÿed az gÿÿomrat melegÿn Eÿtwe es reggel.

Magas helrÿl ala efesrÿl.

Eokÿrnek, Lonak, Szamarnak ganÿÿth Eczetben forrald ÿzwe, es mÿnd egÿ flaltromoth Melegÿn tÿd az faÿdalomra, keth nap eÿtÿgh vgÿ fekwÿÿek az ala eÿÿth betegh.

Hufnak megh tÿrÿdeferÿl.

Az megh tÿrÿdÿt tagoth es Teÿtÿth Nÿers hÿdegh Mezzeÿl kennÿed be, es kÿld által ruhawal.

Teÿtÿth mÿkor ver folÿa el.

[L. 309a] Rofa pogachÿat tÿrÿ megh roÿ Mofarban es 3ÿtald megh, tÿlch egÿ kis rofa vÿzeth kÿzÿcÿe, tÿrd erÿffen es tÿd egÿ begreben, melegÿch megh es kend egÿ kÿs ruhara, tÿd oda ahol az ver megh futotta az Teÿteoth, Smegh emezÿÿ.

Wtefÿrÿl az Teÿtÿn.

Eokÿr farknak leweleth tÿrd megh, es fachard ky az leweth, moffad az wteÿd [!] ezzel, es az tÿrÿth Eokÿr fark lewelet feolwl keold rea ruhawal, es egÿ Nap eÿtÿgh had rayta az keoteÿth. Ha penÿgh Sebe vagion az wteÿnek, azth elÿzÿr borral moffad megh, es az vtan az ky fachÿart lewel, az vthan tÿd es keold rea az leweleth feolwl, chÿoda nagÿ haznalattÿath latod megh ez orwolflagnak.

Tagnak el Izaradafarol'

Medwe hayath, 3 ij, Týk hayat, Nýul hayath, Eb hayath, Lud hayat, añ 3 ij. gummi arabicomot, Múmiath, Euforbiomoth, añ 3 ij. olwazd megh eleozér az hayakath, es porul hand bele az teob zerzamokath, de akkor mykor az hayak kewelle meleg. Ezzel kennyed elewen twznel vgy hogy eleozér az a Tagh iol megh melegéggýek. De mynek elétte megh kenned, Eleozér ez kéwetkézendé orwoffaggal megh parolyad.

3ab zalmath, Malwath, Szeekfwet vegy annyth az meny elegh feozd megh vyzben, es ezzel parolyad iol megh elézér az el zaradot tagoth. Az vthan kend megh az feolwl megh ýrth kené ýrrel. Az kenes vtan ozton ez keowetkézendé vyzos flaltromoth tégied rea, kýt igh chýnalý.

[I. 309b]

Mýndén Teltnek el Izaradafarol.

Hangya monyakath, Fa olayth, añ 3 s. Serapinumot, Armóniacumoth, galbanumoth, añ 3 j, Colofoniat, Mezet, añ 3 iij, Sotalan vayath, 3 s. Chýalan magwat, Repczet, añ 3 ij, Eb hayat 3. s. Salýanak ký fachýarth leweth, Ruthanak ký fachýart leweth. Eoregh chýalannak ký fachýart leweth, añ 3 ij. az teb zerzomoth mýnd veld az ký fachýart lewekben, es alýon oth egý Eyel ees egý Nap, annak vthanna zwrđ le az lewet rola, es azokkal az zerzamokkal kennyed.²

Egetét bort, 11 ij. Borloth 3 ij, Calstoreomoth 3 j s. Repcze magoth, Chýpé chýalan magoth, añ 3 s. grana paradifi, Coriandrú magoth añ 3 s. Euforbiomoth, gyémberth, añ 3 ij. térd porra mýnd az kýk arra valok, es veld az Egetét borban, egý Nýhan

¹ Az I. 309a laphoz ragasztott levélcsik versojára az első kéz az alábbi két orvosságot jegyezte:

Egy egez Machkath tegy egy vadludban be, fwld megh mýnd eggýwth, az mely kéwerleghe abbol le chýorogh, zéd le, ezzel kennyed az mely Tagh zaradny kezdeth volna.

Eb chýonth veleýeth, Lo chýonth veleýeth, O hayath, Saas hagymath, feozd eożwe es térd ýol eożwe, az vthan olwazd megh egý lerpényeoben. Ezzel kennyed.

Rectoja üres.

² A lap szélén az első kéz írásával az alábbi kiegészítés áll:

Gyermékdýd machkakath fégz eréffen vyzben abban féréllzed az Embérth.

napigh alyon az veréfenyén, Es mykor elnéd akarz ezzel, fél kel kewerny, es igén yol eréffen kel kenny ezzel az Teltéth, de az kenelnek elétte valamý Echettel vagý poztowal, eréffen megh kel az Teltéoth teorleny, es az vthan kel kenny. Fridericus Herczegh orwollaga ez.

Beel Poklofsagarol.

Az Beel pokloflagh igén mergés beteglegh, Melýel az egez teltnek természetý megh változýk, Merth az féldý Melancholicus, az az, zomoru természeth, mergés allapatoth vezén feol, kýt myngýarasth az bellé tagokra es myndén rezekre el ozh, kýwel az tagok megh fértéztethwen, meeg az ýo eledelékbeolis nemý-nemw Melancholicus Nedwellegeoth chýnalnak, es igh lezén az Beelnek pokloflaga, ký myndén tagoknak Beteglege.

[L. 310a] Ez penygh nem chýak az féllé bwrre, awagý az teltnek kwllé rezere, de az bellé rezekre es myndén chýontokra el hat, es azokat el foglalýa. Iollehet azerth ez Beteglegnek mynemwlege mynd az egez teltben vagyon, De fwkeppen foglalýa el az é ereye az Mayath es az Lepeth, kýk ozton az w megh vezét vetkes voltokath, mynd az egez teltre zolgaltattýak. Beel poklofok nemelyek eredeth zérýnth, Nemelyek reaýok ragadafbol. Nemelyek azoktul az vetkektwl, melyek leznek az eonnén laýath teltékben. Az Eredetbél azok az Bel poklofok, az kýk Bel poklos zwleknék Nemzé magwokbol léttenek, Es ha az zwleknék valamelyk az Nemzes kor Bel poklos volth, Az Isthennek ilyen nagý az eo chýelekedety, hogy az týztatalan magbol hasonlo telth zéréztellek. Ha penygh bator meeg akkor a mykor Nemzét az zwlé Atýa awagý Anýa, Nem volth Bel poklof is, de azerth ýmmar haylando volt arra, hogy olyan legýén. Az zwletéth gyermék is zýnthé abban az wdében lezén Bel pokloffa. Iryak fokan ezthis, hogy ha mykor Hawý ver folyas vagyon az Azzonyállaton, es akkor fogad, Belpokloffagra haylando gyermékéth lzwl. El ragadafbol penygh lezén az Bel pokloflagh, vagý melleye fekwesbél az Bel poklofnak, vagý vele valo kézélwiesbél, vagý zwntelen valo vele eggýwth leteltwl es forgolodastul. Az Teltnek laýat vetkebél akkor lezén az Belpokloflagh, mykor az Fekete Saar féltéteb bwélkédýk, ký wdéwel lassan lassan ýlyen merégge változýk. Bwélkédýk penygh akkor, mykor vagý az ver, vagý az Melancholia, Fekete Saar,¹ vagý az Sarga Sar kýt chole-

¹ A „Fekete Saar” szavakat az első kéz a „Melancholia” fölé írta.

ranak hýnak félétteb megh [wl. Annakokaert azokath zokta ez Varices | Beteglegh bantaný, az kýknek hawý ver folyalok megh rekedét, awagý az kýknek Ereknék megh dagadalý, [I. 310b] Haemorrhoides | awagý az alfelben valo Ereknék regtwtl valo veer folyala hertelen megh giogyttatýk. Az kýk Szamar, Eokér es zarwas hullal, es egybe Enýwes ragado es temerdék eleleggel elnek. Azokat is foglalýa el ez beteglegh, kýknek vagý az Mayoknak gyuladala, vagý az hewýté elelegh, Sarga Saart gywteoth, ký lokara ozton fekete Saarra változýk, Mely gonoz es artalmas dologh, mywelhogý chýak az Embérlegnek ýdeyeben valo výragzokat, es az ýdeféket banthýa, az Bel koplollagh azerth, lem az gyermékéketh, lem az Newendekén Ifyachkakat nem bantýa az teltnek énnén laýath vetkes voltabol.

Ez Beteglegnek kezdetýben amaz zep elewen lzýn el vefz, es az Bwr megh rutul, Nemelyeknek fekete lezén, Nemelyeknek feyer Sarga, Nemelyeknek chýak feyer halwaný, (Es ez Szýnèknek kwlémbfegebél nemellyek harom fele Bel poklollagot allattanak.) Az vthan az Bwr kemenýeb, darabolb es erélb lezén, merth ýmmar akkor lok Nedwelleggel éttéztetéth megh. Megh tecczýk penygh ez lzýn, vagý az Orczan, vagý az kezekén, vagý az labakon, mywel hogý az termezeth érémelth az kwlé rezeke wzy effele vetkes dolgokath. Effele beteglegben az Erzekénlegh megh restwtl megh tunýul, es myнденkor hýdege vagyon, ýelélben az labaknak. Iolleheth ennek kezdetýben az mozgás eppen megh tartatýk, de azerterzekénlegnek valamý el vezele es hýdeglegh tecczýk megh. Akkoron lok zémélchýék newekédnek nem chýak az kezekén, de az orczan es az téb teltén, de kýwaltkeppen az Nýelw gyékerenel. Az labak, kezek, es az orcza megh dagadnak, es azokon lok kwlémb fele fakadalok leznek, ýelélben az pofakon, [I. 311a] kýk kek dagadalal leznek, az Aýakak ký fordulnak, Az Orrok be rekednek az hufanak ketfelél valo temerdékelege mýa, es megh haladozwan, verrel elegý fekete varackak ýwnek ký beléle. Az Szémék feyereý megh fargulnak, es temerdékleggel be burýttatnak myntha Halýogh volna raytok. Az zéméldékeok kemenýék, darabolok es megh koppattak leznek, merth az zéméldékeok, az Szémnek is lzérey, az Szakalok, ez Nýawalias beteglegnek mergetwtl el hullanak, es myndén rezeý az telthnek félétte igén megh rutulnak. Az Keznek es Labnak viaý az lzarazlagh mýa vgýan keth fele tagulnak Ees az kermék megh haladoznak es zakadoznak, Es mynd az egez teltnek béré megh zarad, es ruth zaráz bwdés rwhel megh darabofodýk, ký lezén neha nagý vyzketeffel. Az oly Telték penygh, az Melyek

lelék lako erekkel, Inakkal es hartýakkal be vadnak kerýttetwen, laffan laffan megh Emeztédnek es vgyan el olwadnak. Az Nyawalya o3thon megh Nehezédwen, az Bérnek erzekénlege zynthé el vez, annýra hogý ha téwel gyakod is, nem faý, Sha forro vyzeth éttez reaýa is, az Eges nem faý. Az Szozath rekégh az Torokban, Leléket vetel nehezen lezén. Az lehes bwdés lezén es mynd az Egez telth, vndok, Mergés es vaapas fakadalok leznek az kezekén, az labakon es egýeb helyékén is, es Erés Nehez rothadas myndénéketh megh fértézteth. Annýwal kegýetlemb penýgh az Bel pokloffagh, mýkor nem chýak az teltnek kwlfé rezeýn, hanem az Bellé tagokban is es az chýontokban, Smýndén bellé rezeekben vagyon es eréllen be ragad.

Iollehet ez Beteglegh igén giogýulhatatlan, de meg is hogý valamý kényérwleteollegnek es ýo akaratnak yeleth embér megh mutathaffa effele Beteghéz, awagý [I. 311b] chýak valamenýre valo megh enhýteleýert ez beteglegnek, hozza kel nyulný, es legh eleozér mýmoddal elýén ez ilýen beteglegben lewé, azth kel megh mondaný:

Az alom vthan tagokat kezzel igén laffan, lokaýgh kel térleány awagý fogdolný, arra is gongýa legýén hogý hafa ménnýén. Az vthan ýarýon zellel ees wélchén vagý valamý munkaban foglalatos legýén, es hogý megh verýtézyk, azth rola el térlwén, Medwe awagý roka haýal kel megh kenný, Sha az nem volna, kechke awagý Byka haýal, awagý Vý vaýal. Egý kewes wdé mulwa az vthan, Eczetben megh aztatoth Ammoniacumoth awagý el olwaztottath elegýcchén ézwe healt arpanak ký fachýart lewewel, azzal megh kennýe magath, es vgý féréggyék megh, Merth ebben ez beteglegben igén gyakorta zwkzegés az férédes, merth nem férédny igén artalmas, ýo penýgh féreodny kenkéwes es Temfos vyzekben, az Tengér vyzeben is ýo feorédny. Igén yok az zaraz parlalok is, kýth chýnalhatny gyoparbol, Föld fwltý fwbél, Rwh fwbél, Szekfwbél, Saar kerepbél, vizý feýer Mentabol, es effelekhéz halonlombok. Az Feorédes vthan megh kel térleány, rofa awagý Maltix olayth téry ýol eozwe Eczettel es Borral, es azzal kenezd, Awagý fézes megh Borban vagý Eczetben vthý fwet, vagý Ceclat, vagý folýo fweth, es azzal kel megh molný, Igén ýo Vý vaýal is megh kenný. Annak vthanna o3ton vgý mýnth fel oraygh nyugoggyék, es igýek zabad akarattýabol melegh vyzet megh hogý okaggýek, az výat vagý valamý Tal zalat az Torkaba ala nywýtwa. Egý kewes wdé mulwa o3ton ez vtan, ýgyék wrmés Borth egý poharral, es az vthan [I. 312a] egýek o3thon. Etele penýgh legýén Arpa kenýer awagý Buza

kenyer de vyonnan lwth, Salatath, Ceclat, par hagymath es kapoztath megh ehetyk es kapornat is, Arpa khalat, hÿg tÿkmonÿath, Tatarka kalath, es teÿet Mezzel êzwe megh elegÿtwe ehetyk. Apro madarkakat, kappât, kechke gédélÿet, Tÿkhuft, es effelekhêz hafonlokat ehetyk. Az halak kêzswl az melÿnek puha hufa vagyon; azth egÿe, Fÿgeth, Alfÿzuzêleoth, es Mezes vÿzben fêth kértwelth megh ehetyk, Egÿebfele gÿwmêlchtwl mÿndêntwl oÿa magath. Iob penÿgh hogÿ Napÿaban kecczêr egÿek, hogÿ nem mÿnth ecczêr igên megh têlchÿe magath. Az Ebedre valo eledel chÿak valamÿ kêzênlegês dologbol alÿon, Az vachora têb es kwlêmb felebêl leheth. Az ÿtal vekonÿ es feÿer bor legÿên de vÿzes, awagÿ faheÿal fêth vÿz. Erês bortul es Azzonÿallattal valo kêzêlwleltwl telÿelleggel oÿak magokath. Nappalÿ aluwas nem ÿo hanem az Eÿelÿ. Vachora vthan penÿgh az lallu ÿdeltowa valo Setalas haznos ezerth, merth az eledel ÿnkab ala [zal.

Oruofsagh | Az mÿ penÿgh Nez ennek gÿogÿtalarâ mÿngiaraft ennek az kezdetÿben Az Bal kezên valo Mediana Ereth kel megh vagnÿ, Maas napon ÿlmet az ÿob kezên valoth. Az ver vetel vthan kÿlenczed vagÿ tÿzed nappal, az halat kel megh ÿnditanÿ, Affele purgaciokkal kel penÿgh elnÿ az melÿeket el oda feolÿeb az Melancholÿarol ÿrtham. Egÿ nÿhan Napok el mulwan ÿlmet, Sawonak ÿtalawal elÿên, kÿbêl Eothwen Nehezek nÿomonal têbbit Ne igÿek, de ehêz folia Senith kel elegÿtenÿ, ÿmilÿen modon, hogÿ az Folia Senit, egÿ kewes Sawoban enhera megh kel ÿnnÿa adnÿ, az vthan az têb Sawot is igÿa megh lallan lallan, Ezzel penÿgh ez purgaciowal igên gÿakorta kel elnÿ. Chÿodalatos fê orwolflagh penÿgh ez beteglegnek megh gÿogÿtalarâ amaz Mergês [L. 312b] kegÿonak etele, az kÿth Deakul Viperanak Neweznek, kÿth ilÿen modon kel megh kezÿtenÿ: Elêzêr vagd el az vipera kegÿonak feÿet mÿnth Negÿ vÿ nÿomathnÿra, es az bwret vond le az hularol, mÿndên bellê relzeÿth veId kÿ, az hufat kecczêr awagÿ haromzoris moId megh, têd fazekban, têlch elegh vÿzeth rea, es mÿnth Egÿ Anguilla halat fêzd megh, de egÿ kewes par hagÿmat es kaprot is vel az leweben es vgÿ fêzzed mÿndaddigh, hogÿ igên megh lagÿulÿon az Hus, Az mÿkor ozthon ÿol megh fê, az leweben vel igên kewes Soth, Es igÿ ozton aggÿad az Betegnek ezth ênnÿ, de vgÿ hogÿ az Betegê az verêfenre kÿ wltellê, es az Feÿe bel legÿên feodwe. Effele feoth kegÿot penÿgh nem chÿak ecczêr awagÿ kecczêr, de gÿakorta aggÿad ênnÿ, merth femmÿ felêlêm ebben nÿnchen, chÿak hogÿ az kegÿot vyonnan kel fognÿ es ha lehet Nedwes helÿrêl. Ez orwolflagot fêlêtte igên dicherÿ Galenus.

Féldy Bozzanak gyékeret térd megh es fachyard kÿ az leweth, Eos fa olayth kÿzÿben es fÿzd mynd addigh hogÿ kené yr legÿén benne, ezzel kennÿed. Bÿzonÿos es probalt orwol-fagh ez.

Keres olÿ kegÿoth az kÿnek az hata fekete es az hafa feÿer es az hafa kÿzepÿeth vgÿyan vÿrés linea vagÿon, Es effele kegÿo-nak veld kÿ az belÿt mynd, az Feÿet es az farkat is vagd el, veld vÿzben fazekban, es Buzath is ves eleget az fazekban, fÿzd mynd addigh valamÿgh vgÿyan el lagÿul az kegÿo hufa, Azt oztan az Buzath ad oda az Tÿknak megh énnÿ az kÿt arra valasztottal, Az Tÿknak awagÿ azoknak az Tÿkoknak, mynd el hul elézer az Tallok, es az vthan ifmet vÿ tallok Neuekedÿk, Swld megh azt az Tÿkot, ad ezt énnÿ az bel poklofnak. Ez zepÿen vÿ Beorth Newel, Az le chorgo kéwÿrywel kennÿed az fakadozot orczat is.

[L. 313a] Fekethe Tÿwÿlles lapunak gyékeret térd ÿol ézwe erÿs eczettel, fachyard kÿ azth es azzal kennÿed.

Fekethe hunÿorth fÿz megh feÿer Borban, es aggyad azt ÿnnÿa az Bel poklofnak.

Féld fwltÿth feoz megh kechke Sawoban, es ezth aggyad gyakorta ÿnnÿa.

Bÿkanak Epeÿeth, Nitrummal es feÿer cretawal elegÿch ézwe es azzal kennÿed az fakadekokath.

Soth, Fa olayban es Eczetben forralÿ eozwe, es ezzel kenefed az Bel poklofth.

Temfot, kapoztath, Mezeth, feoz ézwe ÿol, es ezzel kenefed az poklofth.

Scamoniath fÿz megh Eczetben, azzal kenefed.

Tormat tÿrÿ eozwe Mezzel, es azzal kenefed.

Vadoczoth tÿrÿ megh, az lÿztÿth elegÿch eozwe kenkéwel, Borral es eczettel elegÿch eozwe, Ezzel kenefed.

Buza korpath erÿs eczetben feoz megh erÿllen, es azzal kenefed awagÿ kétfelled.

Gÿalogh fenÿw fanak heat eges megh, Embÿer vÿzeletÿwel elegÿch eozwe kenefed azzal.

Lo Sofkath, Ifthen fayath, Feold fwltÿth, Repczeth, Szetkÿn-koronak lewelet es vÿragath, añ M. s. térd ÿol megh ezéketh, es o haÿal mofarban térd eozwe ezéketh, térd rez Edenben az vthan, es alÿon abban Nÿolczad napÿgh. Az vthan ifmeth Temloth, feÿer hunÿort, Auripigmentomoth, Tetwfweth, añ 3 s. tÿrÿ porra, Ehÿz tegÿ varga zurkot olwaztwa, 3 ij. veld bele az porokat, es erÿllen kewÿryed lapoczakawal, amaz elebbÿ zerzamot

is eoꝝwe elegycczed eꝝékkel, es vꝝy feozzed eoꝝwe, kewertén kewerwen az lapoczkwál, hogý ozton iol megh feo, zwrđ megh valzon által, Fê kenný valo ýr eꝝ.

[L. 313b]

Franczurol.

Az Franczu Nem egýeb, hanem az Venus mywetwl valo megh vezes, ky fakadozaffal es gyétrelémmel kwlémb kwlémb helyékén nagy kegýétlénl magat ky vthý, es mynth egý pefetegh, fél dagasztja. Ennek zérzê oka az Mergés es vezédelmes ragadas, ky az teltnék valamely rezeben elézér be awyk, azt megh vndokýttia, es onneth ozton mynd az egez Teltre ky éntetyk es az kichýn ýndulatbol tamadalbol lassan lassan megh éregbédýk es igén el terwl, ky Nem chýak az lelékzetéketh es Nedweflegéketh, de az teltét es annak myndén erés rezeýth el yaria, es azoknak nem chýak az w yo mertekletélflegéketh, de vgyan az allattyokat is annyra el fordýttia, hogý akar my yo ededelékkel is helyere nem aal. Inneth ozton lok rutlagoknak gywlely newekédnek, es vetkeknek lok fele Nemeý technék megh, Qualitas in humore melyéketh elé zamlalok. Az penygh az mynemwlegh vagyon az Nedweflegben, mely Nedwefleggel eo vgy Eel, mynth az kywel ýmmar ê býr. Az ky ýmmar megh feortéztetéth penygh, nem chýak lehefewel, de verýtekewel is ha mas embérnek mezýtelen bérth megh erý, azth is megh vezty es megh fértéztety. Annakokaerth az Venus mywetwl valo megh vezes, ragado es megh vezte beteglegh, ky az Telthnek nem zabad akarattyabol sem vetkes voltabol, hanem az ýlletelbél zokoth leonný, Merth ha valaký (ha) az Eredetbél véth Franczyuth, az olyannak az zwléynek valamelyk volt Francus: Legh ýnkab lezén azerth az venuffal valo kézféwlelwtl, merth annak gyakorlatatul zaporodot el az Franczu az embérék kézeoth, es igh ozton egýnek fértelmellegetwl [L. 314a] es týztatalanlagatul, eꝝ egez vylagon ýmmar el teryedét, ky az paraznaknak nyawalýaffagos oltorok az vr Iltentwl.

Eꝝ Nyawalýa gyakorta az Szémerém testén kezdetyk el, noha maas egýeb helyékén is azonkézben ky kezd ýndulny, az melyék ýmmaran megh vadnak fértéztetwe. Megh fértéztetyk penygh az týzta az týztatalantul, vagý az týztatalan attul az ky nalanalis týztatalamb, de az halonlatul vagý kewefle maganal týztatalambtul, Ioha Nem, Eozwe kézféwlhetnek azerth bantálnekwl az týztalanok,[!] es megh nem bantýak egý malth, de ha

valamelő tőztatalan kőzélwl az tőztawal, azth megh bantogattya; Nem az Bėrběl őteltetők penőgh megh az tőztatalanlagh, mőwel hogő az regő megh vezetnek kowallza el oda be vagőon az teftben, es oda rekeztetėth.

Az kőknek gongyok őnkab volth ez Nyawalőanak őeleőre hogő nem mőnth az allattőara, Sok es kwlėmb kwlėmb Nemeőt es Spetiefith allattők, De azerth vőőan chők egő, es vőőan azon mőndėnyőknek allattőa, chők hogő kwlėmb kwleomb rendel vagőon. Merth Nemelők kėnnőeb, nemelők nehezeb: Az melő teftėkben be elők, azoknak is nagő kwlėmblegėk vagőon, es attul vagőon az, hogő ez nyawalőanak nemelők keonnőebben nemelők nehezebben vagőon. Mőndėnyőknel kėnnőeb | Elfė fele az, melőel az Haő, az zakal, a teftnek egőeb bantala | franczu nekwl el hul, merth ennek merge chők igėn vekonő para, kő az teftnek fėllė őynere omol kő őőnthē az Szėrėknek tėweőre, es mőkēppen az mőndėn napő hődegh leles az rothadaftul vagőon, őőnthē vőő ez Franczunak is Spetiefle Neme kwlėmbėz az tėbbőtwl. Az Malodők ennel kewelle gonozab, kőwel | Malodik fele mőnd az egez Bėr lok gonoz nyawalőkakkal megh | Franczu hőtetők [L. 314b] apro őeplė mogőőara, kő Neha vėrės, Neha Sarga, melők loha addőgh onneth el nem tėrwltethetnek, mőgh nem ez nyawalőanak gőėkere telőelleggel kő zaggattatők. Ennek merge vagőon az igėn vekonő verben, es ezth nagőob bantafok ennel nem kėwetők. Harmadők Spetiefle es Neme | Harmadők fele legh nehezeb, es ez az Franczu, ezzel elėzėr vėrės | Franczu es Sarga pattagozafok leznek, az vakzėmėk kėrwl, az homlokon, es az fwlek melleth: Annak vtanna az Fėben es az egez teftėn kő omolnak kerekdőd formara, kők zaraz varral oőton be borőt-tatnak fėlwl, kőwel ha nem bannak, mőnd kėrėlkėrwl el futnak, es az Bėrth mőnd addigh vaők, hogő az pattagozafokbol ruth es vndok genőetlegės Mergės kelewēő lezėn. Az melő rezeke penőgh vadnak az Teftben, tudnő az Or, az Torok, es oda ala az al fele embėrnek, mőwelhogő azok gőėngėbbek, legh elėzėr is azok varafodnak megh. Akkor wthnek penőgh ezėk kő, mőkor az Maő ő maga, az Vernek es az Nedweflegnek is mőwolta megh vez, kőtwl azonnal az hufos puha gőėngėb rezeke, romlafth veznek. Negőedők Speties ezėk vthan | Negőedők fele vagőon, mőkor őmmar az Franczu megh eoreg- | Franczu bėdwen, az Erėlb rezeke, az Chőontokat, az kėteleketh, az Hartőkath, es az Inakath kezdő bantanő, kőknek oőton megh vezetėktwl, lok temerdėk es Enőwes Nedweflegėk | Tendones gőwlekėznek, kők neha az mozgafra valo hufoknak eleőben, az

chöntok kézze, es az chöntoknak be takaro hartyaiban folnak. Ezék, mýkor vagý az hartýath az Chöntul el valaszták, vagý penygh chýpkédé gonoffagokkal bantýak, zwnтелен valo gyétrelmeth zéréznek, kýk Eýelre ýnkab megh nehezédnek: Ezéknek ozton megh éregbwlelékbeol, annalis nagyob gyétrelmekkel valo [L. 315a] darazos ké zabafu rwhek newekédnek, kýket azon Enýwes nedwellegék mýkor az chöntban vadnak, terýezthýk, tolyak, es vgý mýnth terýeztýk, vgýan ragýak is, kýbeol ozton lezén gyakorta ruth es chýodalatos abrazath. Vegezetre ozton az Teifh az Nagý alhatatlanlaggal es az rettenetés kenzaffal megh emeztetwen es megh zaradwan foztatýk megh eletetwl. Sokkal kwlémbéz ez beteglegh az Izekben valo nyaualyatul melyet mý kézwennek hývonk, merth az kézwený igén hamar tamad, es az ala chorgalbol lezén, mely chorgas az Izekben hertelenfeggel bele megýén, De az Franczuban valo faydalmak, lassan es lok ýdeigh zarmaznak attul az rutlagtul, melyeth az megh bantatoth relz ézwe gywtéth. Toabba az Kézwený vagý az Izben vagý penygh mellette vagýon, es oda ragadoth, De az Franczunak faydalma, nem az Izeketh hanem az Tagoknak zýnthé az kézepyth yarýa, kýkben gyakorta vgýan megh kéwezýk, ýelélben az homlokban es az fében, az Vaal chöntoknak kézepyben, az kýlfebbýk Kar chöntban, es az Szaar chöntnak ellé rezeben, Neha téb chýonleleý az tokban is. Mýkor penygh az Franczunak yeleybeol Franczunak ketélkeodes lehetne, annak eredetýth ýol megh kel vylgalný honnet vagýon es mely rezrél kezdetý, Merth ha Azzonyallattal valo keozéfwleltwl vagýon, vagý ferfýwal valo kézéfwleletwl az Azzonyallatnak, az a zémerém teftén tecczýk megh, mert oth kezdetýk. Ha ýlleteftwl, az a Bwrén. Ha az gyermék fértelmes franczus, az a Daykanak chýécheýn, Ha az dayka fértelmes, az a gyerméknek Szayan es torkan. Omolnak penygh ký az zémerém teftén pattagozalok, gonoz varak, Chýomb keozét valo dagadalok leznek, es az Nemzé természetnek akaratenkwl valo el folyafa. De az mýgh ezék belýeb nem ménnek, meeg [L. 315b] Franczunak nem mondathatýk, hanem Franczunak kezdetýnek es annak fwggé pèchetýnek.

Ennek gyogytalanban legh elézér azth kel ýol megh lathný Victus ratio | ha vyonnan valo e vagý reghy ez nyawalýa. Merth ha moltan kezdetéth, nagy gyakorta lassub orwoffagokkal is megh gyogyttatýk. Ha azerth nem regén kezdetéth ez beteglegh, az Betegh fel rezenth valo melegh egén legýén, es magath ne haggýa Szelnek erný ýelélben fél Szelnek. Mýndén Etele ýo ýzw es kénnýen emeztheté legýén, es Sof etket ne egýek, fe affelet

melÿek Szeleth es temerdék Nedweflegêth chÿnalnak, es affele erés etkeketh le egÿek kÿk az fêben fél fwltéleognek es féleotteb igên melegék es az Verth megh gÿulaztÿak es megh egetÿk. Feyer es vekonÿ borth igÿek. Maga gÿakorlafa munkaban, es az Aluuas fel rezenth valo legÿén. Valamÿgh az megh gÿogÿulas lezên, mÿnd addÿgh el tawoztalla az azzonÿallattal valo keozêfwlesth, vagÿ ha Azzonÿallath Francus, az ferÿwal valo kôzêfwlesth, merth féleotte igên Newelÿ az Izekben valo faÿdalmakat, Elmenek megh haborodalath, haragoth, dwhêlkêdesth, Banatoh, felelmet es mÿndên zorgalmatofkodalath es egÿeb effeleket el tawoztaffon.

Hogÿha az Tefth a kÿ Franczuwal vÿonnan kez- | Oruoflas detêth bantatnÿ, temerdék Nedweflegêkkel megh rakodoth lezên, ha az Betegnek ÿdeÿe, es az eztendének ÿdeÿenek reze, Swalamÿ egÿeb affele megh nem bantÿak, az Mediana Ereth kel megh vagnÿ, Ha penÿgh az Tefth megh nÿnch rakodwa Nedweflegêkkel, purgatiowal kel hozza nÿulnÿ. Ha penÿglen ez nÿawalÿa ÿmmar regtwl fogwa valo, az Guaiacum fanak kÿth Indiabol hoznak ÿtalahoz kel kezdenÿ, effelenek penÿgh az ÿawat kel valaztanÿ, kÿ vÿ legiên es ne regÿ ferges es zwas. Ilÿ penÿgh affeleben az [l. 316a] ÿo, hogÿ ha az Twzre tezes benne, az Enÿwetwl Melÿ vagÿon zÿnthe belêl az fanak kôzepÿn az belÿben, hamar fél gÿulad, Toabba, a kÿ puzpangh zÿnw es feketellêfa, Sha megh ragod nem chÿak zorÿttia, de vgÿan chÿpkêdÿ es marÿa az Nÿelwedeth. Igÿ kel penÿgh azt a Fath megh chÿnalnÿ. Rezelêwel vagÿ valamÿ zerzammal mênnel aprobban leheth chÿnald vgÿ, ezth ozton ÿgên tÿzta lorras awagÿ folÿo vÿzben megh kel fêznÿ Mazos fazekban, Valamenÿ penÿgh az Fa, Tÿz annÿ vÿzeth kel rea têltenÿ, az az hogÿ egÿ fonth Fara Tÿz fonth vÿzeth, kÿben egÿ nap eltÿgh es egÿ Eÿel aalÿon. Az vthan Twznel de lassu twznel, nem langallo twznel hanem chÿak Sze-nenel, Hath oranalis towab feozzed, vgÿ hogÿ harmad reze awagÿ têb is el apaggÿon benne, Suÿna zeorenth feoznÿ kel ezth az Nÿawalÿanak Naglaga awagÿ kichÿnlegehêz kepêlth, merth ha nagÿ az Nÿawalÿa têb fat kel hozza adnÿ az Tÿz font vÿzhêz, es igh nagÿob hazonnal lezên. Mÿndenkor penÿgh az fêzefkor az feollê Enÿwes taÿtekat el kel hannÿ rola, de ÿo helre. Merth ez taÿtekawal igên ÿo az varakat es kelewenÿêketh kennÿ, melÿ az Franczu mÿa az Tefth leznek. Igh ozton megh fêzwen, zwrđ megh, chÿnald tÿzta Mazos edenben, es ezzel elÿên orwoflagul az Franczus embêr. Ettwl ÿmmar az megh zwrđftwl az melÿ feoth fa marad, ifmeth teolch arra huß annÿ tÿzta vÿzeth, es

výonnan forralyád es feozzed ilmet az twznel, annýra hogý Negýed reze az vyznek el apaggýon. Ez vyzeth igýa mynd Ebeden vachýoran az Franczus az Bor helyeben.

Oruolsagok | Scamoneat, Nadmezeth, añ 3 ij, Folia Senýt, M. j. ýo borth tt j. feozd eo3we e3th hogý fele el apaggion, 3wrđ megh, Ez ýo purgatio az Franczulnak.

[L. 316b] Salýath, Rutath, añ M. j. Alumen roche, 3 ij. ezéketh fêzd eo3we az meny folýo vyz ehêz elegh, az Torkat e3zel moffa az fakadozafert.

Vthý lwet, Kêkenth, Salýat, vérês rofath, añ M. j. poma-granath heat, Balaultiomot, Mirtillufth, añ 3 ij. Gallefth, ij. Temfoth, 3 ij. ezéketh elegých eo3we Negý font folýo vyzben, annak vtanna hogý eo3we fêzêd, 3wrđ le, es tegý ehêz, Diamoront, rofa mezeth, añ 3 ij, elegých iol eo3we es e3zel moffa az torkath.

Megh egetêth Mercuriomot, Gêrêgh feýert, Alumen roche, añ 3 vj. Szêkfweth, 3 ij. Borlot, Saffrant, añ 3 ij. têrd porra ezéketh, es veld Eoth font Egeteoth borban, lassu Szennel haromzor forrazd e3th fêl, Ees e3zel kel kenný.

Dýzno hayath, 3 viii, Kenêfêth, 3 iij, Thêmyen fayath 3 vj, fenýw olayth, 3 viij, Egetêth bort, 3 vij, ezéketh eo3we elegýtwen mofarban têrd ýol ê3we, e3zel kennýed.

Populeont, rofa olayt, egý mertekkel az menyt akar3 Týkmon zekýth Negýet, elegých eo3we ezéketh, e3zel kenefd az fayó helt mýkor fêl puffadnak.

Kakuk fweth. Szekfwet, Kaproth, Sarkerepeth, elegich ê3we, es feoz megh folýo vyzben, e3zel moffad az Fayó helyet, megh lassýttia.

Tamariscufth fêz megh vyzben, azth igýa vntalan az Francýus embêr.

Puzpangh fat fêz megh vyzben azth adgyak ýnnýa.

Machka têwýfnek az vyonnan Neoth leweleýnek vêd vyzeth, es azth aggyád ýnnýa.

Feýer Dictamufth az gyêkeret chýak, teord porra, Ees egý araný nyomonýth ves az Guaiacum fanak megh fêt vyzeben myndênapon enhera, ad azth ýnnýa.

[L. 317a] Szýlwa fanak mohat fêzd megh erês Eczetben kékêwel eggýwth fêdel alath, azzal kennýed.

Bak Maczkat elewenên eol megh forro vyzzel vgý hogý az mýa halýon megh, melyezd megh es vond vgý merên Nýalra, le vereth le belýt ky ne velfed, le torkat megh ne meffed, ýo twznel fwld erêflen mynd addigh, mýglen az Machka telýeffeggel el roftolodýk es el lýkadoz, de egý rez medénczet

tegy ala, es az Siryat abban fogd megh, chynald az Syrt zelenczeben, hydegén azzal kennyed. Byzonvos es megh probalth orwolagh ez.

Effele betegsegben lewének valla kézyre, karjaira, faraira, es agyekyra, chyombyaira igén yo képpélyeket vethny es megh vagdalny, verth rolok venny.

Géz ferdét penygh chyak zaron, igén yo chynalny, mely gézzel az verytekeoth ky kel hozny, es egyeb lok vetkes Nedwefegéketh, es ezzel gyakorta kel elny, de azerth wdének kézbe vetefewel, nem vnof vntalan. Es az mely napon az gézleffel akarod eltetny, ez ytalth aggyad yo reggel elézér megh ynnya. Vizy Apiumoth, petrefelméth, kémenth, Eger téwyflet, az kyt Sêprw fanak is hynak, añ 3 j. Sêprw fanak magwath, Sparganak, lewesticomnak, añ 3 iij, vizy Mentath, lo mentath, Ifthen fajath, añ M. j s. fêzd megh ezéketh keth fonth forras vyzben annyra hogý harmad reze el apaggyon, zwrđ megh, es az vthan vel anny téréth Nadmezeth bele hogý megh edélycche, Es tykmon feyerrel tyztýcd megh. Ez lewhéz tegy ozton, Serapi acidi Simplicis, et oxymelitis compoliti añ, 3 ij. Ezéketh megh talalod patykaban, myndén reggel agy ebben ynna, 3 iij. Az yvonnán kezdetéth Franczw ezzel es igy, byzon dologh hogý megh gyogýul.

[L. 317b] Sarga Sarnak megh ynditafarol.

Kek lilium gyokeret tery megh, Mezes vyzben agy megh ynnya Heth Arany nyomonyth.

Feyer wrmeth teorý megh, Melegh borban ad megh azth ynnya.

Fekete hunyort tery porra, tegy ahoz egy igén kichyn Scamonyat, es egy Nehezek Soth, ad megh melegh borban ynnya.

Madra fweth zara3 megh es tird megh, tegy ahoz egy kewes Soth, ad megh Mezes eczetben ynnya.

Choda fa magoth teorý megh harmyczath, de elézér megh tyztýtcchad az heatul, ad megh ynnya borban.

Saarfw magoth hatoth vagy heteth teorý megh, es fwgewel elegych eo3we, chynaly el nyelé golobifokat beléle, es Nyeleld azth el.

Folia Senith aztas megh borban, abban ozton elegych Mannath es azt ad megh ynnya.

Callianak az Belyth aggyad megh énný.

Tormanak magwath teorÿ megh Týz penz nyomonÿth, vÿzben elegÿched es ad megh ÿnnÿa.

Reubarbaromoth agÿ Borban megh ÿnnÿa.

Agaricomoth egÿ vagÿ keth Nehezekeot agÿ megh ÿnnÿa Mezes Borban.

Nÿalnak megh ÿnditalarol.

Szÿlfnak az feolfê temerdêk heat têrd megh porra, ad megh borban awagÿ hÿdegh vÿzben ÿnnÿ Egÿ latoth.

Kek liliom gÿêkerenek kÿ fachÿart leweth agÿiad ÿnnÿa.

[L. 318a] Dÿzno kenÿer fwnek az gÿêkeret têrd megh, ees Mezes vÿzben azt agÿiad ÿnnÿa.

Hÿfflopoth es rutath fêz megh vÿzben es Mezben, azt lÿzwrð le es ad megh ÿnnÿa.

Hold fweth feoz megh eczetben, fozd megh azt, es ad megh ÿnnÿa.

Ammoniacumoth egÿ aranÿ nyomonÿt agÿ ÿnnÿa.

Fêldÿ Têknek fachÿard kÿ az leweth, Mezes vÿzben azth agÿiad megh ÿnnÿa, awagÿ Mezes borban.

Vad Saffranÿ magwanak az kÿ fachÿart leweth Mezes vÿzben vagÿ Tÿkhus leweben ad megh ÿnnÿa.

Agaricumoth agÿ Egÿ Nehezekeoth vagÿ ketteoth Mezes vÿzben megh ÿnnÿa, awagÿ Mezes borban.

Kapotnakot feoz megh awagÿ aztas megh lok ideigh kechke teÿben es Mezes vÿzben, azt agÿiad ÿnnÿa.

Folia Senith aztas lokaigh borban, elegÿch Mannat abban, es ad megh ÿnnÿa.

Kerek natha fwet feoz megh Mezes Borban vagÿ Mezes Eczetben, ad megh ÿnnÿa.

Fekete Sarnak ÿnditalarol.

Natragulÿanak kÿ fachÿart lewet egÿ Nehezeknek hatodrezeth, awagÿ lokkal ÿob harmadrezentÿ egÿ Nehezek nyomatnÿnak, ad megh Mezes borban ÿnnÿa.

Teÿnek Sawoÿat kechkeÿenek ad megh ÿnnÿa.

Fekete¹ gÿopart zaraz megh, têrd megh es Mezes borban tÿzênoth Nehezekeot agÿ megh ÿnnÿa.

¹ A „Fekete” szóhoz az utolsó szótag halványabb tintával utólag van oda írva.

Cyombort agy Mezes borban megh ynnya.

[I. 318b] Fekete Hunyort aztas megh lokaigh Borban, azth aggiad megh ynnya.

Folia Senith feoz megh borban es ad megh ynnya.

Földy kaakat fêz megh borban ad megh ynnya.

Hainak megh lagytafarol es el ynditafarol.

Chyéréfnyenek etele Enheyra.

Feoth Szylwanak Etele. Borban fêzwe.

Retéknek Etele.

Feyer Ceclanak etele. } awagy ki fachyart lewenek megh ytala.

Eostérnek Etele. }

Solkanak etele } de Feozwe.

Malwanak Etele }

Labdanak etele }

Megh healt lenchyenek fêt leweth elében megh ytala.

Sparganak Etele.

Gyeomber akar mymodon megh Ewe.

Földy téknek leweleýt fêwe megh eonný.

Callianak belýnek megh etele.

Mondola Olaynak ytala.

Mannanak ytala tehen hus leweben.

Malwanak gyenge leweleýth megh feozwe, es azth Salata modra

Olayal es Eczettel megh etele.

Feyer Ceclanak gyeokeret megh feozny, abbol chyapot chýnalny,

Sowal azth megh lozný es az alfelben fêl tolný.

Pimponyanak ky fachyarth lewenek ytala, Egy Nehezeknek vgy mynth harmad rezeth.

Tengery zelének Ebed elêt valo Etele.

[I. 319a] Hogy Borth ne yhaisek ember.

Az mely gombachkak terémnek az Szélé vellsén, zéd le es azald megh, az vthan téd megh, ad ezth megh egy pohar borban ynnya, az vthan borth nem yhatyk.

Az Szélé vellsé vyzeth mykor megh mecczyk, véd megh, télch azth egy pohar Borban, es mykor rezegh az Embér ad megh ynnya.

Galamb fynak meld megh egy Araný foryntal az Torkath,

véd harom chýep vereth vgy hogý az araný forýnton bochyállad az verth Borban annyban, az meny Borth akarz hogý igýek, merth foha tébbeth annal nem ýhatýk, chýak az menyben azth megh adod ýnnýa.

Gutta]**Lapoczka Cýontnak Fayálarí.**

Az Lapoczka Chýontban valo fayas, mýkor valaký az karýath fél Nem emelhetý, es ha fél emelhetý is, de nagý faydalommal.

Vegý feýer wrméth fézd megh Meezben, awagý térd ýol eo3we, es ebbél chýnalý flástromoth rea.

Pruritus]**Téftnek nagy Vyzketelerél.**

Chýnalý Lugothi Szélé vefszébéel, es vakard ýol megh az vyzketé téftéth, kend a33al.

Chýalanth féz megh borban, 3wrd megh, mēny el az géz fér-dében, ennek az lewewel moffad ýol az eléth mýgh megh ý3zac3 az Téftédeth ahol vyzketh.

Téftnek megh éztéwerýteferél.

[I. 319b] Wnének ganeyath elegych é3we ýo Borral, mýndé-néftt kend be az ege3 téftéth e33el, olý meleg h zobaban az melýet Fay bozzawal fwtéttenek be, oth wýén mýglen ýol megh ý33ad, az vthan ha alol zeký lewen zéld ganey meg[ýén] ký beléle, ýol elýk az dologh. Feoréggýek megh azon meleg h zobaban, vgyan oth fekwgýek le is, hýdegnek magath ne haggýa erný, mýndén hetén harom3or e3th chýelekekéggýe, réwýd wdén megh ézté-werédýk.

[I. 320a] Tablaya ez kénywnek Ellé refzenek.¹

Agy Velérél.

Férél.

Fének Faýafarol	Fol:	1
Hewlegtwl valo Fê faýafrol	Fol:	2
Gyermékchenek azonrol	Fol:	4
Hýdeglegbél valo Fê faýafrol	Fol:	4
Szarazlagbol valo Fê faýafrol	Fol:	5
Nedweflegbél valo Fê faýafrol	Fol:	6
Teleflegbél valo Fê faýafrol	Fol:	6
Saartul valo Fê faýafrol	Fol:	7
Nyaltul valo Fê faýafrol	Fol:	8
Gyomortul valo Fê faýafrol	Fol:	9
Refzégfegtwl valo Fê faýafrol	Fol:	9
Hogy az rezéggh megh ýozanulyon	Fol:	9
Hogy az Embér megh ne rezégwlyén	Fol:	10
Hogy az Embér hamar megh rezégwlyén	Fol:	10
Erés Fê faýafrol	Fol:	10
Felfelél valo Fê faýafrol	Fol:	11
Ha hewlegtwl vagyon az fel felél valo faýas	Fol:	11
Ha hýdegfegtwl vagyon az faýas	Fol:	12
Ha Saartul vagyon az faýas	Fol:	12
Hagyamazrol	Fol:	12
Alom hozo Orwoflagokrol	Fol:	15
Alom hozo orwoflagokrol egelfegéfnek	Fol:	16
Gyermékchýenek alom hozo	Fol:	16
Ha rettegh az gyermékche almaban	Fol:	16
[I. 320b] Ha ýgén alýth az gyermék mykor aluzýk	Fol:	17
Hogy lokath ne Siryon az gyermékche	Fol:	17
Fekete Saartul lèth eztelenfegrél	Fol:	17

¹ A tartalomjegyzék levelei nincsenek eredeti levélszámozással ellátva.

Dwhés es bufult bolondfagrol	Fol: 20
Emlékézetnek el tawozafarol	Fol: 21
Eýel nappal nagy aluo beteglegrél	Fol: 23
Vigyazo alomrol	Fol: 23
Meely alomnak beteglegerél	Fol: 23
Mozgalnak es erzekéniégnek el vetelenek beteglegerél	Fol: 24
Alom kewanafnak beteglegerél	Fol: 25
Szedélgefnék beteglegerél	Fol: 27
Korlagh terefrél	Fol: 28
Gyermékchenek azonrol	Fol: 32
Bozorkanrol	Fol: 33
Guta wtefrél	Fol: 33
Fel guta wtefrél	Fol: 35
Egy Tagnak guta wteferél	Fol: 36
Gyermékchenek azonrol	Fol: 37
Szaynak es orczanak felre ménéferél	Fol: 37
Meredékrél	Fol: 38
Gérchrél	Fol: 40
Rezketegéfflegrél	Fol: 41
Natharol	Fol: 42

S z é m r é l.

Sandallagrol	Fol: 44
Szémnek Gutaýarol	Fol: 44
Szémnek letetlegerél	Fol: 45
Szémnek kényben labbafarol	Fol: 46
[L. 321a] Szém Fennek megh teryedeferél	Fol: 48
Szém Fennek megh zorulafarol	Fol: 49
Szémnek homalyoffagarol	Fol: 49
Szémnek Halýagarol	Fol: 50
Szémnek Maculaýarol	Fol: 51
Szémnek kérmerél) az az Fekete halýogrol	Fol: 52
Szémén valo Fakadekokrol	Fol: 52
Szémnek Fayaýarol	Fol: 53
Szémnek Veréfflegerél	Fol: 55
Szémnek chýpallagarol	Fol: 55
Szémnek Vyzketeferél	Fol: 56
Szémnek Farkas Halýagarol	Fol: 56
Szém ha zep de keweléth lathny vele	Fol: 57
Szémnek Twzelwleferél	Fol: 57
Szémnek ky délledeferél	Fol: 57

Szémnek kechke halýagarol	Fol: 57
Gýermékche Szémnek Nyawaliaýrol	Fol: 58
Szémnek varallagarol	Fol: 59
Szémnek wtelerél	Fol: 60
Szémnek latafanak kettézerél	Fol: 60
Szémben valo Swlýrél	Fol: 60
Szémnek latafarol	Fol: 61
Szémre valo chýorgafrol az Fébél	Fol: 61
Szém hean valo Arparol	Fol: 61
Szém hea ha megh dagad	Fol: 61
Szém hea twzefwlelerél	Fol: 62
Szém hea vyzketegerél rwherél	Fol: 62
Szémnek hamys Széreyrél	Fol: 62
Széméldék Izérnek el koppadafarol	Fol: 62
[L. 321b] Széméldék Szérnek el hullafarol	Fol: 62
Széméldék Szér hogý ký ne kelyên	Fol: 63

F w l r é l.

Fwlben valo kelewenreol	Fol: 63
Hewlegbél valo Fwl faýafrol	Fol: 64
Hýdegfegtwl valo Fwl faýafrol	Fol: 65
Nedweflegéktwl es Szeltwl valo Fwl faýafrol	Fol: 65
Výztwl valo Fwl faýafrol	Fol: 66
Hallaínak megh vezelerél	Fol: 66
Sýketlegrél es Nehezen hallafrol	Fol: 66
Fwlnek chýéngelerél es zugafarol	Fol: 68
Fwlben valo Fergékrél	Fol: 69
Fwlnek rutfaga ký týztýtafarol	Fol: 70
Fwl meilet valo Kelewenrél	Fol: 70
Gýermékchenek Fwle nyawaliaýrol	Fol: 70

O r r o l.

Ornak Varallagarol	Fol: 71
Ornak twzes fakadozafarol	Fol: 72
Orban valo rothadot Hulrol	Fol: 72
Orban valo Fékelerél	Fol: 72
Orban terméth hulrol	Fol: 73
Ornak vere ýarafarol	Fol: 74
Ornak vereth el ýndýtafarol	Fol: 76
Gýermékchenek orrabelý nyawaliaýrol	Fol: 76
Gýermékchenek ha orra be reked	Fol: 76

Orban chÿorgo Natharol	Fol: 76
Pwłzëgefth ÿndÿtarol	Fol: 78
Gÿermëkche hogÿ ne pwłzëgÿën	Fol: 78

Szaÿrol.

[L. 322a] Szaÿnak bwdëllegerël	Fol: 78
Szaÿban valo Hew fakadozarol	Fol: 79
Gÿermëkcheknek Szaÿokrol valo orwollagh	Fol: 80
Szaÿnak nÿalafkodafarol	Fol: 81
Szaÿan az kÿ aluth verth hanÿ	Fol: 81
Szaÿban valo apro fakadokokrol	Fol: 81

Fogrol.

Fognak bantalyrol	Fol: 82
Fognak faÿafarol	Fol: 82
Gÿermëkchenek azonrol	Fol: 86
Gÿermëkchenek foga hogÿ hamar kelÿën	Fol: 86
Fognak feketefegerël	Fol: 86
Fognak ÿngofagarol	Fol: 87
Odwas fogak ÿngofagarol	Fol: 87

Fognak hufarol.

Fogh hufanak nÿawaliaÿrol	Fol: 87
Fogh hufanak rothadafarol	Fol: 88
Fogh hufanak megh keleserël	Fol: 89
Gÿermëkchenek Foga hufa nÿawalÿairol	Fol: 89

Nÿelwrël.

Nÿelwnek dagadafarol	Fol: 90
Gÿermëkchenek azonrol	Fol: 90
Nÿelw alat valo Bekarol	Fol: 90
Nÿelwnek gutayarol	Fol: 91
Szawa az kÿnek megh vefz	Fol: 91
Ha kÿ hertelen megh Nemul	Fol: 91
Ha kÿ nem zolhat	Fol: 91
Nÿelwnek Izaradafarol	Fol: 92
[L. 322b] Aalnak kapczayarol	Fol: 92
Pelÿplegrël es rebegefrël	Fol: 92

T o r o k r o l.

Torok elét valo hufok dagadafarol	Fol: 92
Nyelw chÿapnak megh nyulafarol	Fol: 93
Nyelw chÿapnak dagadafarol	Fol: 94
Torok Gyökrol	Fol: 94
Hogÿ zolhaflon az Torok gykos	Fol: 96
Torok dagadafrol	Fol: 97
Gyermékchenek azonrol	Fol: 98
Torokban ha valamÿ twneyek	Fol: 98
Toroknak repedézeferél	Fol: 99
Torokban lewé Natharol	Fol: 99
Fuladafrol	Fol: 99
Eyely hortÿogafrol	Fol: 100
Almaban valo zollafrol	Fol: 100
Nyaknak faÿafarol	Fol: 100

T w d é r é l.

Twdének megh rekedeferél	Fol: 101
Horutrol	Fol: 102
Gyermékchenek azonrol	Fol: 104
Nehezen lehelfrél es Fuladafrol	Fol: 105
Gyermékchenek azonrol	Fol: 107
Twdének Twzefwleferél	Fol: 107
Twdének Kelewenÿerél	Fol: 108
Afÿzu korlagrol	Fol: 109

D e r e k r o l.

Oldal hartÿan valo Kelewenrél	Fol: 112
Genÿetlegés pékefrél	Fol: 116
[I. 323a] Vernek pékeferél	Fol: 118
Melynek nyawaliaÿrol	Fol: 119
Oldalnak faÿafarol	Fol: 120
Gyermékchenek hata faÿafarol	Fol: 121

S z ÿ w r é l.

Szÿw Fogafrol	Fol: 122
Szÿw rezketefrél, dobogafrol, es nÿlallafrol	Fol: 124
Gyermékchenek azonrol	Fol: 126

Chÿéchrél.

Chÿéchnek dagadafarol	Fol: 127
Cÿéchnek Twzefwleferél	Fol: 127
Cÿéchnek kÿ fakaztarol	Fol: 128
Cÿéch bÿmbonak hafadozafarol	Fol: 128
Cÿéchben lewê Teÿnek megh kewezeferél	Fol: 128
Cÿéchben hogÿ megh ne alugÿek az Teÿ ¹	Fol: 129
Cÿéchben az Teÿnek megh kewelyteferél	Fol: 129
Cÿéchben az Teÿnek megh lokalytarol	Fol: 130

Gÿomorrol.

Gÿomornak bantafÿrol	Fol: 131
Gÿomornak Twzefwleferél	Fol: 132
Gÿomor mÿkor etelth vtal	Fol: 133
Gÿomornak megh hwleferél	Fol: 133
Ven embérnek valo azonol	Fol: 133
Gÿomor hogÿ emezthelfên	Fol: 134
Gÿomor ha gÿlyÿta mÿa nem emezthetne	Fol: 134
Gÿomornak zertelen nagÿ ehsegerél	Fol: 134
Gÿomornak zomÿuhozafarol	Fol: 135
Gÿomornak Nÿerfelegerél	Fol: 135
[L. 323b] Gÿomornak Bêfêgeferél	Fol: 136
Gÿomornak Cÿoklafarol	Fol: 137
Gÿermékchenek azonrol	Fol: 138
Gÿomornak ÿmêlgeferél es okadafarol	Fol: 138
Betegh embérnek azonrol	Fol: 140
Tengérên ÿaroknak azonrol	Fol: 141
Gÿermékchenek azonrol	Fol: 141
Gÿomornak Verth okadafarol	Fol: 141
Okadalth mÿnth kel ÿndÿtanÿ	Fol: 142
Gÿomornak ragafarol	Fol: 142
Gÿomorban ha Swÿÿ vagÿon	Fol: 142
Gÿomornak megh fuualkodafarol	Fol: 142
Gÿomorban vernek megh aluafarol	Fol: 143
Gÿomornak chÿorgafarol	Fol: 143
Gÿomornak Saar bantafarol	Fol: 143
Gÿomornak Faÿafarol	Fol: 144
Gÿomornak Szaya faÿafarol	Fol: 146
Chÿémèrrél	Fol: 146

¹ XVII. századi írással melleje jegyezve: Ez ninchen itt.

Tekerê Chÿémêrrêl	Fol: 147
Hÿedegh chÿémêrrêl	Fol: 147

Maÿrol.

Maÿnak megh rekedelerêl	Fol: 149
Maÿnak kemenÿ dagadafarol	Fol: 151
Maÿnak Twzefwleferêl	Fol: 152
Ha genÿetlegêth okadÿk	Fol: 155
Maÿnak hÿedegwleferêl	Fol: 155
Maÿnak kemenÿêdefererêl	Fol: 156
Maÿnak faÿafarol	Fol: 156

[I. 324a]

Az Eperêl.

Epenek Nÿawalÿairol	Fol: 157
---------------------	----------

Lepreêl.

Lepnek Faÿafarol	Fol: 159
Lepnek megh rekedelerêl	Fol: 159
Lepnek kemenÿwleferêl	Fol: 159
Lepnek Twzefwleferêl	Fol: 161

Fekete Saarrol.

Fekete Sarbol lewê nÿawalÿyakrol	Fol: 162
Az Bel kêzêth valo hartÿarol es gÿomor alath valo hufrol	Fol: 162
Saarnak az bêr ala valo kÿ omlafarol	Fol: 164
Az oldal cÿontok alat valo hufos hartÿakrol	Fol: 167
Teftnek el zaradafarol	Fol: 168
Teftnek gonoÿ allapattÿarol	Fol: 168
Vÿÿ Beteglegrêl	Fol: 169

Belêkrêl.

Belêknek Nÿawalÿaÿrol	Fol: 173
Hafnak nem mehetelerêl	Fol: 174
Gÿermêkchenek azonrol	Fol: 178
Hafnak ragafarol	Fol: 179
Gÿermêkchenek azonrol	Fol: 180
Crÿftel ha ben rekedne	Fol: 180
Hafnak Faÿafarol	Fol: 180
Gÿermêkchenek azonrol	Fol: 181
Hafnak Mênefÿrêl	Fol: 181

Nyerleleggel valo Halménefrél	Fol: 182
Hafnak hých ménelerél	Fol: 183
[L. 324b] Gyermékchenek azonrol	Fol: 186
Hafnak Verrel valo ménelerél	Fol: 186
Gyermékchenek azonrol	Fol: 190
Hafnak Nyalas ménelerél	Fol: 190
Gyermékchenek azonrol	Fol: 191
Beléknek megh Sebélwleferél	Fol: 191
Belékben lewé gylýztakrol	Fol: 191

Al Felrél.

Alfelnek megh Twzelwleferél	Fol: 196
Alfelben lewé genyetlegrél	Fol: 196
Alfel lýkanak megh dagadafarol	Fol: 196
Alfel lýkanak megh hoyagozafarol	Fol: 197
Alfelnek megh térédelerél	Fol: 197
Alfel lýkanak megh hafadozafarol	Fol: 197
Alfelnek varafodafarol	Fol: 197
Alfel lýkaban terméth chýomokrol	Fol: 198
Alfelben lewé Swlýrél	Fol: 199
Gyermékchenek azonrol	Fol: 200
Swlý ha az Fében vagyon	Fol: 200
Alfelbél valo Elewen ver folýafrol	Fol: 200
Remelnek ¹ ký fordulafarol	Fol: 203

Vefekrél.

Vefeknek Nyawalýaýrol	Fol: 204
Vefeknek Faýafarol	Fol: 207
Vefeknek megh rekedelerél	Fol: 208
Vefekben valo Féwenrél es Kérél	Fol: 209
Gyermékchenek azonrol	Fol: 212
Kének megh akadafarol	Fol: 213
Vefekben hogý Féwený ne terémýén	Fol: 214
[L. 325a] Belkérwl valo hartýaknak megh zakadafarol	Fol: 214
Gyermékchenek azonrol	Fol: 215
Az Kéldéknek Nyawalýaýrol	Fol: 216
Gyermékchenek hafa dagadafarol	Fol: 216
Vekoný Faýafarol	Fol: 216
Serwefrél	Fol: 216

¹ Későbbi kéz által „Remelnek“-re javítva.

Hoŷagrol.

Hoŷagban lewé Kérél	Fol: 217
Gyerméknek azonrol	Fol: 219
Hoŷagnak Twzefwleferél	Fol: 220
Hoŷagnak megh Sebéfwleferél	Fol: 221

Vŷzeletrél.

Vŷzeletnek emeztetlen ky ménéferél	Fol: 222
Vŷzeletnek megh nem tarthatafarol	Fol: 223
Vŷzeletnek nem mehetelerél	Fol: 224
Vŷzeletnek chŷépégwe valo ménéferél	Fol: 226
Vŷzeletnek nehezen ménéferél	Fol: 226
Gyermékchenek azonrol	Fol: 227
Vernek vŷzelleferél	Fol: 227
Genyétlegés vŷzellefrél	Fol: 228
Fekete es zawaros vŷzellefrél	Fol: 228
Taknyos vŷzellefrél	Fol: 228
Vŷzeletnek Forrolagarol	Fol: 229

Szémerém Teŷtrél.

Ferfŷ zémerém Teŷtenek Azzonyallathoz valo nagy kewanfaggal es Faydalommal valo fél allafarol	Fol: 229
Azon Ferfŷ Teŷtnek zwntelen fén allafarol de ky myndén kewanlagh nekwl valo	Fol: 230
[L. 325b] Nemzé magnak akarath ellen el ménéferél	Fol: 230
Nemzefre valo elegtelenlegrél	Fol: 232
Szémerém Teŷtnek megh kéttetelerél	Fol: 233
Szémerém Teŷtnek vŷzketelerél	Fol: 235
Szémerém Teŷtnek zémélchŷéyerél	Fol: 235
Szémerém Teŷtnek megh vezelerél	Fol: 235

Tékrel.

Téknek megh twzefwleferél	Fol: 237
Gyermékchenek azonrol	Fol: 238
Golyöboloknak [!] vŷzeketelerél	Fol: 239
Tékéffegrél	Fol: 239
Golyöbifoknak fél fuualkodafarol	Fol: 240
Gyermékchenek Tékéffegerél	Fol: 242

M a d r a r o l.

Madranak Twzelwleferél	Fol: 242
Madranak Sebêfwleferél	Fol: 243
Madranak Feneýerél	Fol: 245
Madranak kemeny dagadafarol	Fol: 246
Madranak Fualkodafarol	Fol: 246
Madraban valo Szelrél	Fol: 247
Madranak wzégerél	Fol: 247
Madranak Vyz beteglegerél	Fol: 249
Madranak Fayafarol	Fol: 249
Madranak Szorulafarol	Fol: 250
Madraban valo ver Folyafrol	Fol: 251
Madranak hydeglegerél	Fol: 251
Madranak hewlegerél	Fol: 251
Hawy Ver folyafnak megh rekedeferél	Fol: 252
Hawy Ver folyafnak félétteb ménéferél	Fol: 255
[L. 326a] Feyer genyetlegés Folyafrol	Fol: 257
Nemzê magnak akarath ellen valo el ménéferél	Fol: 258
Madranak megh fuladafarol	Fol: 258
Madranak le zallafarol es le efeferélis	Fol: 261
Madranak megh dagadafarol	Fol: 265
Madranak eo3we vonodafarol	Fol: 266
Meddwlegrél	Fol: 266
Azzonyallat hogý ne fogadhaffon	Fol: 268
Azzonyallat hogý magzatoth fogadhaffon	Fol: 269
Azzonyallat hogý Fyat vagý leant fogagion	Fol: 272
Fogontatafnak byzonios yeleyrél	Fol: 272
Ferfýw e vagý leaný fogontatoth	Fol: 273
Gyermék veztefrél	Fol: 274
Azzonyallat hogý gyermekét ne vezeffén	Fol: 275
Nehezkés azzonyallatnak ha labaý dagadnak	Fol: 277
Nehezkés azzonyallatnak Hafa, ha valamý benne lewê Szel mya ky terwne	Fol: 277
Nehezkés azzonyallatnak Etelre valo kewanfaga ha megh vezne	Fol: 277
Nehezkélnék Etel kewanfagarol ¹	Fol: 277
Szwlefrél	Fol: 277
Nehezen zwlefrél	Fol: 278
Kémmýen zwlefrél	Fol: 278
Holt gyermeknek ky hozafarol Annýa mehebél	Fol: 280

¹ E címet és levéljelzést az első kéz pótlólag jegyezte a lap szélére.

Gyermék tartanak awagy Malának kj hozafarol	Fol: 281
Madranak 3wles vthan valo t3ztulafarol	Fol: 282
S3wles vthan valo fa3ydalmakrol	Fol: 282
Hafnak megh S3m3rg3z3fer3l 3wles vthan	Fol: 283
Hafnak megh Seb3fwlefer3l az 3wleiben	Fol: 283
A33on3allatnak az 3wles vthan megh hervadafarl	Fol: 283
Hafnak dagadafarol az 3wleiben	Fol: 283
[I. 326b] Fe3e fa3afarol a33on3allatnak az 3wleiben	Fol: 283
S3eknek megh allafarol az 3wleiben	Fol: 283
Haw3 ver fol3as ha megh allana az 3wles vtan	Fol: 283
Ha az 3wlelkor megh rekedne az Ver fol3as	Fol: 283
Ha 3wles vthan az ver fol3as f3l3t3eb m3enne	Fol: 284
A33on3allatnak 33emer3m teftenek romlafa, hog3 az 3wles vthan 33we 3orul3on	Fol: 284
A33on3allath 33emer3m T3l3e v33ket3fer3l	Fol: 285
Ferf3 Nem33 magwanak megh 3apor3t3afarol	Fol: 285
Ferf3 Nem33 magwanak megh apa3t3afarol	Fol: 286

I z e k r 3 l .

K33wen3r3l	Fol: 290
Terdben valo k33wenr3l	Fol: 294
Ch3p3ben valo k33wenr3l	Fol: 296
Terdben valo k33wenr3l	Fol: 298
I3ekben valo ch3omokrol	Fol: 298
I3ek ha nem mozoghatnanak	Fol: 299
Gyerm3kchenek ch3p33er3l	Fol: 299

K e z r 3 l e s L a b r o l .

Ke3nek megh ch3gg3defer3l	Fol: 300
Ke3nek rezket3fer3l	Fol: 301
Gyerm3knek ha valam3 Tag3a el a33na	Fol: 301
Ke3nek vag3 labnak megh aluafarol	Fol: 301
Ke3nek vag3 labnak megh Sugorodafarol	Fol: 301
Ke3nek vag3 Labnak megh dagadafarol	Fol: 302
Ch3ombnak dagadafarol	Fol: 302
C33omb k333nek Tw3elwlefer3l	Fol: 302
Terdnek dagadafarol	Fol: 303
Terd alat valo ha3lafnak dagadafarol	Fol: 303
[I. 327a] Labnak dagadafarol	Fol: 303
Labnak dagadafarol vton 3aras m33a	Fol: 303
Labat ha h3degh megh vez3n	Fol: 303

Turos Szarrol	Fol: 304
Labnak twzefwleferél Saru téres mÿa	Fol: 305
Labnak hafadozafarol	Fol: 305
Vak Kêrêmrél	Fol: 305
Ha ÿnogh az kêrêm	Fol: 306
Ha megh têrêth az kêrêm	Fol: 306
Kêrêm Merêgrél	Fol: 306

Inakrol.

Inaknak faÿafarol	Fol: 306
Inaknak megh nÿulafarol	Fol: 307
Inaknak êzwe vonodafarol	Fol: 307
Inaknak Temerdêkwleferél	Fol: 307

Teltrél.

Betegês Teltnek megh hwleferél	Fol: 307
Betegnek megh dagadafarol	Fol: 308
Hoffzu Beteglegrél	Fol: 308
Betegrél ky Nÿallal rakwa	Fol: 308
Gÿermêkchenek betegêlkêdeferél	Fol: 308
Magas helrél ala efeferél	Fol: 308
Hulnak megh têrêdeferél	Fol: 308
Teltét mÿkor ver el folÿ	Fol: 308
Teltên valo wteferél	Fol: 309
Tagnak el zaradafarol	Fol: 309
Mÿndên Teltnek el zaradafarol	Fol: 309
Beel Pokloffagrol	Fol: 309
Franczurol	Fol: 313
[L. 327b] Sarga Saarnak megh ÿndÿtafarol	Fol: 317
Nÿalnak megh ÿndÿtafarol	Fol: 317
Fekete Saarnak megh ÿnditaforol	Fol: 318
Hafnak megh lagÿtafarol es el ÿnditaforol	Fol: 318
Hogÿ Borth ne ÿhaffek Embêr	Fol: 319
Lapoczka chÿontnak faÿafarol	Fol: 319
Teltnek Nagÿ vÿzketelerél	Fol: 319
Teltnek megh êztêwerytelerél ¹	Fol: 319

¹ A tartalomjegyzék után XVIII. századi írással az alábbi bejegyzés áll: Mérges állatnak marásáról Fol: 41.

Teftnek ekéfitefeze ualo
o2uoffagok.

Mafojyk refze.*

* Az eredeti kéziratban ez az előtét levél számozatlan; versoja üres

[II. 1a] Embézy téftnek ekéfitelése ualo
ozuoffagok.

Fének kopásagorol.

Alopecia, Ophi...
lis, Caluities

Az kopallagh Semmý nem egýeb hanem az mýkor az Haý vagý az zakal el koppad. Lezén penýgh ez, az Nedwelle- Okaý géknek vetketwl es fogýatkozasatul. Merth mýkeppen Nemely plantak, az Neduellegéknek fogýatkozasala mýa megh zaradwan, el rothadnak. Nemelyek penýgh idegèn Nedwellegékkel kýk az é természetékkal ellenkéznek, el veznek. Zýnthe vgý az haýak is es az zakal, vagý az Neduellegéknek fogýatkozaserth az melyel eok taplaltatnanak, vagý peniglen azon Nedwellegéknek megh vezeleyerth, az haýak is megh romolnak; Az Nedwellegéknek penýgh fogýatkozasatul kopallagh lezén, Az Nedwellegéknek penýgh megh vezeletwl, haý es zakal el hullas kéwetkézýk.

Ha azerth az kopaz feýet gyogytaný akarod, vagý Tanulagh akar mýnemw heit ahonnetth az Zér el kopoth, Elézér mýndenkoron megh borotwalfad az helth, yeleosben a mýkor az vekoný lagý zérék ýndulnak, es vgý téd reaýa ozthon az orwoffagoth.

Ennek penýgh ýmmar hogý gyogytalahoz kezdes, Ieleok ezt chýelekéggýed. Az kopoth helyet elés vazon ruhawal téréld eréffen megh, hogý megh tudhassad ha hamar gyogyulo e awagý Nehezen. Merth ha az térles vthan [II. 1b] megh véréffellýk gyorfon az hely, kénnýen gyogyulo, es ezth gýeongeb zerzammal kel giogytaný. De ha igèn kesére véréffédýk megh az hely, Nehez gyogyulo, es ezth erélb orwoffagokkal kel gyogytaný.

Ha penigh az térles vthan feýerlýk az kopaz feo, Nýalnak lokafagatul vagýon az kopallagh, es effelenek purgaciot agý az mely az Nýalat elézeor ký týztýccchia. Ha Sarga zýnw lezén purgald az Sarth. Ha fekete zýnw lezén, vagýon az, az fekete Sartul, es arrol purgald. Ha vérés zýnth mutath, eleozeor ezth Eer vagalon kezgýed giogytaný.

Hogý megh ne | De mýnek elétte ezédben vezéd azth hogý
 kopafzulý | megh akarnal kopazulný, es kewannad hogý az Ne
 leonne. Az feýedet téréld megh eréssen hogý megh véréfféggýek,
Oruolsagok | Az vthan Reczenek es Týknak háýawal kend megh
 Eýelre, Ílmet h az vthan malodczor mýngýaralth ezzel kennýed.
 Fenýw výazth, Nitromot, Maftixoth, es Laudanumoth Mýrtus
 olaýal az meny ahoz elegh elegýcd eozwe.

Ladanumoth vegý M. j. venus azzoný háýath, M. v. ezéket
 borral térd eozwe, es ezzel kenýet [!] az feýeth az ký kopazulný
 akarna.

Lenth mýnd magoítul eges megh, elegých eozwe Fa olaýal,
 ezzel kennýed az háýad.

Feýer fwznek gyékereth térd megh eréssen, elegých eozwe
 fa olaýal, ezzel kennýed, ez megh eréffitý az háýath hogý el
 nem hul.

Dýonak heat egezd megh, igén Sawanyu Borral es Mýrtus
 olaýal elegých eozwe, ezzel kennýed.

Fay Bozzath eges megh, fa olaýal es výazzal elegých eozwe,
 ezzel kennýed ha azt akarod hogý megh ne kopazulý.

[II. 2a] Meheketh eges megh, Fa olaýal es vérés Borral
 elegých eozwe, ezzel kennýed.

Ýýlfanak az gyékeret es leweleth egeld megh, elegých ézwe
 fa olaýal. Ezzel kennýed.

Eokérnek Maýath egeld megh, elegých eozwe týkmoný
 olaýal, ezzel kennýed.

Fenýw magoth, Feýer wrmêth, venus azzoný háýat, Lada-
 numot, Borral es Mýrtus olaýal elegých eozwe, azzal kennýed, de
 elézeor eozwe feozzed ez zerzamokath, heted napýgh had eggýwth,
 az vthan ílmet h fészd vgý hogý az bora telýefféggel el apaggion,
 zwrđ megh ýo modon, es az háýaknak az Téweýth kend ezzel.

Egêth nadnak az feolfec heath, Mýrtulnak magwath, Mo-
 gyoronak heat, añ 3 s. Feýer wrmêth 3 ij. gallest 3 ij. teord porra
 az kýk arra valok es Mýrtus olaýal elegýcd eozwe, az háýnak
 téweýth ezzel kennýed.

Cýpros fa dioýat N° x, Feýer wrmêth, ladanumot, añ 3 j. s.
 térd megh ezéket es keold rýtká ruhában, es veld Mýrtus olaý-
 ban forrald fecl eggýwt chýak kewelle, ezzel kennýed az háýnak
 Téweýth, megh tartýa az háýat, Sémérth lem hágy az feoben
 ýndulný.

Nem lehet loha ýob az Týkmoný olaýnal, Merth az ký el
 hullot is az háýban, maafth Newel erêtthe.

Tanufagh | Amýkor penýgh az háýad hullaný kezd, chýnalý

az galambok ganeýabol Lugoth es azzal mollad az feýedeth, az vthan orwofolyad ozthon az haýadat.

Hay awagy Szér neueleírel.

Galenus ezzel giogytoth volth megh egy Ifyat az kj az lok Nyaltul kopazodoth volth megh: Aloes Epatici Diagridion, añ ð ij, Alexandriaý Téknek az belith (kýt [III. 2b] Deakul Colocintifnek hýnak), ð j. Bdeliomoth 3 s. ezéket feyer wrémnek ký fachýart lewewel elegých eo3we, chýnalý pilulakath, Ebbél agý myndén holnapban kecczér vagý haromzor effely vthan egy Nehezekeoth, awagy chýak fel Nehezekeoth ha gýeonge az Embér.

Lagy fenýw zurkot. Euforbiomot, Hegýen termé rutath, Baber magoth, añ 3 j. s. kenkéweth, ð, j. feyer hunyorth ð j. teord megh az kýk arra valok, Laurus olaýal awagy fa olaýal elegýcd eo3we, azzal kennýed. De elézeor foghagýmawal eréssen megh teorélyed, hogý az helye megh véréfféggýek.

Euforbiomoth, Tengér taýtekat, galamb ganeýath, añ 3 j, Feyerhunýort, Hegý ruthanak magwat, ge3thýnenek bellé heat, mogýoronak bellé heat, Spicanardot, Cassianak faýath, myndenyknek ezékbeol egy Nehezeknek hatod hatod rezeth, keserw mondolath kýth megh eges mynd az bellé heawal, ð j. forroth mustal kýnek chiak harmad reze marad megh az forraltul, es laurus olaýal awagy rofa olaýal elegýcd mynd eo3we, Elézer téréld yol megh az kopaz helt foghagýmawal eltwe, es kend be ezzel. Reggel ozton mold olý výzzel le az kýben Baboth es feyer Eoftérth feoztel megh. Ezt mynd addígh chýelekeoggýed hogý haýad Neoyén. Merth Ez probalth orwoflagh.

Laurus olaýth, Euforbiomoth elegých eo3we viazzal, ezzel kennýed az feýeth.

Kechkenek keormeyth egeld megh teord megh, elegých é3we eczettel, ezzel kennýed az kopazth.

Feyer liliomnak az gyékereth, dý3no haýal Ees fa olaýal térd eo3we es azzal kennýed.

[III. 3a] Ha az kopallagh Saar zabalu Nedwellegtwl vagyon, melyet megh eolmer3 az kopallagnak Sarga 3ýnerél, eleozér igén eleos vazonnal téréld yol megh es téréth tengér taýtekawal, ezzel kennýed az vthan be. Tengér taýtekath, Nitrumnak taýtekat, Egetét keserw mondolath, de kýt chak az bellé heawal eggýwth egettél megh, chýnald eo3we Eczettel es Recze haýal.

Téwiffén termé chýgaknak chýak az hulát, Mēheket, Darafokath, Nadalyokat, es egét Soth, ezéket veod egýenlē mer-
tekkel, tēd mazos fazekban es had oth az mýgh azoknak valamý
Nedwellegéok zarmazýk le, zéd feol azth es teod wegben.
Eleozér térwld megh az kopaz feýeth eleos ruhawal es teoréth
tengéry taytekkal, az vthan móld az wegben valowal.

Kérés fergeth feoz megh fa olayban hogý vgýan el
roffaggýanak benne, Ezzel kennýed.

Výola olayth 3 ij. s. vÿazth 3 ij, Ladanomoth 3 iij,
Euforbiomoth, gumith, vad rutath, kéréffergeth, añ 3 j. megh
egetéth Citrom magoth, Daralt awagy Mehet kýt megh egettel,
añ 3 ij. Stirax liquidat, Mýrrhat, añ 3 ij. s. chýnalý kenéth
ezékbeol. Eleozér téreold megh eréllen az kopaz feýeth estwe,
es kend be ezzel. Ísmeth reggel móld le olý vÿzzel, amelyben
korphat Baboth es feyer eosteorth feoztel megh.

Ífthen faýath eges megh es vegý abbol 3 iij. es 3 j. kéreof-
ferégnek hulath chýak egethwe 3 ij. Egeteoth mogýoroth 3 ij.
Ladanomoth 3 j. es 3 j. térd porra ezéket es zýtald megh.
elegých eo3we regý fa olayal, téréld megh iol eréllen estwe az
mýnth megh ýrtuk. kend be ezzel. Reggel ímet móld le az
mýnth megh ýrtuk. Ezth chýelekéggýed mýndén Nap.

[II. 3b] Nýul feýeth egéld megh es Medwe haýal teord
eo3we, ezzel kennýed az feýeth.

Ífthen faýath egéld megh teord porra, az vthan vgian affele
Ífthen faýat feozd megh vÿzben, elegých abban az vÿzben az
porth es chýnalý lugot vgýmýnth beleole. Ezzel mollad gýakorta
melegén. Probatl orwollagh.

Euforbiomoth, repczenek magwath, añ 3 ij. kenkēwet, 3 j.
feyer hunýort, 3 j. vÿazth 3 ij. Laurus olayth az mený ehēz
elegch, ha ezzel kenéd az feýedet, regý kopazfagoth is megh
giogýth.

Muftar magoth teorý megh es elegýcd eo3we eczettel, kozth
es Sēmeort is ký giogýth az feobeol.

Laurus olayth keth latoth, Mýrrat [!], feyer hunýorth, Ezwl
taytekot añ 3 j. s. vÿazth 3 ij. ezéketh chýnald eo3we, igén ký
týztýttia az kozokath.

Mogýoroth téry eo3we Medwe haýal, azzal kennýed, haýath
Newel az kopaz fén.

Szwl dýznonak az Bwreth egéld megh, Lagý fenýw vÿazzal
týmporald eo3we, ezzel kennýed.

Chýerfa lewelet feozd megh vÿzben es az bellé heat, ezzel
mollad az kopazth.

Býfalmath feoz megh borban, chýnald eoꝝwe azt oluaztot vȳazzal, azzal kennýed.

Žýlfanak az gýeokerebeol vegý egý marokkal, fêzd megh vȳzben, ebben moffad az kopaz feýeth, az vthan kend be fa olaýal.

Konkolt eges megh teord porra, elegých êzwe vȳzzel, ezzel kend be. lollethet mýkor az zêmeoldéknek zêre hul, ez annak tébbet haznal.

[III. 4a] Egereth eges megh térd porra, elegýcd eoꝝwe Medwe haýal, azzal kennýed, de eleozêr az kopaz feýeth tȳzta feýer zýnw veres hagýmawal erêffen megh teorêlyed.

Araný gýeoker fweth, haý Neweleo fwnek is hýak, térd megh eczetben awagý Borban, Beretwaltafd megh az el koppadot haýnak helyeth, eleozêr ozthon fwge lewellel igên erêffen têrwld megh, kend be az vthan.

Týkmonýakat feoz megh valamenýre vȳzben, vêd ký az zekeýth, ferpênýeoben mýnd addigh pêrkeolýed hogý valamý lewe ýndulýon, az vthan veod ký es fachýard ký az leweth. Eokeornek zarwath es kecýkenek ganeýat egêfd megh teord megh, elegýcd az týkmoný leweben, ezzel kennýed es zêr kel az kopoth helyên.

Petrefelmeoth teorý eoꝝwe dýzno verrel es feýer Borban forrald megh, zwrđ megh ruha által hýdegh vȳzre feolwl, es az melý feolý lezên annak feolwl, fêth Týkmoný zekýwel chýnald eoꝝwe Maltixal Ees fodor menthawal, ezzel kennýed, ýgên hamar Szêrt Newel.

Eges mýa lêth kopassagrol.

Ha mýkor Twz egethý megh az feýeth, es akarod hogý az egêth helyên haý Newekeoggýek. Fýgenek lewelet térd megh es flaftrum moggýara chýnald az fêre ahol az eges volth, haý Newekeodýk.¹

Sok Tatorýanth raký Maꝝos fazekban es chýnald bele, gýwch megh, azt hogý megh Eg, fa olaýal teord eoꝝwe, ezzel kennýed, de az homlokoth igên megh eorizzed twlê.

Konkolth lalfu twznel eges ýol megh, vȳzzel elegých eoꝝwe, ezzel kennýed az feýeth.

De mýndênýknel ýob az fýge lewelbêl chýnalt flaftrum.

¹ A lap szélére pótlólag az első kéz az alábbi orvosságot jegyezte:

Chýêngê fweth M. viij, Maýoranath M. j, Fa olaýal térd eoꝝwe hogý olyan lwrw legýên mýnth az Mez, azzal kennýed az Eges helyet.

[II. 4b] [Defluuium] Hay el hullafrol betegsegh mÿa.

Oka | Ez Nyawalÿa, az Bérnek rÿtkafagatul es az mÿ az hayat Newelne annak allattÿanak zwk voltatul vagÿon. merth az Bérnek lÿkaÿnak rÿtká volta oka hogÿ az zérék eréllen nem alnak. Az Nedwelleznek penÿgh a kÿnek ÿo voltabol az zéreok leznek zwkzege mÿa, az hayak legh elézér megh vekonÿodnak, az vthan el is hullanak. Ez rÿtkan efÿk egÿebkeppen hanem Beteglegh mÿa zokot el hullanÿ.

Oruoſagok | Eretlen zéld dÿoth tÿrÿ megh eréllen, veld azt forro fa olayban, ves valamenÿ Temlot is bele, es vÿ mazos korloban teod bele, az veréfenÿén tarch Negÿwen napÿgh, ezzel kennÿed gÿakortha.

Petrefelmeth Dÿzno verrel forralÿ eggÿwth megh feÿer Borban, az vthan ruha által zwrd hÿdeg vÿzre feolwl, az mÿnemw feolÿ az hÿdeg vÿzén feolwl annak lezén, veod el rola, feoth tÿkmonnak az zekÿwel, Maſtixal es kémennÿel elegÿcd eoſzwe, azzal kennÿed.

Tekenés Bekanak az verewel kennÿed, es ÿgén hamar kÿ Newelÿ az hayath.

Arpa kenÿereth es Soth egés megh, elegÿch eoſzwe Medwe hayal, valahol ezzel megh kenéd de oth zér kel.

Rokanak az feÿeth mÿnd beoréſtwl egezd megh, es az zéld gÿknak feÿet el vagwan chak az derekath fa olayban egÿ Nap eſtigh mÿnd forralÿad, azzal az olayal kend megh eleozér az feÿet, az vthan az roka feÿebeol egetéth port hÿncz rea feolwl, ez zeorth Newel valahol akarod.

Tekenés Bekath egés megh Teglan, térd porra aſzth, ehéz tegÿ Temlot 3 iij, zarwa zarwa veleÿeth 3 iij. fézd megh borban ezéketh, kend ezzel.¹

[II. 11a] Boſza fanak az bellé zeold heat, Iglicze teowÿfnek az vÿragath, Saffrant, Tÿkmonÿ feÿereth, feozd meg vÿzben, es az mÿ feolwl lab az vÿzén zéd kÿ, azzal kennÿed az hayat, aranÿ zÿnw lezén.

Mez olayth, Tÿkmonÿ olayth, vegÿ mÿndénÿkbél egÿ aranth, ezzel kennÿed az hayat, Sarga zÿnw lezén.

Pirÿto fweth, Bechÿ fweth, venus azzonÿ hayath, feÿer wrméth, keſerw Baboth, egÿ Mazos fazekban teod vÿzben ezéket, tarch abban kÿlenczed napigh, de kecczér mÿndénnapon eréllen

¹ Itt hat levél (5—10.) hiányzik.

megh keweryed, ezzel mollad az haÿat, es had rea zaradny. annak vthanna moïd meleg vÿzzel es zappannal. Aranÿ zÿnw lezên az Haÿ.

Keferw babnak az gÿekereth veld vÿzben, moïd abban Negÿed napigh az haÿadat, aranÿ zÿnw lezên.

Szalannat az menÿth akarz metely aprora, teord erêffen megh marwan kêwên hogÿ olyan legiên mÿnt az pep, teod alembiconban, veld vÿzeth, ezzel kennÿed mÿnd haÿadat orcziadat. Az haÿat Sarga zÿnwe chÿnalÿa, az Orczath is megh fenêffity.

Eokêr fark vÿragoth, zeoleo vezzênek kÿth megh egettel hamuÿath, Faÿ Boroftÿannak faÿaban leweleben aÿ M. j. Fenum grecom, az az Bakzarwo fewnek magvat 3 iiij. ezêket Tÿz fonth ellê vÿzben forrald megh vgÿ annyra hogÿ chak fele maraggÿon az vÿznek, az vthan zwrđ megh, es ahoz tegÿ Negÿ fonth Bechÿ zappanth, pÿnkeofd hawaban teod ezt az Napra zep mazos fazekban, huz napÿgh alÿon oth, de mÿndên napon az melegên keweryed, ezzel kennÿed az leanÿok haÿat, ha azt akarod hogÿ zep aranÿ Szÿn Sarga legÿên, es fenê, de az verêfenÿên kennÿed mÿndenkor.

[II. 11b] Temlot feoz megh vÿzben, abban takard be az haÿadat mÿkor megh moïod benne keth egez nap eltÿgh, Az Bor Sêprwt egeld megh, azth elegÿch el vÿzben, az vthan azzal az vÿzzel mollad, zep aranÿ zÿnwe chÿnalÿa az Haÿath.

Eokêr fark vÿragoth, Sarga gÿoparth, Erdeÿ Borfooth, Cÿnadonÿath, ezêkbeol chÿnalÿ lugoth, ees ezzel mollad az haÿadat, zep aranÿ zÿnw lezên.

Zêleo lewelebeol eges lok hamuth, chÿnalÿ lugoth beleole, ves valamÿ Saffrant is bele, ebben moïd az haÿat, aranÿ zÿnw lezên.

Erdeÿ Borfobol keferw babnakis hiÿak ezth, ees chÿomborbol chÿnalÿ lugoth, ha ezzel moïod az haÿath, igên zep aranÿ zÿnwe chÿnalÿa.

Orcza hogÿ fenê legÿên.

Kegÿo fwnek az gÿeokereth meteld aprora, zarazđ megh az verêfenÿên, têrd porra, vekonÿ ruha által zÿtald megh, elegÿch eoziwe rofa vÿzzel, es mafodczoris têd az Napra hogÿ megh zaraggÿon, teord megh ifmeth, tegÿ harmadzezenÿ gêreogh feÿert hozzaÿa, ifmet rofa vÿzzel kewerd eoziwe, zarazđ vgÿ megh harmadczor az verêfenÿên, az vthan teord porra, ezzel kennÿed az orcziÿath.

Lemonýat mel harom vagý Negý rezre de zaráz lemonýat, feozd megh feýer Borban, azzal mollad az orczath.

Vereb ganeth melegv vyzben fonnyas megh es elegych ezwe, azzal vizelych megh az vyzzel orczadat es kezeýdet, chýoda dolgoth lacz.

Žylfanak az leweth Maltixal elegych eoꝝwe, azzal mollad az orczath, fenélle teꝝy.

[II. 12a] Elé vyzeth, awagý ha az nýnchen egetéth Borth, ž ij. Bab výragnak vyzet ž iiij. vizý teoknek vyzeth, ž vj. elegych eoꝝwe, tegý ehéz egý Nehezek zamar téwýlfeeth, hat napýgh alýon vgý, az vthan žwrđ ký týzta ruha altal, reggel ezzel mollad az orczath, es had rea zarádný, igén fenés ležén.

Fa heat, gýeombert, az menýt akarž elegych eoꝝwe anný Borral az mený ahoz elegh, es alembiconon veod vyzeth, az orczath ezzel mollad, fenés ležén.

Žep kenýernek az belýth az menýth akarž veđ kechke Sawoban, fachýard ký az vthan az kenýerbél, ezzel mollad gýakorta az orczath.

Erdeý Borfonak lýztýth, vgýan azon Erdeý borfonak leweben a melyet vyzben feoztel megh, kewerd eoꝝwe, az orczath azzal kennýed.

Momordicanak týztých megh az gýeokeret, meteld aprora es zarázd megh, teord porra, elegych eoꝝwe rofa vyzzel, ebben march gýapottath awagý vekoný ruhachkat, megh zepitý az orczath es megh is pýroflittia.

Camforth elegych rofa vyzben, azzal mollad az orczat, zepén megh lýmyttia fenélitý.

Babot, Bagolý Borfoth, Teoreok borfooth, térd porra ezéketh, tegý týkmoný feýeret hozza es zamar teýeth, vyzet elegych hozza mynd ezeokheoz, annak vthanna zarázd megh, es mýkor elnéd akarž ezzel, chak vyzzel elegych eoꝝwe, azzal kennýed az orczath. fenés ležén.

Apro chýgakat az hea nekwl tegý mazos fazekban, hýnch megh zep feýer teoréth lowal es zaráz lemonýanak ký fachýart lewewel, feod be, téd az veréfenre hogý mýnth egý kené olýan legýén, ezzel kennýed az orczath merth ez igén megh týztýttýa. Az vthan bab výraganak az vyzewel mollad le az orczarol.¹

[II. 12b] Dýnnýenek magwanak az belýth térd megh, elegych

¹ A lap alján XVIII. századi írással: Observacio. Mind ezeknél leg job ha ember Szarral kened bé.

eoꝝwe az lewewel azon dýnnýenek, georégh dýnnýe legýén ez: eꝝzel moflad az orcꝝath, megh feneofítý.

Bab výragnak veod výꝝeth, eꝝzel moflad az orcꝝath, ꝑep feneoflle chýnalýa.

Rolmarýn výragoth feoꝝ megh feýer borban, az orcꝝat mofd eꝝzel, ꝑep leꝝén.

Gýermékchenek.

Kenkêweth eges megh egetêth borban, az vtan térd porra aꝝth, elegých eoꝝwe ꝝarwas chýontnak veleýewel, kend aꝝzal az orcꝝath, ꝑep týꝝta fenêꝝ leꝝén.

Babot az Menýth akarꝝ vel erêꝝ ecꝝetben, es addigh tarchýad abban hogý az Babnak hea el ménnýén, téd az verêfenre az vthan es ꝝarazd megh az Babokat, térd porra, Mýkor el alutod az gýermeokêth, az orcꝝaýath kend megh, ꝑepén megh fenêfítý feýerítý, De az babnak porath meleg h výꝝben velfed es vgý kennýed be.

Orcꝝa hogý Feýer legýén.

Erdeý vborkanak az gýêkereth meteld megh Ees ꝝarazd megh, feoꝝd megh výꝝben az vthan es térd megh, kend ruhara, es flafrom moggýara téd az orcꝝara.

Kémenth, Lenth, Boroftýannak az leweleth, výꝝben forrald megh, ebben ez výꝝben annak vthanna elegých kenkeoweth ký hanwan az fweket eleoꝝêr beleole, eꝝzel moflad az orcꝝath.

Gêrégh feýerth rofa výꝝben Nýarban tegý ký az verêfenre, ha megh ꝝarad az rofa výꝝ ílmet h teobbeth télch rea mýnd addigh hogý megh feýerêggýek, abbol chýnalý golýobifokat, mýkor ꝝwkꝝegh, eggýket annak rofa výꝝben kewerýed, kend az orcꝝara.

[II. 13a] Kenkêweth ꝝ j, feýer Thémýenth ꝝ ij. Camforth ꝝ j, térd porra igén igén apron, egý fonth rofa výꝝben fêꝝd megh, téd ký az verêfenre, alýon oth týꝝén eoteod napígh, az vthan Eýelre eꝝzel moflad az orcꝝath, Reggel penýgh olý výꝝzel mofd le, a melyben korpath es rofat feoꝝtel megh, megh feýerýtý ez az orcꝝath.

Feýer Bagolý Borfoth, ꝝ ij, healý megh, Feýer Baboth ꝝ ij, healý megh, Erdeý Borfoot ꝝ ij, healý megh. Egý marok arpath healý megh, kek liliomnak az gýeokereth ꝝ s. gumith ꝝ ij, teord megh ezêketh, es feoꝝd megh rofa, vthý fw, es keokený výꝝek-

ben, ez harom fele vyz penigh myndenyk 3 vj legien, annyra feozzed hogý chak harmad reze maraggýon megh, zwrđ megh ruha által igén eréllen, tegý ahöz megh térth Camforth 3 j. télch wegben, kend ezzel az orczaath valamely oraba akarod, merth ez sem ezy lem vyzkettety, nem ys zwkzegn ezt le molny.¹

Orcza hogý Pýros legýen.

Kapor magoth teorý megh, o borral es anny Mezzel ky ahöz elegh elegych eozwe, ezzel kend az orczaath.

Kegyo hagymath teorý megh, elegych eozwe Mezzel, kend megh az orczaath vele.

Pýrýto fweth teorý eozwe fa olayal, es azzal kend az orczaath, megh pirollyttia.

Tengery hagymath, az kyt Scýllanak hýnak, térd eozwe Mezzel, ezzel kennyed.

Orczaban valo vernek megh alualarol.

Erdey Borfoot teorý megh es feozd megh, kend be az orczaat, el ozlattya rola az tereodeoth verth.

[II. 13b] Aloest Mezzel elegych eozwe, kend az orczara, el vezý rola az tereodeoth verth.

Feyer vizy Mentath teorý megh, keold az orczara, el ozlattya az teoréth verth.

Mezeth, dyot, Soth teorý eozwe flaltrom moggyara, keld az orczara, az wtelnek helyet es az megh alut verth el vezý az orczarol.

Nadalý fwnek gyeokereth, Gyk fwnek gyeokereth, añ t s. zeekfwnek vragath, Saar kerep vragath, añ 3 ij, Saffranth 3 s. Bablyztooth 3 iij. Bakzarwo fwnek lyztyben 3 j s. vayath 3 v. Azzu keomenth 3 j, Azzu feyer wrmeoth 3 j. az feolwl megh mondot gyeokereknek az lewet megh feozwen vyzbeol [!], az teb zerzamoth elegych abban oztan, chýnalý flaltromoth beleole, ragazd az orczara, dagadafth, aluth verth, ky akar my modon tertenyk, el vezý smegh giogyttya.

¹ Az utolsó szó után későbbi kéz odajegyezte: „igenis”.

Orczanak ruth lzynerél.

Egý Týkmonny Erth Saýtoth ves egý vÿ fazekban, tëlch feýer bort rea, es vel harom penz ara teoreoth Saffranth bele, forrald megh es zwrđ megh zepén, ad megh ýnnÿa.

Feýer wrmeoth feoz megh vÿzben, ad megh enhera ýnnÿa. Ha penÿgh borban feozeod vgh is ýo.

Feoldÿ Bozzanak magwath azald megh es têrd megh, ad megh ýnnÿa Borban.

Bab lýztbeol chýnalÿ pogachath, de Mezben gÿurd megh, azlh ad melegén megh eonnÿ.

Orcza lémérgeserél.

Ilthen kalajÿa vÿraganak az lewelewl teorélÿed.

[II. 14a] Maaknak az olajath végyed azzal kennÿed az orczath, megh lýmittia az lémérgézelth, de azerth loha ifÿuwa nem tehet ha agh vagÿ.

Žamar vborkanak tēweth zaražd megh, teord megh es žÿtald megh, rofa vÿzzel elegÿch eožwe, azzal mollad az lémérgézelth, az vthan ílmet hÿdeg vÿzzel mollad, choda igén kÿ terÿeztÿ az lémérgeozeoth orczath.

Feoldÿ teoknek gÿeokereth teord megh, annak lewewel kennÿed az léméorgézeoth orczath.

Feoldÿ téknek gÿeokereth, Lednekeoth, Bakzarwofwet, Cretat, feýert teorÿ eožwe, ežzel kennÿed az orczath.

Mÿrrha olajawal kennÿed gÿakorta az lémérgézelth.

Eokër fark vÿraganak vÿzet melÿet alembiconon véttenek, lemonÿanak az leweth zaraž lemonÿanak elegicž egÿben, ežzel mollad az orczath.

Keth borÿu labat feoz megh ket font tÿžta folio vÿzben, vgÿ hogÿ fele el apaggÿon, abban az vÿzben tegÿ Egÿ font rÿlkafath, ílmet egÿ eoregh kenÿernek az Belÿth, melÿet az eleoth teýben megh aztattal, ket fonth vÿ vajath, Tÿž týkmonnak az feýereth mÿnd heaftul ezéket feozđ iol es elegÿch eožwe, az vthan zwrđ le az levet, es tegÿ hozza egÿ kewes Camfort, es egÿ kewes tÿžta tērēth Temfoth, ežzel ha az orczath kenéd ha vgÿan Agh is, olÿ ifÿuwa tezÿ ha chÿak Huž ežtendés volna.

Orcza megh feketwleserél.

Ha az Napnak hewlege az orczath megh feketitý, Fa heat téry eozwe Mezzel, azzal kennýed.

Fýgenek az teýet Nyomd ký az leweleybeol, es azzal kennýed az orczath.

[II. 14b] Len magoth teorý megh, annak az Sirýath végýed, es azzal kennýed az fekete orczath.

Vad Ledneknek az lýztýth végýed elegých eozwe azt borral, azzal kennýed az orczath.

Boroltýanth fész megh borban, annak az lewevel moffad az megh feketédeoth orczath.

Feýer Thémýent teorý megh elegých eozwe Teýel, azzal moffad az orczath.

Sarga dýnnýenek az Belýth vayd ký, es azzal kend be az fekete orczath.

Bab výraganak az výzewel moffad, es az fekete orcza feýerre lezén.

Kek liliomnak az gýeokeret teord eozwe feýer hunýorral, azt kennýed az orczara.

Nýulnak verewel kennýed az fekete orczath.

Dýzno kenýernek az leweth fachýard ký, es azzal kennýed az fekete orczath.

Egrélnek lewet elegých eozwe azzoný embeornek teýewel azzal kennýed az orczath.

Orczanak dagadasarol.

Fekethe feoldet elegých eozwe výzzel, eftwe ezzel kend be az orczath.

Tengéry taytekot Spicanardal elegých eozwe, ees azzal kennýed az orczadath.¹

¹ A II. 14b laphoz ragasztott levelcsík rectojára az első kéz az alábbi orvosságot jegyezte:

Rwh fweth výzben chýak kewelle fész megh, hogý az výze el apaggýon, march ruhath ebben, es gýakorta megh marchýad téd az dagadoth orczara.

Versoja úres.

Orczarol fakadek helyeknek el vezteserél.

Žamarnak az haýawal kennýed az fakadek helth, el vezty az orczarol.

[II. 15a] Žamar vborkanak tērd megh az gýeokereth, elegýc ēzwe Mezzel, ha ezzel kenéd alkalmas fakadekoknak az helyet lemmýwe tezy, Es ha wtefnek helye megh tecczenek is el vezty. Ha eczettel ežēn vborkanak gýeokeret eožwe elegýteod is es azzal kenéd teorleod, haznal.

Babot teorý megh, az lýztyth elegých eožwe borral, azt tegýed az fakadek helyere.

Lo mentanth feoz megh ýol borban, teod azt reaýa.

Repczenek az magwat teord megh, eokērnnek Epeýewel elegých eožwe, azzal kennýed.

Žarwas zaranak az velēýewel kennýed.

Momortica almaýanak vėd vyzeth, azzal moffad az fakadekoknak helyet.

Vý týkmonýakat lws az Twznel, mýkor verýteoznek žėd le az verýteketh, azzal kennýed.

Vayath, Dýžno haýath valamenýth akarž, olwaz megh az twznel, ves valamý kewes terpentínath bele es elegých iol eožwe, vėd ký az vthan es mold megh iol vyzben. Ebbél vegý harom latoth, tegý Egý týkmon feýerth hozza es egý kewes tēreoth egeteoth temfoth, olwazd ílmetth es elegýczd iol eožwe, ebbél chýnalý Ireth es alýon veztegh. Amýkor žwkwzēgh kend ruhara, teod az fakadek helyere, akar mýnemw fakadek helt, ha vgýan Franczu mýa elėth volna is, ez megh gíogýttia es el vezty.

Orczanak korpazasarol.

Ha az Orcza korpazýk, Tehennek es kechke baknak elegých eožwe epeýėketh, tēry wegėth porra azt is elegýcz oda, kennýed ezzel az orczath, el týztyttia.

[II. 15b] Orczat hogý az Nap megh ne egethessēn.

Týkmonnak feýerewel kennýed be az orczath, megh nem egethetý az Napnak hewfege.

Dýžno kenýernek fachýard ký az leweth, azzal moffad az orczath, megh oltalmazza egeltwl.

Mýkor geoz feordeoben awagy kaad feordében vagy, es az orczad megh melegeodýk, fenýw olayal kennýed. Meleg helyén is zýnthe olyan io kenný.

Arpa lýzteoth Eczzettel es Mezzel elegých eozwe, azzal kennýed az zepléth.

Feýer zeoleonek az tóweth feozd megh fa olayban, azzal kennýed az orczath.

Nýulnak az vere mýkor meleg, azzal kennýed az orczan valo zepleoth.

Kegýo hagýmat Eczzettel es mezzel teorý eozwe, azzal kennýed az zepléth.

Konkolt teorý porra elegých eozwe Eczzettel, ezzel kennýed az orczath.

Calfýath elegých eozwe Mezzel, azzal kennýed az zeplés orczath.

Elewen zeold gykoth feoz megh fa olayban hogý el apaggýon harmadze, zwrđ megh es tegý ehéz valamý kewes feýer vyzath, gyakorta ezzel kennýed.

Fodor Mentath Nyerlet feoz megh vyzben, Egy Eýel téd az orczara ezh, zeplét es egýeb maculakath is el vezén az orczarol vgyan azon Egy Eýel.

[II. 16a] Azzu fodor mentanth, 3 j. kenkeweth 3 s. térd porra ezéketh igén apron, es mýkor az feordében verýteozny kezdéz, hýnch az orczadnak beorere, es az porth az orczan tereolýed io modon.

Vadoczoth teorý porra, retkeoth teorý eozwe ez porral es ezh tegýed az zeplés orczara.

Týkmoný zek olayal kend be az zepléth, vérés kapoztanak magwat térd megh, hýnch be félwl vele.

Zab lýzteoth zýtalý megh es feozd megh Eczetben, kend be azzal az zeplés orczath.

Gench fwnek véd vyzeth, azzal moffad az zepléth.

Eokér fark výraganak veod vyzeth, azzal moffad az zeplés orczath.

Dýznonak Teýewel moffad az zepleoth.

Vérés hagýmath, Týkmon zekýth eczzettel es Mezzel tery eozwe, azzal kennýed, megh giogyttia az zepleoth meeg az Sémérth is.

Fa heat téry eoꝝwe Meꝝzel, es aꝝzal kennýed.

Fekethe hunýorth eczettel elegých eoꝝwe, aꝝzal térélyed aꝝ zeplés orcꝝath.

Orcꝝan lewé Fakadekokrol.

| Vlcera

Aꝝ Orcꝝan lok fele Maculak es fakadekok zoktanak lénný: Vagýon Eoregh fele feýer zepleo is, ký mynd aꝝ hulýgh | Leuce el be vagýon es vgýan megh zéréfeodýk: Vagýon rýtká | Alphos darabos zeplé is ký chýak aꝝ Bwrén fén vagýon: Vagýon | Melas fekethe apro zepleo is: Vagion Eoregh zabafu fakadek is | Pustula igén veorés: Igén apro fakadek is vagýon, ezék | Varus. Ionth... mynd megh rutýttiak aꝝ orcꝝath.

[II. 16b] Aꝝ Eoregh fele feýer zepleoth vgý | Oruofflas giogýcchad: Eleozér myndén affele ededel tylalomban legýén valamý aꝝ Enýwes es nýalas verth zeorzý. Nem myndén | Tanulagh effele zepleo gyogýulhato penýgh, kýth ezén eoímerhecꝝ megh. Têwel gýagd megh aꝝ zepleonek hegýt de mellýen Ne hanem chak aꝝ bér mýnth vagion aꝝ hulýgh, ha vere chýorogh, aꝝ megh gyogýul, Ha teý zýnw Nedwellegh chordul ký rementelen annak giogýulafa. Awagý temerdeok vazon ruhawal tereold megh aꝝ Beorth, ha megh véréfeodýk vthanna, gyogýulhato. De ha vgýan azon zýneben marad aꝝ mýnth vagion, gyogýulhatatlan. Effele zepleo penýgh ménnel bēwebben vagion aꝝ Telthén, annal nehezeb giogýtafra, Ha regý is, lokkal Nehezebben gyogýul megh aꝝ vyonnan valonal.

Ennek orwoflafaban azerth mýngýaralth olýan Orwoflagokkal kel elný aꝝ kýk aꝝ Enýwes Neduellegékét megh vekonýt-hattýak, Hýflop, Lo mentha, Anifum, Eczetés mez, es effelek, kýrél eleget irtunk aꝝ Nýaltul valo feo faýalrol ahol emlekeoztwnk.

Eꝝ is zúwkzegés hogý megh purgaltaffek, annak vtaña ilýen orwoflagoth chýnalý. Zeold fwge leweleketh eczetben fonnyaz megh, aꝝ Eczeth anny legýén hogý aꝝ fyge lewelén feolwl alýon, annak vthanna térd megh aꝝ fyge lewelet es oltatlan Mellzel elegých eoꝝwe aꝝ Mený ahoz elegh, es aꝝ veréfenýén lwd megh eleozér aꝝ orcꝝath, kend be eꝝzel oꝝthon, Mynd addigh kennýed, mýgh olýan zýnwé lezén es hafonlatofla aꝝ apro zepléhéz melý zokot leonný aꝝ orcꝝan, arra oꝝthon feolwl ílmet fyge lewelnek ký fachýarth leweth výath kený, ees chak magath aꝝ Nagý feýer zepleoth egý valamenýre eꝝzel tereolýed, de aꝝ keornýeket megh lafd hogý megh Ne varazꝝad.

[II. 17a] Eretlen Dyonak az kwllê heath zeolden vêd le, es vad fyge fanak az agaÿban vagÿ le, ehêz tegÿ ezwfth taÿtekoth es eczetben feozd megh, têrd megh hogÿ olÿan legÿên mÿnth egÿ Ir, ezzel kennÿed verêfenÿên az Eoregh zepleoth, az feozelkor ebben het arpa zêmêth tegÿ, mÿkor latod hogÿ az arpa zêmêk megh feottenek, az annak bÿzonlaga hogÿ megh feoth az têbbÿ is ÿol.

Ennel erêlb orwoflagoth is chÿnalhacz: Sulfuris viui, Nitri añ 3 j. Temfot, feÿer hunÿorth añ 3 s. Salis Ammoniaci 3 s. keserw babnak lÿztÿth 3 ij s. têrd porra ezêketh, es Citrin Irnek kÿth hÿnak elegÿch eoÿwe, az menÿ eheoz elegh, azzal kennÿed. De mÿnek elêtte megh kenned, annak elêtte az zeplênek Bêreth, Saletrommal megh fyrkalÿad. Nemelÿek vgÿan megh gÿakdoffak az zepleonek az hegÿth elêzêr hogÿ az ewe kÿ chorogÿon, es az vthan kenÿk megh.¹

Az Apro fele rÿtka zepleo penÿgh ha valakÿn vagion, az olÿ edelével elÿên, az kÿk lem Nÿalath, lem fekete Saarth az Teftben nem Newelnek: Merth affele zeplê ketfele, eggÿk feÿer, Malÿk fekete.

Mÿkor az Telth megh lezên purgalwa, az vthan mÿnd az feÿer es fekete zepleonek azon fele orwoflagh ÿo. Mÿnth. Aluth Meelÿeth eczettel elegÿch eoÿwe Eczettel es kend azzal: Awagÿ Swlÿ fwnek awagÿ kegio fwnek az gÿêkereth teord eoÿwe eczettel, azzal kennÿed.

Mÿnd az ket fele Hunÿornak feozd megh awagÿ chak elegÿch eoÿwe teorwe eczettel, azzal kennÿed.

Kelerw babot feoz megh vÿzben es azzal moffad: Teord megh vgÿan azonth es az lÿztÿth elegÿch eoÿwe Eczettel awagÿ Mezes Eczettel, kend azzal.

Liliomnak gÿeokeret têrd eoÿwe Mezzel, azzal kend.

[II. 17b] Veorês hagÿmath têrÿ eoÿwe eczettel, es verêfenÿên ezzel kennÿed.

¹ A II. 17a laphoz ragasztott levélcsik rektorjára az első kéz az alábbi kiegészítést jegyezte:

Morphea.

Bêrnek de kÿwaltkeppen orczanak bêrenek megh rutulafa fakadek mÿa. Hangÿa monÿath es fêldÿ Bozÿzath têrÿ êzwe es Eczetêth, tÿzta aranÿath porul elegÿch bele, es ezzel kennÿed. Kechke Epeÿeth es Pupenewernek vereth, elegÿch eoÿwe es ezzel kennÿed.

Versoja üres.

Zéleo vezzeoth eges megh, az hamuyat zýtald megh, vegy týzta Melzet azth is zýtald megh, elegých ézwe ezéketh es télch vyzet reaŷa, had az napon allaný egý oraýgh awagý towabis, ezzel mollad az orcŷath, de igén megh éryzzed twle az zéméth, merth igén feoleotte erés. Ezzel ha az orcŷath molod, mýndeonfele Makulakat el vezén, Harom Nap chýelekeoggýed az molalth.

Nagý Malwanak térd megh az Magwath, eczettel es la olaýal elegých eoŷwe, es ezzel kennýed az orcŷath, el vezý az Maculakath.

Kek liliomnak gýeokereth feyer hunýorral térd ézwe, es eczettel elegých eoŷwe, ezzel mollad, feyerés maculakat el vezén az orcŷarol.

Kek liliom gýeokerenek fachýard ký az leweth, Babot es Bagolý borloth megh térwen annak lýztýwel elegých ézwe, azzal kennýed az orcŷath.

Pýlýlke fwnek az gýékereth teord megh kenkével eoŷwe, azzal kennýed az makulas orcŷath.

Iuhnak ganeyath elegých eoŷwe Eczettel, kend rea az orcŷara, fekete zepleoket el týztýth.

Sawanýu mondolanak az Olaýawal kennýed.

Féldý téknek az gýékereth, vad lednekeoth, Ceclath, Bakzarwo fwnek magwath feozd eoŷwe, chýnalý beleole lagý flastromoth, téd az orcŷara, fekete zeplét es az feýert is el vezý.

Mondolath megh healwa, vad lednekeoth, Tengeorý taytekoth, añ 3 j, Egeteoth chýgath 3 j s. Sarga dýnnýe [II. 18a] megh healt magwat, 3 iij, Feýer healt Bagolý Borloth, 3 ij. healt Baboth, 3 s. Erdeý Borfoot healtat, 3 s. ezéketh térd mýnd eoŷwe, Arpa vyzzel es Nadmezzele elegých ézwe, ezzel kennýed az orcŷath, El vezén ez mýndén fekete rutlagokath es zeppe tezý az orcŷath.

Camforth, kenkeweth, añ 3 j. Mýrrhat, Theomýenth, añ 3 iij. teord megh ezéket es elegých rola vyzben U j, téd wegben, týzed napýgh tarch az veréfenýén, az vtan véd be. Ha pattagozo varak fakadoznak az orcŷan, awagý valamý véreos fakadekok, ezzel kennýed.

Lewefticomnak veod vyzeth, azzal mollad az orcŷath ha pattagozo varak fakadekok leznek raýtha.

Dýzno kenýer fwet feoz megh vyzben annýra hogý megh lwrwggýek valamenýre, ha apro vérés fakadekok vadnak az orcŷan de Nem Ewefék, ezzel kend es el giogýttýa.

Eczetéth es Mezeth elegých eoꝝwe, affele igén apro veres fakadekokath tērwly azzal. Megh emezthý.

Lo mentath teorý megh, ha valamý fekethe zýnw genýet-legés fakadekok leznek az orczan, teod rea Ees megh gyögýttia.

Gyermékchenek.

Camforth, 3 j. Mýrrhat, Thēmýenth, añ 3 ij. kenkēweth 3 iij, fenýwfa enýweth, 3 j. pýnkeofd hawaban Melý vaýath chýnalnak So nekwl, 3 ij. elegých eoꝝwe es ezzel kennýed ha az orczaýa fakadoz.

Kenkēweth, 3 ij, Camforth, 3 j. furatlan gýeongýéth 3 j. tērd porra es zýtald megh ezéketh, takard vekony ruhaban, tēlch eczeteoth rea, awagý ha gýeonge az [II. 18b] gyermék rofa výteth, alýon benne egý egez holnapýgh. Ezzel az egý holnap alath myndēn napon kecczēr tērwlyed es mollad az kýs gyermeok orczaýath.

Dýzno haýath awagý zalannath výath, 3 iij. azzald megh hýdeg výtben, kenkēweth kýth megh teortel, 3 s. Terpentinat megh molottath, 3 j. kenéleoth, 3 ij. Hat vý Týkmonnak zekýth, vý týk haýath 3 s. vthýfw výtet, Rofa výteth, vizý téknek výteth, añ, 3 j, mynd ezéketh molarban tērd igén eréllen eoꝝwe, az vthan alýon keth oraigh hogý onneth ký vezeod az molarbol, teod az vthan valamý edenben, harom hetýgh Eýelre ezzel kennýed az orczath. Reggel oꝝthon mold el olý výtzel az melý korpas výt volth kýhéz Bab lýztéth is elegýtéttel volt, megh zepity az orczat az fakadekokat is el vezý.

Hýmlének helyerél.

Az Hýmlének az helyeth igý kel el veztený.

Babnak lýztýth es keferw babnak lýztýth, añ 3 j. tegý ehoz Býkanak výtzeletýth az mený elegh, Eltwe ezzel kennýed az orczath, es egý egez eýel vgý alýon, reggel mold le týzta výtzel, choda dolgoth lacz hamar valo napon ha eꝝth mýweleod.

Babnak výragath hand zep feýer borban, az vthan véd výteth, ezzel mollad, az hýmlé helyet megh igýenélity.

Egefnek helyerél.

Bozza fanak az bellé zeold heaban, M. j. vü vüazth 3 vj, Fa olayth ũ j. laifu twznel ezéket forrald ézwe hogý harmad-reze el apaggýon, zwrđ megh es hwých megh. De eleozeor az Egefnek helyeth [II. 19a] kend Týk verrel megh, az vthan kend ez ýrrel. Az egefnek helye megh nem tecczyk.

Vý Týkmonnak feyeret, Rofa olayth, Feýer vüazth, kofnak faggýath, chýnald eozwe ezéketh, ha az Egefneth ezzel keneod, nem tecczyk megh az helye.

Sebnek helyerél.

Feýer hunýort, rofat, teorý megh es legých eozwe fa olayal, heted napýgh ezzel kennýed az orczyath, az Seb helyet megh feýerity.¹

Az retkéth teord megh, fachýard ký az leweth, azzal moflad az Sebnek helyeth gyakorta, Megh feýerity.

Féldý Téknek gyékereth, Lednekkel, feýer cretawal es Bakzarwo fwel teord eozwe, azth keold rea.

Szamarnak az hayawal kennýed.

Bab lýztéth lagý flafstrom moggýara chýnald rea.

Lo mentath feozđ megh borban es keold rea.

Sémerrél.²

Impetigo

Szýlwafanak az Enýwet teod eczetben, azzal kennýed az Sèmeorth.

Temfoth teorý megh es elegých eozwe Mezzel, fêzd megh es azzal kend az Sèmeorth.

Fekete hunýorth elegých eozwe Eczettel, azzal kennýed.

Erdeý vborkanak az gyékeret zarazd megh, teord megh, Eczettel elegých eozwe es azzal kennýed.

Lorom gyéokeret teorý megh mýnth egý Thormat, télch eczetét rea, egý kys ruhaban keos tèreoth kenkéweth, martogald az lorom té leweben, es azzal kennýed.

¹ A lap szélére az első kéz az alábbi orvosságot jegyezte:

Balsamum olayal kend megh az Se[b] helyet, es ragaz feolwl anny vya[zt] rea az meny az Seb hely, ezth ha Týz napon chyelekédéd, nem tecczy[k] megh az Seb helye.

² A cím mellé XVIII. századi kéz oda jegyezte: ez Sömörög volna magyarul.

Azzu mogyoro fanak véd olayath, azzal kennyed.

[II. 19b] Elewen zeold gykot Borban es olayban fêzd megh mynd addygh hogÿ az Bor el apaggÿon, az vthan zwrđ megh es tegÿ anny vÿazth hozza feÿert az meny ahoz elegh, olwazđ êzwe eÿêket es az Szêmerth eÿzel kennyed.

Celydonyanak az gÿeokereth afd ky, mođd megh es têrd megh mofarban, annak az lewewel kennyed.

Lo Solkanak mođd megh az gÿêkereth, meteld aprora es têd eczetben, ket nap alÿon benne, azzal têrêlyed kecczêr haromzor is napÿaban, ifmeth az Eczetben vessed az gÿeokereth.

Tegla olayal elegÿch eozwe têreoth kenkeoweth, eÿzel kennyed, harom Eÿel megh gÿogÿttÿa. Probalth.

Vthÿ fwnek az Nÿers leweleth teord megh, es annak az lewewel kennyed.

Pêzerczenek az lewelet feozđ megh Eczetben, es azzal mofad az Sêmeorth.

Rutath teorÿ megh es temlot is teorÿ megh, ezeoketh elegÿch eozwe Mezzel es kend azzal.

Multar magoth têrÿ porra, elegÿch êzwe Eczettel, azzal kennyed.

Soth fa olayal es Eczettel elegÿch eozwe, azzal kennyed az Seomeorth.

ÿurkot Mezzel elegÿch eozwe, azzal kennyed.

Tÿkmon zekÿnek olayawal kennyed.

Tormath têrÿ eozwe Mezzel es azzal kennyed.

Fÿgenek kend megh az Teÿewel, es teoreoth feÿer Thêmyen-nel hÿnch be.

Soha lÿnchen ÿob orwoflagh az Seomeorreol ha vgian az Tenereben embeornek lo Szêmér vagÿon is, mÿnth az korpas Eczettel kêtnÿ. Eÿ igên probalt dologh.

[II. 20a] Orczanak zep szÿnth adasrol.

Igênÿe fan termêth Enÿwnnek veod vÿzeth, es azzal mofad az orczath, agh Bwrth el vezên es megh zepithÿ, el vezÿ az zeplêth is, es az orczath megh nem haggÿa repedêznÿ ha eltwe eÿzel mofod, es az vthan be feodêd awagÿ vgÿan be polalod az orczath. Reggel ozthon az Melÿ vizben Baboth es korpath megh fêztel, melegên azzal mofad az orczath. Az vthan ifmeth feÿer borban rola vÿzet elegÿch es vtolzor azzal mofad megh.

Bogachkoro leweleben az mely vyzeth találz, gyakortha abban moľgyal, megh zepwlz es zemejdet is igen tyztittya, Antonius Mufa irya.

Ayaknak repedezelerel.

Chyombort eczettel tymportalj eozwe, azzal moflad.

Eokérnek vagj Borjunak faggjath elegych eozwe Lud hajal, es azzal kennyed.

Zederyet eretlenth es zele leweleth fez megh borban hogj harmadrezenyre el apaggjon, ha belel vagjon az ayakon, ezzel moflad.

Terpentyath, Ludhajath, Rofa olayth elegych eozwe, es ezzel kennyed.

Mondola olayal kennyed.

Korpath es Lo farkanak zeryth eges megh twzes valon, terd megh es elegych rofa Mezben, azzal kennyed.

Feldy teknek ky fachyart leweth elegych eozwe Sowel, es azzal moflad.

Embérnek az fwleben mely kozmo terem, azzal kennyed, Smegh gyogyul.

[II. 20b] Eorwnek faggjath, Baknak faggjath, añ z 2. meteld eozwe es olwazd megh twznel, zwrđ megh az vthan Szjta által, tegy ehaz vy vjazth, z 3, Mondola olayth, z 2. az twznel ezeket erellen keweryed hogj yol eozwe elegyeggének. Ved ky az twztlw, tegy eheoz Camforth j s. kewerd mynd addygh mygh megh hwl. Vagy ayakad vagj orrod beleol, vagj kezed vagj labad haladoz megh, ezzel kennyed.

Vy vjazth, Baknak faggjath, Eoker chyont velejet, Cyengé fw olayth, añ z j s. Rofa olayth, z j. Soth egy keweleth. Az faggjat es veléth meteld es olwazd megh, az vthan megh is zwrjed, Es ted laifu Twzhéz ifmeth a ky chyak meleg. Az Olayokat, az Soth, az vjazth veld akkor bele, es elegych yol eozwe. Az vthan ved ky az Twztlw, tegy teréth Camforth hozza, j j. Es kewerd mynd addygh valamogh megh hwl, ted Fa edenye. Valamennel teb ydeigh tartod, annal yob. Repedezes akar mychodan legyen, Ez ahoz igen yo yr.¹

¹ A II. 20b laphoz ragasztott levélcsik rectójára az első kéz az alábbi orvosságot jegyezte (a versora irt betoldást ld. alább):

Ha igen nagy Melylege vagjon az Ayaknak haladozalanak, Elézer kechke fynak hajawal kennyed, az vthan, Lud hajal,

Gyermékchýenek.

Gyapýat igén zepén tepý megh, march azt mynd az ketfele vthý fwnek ký fachýarth lewében, elegých eoꝝwe vaýal awagý týk haýal es olwazd megh, ebbe march gýeonge Tal zalath, azzal kend megh az repedézét aýakat az gýerméknek.

Teýfélýth, affele Tehen hus kéwerýwel az mely a fészé kalanon marad, vegý egý aranth valo mertkeoth elegých eoꝝwe, azzal kennýed az Aýakath.

[II. 21a] Ludnak Agýa veleýeth elegých eoꝝwe zarwalnak az chýontýa veleýewel, azzal kend az repedézelth.

Ezwlth taýtekoth, Mýrrhat, gýemberth, vegý mynd egý hasonlo mertekkel, teod porra, Sarga výazzal, Mezzel es fa olaýal az meny ehéz elegh, elegých éꝝwe, Az gýermék Nýalawal kend megh elézér az Aýakath, Es az vthan ez Irrel kennýed, ha megh fakadozoth aýaka az gýerméknek.

Býkanak Epeýeben keth vagý harom chýeppeth vegý, kend ezzel az gýerméknek fakadozoth aýakath.

Cýéch hogý megh ne nagýulýon es ala ne nýulýon.

Puppenewernek verewel kennýed az Cýéchýéth Snem nagýul megh.

Kechke fýnak vereben, haromzor harom Napon ha egý egý Nehezeketh eczýettel megh elegýtwen megh ýzol, nem haggýa az Cýéchýéth megh Néný es fwggený.

Bérkéth téry megh, veid eczetben, téd azth rea.

Fenýw fanak gýwmeolchet amýgh eretlen, veod výzeth, mar-togas ruhat bele, teod az Cýéchre.

Bwdés Beorkeoth megh teorwe tegý feolwl az Cýeochre, výzet es Eczeteoth feoꝝ eoꝝwe, march Spongiat abban, es az Bérékên félwl teod az Cýeochre, az Spongiat, kýlenczed napýgh mynd igh chýelekeoggýel, az chýéch megh marad lokaýgh. Megh len [!] nagýul, ala fwggé es el nýult lem lezén.¹

Mezeth, Iegénye fa enýwei, rolath, Ifopoth, Maltixot elegých eoꝝwe, ebbeol chýnalý ýreth, es kennýed ezzel.

¹ Az előbbi (II. 20b és II. 21a lap közé ragasztott) levélsík versojára az első kéz a következő orvosságot jegyezte:

Len magnak olayanak ellé rutlagath awagý térkélyet elegých éꝝwe gými Arabicummal es kos Téwýffel, tegý ahoz egý kewes

[II. 21b] Kémenth teorý megh, lagý flástrom moggyára téd az chýéchre, tegý Spongýath feolwl rea es keofd által, harmad nap mulwa veod el az kémenth rola, vyonnan feyer lilíomnak gyékereth térd eoꝝwe Mezzel, azth is tarch raytha harmad napýgh. Mýndén holnapban azth haromzor chýelekeoggýed, igén zepén megh marad az Cýeochéd, Nagý nem lezén fem ala fwggé.

Cýéchnek megh kemenýtelerél.

Az Lagý Cýeochýeoth az Melý vgýan el terwl mýnth egý Twdé igh orwololyad megh.

Feyer Agýagoth, Týkmon Feýerth, galleft, Maltixot, ezékhéz az mený Thémýen elegh, teord megh ezeoketh es elegých Eczetben, Eftwe kend az Cýéchre, mýnd egez ecczaka had raytha, ha ecczér nem fogya, tébzéris megh kennýed, megh zorul az Cýéch es megh kemenýédýk.

Keznek feyerytelerél.

Szaraꝝ lemonyának ký fachýart leweth az mený elegh, térét Sot keweleth, ezéket elegých éꝝwe, ebben móld megh az kezedeth es had rea zaradný. Az vtan móld le vyzzel, ez mýndén makulakath el vezén az keꝝrél, feýerre es Sýmawa chýnalýa.

Feýer Malwath fêꝝ megh vyzben, azzal mollad.

Apro Malwat feoꝝ megh, mýndeonýk fele Malwa az fémér-géꝝéth keꝝeh zepén megh lýmýttýa es lagittýa.

Szémélchýékrél.

[Verruca

[II. 22a] Az Szémélchýék noha aprok es nem éregék, de azert vgýan bantalara vadnak az teltnék. Az fele [Acrocorden zémélchýé kýth zérrel is el methetný, ký félwl zelél es alol vekoný es mýnth egý zérzalon vgý fwgh, Ez kemený es darabos halonlo az Bwrhéꝝ. Az malýk fele Apro zémélchýé, ez [Thýmus

Maltixot, es igén igén kichýn Camfort, az le fwggé es ala Nýulth Cýéchéth megh zepity, es ha vgýan eoꝝwe fémérgéꝝét volna is megh lýmýttia, azonkeppen az megh fémérgeozét homlokot is megh lýmýttia.

is vekony az gyekeremel, feolwl penygh zelés, kemeny, es darabos, kyfles az Ellé fele zémélcyénel Effelek gyakorta loka-
 faggal teremnek yeolben az gyermékéknek tenerékén vagy Talpokon, ezek gyakorta ky technek, de gyakorta ímet hertelen
 el is veznek. Harmadik fele zémélchyé zelés, ky | Mýrmeia
 vgyan benne al az hulban, kemeny es nem igén nagyob az kelerw Bab zémnel, kynek gyékere mellýen vagyon oda be.
 Negyedyk Feyer, kerekdyd, darabos, es az feollé reze | Clauus
 vgyan hasonlo az Szegnek feyehéz, ky kemeny es erés gyékerrel
 vgyan be zegezte magath az Teltben, mynt ha vgyan az Cýontok-
 nak hartyaýbol newekeodeoth volna feol. Terém ez az Tenerén
 es Talpon vagy Saru lzorýtaftul, vagy penygh megh tereletwl,
 neha erés faýdalommal, es myndenkoron az yaronak nagy
 bantafawal.

Az Szémélchét lo farknak zérywel kéld megh, Es naprol
 napra zorých ýobban ýobban az zérth hogý el zakazza az Szé-
 mélcýeoth. Awagy az Barbelý Seb metelé kelýwel metteld kérwl,
 es vond ky mynd gyékereltwl, kýt ha megh swch hew vaffal,
 annak vthanna ky nem ýw tébbe. Ha penygh az mecczelben az
 Szémélchýének vere yarna. Azzonýallat hayat egeld megh,
 elegych ézwe Mezzel, kend be vele, meg is allattya, Nem is
 haggya oth tébbe megh Nény.

[II. 22b] Ha penygh orwolffaggal akarod giogytaný. Elézér
 kend be Eb teý fwnek teýewel, awagy fyge fanak lewelenek
 teýewel.

Erdeý vborkanak gywmélcýeth térd eozwe Sowel kéld azt
 az el mecces vtan az Szémélchýé helyere.

Egerfa výragawal térélyed háromzor ygén eréllen az
 zémélcýeoth.

Themýent, Eczetéth, Baknak Epeýeth, elegych ézwe kys
 gyerméknek výzeletýwel, es keold rea.

Iuh awagy kechke ganeyat téry eozwe ýo eczettel, es
 kéld rea.

Bafalicomoth téry eozwe galýczkélwel, es kéld rea az el
 mecczes vthan.

Rutath, Borloth, Soth teorý es chýnalý eozwe, az zémélchýé
 helyere keold azth.

Tengéry zéleoth téry eozwe rutawal, kéld rea az Szémél-
 cheore, el rontya es el veztý onneth.

Kofnak twdeýenek fachyard ky az Nyers leweth azzal
 kennyed az zémélchýeoth.

Porchýn fwnek lewet fachyard ky, Fwz fanak is heat egeld

megh, ennek az hamuát es az porchyn fw lewet elegyeh ézwe Eczettel, kéld az zémélchère, el vezty onneth.

Pap monya fwnek gywmélcyet kérés feréggel térd ézwe, kéld az Szémélcýère. El vezty.

Veres hagymanak facyard ky az leweth, es zarazd megh hogý vgyan megh alugyek, az vthan tereoth [II. 23a] Thémýennel es Sowel elegyeh eozwe, kéld az zémélchère el vezty onneth.

Egernek verewel kennyed, el vezty az Szémélchét.

Týknak labat téd az paras twzben hogý az Bwre le mennýen rola, es melegén ennek az bwrewel térélýed az Szémélcýeoth haromzor vagý Negczér. el vezty. Probalt dologh ez.

Auripigmentumoth téry megh, elegyeh ézwe eczettel kéld rea, el vezty onneth.

Cýorbakat es nagy Nyarfanak az lewelet térd ézwe, ezzel térélýed eréllen, el vezty.

Eokér farknak vragath zéggýed es veod vyzeth, ezzel gyakorta mollad az Szémeolcýeoth, az vragat penygh térd megh, kéld feolwl rea. Meg gyogýul.

Egy aranyat awagy arany gywrwt kyben nýnchen ké hewyeh megh twzben, awagy ha az nýnchen vegy valat vagý elewen twzeth, az Szémélcýeoth egéld megh iol, az vthan yo lugban mold megh, Smýkor haromzor ezth megh cýelekézeod, Egy temerdeok retkét vay megh, Sowel télch megh, es az pupýat téd rea, téd egy Taalban, es alýon benne egy Eýel, reggel megh talalod hogý az So el olwadoth, es az retékbél ky cýorgoth. Ezzel az Szémélcýéth keth nap eréllen mollad es gyakorta ruhat march bele es rea kéfled, awagy az hogý eo maga le efyk az Szémélcýé, awagy ha megh fogod kezdeddel le zakazthatod. Ha nagy retkeoth nem talaz, Apro retkét metely lapoffan egy talban, myndén réndéth hýnch megh lowal, vgh is olýan haznos orwollagh.

[II. 23b] Az Negyedýk zémélchýé kynek olýan kerek- [Clauus dýd es darabos az feollé reze mynth az Szegnek az feye, Ez kywl az Izekén lezén, olý kemený mynth Egy Szegh, Neha megh terém az Talpon az éregh vý alat az labon, ky az yaraft is igén bantya. Megh kel ezt elézér mecchený kewelle, es tegý erés orwollagoth rea, kýt az Szémélchèreol megh ýrtam, mynd addýgh hogý el essek. Az vthan feoth vayal kend be, es tegý félwl fekete onath rea.

Tenernek es Talpnak fél tereferél repedézerél.

Buzanak korpayawal keold be kyth eczettel eoꝝwe elegyüttel, megh gyogyttya.

Feýer liliomnak gyékeret o haýal térd éꝝwe es azzal kennyed.

Eoftért téry megh, kend azzal, awagy kéld be vele az feol teorefth.

Fwzfa heanak porat veld Eczetben, es azzal moflad awagy kéld be.

Temloth térétteth feoꝝ eoꝝwe Mezzel, azzal kennyed.

Iuh ganeyat elegych eczettel eoꝝwe, azzal kend be.

Tenerben ualo vak tetwrél.

Aꝝ Tenerben mykor aꝝ vak Tetw vagyon es futh, Dyonak heat egelled vgy hogý twzes legýen, mykor Eeg arra vel korpath es Belendfw magwath, annak aꝝ fwlytre tarchyad aꝝ Tenereth, Smynd megh hálnak.

[II. 24a]

Exanthema
Papula
Morbilli
Variolae

Hýmlérél.

Aꝝ Hýmlé ket fele, Aꝝ eggýk fele magas es vgyan hegyes zabalú. Aꝝ mafodyk zelés hýmleo, es eꝝzel aꝝ embér hamarab megh hal, Mykor penýgh aꝝ Hýmleo ky wth eléꝝér, ha feketek, zéldelleok awagy kekék es kemenýék. eꝝth ne orwololyad bathor, leley | merth halalos hýmlé. Aꝝ kyn penýgh Hýmleo akar ky wthny, eꝝék annak yeley. Feýe es hata fay valamý hydeg leleffel zabalulan. Aꝝ orczya megh dagad es véréllédýk, aꝝ Szémeý megh haborodnak es kényweznek, Feýe megh Nehezédýk eꝝ myndén Telthe, Keze rezketh, pwzégth, Alýth, Neha el ayul. Belél aꝝ Melýe darabos, Nehezen leh, Fwle es aꝝ Orra vyzketh, Myndén telteben vgy erzý mynthá twel gyakdolnak, Szawa rekegè, es aluualakor felelém foglalya el. Mykor aꝝzerth aꝝ hýmlé ky akar wthny, awagy há ky wtéth is, igén kel hydegtwl oltalmazny es melegth helyén kel fekwny, de ne félétte ygén hew zobaban, merth abbol el ayulas kéwetkèzhetýk, hanem melegth allattal takard be, Sha lehetne, melegth Scarlath poztowal Oka | kellene be takarny. Leznek aꝝ hýmlék igén temerdék es aꝝ bwrhèz ragadoth nedwellegéktwl. Aꝝ magas hýmlé myndazon

altalis ležën az melegħ es vekonÿ Nedwellegtwl. Az zelës hÿmlê penÿgh az hÿdegh es temerdêk Nedwellegtwl. Igên Nehezen wth kÿ affelekên az hÿmlê, kÿknek temerdêk es Swrw az bwrêk, Mÿndazon altal az Szelêlbÿk hÿmlê nehezebben wth kÿ az Magal hÿmlênel.

Ha latod hogÿ eo maga az termezeth kÿ vizÿ az l Tanufagh hÿmlêth, loha akkor orwoltagoth ne agÿ azerth hogÿ kÿ wllên raÿtha, de ha nem vthetne kÿ raÿtha, Ez kêwetkêzendê orwoltagokkal orwolfolÿad.

[II. 24b] Lenchÿet healÿ megh, ehêz tegÿ annÿ fÿget es tengêrÿ zelêt az menÿth akarz, fêzd megh vÿzben es zwrđ megh zepên, abbol napÿaban gÿakorta agÿ ÿnnÿa, es kÿ wth az hÿmlê raÿtha.

Lenchÿet fêz megh vÿzben, ehêz elegich Apiomnak kÿ fachÿarth leweth az menÿth akarz, ebben march lepêdeoth, es takard be az egez teftêt vele, kÿ wth az hÿmlê.

Lenchÿet healÿ megh es vegÿ abbol tÿz Nehezekêth, têrd megh hogÿ olÿan legÿên mÿnth az Lÿzth, Vegÿ azzu fÿgeth Tÿz nehezekeoth, Saffrant keth nehezekeoth, Kostêwÿlfeith ket Nehezekeoth, ezêket hatod fel fonth forras vÿzben fêzd annÿra hogÿ eggÿk fontÿa el apaggÿon, zwrđ megh az vthan, Smÿkor el akar alunÿ ebben agÿ ÿnnÿa, mÿnd addigh penÿgh awalameddigh kÿ nem wth az hÿmlê raÿtha.

Fÿgeth, 3 j. s. Megh healt Lenchÿet, 3 v. Kostêwÿlfeith, 3 ij. kêmênÿmagoth, 3 ij. Saffranth, 3 j. keth font vÿzben ezêketh feozđ megh hogÿ fele el apaggÿon, zwrđ megh, reggel es estwe ezth aggÿad ÿnnÿa, kÿ wth az Hÿmlê.

Repa magoth têrÿ porra, rezelÿ aranÿat kêzÿben keweleth, ad megh ÿnnÿa, es takard azonnal be melegħ Scarlath poztoiban.

Hogÿ az Szêmben ne zêkÿek az Hÿmlê.

Mÿkor ozton kÿ wth az Hÿmlê, igên kel oltalmaznÿ hogÿ az Szêmben ne zêkÿek az Hÿmlê. Azeth Azzonÿ embêr Teÿeth elegÿch eoazwe rofa vÿzzel, es gÿakorta azth chÿêpêgelled az Szêmben.

[II. 25a] Szapora fwnek fachÿard kÿ az leweth, tÿkmon feÿerrel habard êzwe, abbol chÿêppençh gÿakorta az zêmben. Sha valamÿ makula maradna az zêmben, porul Nadmezeth gÿakorta bele kel hÿntenÿ.

Hogý az Or meg h rutulyon az hýmlétwl.

Gyakorta kennýed Eczetten awagý rofa vÿzzel.

Hogý az Twdére ne ragaggion az Hýmlé.

Rofa Iulepéth agý ýnnýa, wagý vÿola Iulepéth, wagý vizý-ték Iulepéth, wagý Maak Iulepéth, awagý ezéknek valamelyk-bél chýnalth Sýruppal elýén.

Hogý az Hýmlé mynd ký wth ozton es meg h eryk.

Sof vÿzzel moflad, es félwl porra téréth rýkfafawal hýnch be az meg h Eerth Hýmleoth.

Kélefnék lýztýth elegých ézwe rofa vÿzzel, es kend be vele az hýmleoth, hamar el zaraztýa.

Gérég h feýerrel kend be, es Fanak Szuawal hýnched be félwl.

Hogý meg h kezd alzný az hýmlé, es kergelédny.

Meleg h fa oláýal kennýed igén gyakorta, mynd Nap estýgh, es mynd addigh mýgh nem el hulýanak az Varaý.

Teftén lewé yegýékrél.

I Naeus

Az Embéry Teftén lewé yegýeoknek ýt ez helyén erchýed az olýan Iegýéketh, melyeketh zwletefekor [II. 25b] Annýa mehebél hoz Embér, melyet igh kel el veztený.

Zab lýztéth feoz meg h eczetben es azzal kéffed.

Kelerw Baboth kýth Nemelyek Erdeý Borfonak is hýnak feozd meg h eczetben es azzal moflad.

Kýfféld Epeýeth feozd meg h Eczetben, azzal kéffed awagý moflad.

Ezwlth Taytekat, Glýtnék hýiak ezt az Eotwéfék fézd meg h Eczetben, ezzel kennýed.

Rwhrél.

Terpentinath, 3 iiij, vayath, 3 ij. Cytromnak ky fachyarth leweth, Harom tykmonnak Szekyth, rola olayth, 3 j. ezeket elegych eozwe, es ezzel kennyed.

Harom ferton Temloth, Egy ferton Temyenth, fel ferton keneléth, ehéz az meny olwaztoth haay elegh, térd porra ezéketh es térd eozwe az Hayal, es ezzel keneld az rwhet.

Feyer pézerczebél chynaly Férdét, haromzor férëzd ebben megh, mynd el hul az Rwh rola, ez probalt orwollagh.

Fel kalanny téréth kenkeweth agy megh myndén Nap ynnya akar borban akar penygh vyzben. Az rwhet penygh Béréknek vyzewel kennyed.

Lo Sofkat vegy Egy fontoth, Dyo olayth Egy fontnak Negyedrezeth, Fenyw Szurkot fel latot, az az, Negy Nehezekéth, feozd es forrald mynd ézwe ezéketh es zwrđ megh, ahöz ozton tegy porra téréth kenkeweth Negy Nehezekét, Bor kewet is Negy Nehezekeoth, elegych yol eozwe. Elézér (fereozd) mold¹ megh az rwhelth, es megh zaradwan az hufa, melegh helyén ezzel kennyed, Ez igen megh p[ro]balt [II. 26a] orwollagh. De az ferdét, awagy az mywel elézér megh molod legyén feoldy bozzanak ky fachyarth lewe.

Ez is io hogý twznel kend megh olayal, Sowel es egy kys Eczettel, vgy hogý verýtézzek.

Glytéth, Dyzno hayat, añ 3 iiij, géréggh feyerth 3 iij, Soth, 3 ij. Storax calamitae, 3 j s. Keneléth, es Sulfur viúú, añ 3 j. len magh olayt awagy fa olayth & s. ezéketh chynald eozwe egy kewes Sarga vyaazzal, Ees ezzel kennyed.

Io Borth, & s, Kenkeweth, 3 iij. Themyenth, 3 ij. Soth 3 iij s. Feyer vyaazth, 3 j s. ezeket forrald ézwe es az vthan ha akarod tegy ehéz Styraxot, 3 j s. es ifmet forrald eozwe vgy hogý harmadreze vagy fele az Bornak el apaggýon, az vthan had megh hwny es ézwe alunny, ezzel kennyed az rwhes Testéth.

Dyzno Hayath, 3 s. Laurus olayth, Keneléth kyth megh gyalutottal, Tyzta vyaazth, Maltixot, porra térth themyent, añ 3 ij. Soth, 3 viij. vthý fwnek ky fachart leweth es Földfwltýnek ky fachyart leweth az menyť akarz, végyed ezéketh, es ilyen modon chynallyad. Az Vyaazth es Olayth es az Hayath, es az fwnek ky fachyart leweyth, forrazd eozwe twznel, az vtan az Soth veld bele, az Maltixot, az Themyent, es forrald addigh hogý az

¹ Az első kéz a „fereozd” szót áthúzta és a „mold” szót írta föléje.

Fweknek lewey el apaggyanak, Az vthan veod ky az Twzwtl, es elegych hozza az kenélet, es ezzel kennyed. Igén erés kené yr ez. De megh lalfad hogy az Feo tagokat Ne erye megh az Kenéleo.

Dyonak az bellé hartyayth vayd ky, es megh anny kenkewet téry porra, elegych eo3we vayal keweffel. Ezzel kennyed.

[II. 26b] Eokér nyelw fweth az gyeeokeret chyak térd eo3we eczettel es azzal kennyed.

Apro Boýtorýant es Fêldfwltyth fêz megh kechke Sawoban, azt aggyad megh ynnya, Es az Boýtoriannak lewelenek fachyard ky az leweth, elegych eo3we Eczettel es ves Sot bele, azzal kennyed.

Bakzarwo fwnek az magwat térd megh mynt egy lyzth olyan legyén, Torma mgoth [!] ifmeth, ezéketh kewerd eczetben es ezzel kennyed.

Igén regy Dyo olayal kennyed.

Adam Almaýanak kyth hynak meld ketfele kézeparanth, téréth kenkewel hynch megh, ifmeth chynald é3we, melegych megh Hamu paralban, véd ky es azzal térélyed az rwhet.

Chyerfa mykor odwas, annak az Odwaban az mely vyzet talal hogy lokaigh benne allot, azzal kennyed az rwhet.

Apro Gyalogh fenyw fath Eges megh, es annak az hamuyabol es Borbol chynaly lugot, azzal kennyed.

Fekete Hunyort téry megh, vyzazzal, zurokkal es fa olayal chynald é3we, azzal kennyed.

Vyzketegrél.

Temlos vyzzel kennyed az Vyzketegêth.

Soth, Fa olayth, Eczetêth elegycd es ezzel mollad.

Fyge lewelenek teyeth elegycd é3we Arpa lyztel azth chynalyad rea a hol az Telth vyzketegês.

[II. 27a] Vêrés Ceclat fêz megh vyzben, azzal mollad.

Teýnek Sawoyat aggyad ynnya.

Komlonak az lewelet es vragath fêzd megh vyzben es azth aggyad ynnya.

Holn alya mykor izagos.

Mýrrhat Têrêth Temfowal elegýcd êzwe, es azzal kennýed.
Szamar Têwifnek têweth ronch megh, es lagý flaltrom
moggýara chýnald az holnalýara.

Temfot ves Borban es azzal mollad.

Nýers Feýer wrmêt tegý az holn ala.

Izzadafnak ýnditafarol.

Ha Izzadafth akarz Embêren ýnditanod, Muftart agý az
olýannak énný.

Feýer gýantath têry porra, es Borban azt aggiad megh ýnnýa
es takard ýol be.

Naranch es zaraz lemonýa výraganak Alembiconban vêt
výzeth aggyad ýnnýa.

Izzadafnak megh allatafarol.

Kenkewel têrêlyed az Teltet, es megh allattýa.

Vad Olay fanak olayawal kend megh az egez teltêth.

Indiaý Nardufnak awagy parragy rofanak az porawal têrêlyed
az egez Teltêth.¹

¹ A II. 27b lap üres.

[II. 28a] Tablaya ez kénywnek Mafodyk reszenek.¹

Fének korpazafarol	Fol: 1
Hogy az Fê megh ne kopazulyon	Fol: 1
Haynak vagy Szêrnek Neweleferél.	Fol: 2
Eges mya lêth kopallagrol	Fol: 4
Betegfegh mya lêth Hay el hullafrol	Fol: 4
Szêr hogy el hulyon arrol valo	Fol: 5
Haynak ekélyteferél	Fol: 5
Hay hogy hozzu legyên de Hullo ne legên	Fol: 6
Haynak vege hogy ne haladozzon	Fol: 6
Fodor Hay chynalafrol	Fol: 6
Vêrês Hay chynalafrol	Fol: 6
Fekethe Hay chynalafrol	Fol: 6
Szakalnak Feketyteferél	Fol: 7
Hay hogy megh ne Eofzwlvên	Fol: 7
Hay hogy feyerre változzek	Fol: 7
Korpas Fêrél	Fol: 7
Fêben valo Apro fakadekokrol	Fol: 8
Varas es Kolzos Fêrél	Fol: 8
Twl3 Hayrol	Fol: 9
Gyermékche Teteÿen lewê Varrol	Fol: 9
Olth varrol	Fol: 10
Fêben lewê Tetwrél es Serkerél	Fol: 10
Gyermékchenek azonrol	Fol: 10
Lapos Tetwrél	Fol: 10
Kek zémnek Feketewe változtatafarol	Fol: 10
Hay hogy Aranÿ zÿnw legyên	Fol: 10
Szême alÿa ha kÿnek kek	Fol: 10
[II. 28b] Orczÿa hogy Fenês legyên	Fol: 11
Gyermékchenek azonrol	Fol: 12

¹ A tartalomjegyzék levelei eredetileg számozatlanok.

Orcza hogý Feýer legýèn	Fol: 12
Orcza hogý pýros legýèn	Fol: 13
Orczaban vernek megh aluafarol	Fol: 13
Orczanak ruth zýnerél	Fol: 13
Orcza Szémérgefelelerél [!]	Fol: 13
Orcza megh Feketwleferél	Fol: 14
Orcza dagadafarol	Fol: 14
Orczarol mýnth kel Fakadek helyet el veztený	Fol: 14
Orczanak korpazafarol	Fol: 15
Orczath hogý az Nap megh ne Egellèn	Fol: 15
Orczan valo Szeplérél	Fol: 15
Orczan lewé Fakadekokrol	Fol: 16
Gýermékchenek azonrol	Fol: 18
Hýmlének helyenek el vezteferél	Fol: 18
Eges helyenek el vezteferél	Fol: 18
Seb helyenek el vezteferél	Fol: 19
Sémérrél	Fol: 19
Orczanak Szep zýn adafarol	Fol: 20
Aýaknak repedézefelerél	Fol: 20
Gýermékchenek azonrol	Fol: 20
Cýéch hogý nagý es ala fwggé ne legýèn	Fol: 21
Cýéch hogý kemený legýèn	Fol: 21
Keznek megh feýerytelerél	Fol: 21
Szémélchýékreol	Fol: 21
Tenernek es Talpnak fél tereferél	Fol: 23
Tenerben lewé Vak Tetwrél	Fol: 23
[II. 29a] Hýmlérél	Fol: 24
Hýmleo hogý az Szémbe ne zékýek	Fol: 24
Hýmlé mýath hogý az Or megh ne rutulýon	Fol: 25
Hogý az Twdére ne ragaggýon az hýmlé	Fol: 25
Mýkor az Hýmlé megh erýk	Fol: 25
Mýkor az Hýmlé afzný kezd	Fol: 25
Teltén lewé legýékrél	Fol: 25
Rwhrél	Fol: 25
Výzketegrél	Fol: 26
Holn alýanak zagoffagarol	Fol: 27
Izzadafnak ýndýtafarol	Fol: 27
Izzadafnak megh allatafarol ¹	Fol: 27

¹ A II. 29b lap üres.

Fo22ofagok201
auađ hÿdeg lelef2l ualok.

Harmadÿk reß.*

* Ezen elttlevl a kódexben számozatlan; versoja ũres.

**[III. 1a] Fozzofagok2ol ualo o2uoffagok,
kÿth az magyarok hÿdeglelelnek neueznek.**

Az mely Beteglegéth az Magyarok Hÿdeglelelnek Neweznek, azth igazan Melegl lelelnek awagÿ Forro Beteglegnek kellene ÿnkab Neweznyék, Mert az kÿth Deakul Febrilnek mondnak, Termezetkÿwl valo hewleg az, mely az Szÿwrél ettetÿk kÿ myndén teltre az Embérnek. Iollehet az kÿzben vetffel valo el hagÿo Forroflagoknak kezdetÿben, megl vagÿon az megl hwles es az dödérgeſ, De azerth az Nem mondathatÿk igazan Febrilnek, merth az Meleglegh megl fél nem gÿuladot. Semmÿkeppen azerth az kwlé rezeknek megl hwlele nem allattÿa es nem valofaga az Febrilnek, es chak Egÿ Febris lem mondathatÿk igazan hÿdegl lelelnek, merth myndénÿk Febris az Meleglegnek Nemebél vagion, Es az természetkÿwl valo Meleglegh ellenkeodÿk az Termezeth zérenth valo Melegleggel. Kettele penÿgh az Termezetzérenth valo meleglegh: Egÿÿk, az Kettele az melegsegh

Mely be oltatoth az Embérnek Erélb rezeÿben, az velwnk zwletéth elteté Nedwelleggel kÿ ézwe vagion ragadwa, Melynek eredetÿ Mennÿey: Malodÿk Meleglegh Elteté allatokbol valo, kÿth az Deakok Elementarius calornak Neweznek, kÿ mertekletés es mynd az Negÿ Elteté allatoknak ézwe elegÿwlelékbél tÿmporalatoth. Az Ellé Meleglegh, myndén chÿelekédetnek Fé ees ellé megl zérzÿye az Teltben. Az Malodÿk penÿgh annak legÿtÿye, vgÿ hogÿ amaz ellé be oltatoth **[III. 1b]** meleglegéth, az Elteté allatoknak ézwe tÿmporalth volta, taplalÿa es ÿndÿttÿa feol. Az be oltatoth meleglegnek azerth ha bwélkédeſe vagÿon is, loha az vetketh nem tezén, merth ménnel bwebben vagÿon (mÿnth az gÿermékéknek ÿdeÿeben) az Eletnek chÿelekédetÿ annÿwal bodogbul vadnak. Abban azerth lemmÿ természet kÿwl valo hewlegh nÿnchen es nem leheth. De az Febrilnek allattÿa természet kÿwl valo Meleglegh, kÿ mÿkor ÿelén vagÿon, Mÿnth

Febris
Forro beteglegh
magyarul

Termezetzéren[t]
Kettele az melegsegh

Egy artalmas ellenfelegh, az zwlletelkor be oltatoth Meleglegnek allattÿath, Ostromolÿa myndenkoron es tebbé labbowa chÿnalÿa, Haromfele | Es myndén chÿelekekédetyben haborgattÿa. Haromfele Febris | penÿgh az Febris, az az, a Forrolaggh. Eggÿk, Szÿligh Szelyd | es magatul valo, kÿ chÿak az Meleglegnek bwélkédefe, kÿ ÿnmeth tamad, hogÿ az Elteté allatokbol leoth Melegleggh, az zwntelen valo Newekédefel, az w mertekletéffegetwl el tawozwan, félétteb igén megh bwél, es az kÿ termezeth zérenth valo vala, ÿmmar lassan lassan nem termezethzérent valowa valtozoth. hanem vetkelle es az termezethnek artalmassa. Maso-Rothadoth | dÿk, Megh rothadot allatokbol terméth hewleggh, kÿ bathor ne legÿén igén forro is, de mywelhogÿ az mytwl zarmazoth, annak allattÿanak termezetÿth vezÿ magara, termezetkÿwl Deogés | valo, es az be oltatoth Meleglegnek igén Nehez. Harmadÿk, gonoz Ees vezédelmes, melyeth az Dégés es Mergés Materia éth be, Nem az Meleglegnek bwélkédefebél. sem rothadalbol, de az Egez allapatnak egÿenétlenlegebél, kÿ az Elteté es be oltatoth Meleglegnek ellenkeozeoÿe. Azerth az Melÿ Melegleggh termezeth ellen vagÿon, chÿak az a Febris, de vgÿ, hogÿha ÿmmar fél gÿuladoth es allandokeppen vagÿon: Merth ha Nap Hewleggetwl, Férédétwl, [III. 2a] vagÿ Munka teteltwl hewél megh az Telth, es az Munka megh lassodwan az hewleggh is megh lÿzwnÿk, Ezth ez Meleglegéth lenkÿ Febrifnek Ne Newezze, Se penÿgh Beteglegnek: Azt le newezze termezetkÿwél valo Meleglegnek, az kÿ chÿak Feÿet, karÿat, vagÿ chak az Szarath foglalÿa el, merth az Nem hat mynd az egez Teltre: Se azt Ne newezze annak, a kÿ vrozwa valamely rezbél zarmazÿk: Meeg vgÿ le newezze, hogÿha az Meleglegés Maÿbol ecczérfmÿnd Verrel es lehellet ÿw, kÿ akar akar mely fele kÿ omolwan, vgÿ teccÿÿk hogÿ mynd az egez Teltéth el foglalÿa, Merth ez Melegleggh nem az Szÿwbél ÿw kÿ: Chÿak egÿ azert az termezetkÿwél valo Vitalis ipā... | Melegleggh, mely az Szÿwbél az elteté awagÿ lelék lako Ereken, eggÿwth az Lelékkal folÿ, es kÿ egÿedwl nagÿ hamarlaggal mynd az Egez Teltre el ozol. Az mykor azerth az Maÿ Betegés, akkor Nem az Pullus, de chÿak az termezetzérenth valo chÿelekekédeték valtoznak megh. De ha az Szÿw Betegés kÿ az Eletnek eredetÿ, myndén tagok betegge leznek, es myndén reß az w tÿzÿtyben megh bantatÿk es el nem ÿarhath benne. Annakokaerth, mywelhogÿ az Forrolaggh mynd az egez teltén valo kézénlegés Betegleggh, es az Telthnek myndén chÿelekekédetyth megh bantÿa, Melto hogÿ annak az reßnek tulaÿdonÿttallek, az Melÿ reß (tudnÿ illÿk az Szÿw) myndén reßnek megh tartalara

zwkzegés, es az termezeth kÿwél valo Melegleghe, mely az Szÿw-
bél mynd az egez Teltre kÿ omol, tartaltek igazã Febrifnek. Nem
allando azerth az a mÿnth Auicennas mongÿa, hogÿ myndèn
Febris az Meleglegèth feol gÿwÿtia az Szÿwben. Iolleheth azth
igazan valhatnÿ az zwntelen valo Forrofagh awagÿ az mÿnth
Magÿarul mongÿak zwntelen valo [III. 2b] Hÿdegh leles felél, de
az el hagÿo hÿdegh lelelékben, az Melegleghe nem az Szÿwben
gÿulad elèzèr, de Mafunnath vÿtethwen oda feol bantÿa az
Szÿweth, kÿ Egwen, az Lelèkkel mÿngÿaralth az lelék lako awagÿ
elteté Erek által mynd az egez Teltre kÿ eontetÿk. [K]èzènfegès
Mÿndèn Forrofagnak penÿgh ilÿen kèzeonlegès yeley yélèk
vadnak. Az Pullus gÿors es gÿakor es neha egyenètlen, mely
chÿak az meleglegès Szÿwnek tulaÿdona: El lankad az Erè, az
Teltnek Nehellègewel es vgÿ mÿnth el olwadafawal, merth
mynd az egez Telt, enged az Betegèfkédè Szÿwnek.

Mÿkeppen azerth az Febrifnek telÿelleggel valo allattÿa az
termezet kÿwél valo Melegleghe, tulaÿdonlagot is nekÿ annak az
Meleglegnek kwlèmblegÿbél kel allatnÿ. Harom fele [Simplex
azert az Febris; Szÿlygh: Rothadoth, Dègès. Az Szÿlid [Putrelcens
Febris az, kÿnek az Eltetè allatokbol (kÿth deakul [Peltilecialis
Elemetariufnak hÿnak) lèth meleglege, megh newekèdesewel az
termezetnek es mertekletèllegnek czelÿat megh halatta: Mond-
hatnÿ vgÿyan azonth, termezetzèrenth valo Meleglegnek twzes
meleglegge valo változalanak. Az rothadoth Febris az, a kÿnek
meleglege az rothadot rutlagbol zarmazoth. Az Dègès Febris, a
melyet az Mergès es vezèdelmes be zÿwas hozoth.

Toabba, Az Szÿlygh Febris haromfele: Eggÿk, Egÿ [Ephemera
Napÿ, mely chÿak egÿ naponis el vegezèdÿk, towab penÿgh nem
igèn megÿèn haromnapnal. Malodÿk, Szwnetlen valo [Sÿnochus
hÿdegleles, awagÿ elhagÿafnekwl valo. Harmadÿk, Erès, [Hectica
allando, el zarazto, es egÿ modu. Ezèk penÿgh chÿak az Meleg-
legnek mÿ voltawal kwlèmbèznek egÿ maftul, Mely awagÿ az
Teltnek allattÿae, awagÿ az Nedwèllege, awagÿ az Lelèke, Merth
az [III. 3a] Teltben [en]nel tèb vgÿyan nÿnchen. Az Egÿnapÿ
Febris tulaÿdon chÿak az budolo Lelèkben vagÿon, es az
gÿuladoth megh, kÿnek hewèlege mynd az Egez Teltre is el
ozol: Ez Forrofagh (awagÿ Magÿar modra ez Hÿdegh leles)
mÿwel hogÿ vekonÿ es el ozolhato allatban vagÿon, egÿ napon
vege lezèn, Ezerth neweztetÿk egÿ Napÿnak, es igèn rÿtkan
mehet az Egÿ Napnal towab. Az zwntelen valo Szÿlygh Febris
penÿgh az vernek forrolaga, Mely ver rothadas es Dègnekwl
hewèlt megh, kÿnek ragadolagawal az Szÿw es myndèn retek

megh hewélnek. Az Erés allando Febris, egýedwl chýak az Ereolb rezeznek allattýokban, magatul aal es vagyon. Keth Hectica | fele penýgh az Erés Febris ký allando: Az Eggýk Fê duplex | es kézénlegés, mely Elézér az Szýwnek, annak vthanna az táb rezeznek allattýath egýenlékeppen el foglalýa. Az Malýk, ký magatul Elézér valamý rezeznek allapattýat foglalýa el az Teltben, az honneth ozton mynd az Szýwre mynd egýeb rezeekre el ozol: Effele lok vagyon, Merth az Gyomornak, az Maýnak, az Lepnek, az Twdének, talaltatýk effele hewlege.

Sýnochus | Immaran azerth az rothado Febris, mely lezén az duplex | megh rothadoth Nedweflegbél, az is ket fele: Szwnetlen valo, es el hagýo: Mýkor azert az Ereken, es az Lelék lako nagy Ereken is anny rothadas vagyon, mely awagý maga, awagý az Eo paraýa az Szýweth el erý es megh bantýa, Szwntelen valo Febris ez: Mýkor penýgh az rothadas kýlleb, es az Szýwtwl annyra tawol vagyon hogý vnos vntalan azth nem erhetý, el Az zwnetlen ualo | hagýo Febris ez. Az Szwntelen valo Febrif Hýdegh leles: Kettefe | keth fele: Az eggýk ýgaz, melyeth az megh rothadoth Nedwefleg az Nagýob Edenýékben, melyek vadnak az [III. 3b] Holn alath es Cýomb kézéth gywýth fél. Az Malodýk ýelzérénth valo, ký valamely bellé Tagnak es refnek rothadot voltath mýnth egý vthý tars vgý kéwetý. Az rothadot Febris azerth kýth Szwntelen valonak mondek, vezén allatoth az megh gyézé Nedweflegnek termezetytwl, merth az Vekoný Ereken, es az Lelék lako Ereken vere, ha rothadással es gyuladással talaltatýk, ýo mertekletés, es az Negý Nedweflegéknek egýenleo elegýedelebél vagyon, tamazt ez rothadot Febrif, kýnek formaýth [H]ýdegh leleféknek Okaj | ennek vthanna megh ýryuk. De ha az Ver annal is heweb es táb Sarga Saar vagyon az táb Nedweflegéknél Harmadnapý | az Ver kézéth, Býzonýoffan Harmadnapý hýdegh lelelth zéréz, kýnek ha nagy lezén az gyuladala, az Maý es Lep félét valo hulok alýat es az Szýwet foglalýa el, valoban valo gywýtokwan hýdegh lelelth zéréz: Ha penýgh az Ver Nýalas, Mýndénapý | gyuladot, Ees rothadot, Mýndénapý hýdegh lelelth Negýednapý | hoz. Ha penýgh az Ver Fekete Saaros, Negýed napý hýdegh lelelth zéréz. Az el hagýo rothadot Febris, Harom- Az el hagýo hýdegh | fele: Egýgyw vagý magatul valo: Maffal ézwe leles harom fele | elegýwlth: zawaros, kwlémb kwlémb modu. Az Szýligh Febrifnek harom kwlémbözefe vagyon: Harmadnapý hýdegh leles, mely lezén az Leleok lako temerdék Ereken kýwél megh rothadoth Saarból: Mýndénapý hýdegh leles, mely lezén az rothadoth Nýalbol: Negýednapý hýdegh leles, mely lezén

az rothadot Fekete Saarból. Az ézwe elegywlth Febris, lezén az Eozwe elegyédét es ézwe ragadoth el hagyo Febrifékbél, mynth az kettés harmadnapy hýdeg leles, es többek effelek: Ebben mywelhogy lokfele az Febris, azonkeppen az Nedweflegék is az kük megh rothadnak lokak, de nem vgy hogý egy helyén elegyéttenek [III. 4a] volna ézwe. Az zurzawaros Febris, nem az týtza Nedweflegékbél, hanem lokakból kük egy helyén az Nagý Ereknék kýwéle, ézwe zawarodnak es megh rothadnak, lezén.

Az Dégés Febris nem chýak az Melegleg-|Spm Animalé Vitalem, gel, hanem az gonoz es dégés vezédelémmel,|et Naturalem Neha az Lelkéketh, Neha az Nedweflegéketh, Neha az Teltnek valamely rezenek allattýath, megh feortéztety, kýbél kwlémbézelek tamadnak.

Egy napý Hydegh lelelrél.

Ephemera
Diaria

Az Egy Napý Febris semmý nem egyeb, hanem természetkýwél valo Melegleg. (noha Magyarok ezth Egy Napý hýdegh lelelnek Newezýk) az Lelékben mely vagyon. Ez Lelék penýgh nem az, a ký az allando Erés rezeyben Embérnek be vagyon oltatwan, De amaz kézénlegés elteté Lelék, mely az Szýwbél az Nagý Ereknék mynd az Egez Teltben be foly. Ez Egy Napý hýdegh lelelnek azerth valo oka, hogý az Ere- |Belfé íé okja| ben ez, vgy mynth fundamentom lewen, az téb Teltre ký omol, es azoknak chýelekédetyth megh haborýttia. Es mywel hogý az Leleok igén vekony, azonkeppen az Mely Febris abban vagyon, myndénnel kénnýeb es el ozolhatob, Mulando es chýak alta folo vgy mynth. Nem allando. Ennek eredety penýgh lathato okokból vagyon, kýknek ereyékbél es kezérytelékbél az Vekony, Meleg, Es Forro Lelék fél gyulad. Mywelhogý azerth az lathato okoktul eleb az Lelék gyuladhat megh, hogýnem mynth az Nedweflegék, Szwkzéggh myndén rothadoth Febrifth mely az Nedweflegéktwl zarmazýk, hogý elél végýe ez Egy Napý, awagy egynehan napý hýdegleles.

Ennek býzonýos yeley ezék, hogý nem lallan ýw, |leley [III. 4b] Melyeth Etelnek vtalala, Teltnek megh faradala, vagy Nehez Alom, vagy gyakorta valo alýtas elél veonne, de hertelen ecczérímynd el foglal. Elézér igén kewes vagy vgyan semmý megh borzadas awagy rezketes banth azis ha banth chýak azerth, hogýha az gonoz Nedweflegéktwl az Telt, lok Meleg es chýpkédé Erés lehelt énth ký. Mely az hýdegtwl megh fwrwdéth bwrerth,

awagý az folýafoknak kýth deakul Meaufoknak Neweznek ézwe lwlefeyerth, az ýnas rezekeþ az teftben, bantýa. Semmý kegyeotlen yeley nýnchenek azerth ennek, lem valamý buzgo faydalom, lem az Teftnek nagy hankodafa. lollehet ebben is az Pullus gyors ees gyakor, de azerth ýo rendel valo, Nagy es Erés, hanemha Banattul: Etleneftwl: Nyerlefeftwl, vagý hydegtwl tamadot: Az be zywas nagyob es gyorlab az ký lehelnel: Az Hewlegh is ez hydeglelelben zylyd, ezerth, merth vgyan azon Napon vagý tytkon el mulyk, awagý természetzereþth valo Nedwellegh es verýtek által el ozol: Az Vyzeletnek is Byne természetzereþth valo, ký valamenyre verés Bynw, kýnek az feneken feyer zabafu vagyon, awagý ettl chýak valamý kewelle kwlémbeozé.

Okaý | Ez Febrilnek elélyaro es lathato okaý mynd azok, valamelyek meleg mertekletlenlegéþ hoznak. Napnak hewlege: Myndén forrolagh: Faradas: Féllette nagy munka: Vigyazafok: Koplalafok: Haragbol valo feddelék: Gondok: Banath: Felelém: Myndényknel penýgh legh gonozb es Nehezeb az Nyerlefegh, ký vagý Etelnek lokafogatul es zabalodafatul lezén, vagý lok bor ýtaltul, vagý gywmélchéknek es egýeb rofladot eledelnek eteletwl. Oka az természetzereþth valo **[III. 5a]** wreftwleléknek is valamý okbol megh allafa, mynth az Szeknek, az Vyzeletnek, az Verýteknek, az Lehelnel megh zorulafa az Bérnek swrwllege mya, ký lezén vagý hydegtwl, vagý valamý megh zorýto Feordétwl. Legh ýnkab annal is Okaý, az Cyomb kéznek munka mya léth daga-dafý, Myrigýék, es kegyétlen gyétrelmek, kýk az Teftéþ fél gywýtyak, es az Neduellegékét ýzgattyak.

Eledete | Effele Febrilben lewének elelege legýén ýo ýzw es kényen emezté. Az Napnak melegfegetwl es haragtul megh hewéteknek oly elelege legýén a ký hywélýcchén es Nedwélýcchén. Az megh hwéteknek, oly elelege az melyek kewelle taplalýon, es mertekletélkeppen megh melegýcchén. Az vgyyazas awagý zomorufagh mya, vagý lok gond mya megh hewéteknek, eledelék legién az kýk Nedwélýtnek es Almat is hoznak. Az kýk faradaftul vadnak ez Febrilben, azoknak anny legýén Eledelék az menýth megh emezthellenek, merth az Nyerlefelegéþ myndeltýgh el kel tawoztatny. Toabba, valakýknek Tefték mertekletélfege zaraþ es Meleg, az olyanoknak myngýarafth az Febrilnek el ýwefekoran, etelth kel adny, merth ez ilyen természetwnek ha Etelth nem acþ myngýarafth, igén hamar, az Egýnapý vagý Egýnyhan napý hydegh leles, rothadot es Erés Febrille hydegleleffe valtozyk. Az kýknek penýgh

Mýrigýtwl vagyon Febrifék, vekonyon kel azokath eledellel taplalný. Effele Febrifékben leweok Borth Feýert, týztath, es vekonýth igýanak. De az kýk Fê faýok, awagý az kýkên Mirýgh vagyon, azok Borth ne igýanak addigh, mýgh attul megh Nem zabadulnak.

Effele hýdegh lelesth fêrédessel kel gyógytaný. I Oruofsagok
[III. 5b] Annakokaerth az kýk ezzel bantatnak, a mýkor reayok ýw es megh kezd lassodný raytok, mýngýaraflth az Fêrdében kel vinný, De azerth nem mynd egý modon, sem mynd egýmodu fêrdében kel fêrêztený. Merth az kýth Mýrigýtwl lel ez I Mirightwl hýdegh, chýak az gêz feordének az gêzýn kel azth tartaný, hogý az Teltben lewê parakat ký hozza. Az kýk penýgh Munkatul valo faradaloktul, vagý vigýazafoktul, vagý Nagý gondoktul es Elmenek megh bantafýtlwl estenek ez Febrifben, kaad feordében kel megh fêrêztený, melyeth folyo vyzbél kezýtéttenek, Melegén es lokaýgh kel benne wltetný, Onneth ký kel vénný megh kel zaraztaný, es beo Melegh fa olaýal megh kel kenný. Az Napnak Hewlegetwl az kýkên Febris vagyon, az Eleýn I Nap hewlegetwl mýngýaraflth hwýtessel kel orwoflaný. Ees hýdegh folyo vyznek feordéýeben kel gyakorta wltethný, onneth ký kel vénný megh kel zaraztaný, es egý kewes hýdegh fa olaýal kel megh éntený az telteth, de kenný egýchépnere sem zwkzegh. Az Feýere penýgh kel chýnalný rofa olaýth Solth ýmýlyen modon, Ez olaýt hýdegén fél kel zýtatný gyapýuwal, es az Fének feolýben fél kel akaztaný, kezzel ozton lassan zorýtaný kel, hogý az Fének elfé rezere az homlokna rea chýepegyen lassan lassan, Ezth mynd addigh kel chýelekeodný, mýgh nem megh hayol az Febris. Ha valakýn hýdegtwl vagion, ez Febris, mýkor I Hýdegtwl el haggýa az hýdeghleles, Melegh fêrdében kel wltetný, de az fêrêdes elét az Feýeth, az fêrêdes vthan is, kekliliom Olaýal, awagý Nadrus Olaýal megh kel kenný. Az kýk ehêzes- I Ehêzeltwl nek Es koplalalnak okaerth bantatnak effele Febrifsel, **[III. 6a]** mýkor ýmmar zýnthe el kezdene hadný, Mýngýaraflth az Melegh fêrdében kel vinný, es lok meleg fa olaýal kel azon fêrdében megh éntený, es lassan têrlený, es lokaýgh kel az fêrdében wltethný. Mýkor ozton ký kel az fêrdébél, énný kel adný. Ílmetth az fêrdeoben kel wltetný, hogý ký keel, ílmet énný agý Arpa kalath, vagý Salatath, vagý zep kéwý halath. Ha Nýerfelegtwl vagyon az Febris, legh elêzér megh kel I Nýerfelegtwl azt latný, ha megýên annak az hafa awagý megh zorulth. Ha megýên es chýak a Nýerfelegh megýên a ký oth ben volth,

Munkatul,
 Vigýazafoktul.
 Gondoktul
 Elmenek meg
 bantafítul

olýankor az Febrifnek el hagyafaban kel fêrêzteny az ilýent, es az vtan is kel ênný adny, de ýol megh kel azert ezth lathny, hogýha az Betegnek annyra mênth az hafa, hogý el zakadot az ereye az betegnek myatta, azth nem kel megh fêrêzteny, hanem chýak ênný kel adny, es az gyómrath ýo meleggh fa olayos wrém-mel kel be kênny. Ha penygh az hafa megh zorulth myndênéltwl-fogwa, es ha meeg az Nyers eledel az gyómorban vagyon, agý lok meleggh vyzeth megh ýnnya, hogý azth ky okaggya. Ha penygh ýmmar ala zallot az elefegh az Belékben, az oldal cyontoknak leg alol az May es Lep féleot mely hufok vadnak, az aranth kel arra valo ýo orwollagokkal be kênny, es arczyal ala fekwgyek az Betegh, es vgý alugyek el. Az Alom vthan ozton, ýndych megh az hafat Chýappal vagý kênnyw Clýfterewel.

Cubebaknak ky fachýarth leweth elegych eoýwe rofa olajal, es az pullufokat ezzel kennyed, az Szýweth is, az hýdegh lelefnak myndên hewlegeth megh enhity, es megh is gyogyth.

**[III. 6b] | Sýnochus
Continens | Szwtelen valo awagy Tarto Hýdegh lelefrél.**

Az Forrolagok, awagy Magyar modon, az hýdeglelelék kêzýwl, legh elfé, az Allo, Tarto, oda zegezéth, es Szwtelen valo wdében lewé hýdeghleles, Merth vntalan farazth myndên keozbe vetefnekwl, mynd addigh myglen zynthe el hagy. Keth-

[Sýnochus non putrida ...iaria pluriú dierum	fele penygh: Eggyk rothadal nekwl valo, kyth Nemelyek (lok) egýnyhan napýgh valo hýdegh Lelefnak hýnak. Masýk, rothadalfal valo, kyth
---	---

 Allandonak es zwtelen valonak Neweznek, Mynd az keth fele-
 nek penygh allattya es allo oka az Nagý Edenýékben vagyon, es mynd az ket felenek helye az Holn alat es az Cyomb kêzéth. Allattya penygh az Ver, de nem az magatul valo Szýligh Ver, hanem amaz Ver a ky az Negý Nedweflegéknek egýenlé ézwe elegywlelékbél aal. Azokra ýw penygh ez hýdegh leles, az kyk mertekletéfék, valamenyre Nedwefék es Melegbek, kèzep wdében vadnak, Teltéfék, es a kyketh Vernek lokafaga, es az Nedweflegéknek egýenlé bwélkédese vgyan meg nyomot, Egýeb termezetw Embéreketh nem banth. Azert az rothadalfal nekwl valo, Awagy az Egýnyhan Napý hýdegleles, az Vernek nemý-nemw forrolaga, es zýlygh megh gyuladala. Es mykeppen hogý az Vernek allattya myndénwth egýmodu, zynthe vgý annak gyuladala is telýeffeggel egý modu, es aznak eleýtwl fogwa vegezeteýgh az hýdegleleleis egý modu.

Az Egýnehan napý hýdeglelelnek, ký vgýan Nem igén megýên harmad napnal towab, azon okaý vadnak [III. 7a] mýnth az Egý Napý hýdegh lelelnek, Melý okok az mýkor kýlfebbek, Egý Napý hýdegh lelelth, Mýkor penýgh buzgobbak, Harom Napý awagý leg toab Het napý hýdegh lelelth hoznak. Ebben az Teltnek bérenek megh fwrwdefe es megh zorulafa vagyon, es az vernek bwélkédefe, ký lezén vagý az Alfelben valo Eoth Okay Ereknék megh zorulafabol, kýbél az elét ver folýt ký, Deakul Hemorrhoinak Newezýk, vagý Or vernek chýorgalanak megh allafatul, Vagý Hawý ver folýafnak megh allafatul az Azzony-allatokon, vagý penýgh oly vertwl, mely Newekédét az lok Melegh Etkeknek Mertekletlenwl valo eteletwl. Annakokaerth efýk ez hýdeg lelelben az Mertekletlenwl elé, ký noha ýo allapatu Teltel volna, de az lok borral es lok Huffal magath megh téltý, Merth ez ilýennek vere Sok es Melegh, ký Nem kénnýen rothad megh. Ez okokbol azerth elézér megh gýulad az elteté Lelék, es az Ver lassan lassan megh hewél.

Ez egý nyhan Napý hýdeglelelnek azon yeley vadnak Ileley mýnth az Egý Napý hýdeglelelnek, chýak hogý nýlwabban valok, Ebben kýwalikeppen mynd az egez Telth megh twzelédýk, de legh ýnkab az Orcza. Az Eoregh ýzeketh nagý lankadas foglalýa el, es az fél hankodas vgýan el faragtýa: Az Erekek igén fél fuualkodnak: Az vak zémék igén vernek fél: Az Fé fay es megh Nehezédýk: Gyakorta Melý alom foglal el: Nehez az lelékzeth vetel: Az Pullus Ernek nagý fél verefe, zwnetlen valo es gýors: Az Bér Sýma ký lassu melegleggel vagyon.

Ehéz zynthe halonlo hýdegleles gyakorta megh Sarga Sartul lezén az Sarga Saarnak es az Melegh Nedweflegék- Hýdegleles nek félétteb valo megh mozdulafatul is. Merth ennek lathato okaý mýkor félétteb az Sarga Saros Teltben (Bathor egeflegés legýen az is) be rohannak, Nem chýak az [III. 7b] elteté Lelkét hewityk megh, de Erés Nedweflegéketh ýndýtnak, kýnek hewígetwl rothadafnekwl valo Febris gýulad fél. Ez hýdegleles ýol-lehet kýlýeb terýed az Egý Napý hýdegh lelelnel, de azerth vgýan Sýnochus Nem. Merth az Egý Napý hýdegleles, az Vernek buzgo voltha. Ez penýgh az Sarga Saarnak rothadafnekwl valo fél ýndulafa. Az Egý Napý hýdegh leles, ýo allapatu ees Mertekletés Teltben efýk megh, De ýmez, Melegh Ees Sarga Saaros Teltben. Ennek penýgh lathato okaý Nem egýebek, Okay hanem azok az melyek az Egý Napý Hýdegh lelelth ýndýttýak, ýelélben penýgh affele nagý kenzas az mýnemw vagyon az Velefayokon, vagý az Szwlé Azzonyallatokon: Munka tetel: Nagý

maga gyakorlas: Nap hewlege: Fêrdê: Haragbol valo megh gyuladas, es az kÿk ehêz hafonlok. Ebben penygh ez hÿdegleleleleley] ben, Sem az Pullus Erben, Sem az vÿzeletben rothadas Nem tecczÿk, de az Szaÿ megh keferêdÿk, Az Etelnek kewanlaga el veB, Szomÿufagh gyêtêr, Fênek fayala bant, Az Vÿgyÿzas vgÿan êztêkel, Az Bêr darabos Baraz. kÿth erês hewlegb banth. Mÿkor az lathato okok el vetetnek, rêwÿd nap az vthan, az Febris es annak yeley, mÿndên orwoflagnekwl chÿak azon Tanufagh] nyugowaffal is, megh Bwnÿk. Mÿkor azerth az Egÿ Napÿ hÿdeg leles rothadafnak yele nekwl egÿ awagÿ keth Napoth el halad, Ez ketfele Febrifnek valamelykenek higgÿed lènnÿ.

Oruofsagok] Az kÿk az Egÿnyhan Napÿ hÿdeglelelelel bantathnak, Verth kel raytok vènnÿ az menÿth az Erê el zenwedhet, merth ez bÿzon dologh, valakÿknek Teltêk az természetwl olÿ allapatban rendeltetêth hogÿ az kÿ lehefre es az Lelêkzet vetelre nÿnczen zÿnthe eleglegêk, ez ilÿenêkên ha [III. 8a] Verth nem veznek, megh têrtenhetÿk hogÿ megh fuladnak, awagÿ el aÿulnak nagy vezêdeleommel, hanemha ez ilÿenêket az magok nagy erês voltok, vagÿ lok verÿtek, vagÿ bew ver folÿas zabadÿttÿa megh az halaltul. Az Ver vetelnek vthanna Nem lok wdêmulwa, etelth agÿ Nekÿ arpa kalath es Mezès bort ÿnnÿa. Mezès eczetêth agÿ ÿnnÿa es azzal orwofolÿad merth ez igên hÿwêfÿth.

Sartul wa[lo] | Ha Saartul vagÿon az Hÿdegh leles, Fêldÿ Hÿdegh lelelel] bozÿzanak gÿeokeret tÿzÿtÿcchad megh mÿnt az Thormat, têrd megh, têlch bort eltwe rea, es aÿon raytha reggelÿgh, zwrđ le reggel rola ruha által, mÿkor az hÿdegleles el ÿw agÿ ebben fel Mezêllÿel megh ÿnnÿa, de addigh valamÿ maalt le egÿek le ÿgÿek.

Sÿnochus | Az Rothadalbol lèth zwnтелен valo hÿdegleles, zar-
Putrida] mazÿk az megh vezêth es rothadoth vertwl. Ennek penygh eredetÿ felêl erêffen ellenkêznek es vÿalkodnak az Bêlch Embêrêk, hogÿha az Ver megh rothadhatê? es az mÿ ebbêl ÿw, rothadot verbêl valo hÿdeghlelele. Vagÿ Saartul valo hÿdegleles. De az ê vÿzÿalkodafok ilÿen tanufaggal romol el. Az

Az Ver keth | Ver ket modon rothad megh: Egÿkeppen, mÿkor
modon rothad | az Meleglegnek Ereÿewel, természetkÿwêl el valaz-
Elêzêr | tatnak az hozzaÿa nem hafonlo allatok, mÿnth az Sarga Saar kÿ vekonÿ, megh valaztatÿk az Fekete Sartul kÿ temerdêk es Fêld természetw. Ez valtozas penygh ÿgazban mondathatÿk megh veBefnek hogÿ nem mÿnth rothadafnak. Ilÿen okbol azerth ha az Ver megh rothad es az Febris feol gyulad,

Az Nem rothadot hýdegh leleffe, de vagý Sarga Sartul, vagý Fekete Sartul valo hýdegleleffe lezén. Maskeppen az Malodezor Ver ýgazan rothad megh, mýkor az Nem hafonlo allatoknak el valasztala nekwl, megh veß az Ver, ký vagyon Nagý Bwzzel es Nehez zaggal, Merth [III. 8b] mýkeppen hogý az Embèrnek Melyeben, Gyomraban, awagý az Belèkben, awagý egýeb wres helyekèn, az természet h kýwél valo ký omloth ver vetkelfe es vgy mýnth Mergès allatta lezén, Smegh rothad, es be omolwan az Elè Erekkal es Inakkal kèrèskèrwl vetetèth Teltben, kýth Deakul Muscululnak hýnak, természet ellen valo dagadalth ees Twzes kelewenth chýnal, ký elèzèr megh rothad, es az vthan genýetlegèffe lezén. Ezènkeppen nem zwkzègh ketèlkèdny, hogý igèn erès okokbol, mýnth az Eegnek megh vezèth es megh Dèg-lelt voltabol, az Nagý Ereken az Ver megh nem rothadna: Sèth ýnkab mýkor az Maýnak alla(pa)ttýan Twzes es forro kelewen lezén, akkor az Ver nem chýak rothadot de Neha vgýan genýetlegès is lezén. De vgýan mýndènèk valýak ezth, hogý az Ver neha annyra megh valtozýk ees megh veß, hogý loha tèbzèr természetzèrenth valo allapattýara es ýo voltara, az természetnek Emezéle által nem terheth. Toabba, az Mely Ver az hýdegh leleffèkben el ký vetetýk Er vagálnak általa, Nagý gyakorta megh lattýak ezth hogý nem chýak Nehez zagu es Bwdès, de rothadot is annyra hogý èzwe nem ragadhat az ver: Ilýen modon azerth mýkor az Ver megh rothad, Allo awagý Sokaygh tarto rothadot hýdegh leles gyulad fél. Ennek penygh az rothadot hýdeglelelnek, mýnth zýnthè az rothadalnekwl valonak, mýnd egýmodu el ýwele vagyon. Harom moggýa vagyon

Harom modu
az rothadot
hýdegleles

penýgh ez hýdeglelelnek, Merth Nemelyk az eleýtwl fogwa az vegezeteýgh, mýnd egýenlé buzgofaggal forrolaggal vagyon. Nemelyk az kezdetýtwl fogwa az vegezýgh mýnd èregbèdýk es Newekèdýk. Nemelyk penygh, az [III. 9a] Eleýtwl fogwa az vegezeteýgh mýnd Balton ízal.

Ennek nagyob Okay vadnak hogýnem mýnth az egý. Okaý nehan Napý hýdeglelelnek, merth ezèk nem chýak gyuladalth de rothadalth is hoznak. Fè oka penygh mýndènnel legh ýnkab, nem az Embèry Teltnek bèrenèk zýlýgh megh zorulasa, de az Sok temerdèk es Enýwes Nedwellegèknek eozwe ragadalatul valo megh rekedes, ký nem chýak az bèrth, de az Maýnak vekoný Ereýt, es az Teltnek egýeb ereýt is megh teltý. Iollehet am bathor az Teltth telyelleggel egeslegès legýèn, es mýndèn Nedwellegèk természetzèrenth valok es týztak legýenek, de mýwel hogý az Erès megh rekedes týltýa, hogý az lelékzet által, le

az Egnek hűwéfyté Ereye ǵnneth kűwél oda be ne mehellen, Se az Erés es fwltés Enűwes rutlagok onneth belél kű ne űwhesse- nek, ǵnneth lezén, hogű az Embérnek Teltben az Melű terme- zeth zérenth valo Melegleg h terméth, Megh fulad, Es valamű Melegleg h Ees Nedwellegh oth ben vagűon, zwkzagh hogű megh leleű | rothaggűon. Ieleű hasonlok az Egűnehan Napű hűdeglelel- hěz, chűak hogű Nagűobbak es lathatobbak ebben, Az hewleg h is ebben űnkab banth. Az Pulsus penűgh nem chűak Nagű, buzgo, gűors, es gűakor, de egűenétlen is es modnekwl valo. Az vűzeleth temerdék, vérés, zawaros, es az feneken lemmű olű lűprw nűnchen.

Oruofsagh | Effele hűdegh lelékénis verth kel vėnnű zűnthe műnth az Egű nűhan Napon valo hűdeglelékén.

Sandalum fath műndėnűk feleth teorű megh, Ees rofa vűzzel ẻzwe tűmporalwan, keold az gűomorra awagű ha megh adod űnnűa is űo.

[III. 9b] Sarga dűnnűenek heald megh az magwat, azt ad eonnű, awagű Gėrėgh dűnnűenek az Belűth.

Caufon

... dens Febris

Gwűtokwan hűdeglelelfrél.

Az Forro Hűdegleles lezén műkor az Sarga Saar az Ere- ken megh rothad, hasonlo azerth az Harmad Napű Hűdegh lelel hěz, de ennűbél kwleomběz twle, hogű az Harmadnapű hűdegh lelelben az Sarga Saar, műnd az egez teltben el hath, De az Forro hűdegh lelelben az Sarga Saar műnd az Verrel eggűwth megh tartatűk az Edenűėkben.

Ieleű | Ieleű ennek: Az Nelűw zaraz, Temerdék, darabos, es fekethe: Az gűomor ragatűk: Erés zenwedhetetlen zoműulagh vagűon: Nagű alhatatlanlag h: Es Neha Bolondokodal is.

Tanulsagh | Effele hűdegh lelelben valok, hűdegh helyėn fekwgűenek a hol az Eeg igėn zepėn es tűztan bellězűk, Gűėnge tűzta es vekonű lepėdėwel takartallėk be, melű lepėdėt gűakorta megh valtoztas: Az Agűa Szelės legűėn hogű az megh hewelt teltėth űdelstowa zellel forgathalla, ha nűnchen Szellė, legűezėwel zellezzed.

Eledele | Etele legűėn hűdegítė es Nedwefűtė, Salata, Tėk, Itala | Sofka. Itala Vűz kűben egű kis Fa heat fėztel megh, Vagű vűola vagű Rofa Iulep, kűth Arpa vűzzel elegűtėttel ẻzwe.

Oruofsagok | Az Gűomrara kėl hűdegűtė allatokath, Rofat, violat, vűzű Tėkėth, es efeleket h. Ha az Betegnek wdűye, Ereye.

es egýeb okay engedýk, leg elözérís myndgyaralth Verth kel rayta vënný. Er vagaffal, Merth [III. 10a] igh megh hywéfédyk az Telthe es az forroflagh megh aluzýk. Summazérenth azerth az Forro hýdegh lelelnek gyogítalaban ez kewantatýk es ez ketté zwkzegés, Vagy az hogý az Saaros Nedwellegék ký týztulýanak Embérbél, vagy megh oltallanak: Ký týztulnak penýgh, Verýtek által, Okadas által, Es Hálnak ménéfe által. Meg oltatnak penýgh hýdegh ýtallal, melyel gyakorta az Forro hýdegh lelelék megh zoktanak gyogyulný.

Fay Solkanak Bolýoianak fachýard ký az leweth vóla Iuleppel elegých ézwe es ezt aggyád ýnnýa.

Fay Egréffel feoz Týkfyat, annak az lewet aggyád megh ýnnýa.

Feyer fwznek leweleth, awagy Naadnak leweleth hýncýed az agya kèrnýwl.

Sarga dýnnýe magoth, vborka magoth, Tékmagoth, healý megh, fachýard ký az leweth, azt ad ýnnýa.

Dýnnýe zagu fweth, kýt Deakul Potentillanak hýnak, kéz az Tenerere es az Talpara.

Fay Tengéry zeolèth agý eonný.

Pomágranatnak fachýard ký az leweth, elegých ézwe Nadmezzel es Salata vyzzel, enhera ezt aggyád ýnnýa.

Gérég dýnnýeth vay megh, tegý térèth Nadmezeth bele, razzad az kezèddel mynd addigh ýdeltowa, mygh az Nad Mez el olwad, ez legýèn ýtala.

Gérègh dýnnýe magoth, Sarga dýnnýe magoth, Vborka magoth, Teok magoth healý megh es térd megh, Arpa kafat fèz megh es annak chýak az leweth forron éfd rea, zwrd megh, tegý ehèz Nadmezeth, Ezth aggyád ýnnýa.

Reubarbaromoth forralý megh vyzben, ehèz elegých Nadmezeth awagy vóla Sýrupot, ad megh ýnnýa.

[III. 10b]

Mýnden napý hýdegh lelelérl.

[Quottidiana]

Az ýdeigh valo, awagy az mýnth mongýak El hagýo hýdeglelelék, veznek Newezetèth, az w elé kerwleo ýdeýèknek mýwoltatul. Inneth Newezeték az mýndèn-Napý hýdeglelel is, merth mýndèn Napon elé kerwl, ký mýndèn hýdegh lelelék kèzèth legh rýtkab. Lezèn penýgh az Nýalnak rothadafabol, Mely Okay Nýal ygèn rýtkan rothad megh. Tèrtenýk azokon ez Hýdegh

leles, kÿk Nyállal bwélkédeok, Kéwerék, Hereltek, Ven Embérek, Azzonýallatokon is lezén, es az olyanokon kÿk hewolkodással vagÿ hozzu aluuással, vagÿ gÿakor fêrêdefékkal, vagÿ hÿdeg es Nedwes eledelékkel vagÿ gÿakorta valo zabalodásokkal, vagÿ vnos vntalan valo Etellel mÿnth az gÿermékeok, vagÿ fok rezé-géfkédefél, Nyerlelegnek es Nyalallagnak lokafagath gÿwtétek be Teltékben, yelélben Telben, hÿdeg tartományokban, es Elléswdében.

Ilelÿ | Effele hÿdeglelelben valoknak, Orczayok fekethe zÿnw Sarga es valamenÿre puffadot, Az gÿomor zaÿa betegés es eréte-len, Etelth nem kewan, Ees gÿakorta lawanyuth befég feol. Az hÿdeglelelnek penÿgh el ywefe nÿnchen hertelenleggel, hanem yw laffan laffan, es az Teltnek kwlfé rezeÿ hÿdegwlnek chÿak megh, kÿben az dédérgé rezketes rÿtkan elÿk megh: Az Teltth el Nehezwl, es vagion rayta alomnak nagÿ kewanlaga: Az hew-legh chÿak alÿg alÿgh es nehezen éregbédÿk nagÿ igÿenétlen-leggel, Melyben nÿha az hewlegh, neha az hÿdeglegh eréztetÿk az Embértwl. Az fél gerÿedét hewlegh penÿgh nem olyan erés buzgo, mÿnt az harmad Napÿ [III. 11a] hÿdeglelelben, merth sem megh nem Egeth, Sem az Teltrel el nem hanattÿa az lepleth, sem olyant Nem leh pÿh nagÿ gÿakorlatoflaggal mÿnth az Langh, Sem félétteb valo kewanlaga vÿz ýtala az zomÿulagh mÿa, hanem mÿnth az megh gÿutoth Nÿers fanak fwltélgele ees paraÿa, elézér olyan, es annak vthanna ozthon Erés es vgÿan Maros. Ellé Napokon ez hÿdeglelelben lemmÿ verÿtek kÿ nem wthÿ magath, de az vthan valamÿ kewes, kÿ Enÿwes zabafu es kéwer. Ez hÿdegleles penÿgh Tÿzén Nÿolcz orath tarth. Az megh Bwnefe hat orath. Az pullus ebben kichÿn, lankadot, es rÿtka, yelélben az eleÿben az hÿdeg el lelelnek, Mert az természet-zérenth valo Meleglegh, az hÿdeg temerdék es Enÿwes Nedwef-legnek Mozgalawal félétte megh nyomatÿk. Ellé napokon az Vÿzeleth feÿer es vekonÿ, kÿ Nyerlelegnek bélegewel tele, Mely Nyerlelegh félotte ygên rekezth, es az természetzérenth valo Meleglegéth el rontÿa. Az vthan mÿkor ozton az Nyerlelegh megh emeztetÿk, es annak valamÿ reze az vÿzelettel el megÿén, Az vthan ozton az Vÿzeleth, Vêrés, temerdék, es zawaros lezén. Az Hafnak mènele lagÿ, Nÿers, es Nÿyalas.

Eledele | Mÿndén Etele ez hÿdeglelelben valonak olÿ legiën kÿ emezze az Nÿyalath es vekonÿccha.

Oruofsagok | Gench fwnek vÿzeth aggyad ÿnnÿa.

Machka Téwifnek melyet chÿak apro lewelebél véttenek, vÿzeth aggyad ÿnnÿa.

Fekete wrémnek véd vyzeth, valamely Napon abban acz ynnya, az hydegleles rea nem yw.

[III. 11b] Harom Bal vty fweth zakas fél gyékereltwl, megh ne mollad hanem chyak meg vakaryad az gyékereth, azald megh térd megh molarban, tegy egy mogyorony teryekét hozza, es ted egy tyzta beogreben, eol feyer bort rea, forrald yol megh az Twznel, ad megh ynnya az hydegh lelelnék ydeyen.

Fejer wrmeth korotlant ronch megh, gyurd ezwe Sowel, mykor az hydeg rea yw, abban az menyth megh ehetyk egye megh, es egy penz ara bort igyek megh rea, es takaroggyek yol be.

Az mely Chyga Toban terem, zeggyed annak tekeneyet, hew twzhelyen egeld megh, az zynthe olyan lezen mynth az kek pozto, térd meg es zytdald megh, Borban awagy Eczetben ad megh ynnya, loha tebbe nem lely, meeg ha az hydegleles Servel-bel volna is el haggya, de yo lwtelén igya megh.

Katankorot mynd gyékereltwl metely aprora, erés eczetben fézd megh, reggel es eltwe azth aggyad ynnya.

Isthen fayath, Eoregh chyalannak magwath, kenkeweth, fa olayth, Ohayath, Borban fézd ezwe ezéketh, ezzel kennyed az Telteth, Snem eréz hydeglelelth.

Szapura fweth, vthý fweth mynd gyékereltwl féz megh borban, vel fel Nehezék zerechyen Dyo vragoth bele, mykor az hydeg el lely, azt aggyad ynnya.

Egy Tykmonnak feyereth veld ky egy talachkaban telch egy penz ara Egeteth bort rea, gywch megh, mykor megh lwl, ad megh énný.

[III. 12a] Ved az Embérnek ganeyath, azald megh es térd porra, mynek elétte az hydegleles rea ywne, ebbel Mezben agy megh eonný keth Nehezékéth, awagy Borban agy annyth megh ynnya, harmad Napra el haggya.

Nyulnak az Mayath vagy az gyomrath azald megh es térd megh, ebbel keth Nehezékéth Bozza fanak anny vyzeben mynth egy tykmon heaban ferne, agy megh ynnya.

Zamarnak harom vagy Negy chyep vereth ad megh borban ynnya.

Egymodu hydeglelelrel.

[Hepialus]

Affele Hydeglelelis, melyben mynd az Hewlegh, mynd az hydeglegh egyaranth vagion, az Nyalas hydeg lelelek fele, ky az egez teltnék myndén rezen vagyon. Ennek oka az Erés es [Oka]

wegh z̄ynw Nyalaffagh, k̄y lallufaggal megh rothad, es a k̄ynek valam̄y reſe ȳmmar f̄el ḡyuladoth, Nemȳnemw reze penȳgh meeg Etele | megh nem rothadoth. Effele h̄ydegh lelelben affelet kel m̄ynd̄enth ̄ennȳ adnȳ az Betegnek, az Melȳel h̄ytwanodȳk es vekonȳodȳk.

Oruofsagok | Belend fwnek leweleben teorȳ megh harmath awagȳ Negȳeth, ad megh ȳnnȳa.

Spargat, k̄ementh, vagȳ agaricumoth f̄ez megh Borban, azth aggȳad ȳnnȳa.

Machka t̄ewȳffeth f̄ez megh akar borban akar vȳzben, azth aggȳad ȳnnȳa.

Feyer wr̄emnek k̄y fachȳarth leweth, k̄emennek, l̄lthen faȳanak. Fodor mentanak, Apro boȳtorȳannak, zaporá fwnek, añ z̄ ij. fa olȳban awagȳ dȳo olȳban f̄ezd megh addȳgh hogȳ az fweknek lewe el apaggion, [III. 12b] tegȳ eh̄ez vȳazth z̄ iij, chȳnalȳ ken̄e ȳreth, es az Hat gerez̄eth az vefeketh, az gȳomroth, karokat es zarakath ezzel kennȳed meleḡen.

Tertiana |

Harmadnapȳ h̄ydeglelel̄r̄el.

Az Harmad Napȳ h̄idegleles ḡyulad f̄el az megh rothadot Oka | heaban valo Sarga Saartul. Lez̄en penȳgh eȳ, vagȳ az maga tartoȳaban, kȳth Epe hoȳagnak h̄ywonk, vagȳ penȳgh az Maȳ es Lep f̄eleot valo huĳnak alatta, es az Bell̄e rezekek wres helȳeyben, ahonnet oȳthon Neha valamȳ reſe annak az Ereken be rohanwan, az Verh̄ez elegȳedȳk. Ez H̄ydegleles foglalȳa el azokath az kȳk természet̄ek z̄erenth Meleḡek es zarazok, karchȳuk, Elet̄eknek vȳragaban vadnak, az kȳk munkahoz, vigȳazalhoz, Szomorkodalhoz, gondokhoz, kewes eledelh̄ez a melȳ Meleg es zaraz zoktattȳak magokath, es az kȳknek iḡen Meleḡh Maȳok vagȳon, Merth eȳ ilȳen̄eknek Epeȳek iḡen zaporodȳk, ȳel̄elben Nȳarban, Meleḡh es zaraz tartomanȳokban leleȳ | kȳwaltkeppen, es Meleḡh forro Eeḡen. Ez h̄ydeglelelben a kȳ elȳk, azt Nagȳ Merew̄edellel valo el hwles foglalȳa el, kȳben az Emb̄ernek Telthe ̄ezwe veretȳk es vgȳan ̄ezwe t̄eretȳk, Melȳ h̄ydeglelelnek oȳton az vegeben mȳkor el haggȳa az Emb̄erth, gȳakorta az megh ȳndult Saar kȳ okattatȳk. Ebb̄el az vtan az Hewfeḡh iḡen hamar f̄el lobban, es m̄ynd az egez t̄etre kȳ omol az w ereȳe z̄erenth, kȳ Er̄s es Nȳlallo hewfeḡh, kȳt ha kez̄zel tapaztaȳ, mȳnthȳa az kez̄edet vgȳan megh gȳaknak. Effele h̄ydeglelelben az kȳ vagȳon, Ez vgȳan Egh, annȳra hogȳ az T̄et̄et is

megh Mezýtelenitý, es ýdeftowa hannýa vethý magat, [III. 13a] es nagý lelékzettel leh, az Szomýufagh myath vgýan megh Eped es hýdegh ýtalt ker, Alhatatlanlagh es nagý vigýazas vagyon raytha, Feýe faý, Es vagion nagý el bufult haraggal. Ennek az hýdegnek lelele tarth legh toab Týzénket oraygh. Neha chýak Heth oraygh, Neha chýak Negý oraygh, Az megh terefe penýgh ennek es el hagýafa, vagyon lok Melegh verýtekkal a kýnek vgýan fél megýén az Bullza es vgý Bwnýk megh. Výzeletý ez ilýennek Sarga es Nehez zagu. Ez harmad Napý hýdegh leles Nagý gýakorta chýak hecczér kerwl az Embérre, az vthan el mulýk.

Eledele ez ýlýennek es maga tartafa ilýen legýén, Eledele Hýdegh helyén fekwgýek, Sok Embér az hazban ne legièn kýtwl az Haz megh melegwlne es megh hewélné, Eo magath gýakorta hýdegh vyzzel megh hýncýek, vagý rofa vyzzel, vagý výola vyzzel. Az haznak féldere a kýben fekzýk, hýncýenek Feýer. Fwznek lewelet, Széleo leweleth, awagý rofat, výolat, es vizý Ték lewelet. Hýwélyté es Nedwélyté eledelth egýek, es annýt kýt keonnýen megh emezthellén. Kéwý halat, Týkot, Foglýot, Galambot, Faczýant, Verebfýat, Salatát, Tékét, Katankorot, Arpa kalat, Tatarkat, hýgtýkmonýat ký chýak alýgh melegédýk megh, ennek is ýelélben chýak az Szekýth, Egýek. Gýwmélch felebél, Chýeréfnýet, Szýlwat, Szederýet, Mezeth, Muftarth es Sos allatoth lemmýt ne egýek, le lemmý erés allatoth. Bor ýtaltul telýeffeggel el Bwnnýek, chýak Fa heýal fél vyzeth igýek, vagý Iulepés Arpa vyzeth. Viola Iulepéth, Mýgh az hýdeghleles rayta vagyon, lemmýkeppen el [III. 13b] ne alugýek, Tanufagh ýnkab eréllen vigýazzon. De mýkor ozton el haggýa bathor alugýek az vihan. Munka, Haragh, Banath, zomorufagh, es ehéz hafonlo dolgok igén el tawoztalfanak.

Chýaba ýret es Papa fwet féz megh ýo Eczetben Oruolsagok mýnth egý oraygh, zwrđ megh ruha által, ezt ad reggel es estwe ýnnýa.

Týkmonýat Swf megh Egetét borban, három napon reggel enhera es Elwe is, ezth aggyad eonný.

Szapora fweth vagý Chýaba ýreth feoz megh Borban, tegý anný téréth Borlot hozzaya az Menýth három Arpa zém megh nyom, mýkor az hýdegleles rea ýw, ad megh ezth ýnnýa.

Egý pohar Malolaban vel kapotnagnak megh téréth porath egý Nehezékéth, elegých ézwe, es melegén ad megh ýnnýa mýkor az hýdegh rea ýw, fektéld le az agýon es takard eréllen be annýra hogý megh verýtézzek. Mýkor ozton ýol megh ýzzadot,

es az hűdegleles is el hatta, fél kel e vagy vgian veztegh fekwzyk, zabad vele. Vegy azerth, Rutat, Saljat, Gezemyczet mynd egy mertekkel, Fejer Eczetet yoth kewelet, tird eozwe yol ezeketh, Es keold az karjara az Pullus Erekre, es az Nap tarch rayta, az vihan ved el rola, Ezt harom vttal chyelekeoggyed mykor zynthe az hűdegh rayta.

Kapotnakot fēz megh Borban, elegych ehēz tērēth zerechyēn dyo vragot es Fa heath, Mezeth is, ad megh ynnya.

Fejer Eb ganejat tird porra, egy kalan borban ad megh ynnya mykor az hűdegleles rea yw.

[III. 14a] Pokot tery megh es kend ruhara, ezt keoffed az homlokara es az Vak zemejre.

Feldy gelyztakath feoz eozwe Lud hayal, es ezzel kennyed.

Vthy fwnek harom gyekeret egezlen tird megh, es elegych harom pohar borban es meg anny vyzben, azt aggyad megh ynnya.

Cyengē fwet fēz megh borban, ad megh ynnya.

Szēmélchjē fwnek kyt deakul Heliotropiumnak Neweznek az magwabol vegy Negyeth, tird megh, es az hűdeg el lelefenek elētte ad megh borban ynnya.

Zapora fweth az feldtwl fogwa harmad yzygh mynd leweletwl zakaz fél, feozd megh borban, es ad megh ynnya.

Porchyn fwnek fachyard ky az leweth ad megh ynnya.

Vthy fwnek fachyard ky az leweth, katankoronak es Cicoreanak mynd egy mertekel, tyztych zepēn megh myndenyknek leweth, elegych eozwe es forrazd egyben, tegy Nad Mezet keozyben hogy Syruppa legien, tegy ehēz egy kewes Crystalt kyt porra tertel. Ezth aggyad ynnya. Ez orwolfagh az zomyulagot enhity, az Hewlegēt is megh oltya.

Malwath fēz megh vyzben, hűdegych meg az vyzet, mykor az hűdeg leles rea yw, az labajt es Barayth ez vyzzel molallad. Az homlokot is.

Ha mykor ozton felētteb megh gyulad, mynd labajt, Szarayt, Karjayth ez megh Newezeth vyzben tarchya, es agy hűdegh vyzeth ynnya ecczer yol, zynthe az menyth megh yhatyk.

[III. 14b] Chyalannak lewelet, Fejer Fwznek es Szēlēnek lewelet, egy egy marokkal tery megh, es erēs Eczettel elegych ēzwe, kērēlkērwl az Pullulokra az keth karjara keold rea keth orawal annak elētte, hogy az hűdeghleles rea ywne, Nem haggya az forrosagot el ywny.

Eczetēs Nadmezeth 3 j s. Cicoreanak ky fachyart leweth 3 ij. vyzeth, 3 iij, elegyod ēzwe, ad megh ynnya, Ez ytal megh lalfittya az hewlegēt es el is wezy. Ez megh probaltatoth.

Szarwas zarwaban az mely chýontoth talalný, térd porra, ad megh ýnnýa vyzben, Cýoda haznos.

Féld Epeýenek mely fweth hýnak, pýnkéld hawaban zéd megh, abbol vegý 3 j. térd porra, Elegých eo3we rofa vagý Výola Sýruppal, 3 j, es hýdeg vyzzel ad megh ýnnýa. Ez probalt orwoffagh.

Az Harmad Napý fattýu hýdegh lelesnek kých hýnak az Doctorok. Lezén Nemelyk az vérés Szabafu Sarga Sartul, ký az gyomorban megh rothad, es eréllen oda ragad az gyomorhoz. Awagy lezén Okay. az Sarnak es Nýalnak ézwe elegýedelebél. Ebben az hýdegleles towab (nem) tarth neha týzénketh oranal, es ménnel toab tarth, annýwal gonozb. Nem hecczýér kerwl penýgh eleo mýnth az ýgaz harmad Napý hýdegleles, de Týzén Negczýér is, es gyakorta lokkal tébzýér is.

Az Eledel effele hýdegleleiben Ne legýén mýn- Eledel deonéftwl fogwa olý, az ký hýdegýt es Nedwelýt is, de a kýnek valamý kichýnne Melegýté ereýe vagyon. Ez ilýen hýdegleleiben valoknak ýgén haznal Arpa kafa az kýben borlot vetéttének. Es olýan Mezes bor, melyben Ilopoth vagý fekete gyoparth, vagý Spicanardot féztel megh.

[III. 15a] Ha mýkor penýgh ez hýdegleles lok Tanulagh ýdeigh valo, es mýnd Nap eltýgh tarth az Embérén, Mýndén Napon énný Nem kel adný, hanem harmadnapban. Toaba ha az Erék egeflegéfék, es nem felé hogý az Betegh megh erétlenédyk, az Beteglegh penýgh nem akar megh Bwnný, Ehéztetný kel az Embérth. De mýkor az Erék megh lankattanak es betegéfék, Es vérfényés az Beteglegis Shamar megh nem Bwnýk, beofegéfb eledellel kel elný. Itala ennek Fa heawal féth vyz legýén Itala az kýben egý kewes Ilopoth féztel megh. Az Nyugodalom ebben haznal: Az munka penýgh igén artalmas.

Ez Beteglegben lewének igén haznos Mezes Oruofsagok Eczetéth ýnnýa. Etel vthan valo okadal is ýo, az kýn ez hýdegh leles regý, merth az Beteglegnek regý volta lok Nýalas rutlagot chýnal az gyomorban, kýt mýkor ký okadýk, nagýot haznal. Az Lep es Maý félét valo Hufokat is az oldal chýontokon alol, igén ýo Meleg h oruofsagokkal tartaný, hogý az Mely Belek oth vadnak el ozolýanak, az tébbý kézét ez igén ýo.

Szeekíwnek výragath, Sarkerepnek, kapornak, mýndénykbél egý egez Marokkal, Feýer wreomnek fel marokkal, Vérés rofat egý marokkal, Lenmagot harom Nehezékéth, Bakzarwo fwnek magwath harom Nehezékéth, az mený ehéz elegh vyz zwkzég h,

forrald fél hogý harmada el apaggýon, Ebben ozton march Spongýath. Ezzel meleggefled az Maý es lep feoléth valo hulokath.

Maltix olajal, Rofa olajal, Székfw olajal, kel kenný, ezékbél vegý añ 3 ii, Székfw olajt, 3 j s. ehéž az meny Vyaž eleg, chýnalý kené ýret beléle.

[III. 15b] | Quartana | Negyed napý Hýdegleleirél.

Oka | Az Negyednapý Hýdeglelefnak oka az Fekete Saar, merth ezben mykor lok gywl éžwe, es az természetžerenth valo Meleglegtwl ha megh nem gyéžettetyk, Vgýmýnt maganak hagyattatoth dologh, gywýtia fél az Negied Napý hýdeglelefn. Fekete Saar | Ketfele penygh az Fekete Saar. Eggýk természet ketfele | žerenth valo, ky az Vernek Sêprwýe es Saara. Az Mafýk megh Egéth, Melý mynd az Negý Nedweffegéknek melyek az Embérben vadnak vgý mýnth megh egéth hamuya. Es ez Neha az Sarga Saarbol, Neha az megh egéth Fekethe Saarbol, Neha (de rýtkabban) az megh egét Nýalbol awagy, Verbél ležén. Ez Hýdeghleles azerth az olyanokat foglalýa el, az kýk Fekete megh egéth Neduelfegét gywitettenek, Mýnemwek az Lepe dagattak, es kýk az Eléth megh egeté hýdeglelelefneth zenwette-nek, Melý hýdeglelelefn meeg ýol el nem hattak volth az Betegéth. Mýndazon által nem chýak az Lepben, de az Maý es Lep féleot valo hulok kérwl is, Es az Bel kéžéth valo kemený Temerdék hartýak kérwl is, az bwélkédeo Fekete Saar megh žokot gywlekéžný.

Ležén effele hýdegh leles, az Szaraz es Hýdegh természetw embérékén, es az kýk vekoný Sýma Tefel vadnak, Eoregh wdé-ben, vagý ýmmar el hayloth wdében vadnak, az kýk gondokkal, **Okaý |** zomorulagokkal es banatokkal megh emeztettének. Es ležén affelekén kýk temerdék, Nehez, es ruth eledelékkel elnek. Ez ilýenékben az Fekete Saarnak lokalaga meg gywlekéžýk, ýelélben Eoffzel, Es igýenétlen Egén es tartományokban.

leleý | **[III. 16a]** Ennek el lelefenek az Eleý nagy hýdegleleggel kezdetýk, a ky lassan lassan mynd addýgh Newekédýk, hogý félétteb nagy megh hwlefn hoz. Nem olyanth penygh mýnth az harmad Napý hýdeglelefnben vagyon vgýmýnt Nýlallással, hanem éžwe dácžýéggefled, melyben az egez Tefth az nagy rezketefnek myatta vgýan eožwe veretyk. Az Fogak chýkorognak, Az Izek penygh es az Chýontok, mýnth valamý Nagý teréh myath vgýan

ézwé tétretnek. El mulwan az hýdegleles, Kelerw okadas k wet-k z yk, Ebben nem olyan Nag  forrolaggal vag on az Hewleg  myn th az harmad Nap  hýdeglelelben, de azert az Mýnd n Nap  hýdeglelelnel forrob ez: Az Szom ulagh, az vig yazas, Az F  fa yas, es eg yeb yel k, keg y tlembek yollehet ebben hog nem myn th az Mýnd n Nap  hýdeglelelben, De eng delmesbek hog  nem myn th az Harmad Nap  hýdeglelelben. Toab tarth ennek lelele hog nem myn th az t b hýdeg lelel knek, es Ebben t b ver tek wth k  az el hag yalkor hog  nem az mýnd n nap  hýdeg lelelnek el hag yalaban. Az Pulfus ebben lankadoth, kich n, r l th az el lelelnek ele ben, Annak vthanna ozthon, Nag , Er s, g yakor es g yors. Ell  napokon az V zeleth vekon , Fe er es y g n V z z nw, Annak vthanna valtozo Mýnd Sz neben mýnd allatt yaban. Ez Hýdegleles megh tarth neha harom holnap gh, Neha fel ez tende gh, Neha ez tende gh is.

Eledele ez il yennek leg y n ol , az k  Szelet nem Eledele z r z, D zno hu th azert el tawoztasson, es mýnd n affele ele-delth az k k En wel k es ragadok, es Nehezen emezt k, es valamelyek az Telt th megh hwt k es megh zarazt yak. R p f  allatokkal el en: Toban lako allatokath el kel tawoztatn , K w  halat yo  nn . [III. 16b] Borth t ztath, Fe erth, vekonth Itala es valamenyre Meleg th y yek. F rd t tel yelfeggel el tawoztasson. Es ch yak térleffel el en. Ha effele Betegh mýnd n Napon t r th borloth y  yk v zben, azth ig n yol ch yelek z .

Petrefelm th mýnd gy kerekstwl f z yol meg Oruolsagok Eczetben, zwrđ meg ruha altal, az leweth t lch Borban, feod yol be es eg  E el had vg  allan , reggel ilmeth zwrđ megh ruha altal, es ezth aggy ad Enhe ra ynn a. Vg yan azonban march ruhath, az fe eth k ld altal vele.

Fodorkanak lewelet, k t malkeppen Ch erfa lewelw fwnek is h nak, mýnd agastul f zd megh borban, ezth aggy ad ynn a. Ig n p[ro]balt orwoflagh.

Bogachkoroban termét ferget k lenczeth var  be B rben, k ld az N yakara vilel e oth.

Mog yorfának z ld N ers lewelet feozđ er llen megh v zben, abbol ch nal  feordéth.

Ch aba yreth, Papa fwet f z megh er s Eczetben, zwrđ megh, azth aggy ad eltwe es reggel ynn a.

T kmon ath lwf megh er llen eget th borban, Neg  Nap Enhera es Neg  eltwe ezth aggy ad  nn .

Szaporá fweth vag  Ch abayreth f z megh borban, teg  ann 

têrêth borloth hozza, az Menÿt három Arpa zêm megh nyomna, ezth aggyad megh ÿnnÿa mÿkor rea ÿw az hÿdegleles.

Kapotnakoth feoz megh feyerborban, Mezzel, zerechên dÿo vÿranggal es Fa heÿal, azt aggyad ÿnnÿa.

Mirrhath egÿ Nehezekêth agÿ megh malolaban ÿnnÿa, melegên az hÿdeg el ÿwefe elêth egÿ Orawal, fekwld le, takard be ÿol hogÿ megh ÿzzaggÿon, Ezt három el ÿwes elêt kel megh chÿelekeodnÿ.

[III. 17a] Kapothnak Olayal kel kennÿ az Hata gerenczÿt ala es az Talpath.

Eokêr Farknak az Nêltenenek vÿzeth az gÿêkerenek egÿ Nehezekêth, agÿ megh malolaban ÿnnÿa, zÿnthe akkor mÿkor az hÿdegleles rea ÿw.

Chÿengê fwnek porat aggyad borban megh ÿnnÿa.

Szarwalnak zÿweben az melÿ kê talaltatÿk, teord porra, Salÿat, Diptamulth, Fêldÿ fenÿw fweth, The mondad fweth fêzd megh borban, elegÿch ez borban az porth, ad megh ÿnnÿa az hÿdeg el ÿwefenek elêtte. chÿodalatos haznos.

Maÿoranath fêz megh borban, elegÿch têrÿekêt bele, az hÿdeg el ÿwefenek elêtte ezth aggyad ÿnnÿa, Ez is igên ÿo orwofflagh.

Boroftÿannak megh têreoth lewet bocÿallad az Orraban mÿnek elêtte az hÿdegleles rea ÿwne.

Rutha olay [!] têlch az orraban es zayaban az hÿdeg lelelnék el ÿwefe elêth, es mÿngÿaralth agÿ egÿ zem pelmath zep tÿzta ÿo feÿer borban rea megh ÿnnÿa.

Iÿthen faÿanak kÿ fachÿart leweth, Ruthanak, Fekete wrêmnek aň 3 j, Fa olayth, 3 ij. Laurus olayt, 3 j. lallu twznel ezêket forrald êzwe, addÿgh hogÿ az lewek el apaggyanak. Ehêz az vthan tegÿ vÿ vÿazth tÿzta olwaztottath, 3 j s. Ebbêl chÿnalÿ kenê ÿreth, Melÿel az hÿdeg el ÿwefenek elêtte Egÿ Orawal Twz mellet kend megh az vereketh, az hat gerecz chÿontokat onneth félwlwl fogwa mÿnd alaygh, az lepeth, az Szarakat, az kêldêkêth, az hafath, az Bal keznek tenereth es az Bal labnak talpat, az Pulfufokath, az Vakzemeketh, mÿngÿaralth fekwld le az Agÿban, es takard ÿol be, az félwl megh ÿrt orwoffagok kêzzwl agÿ megh ÿnnÿa Borban, [III. 17b] borban, es ezth gÿakorta kel chÿelekeodnÿ, merth ezzel az Negÿednapÿ hÿdegleles megh gÿogwl.

Korpayabol kÿ zÿtalth lÿztêth vegÿ, Feÿer Thêmÿenth, kÿth porra têrtel, aň 3 ij. Menthanak kÿ fachÿart lewewel elegÿch êzwe, chÿnalÿ flaltromoth, kend ruhara vgÿ hogÿ az ellê hat

gerecztwl fogwa mynd az Farczögigh ala be kélfed vele melegén, Smynd addigh raytha haggýad mýglen é maga el efýk rola.

Mirrhat tery porra ket Nehezekéth, Teoryekel elegých eoꝝwe annýwal hogý pilulakat chýnalý beléle, akkorukat mýnth egý Bagolý borflok, myndén nap agý eggýet ez pilulaban enheýra neký, mýkor ozton az hýdeglelelnek oraýa el ýwne, az eléth egý orawal vagý kettéwelis agý Eotéth benne megh énný.

Mýrrhat akkorat mýnth Egý Bagolý borfo zém tery porra, Feýer wrémnek ký fachýart lewewel es Rutaewal elegých eoꝝwe, az hýdeglelelnek elétte ad megh ýnnýa.

El ízarazto hýdeglelelfrél.

Hectica
Habitualis

Ez Allando es el Szarazto megh azalo Febríth (ha az tébbýt annak Neweznek is) nem mondhatnak Hýdegh lelelnek, Merth természet ellen valo hewlegh ez, Ký legh eléžér az Oka Szýwnek allattýaban ragad be es zegezžédýk, Annak vthanna egýeb tagokat is el foglal mynd az erés rezekkel egýetémben. Ez Beteglegh nem Fayó, es az kýkén vagýon, ýngýen sem velýk magokath betegnek lénný, mýwelhogý myndén rezék egýarant hewélth megh. Effele Forro Beteglegh ketkeppen ležén: Leg eléžér nagýob rezere az Forro hýdeglelelfréltwl kýk anný hollzara nyulnak, hogý az wdének hozzu [III. 18a] volta mýa, az Szýwben valo Nedweflegéth megh emeztýk. Ez ilyen penýgh nem chýak megh emezté Forrofagh de el azalo es zarazto, melyek meeg akkor megh ležnek mýkor vgýan vadnak az Nedweflegék. Mýkor penýgh az Szýweth el foglalýak igén megh gýuladnak. Nem kwlémben mýnth az Mechnek langallo volta az Chýerepbél. Vadnak egýebfele zarazto Forro beteglegék is, kýk hafonlokeppen mutattýak magokath az Egý Napý hýdeglelelhéz, de az ležén vagý bankodalbol, Vagý haragbol, Munkabol, Napnak heweletwl, Etenlegtwl, zomýulagtul: Ez ilyeneket nem Nehez penýgh megh gýogýtaný. De ezékbélis ha melyek az Orwollonak tudatlanfagabol zaradafra es el asaßra ýuthnak. Ees valofaggal azza ležnek, bator ký ne mutattak is magokat zýnthé, Ez ilýenth nehez megh gýogýtaný, Sét vgian loha sem lehet, Merth ez ilýennek forro es zaraz természetýtlwl az Szýwnek zýnthé vgý vagýon dolga mýnth az Széwetnek Belýnek, a ký mýkoron igén el Eegh, hamuwa es lemmýe ležén az el zaradafnak mýatta, vgý annýra hogýha félwl rea téltened az Olayt is fél nem gýuladath.

Leleý ennek ez Allzu forro Beteglegnek ýmezék: Az Leleý

Szémék eréffen kü kerekédnek az Agybol, es az Cöntaü vgyan kü dëllednek: Az el zaradoth Szémnek heay be hunyodnak mynth az aluo embérnek, De azerth nynchen az az alomtul, de ynkab alhatatlanlagtul: Az Szém [I] ruth zaraz chypak vadnak: Az Homlokon el zarad az Bér: Az Vakzémékén valo hufok el aßnak, es be vayotnak technek: Az homlok kemeny es Baraz: Az orczya ruth es fekete on zynw: Az Hal be eléth mynth a oth lemmy Bel nem volna, merth az Cöntoknal es Inaknal egyeb nem maradoth: Ha tapasztod az [III. 18b] Teftet, Bère el zaradot, es ha megh fogod zynthe vgy fél vonhatod mynth az Bérth. Fé Iel | Fékeppen valo Iel penygh ez, hogyha ezyk az Betegh, az Hewleggh megh gyulad az Etel vthan raytha, es az Pullus gyorlab lezén, ha ozton az Etelt megh emezthü, az Forrosagh is az elebbeny moggyaban Bal es allapodyk. Merth mykeppen az Mefzeth hogyha megh éntéd valamü Nedwes allattal, Nagy para es Erés hewleggh yndul, Igü az Eréßb tagok is az Embéry teltsen, kyk ymmar az zarazto forrosagnak Beteglegewel el foglaltattanak, nagyob hewlegét énthnek kü mykor az Etelnek Bullzawal megh éntethnek. Ez ilyének azerth oly helyén legyének, hogy Tanulagh | hýwés es Nedwes Egeth zyianak be, kü ha természet-zérenth olyan nem volna, Meltérleggel is olyant kel chynalnü, az mynt oda félýeb az harmad Napý hýdeg leleßben megh ýrtam. Etele | Etele legyén Arpa kafa, Hýdeg vyzben megh aztatoth kenyer, kechke fy, Facczyan, Apro madarak, Kappan, Hýgtýk-moný, Vü layth, Kéwýhal, Salata, TéK, Spinacz, Cýerélnye, Szylwa, Pomagranath, Sarga dynnye, Fýge, Az Teý penygh Itala | félétte yo es haznol is. Itala legyén hýdeg vyz, yelcolben ha hozza zokoth az Betegh a vyzhéz, De abban azerth mertekletéßleggel igyek, Fa heawal féth Vyz is yo, Megh vyzelyttetéth vekoný Bor is yo. Napyaban penyg gyakorta egyek, chyak ezert is hogy ecczér lokath ne kelleßtek énný. Myndén oly dolgót el tawoztallon az mely Eré zakadassal lenne. Soha Tanulagh | purgaciot ez ilyennek nem kel adny, hanem ha az Bwkzegh kewanna, lagý, hywélyté es Nedwelyté Clyeterth. Orwollagoth myndént Nedwelytéth es hýwélytéth kel be adny, mynth az kyth violabol, [III. 19a] Rolabol, vizy Tékbél chynalnak az Patýkakban, Awagy Salata vyzeth, Porchyn vyzeth, Maak vyzeth, Igén yo az Feordé is ez ilyen Betegnek kyt folyo vyzbél chynaltanak, de az chyak alýgh legyén Meleggh. Ees lokayk az Betegh benne ne wlyén, Séth kecczér vagý háromzor tegyek valamý kewelle bele, ilmeth kü végyek, es el vigyek, es ecczér hýdegh vyzben telýleggel be marchyak, de azonnal onnet kü

végyek, Ha ereye anny Nem volna hogý é maga ezéketh megh chýelekeodhetne, Lepédében kel az férdében bocýataný. Mýkor ozton az hýdeg vÿzbél ký vezýk, gýolch ruhawal térélyek megh, es maas Baraz lepédében takaryak be, es igh fekteflek le agýaban. Oth ozton lagý gýolchal térélyek elézér az mýnth zenwedhetý, Es annak vthanna ez kenéwel kennýek megh.

Rofa olayth Negý Nehezekét, Tékolaýth harom | Oruolsagok Nehezekét, Vÿ vayath es Dýzno hayat mýnd ez ketfelet Maffel Nehezekét, elegých eozwe ezéketh es mýnd az Egez Telteth ezzel kennýed.

Kof Têwýinek fachýard ký az leweth ket Nehezekét, Borýu ízaranak veleýeth harom Nehezekéth, az Mený vÿaz ehéz elegh, chýnalý kené ýreth es ezzel kennýed.

Vizý Ték olayal, Rofa Olayal, Maak olayal, ezzel mýndénykkel ýo az egez Teltéth kenný.

Plantariulnak volth egý effele betege kýwel banth, ký ýmmar zýnthe mýndén ereýetwl el fogýatkozot volth, kýnek feordét chýnaltatoth vÿzbél, kýben Hollonak az Monýaýth habarta, vgýan azon Feordébe megh eréffédét az Betegh es eomaga ký ménth beléle.

Týknak feyer Melýe hufath térd megh, elegých ézwe luh teýel kýben vel týkmonnak zekýt is es kichýn buza lýztéth, forrald vgý hogý megh lwrwggýek, tegý [III. 19b] hozza egý kewes Nadmezet is. Ennel ýobbat loha énný nem adhacz.

Porchýn fwet kés az gýomranak zayara kýth mý Magýarul Iha feýenek hýwonk, es az Lep es Maý féléth valo hufokra.

Mondola Olayal is igén ýo kenný, az egez telteth.

Az kýtwl megh lehetne vgýan melegh Teýben kellene férdét chýnalný, de az zegentwl az Nem lehet, azerth melegýttes anny Teýet megh hogý egý lepédét kecczérrel vagý haromzérrel ézwe fowan (!) be takarhaffak az betegét, march az meleg teýben, es takard be vele, az vtan ílmet téréld el az telterél az teýeth mýkor megh hýdegéfyk.

Szaz Týkmonnak az zekýth verý Teýben, ees march ebben lepédeot hogý megh melegwl, takard ezben be.

Výola vÿzeth, vizý ték vÿzeth, Salata vÿzeth | Szýwre walo añ 3 iij. ýo eczetéth, 3 s. Vêrés rofath, mýndénykfele Sandalom fat, añ 3 j. Specierü diamargariton, 3 s. Camfort gr iij. Saffrant Maffel penz nyomonýth, elegých eozwe ezéketh, hýdegén march gýolch ruhath bele es téd az Szýwre.

Salata vÿzeth, 3 ij. Eczetéth 3 j. Spetie[rum] | Maýra ualo diarrhodon abbatis 3 j s. Elefant cýontoth porul, 3 s. Camfort

Maffel penz nyomonýth, elegých ézwe ezéketh, ees téd az Mayra.

Tanufagh | Effele Beteglegben lewéknek yo rolat zagolný, vizý ték vyragath, Camfort, vöolath, es effele hýwélýté allatokath.

Oda fél ahol az zaráz korlagrol ýrtam, Ennek valo orwoffagokat talalný oth.

[III. 20a] Ez Beteglegben azon kel igýekézný fékeppen, hogý mynd kýwl belél hýdegýté es Nedwélýté orwoffagokkal kel orwofflaný.

Diuturna |

Regý hýdegilefrel.

Szeek fwnek výragath az lewelenekwl téd megh mofarban, fa olaýal elegých ézwe es chýnalý apro pogachýakat beleole, Smykor az zwkzegh kewannýa, vgýan azon zekfw olaýban elegých megh az pogacýat, tetetwl fogwa talpýgh ezzel kend megh az betegéth, takard be mýngýaralth hogý megh ýzzaggýon, ha bw verýtek ýw ký raytha, megh gýogýttia az hýdeg lelelt akarmýnemw legýen.

Mezes borth yo ýnnýa adný, hogýha az gýomra megh nem erétlenédéth.

Komlot féz megh zarath es leweleth vyzben, azth aggyad ýnnýa.

Agaricumoth, vagý Reubarbarumot agý ýnnýa, awagý apro Boýtorýanth féz meg vyzben, azt aggyad.

Seruelbél yalo hýdegilefrel.

Kekliliomnak gýékereth týztýtch megh mýnth az Tormath, téd megh, Eftwe télch borth rea, alýon rayta reggelýgh, reggel zwrđ le az Borth rola ruha altal, mýkor az hýdegh rea ýw, ebben agý fel Mezéllýel megh ýnnýa, de addýgh maalt valamýth le egýek le igýek. Ha vgýan megh dagadozot volna is, ha ezten napigh Enhera myndén Napon ezth adod ýnnýa, megh gýogýul.

Kend megh Mezzel az halath, zýtalt fowal hýnch be, keferw lapunak lewelewl ragđ be, kéđ be. Probalth.

[III. 20b] **Mýndénfele hýdeglelefrél.**

Szeekfwet fêz megh vÿzben hogÿ harmad reze el apaggÿon, az Melÿ Nap el ÿw az hýdegh leles, igên reggel Nap tamadath elêth, ad meg ÿnnÿa Melegên, mýndénfele hýdeglelefrél ÿo orwollagh ez.

Egÿ Týkmonnak feÿeret vêd egÿ Talachkaban, têlch egÿ penzara Egetêth borth rea, gÿuch megh, hogÿ megh fwl ad megh eonnÿ.

Beka tekenêth kÿth az Vÿz mellet talalnÿ teorÿ megh, têlch bort awagÿ Eczetêth reaÿa, az Megh forralÿa, ad megh ÿnnÿa, az vthan fekwld le es takard be erêffen hogÿ megh ÿzzagÿÿon.

Naranchÿot agÿ Enhera ênnÿ, awagÿ az heath têrd megh es ad megh ÿnnÿa borban.

Naranch heat fêzd egÿ egez oraÿgh Eczetben, mold abban az feÿeth, es kêfd be kezkenêwel.

Gÿermêkcyenek Abbu beteglegerêl. | Hectica Puerorum

Kolnak Feÿeth es labayth vÿzben lokaÿg fêzzed, addigh hogÿ az Cÿontÿarol az hula le fêÿên, ennek az leweben fêrêzzed az gÿermêkcyeth. Az Fêrdê vtan ozton ezzel ez kenêwel kennÿed megh.

Vÿ vaÿat, Rofa olayth, vÿola olayth, mÿndeonÿkbêl vegÿ huz Nehezekêth: Iuh farkanak kêwerÿbêl Týzênketh Nehezekêth, Feÿer vÿazt Nÿolcz Nehezekeoth, ez kenêwel mÿnd az egez telteth kend megh.

Mondola olayth vagÿ kechke teÿet Nadmezely ÿol megh, ezth agÿÿad vntalan ÿnnÿa. Probalth.

[III. 21a] Feÿer Maakot vegÿ Huzon Negÿ Nehezekêth, az menÿ vÿola olay ehêz elegh chÿnalÿ kenê ÿreth beleole, ezzel kennÿed mÿndên napon az egez hata gerezÿÿth kecczêris haromzor is.

Termezeth kÿwêl valo hwlegrêl.

Termezetkÿwl valo hewlegh mÿkor az Embêrên vagÿ hýdeglelelkor vagÿ egÿebkor vagÿon, Sofkath forralÿ feol egÿ marokkal vad keknek az vÿzeben, az mÿ ehêz elegh, Têk magoth healtath, vgorka magot, Sarga dÿnnÿe magoth, es Salata magoth porul ezêk kêzze elegÿch, ebbêl agÿ ÿnnÿa.

Rofa conferuayát, Dýnnýe ýzw fwet, Borrago deakul Newe, Eokêr nyelw fweth, añ 3, v. elegých êzwe vÿola Syruppal, tegÿ ahoz Camforth gr̄ j. es pelmat is annÿth, ebbêl reggel is Eftweis annÿth agÿ megh ênnÿ mÿnth egÿ mogÿoro volna.

Termezeth kÿwêl ualo hÿdegsegrêl.

Machka Mezet, Spicanardot, lauendulat, rofath, añ 3 j. Fa heat, Szêkfweth, añ 3 s. Saffrât ð ij, pelmath, gr̄ iij. elegých eo3we ezêketh, E3zel kennÿed a3 pulfulokath, a3 homlokot, a3 Vakzêmêketh, a3 Or lÿkakath belêl, es a3 Szÿwêth.

Contagiosus
Pestentialis

Dêgês es vesêdelmes hÿdeglelesrêl.

Gono3 es vezêdelmes Hÿdegleles a3, kÿ nem chÿak hewfeggel de Mergêfleggel is gÿêtrÿ a3 Szÿweth, Merth a3 Menÿben Febris, Hewlegnek: [III. 21b] De a3 menÿben gono3 vezêdelmes, Mergês artalmas allatnak Neweztetÿk, kÿnek ereÿe es vezêdelmes volta, a3 kêzênlegês rothadálnak mogÿya fêleoth vagÿon. Az Honnet lezên | penÿgh zabad akarattÿa zêrenth vagÿ belêl lezên iterêm mÿ bennwnk, vagÿ penÿgh kÿwl vetetÿk be. Neha penÿgh megh lezên maas okokbol is. Vetetÿk be onneth fêlwl az Egbeol, kÿerth Mergês es dêgês. Egÿeb okokbol penÿgh gono3 es Okay | vezêdelmes. A3 mÿnth azerth Galenus mongÿa: Keth oka vagon a3 dêgês Febrilnek. Eggÿk, a3 megh vezêth es vgÿmÿnth megh rothadot Eg: Malÿk, a3 Teltnek olÿfele hÿtwan eledeltwl gÿwlth Nedwellegetwl, kÿ megh rothadoth. A3 Dêgês wdêben azerth, mÿerth foglaltallank el a3 Embêrêk dëggel, legh nagÿob oka a3 Egnek be zÿwafa, kÿnekwl lemmÿ allath nem elheth, Merth nagÿob rezere a3 Deogh kezdetÿk a3 kêrnÿwlwnk valo Egnek be zÿwafa mÿa, mely a3 megh rothadot es megh vezêth parakbol lêth, A3 rothadálnak penÿgh kezdetÿ vagÿon, Valamÿ Dêgês Teltêknek lokafagatul, Mÿnth Vÿadalban le vagattatoth embêrêk-twl kÿk el nem temettettének, awagÿ egÿeb oktalan allatoknak is holth Teltêktwl, Vagÿ penÿgh Saros Tooknak, Allo Tooknak, Barlangoknak, es egÿeb affeleknek kÿk megh dëgleltettének, nÿarban valo Bullzatul es a3 Egben fêl paralkodalatul, Mely parakath Mÿ, vagÿ a3 Egnek be zÿwalawal, vagÿ a3 Etelnek be vetelewel, vagÿ egÿeb modon is be vezwnk. Azonkêzben, azth sem kel tagadnÿ, hogÿ Iſthen Neha a3 Embêrêknek bwnêkerth,

gonoflagokerth es halalos latorlagokerth, erés dēgh halalt nem bochyatana, kŷwel az Bwnéknek lwlyos voltath megh [III. 22a] bwntetŷ, Mŷnth az Profetaknal errél lathato bŷzonlagŷnk vадnak ŷrwa. Mŷnth az Ezechŷel Profetanak Eotédŷk rezeben: Ime the Hŷerufalem, mŷwel hogŷ az en zentŷegémeth megh fértétz-tetted mŷndén the botrankozafŷdban es mŷndén the vlatatoflagŷdban: Enis tegédet megh rontlak, es nem kedwez az en Szémém. Nem is kényérwlék, Harmad rezed Dēggel hal megh, es ehleggel emeztédŷk megh the kézétted.

Mŷkor uagio[n] kezdetŷ

 Toabba az Dēgh halal legh ŷnkab az Nŷarnak vege fele, Es az Eofnek kezdetŷben ŷndul es vezén kezdetéth, merth akkor az Eg es az Embéréknek Telték, ŷnkab haŷlandob lok okokerth az rothadafra.

Ielŷ az El ŷwendé dēgh halalnak, ilŷeneok zamlaltatnak az moŷtanŷ Bélch Émbéréktwl. Ellé

Ielŷ az el kéuetkézend[é] dēghalalna[k]

 az Eztendé ŷdeyének változala es nem termezetzérenth valo ŷarala, Mŷnth Igén Ellés Tawaŷ, Ees forrolaggal valo Nŷar. Maŷodŷk, wŷtékés chŷllagok, Le eŷé chŷllagok. Egén tecczé haladozalok awagŷ gŷuladalok, es egŷeb effele latoth dolgok Eŷel az Egben. Harmadŷk, mŷkor nem chŷak az gŷermékék, de az Eoregék is hŷmléznek. Negyedŷk. Gyakorta valo Delŷ es Napnŷugatŷ Szeleknek fuuala Eofŷzel. Eotédŷk. az Egnék Seteth es zawaros volta Eofŷzel, kŷ hogŷmar eŷéth bochyath, maga lemmŷ Ellé Nem lezén. Hatodŷk, az Nehezékés Azzonŷallatoknak akar mŷ kichŷn okbol gŷermék veztefék. Hetedŷk, mŷkor Nŷarban az Ellé vthan hertelenŷleggel Bekaknak lokafaga tecczŷk megh, kŷnek az hatok hamu Bŷnw, az halok penŷgh Sarga, awagŷ mas kwlémb kwlémb fele Bŷnw. Nŷolczadŷk. Fergeknek es Cŷuzo Maŷo allatoknak, mŷnth Salkaknak, Bekaknak, Egereknek, Balhaknak, Chŷmazoknak, es kwlémb kwlémb fele legŷeknek lokafaga. Kŷlenczedŷk az Negŷ labu allatoknak es Vŷzbely [III. 22b] halaknak halalok. Tŷzedŷk, az Madaraknak fezkékbél valo kŷ futalok es Monŷoknak oth el hagŷalok. Tŷzén eggyedŷk, az Embérŷ Eledelnek zŷwkzege. Tŷzénkettédŷk, kŷ mŷnd ezéknel legh ŷnkab megh ŷwendélŷ az dēghalalt, az Egez eztendének hewlegés es Nedwes allapattŷa.

Ielŷ penŷgh annak, a kŷk megh mutattŷak

Ielŷ az dēgh hogŷ el foglalt

 azt hogŷ ŷmmar el foglalta az Embérth az Dēgh, lok felek. Ellé: Az Teltth kŷwél hŷdegh, Belél penŷgh forro. Maŷod: Az egez Teltth Nehez. Harmad, az Fé Fay es Nehezédéth, Negyed: az Elme haborgo es zomoru. Eotéd: Alomra vagŷon nagŷ kewanlagh, Neha penŷgh vagŷon vigŷazas bolon-

dofkodással. Hatod. Az Szémnek kyetlen es változó tekintetű. Heted: Etelnek nem kewanala. Nyolczad: zertelen nagy zomýulagh es gyakor okadas. Kylenczed: Száynak Barazfaga es keferwlege. Tized: gyakor Pullus kichyn es igen Melý. Tyzéneggyed: Vyzeletnek Nyerlelege, zawaros es bwdés volta. Tyzénkettéd: Szeeknek ménelenek félletteb valo bwdés volta. De leg cýalatkozhatatlanb býzonýos yele, ha az Fwl alath, vagý az Holn alat, Vagý az Cýomb kézeoth Mýrigh, awagy az Teltnek egýeb helyen Pokol Var tamad. Melý Mirýgyeok mýkor tamadnak, akkor az természetnek ereye, az Teltbél az Merget ký akarýa wzný, Es azzal azth akarýa megh mutathný, az Teltnek melýk reße bantatoth megh, ký érémelth magatul az Mergés Neduellegéketh ký tolyá. Merth ha az Torkon mutatodýk ký, mutattýa azt megh hogý leg ýnkab az Agý velé bantatoth megh. Ha az Holn alat, az Szýweth mutattýa. Ha penygh az Cýomb keozéth, az Maýath mutattýa.

Tanulagok] [III. 23a] Ha az Ielék ýmmar megh tecczenek, es valamý olý dolog ellene nem aal, mýngýaralth azon feleol az melý felél az Mirýgh vagyon, Ereth kel vagný. Ha az Fwl melleth, awagy az Aal melleth, awagy az orczanak es az Toroknak valamely rezen ký wth az Mýrýgh, az Cephalica Ereth kel megh azon felél az melý felél az Mirýgh vagyon. Ha az Holn alath, az Bellé Ereth, kýth Maý Ernek hýnak es Lep Erenek, moftth penygh Basilicanak hýiak: Melý Eer ha megh Nem tecczenek, az Medianat kel megh vagný: Ha az Cýomb kézéth mutattýa megh magath az Mirýgh, az Bellé Boka cýonton valo Ereth kel megh vagný. Ha penygh lohul lemmý Mirýgh az Teltén ký Nem tecczyk, onneth affelél kel Ereth vagný, ahol legh nagyob faydalom es Nehelleghe tecczyk, Melý faydalom megh mutattýa melý Erbél kelýén vert vénný. Merth ha az Dereknak félfé rezeben vagyon legýnkab az faydalom, az Fé Ereth kýth Cefalicanak hýnak kel meg vagný. Ha penygh az allo rezeben vagion az dereknak az Toroknak alol, az Basilicat vagý az Medianath kel megh vagný. Ha penygh az leg allo rezeben vagyon az dereknak zýnthé az faydalom, az Terdén vagý az Bokan kel Ereth vagný, Es ha az Betegnek ereye lezén hozza, béleggel valo verth kel ký vénný. Ha penygh az Mirýgiélsnek vagý ýdeye vagý egýeb okok Ereth megh nem engedýk vagný, képpélyéketh kel az Nyakara, az Vallara, vagý az hatara, vagy labara vethný. Ha Ebed awagy Vachýora etelnek vtanna wthý ký magath az Mirýgh, azonnal okaggyek az olýan, es az vthan vegyeon valamý orwoflagoth magahoz, kýre loha ýob nem leheth

az Tükmonö lyktariomnal, Melÿel Maximilianus Cÿazar [III. 23b] kÿ Bêlch es ÿelêš Feÿedelêš volth, Eelth. Az orwolffagot hozzaÿa wewen, le fekwgÿek az Betegh, es ÿol be takaroggÿek, Negÿ wagÿ Eoth oraygh, ha têbbig lehet is oth az agÿban fekwgÿek, es mÿndênkeppen azon erêkêgÿek hogÿ megh ÿzzagggÿon. Ha ilÿen modon megh nem verÿtêzhetnek, Meleg h teglat kel az Talpaÿra tênnÿ, merth ezêk ÿzzadalth ÿndÿtnak. Mykor penÿgh az Beteg ÿzzad, ez wdêkêzben ne alugÿek, awagÿ ne Egÿek es ne igÿek. Az verÿtekêt rola tÿzta lepêdêwel el têrêlÿek. Ahol fekzÿk az beteg az a helÿ ÿo zagu fwekkel legÿên be hÿntwe. Ees ÿo zagu fwitêlê zerzamokkal Napÿaban Necczêr wagÿ Eothczêr is megh fwitêlteffek. Az Fekwê hazat is ÿo gÿakorta megh waltoztatnÿ. Az Verÿtêzes wtan keth wagÿ harom orawal, Erêšÿÿetnek okaerth Tÿk hus leweth kel az Betegnek ênnÿ adnÿ, azth penÿgh | Etele chÿak lallan es gÿakorta, merth gÿakorta ÿo ênnÿ de kewefeth, Merth az kÿk igh taplaltatnak hamarab megh gÿogÿulnak. Tÿk fÿat agÿ ênnÿ penÿgh kÿth folkawal wagÿ zaraž lemonÿanak kÿ fachÿart lewewel feoztek megh. Ellê Napon, lemÿÿ- | Tanulagh keppen nem kel alunnÿ hadnÿ, hanem bezelleffel, zêrgellel, az Fÿlet wagÿ az orrath vonaffal, Sêt meeg Bêrenek zaggatalawal is el nem kel hadnÿ alunnÿ. Spongiath igên ÿo Eczetben martanÿ, es az Orra alath tartanÿ. Szomÿulaga ellen vÿzet kel | Itala chÿnálnÿ kÿben egÿ kewes Arpath, rofanak kÿ fachiarth leweth wagÿ Solkaeth, wagÿ zaraž lemonÿaeth ves, es ÿtalaerth ezth kel nekÿ adnÿ.

Az Mirÿgh penÿgh kÿ mutatodÿk, kêppêlÿêketh | Tanulagh wêl oda, es az Mergeth azzal zÿtallad oda az helre, [III. 24a] awagÿ egÿeb orwolffagokkal, mÿnth ezzel. Vegÿ

Az Têstben u[alol] mergeth igÿ...
zÿtalsad

 Sot keth Nehezekêth, Mezet egÿ Nehezekêth, ezêket Szeekfw olaÿal têrd êzwe, chÿnaly flaltromot belêle, es Melegên kêld az Mÿrigre.

Awagÿ vegÿ egÿ Nagÿ wêrêš hagÿmath, mêld el az pupÿath, waÿd kÿ az belÿth, têlch meg Têrÿekkel kÿth Andromachanak hÿnak, melÿ têrÿekeoth az elêth Salÿa wagÿ rutha kÿ fachÿart lewewel êzwe elegÿtêttel, ílmet az pupÿat chÿnald rea az hagÿmara fêlwl, es valamÿwel tapazd be erêšsen, Swfd megh az Twznel, Smÿkor elegge megh lwl, hamozd megh az heatul, têrd megh mofarban, chÿnaly ebbêl flaltromoth, keold az Mirÿgre.

Bakzarwo fw magwanak lÿzÿtÿth, Len mag- | Erleê Oruoflagok nak, Szeekfw wÿraganak porath, mÿndênÿkbel vegÿ Negÿ Negÿ Nehezekêth, Malwanak gÿeokereth es Feÿer liliomnak gÿêkeret

mýndénykbél fel fel nehezékéth. Hath Fýgeth, Dictamufnak lewelet harom Nehezékét, Fordulo fwnek gýeokereth keth Nehezékét, Mustar magoth, Maffel nehezékéth, galamb ganeth Negý Nehezékéth, Szekfw olayt es Feyér lilium olayth, mýnd az ket felebél Týzénketh Nehezékéth, ezékbél chýnalý flaftromoth, es kéld az mýrigre, Smegh erlely lký fakasztýa.

KenýerneK Belyth, Tengéry zéléth, Dýzno hayat, Vayath, kowazth, Tehen teýet, mýndénykbél vegý annyth az meny elegh, elegych egy kewes Saffranth hozza, chýnalý ýreth beléle, ezzel mýndén Napon kecczér kélfed, lhamar ký fakad: De az mely helièn akarod hogý ký fakaggýon, oda az helre tegý egy kewes Saffranth. Mýkor ozton megh fakad, týztýto es gýogýto ýreKkel kélfed.

[III. 24b] Chýllagh fweth Nýerfeth teorý megh de chýak az leweleth, kéld rea az dagadafra.

Apro chýgakath téry megh, keofd rea.

Len magot téry megh zýtald megh, fész megh Edés Teýben, kéld az Mýrigre, megh fakasztýa.

Atraczelnak gýékeret lwid megh, Ohaýal awagý vÿazzal teord eo3we, keofd rea, ký fakasztýa.

Oblato Chýépwth, de annal az Meleg ruha ýob, vÿzeletbe Oruofsagh | march bele, fachyard ký kezed kézéth, Sowel hýnch be az ruhat, de az ruha meleg h legýén, téd félwl az Mýrigre. Annak vtanna Narancýot vagý Citromoth mel ketté, az felet téd rea, ha ezth cýelekédéd mýndénnapon kecczér, hamar valo Nap el ozol az dagadas.

Oruofsagok | Mýkor valakýn zýnthe rayta lezén az Mýrigh, az maga vÿzeletýth, rutha, Mehfw, es lewendula vÿzewel elegych ézwe, ad megh ýnnýa.

Bolus Armenulth egy araný Nýomonýth agý az Mirýgýélnek, Epéry awagý Rw fw vÿzeben megh ýnnýa, Sha ezék nem volnanak, Arpa vÿzben, De az elét lýefd ezth ýnnýa megh adný, mýkor meeg az Mýrigh raytha kelefenek el nem multh huzon Negý Oraýa.

Baber magoth healý megh es térd porra, Egý kalanban ký ferne annyth ez porban elegych eczetben es meleg h vÿzben, ýeelo5ben ha Forro az Beteglegh, ad megh ýnnýa. takard be hogý megh verýtézzek vtanna. Hogýha penýgh nem forro az Beteglegh, de rezketeffel ýw el, ezth az porth borban aggyad meg ýnnýa. Ez igén probalth orwollagh.

[III. 25a] Aloes Epatíci, 3 j. Mirrhath, 3 s. Saffranth, 3 s. ezéket térd megh es borral elegýczd eo3we, cýnalý baléle pilula-

kath, ad megh eonnÿ, fekteld le az agÿban, takard ÿol be hogÿ megh ÿzzaggÿon.

Allÿzu Fÿgeth Tÿzÿn eotÿth, Dÿo belÿt kylenczet, Feÿer wrmÿth, Rutath, kapotnakoth, Rwh fweth, Hÿm ees Nÿften farkas almath, mÿndÿnykbÿl vegÿ harmadfel nehezekeoth, Eokÿr nÿelw fwnek vÿragath, Cÿtromnak heat, Galangat, Szarwas zÿweben talalt cÿonoth, zerechÿÿn dio vÿragoth, mÿndÿnykbÿl egÿ Nehezekÿth, tÿrd megh ezÿketh porra. Es harom font tÿzta Mezben kÿnek taÿtekath el hantad veld bele, es chÿnalÿ lÿkta-riomoth belÿle, ezth agÿgad eonnÿ.

Fÿldÿ Bozzanak gÿÿkereth mold megh, Meteld aprora egÿ Mazol fazekban, de bwÿn legÿÿn az gÿÿker, feozd megh feÿer borban fÿdel alath, ad megh melegÿn ÿnnÿa es takard ÿol be hogÿ ÿzzaggÿon megh.

Cÿnadonÿat fÿz megh Eczetben, agÿ egÿ kalannal ÿnnÿa az leweben, az vthan agÿ egÿ Bab zÿmnyÿ Mitridatomoth rea megh eonnÿ.

Fÿldÿ bozzanak gÿÿkeret fÿzd megh ÿo Borban, vel Mezet bele es tÿryekÿt, ad megh ÿnnÿa enhera.

Chÿngÿ fw olayat elegÿch ÿzwe Tÿryekkel, ad megh ÿnnÿa.

Foghagÿmath, Salÿat, Dÿoth teorÿ eozwe, fÿzd megh vÿzben, ad megh ÿnnÿa.

Scorpio Olayal az Szÿwet, az vakzÿmÿn valo Erekeith, es az kezÿn labon valo Erekeith, hidegÿn megh kel kennÿ.

Dÿchÿlegÿs fwnek porat keth nehezekÿth elegÿch ÿzwe borban egÿ Nehezek Tÿryekkel, ad megh ÿnnÿa, takard be hogÿ megh ÿzzaggÿon.

[III. 25b] Anÿa Lapunak, kÿth Marthÿ Lapunak is hÿnak gÿÿkereth tÿry porra, ebbÿl keth Nehezekeoth melegÿ Borban agÿ megh ÿnnÿa, fekteld le takard ÿol be hogÿ ÿzzaggÿon ÿol megh.

Rwh fwnek kÿ fachÿarth leweben harmÿnczketh Nehezekÿth agÿ megh ÿnnÿa egÿ Nehezek tÿryekeoth hozza elegÿtwen, ÿzzafd megh.

Angelica fwnek gÿÿkereth maffel nehezekÿth porul elegÿch ÿzwe egÿ Nehezek tÿryekkel az maga vÿzeben, ad megh ÿnnÿa, takard be hogÿ megh ÿzzaggÿon.

Lo Menthanak fachÿard kÿ az leweth, ad megh ÿnnÿa, es ÿ magath az lo mentath fa olayban feozd megh, kÿwÿl azzal keoffed az Mÿrigÿeoth.

Maltixot keth latoth vegÿ, az az, Tÿzÿn hat Nehezekÿth Euforbiomoth Nÿolcz Nehezekeoth, Spicanardoth Negÿwen Nehezekeoth, tÿrd porra ezÿketh, Ha gÿyermeok az Betegh, agÿ ez por-

ban megh ýnnya Egý Nehezeknek harmad rezeth, Ha Newendekén Inas, agý fel Nehezekéth, Ha ýmmar Ferfý, agý egý Nehezekeoth. Ennek vtanna Eoth lewelw fweth az meny elegh, Melýeth megh teorwen chýnalý mýnth egý Lapta beléle, azth takard ruhaban es az vthan teod meleg parafban, véd ky onneth azonnal, meld ketté es téd az Mýrigre, el vezý mýngýaralth az faydalmath.

Metýngéth mynd lewelelwl gyékerelwl, Retkéth, Foghagýmath, Mezeth, Borfoth, Eczetéth, Földý Bozza gyékereth, Tormath, térd eréllen ézwe ezéketh, es kéld rea.

Tormath, Retkéth, Foghagýmat, téry egyben, kewes meleg eczetés korpaban elegytwen kéld az Mýrigre.

[III. 26a] Szapora fweth mynd gyékerelwl téry megh, Eczetben fész megh, az lewewel molliad az Mýrigýéth es ala térélyed, az Fweth az Mýrigýén alol kélfed rea hogý ala vonnýa az Mergeth.

Hým lo ganeýath facýard megh es az lewet borban ad megh ýnnya, az vthan galamb ganeýath téry ézwe Malwawal, chýnalý flaltromot ebbél, téd az Mirigre, ezth haromzor chýnalýad rea, es Eczetés Etketh agý eonný.

Len magh pogacýath fész megh Teyben es Mezben, Týk zém fweth vel bwén akkor bele, azzal kélfed az Mirýgéth. Egý kétés penygh el alýon harmad Napígh is raytha, myndén ketlegnekwl megh gyogyul.

Rontho fweth él megh meleg Vayás vyzzel, výobban výobban gyakorta keold rea, es ronthya es el oglattya az Mirýgyeoth.

Retkéth, Thormath, Dýoth, Fenýw magoth, Foghagýmath vegý egyenlé mertekkel es Teord ézwe, kéld az Mýrigre, de mýkor raytha lezén az az, rea kétéd, týzén keth oraya meeg ne legýén hogý raytha kélt az Mirýgh, tarch rayta az kétélt keth oraygh, de le ne fekwgyek hanem ýdeltowa yarýon. Ha penygh az Mirýgh egý helrél maluwa megýén, oth kéld ilmeth rea.

Liliom gyékereth, vérés hagýmath, Len magh olayth fachýard ky es elegýcd eozwe, ad megh ýnnya, Az Sonkolýat penygh ahowa akarod hogý mennýén az Mýrigh, kéld oda, es el oda megýén.

Salyath, Fýgeth, rutath, téry eozwe es chýnalý beléle mýnth egý pogachýath, keold rea az Mirigre.

[III. 26b] Foghagýmath, Farkas alma gyékereth, Rutath téry ézwe, mýhelyén megh élmeréd az Mýrignek erezkédeleth es annak faydalmath, azonnal téd rea, el allattya az faydalmath.

Szappanth teorý ézwe Fay bozzanak lewelewl, mýkor latod ýmmar hogý az Mirýgnek ýeleonlege megh vagýon, téd rea mýngýaralth.

Dyonak Belyth, Foghagymath, Fejer wrémnek az vragath, Fekete wrém gyékerenek feollé heath, Saljat, Földy Bozza gyékerenek féllé heath, Eger farknak gyékereth, papmonyath, Nyul rofa gyékereth, Fenyw magoth, Borloth, Saffranth, myndénykbél ezéknek vegy Negy Negy Nehezekeoth, Mezeth olwaz megh taytekath hand el, es az Týzta Mezbél ehéz tegy annyth az meny ehéz eleg, Egetéth Borth is tegy hozza, fézd zepén eoowe, reggel es Eltwe ezzel elyén myndén Embér az peltifnek ydeyen. Sha az kelebeny Mirygh ky mutattya magath, Ebben elegyeh borban yo erés borban, ad megh ynnya, kéf az Mirygre is benne flafrom moggýara.

Baber magoth, Iíthen faya gyékereth, Dyokat, rutath, fenyw magoth tery mynd ézwe, chynald wegben, télch tele igén erés Eczzettel, myndén napon reggel ebben agy keweletth ynnya.

Dégtwl mynth kelyén magath embérnek oltalmazny.

Mymodon Déglettelék megh az Egh es hany modon, oda fél arrol yrtham, Ha azerth Egy helyén megh déglettetéth, kynek byzonlaga az deogés [III. 27a] es Mergés Miryggýel megh halas, Masuth nynchen dégletéllége, kynek byzonlaga az, hogy oth nem hálnak dégés Myriggyel. Azth mondom azerth, hogy el mehetny az dégés helyrél az Dégnekwl valo helyre de azth nem vallom hogy halala eléth el meheflén valaký, Maas azerth az dégés helrél el menný, Mas az Halal eléth futny. El kel azerth menný az dégés helrél (yo lelky eolmerettel) de hogy oly vegre mennýén el valaký, hogy Iíthen hyrenekwlis megh halna ha yth maradna az dégés helyén, de Malhelyén ahol nem hálnak megh marad, Nem kereztyenhéz illendé vallas. No azerth ha vgyan oth az dégés helyén akar maradny valaký, ilyen modban tarhattya magath az mynth megh yrom.

Ellé gongya erre legyén hogy Iíthen igeyet halgalla, es kényeorégýén. Az vthan az Melý hazban lakýk myndén Bwznekwl valo legyén, rutlagh es vndoklagh onneth tawol legyén. Az ablaký be tewe legyének. yelélben homyalos [!] es Ellés wdében, hogy az dégés Eg be ne mennýén. Ha penygh az ablakoth akarod megh nythny, oly ablakot Nyß megh, amely vagyon Nap keletre awagy Elzakra, azth penygh chyelekéggied akkor, mykor ymmar vagyon keth oraýa is hogy az Nap fél kélt. Rýtkan mený ky hazadbol, akkor is olykor mykor az Eg týzta, meeg akkor is vgý hogy valamý orwoffagoth vegy magadhoz ky oltalmazzon az

dégtwl. Hazadban myndén Napon Twzeth gywch Chyer fabol, Apro fenyw fabol hogý azzal týztulýon az Eg, Merth az Twznek nagy Ereye vagyon az Egnek týztýtalara. Elewen Twzén Ezzel is io gyakorta fwítélnéd hazadath. Roimarýnth vegy fel marokkal, Salýath, Bakfýweth, Feýer wrméth, Maýoranth, Sarga gyoparth, ezékbél [III. 27b] myndénykbél egy egy ézwe Marokkal, térd megh porra es az Elewen twzre ezth hýncyed. Az zegenye az Nepnek halogadoth Apro fenyw fat awagy az Magwath tegye az Twzre fwítélny. Az kazdaga penygh, Aloeth, Székwet, Gallia Molcatath. Ha mykor ky kel menny kézénfegés [Szagolny valo]helre, ilyen Almath chýnalý, Ees vífeld veled, ezth zagolyad: Ladanumot, 3 iij. Stirax calamitat, 3 ij. Fa heath, Macert, Székweth, zerechýén dýoth, añ 3 j. Aloes fath, 3 j. Spicanardot 3 s. Myrrhat, Maltixoth, Témýenth, añ 3 s. Molchulth, az az. pelmath, Ambarth, añ gr iij. ezéketh térd megh es zýtald megh, Maýoran vyzeben elegych ézwe az meny ehéz elegh annyra hogý el igya, chýnalý ebbél Bagolny valo Almath. Nyarban hazadban, rolath, vyolath, vizy Tékéth, Szélé leweleth, Feýer fwz leweleth výtél be hogý hýwélfycchye hazadath, Séth az Haz pagymontomath Solkanak ky fachyart lewewel awagy vyzewel hýntelléd, awagy hýdeg vyzzel kyben Eczetéth elegytéttel. Io Bagolny, rolakath, Eczetéth, Camforth, es affele hýwélfyté allatokath.

Eledel ! Semmy gonozb nem leheth olyankor mynth Etelben es ýtalban valo zabalodas. Legyén azert oly az Eledel az mely kénnýen emezté, es ýo verth chýnal, es Nem haylando rothadafra. Myndenkor penygh az mely eledellel ezkorban el akarky is, valamý kewes Eczeth legyén benne, awagy valamý maas lawanyu dologh, Egrés, Cytrom lewe, Lemonya, vagy Naranch. Nyarban, Salatawal, Sofkawal, katankorowal kel elny Telben, Salýawal, petrefelyémmel, Maýoranawal es Hifoppal. Az Ital] ýtal týzta es vyzzel elegyteoth Bor legyén, Týzta bort es Muftoth nem ýo ýnnya. Suma zérenth myndén eledel zarazto es hýwélfyté legyén.

[III. 28a] Nagy munkatul, Futatul, zékéllelftwl, Tancztul, es myndén oly chelekédettwl az melyben gyakorta kel az Egeth be býny el kel tawoztatny. Az aluwas es az vigyazas is mertekletéln legyén. Aluñy kel penygh ýol be zarloth hazban, hogý az degés Eg be ne mehefén. Reggel az hazath megh fwítélny zwkzegés. Týzta es zep lepédékkal kel elny kyben az eléth valamý io zagu allatoth takartal volth. Almadbol reggel fél Serkenwen, azon igyekézzel hogý megh wrefycched the magadath. Soha

haladat megh ne haggjad kemenyédny. Ha ky meghy valahowa, Czýtwartoth Bagoly, Ees vgyan megh is ragjad. Azzonyallattal valo kézélwlefnek az lokath ne chyelekéggyed, Férdéth el tawoztas, job hogý hazban chyak térleffe Embér magath, Az Fejet myndazonaltalis, az Melý lugban kapotnakoth, Maýoranath, leuendulat, Roimarýnth, Bakfwet, Salýat vagý Szeekfwet megh forraltal, myndén hetén igén yo mofný. Ifyaknak es az kýknek verék bwlegés, dégés wdében igén yo Ver vetellel elnyék, Snem chyak ecczér penygh ha ualamý dologh eleýt nem alýa, hanem egýnyhanzor. Purgacioth is yo vénný yelélben Eoffzel Hipocra-tesnek sentenciaýa zérenth. Banath, Haragh, Gywlélfegh, felelém, Nagý gondok, Ees myndén nehez gondolatok el tawoztallanak. Hanem kézepzérenth valo výgalaggal es érémmel elyén az Embér. Íteneth se feleycye el.

Baber magoth, Ífthen faýa gyékereth, dyokat, I Oruolsagok rutath fenýw magoth, téry mynd eoýwe es téd wegben, télch tele igén erés Eczettel, myndén napon reggel ebben igýal kewefeth.

Terra Sigillatath egezlen vel vyzben, es mynd addýgh kewerýed hogý el olwaggýon, ebben myndén [III. 28b] napon reggel enhera, keth kalannal igýal megh.

Keth dyoth, keth fygeth, Rutanak leweleth Hußath, valamý kichýn Soth, téry eoýwe, ad megh eonný az kýnek akarod enheýra, rea Nem ragad az myrigh, (ha Ífthen akarýa) Ez orwoflagoth az mynt Galenus es Diofcorides irýak. Mithridates kýral talaltha volth az dégh ellen.

Feýer Dictamuft, Hým Farkas Almath, Szenth Ianos fweth, Szapora fweth, Gencianat, Czýtwartoth, zarwalnak zarwath, vegý myndénykbél ezékbeol Nyolcz Nyolcz Nehezekeoth, Rutath egý Marokkal, egý keweffe ezéketh térd megh, téd egý Nagý Aranas kupaban, es télch rea zep feýer Bort Negý pýntéth es had azon modon. Deoghalaalnak ydeýen ez borban myndén Napon reggel haýnalban igýal fel poharral, de annak elétte elézér, Dyoth es Fygeth keth vagý harom rutha lewellel eggýwth megh égyel, igh ohatod megh magadat az dégtwl.

Aloes Epatíci, Cinamomi electi, az az, yo Fa heath, Mirrhath, añ 3 iij. Székfweth, zerechýén dio výragoth, Aloes faýath, Maf-tixot, Bolus armenuft, añ 3, s. elegých eoýwe ezéketh es térd porra, Melý porbol myndén Napon haýnalban feýer borban igýal megh az menýt akarz, de vyzes borban elegýched. Ífthen ha akarýa megh oltalmaztatol az dégtwl, Merth az melý wdében Angliaban amaz Nagý Myrigh halal volt, Anno, 1348. Ez orwoflagh myndénéktwl megh probaltatoth.

[III. 29a] Tablaya ez kénywnek harmadyk resenek.¹

Forrolagrol valo Orwollagok	Fol: 1
Egy Napy Hydegh lelefrél	Fol: 4
Szwntelen valo awagy Tarto Hydeghlelefrél	Fol: 6
Gyüytokwan Hydegh lelefrél	Fol: 9
Mýndên napý Hydegh lelefrél	Fol: 10
Egymodu Hydegh lelefrél	Fol: 12
Harmadnapý Hydegh lelefrél	Fol: 12
Negyed napý Hydegh lelefrél	Fol: 15
El Szarazto es megh Afzalo Hydegh lelefrél	Fol: 17
Regy Hydegh lelefrél	Fol: 20
Serwefbél valo Hydegh lelefrél	Fol: 20
Mýndênfele Hydegh lelefrél	Fol: 20
Gyermékchye Affzu Beteglegerél	Fol: 20
Termezeth kýwl valo Hewlegrél	Fol: 21
Termezet kýwl valo Hydeglegrel	Fo: 21
Dégés es vezédelmes Hydeghlelefrél	Fo: 21
Dégtwl mýnth kelyén embérnek magath oltalmazny	Fo: 26

¹ A tartalomjegyzék a kódexben számozatlan levélre van írva, amelynek versoja üres.

Dagadafokzól
ees annak sebeyzél ualok

Negyedyk reß.*

* Ezen előtétlevel a kódexben számozatlan; versoja üres.

Præfatio. Elélyaro bezed.¹

Az Kezzel valo gyögytas myndenkoron az Oruollafnak eggyk rezenek tartatoth, es mynd az ketteonek azon Egý zérzëy voltanak. Es az kezzel valo giogýtalnak is nem maas térwený vadnak, hanem vgyan azonok mynth az Oruollafnak. De vegre ozton, hogý az Egý Oruollafnak meltofaga Fenêlb es bëchwletêlb leonne. Okollagbol es tanachbol vewek ezth fél az Orwolok, Es vgý mynth zabad Térwenýwl magoknak tulaýdonitak, hogý valamý ebben a keznek munkaya által lezën, mynd azok, az kezzel valo gyögytoknak es patýkariofoknak mestêrleggel valo zolgalattýok által výtfelek veghêz. Ezêknek ellê dolgok volth az ký Mênýwlth es helyebêl ký mênth Cýontokath helyere chýnalny, az Megh térêtteketh penygh megh igazgatny es helyere zérzený, Es Nemelyeketh vallakal megh Nýtný, Megh vagný, ký Mecchený, es megh egetny. Annak vthanna, az Sebêknek, kelebenýêknek, Ees genyetlegge valtozo dagadafoknak is gyögytafa eo nekýk hagyattatoth, melyekre ýrrel be kenth ruhakath teznek. Egýeb kwllê Nýawalýak, kezzel valo gyögytas nekwl is megh gyögyttathatnak noha, de azerth neha ez ýlyenêkhêz is hozza Nýulnak. Myndênêknek ýolleheth eredetêk vgý mynth az belfê Okokbol lezën, kýnek megh tanulafa es gyögytafa Nýlwan valo Orvallas. Sêth mynd azoknak is kýk kýwl leznek es elnek, az Orwos tuggya okath, ký meeg az kezzel valo gyögytonak is igazgattya chelekêdetýth, vgý hogý az Orwos, Okollagawal: Az kezzel gyögyto penygh, az ê kezenek gyakorlafawal chýelekêggyek.

¹ E negyedik rész elé irt bevezetés számozatlan levél rectóján áll; ver-soja üres.

**[IV. 1a] Dagadafokzoi kÿk tezmezet
ellen leznek.**

Az mÿnemw Nÿawalÿak az Teltnek kwlÿ rezeÿben az Nedwellegÿeknek vetkeÿtwl newekÿdnek, azok leznek neha dagadafal, neha dagadafnekwl. Mÿnd az keth felek penÿgh, Nemelÿek az Verbÿl, Nemelÿek az Nÿyalbol, Nemelÿek az Sarga Saarbol, Nemelÿek az Fekete Sarbol. Nemelÿek az Vernek Sawoÿabol, Nemelÿek Szÿlbÿl, Nemelÿek eÿÿeknek eÿzwe elegÿwlelékbeol, leznek. Az Nedwellegh penÿgh az kÿbÿl lezÿn, vagÿ Erÿs chÿpkÿdÿ es rago, Vagÿ laffu es zÿlid, kÿ awagÿ chÿak az Bwrth félwl, awagÿ az Bwrrel egÿetÿmben az alatta Tendo |valo Hulth is, awagÿ az temerdÿk Erekkel es ÿnas kÿte-Adeni |lekkkel kÿrÿlkÿrwl vÿth hulnak is vegeÿt, awagÿ az Spongia zabafu puha huftis, el foglalÿa az Teltben, Es azth a rezth a kÿben vagÿon, vagÿ az e maga természetÿre valtoztattÿa, (mÿnth Elephantia |is) | az meg teccÿÿk az Bel poklolfagban, Es az Feÿer-Alphos | zabafu rÿtka darabos Beplÿben) Vagÿ penÿgh az eo valofaga zÿrenth kÿ omolwan, olÿanna chÿnalÿa az mÿnemw eo maga.

Okaj az dagadafnak | Annakokaerth, mÿndÿnyknek oka, Nemÿnemw természetkÿwl valo olÿ vetkes Nedwellegh az kÿ vagÿ eÿzwe rakodafbol, vagÿ folÿafbol gÿwl. eoÿwe. Az természet kÿwl valo eÿzwe rakodas, laffufaggal lezÿn, azokbol az Nedwellegÿÿkbÿl melÿek az Teltnek valamÿ rezenek oztattak el. Merth mÿkor az a Reß olÿ erÿtelen, hogÿ az oda chÿorgo eledelth, maga alla- **[IV. 1b]** pattÿara valtoztatnÿ nem elegh, Vagÿ annÿra megh vezÿth hogÿ azth megh rothaztÿa, es az megh leoth rutlagoth magatul el nem wzhetÿ, zwkÿegkeppen abbol természetkÿwl valo rakodas lezÿn. Az Folÿas penÿgh, az Teltnek valamÿ rezeben gÿorlafaggal valo be futafa az Nedwellegnek, kÿ fokkal tÿb annal, az menÿ annak az reÿznek taplalafara zokas

zérenth elegh volna. Ennek bellé okaý: Az folható Materiaknak lokalága: Az chýpkédé erélflegh es vekonyflagh: Az oda wzé reznek ereye: Az vtanak tagafflaga: Az magához be vewé reznek erétlenlege, Es annak az helynek arra valo háýlandolága. Kwllé lathato okaý penygh, Megh téres: El romlas: Seb: Ménéwles: Es mynd azok valamelyek fáýdalomnak vagý hewlegnek ereýewel az folýalth hozzak.

Az Melý Nyawalýak penygh az Teftnek kwllé rezeýth el foglalýak, vagý az bwrén félwl leznek azok, Vagý az Teftéth megh lýkaztyak es megh vndokýttýak: Félwl leznek ezék: Dagadas. Kemený hulnak feol Newekédele. Pattagozas. Az Dagadafok azerth ezék. Twzes nýlallo dagadas: Szelés kemený dagadas: Nagý dagadas: Magas dagadas: Lagý dagadas: Orbancz: Fének výzes Nedwellegtwl valo megh dagadafa: Igén kemený dagadas mynth az ké: Výzes Nedwellegnek gywleletwl valo Tékélflegh: Szeltwl valo dagadas: Innak megh chýomozala kýth Magyarul Ganchýunak hýnak: Gelýwa az Torokban: Fwl melleth valo dagadas: Fene. Fél newekédeoth Hulok penygh ýmezék. Pokol var: Twzes es fáyo kelewény ký akkora mynth Fel Týkmoný: Szaaron valo Fekete dagadas ký akkoru mynth egý Bagoly Borfo: Futolo Mýrigh ký vagyon neha az Torokban: Chýomo az Izben. Pattagozalok Ezék. Szémén valo olý pattanas, ký az Szémfennek eléflegeth el vezý. Szémnek feýeren valo hoýagos pattanas. Orczan valo pattagozas Napnak hewlege mýa. Verýtek, Folýofo, Rwh, Výzketes, Ruth Szémér, Orczan valo pattagozalok Bel pokloflagh mýa, es myndénefele zémélchýék, Talpon valo hul Newekédes mynth egý zémélchýeo, Talpnak awagý Tenernek daraboflaga. Ezékrél azerth mynd, ýrnom kel valamýth myndénykrél.

Twzes dagadafrol.

Phlegmon
Inflamatio

Az Twzes dagadas lemmý nem egýeb hanem termezeth kýwél eoowe gywlth dagadas, fén wlé es hewleggel kéréfkérwl vetetéth, ký akkoru mynth Egý Týkmoný, Ennek zýnthé olyan véréflege vagyon, mynt az twznek lwteletwl lezén awagý az Férdétwl. Az twzelwleltwl penygh olý buzgo Hewlege vagyon, mynth a Eegne, mely Hewlege kýlyeb kýlieb terýed, Nagý Nehez es Melý Nýlallaffal, kýtwl ozton lezén kegýétlen fáyala.

Oka ennek az Ver, ký nem chýak az Bér ala ragadot, de az Bér alat valo hulrais ký folth az Erekbél, Merth mýkor az

Nagy Erek, az Elteté Erek is, modnekwl valo fok vertwl megh terwlnek, annak bantafatul ky vetyk az Verth az kichyn Erekre, azok ifmeth az igén apro vekonka Apro Erekre, Akkor ozhon azoknak folyalokon az veer megh nem tartoztathatyk, hanem ky foly az wres helyekre, melyek az Testnek fe heleyben vadnak, yelesben az Elteté Erekkal es Inakkal keréskérwl veoth Hufokban, Inakban es Hartyakban. Ez relzek azerth mykor az folyalfal tele telnek, Ennek beolegetwl terwlnek ky, zaggattatnak, es az forro vernek hewlegetwl megh gyuladnak, es faydalmath hoznak, Merth az Veer ky ymmar megh gywlekézét, megh rothad es megh twzelwlth.

Oruofsagok | [IV. 2b] Legh elézér, ha valamý Ok ellene nem aal, Ereth kel vagný. Ha azert az twzes dagadas Embérnek alio rezen vagyon (mynt peldanak okaert ha az Terden vagion) akkor Ereth az félfé rezén kel vagný, zwkzeg penygh megh vagný az karon vagý az kwlfé vagý az Bellé Ereth, az az, Az Basilicat vagý az Medianat. Ha penigh az Twzes dagadas az Feollé rezen vagion Embérnek, Verth az alio rezen kel venný.

Fwlben erezté fweth, Naranch heath feoz megh borban, arpa lyztel elegych eozwe, chýnalý lagý flaltromoth ebben, es kéld rea, ha nem nagy az faydalma.

Vthý fweth, Lenchýeth, Szepzéléoth, kenyer belth rofa olayth tery eozwe, chýnalý lagý flaltromoth, es kéld ezt rea ha nagy az faydalma.

Naadnak leweleth Nyerleth térd yol megh, flastró moggýara kéld rea.

Erdey Borloth, keferw Babnak is hyak, Arpa lyztel elegych eozwe vyzben, keold rea.

Anya laputh Nyerleth teorý yol egyben Mezzel, kéld azth rea.

Vad kendérnek teord megh az gyékereth, Ees flaltrom moggýara keold rea.

Zapora fwnek az feollé rezeth térd megh yol, kéld rea ha fokaygh tartana az Twzelwles.

Maaknak leweleth, mynd az Maak tokawal es arpa lyztéth chýnald eozwe, keold rea.

Belend fwnek lewelet es magwat teord eozwe kéld rea.

Féldy Tékeoth de az gyéokereth Borban fézd yol megh, flaltrom moggýara kéld rea.

[IV. 3a] Fay Bozzanak es Féldy Bozzanak leweleth teord ézwe arpa lyztel, es kéld rea.

Buza lÿztnek korpaÿat ig n er s Eczetben kewerd bele es k fd rea.

Buza lÿztooth habarÿ eoÿwe olaÿos vÿzzel vagÿ Mezes vÿzzel, k fd azth rea.

Buza kenÿereth Mezes vÿzben f z megh, t rd  zwe Cÿomborral es vthÿ fwel, keofd rea.

Fagÿalfanak az lewelet feozd mez [!] vÿzben, keofd rea flaltrom moggÿara.

Akarmÿnemw Fanak Makÿat Nÿerlen t rd megh, es k fd rea.

Cÿÿgakath mÿnd heaftul teorÿ yol  zwe, chÿnald ruhara, es k fd rea.

Buza lÿzt th habarÿ eoÿwe rofa olaÿal awagÿ Szeekfw olaÿal, keofd rea.

Rol lÿztooth, es Bakzarwo fwnek magwanak lÿztÿth, habard  zwen, [!] leg [!] magh olaÿal, keofd rea.

Feÿer fwznek leweleth es Malwath teorÿ eoÿwe, azth k fed rea.

Nÿers vborkath vagÿ kett , awagÿ valamenÿre t rd meg, es k fd rea.

Porchÿn fweth teorÿ megh Nÿerlen, elegich  zwe feÿer liliom olaÿal, keofd rea.

Kapoztath vagdalÿ megh ig n aprora, elegÿch  zwe Belend fw olaÿal, keofd rea.

F ldÿ mohoth feoz megh vÿzben, porchÿn fwnek kÿ fachÿarth lewewel elegÿch eoÿwe, keofd rea.

[IV. 3b] Szel s kemenÿ dagadafrol.

Phÿgetlon Panus

Szel s kemenÿ dagadas, kÿ nem magas, lez n az Holn alath, az Fwl melleth, es az Cÿomb k z th, Lez n halonlo okokbol Oka mÿnth az Twzes dagadas, es yeley is azonok vadnak. Ez leley ig n kel re erÿk megh. Lez n Beteglegh vtan gÿakorta, awagÿ valamely reznek faÿdalma vthan, mely faÿdalom kez rÿtette oda az Chÿorgaith, az Spongia zabafu puha Hufra.

Szaraz Fÿgeketh feoz megh, vÿzben, k fd rea Oruolsagok flaltrom moggÿara.

Eok rn k Nÿers ganeÿath z deid az Mez n, Ees flaltrom moggÿara k fd rea.

Labdat f z megh vÿzben, awagÿ teord vgÿan Nÿerlen megh, keofd rea.

Okado hagÿmath kÿth Salhagÿmanak is Neweznek, t rd

éžwe Arpa lýžtel es keofd rea, de Dýžno haýat is tegý kěžýben es vgý teord eožwe.

Machka tēwýřlet es vthý fweth tēry eožwe Sował, tēd rea flaltrom moggýara.

Iřthen Faýath Arpa lýžtel es výžes Olaýal tērd éžwe, kéřd rea.

Corýandrumoth Bab Lýžtel tēry éžwe, es keofd ažth rea flaltrom moggýara.

Balha fweth rofa olaýal akar penýgh Ecžettel teorý eožwe, es keofd rea.

Machka Mežnek leweleth, žarath, es Magwath tērd éžwe es keofd rea. akar penýgh fachýard ký až leweth march ruhat bele es tēd rea.

[IV. 4a] Keřerw lapunak gýēkereth Dýžno haýal tēry éžwe, kend až lapunak lewelere, keofd rea.

Kakas tareý fweth Ecžetben vagý Mežben teord ýol éžwe, elegých eožwe, keofd rea.

Eokēr farknak až leweleth teord megh, parałban Melegých megh, es keofd rea.

Malwath tēry megh, legých éžwe Arpa lýžtel es kéřd rea.

Feyēr liliomnak gýeokereth feožd megh, až vthan tērd eožwe len magnak Lýžtýwel, kéřd rea.

Phýma Tuberculum]

Magas dagadařrol.

Ež magas dagadas, melý až Twžes dagadařnal es až Sželēs kemený dagadařnal valamenýwel kýřřeb, Nýluāvalobis, ležēn až Spongýa žabafu puha huřon, ký kewelbe vērēs es nem annýra Oka] faýo mýnth amazok, Merth nem až Týžta verbēł ýw, hanem affele verbēł až melýhēž valamý kýs Nýal elegýeodeoth.

Oruořsagok] Konkolth es Kařath tēry éžwe, žýtald megh žepēn, terpentýnawal elegých eožwe, keofd rea.

Eger Farkat řēž megh Mežben, ežt kéřd rea.

Lenchýet es megh hamožoth Almakath feož Eožwe výžben, annýra hogý mýnd éžwe olwaggýanak, elegých eožwe rofa Olaýal, melegēn teod rea, až Faýdalmath megh lařřittýa es megh is erlelý.

Pokol Varrol.

Carbunculus
Anthrax
Ignis Perficus

[IV. 4b] Az Pokol varnak Eredetÿ vagyon az Verbél, Oka De nem az Vekonÿ verbél es yobol, hanem az temerdék, feketehe forro, es rothadoth verbél. Ez valamely reßen az Teltnek _____ kÿ wthÿ magath, azonnal azt megh egetÿ, es kérékérwl egé pattaogalokath yndÿth. Az Egefnek penÿgh ereyewel az vthan fekete vagÿ Hamuzÿn zabafu Var lezén raÿtha. Ennek faÿdalma es hewlege kérékérwl igén mellze el hath az teltén, es féllette nagy betegleggel vagyon. Az megh gÿuladoth reß fotha genÿetlegge nem változÿk, de az forrolaghtul megh Egwen, az rothadoth teltnek vélgyet kÿ vethÿ, Melÿ onneth kÿ elwen, annak az helye Nagÿ Meelÿ vndoklagos Seb lezén. Az pokol Ketfele Pokol Var Varaknak Nemelÿk zÿlÿd, melÿ lezén chÿak valamÿ gÿuladalbol es zÿlÿd rothadalbol, De Nemelÿk vezédelmes, merth Mergés, mÿnth az kÿ lezén az dégés Mirÿgh halalkor.

Ennek orwollafath igén yo Ver vetelén el kezdenÿ, Oruofagok annyit kel penÿgh kÿ vènnÿ hogÿ vgÿan el aÿulÿon bele, de az kÿ Erés wdéyeben vagyon.

Vthÿ fweth Nyerseth, Megh feoth Lenchÿeth, es kéz kenÿernek belÿth térd éßwe. keold rea.

Pap monÿa fwnek az lewelet fézd megh vÿzben, térd megh es keold rea.

Momortica olayth, vérés olayth, Gÿk Olayth, Rofa vÿzeth, Tÿkmon feyerth, chÿnalÿ ézwe, kéld rea.

Kérélfanak véd vÿzeth, Embér ganeth elegÿch ézwe azzal, kend ruhara, keold be vele.

Arwa chÿalanth, pokkal, leggyel, Ohajal teorÿ ézwe, kéld rea es tarch oth harmad napÿgh.

[IV. 5a] Tÿkmonzekéth, Papmonÿath, Térÿekeoth, Temloth, Egét Bort, Saffranth, Bechÿzappanth, tÿrÿ ézwe, azzal kélfed.

Tÿk hurt tÿrÿ megh, keold rea.

Egÿ Elewen gÿlyztath kéf rea, aÿon huzon Negÿ oraygh raÿta, az gilÿzta is megh hal, az pokolvarat is megh élÿ. Teophraftus irÿa.

Nÿers Tehen hus pechÿenyet keos egÿ daraboth rea, aÿon harmadnapÿgh raÿtha.

Vérés hagÿmat, Saffrant, Rutath, Fÿget, kowazt, O hajath, tÿrÿ eréllen ézwe, azzal kélfed.

Olwazd megh az Szurkoth, Mezzel es Tengeorÿ zéléwel vagÿ affzu zéléwel elegÿch eoÿwe, kéld rea.

Galamb ganeyath, Mezeth, Len magnak lÿztÿth tÿmporald eozwe, ezt keolded rea.

Ledneknek az Lÿztÿth Mezzel elegÿch, kéld rea.

Kapoztath teory eozwe Sowal, keold rea.

Coriandrumoth tÿry eozwe Tengÿry zÿléwel, es keold azt rea flaltrom moggÿara.

Allÿzu zÿléth tÿztÿch megh az heatul, tÿrd ézwe Rutawal, keold rea.

Fagÿalfanak lewelet fÿzd megh vÿzben, kéld rea.

Tanufagh! Az pokol varnak penÿgh kÿrnÿeketh tarcÿad ÿgh, Rofa vÿzeth, Eczetÿth, Bolus armenufth eozwe elegÿch, ezzel kennÿed be az kÿrnÿeketh.

Tanufagh! Hogÿ penÿgh az pokol varath mÿnd gÿÿekereftwl helyÿbÿl kÿ zaggalad, Ezth chÿelekeoggÿed: pomagranatoh fawanÿuth aprora vagdalwan fÿzd megh Eczetben, az vthan tÿrd ézwe, kend ruhara, kéld rea.

[IV. 5b]

Furunculus
Kelÿs

 Egÿ Galamb monÿ dagadafrol.

Ez dagadas chÿak azkoru mÿnth egÿ Galamb Monÿ, kÿ az mÿgh megh gÿwl az Bwr alath, igÿn lallu, De ha félwl ÿwend az bwrÿn, Twzes es faÿo lezÿn. Maÿd hafonlo zabafu az Twzes dagadafhoz, Az Teltnek kichÿn rezeth foglalÿa el. Megh genÿet-segÿfÿdÿk ez is mÿnth az twzes dagadas, kÿ Nem az Tÿzta es ÿo Verbÿl lezÿn, hanem az Temerdÿk rothadoth verbÿl, de nem olÿan igÿn rothadotbol, mÿnth az pokol Var. Magÿarul igazan ez az Kelÿfnek kÿth Neweznek.

Buzabol chÿnalth kowaÿt tegÿ rea, megh fakaÿtia.

Fÿyer vÿragu folÿo fweth tÿry megh, kéld rea.

Tengÿry zÿleoth, elegÿch eozwe O haÿal es Mezzel, Sowal is, kéld azth rea.

Aranÿ gÿeoker fwnek az gÿÿekereth feozd megh Bor Sÿprwben, kéld rea.

Mÿnd az keth fele Cÿalanth teord eozwe, es keold rea flaltrom moggÿara.

Erdeÿ Vborkanak gÿÿekereth terpentÿnawal elegich ézwe es kéld rea.

Fÿyer liliomnak gÿeokereth feozd megh vÿzben, Es O haÿal, fa olÿal tÿrd eozwe, keold rea.

Kakas tareÿ fweth chÿak az leweleth, Eczettel vagÿ Mezzel tÿrd eozwe, keold rea.

Buza lýztéth vÿzes olaÿal habarÿ eoÿwe, es teod rea melegén.

Gonoÿ Pattagozafookrol.

Epinictis
Terminthus

[IV. 6a] Eÿ pattagozas Vêrés es valamenÿre zederÿes |Epinictis zabalú, ký Eÿel lezén leg ÿnkab. Magatul megh ewelédÿk, es verrel elegÿ valo genÿetlegh folÿ ký beleole, kýnek valamÿ halonlofaga vagÿon az pokol varhoz, chÿak hogÿ laffub eÿ es kýffeb is annal.

Eÿ Fakadas vagÿon annÿ mÿnth Eÿÿ Bagolÿ borfo, |Terminthus ký lezén az forro es megh fwlt vebwl, [|] halonlo Nagÿlaggal az félféhéz, de ennek pattagozala Fekete ees kerekdÿd, ký az Eges mÿa vgÿan megh chÿerepeÿÿk belél, kýth ha megh vagÿ, genÿetleget talalÿ alatta.

Kechke awagÿ Iuh ganeth elegÿch éÿwe Ecÿettel, |Oruofsagok es kend be vele vagÿ kéfd rea.

Kapoztath vagÿ megh aprora, elegÿch éÿwe arpa lýztel es keofd rea.

Vthÿ fweth tÿrÿ megh es keofd rea.

Vborkanak az leweleth tÿrd éÿwe Meÿÿel, keofd rea mÿnth eÿÿ flafromoth.

Fÿer wrmêth fÿz megh vÿzben, kéfd rea.

Coriandrumoth teorÿ eoÿwe Tengêrÿ zéleowel es Meÿÿel, keofd rea.

Kechke awagÿ wnê Teÿeth vegÿ, Martogas ruhat abban es teod rea vnof vntalan.

Lagÿ dagadafool.

Oedema
Vndimia

Az Faydalom es forrolaghnekl valo lagÿ dagadafookban, lem hewlegh, lem vérêllegh nÿnchen, de Fÿerÿÿnw es Nagÿ az dagadala, kýth ha vÿoddal megh nÿomz, kewelle awagÿ ecchêpne lem fay. Eÿ penÿÿgh ketfele. Az Eggÿk éÿwe gÿwl |Kethfele lag[ÿ] es kerwletÿ [IV. 6b] vagÿon. Az Malÿk el ký |dagadas terÿedêth es el ký oÿloth. Eÿ ilÿen vagÿ az Nÿers Nÿyalas Verbél, Vagÿ az Maÿnak vetkebél, Vagÿ az mÿth Embêr az |Okaÿ teftben be veoth annak vetketwl, terêm: Ký az Eltetê rezekbe be mênwen, es az é allattÿokra nem valtoÿwan, hanem laffan oth megh gÿwlwen, bwélkeodnÿ fogh, es azth az relth fél dagaztÿa, Sha megh nÿomod az vÿoddal az helÿe oth marad,

Mÿnth az Allzu korlagban. Az gonoz el vezèth abrazatban, es az Vÿz korlagban, Neha chÿak az labak, neha penÿgh mÿnd az egez Tefthis megh dagadnak. Az igaz lagÿ dagadas penÿgh nem az Nÿyalas verbèl, hanem az heaban valo Nÿaltul lezèn, kÿ vagÿ chÿak vÿzes, vagÿ Taknÿos. Vagion legh ÿnkab ennek eredetÿ az Fènek chÿorgafabol. Ide tartoznak az Vÿges dagadafok, kÿben vagÿ Citrom Bÿnw Sarga Vÿz, vagÿ az Vernek Sawoÿa gÿwle-kèzèth, kÿnek Nemebèl valok, az Bèr alat el folth Vÿz korlagh: Az Agÿ kaponÿa es Bère kèzèth èzwe gÿwlth Vÿz mÿa valo dagadafa az Fènek: Vÿz mÿa valo Tèkèllegh, es egÿeb effelek.

Inflatio | Ehèz Halonlok az Szeltwl valo dagadafok is, az
Szeltwl Valo | Melÿben Szel vagÿ valamÿ termezatkÿwl valo para
dagadas | rekeztetÿk megh. Effele az Hasnak nagÿ fél fuual-
 kodafa mÿnth egÿ Dob, Egÿebfele fél fuualkodafok is az Bèr
 alath, Az Cÿontok hartÿayban, Az Elè erekkel es Inakkal megh
 kèrnÿekèztetèth Erès hulokban, kÿk fél puffadnak az megh
 gÿwlth paratul. Ez Szeltwl valo dagadas rÿtkan lezèn, Nemÿs
 gÿÿulhath megh chÿak azon Szel valamÿ Maas Nedweflegnek
 èzwe elegÿèdefe nekwl.

Oruofsagok | **[IV. 7a]** Legh elèzèr valamÿ olÿ purgaciath
lagÿ daga[dal]rol | vegÿèn ez ilÿen magahoz, az melÿ kÿ vigÿe
 belèle az Nÿyalath. Annak vthanna Echetès vÿzben olÿban kÿben
 kewes Eczeth vagÿon, march Spongÿath, es kèfd be cÿak
 puhan vele az dagadalth, alol kezd penÿgh el az be tekereleth,
 ees félwl vegezzed el. Az Spongia penÿgh ha lehetlegès Vÿ
 legÿèn. Az Echetès vÿz is chak olÿ legÿèn, mÿnth a kÿth Embèr
 vgÿyan megh ÿhatnek. Ha vÿ Spongianak zèrÿth nem tehetnek,
 Lughan moffad megh elèzèr az Spongÿath es az vthan marchÿad
 az Vÿzes Eczetben. Sha igh el Nem ozlana az dagadas, az kètel-
 kor tegÿ valamÿ kewes Temloth is az Vÿzes Eczet keozze. Ha
 penÿgh regÿ volna az dagadas, elèzèr megh kennÿed Olÿyal, es
 az vthan keoffed be.

Effele dagadafnak el oztatattatafaban, igèn haznos orwollagh
 az Diaquillon flastrom, akar penÿgh az az Saffranÿos Eczeth.

Nagÿ Malwabol feÿer Malwanak kÿth hÿnak, chÿynalj
 flastromoth de az gÿeokerebèl, fèzd megh vÿzben, kèfd rea.

Feÿer liliomnak gÿèkerebèl, Apro Malÿaebol, [!] Medwe
 Talpnak gÿeokerebèl, ronthe fwbèl, Len magbol, effelekbèl mÿnd
 ÿo Flastromoth chÿynalnÿ.

Oruofsaga az | Legh elèzèr ebben azth kel chÿelekèdnÿ, hogÿ
[Szel]tlw valo | az kÿnek Szeltwl valo feol fuualkodaftul vagÿon az
dag[a]dafnak | dagadas, mÿnd eledeltwl mÿnd ÿtaltul a kÿ az

fele Szeleketh chýnalna, megh oya magath, Sêth meleghe es Szaraz eledellel elyên, es olýal a ký ýnkab az Szelet el wýze.

Azok az orwollagok penygh mynd haznolok erre, az melyeket oda fél ýrtham az gyomornak feol fualkodafarol.

Inneth kýwl az gyomroth, kéleffel, Sowal, vagý Nyers len maggal kel parlaný, ha az faydalom kichýn, ha nagý, rutath feoz megh fa olaýban, awagý keomenth [IV. 7b] awagý Apiumoth, Ha ezzel is megh nem zwnnek faydalma. Egý nagý képpélt kel rea vetný igén nagý langal, de megh nem kel vagdálný. Ezt az kéldékre kel vethný.

Ha az Izekben awagý az Elé erekkal es ýnakkal be kérnýe-kézeoth erés hulokban lezén, awagý az Cýont kézéth valo hartýakban az fuualkodas, ha faydalomnekwl vagion, vý Spongial wal zýtas Eczetéth fél, Smegh ýob annal is lugoth, es téd rea. Ha penygh faydalma vagyon, az fuualkodafth elézér kend megh olaýal, es vgý tegyed rea az Lugos Spongýath, awagý Borth, Fa Olaýal vagý forralt Muftoth fa olaýal rea ténny.

Ha penygh effele fél fuualkodas, fwítés, gonoz megh rothadot, es Mergés dologtul ýndulth, loha ýob annal nýnchen hanem ahol vagyon félwl es alol tekerd ýol megh, es vassal vagý Beretwawal mefd megh. Az Sebet ozton télch be, Bolus armenufth, Aloeft, rofa olaýt es Eczetéth ézwe habarwan. Harom vagý Negh Napon azth tarch oth, az vthan giogýchad az Sebéth azzal a ký be giogýttýa.

Kemený dagadafrol mynth az ké.

| Schirrus

Ez dagadas ký kemený es megh kéwezéth, termezeth kýwl vagyon, Melý vagyon kichýn faydalómal awagý vgýan zýnthe faydalomnekwl. Kettefe azert ez: Eggýk, az ký chýak | Kethfele vyonnan valo es Nem tékelletés, melyet ha Nyomz, Faý. Az Mafýk igaz, ký myndén erzes es faydalomnekwl vagyon. Mynd az ketfelenek oka, az temerdék es Enýwes Nedwellegh, ký | Oka annak az Tagnak a hol ez dagadas vagyon, wregeben be oltatwan annyra megh kemenýédéth, hogý onneth ygén Nehezen ozol el. Ez Neduellegh penygh awagý myngýaralth az dagadafnak eleýben lezén ilýen, Mýkor az wegh zýnw [IV. 8a] awagý Maz Býnw Nýal vagý az Vernek termezetzérenth valo léprwýe, vagý folýaffal, vagý gýwleffel, valamely rezben megh rakodýk. Awagý az gonozul megh gyogýttatoth Tarýagos Orbancztul, vagý Twzes dagadafatul léth ýllyenne, Mýkor annak allattýa félletteb megh hwlth es megh zorýttatoth, awagý Orwollaggal el ozlatwan annak

valamý reze vgyan oth megh temerdékeodéth, Merth mykeppen hogý az Maýnak myndén kemený dagadala, ký az Sargalagnak el folyalabol maradoth oth, laflan laflan megh temerdékwith Sartul lezén oth, Neha az kwlfé rezeben is zýnthe olýan modon lezén eredetý.

Oruoísagok | Býka verth elegých eoýwe Arpa lýztel, es keoýd be azzal az kemený dagadalth.

Tehen ganeth vegý feol az Mezén, elegých eoýwe Eczettel, es flaltrom moggyara keold rea.

Vadocznak az Lýztýth galamb ganewal eggýwth fêzd megh Borban, flaltromoth chýnalý, azzal késsed.

Len magoth Saletrommal, fêz megh Fýge fa hamuýabol chýnalth lugban, azzal keoffed.

Vad kendérnek gyékeret feoýd megh Lugban, es kéfd aýth rea.

Kechke ganeth elegých êzwe Eczettel, keold azzal.

Dýzno kenýernek gyéokereth térd megh, keold rea.

Kegýo fwnek térd megh gyékereth, es téd rea.

Feyér lilíom olaýal es Mondola olaýal igén ýo kenný. Fekete zurokkal is ýo kétný.

Ganglion
Concretio ne... |

Inakon valo dagadafrol.

Ez ýnakon valo dagadalth, ký kemený Snem Fayó, es hogýha Nyomodis be nem horpad, hanem ozton ha igén **[IV. 8b]** kezdened nyomný vgý alýgh megh erzýk az faýala, hýiak Oka | Magyarul, Inaknak megh chýomozafanak. Ered az Inak es az Izek kërwl, gyakorta az keznek feýenek haýlafýban, az Temerdék es réfth Nyaltul, vagý az vernek Sêprwýetwl, ký oth olýan kemennýe Newekédýk. Ez chýomozas az Inakon es Izekén kýwlis, az Mak zabafu puha hufokon kýwlis tamad, kýth Nemelyek ...rnia Gutturis | Chýomonak hýnak. Effele az ký az Torokban Gelywa | lezén, ký az lelékzeth vewé Cýew es az Bêr kézéth megh gywlwen, Nem lezén igén Nagý wéltesfél, vagý ýeges vyznek ýtalabol, az mýnth Nemelyek veltek, hanem az temerdék réfth Nyalbol, ký laflan az Fébél es annak rezeýbél, oda az kwlfé rezeke az Fwl melle vettetyk.

Az Inakon leoth Cýomokra keof igén vekoný plehéth fekete Onbol chýnaltath, az annak orwolaga.

Torokban awagy egyéb helyékén | ... denum tumor
valo dagadafrol. | Scrofulae

Az Makzabafu Hufnak kemeny dagadafa, az Inakon es az yzekben valo Chyomoktul es dagadaltul chyak az helyewel kwlembez, merth ez chyak az Mak zabafu hufoktul de amaz az Inaktul zarmazyk es az Izektwl. Mywel hogy az Embery Teltsben az Mak zabafu hufok lok fele el ozlottanak, yelelsben az Ereknnek es az Lelék lako Ereknnekis ozlafyban, az dagadafok is lok fele es lok helre be zoktak esny, melyekkel neha mynd az Egez Telth (hogy Sok Nyallal bwelkedyk) rakwa talaltatyk. Effelek az Fwl melleth valo keleweny hydegh, es az Eoregh Mirygh ky hydegh, Mely Mirygh az Torokban, Az Holn alath, az Cyomb keozet is megh lezen. Ezekkezawl az Melyeknek Nedwellege nem igen Temerdék, lallan el emezted- [IV. 9a] hetyk es el ozolhath; Nemelyk penygh megh genyetlegelfedyk, es ky ywen az genyetlegh, Sebbe lezen.

Menyetnek ganeyath elegych ezwe Mezzel es Bak- | Oruofsagok
zarwo fwnek magwanak lyztewel, keld rea.

Kereztos fwnek gyekereth Nyerlet tery megh es azth ted
rea flaltrom moggyara.

Dyzno kenyernek gyekereth ronch megh, ted rea.

Eokér farknak leweleth ted eozwe Eczettel, Ees ted rea
flaltrom moggyara.

Eoregh Laputh tery megh, teod rea.

Iglycze Tewys vragath tery megh, ad azt megh enny lagy
Tykmonyban.

Fekete Feldy Teknek gyekereth ted megh, elegych ezwe
Mezzel, es keold rea.

Gelywanak dagadafarol.

| Struma

Az Torokban lewe Gelywaknak Eredety vagyon az | Oka
Maaaz zabafu Nyalbol. Feolette kemenyek penygh az Gelywak es
nagyok is nyha, Mynden Gelywanak Toka nagyok: ky terem az
Torokban hol Egy, hol teb, hol vgyan Sok is.

Erdey rutath dyzno hayal, kechke hayal, Bykanak | Oruofsagok
faggyawal elegych ezwe, azzal kennyed.¹

¹ A IV. 9a laphoz ragasztott levelcsik versojara az első kéz az alábbi
orvosságot jegyezte:

Retketh fachyary ky, Soth, Borth, Eczeteth, Szappanth, ezé-

Gyermékcye hugyawal elegych ézwe Arpa lýztéth es Szurkoth, kéld azzal.

Bab lýztéth, Bakzarwo fw magwa lýztýwel elegych eoꝝwe es Mezzel, keold rea.

Lencyet es Saarkerep fweth fêz megh Eczetben, es ezzel kéffed be.

Vthý fwet téry megh, Sofd megh, kéld rea.

[IV. 9b] Muftar magoth téry ézwe kenkewel, es kéld rea flaftrum moggýara.

Cýnadonyat Mezzel es dýzno haýal teorý eoꝝwe, ezt kéffed flaftrum moggýara rea.

Feketeꝝ wrméth téry ézwe Mezzel es dýzno haýal, azzal kéffed be.

Nagý Malwath fêz megh Borban awagý Mezes vÿzbe, meld megh az gelywath es keold azzal.

Feyer Liliomnak gyêkereth feozd megh, o haýal es Fa olayal térd ézwe, keold rea.

Natragulanak gyêkereth es Nagý laputh, fêz megh vÿzben, kéld azzal be.

Eokérnek es Kan dýznonak Epeyeth elegych ézwe, melegén azzal kennýed.

Fechke fyakat es Mênýetéth eges megh, Ez porban agý megh borban ýnnýa, awagý kenýerben megh énný.

Oltatlan Melzeth dýzno haýal es Mezzel téry ézwe, azzal kéffed.

Féldý Bozzanak leweleth térd megh, elegych ézwe Sérnek féprwýewel, kéld rea.

Chýalannak gyêkereth fêzd megh Eczetben, térd megh, téd az gelywara, ha megh erth megh fakaztýa, ímegh az gyêkeret is az gelywanak ký vonza.

Folyó Vÿzbelý Raakot eges megh, térd megh, az porat elegych ézwe mezzel, keold rea.

Muftar magoth, meg anný Babbal tegý ézwe, fêzd megh vÿzben, térd megh, keold rea.

Len magoth fêz megh Borban, keold rea, Smegh fakaztýa az gelywath.

[IV. 10a] Lo Solfath téry ézwe Dýzno haýal. ha vÿonnan valo az Gelywa, kéld azth rea.

keth chýnald ézwe valamý edenben, egý Eýel alýon eggýwth, ha ezzel gyakorta kenéd, el vez az gelywa.

Ohayath, Belendfw magwath, Szurkoth, Fa Olayth, Sarga
Týknak ganeyath, elegych ézwe, kéld rea.

Szwlý fweth téry ézwe Medwe hayal, kéld rea.

Dýzno hayal térd ézwe az Cýalanth, téd rea az gelywanak
febere ha ýmmar Sebés lký fakadoth.

Konkolý lýztéth elegych ézwe galamb ganewal, megh fa-
kaztya az gelywath.

Dagadainak ky Fakasztaláról.

Térd megh az folyo vyz rakýath, kéld rea.

Eokérzém fwnek lewelet es výragath térd megh elegych
ézwe vyzzal, kéld rea.¹

Natragulanak Nyers lewelet térd ézwe Arpa lýztel es
kéld rea.

Holt Chýalannak lewelet, Szarath, es leweth ees Magwat,
térd mynd ézwe, keold rea.

Alabarstrum kéweth eges megh, elegych ézwe fenýw zurokkal
awagy Varga Szurokkal, téd rea.

Dýo olayal kennyed.

Azzu fygeth, feyer liliom, kek liliom, es feyer Malwa gyéke-
reýwel, térd eoýwe, keold rea.

Fenek etelerél.

Carcinoma Cancer

Az Fene kemeny es kerekdyd dagadas, olyan zynw mynth
az Rak, es Nem egy formaýu, Neha az Erek kerélkérwl fél fuwa
vadnak, kýk awagy zederyes [IV. 10b] awagy Fekete Býnwk, ky
faýdalommal es Neha nagy Nehez forrolaggal vagyon. Akar my
rezeben az Testnek zokot ýndulny, Az Szaýban, Az Szémékben,
Az Ferfyu zémerém Telthben, Az Azzonýallath Szémerém Telth-
ben, Az Al felben, de fwkeppen az Azzonýallatoknak Chýéchyék-
ben mywel hogý azoknak puha hufok vagyon, Es wres mynth
az gomba vagý az Spongia, a howa igén kényw az Fébél ala
folny, Es az Madrabol is ýnneth alol oda fél futny. Ennek kezdetý
lathatatlan es lappango, Es legh elézér gyakorta chýak | [1]eleý

¹ A lap szélére az első kéz az alábbi orvosságot jegyezte:

Vayban fézd meg[h] az Len magoth kéld rea, es meg[h]
fakaztya.

akkoru dagadaffal yndul mynth Egý Bagolý borlo volna, olý faýdalommal es hewleggel, mynth ha Twzes Twel gyakdolnak, Neha penygh faýdalom nekwlis vagion. Annak vthanna akkoru lezén mynth egý Bab Bem. Az vthan mynth Egý Dyo. Az vthan mynth Egý Týkmony, El vegre ozton ky zeléfedyk, Naggya lezén es fél Newekedyk. Smykor ozton annak allapattya vagy az regylegtwl, vagy Etelnek ytaknak, vagy orwolalnak vetkes voltatul megh hewelend, Erés faýdalom Es Twzelwefnekwl valo hewlegh banthya, es zémlatomaith megh Bederyefwl vagy megh feketwl, Es kérfkérwl az Ere Feketen vagy Szederjefén fél puffadnak.

Oka | Ennek zérzè oka az Fekete Saar. Az Forro es megh egéth Ver, ky gyakorta az Azzonýallatnak Hawy ver folyafanak, Awagy az Al felbél valo Ver folyafnak megh rekedeletwl, Awagy Neha az Negyed Napy hydegh leletwl, gywlekézyk. Az penygh az hýtwan Nedweflegh ménnel réltet es lassub, annywal lassub Feneth hoz. De valaménnel Eréfb es forrob, annal Ket fele | Nehezebbeth zérzè. Az Ellé Fele, ha megh Nem ban-
az Fene | tatyk, lokaýgh forrolagh nekwl aal. De az Malyk felet nehez megh tartoztatny, hanem ygén **[IV. 11a]** hamar az Bwrth ky Eby, es magath ky mutattya, Ees lezén megh lebéfedéth Fene. Akkor ozton az dagadas, megh rothadot hulnak abrazattyat mutattya, Bwdéffeggel, es lok vndokjaggal, ky tekentetre is rutlagos, kynek az Sebenek Bele kemeny es vgyan ky fordul, kybél vekoný verés genyetlegh chyorogh ky, Melý fekete awagy vgyan Barna Bynw, Es abbol Nehez paara megýen az Szayra. Az Szýwre, Es az Fere, Es lezén zwntelen valo Forro hydegh leles vgy mynth, es El is Ayulas yelélben mykor az Cýéchben ragad be az Fene. Az Erekeith penygh ky Ewen gyakorta lok Ver foly ky, es ha gonoffagaban hamar megh nem életyk, Mynd zellel el foly. Sha gyékereth verheth, Nehez onneth ky vezteny, hanem megh Eoly az Embérth.

Eledele | Eledele ez ilyennek olý legýen ky az Fenet Ne Newelye, mynth az Tehen Hus, Szarwas es Nyul hus, Soth ez ilyen ne egyek, Baboth, Borlot, Lenchyet, Es Saytoth, es affelet az kyk az Fekete megh egéth Saarth chýnalýak Embérben. Hanem Elýen Arpa kalawal, Malwawal, Labodawal, Ceclawal, Kéwy hallal, Es myndén fele Madarakkal, az vyzbe lako Madarak kywél, Týk hullal, kechke fywal, Týkmonnak chak az Bekýwel, es myndénnel az my kénnýen Emeztedyk megh. Itala legýen igén vekoný Feyer Bor, ky Nem igén O bor.

Oruolsagok | Gyogytalahoz penygh igh kel kezdeny: Elézér ha

az wdê es az Erê engedÿk, az Mediana Ereth kel megh vagnÿ. Annak vthanna elÿben, lagÿ purgacioth kel adnÿ. Annak vthanna azokbol az Orwofflagokbol melÿet ÿrtam oda feol az Fekethe megh Egêth Saarrol. Mÿndên harmadnap mulwa ÿo purgatioth adnÿ. Ha az Azzonÿallatnak Hawÿ ver folyalanak megh allalatul vagÿon, arrol valo Orwofflagokkal azth el kel ÿndÿtanÿ. Ha penÿgh az Al [IV. 11b] felnek Ver folyalanak megh allalatul vagÿon, azt ifmeth arrol valo orwofflaggal kel el ÿndÿtanÿ.

Folyo vÿzben termêth rakokat eges megh, annak az hamwat fêzd êzwe Mezzel, es keofd azzal.¹

Vad Muftarnak magwath têrd porra, es azzal hÿncz be az Feneth.

Holt Cÿalannak mÿnd Szarath, Magwat es leweleth têrd êzwe, es teod rea.

Embêr ganeÿnak vêd vÿzeth, azzal mollad, awagÿ march ruhat bele es teod rea vnos vntalan.

Bakzarwo fwnek Magwanak az Lÿztÿth habard êzwe Borral, es kêfd rea.

Chÿaba ÿreth têrÿ megh Nÿerfen, es azt keoffed rea mÿnd lewestwl.

Edês Teyben kÿth mÿngÿaralth feÿnek, habarÿ ÿo bwên tÿkmon feÿerth bele, kend azzal be, Ees azontul megh aluzÿk.

Papa fwet, Salÿat, Rutath, Ilopoth, kÿs fêld Epeÿe fwet (kÿnek Deakul Centaureum minus Newe) Temfot, Aloelth, Borban fêz megh, ezzel mollad, ha penÿgh lÿka vagÿon Ezzel lêÿed.

Tÿknak ganeÿath, Agÿagot, Crÿlpant, Temfoth, teorÿ porra es zÿtald megh, Eczetêt es Egetêth borth eol kêzÿben, têrd ÿol êzwe, kêfd rea az Fenere, kÿ rothaztÿa onneth, megh is giogÿttia.

Belend fweth azalÿ megh es têrd porra, azzal hÿnczed, Ha penÿg belêl vagion, Belend fwnek vÿzeth aggÿad ÿnnÿa.

Mÿndênfele Chÿalannal ÿo kêtÿ.

[IV. 12a] Vÿ vaÿat az menÿth akarz az Twznel forralÿ fêl, az taÿtekath hand ÿol el, vgÿan vgÿ forron têlch igên zep tÿzta rez mofarban, es az Mofarnak Rez têrêÿewel Nÿolcz egez oraygh kewerÿed, az vthan vgÿan azon mofarban têd meleghe helre, es alÿon oth Nÿolcz egez Orayglan. Ifmeth vêd elê es kewerÿed

¹ A lap szélére az első kéz az alábbi orvosságot jegyezte:

[Keg]ÿo trangoth teorÿ [por]ra, oltatlan Meffzel [eleg]ÿch êzwe es ÿo [erê]s eczettel, de az ... chak harmad rez [legÿ]ên, kêfd ezzel.

az Teorëyewel, az mÿgh zÿnthe megh hwl, Ezzel kennÿed. Ha penÿgh flastrom moggÿara akarod chÿnálnod, vel valamÿ kÿs vÿaszt bele.

Nÿyelwes fwnek gÿëkereth tÿrd megh rez mofarban. Ez fw olÿan mÿnth az puzpangh. Az Erdën hegÿes helyÿen terëm, Dÿo Olajal gÿurd êzwe, tÿd rea, három kÿteffel megh gÿogÿttia. Ezzel gÿogÿulth vala megh az Varadÿ Vicarius.

Serekomlÿat kÿ az retÿn terëm, zÿnthe olÿan az lewele mÿnth az Fwznek, Sarga bÿmboÿa vagÿon, tÿrd megh mÿnd koroftul es leweleltwl, annak az porawal hÿnched. Ha penÿgh belél vagÿon, fÿzd megh vÿzben ez fweth, annak az leweben agÿ ÿnnÿa, az ozton kÿ hozza az bÿr kÿzÿben, es oth megh Feketwl, azt kend megh Mezzel, es az porawal hÿnch megh, az kÿ Sebëfëdÿk, de mÿnd addigh hÿncÿed mÿglen be gÿogÿul. Szarandÿ Horwath lanos ezzel gÿogÿulth megh.

Temlot, kormoth, habarÿ êzwe Tÿkmon feÿerrel, kÿld oda ahol az Fene ÿndulth.

Apro vÿrës bogarath, kÿth Verëfenÿ kÿltÿnek hÿnak, azalÿ megh es tÿrd porra, hÿnch be vele az Sebëth a hol az Fene akar ÿndulnÿ, mÿngÿaralth el aal rola.

[IV. 12b] Kenkë Olajal kennÿed kÿth igÿ kel chÿnálnÿ: Tÿrd megh az kenkëweth, pÿcze olajt tegÿ annÿt ahoz hogÿ olÿan legÿÿen mÿnth az Tezta. Ennek ozton vÿd Olajath, Alembicombol. Ebbël ez olajbol vegÿ Harmÿnczketh Nehezekëth, Papa fw vÿzet Tÿzÿnhat Nehezekeoth, ezëket egÿ kewelle forrald êzwe Mazos fazekban, Smÿkor ezzel akarz elnÿd, Elëzër zep feÿer borral vagÿ Egetëth borral mofd megh az Feneth, az vthan ez Olajal kend megh, hamar valo Napon megh gÿogÿul. Tãkãas Sebnek is igÿen ÿo orwolflagh, es regÿ kelewennek megh giogÿtalara.

Kÿl Egÿ elewen rakoth rea, tarch mÿnd addigh raÿtha az mÿgh megh hal, az Feneth megh Eolÿ, Eo magais megh hal. Teofraſtus irÿa ezth.

Ludÿzarat vayban rancÿad ÿol megh, es zwrđ megh ruha altal, kÿrëfkÿrwl ezzel kennÿed az Feneth ahol vagÿon, Megh ëlÿ valahol vagÿon.

Rola olajt, huzon Negÿ Nehezekeoth, Dÿzno hayat Nÿolcz nehezekeoth, glÿtëth Negÿ Nehezekeoth, Megh lwl Tÿkmonnak lÿzekÿth eotëth, ehëz az menÿ vÿaz zwkzëgës, chÿnalÿ ebbeol flastromoth es keofđ rea.

‘Ebzëlënek es Vthÿ fwnek fachÿard kÿ az leweth, porul

elegich hozza Auripigmentom feltekeoth, ebben march ruhat, es téd rea.

Ha penýgh zandekod az hogý ký melfed onneth, eléžér purgaciowal megh týžtýcchad az Embeorth, Es annak vthanna az Feneth mýkor mýnd ký meteleod gýekereltwl, az vereth eréssen ký haggýad folnýa, megh le tylchýad az folyafatul hertelenfeggel, Séth vgýan nýomýad hogý folýon, mýnd keoréskérwl az Sebéth nýomogalfad.

Erýsipelas [im-]
plex, Orban[cz]
Erýsipelas vl . . .
ratum Vel . . .
Sacer ignis, S[zent]
Antal Twže

[IV. 13a] Orbanczrol, es Szenth Antal Twzerél.

Az Orbancz es az Szenth Antal Twže mýndénýk félétteb valo Eges, ký az Teltnek félfé rezere éttetýk ký, de Nýlwan valo es lathato dagadafa nýnchen, es ahol vagýon azt az leleý rezth lem fél nem dagasztýa, lem el ký nem terýtý, es az Bér alath valo Hulban lem megýén oda be, de igén el terwl, es lemmý bizonyos kereklege nýnchen. Valamelý rezben efýk azth eréssen ragýa, es egethý, Az Szýne vgýan Sarga býnw veorés, kýth ha nýomz el futh, es ífmet hoda ýw helyere. Az faydalma is nem Nýlallo lem félétteb forro.

Mýkor ez Nýawalýa ký wth, rezketes es valamý hewfegh leleý az vthan foglalýa el az Embérth, es mýkor az Labban megýén, az Cýomb kéžýnek dagadafatul vezén eredetéth. Futh penýgh folyolo moggýara, es eggýk helyet el hagýwan, az kérwl valo helyekre megýén es folý alattomban. Keth fele penýgh: Az eggýk lassu, ký chýak hogý Egé es vérés, de Sebélwlelnekwl vagýon. Ez az Orbancz. Az Malýk megh Sebélfédýk Orbancz Es ez az Szenth Antal Twže. Ennek penýgh Zenth anta[!] Twže keth formaýa vagýon, Merth az Eggýkkel chýak az bérnek félfé reze Melýflegnekwl lebélfédýk megh, kýben korpa modu chýerepezefék leznek. Malýk, kýnek lebéfwlefe az Bérben melýebben megíén be, kýbél (megh fakadwan az pattagozafok) Ver ýw ký genýetleggel elegý. Az Orbancznak eredetý vagion az Okay vekoný forro vertwl. Az Szent Antal Twženek penýgh, az heaban valo forro vertwl, ký Saarral elegýttetéth megh. Az a Veer, az [IV. 13b] Erekbél ký wžethwen lemmýkeppen az Teltben megh nem marad es oda nem ragad, hanem az w vekonýlagawal az Bérben výtetýk, Melý Bwr temerdék lewen, helth ad ennek es megh is tartýa, Es mýwelhogý vekoný ez Nedwellegh, kénnýen el ozol Bellel, es Nýlwan valo dagadafa nem ležén.

Eledele | Eledele ez ilyenek teljességgel myndén modon az es olyan legyén, az melyeket oda felébe megh ýrtam az Forro hýdegh lelefnek dolgáiban.

Tanulagh | Ha az Orczan lezén ez Nyawalya, az Cefalica Ereth kel megh vagný. Ha penygh az Nyaknak es Toroknak alfo rezeth foglalta el, az Maý Eret kel meg vagný az Karon. ký ha megh nem tecczenek, az Medianat. Ha az Szaarakon lezén, vgh is vgyán azon Ereth kel megh vagný. Ha penygh megh nem lehet valamý okbol az Eer vagas, purgacioth agý neký.

Oruofsagok | Bolus Armenulth egy latoth awagy tébbet is, **Orbanczol |** kechke teyel elegych ézwe, porul legién az bolus armenus, es yol ézwe elegyched, march ruhath ebben, es teod rea gyakorta.

Szepzélé vyzeth Hath latoth, Rofa vyzeth Maffel latoth, Eczetéth fel latoth, Feýer borth fel latoth, Camfort Maffel penz nyomatnyth, Ezwlth taytekot ket Nehezekéth, glytnek hýiak, Feýer awagy vérés Cretath ket latoth. Ezékben az kýth porra kel térnéd, teord porra, es elegych yol ézwe, martogas ruhath gyakorta bele es azth téd rea, de melegén.

Galyczkéweth, Aloelth, Camfort, teorý porra, Erés Lugban elegych el ezéketh yol, martogas ruhat ebben es ragd rea gyakorta.

[IV. 14a] Týkmoný Szekýnek Olayawal kennyed, kýt ilien modon chýnalý. Týz vagý annal is téb týkmonýakat fws awagy fész megh, az Szekýt véd ký es morfold egy týzta Serpényeoben, téd Elewen Twzre, mynd addigh kewergessed mygnem taytekozýk, es igén hewenyeben egy týzta ruha altal zwrđ on Taalban, fachkawal nyomogallad merth ez igén hew. Ezzel ez olayal kennyed, harmad kenefel meg gyogwl.

Bolus Armenulth, Temloth, Galyczkéwet tery porra, éf Eczetéth es egetét bort rea, egy kichýn Fa olayt is, Týkmoný feýeret is wf bele, ezéketh ézwe habaryad es fézd ézwe kewelle. Ennek az Saarawal kend be.

Egy Týkmoný feýereth, es Bolus armenuft porul, elegych ézwe rofa vyzzel, ebben gyakorta march ruhat, es téd rea.

Týkmoný Feýerth, Szappant, Erés Eczetéth, Farkas Alma leweleth porul, elegych ézwe, habard addigh hogý tayteka legyén, kend azt az Orbanczra ennek az Taytekath.

Ha Embérnek az Feýeben vgyon az Orbancz, Chýerfa heabol chýnalý lugothe, vel téréth temloth es téréth Farkas Alma leweleth az lugban, azzal moffad az Feýeth.

Chýnalý Erés paar lugothe es had megh hýggadny vegý ký

benne ha megh hwl es téd az Twzhéz, vel téréth Thémýent es Galýczkêweth bele, had megh hwný, ebben march týzta ruhath, mynd vnos vntalan mýkor megh zarad megh vyczad, téd rea.

Feýer Eb zarth téry megh zýtalý megh, kewerd ézwe Mezzel es erés Eczettel, azzal kennýed.

[IV. 14b] Fenýw Výazth es Sarga výazth fész ézwe egýenlé mertekkel, Galýcz kêwet véréffes Temfoth io bwên, Baber magoth, gýemberth, Székfweth, Borlot, grifpant, Thémýenth, térd porra es zýtald megh ezéketh, elegich ézwe, Smýkor az ket fele výazth ký vezéd az Twztl, megh varýad hogý yol megh hwlýên az forrolagatul, es az Berzamokat vgý elegých bele, Sha megh kezd hwný, téd az Twzre az fazekath, es az ruhat is melýet az Orbanczra akarz ténný téd az fazekben, es vgý kewerýed az ruhat az fazekben eréffen hogý megh halla. Az vthan véd ký es terýczd el az ruhath mýg megh hwl, Sha darabos lezén, mýgh az ruha meleg, Egý kellel týztýcd el rola, es Melegén ezth tegýed az Orbanczra. Sha ecczér az eggýk feleth tezéd rea, mallzor az malýk felet fordýchad, de mýkor rea kéteod mýndenkoron megh melegýched, es vgý kéfd rea. Ha penýgh egý kewes glýtéth térz megh, es az zerzam kèzze elegýteod annýwal ýob lezén.

Erés Par lugoth chýnalý es had megh hýggadný, vegý ký benne ha megh hwl es téd az Twzhéz, ves téréth Thémýenth es galýczkêweth bele, fhad megh hwný, ebben march Týzta ruhath téd az Orbanczra, mynd vnos vntalan megh marchýad.

Kendér magoth fész megh Erés Eczetben, teord megh az vthan es ves egý kewes téréth Kenkêweth bele, azzal kennýed.

Epéry lewelet azalý megh térd porra, kend megh Mezzel az orbanczoth, hýnch be az porral, march ruhat Eczetben, téd rea, ezt lokzor chýelekeoggýed.

[IV. 15a] Galýczkêweth es Temfoth téry porra, Bort es Eczetét eol egý fazekben es veld bele az porokath, keth vagý három Týkmonýath wl bele es habard eréffen ézwe, téd az Twzhéz es kewerýed mynd addigh az mýgh megh forrad, es megh ne haggýad Turozný, véd ký hwlýên megh, ezzel kennýed az Orbanczoth.

Len magh pogachýath eges megh eréffen Twzben, olch megh féwennýel, térd megh, veld Egetét borban awagý erés Eczetben es habard eréffen Egý Sufa habarowal, Ennek az íwrwýeth kennýed gýakorta az Orbanczos orczara.

Bors fweth azalý megh es téry megh, Mezzel kend megh az Orbanczoth, hýnch megh az porral.

Farkas almath mynd Izaraltul fêz megh erêffen vÿzben, azzal moffad gÿakorta.

Egef Len magh pogachÿath, igên hew tÿzta twzhelyên, têrd porra, azzal hÿnched.

Barazk magwanak belÿth tÿzta vÿ fazekban aßald megh, têrd eo3we Thêmyennel, forrald megh erês Eczetben. Ezzel gÿakorta kennÿed, megh le haggÿad zaradny.

Nÿrfa leweleth fêzd megh erêffen vÿzben, az lewewel moffad, az leweleth kêld rea.

Lorom gÿêkereth metelÿ aprora, têrd megh es Erês Eczetben velfed, alÿon oth egÿ Nap, azzal moffad az vthan az Orbanczoth.

Azzonÿallatnak Hawÿ Ver folyafanak az verewel kend be az Orbanczoth.

Oruolsagok Szent Antal Twzerêl	[IV. 15b] Roficat, Tormentillat, Szenth Iwan vÿragath. Ees megh egêth agÿagoth têrÿ eo3we porra, ezêket Egetêth Borban es Len magh olayban elegÿcched, ezzel kennÿed.
--------------------------------------	---

Ûabot keth rezth vegÿ, Len magoth egÿ rezth, têrd megh ezêket mofarban, fêzd megh zepên vÿzben, kend ruhara, es têd rea.

Vthÿ fwnek es porchÿn fwnek fachÿard kÿ az leweth, azzal kennÿed.

Gêrêgh dÿnnÿenek az Belÿt têrd megh, elegÿch eo3we Camforral, es keofd rea.

Barazk magwanak belÿth, Temloth, Thêmyenth, Kendêr magoth, egÿenlê mertek zêrenth têrÿ eo3we vÿzben, Borban, es Eczetben egÿenlê mertek zêrenth, martogas ruhath ebben, es têd rea az twzellegre, Ez Orwolffaggal gÿogÿulth megh Thurÿ gÿeorgÿ.

Egÿ Tÿkmonnak feÿereth, vÿola olayt Nÿyolcz Nehezekêth, glÿtêt hat Nehezekereth, ezêketh teord ÿol êzwe rez mofarban, ezzel kennÿed.

Lenchÿet, Saarkerepeth, rolath megh azaltath, Naranch heath, têrd eo3we ezêketh, es hÿnch rea.

Mynd az ket fele kapoztath vagdald eo3we, ehêz tegÿ Tÿkmonÿ feÿereth es apra lÿztooth, keofd rea flaltrom moggÿara.

Ruthanak fachÿard kÿ az leweth, Eczettel, gêrêgh feÿerrel es rola olayal elegÿch eo3we, azzal kennÿed.

Feÿer liliomnak leweleth eczettel têrd eo3w, [!] es azzal kêffed be.

Callianak az Belÿwel kennÿed be.

[IV. 16a] Anya lapunak lewelet tãrd megh, elegÿch eoꝝwe Mezzel, es azzal kãld be.

Maaknak aꝝ Tokath tãrd megh porra, arpa lÿztel elegÿch eoꝝwe azzal hÿnch be.

Szapora fweth tãry eoꝝwe Eczettel, kãzd azzal.

Bwdãs Beorãknek es Beka lenchenek fachÿard kÿ aꝝ leweth, azzal kennÿed.

Chÿoda fanak leweleth es Fwlben ereztã fwnek leweleth, tãrd megh, elegÿch eoꝝwe Eczettel, kãld rea.

Hilfopoth, Soth, Eczetãth tãry ãꝝwe, kãld eꝝzel.

Eokãr fark vÿraganak vãd vÿzeth, azzal kennÿed.

Szãpãlãth fachÿary kÿ, annak aꝝ lewewel kennÿed.

Folÿosorol: es Farkas Sebrãl.

Herpes miliar . . .
Folÿofo
Herpes exeden . . .
Vel Lupus
Farkas Seb

Apro Fakadekok aꝝ Folÿofok, Forrok, kÿk futnak es aꝝ Bwrth ragÿak es megh darabolÿttÿak. Eꝝ penÿgh keth [Ketfele foliofo] fele, Eggÿk zÿlÿd, kÿ olÿan mÿnth ha valamÿ kãleffel hÿntãttek volna megh aꝝ Bwrth. Eꝝ aꝝ Folÿofo. Az Malÿk kegÿãtlenb, kÿ rago folÿofo, Eꝝth hÿiak Farkas Sebnek, Ennek aꝝ pattagozalÿ [leleÿ] ha megh fakadnak, aꝝ Bãrth megh lebeãlÿtÿ, ragÿa, Ees vgÿyan megh eãÿ, Es el folÿ Bellel nagÿ Mellÿãn, kÿbãl leznek zaraꝝ Sebãchkek. Az Szÿlÿd Foliofonak pattagozafa vagÿon [leleÿ] chÿak aꝝ fãllã Bwr alath, es aꝝth darabolÿttia megh. Mÿnd aꝝ Foliofo Imÿnd aꝝ Farkas Seb Bellel futh, es aꝝ kãzãpÿ megh maradwan helÿen, aꝝ Szele terwl toab toab. Az Farkas Seb igãn hafonlo aꝝ Szent Antal Twzehãz, de aꝝert kãzãttãk [IV. 16b] ennÿ kwlãmblegh vagÿon, hogÿ aꝝ Szent Antal twze lathatoul es hertelen wth kÿ, De aꝝ Farkas Seb lassan, lok ÿdeigh, es lathatulanul wth kÿ. Az Farkas Sebnek pattagozalÿ zaraꝝok, kÿkbãl ha megh fakadnak is, lemmÿ genÿetsegh es ruthlagh nem ÿw, De aꝝ Szent Antal Twzen valo fakadafok, Nagÿok, varafok, es Nedwelãk kÿkbãl verãs genÿetlegh ÿw kÿ. Az Folÿofo kÿ Farkas Seb vÿzketãffel vagÿon, Az Szent Antal Twze penÿgh faÿdalommal es egeffel vagÿon. Mÿndãn Folÿofo lokaÿgh tarth de forrolagh nekwl vagÿon, es lok ÿdeigh gÿogwl megh. De aꝝ Orbancz awagÿ aꝝ Szent Antal Twze, nagÿ forrolaggal vagÿon, hamar es hertelen lezãn, de ÿlmetth rãwÿd wdãn chÿak magatul is neha megh gÿogÿul. Mÿnd aꝝ Foliofonak mÿnd aꝝ Farkas Sebnek letelenek oka, aꝝ tÿzta Saar kÿ forrolaggal vagÿon, Mÿnth [Oka]

az palýth Bynw, awagý az rolda zynw Saar, ký lallan es nem valamý hertelenleggel az Erekbél ký týztulwan, az w vekonýlagawal myndén refzekén, yelélben az hufos refkekén által megýén, mynd addigh hogý az Temerdékbygh Allo Bwrth el erý. Toaba, Temerdégb es ragadob az Folyófo es az Farkas Seb az Orbancz-nal es az Szenté Antal Twzenel, es toab is tarth az Bérben, Az mely foliofo azerth ragadob es chýpkédéb is, az Bwrben veztegh aal, es pattagozalth chýnalý, kýk megh fakadwan es az Beorth megh sebélýtwen, lezén ozton az Farkas Seb. Az Vekonýabbýk folýofo penygh, az temerdékbyk bwrén által hatwan az félfé vekonýabbýk Bwrén marad, ký ha vgý által nem meheth az Bwrén mýnth az verýtek, ragýa es ýdeftowa valo pattagozaffal eßý az Bérth.

Eledele [IV. 17a] Myndén elelege hýdegh es Nedwes legýén, zýnthé vgý mýnth az harmadnapý hýdegh lelelben. Bortul telýelleggel oltalmazza magath, Výzeth igýek Fa heawal féttegh.

Oruolsagok | Kendér magoth téry megh mofarban, zwrđ ký erés
Folyóisorol | Eczetel, ves téréth Temloth, Saffranth, es egý kýs
Borlot is bele, kecczér vagý haromzor ezzel kennýed be. Ez orwolffaggal gyogwlt megh Layos gergély.

Bolus armenułth, Temloth, Galýczkékeweth, Saffranth, téry porra, týmporalđ ézwe egetéth borral, es týkmoný feyereth is wí bele, Ezzel kennýed.

Féld fwztýth azalý megh térd porra, kend megh Mezzel elézér, hýnch be az porral.

Agýagoth egétteth, Erés Eczetéth, egý kis téréth loth elegých ézwe, kend be azzal.

Kélelnek magwath fézd megh eréllen Eczetben, az betegh mýkor zýnthé le akar fekwnný, egýek megh az kélelben.

Vérés teglat téry megh es zýtald megh, téđ vý fazekban, téry ýo modon Soth hozzaýa, télch Erés Eczetéth es Egetéth borth rea, wí keth týkmonýat is bele, habard ézwe ezéketh, aztas týzta ruhath bele, téđ az foliofóra, mýhelth megh Barad ílmeth megh marchýad az ruhath, valamýgh megh gyógúl mynd azth chýelekkéggýed. Probalt orwolffagh ez.

Výzeth es Eczetéth vegý Egýenlé Mertekkel, Fagýalfa heath, Temloth, galýczkékeweth téry eozwe, es fézd megh, véd ký hwých megh. Ezzel kennýed.

Oruolsagok a[3] | Borloth, Chýgath, Papa fweth, térd porra
Farkas Sebré[1] | ezéketh, ezzel hýncýed az Farkas Sebéth.

[IV. 17b] Papmonýa fwnek térd megh az gywmélcýeth, kewerd es elegých Mezben, keofd rea.

Sos Mezzel kend megh, Beka Tekenét es Temfoth téry porra, ezéket erés Eczetben habard ézwe, es azzal hüntégefled.

Feyer Thémýenth téry megh es Aloelth elegých eoꝝwe Tükmoný feyerrel mýnth egý pepéth, kend ruhara es keold az Farkas Sebre.

Lencyeth, Saar kerepeth, rofa olayth, rofa veragnak ký fachýart leweth, vagý chýak allzu rofath, Naranch heat, téry eoꝝwe, flaftrum moggýara keold rea.

Ebzélének fachýard ký az leweth, gérégth feýert, rofa olayth, glýtét, ezéketh elegých eoꝝwe, kéld rea.

Mýkor az Szélé vellzét megh mecczýk, az melý výze annak chýorogh fogd megh, azzal moífad.

Szélének kacchýath, Chýpkenek awagý zédérýnek leweleth meeg ýob, vthý fw leweleth téry eoꝝwe, Es ezzel keoffed be.

Igén regý gýapýath ký zennýes es molatlan, eged megh egý fazekban, mýnd addigh hogý egýén ees megh feketwlýén, ezt térd porra, elegých ézwe rofa výzzel, ez olýan zabalú lezén mýnth az Téntha, egý Nap kecczér kend be ezzel.

Pomagranat výragath, Galleth, añ 3 iij, Mýrrhath, Thémýenth, Aloelth, añ 3 ij. s. Temfoth, 3 ij. Hým-farkas almanak gýékereth, 3 ij s. Lo mentath, 3 j s. térd megh ezéketh, Sawanyú borral elegých eoꝝwe, es chýnalý pogacýachkakath beleole, ký mýkor zwkzégth, Mezes výzben elegýcd el, es flaftrum moggýara chýnalwan, kéld vagý kend az Farkas Sebre.

[IV. 18a] Teltnek holta leterél, ký megh lezén

Twzes dagadas mya.¹

Sok Nyawalýak tértennek az Twzes es egýeb fele Gangraena dagadafoktul, kýk kézzwl gonozab nýnchen ennel az kýt az Gérégék Gangraenanak, az deakok mortificationak neweznek, Magyarul Teltnek megh alwafa olý a ký holta akar lénný, Merth annak az Teltnek reßenek ahol az dagadas vagyon, rothadafanak el kezdése, ký mýkor ýmmar el annyra ménth, hogý az rothadas mya el aluth az Telth es megh holth, Sphacelus Sphacelus annak gérégwł Newe, Deakul Sideratio. Ez lezén az Twzelwefnek nagýlagatul, ký el sem ozloth, sem penýgh genýetlegge nem változoth, de ýnkab az Teltnek kézel valo rezeýth,

¹ A cím valamennyi hosszú magánhangzója fölé későbbi kéz ékezeteket írt.

Lelej | olyan Twzelle tewen mÿnth é maga. Elézér annak okaerth az Teltnek zÿne el vez es vgÿan megh oltatÿk, Smÿkor ozton megh holt, megh kekwl vagÿ megh feketédÿk, puha, dagadot, es telÿelleggel dÿgés, lem faÿdalom lem erzekénfegh benne, el annÿra hogÿha metelned az Huftis Nem erzÿ. Ez Teltnek ilÿen gonozza letele, az Cÿontoknak lem hagÿ beketh, hanem az Caries olsiu[m] | Teltnek rothadoth Nedwellefewel azokban is bele oltÿa es eotthÿ mergeth, kÿ mÿa azok is megh rothadnak es megh hálnak. Az Gangraena azerth az Teltnek rezenek Nem telÿelleggel valo megh halafa, hanem kÿ ÿmmar holt hulla akar lènnÿ, Merth mÿkor ozton zÿnthe holt lezèn az Telth, Sphacelus ozton Newe, kÿnek ozton lemmÿ maas orwollaga nÿnchen hanem el kel Okay | onnath mettenÿ az Elewen hus mellél. Tamad penÿgh abbol, mÿkor az megh bantatoth relz, az elteté Melegfegtwl es elewenfegtwl el hagÿattatik, awagÿ penÿgh az Szÿwrél, az Lelék lako Ereken **[IV. 18b]** által folnÿ nem engettetÿk valamÿ romlas, vagÿ megh rekedes mÿa. Awagÿ penÿgh annak az Teltnek rezeben be oltatoth Melegfegh megh foÿtatÿk es megh aluzÿk. Ez penÿgh lezèn vagÿ az Nedwellegeknek bélegeos voltatul, mÿnth ez megh vagÿon az ÿgèn Nagÿ megh Twzefwlelben. Awagÿ lezèn félétte valo megh rekedestwl. Vagÿ be hatoth Hÿdegtwl, Vagÿ penÿgh vezédelmes Mergélfegtwl.

Oruofsagok | O dÿonak az Belÿt tÈrd megh, es mÿnth egÿ flaltromoth kéfd rea.

Fÿge fanak hamwabol chÿnalÿ lugoth, zÿtald fél Spongÿawal, es tÈd azth rea.

Vadoczot tÈrÿ megh, annak az lÿztÿth Sowal Ees retèkkel tÈrd eozwe flaltrom moggÿara, kéfd rea.

Bagolÿ borfonak lÿztÿth, Arpa lÿztel es Mezzel elegÿch eozwe, keofd rea.

Lenchÿeth, Saar kerepeth, rola olayth, zaraz rolath Naranch heat, Sos vÿzeth chÿnalÿ ézwe, keofd rea.

Kapoztath félz megh Mezben, chÿnalÿ flaltromoth beléle, es tÈd rea.

Okado awagÿ kegÿo hagÿmath, es Ledneknek az lÿztÿth elegÿch eozwe Mezzel, keofd rea.

Holth Chÿalannak leweleth, magwath, es kÿ fachart leweth, es Barayth, Eczettel tÈrd eozwe, keofd rea.

EokÈr fark fwnek az kÿnek Sarga vÿraga vagion, tÈrd megh az leweleth, teod rea.

Szedkÿn koronak kÿth Eb Teÿ fwnek is hÿnak, az Teÿeth teod rea.

Féldy Téknek gyeokereth, lewelet, es gywmélcýeth térd ézwe Sowal, keofd rea.

[IV. 19a] Tengéry zéleoth týztých megh az magwatul. Sold megh teord eozwe, azth tegyed rea.

Dyo olaýal kennyed, fé orwofflagh ez.

Erdey Borloth, keferw Babnak is hýiak ezth, az lýztýth, borban es fa olayban fézd megh, tegy hozza Saffranth is, téd rea flaltrom moggýara.

Reznek rofdayath, Mezzel es Temsowal, ees Eczzettel fézd ézwe, keofd rea.

Bab lýztéth Mezes eczzettel elegých ézwe, kéfd rea.

Wteftwl ualo dagadafrol.

Kapoztath vagdalý eozwe Arpa lýztel, es mýnth egy flaltromth kéfd rea.

Térd megh az Téknek bellé rezeth, chýnald mýnth egy flaltromth, kéfd rea.

Vízý hunyorth Nyerfeth térd megh, kéfd rea.

Hold fweth es Borlfweth téry eozwe, kéfd rea.

Feyerwrméth melegých megh meleggh Teglan, azth az wrméth éttézd megh borral, azt kéffed rea.

Mezey kémennek magwath térd megh, fézd megh annak az lýztýth Mezben, kéfd rea.

Bab lýztéth, Szeekfweth, es Bakfweth, féz megh oly borban kýt az eléth megh féztel yol, azt kéfd rea.

Teftnek megh kekwlelerél.

Ecchýoma
Sugillatio

Az Bér alya megh rutittatýk az vernek oda ala [IV. 19b] folyalawal es oth megh aluwalawal. Ký omol penygh az Okay vekoný gyénge Erekbél, vagý az vernek lokafagatul vagý vekoný voltatul, vagý Erés voltatul, vagý az Ernek megh nýlafatul, vagý gyakorta valo félétte nagý munkatul, Téreftwl, wteftwl, es Eteftwl. Ezék mýa azerth az Ver ký omolwan az Bér ala, egybe aluzýk, neha kichýn dagadással es fayással, Es az Bér neha verzýnw lezén twle, de Neha megh feketédýk, Es ennek mýndényketh hýiok Magyarul, Teftnek megh kekwlelenek.

Buzath, Szappanozo fweth téry ézwe, es téd rea. Oruofsagok
Keferw Baboth féz megh Eczetben, keofd rea.

Swly fweth de az gyêkereth chyak, Bab lyzteoth fêz megh borban, têrd megh, keold rea.

Fêkelÿ fweth kyth Eordêgh harapta fwnek is hÿnak, têrd megh, es keold rea.

Vÿ Saÿtoth keold rea flaltrom moggÿara.

Sof Mezzel kend be fmegh giogÿttia.

Fêldÿ Tékeoth feoz erêffen megh Olayban, azth kêffed rea mÿnth egÿ flaltromoth.

Maÿoranth azaly megh az leweleth, kewerd eoÿwe Mezzel, keold rea.

Lo mentath fêz megh borban, kêfd be azzal.

Feyer wrmêth têrÿ êÿwe Mezzel, kêfd rea.

Bab lyztêth, Bakzarwo fwnek magwanak lyztÿth, têrÿ êÿwe Mezben, keold rea.

Retkêth têrÿ eoÿwe Mezzel, kêfd rea.

Muftarth teorÿ megh keold rea.

[IV. 20a] Oly dagadafokzol kyk megh fakaduan lebbe léttenek ymmaz.

Az kyth az Magyarok kelewennek hÿnak, azth az Aposthema | Gêrêgêk Apolthemanak, az Deakok Abfcelfuľnak
Abfcelsus |
Suppuratio } vagy Suppurationak Newezÿk, ky lemmÿ nem egÿeb,
hanem az êÿwe gywlth allatnak genÿetlegge vagÿ valamÿ affelehêz
halonlowa változafa. Az Twzes dagadafnak allattÿa az mÿbêl
lezên, az Ereki kÿwl megh rothadoth Veer, kÿnek az rothadafa
ha annÿra valo, hogÿ az oth ben valo meleglegtwl megh nem
gÿêzettetÿk, gÿakorta holthlagra változando hus lezên. Ha
Meleghe keleweny] penÿgh megh gÿêzettetÿk, az Meleglegh az olyant
genÿetlegge chinalia, es annak az genÿetlegnek êÿwe gywlele.
igazan Abfcelfus ozton. Ky mÿkor igh lezên, az hely dagattab,
kemenÿeb, vêrêfieb, forrob is lezên hogÿ nem az elêth, es Nagiob
faÿdalommal kêwetkeozÿk, Nÿlallalfal es gÿêtrelemmel, Es ha
az Testben fê helyên vagÿon az keleweny, Betegês dêdêrgê
hÿdeggel bantatÿk ÿelêlben ecczaka.

Immar genÿetlegge változwan, az vthan mÿndênêk megh
lalfodnak, az dagadas megh hegÿeledÿk, es az bêr vÿzketnÿ kezd,
merth az genÿetlegh az testben halonlatos az hamuhoz, ky ozton
Hÿdegh keleweny] megh hwl. Leznek egÿeb fele Kelewenyêk is, hÿdegh,
kemenÿ, es regÿ megh aggot dagadafokbol is, kÿnek allattÿa lem
megh nem Twzefêdÿk, lem genÿetlegge nem váltoÿk. Ez ilÿenêk-

bél nem genyetelegh hanem valamü maas allath ýw ký, mely az hýdegh Nedwellefegnek ereyének megh fêzeletwl [IV. 20b] lèth, Merth ez igen Nýlwan nagy fokzor lattatoth, hogý effele Regý Kelewený megh fakadwan, halonlo ýwth ký beléle darab fêldhéz, vagý chýonthoz, vagý Szérhéz, vagý Kérmhéz, vagý kéhéz, vagý puha hulhoz, vagý fahoz, vagý holth Benhéz, vagý Saarhoz, ký oth az Testnek rezeben Newekédéth, ký azerth lemmý Tokban vagý hoyagban nem volth be takarwa. Leznek egyeb Kelewenýék is, kýnek allattýa be vagion takarwa vgýmýnth hoyagochkaban, Es az allatnak mý voltaerth harom fele kwlémbézelý vadnak ezéknek, Merth vagý Kéwerzabafu genyetelegh ýw ký, vagý Pep zabafu, vagý Meez Babafu beleole. Semmý nem egyeb azerth az Kelewený, hanem olý dagadas, az ký el nem ozolható, hanem genyetelegnek letelere hayloth, Nem vgý hogý telýeffeggel ýmmar genyetelegge lét volna, hanem abban egyeb nem leheth, azza kel leonný.

Mýkor ozton megh fakad az Kelewený, es ký týztul az [Sinus genyetelegh beléle, annak Magýarul vélgýes Seb Newe. Merth az Veer az Twzes dagadafban, awagý egyebfele materianak allattýa máfele dagadafokban, megh rothad, az kézel valo hulth megh veztý, Es Neha az Inaknak es Ereknék cyernaýth megh eßý, kýk ozton azok is genyetelegge leznek, es az megh rothadoth bérrel eggwth folnak ký, Mýkor ozton az ký chýorogh, zwkzeg-keppen annak vélgýe marad oth. Merth az genyetelegnek ký ménetelynek mýkor lemmý helye nýnchen, Ot ben wl az genyetelegh, az kézel valo es egeflegés helyeketh is ragwan megh vélgýelity, es az vélgý ilyen modon terwlwen megh wrefleodýk. Ký ha ozton hofzán Nýul el, es nagy hofzu ménetellel lezén az genyetelegh, Deakul Fiftula Newe, Magýarul, Szoros [Fiftula es Meelý hofzu [IV. 21a] vélgýnek es wreflegnek mondhatný, ký Neha igýenés, Neha lok fele agazýk, Neha ifmeth lok fele hayol es teréng.

Twzes Fene rothadafrol.

Phagaedena
Depalcens
Vlcus

Az Phagaedena, megh dagadoth es mēly rohado Seb, ký az kērwł valo helyeket megh eßý es ký ragýa, merth ebben az dagadas mýnd az Sebbel ézwe foglaltatwan vagion. Lezén [Oka az megh egēth gonoz Fekete vagý roldas zýnw Saartul. Ez az w lokafagawal az Sebnék Szeleyth megh tēlthý es fél dagaztýa, de gonoffagawal es Erés chýpkédé voltawal, az kērwł valo resseketh mýnd el ragýa ímegh eßý.

Oruoísagok | Fenýw fanak vagý Vêrés Fenýwnek az kwllé heath térd ézwe galýczkêwel, azzal kélfed.

Sawanýu Mondolath feoz megh borban, awagý chak vgý térd ézwe borral es kélfd rea.

Vadoczna az lýztýth Sowa es Retékkal térd ézwe, kélfd azzth rea.

Tekenés Beka nak Epeýewel kennýed.

Len magoth fêz megh borban, térd megh, kélfd rea.

Ceclanak es Vthý fwnek leweleth térd eozwe keofd rea.

Boroftýannak lewelet fêzd megh borban, kélfd rea.

Cýnadonýanak az gýeokereth feozd megh Borban, térd megh es keofd rea.

Chýgakath teorý eozwe mynd hulofutl, kélfd rea.

Embér ganenak véd vyzeth, azzal mollad.

Galýczké olaýal kennýed.

[IV. 21b] Feýer Eb ganeth térd porra, azzal hýncýed.

Temloth, Egetéth gallesth vegý mynd egý Mertekre, elegých ézwe Eczethnek Sêpreýewel, azzal kélfed.

Fekete tówýlles lapunak gýékereth térd megh mýnth egý flaftromoth, azzal keoffed.

Hým Farkas Almath téry megh, azzal kélfed.

Vad Sarga repanak leweleth térd ézwe Mezzel, es mýnth egý flaftrommal vgý kélfed.

Coriandrumoth téry eozwe kenyérel awagý Arpa lýztel, kélfd azzth rea.

Feýer pèzerczenek leweleth teord eozwe Mezzel, keofd azzth rea az Sebre.

Nýers chýombort az kýth Polenak is hýnak teorý megh es kélfd rea.

Egrés leweth elegých ézwe Eczettel, azzal mollad.

Szaporá fwet téry ézwe Eczettel es kélfd rea.

Soth eges megh, elegých eozwe arpa lýztel, es azzal hýncýed.

Szep zélének leweleth arpa lýztnek az langýawal ézwe elegýched téryed, es keofd rea.

Bwdés Bêréknek fachýard ký leweth, azzal mollad.

Fwlben eregté fweth téry megh, keofd rea.

Regy kelewennek Seberël.

Diuturnum
Vlcus

Kÿs fêld Epeÿet têrd megh, azzal keoffed.

Faÿ gÿëngÿeoth teorÿ eozwe Thëmÿennel, azzal kêld be az agh lebêth.

[IV. 22a] Feÿer liliomnak leweleth têrd megh, es fachÿard kÿ az leweth, feozd eozwe Eczettel rez fazekban, azzal kêffed.

The mondad fweth têrÿ êzwe Mezzel, azzal keoffed.

Chÿer lewelw fweth têrÿ êzwe Mezzel, azzal kêffed.

Pÿrito fwnek gÿêkereth feozd eozwe fa olaÿal es Sarga vÿazzal, ez ÿrrel kêffed.

Kelerw lapunak leweleth kêffed rea.

Szuwas fanak fergeÿth zêd kÿ, têrd eozwe eoketh, es kêld azzal.

Faÿ Sofkanak az Bolÿoÿanak fachÿard kÿ leweth, es azzal moffad az Sebêth.

Gezemÿczeth teorÿ megh es kêld rea.

Rothadoth Cÿerfanak odwaban az melÿ vÿÿzet talalz, azzal moffad.

Buza olaÿal kennÿed az O Sebeoth.

Cÿnadonÿat têrÿ porra, azzal hÿnch be elêzêr, es félwl tegÿ kapozta leweleth rea, keofd be.

Aloelth, Mÿÿrrhat, Sanguis Draconift, têrÿ porra, elegÿch eozwe es azzal hÿnched.

Iſthen faÿat eges megh têrd megh, azzal hÿncÿed.

Ragado fweth azalÿ megh, annak lÿzÿtwel porozzad.

Szokat fwnek awagÿ Gÿkfwnek lewelet têrd megh, awagÿ fachÿard kÿ az leweth, azzal keoffed.

Apro Boÿtorÿannak veragawal kêffed be.

Epernek leweleth têrd êzwe, es keofd azzal.

Apro fele Egerfwl fweth, awagÿ penÿgh kÿſlebbÿk Cÿaba ÿreth têrd megh, kêld rea.

[IV. 22b] Gonoz es Faydalmas Seberël kelewennek.

Vthÿ fweth têrÿ megh, es keofd rea az Sebre.

Kegÿo fweth az gÿêkereth meteld megh, Feoldÿ Têkêt tegÿ ehêz. Mezzel têrd egÿben, azzal kêffed.

Balha fweth têrÿ êzwe Mezzel, azzal kêffed.

Fêldÿ Têknek gÿêkeret, leweleth es gÿwmêlcÿeth têrd mÿnd êzwe Sowel, keofd rea.

Chÿerfanak az Makÿath teord megh, elegÿch eo3we Sof dÿ3no haÿal, a33al kÿffed.

Kelerw Baboth hÿiak ezth Erdeÿ Borlonak is, (hÿiak) fÿ3d megh, es vÿÿan vÿÿ leweftwl keofd rea.

Gezemÿc3ei tÿrÿ eo3we Swlÿ fwnek gÿÿekerewel. fachÿard kÿ az leweth, a33al keoffed.

Papa fweth teorÿ megh es kÿld rea.

Galÿc3kÿ Olayawal kennÿed.

Sinus et
Fiftula

Vÿlgÿes es Mÿlÿ lÿku Seberÿl keleuennnek.¹

Kek lilÿom gÿÿekereth fÿ3d megh vÿ3zben, a33al molfad vagÿ azth tÿlchÿed bele.

Dÿ3no haÿath olwaz megh, melegÿn azth tÿlchÿed bele.

Meezeth tÿlch bele.

Vthÿ fwnek kÿ fachÿart leweth tÿlch bele.

Bu3a olayth tÿlch az Sebben.

Vihÿ fwnek fachÿard kÿ az leweth, tÿlch az Sebben.

[IV. 23a] Eoth lewelw fwet tÿrÿ ã3we Sowal, a33al keoffed.

Vÿ3ÿ Eger farknak kÿ fachÿart leweth tÿlch bele.

Hÿm farkas almalth tÿrÿ ã3we kek liliommal es Me33el annak az leweth bocÿafd bele.

Fÿldÿ folÿo fwnek kÿ fachÿart leweth elegÿch eo3we rez rofdayawal, azth tÿlchÿed bele.

Vlcus fordÿ... | Genÿetlegÿs Seberÿl kelewennnek.

Terpentÿnawal keoffed be.

Szurkot chÿnalÿ eo3we Me33el, es a33al kÿffed.

Kapoztath, Bakzarwo fweth chÿnalÿ es elegÿch eo3we ec3ettel, es a33al kÿffed.

Boroftÿannak lewelet fÿ3d megh borban, keofd rea.

Cÿnadonÿath tÿrÿ eo3we o haÿal, a33al kÿffed.

Hÿm farkas alma lewelewele keoffed.

Rosmarÿnnak gÿÿekereth zarazd megh tÿrd megh, azth elegÿch ã3we Me33el, es a33al kÿffed.

Kochÿordnak azald megh gÿÿekereth, tÿrd megh, Es a33al az porral hÿncÿed.

¹ Kÿsÿbbi kÿz a cím ãsszes hosszú magánhangzói fölÿe ákezeteket írt.

Akar melyk fele Cyalannak lewelet tãrd megh, kãld rea.

Fãldÿ Tãknek lewelet gÿeokereth es gÿwmeolcÿeth, tãrd eoÿwe Sowel es keold rea.

Feÿer es fekete pãzercÿeth Mezÿzel elegÿch eoÿwe, tãrÿ eoÿwe es kãld rea.

Egelnek Seberãl.¹

[Ambultÿm

Szÿlfanak gÿãkeret es leweleth aBald ÿol megh, tãrd porra, es aÿÿal hÿncÿed.

[IV. 23b] Tehen vefeyen valo faggÿath fãÿ ÿol ãÿwe len Magh olaÿal, had megh hwlnÿ, aÿ vthan kend megh aÿ Egelth tÿÿta len magh olaÿal, aÿ faggÿuban martogas tÿÿta ruhat, kãld aÿ Egelre. Probalt orwollagh eÿ.

Szalanna kãwerÿt olwaß megh, ÿwrđ tÿÿta rez Medãnczeben, lÿmÿkor megh aluÿÿk, habard ãÿwe tÿkmon feÿerewel, eÿÿzel kãlled.

Gÿermãkdÿd Szÿlfanak gÿãkereth moſd igãn ÿepãn megh, meteld aprora, fãÿd igãn erãllen megh hus leweben, O haÿat is vef bele es vgÿ fãÿÿzed. Vãd kÿ aÿ Twÿtwl, aÿ meleg h lewben march ruhath, tãd aÿ Twÿtwl megh egetãth helre, maas ÿaraz ruhawal kãld által, mÿndãn ketlegh nekwl megh gÿogÿul. Eÿ megh probaltatoth. Eÿth penÿgh igãn gÿakorta chÿelekãggÿed.²

Rola olaÿth Tÿÿãnhat Nehezekeoth, Hath Tÿkmonnak Szekÿt, habard eoÿwe eÿãketh, tegÿ valamÿ kis Saſſranth is hozÿa, Eÿÿzel kennÿed aÿ Egelth.

Teÿfãllel kend be aÿ Egetãth helyeth, aÿ kemãnczenek fenekerãl vegÿ Egãth fãldeth fãl, tãrd megh, feolwl hÿnch rea aÿ Teÿfãlre. Eÿt gÿakorta mÿwelÿed.

Keth Tÿkmonnak feÿereth, Tucÿath Tÿÿãn hath Nehezekãth, Melzet olÿat, kÿt kÿlencÿãr megh moſtal ees megh ÿaraztortal, Tÿÿãnhat Nehezekeoth, Vÿ vÿazth Egÿ Nehezekeoth, elegÿch

¹ Kãsbbi kãz a cím õsszes hosszú hangzõja fõlã ekezetet tett.

² A IV. 23b laphoz ragasztott levãlcsikra az elsõ kãz az alãbbi orvosãgokat jegyezte. Rectojãra:

Vÿ Fazekban egeld megh aÿ Rofnak korpaÿath, teord megh ÿol, es aÿth rakÿad aÿ Egelre, vaÿÿ kezãn vaÿÿ labon leÿãn, mÿnd keorãlkeorwl rakÿad.

Versojãra:

Rola olaÿth, ÿ j, vÿazth ÿ ij. Gãrãgh feÿerth ÿ s. Egÿ Tÿkmon feÿerth, eÿãketh mÿnd chÿnald ÿol ãÿwe, es eÿÿzel kennÿed.

éžwe ezéketh rofa Olayal. Eléžér azerth az Egéth helyeth, Týk-nak verewel haromzor megh mollad, az vthan kennyed ozton es gyögýchad az orwolflaggal, megh gyögýul az Twžnek egefe, es meeg az helye fem teccžyk megh.

Szappanth, Mezeth, vayath, elegých éžwe, azzal kennyed be az egeřth.

[IV. 24a] Oltatlan Meřzeth fa olayban olch megh, veřd rofa olayban az vthan, ezzel kennyed az Egeřth, Nyolcz awagy Týž Napra megh gyögýul. Hogý penýgh bwrt newely rea, Faý Božžan-nak bellé žéřd heath végyed, porra téréth Thémýenth, rofa olayth, Vý vyažth, myndénykben keweleth keweleth, elegých eožwe es chýnalý ýreth beléle, kend ruhara, es keold az egeřre.

Forro vžžnek egelenek az helye mygh feol Nem hoyagožyk, Camforth téry megh es elegých rofa vžžben, march ruhat ebben, téř rea es megh ne haggýad žaradny, hanem gyakorta megh marchýad.

Galna Fanak leweleth hand meleggh vžžben, kend megh fa olayal az egeřth, ragd rea félwl az galna fa leweleth.

Fa olayal kend megh eléžér az Egeřth, azon félwl kend be hýg Tehen ganewal.

Machkanak hertelenfeggel véř vereth, melegén kend azzal be, de azonnal legýén az Eges vthan.

Vefe faggýath olwažd megh, azzal kend eléžér be, azon félwl ozton kend be hýgh Tehen ganewal.

Faý Boroltyanth ařtas Negýed napýgh borban megh, azzal keolřed az egeřth.

Len magh olayth, rofa vžžeth, añ ž iiij, Terpentinat, Fenýw vyažth, añ ž j, vérés rolath, Božža fanak az bellé žéřd heath, añ M. 1/4. Az Enýweketh, az rolath, az božža fanak heath, kéřd vekony gyolch ruhaban, veřd bele mynd ez félwl megh ýrth žer-zamokath Eoth pýnth forras vžžben, tegý hozža Sarga vyažth, ž viiij. Elewen twžnel lařlan lařlan forrald fél, véř ký az [IV. 24b] twžtwl, téř el ýo helre, es mykor az žwkwzegh kewannya hydegén ezzel kennyed az Egeřth, vagý Twž mya, vagý vžž mya, vagý Olay mya, vagý akar mychoda mya léřth az Eges.

Vefenek faggýath, fa olayth, fenýw vyažth, Borth, Eczetéth, féž eréřfen éžwe, azzal kennyed.

Repath feož megh vžžben, ves egý kichýn oltatlan Meřzeth bele, annak az lewewel mollad.

Fagýalfanak leweleth féžd megh vžžben, azzal kéřd be az Egeřth.

Szederyeth de az leweleth teord eoꝝwe Eczettel, es azzal kélfed be az egeľth.

Thémýenth téry porra, elegých eoꝝwe dýzno haýal awagý Lud haýal, keold rea.

O Saru talpat egés megh, teord porra, az egeľth azzal hýnch be.

Iuh ganeth elegých éꝝwe vÿazꝝal es rofa olaýal, es azzal kend be az egeľth.

Galamb vagý Týk ganeth Len magoth megh térwe tÿmporalÿ éꝝwe fa olaýal, kéld be.

Týkmoný feýereth mýnd Bekýwel habarý rofa olaýban, azzal keold be az egeľth.

Arpath egés megh, térd porra, azzal hýncýed be.

Len magh olaýth rofa vÿazꝝel elegých éꝝwe azzal kend be.

Kendérnek fész megh gýeokereth vÿzben, téd rea, awagý vgýan azon gýeokereth térd éꝝwe vÿ vaýal, es kéld rea az egeľre.

Momordica olaýal kennýed.

[IV. 25a] **Megh Twzefwleferél az kelewený Sebnek.**

Inflammati Vlceris

Atraczelnak fachýard ký az leweth, géréggh feýerrel elegých éꝝwe es Camforral, azzal kennýed be.

Pokhaloth tegý bwên reaýa.

Kelewený Sebnek be forraztafarol.¹

Machka Tévýffeth az lewelet chýak térd éꝝwe O haýal, es azzal kélfed.

Néľten papradot azalý megh, térd porra, azzal hýnchýed az Sebéth.

Reꝝ roľdat fa olaýal es vÿazꝝal elegých eoꝝwe, es azzal kélfed.

Bor ľéprwth egés megh, es keold azzal.

Calarifth téry megh, annak az porawal hýncýed be.

Egeľd megh az Temfoth, es azzal hýnch be porul.

¹ Későbbi kéz a cím egyes hosszú hangzói fölé ékezetet tett.

Vapas keleweny Sebnek be teltelerél.¹

Szurkoth olwaz megh, elegych eozwe Mezzel, es telch az vapas Sebben.

Akar mynemw Negylabu allatnak Cyontya velejewel kennyed az Sebeth.

Tengery Taytek keweth teorý porra, azzal hyncyed.

Calarifnak porawal hyncyed be, vagy Temyennel, vagy Mirrhawal, vagy Aloeffel, vagy kek liliomnak gyekerewel. Mezetth telch bele. az is igen yo.²

¹ Későbbi kéz a cím egyes hosszú hangzói fölé ékezetet tett.

² A IV. 25b lap üres.

[IV. 26a] Tablaya ez Keonywnek Negiedyk rebenek.¹

Temezeth ellen valo Dagadafokrol	Fol: 1
Twzes Dagadafrol	Fol: 2
Szelés Kemeny Dagadafrol	Fol: 3
Magas Dagadafrol	Fol: 4
Pokol Varrol	Fol: 4
Egy Galamb monny Dagadafrol, Kelyíréi	Fol: 5
Gonoz Pattagozafokrol	Fol: 5
Lagy Dagadafrol	Fol: 6
Kemeny Dagadafrol mynth az Ké	Fol: 7
Inakon valo Dagadafrol	Fol: 8
Torokban vagy egyeb helyen valo dagadafrol	Fol: 8
Gelywanak Dagadafarol	Fol: 9
Dagadafnak ky Fakasztafarol	Fol: 10
Fenenek Etelerél	Fol: 10
Orbanczrol es Szenth Antal Twzerél	Fol: 13
Folyolorol es Farkas Sebrél	Fol: 16
Teltnek holta leterél ky Twzes Dagadas mya lezen	Fol: 18
Wteltwl valo Dagadafrol	Fol: 19
Teltnek megh Kekwleferél	Fol: 19
Olý Dagadafokrol, kyk megh fakadwan Sebbe léttene ymmar	Fol: 20
Twzes Fene rothadafrol	Fol: 21
Regy Kelewennek Seberél	Fol: 21
Gonoz es Faydalmas Seberél Kelewennek	Fol: 22
Vélgyes es Meely lyku Seberél Kelewennek	Fol: 22
[IV. 26b] Genyetlegés Seberél Kelewennek	Fol: 23
Egelnek Seberél	Fol: 23
Megh Twzelwleferél az Kelewenek Sebenek	Fol: 25
Keleweny Sebenek be Forraztalarol	Fol: 25
Vapas Keleweny Sebnék be téltelerél	Fol: 25

¹ A tartalomjegyzék a kódexben számozatlan levélre van írva.

Féguez auagÿ egÿeb mÿa
lêth febêkzêl.
Es chÿontbelÿ nÿauualÿakzol.

Eotêdÿk reß.*

* Ezen elôtêtlefél a kôdexben számozatlan; versoja üres.

**[V. 1a] Fegűez auagű egűeb műa lűth [Wlnus
le bűk 2 űl.**

Valamelű Sebnek eredetű az Teftnek vetkes voltatul [Vicus belűl vagűon, awagű az melű genűetlegh rothatalth vűth ŷmmar maganak, Newezetűk az kelewenbűl lűth genűetlegűs Sebnek. Merth az twzes dagadas megh nűlatkozwan, es annak Sebe kű ŷmmar vndokka es rothadotta lűth, az w ŷűnenek el valtozalaerth, genűetlegűs Seb.

Az melű Seb penűgh kűwl tamad es vagaftul lezűn, [Wlnus Seb ez. Ha hegűes Nűltul, vagű dardatul, vagű hegűes tűrtwl, Gűakas ez. Ha valamű Nehez terűhnek efeletwl az [Punctio Teftben, Serwes ez, vagű tűrés. Az Cűontban [Contusio romlas. Az Hartűakban, Inakban, Es Erben, Szaka- [Fractura das. Lezűn azerth az Vagas kardal es műndűnnel¹ azzal [Ruptio valaműnek hollűzu Elű vagűon. Az gűakas¹ lezűn Hegűeftűrrel, Hanczarral, Nűllal, valamű Mergűs allatnak megh marafawal, es műndűnnel valaműnek vekonű hegű vagűon. Az Serwes vagű tűrés, lezűn efelebűl, Erűzakkal valo futalbol, fűlűtteb valo ŷaralbol, es wűltesbűl, Vadazaŷbol, es egűeb tűrtenetűkbűl. Igű azerth ŷmmar az Teftnek Sebenek három kwlűmbűzele vagűon: Seb, a kű az Teftnek lagűab rezen elűk, műnth az bűrűn, Erűn, Inon, hartűan, es az Teftűn valahol. Gűakas, Ez Műndűn rezenek az Teftnek által furala. Serwes vagű Tűrűdűs, Az Bellű puha reűnek gűakorta ketfele valafa, az kwlűlű lathato reű eppen maradwan. Az kemenűeb reűnek penűgh, műnth az Chűontnak el [V. 1b] valafa. Romlas. Az kű terűedűth reűeknek penűgh műnth az Innak, Hartűanak, Mozgalnak ezkeozűnek, Ereknak, Szakadas. Műndűn fele Sebűeknek penűgh lok kwlűmbűzeűlű vadnak: Merth az Seb vagű chűak fűn valo, vagű penűgh Meelű, Affele Seb penűgh az melűbűl valamű darab kű elűth newezetűk wrefnek.

¹ A vízfolt miatt olvashatatlaná vált szó egy részét XVII. századi kéz igazította ki.

Az olyan pených mýkor chýak az bwrén vagyon es azt foglalýa el, Neweztetýk lassunak. Toabba az Seb hollýzu vagý réwýd, Nagý vagý kichýn. Es ezékben nem chýak az hollýzulagh, de az Meelyfeleg es zeléffleg is oth vagyon. Igýenés vagý oldalaflagh valo, Egýenlé vagý Egýenétlen, mýnth az Melý Sebnak az eggýk vege igén Meely es Belés, Az Malýk vege chýékely es Boros. Ez ilyenéket az Erzettel is de kýwaltkeppen az latafall es tapogatafallal megh éfmerhetný. De azerth ennek okayth az mýtwl az Seb eléth, megh kel ertený, allattýat, abrazattiat, Nagýlagath, Ereýeth, Fa e az, Nad e Val e, Ercz e, Both e, Batok e, On e, Szaru e, awagý wegh? Az abrazattýa, Elél e, Tonka e, Igýenél e, Horgal e, Szegletél e, Barazdal e, awagý hegýekkel chýnaltatoth mýnth az Szýgonýos Nýlwas. Az Nagýlaga megh mutattýa é maga magath, Az Ereýe is megh, mýnth az kýth Me-reoggel megh kennek, awagý mýnth az Dwhés Ebnek marafa, Kegýonak, Scorpionak, Poknak, es egýeb Mergés allatoknak marafok. Immar az ýelék ezék az kýk megh mutattýak azth mýndén Sebélwléiben, mýchoda reß bantatoth legh ýnkab megh. Ha az Eer vagatoth megh, ýgén béleggel omol [V. 2a] ký az Veer, es annýwal ýnkab béwebben, hogýha az Eeer Belés es igén rakodoth lezén: Folý pených zwnetlen, temerdékén, es mýnd egý aranth az Veer. Az Temerdék lelék lako Erbél pených, vekoný, Sarga, es forro Veer folý. Az In pených vagý gýakastul vagý vagastul sebélwlth megh, de az mozgala es az Erzele megh bantatýk, awagý vgýan zýnthe el veß, es az Sebnak kérwle lankadas elýk, félétte gýétré faýdalommal vagyon. Az Seb keornýeketh Twzelwles bantýa, es Neha holth hulla akar lénný, Nagý Hewfeleg gýulad fél, Es az Agý Velének engédelmebél, gýakorta eßnekwl valo bolondoskodas kéwetkézýk. Neha az Innak vgýan be vonafa es Sugorodafa is kéwetkézýk, ký akkor lezén mýkor az In megh gýakatýk, awagý ýnkab megh halad, Nem olyan igén mýkor megh vagatýk. Az Nagý Inak awagý affele hartýak kýk az Agýnak kaponýayath, awagý egýeb chýontokath be borýttiak, ha megh lebélédnek, annak is azon yeley vadnak chýak hogý homalýosban, Legh ýnkab pených akkor mýkor az Izeknek kétely megh vagattatnak. Az megh Sebélwlth Cýonth ha ký tecczýk, azth az Ipotnak be bocýatafalawal megh lathatod hogý noha darabos. de azerth mýndén faýdalomnekwl vagyon, hanemha tértenezh zérýnth az hartýath melýel be borýttatoth az Cýonth, az Ipottal megh bantanad.

Immar azerth, Mýndén Meely Seb, az Embérnek mýchoda reßere hatoth oda be, azth ilyen ýelékbél kel megh ýtelný. Ha

Fének megh wteletwl az Agy velé hartyaian Seb eféth, kegyétlen faýdalma vagyon annak, Melý faýdalom az Etellel [V. 2b] az Aalnak mozgafawal, es az lelékzeth vetellel megh éregbédýk annal is ýnkab, es mýngýaralth Okadas kéwetkézýk. Az be folth Veer, Neha az Ornak lýkaybol, Neha az Fwlekbél vagý az Szémékbél chýorogh ký. Az Erzekénlegh penýgh annýra el vetetýk, mýnth Egý Guta wtéth Embérnek, az Inak ký nyulnak, es nem lok wdé mulwan forrolagh es eznekwl valo bolondolkodas kéwethkézýk, ýelésben mýkor twzellegh foglalýa el. Sha az Agy velének allattýa is megh bantatýk, ký megh efýk akkor mýkor tele az hold, merth az kaponýa is tele akkor az Agýveléwel, Az Elme tebolýogh, es az félwl megh ýrth ýelék mýnd megh Nehezbednek, Es gyakorta az Agý velének valamý reße, Eletnek vezédelmewel ký efýk onneth. Ha penýgh az Agý velének tartóyban az Seb igén Melýén vagyon oda be, Awagy ha az Szémék által verettenek, azth hertelen halal kéwetý, zýnthé vgý mýnth az kýnek Szýweth által wtýk, Merth az Szémékbél az Elewenýté lelék, Az Szýwbél penýgh az Elteté lelék mýnd az verrel eggýwth ký folý. Mýkor az Melýén vagyon az Seb es el oda be az wregere hatoth, ha az Sebben, Aloes, Mirrha, vagý Farkas Alma porath tezed, azt az lehelles zýnthé oda fél vizý az Szayra, vgýannýra hogý oth megh erzený az kelerwlegeth. Ha az Twdé Sebélýttetýk megh, taýtekozo verélth pék az, lelégzetét nehezen es zéngessel vezén. Sha azonnal hertelen megh nem hal is ez ilýen, de forrolagh es el abas, zaradas, vegezý el eletýth ennek. Ha az Szýw [V. 3a] lebélyttetýk megh, mýngýaralth az kwlé rezek mýnd megh hwlnek, es kézel vagyon az Halal. Ha az Lelek lako es Szelés Ereken efýk Seb es vagas, lok Veer omol ký, az Eré el zakad, hýdegh ees Bwdés verýtek ýw ký, melý verýtek kéwete az halalnak. Ha az Inas erés Hul, ký az Szýwet es az Twdét, az Maýtul es leptwl ketfele valaztýa lebéledýk megh, az oldal chýontok alat valo hulth zaggattýa, Nehezen vewé lelékzetéth zéréz, Bolondolkodalth es Ebnek el tawozalath hozza, Neha horutalth es verés pékelth, es el vegre mýnth az Twdén valo Seb, megh abalth es halalth, ýelésben mýkor zýnthé kézep aranth efýk az Seb raytha, mýwelhogý ýnas es vernekwl vagyon, smýndenkoron mozogh. Az Gege ha megh lebélyttetýk, lem Etel lem ýtal ala nem meheth, de valamý be vetetýk ífmet vyzza okadtatýk, Cýoklas, El aýulas, es gyakorta gérch bantas gyétrý az olýanth. Ha az Gyomor mýnd az wregeýgh megh lebélyttetýk, az Etel ýtal ký ýw beleole, gyakorta valo cýoklas es okadas vagyon es el aýulas, Ees effele is lokaýgh nem elheth megh. Ha

az Belék vagathnak megh, az ganeý ala nem meheth, de az Hal hulanak wregeben megýên be, ees oth nehez rothadas ýndul, kýbél ganeý zagh ýw ký. Maýnak es Lepnek Sebe ha chýak fên vagyon, az legh allo oldal chýontok alath valo hulth, az oldal chýontok fele fél vonza. Verrel valo okadafth ýndýth, Oldalon valo Nýlallaifth. Es az Nýakban Torokban valo faýalíth affelél, az mely felél vagion, El baggyadafth es forrolagoth chýnal, Halmênélfth [V. 3b] kýwel vegre az Telth el hýtuanodýk, el olwad, es vgýan el emeztédýk. Ha penýgh az Seb ýgên be vagyon, gýakor el aýulalíal bantatýk, hýdegh verýtek ýw ký, ký el hozza az Halalt is magawal. Az Velenek febéfwleletwl, verés es igén kewes výzeleth kéwetkeozýk, az faýdalom zýnthe el ala az Cýombok keozze es az keth Monýakra výtetyk, Az Hainak bére alath az výzeleth megh gýwlwen, Výz koríagnak beteglegeth mutattýa vgý mýnth. Ha az Hoýagon efýk az Seb, vgýan azon dolgokath hozza, es annak félétte Okadafth, Cýoklafth, Bolondofkodafth, es az Sebên ýw ký az Výzeleth, kýt ozton halal kéweth. Ha az Haath gereznek veléy vagatnak megh, az alatta valo resek el olwadnak vgýmýnth, es azoknak erzekénfegék es mozgafoknak mýndén Ereýe el zakadnak, vgý hogý neha ganeý, Neha výzeleth, Neha az Nemzeo termezeth megýên el, akaratnekwl. Chýak vgýan maganak valo Seb rýtkan efýk, hanem ýnkab mýndenkoron valamely rezth el foglal, kýbél lok es kwlémbézé yelék kéwetkéznek.

Sebnek forraztalarol.

Eger Fwl fweth féz megh borban, azzal mollad az Sebéth, téry porra az fweben, es azzal hýncýed félwl be az mofafth.

Kefelýw fwnek, kýth deakul Aquilegianak hýnak, mýnd gýékerenek lewelenek fachýard ký az leweth, azzal mollad az Sebéth, awagy térd eoýwe es kéld az Sebre, Ez hertelen ézwe forraztýa akar mýnemw fele Sebéth.

[V. 4a] Sanýkornak gýékereth aýald es térd megh, hýnch az Sebre, ézwe forrad ha vgýan mýnd el vagdaltak volna is egý maftul.

Bakfw výraganak véd výzeth, télch wegben, ezzel gýakorta mollad az Sebéth, megh giogittýa es ézwe forraztýa hamaríaggal.

Fenýw fanak awagy vérés Fenýwnek výazzanak olwazd ký az olayath, azzal kennýed.

Terpentýnawal kennýed az Sebéth ézwe forraztýa.

Teolyfanak véréfellé es vyonnan ky yweo bymboayath térd ézwe Eczettel es kéld rea.

Chyerfa Nyers lewelet térd megh, es kéld rea.

Nofpolyanak awagy Somfanak leweleth Barazd megh es térd porra, azzal hyncyed.

Cynadonyanak leweleth azald megh, térd porra es azzal hyncyed az Sebéth.

Cyêngé fwnek akar az vragath kéld rea, akar az magwat térd porra es hynch azzal, akar penygh az Olayawal kennyed.

Rofmarinth fész megh borban, elézér azzal mold megh az Sebéth, tery porra is az rofmarynbol, es félwl azzal hyncyed be.

Epérynek az leweleth es gyékereth térd porra, azzal hyncyed az Sebéth.

Kegyotrangh fweth es tormentillath, ezéknek gyékeréketh térd porra, hynch ezzel, awagy vgyan vgy Nyerlen térd ézwe es kéld rea.

Momordica olayal kennyed az Sebéth.

Feyer Malwath Borban feoz megh, es kéld rea.

[V.4b]

Sebnek gyógytárol.

Fa olayth, glytéth, myndénykbél Hetwen keth Nehezekét vegy, Vy vjazth huzon Negy Nehezekéth, ezéketh Twznel olwazd ézwe hogy Iwrw legyén, Amomumot, Bdeliumoth, myndénykbél Nyolcz nehezekéth, Galbanumoth, Opopipert, myndénykbél Negy Nehezekét, Ez Spetieféketh eczetben vefed es oth aztallad hogy mynth az Pep olyan legyén, Mynd az ket fele farkas almath, Maltixot, Lapis calaminaríth, Myrrhath, Feyer Themyenth, myndénykbél Negy Nehezekeoth, Laurus olayth, Terpentínath, myndénykbél tyzénhat Nehezekéth, Ezékbél Twznel fész yreth. Ez Ir myndénfele Sebnek gyógytárola igen yo.¹

¹ Az V. 4b laphoz ragasztott két levélsikra az első kéz az alábbi pótlásokat jegyezte.

1. Rectojára:

Ha Keze, laba, vagy valamely tagya Embérnek el vagatik, vegy Bakzarwo fwnek magwath, es Len magoth, térd porra ezéketh, hynch vayban ez porokath, es had oth allany harmadnapygh, véd ky az vthan, es veld vyzben, had oth Negyed napygh allany, véd ky az vthan teod Saczkoban es fachyard ky, Mezey Mentath kyth lo menthanak hynak es Malwath az ky fachyarth zerzammal fész megh eggýwth vayban, az vthan ílmeth zwrđ megh

Nýrfanak leweleth, kýralne azzoný kapoztaýath, kakuk fweth, Borban es vyzben fêz megh, az vthan hand ký beléle az fweketh, es vel térêth Themloth, Têmýenth es Soth bele, ezzel moffad. Ez myndênfele Sebnék ýo mofafara.

Rola vyz, Erês lugh, Bechý zappan, Fa olaý, Maltix, Camfor, Egetêthbor, chýnald êzwe ezéketh es ezzel moffad.

Fenýw Vyazth, Vy vayath, myndênýkbél vegý harmýnczketh Nehezekeoth, olwazd êzwe ezéketh twznel, véd ký, es ýol kewergetwen az lapoczkwál tegý ehêz Týzênhat Nehezék gêrêgh feyerth, Az vthan valamý kewelle es vekonýon azth Rola vyzzel éttêzwen, Ez zezamokath porul elegých kêzze, Feýer Thémýenth, Bakzarwo fwnek magwa porath, Barazk magwath, myndênýkbél Týzênhat Nehezékêth, Maltixoth, Mýrrhath, Camforth, myndênýkbél Nýolcz [V. 5a] Nehezékêth Baber magoth Negý Nehezékêth, Týkmonnak feyereth az meny ehêz elegh,

Saczko altal, vtolzor, tegý ehêz vyzath, Fenýw zurkoth, galbanumoth, Olwazd êzwe mynd ezéketh, es ezzel kéffed.

1. Versojára.

Az Sebnék kèrnýeke ha megh dagad, vadoczoth es Szamar tÿwýfleth, Fachýarý ký, tÿmýenth porul es arpa lýztêth annak az leweben elegých, keofd az Seb keorwl az dagadafra.

Sebnék valo Ir.

Fa Olayth, ž iiij, Mezeth, ž iij, gummi arabicumoth es Têmýenth, añ ž j. têrd porra, elegých êzwe es olwazd eoazwe kewelle az twznel, véd ký hamar hogý megh ne egýên, Ezzel kéffed.

2. Rectojára:

Ha az Sebnék ruth vndokfaga mýa, Hus nem newekédhetnek, Fa olayth es zalannath vegý egý mertekkel, olwazd megh, az meny ez lezên, ves harmadrezény fenýw zurkoth bele, térêth Mýrrath, térêth tÿmýenth kewefebbeth ves bele, es fêzd mynd êzwe, vtolzor ves galbanumoth bele es egý kewes vyzath hogý megh kemenýéggýek. Ez Irrel kéffed.

2. Versojára:

Szoros lýku Sebrél.

Kegýo tragh fweth tÿry porra, elegých êzwe Szappannal, téd ezth az lýzoros lýku Sebben, platearius azt mongýa, hogý annyra megh tagittýa ez az Sebêth, hogý térêth awagý rothath chýontoth is ký vehecz beleole.

chýnald ézwe mynd ezéketh, myndén fele Sebnek giogytalará yo Ir ez.

Erés Eczetéth egy Meßálllyel, reznek rofdayath, myndénykbél huzon Negy Nehezékéth, Soth Negywen Nyolcz Nehezékéth, Temfot harmyncz keth Nehezekeoth, Rofa pogachyath, ehéz az menyth akarz, tymporald ézwe ezéketh, Seb týztýtany chýoda yo vyz ez. Taskas Sebét is yo ezzel lwny.

O hayath, faggýath, Fenyw vyaazth, Fenyw magoth, fész ézwe, ezzel kéffed az Sebéth.

Iuh vayath, Mezeth, Buza lýztéth, fész eoazwe, ezzel keoffed Smegh giogyttia.

Tykmonnak feyere kézze Eof Szeekfw olayth, egy rez mofarban habard ézwe, egy kys len chýépwth march yol bele, téd az Vy Sebre, egy nap eltýgh had alyon raytha.

Vthy fweth mynd gyékerestwl, leweleltwl, fész megh borban es vel vayath bele, mykor yol megh fé véd ky, es allafd megh az forrafatul, Ennek az lewewel mofd megh az Sebeth. Az vthan elézér kend megh Tykmony olayal az Sebéth, az vthan ezzel ez ýrrel keoffed. Barany faggýath, vy vyaazth, Fa olayth, fész eréffen ézwe, ezzel kéffed.

Czyñadonyath gyékerestwl, leweleltwl, vragoftul yol megh azald es térd porra. Elézér az Sebeoth mofd megh Melegv yzzel, az vthan kérélkeorwl kend megh Mezzel, az porral hynch be, es keofd altal ruhawal, Harmadnap mulwan old el, Es Mafocczor, Harmocczor is. Sha zwkzéggh vgyan tébzéris ezth chýelekekégyed. Smegh giogyul az Seb.

[V. 5b] Týzta vy gyolch ruhath march forro Fa olayban, egéfd megh az vthan az gyolchoth, ilmeth olch megh meleggh fa olayban, azt chýnald az Vy Sebre, Smegh gyogyttia.

Fenyw vyaazth, Kenkéweth, Feýer Thémýenth, vegy mynd egy mertekkel, térd es elegych eoazwe, feýerewel az Tykmonnak, Ezth kend ýrhara, vertwl az Sebét týztých zepén megh es az Sebnek Beleyth zepén eoazwe nyomyad, téd az Sebre ez flastromot es keofd altal ruhawal, chýoda haznos dologh.

Maltixot, Myrrhath, Feýer teomýenth, Bolus armenufth, Sanguis Draconifth, elegych eoazwe porul ezéketh, Es ez porral hynchéd az Sebéth, merth ézwe zorýttia.

Géréggh feýerth, Temloth, añ 3 iiij, vyaaztis annyth, Fenyw olayth, Tykmonyzek olayth, añ 3 ij, Camforth 3 ij. Varga zurkoth, fenyw vyaazth, Szarwas hayath, Thémýenth, añ 3 ij. Terpentínath, 3 iiiij, Egy talban elegych eoazwe eréffen ezéketh lassu

twznel, de yob rez medénczeben, ez yrrel ha keotéd az Sebét, igén hamar megh giogyttia.

Tyžta Szep Terpentinath, ž ij. Roſa Mezeth, ž vj. forrazd eoſwe, tegy anny arpa lyztéth ehéz az meny elegh, hogy megh fwrwggyek, tegy ehéz ozton, Sarcocolat, ž ij. Myrrhat, ž s. elegych eoſwe, Ezzel kéfled az Sebéth kyth zepén megh akarž tyžtitanod.

Terpentinath, ž iiij, Roſa Mezeth, ž ij. vthý fwnek ky fachyarth leweth es Apiumeth, añ ž j. laſſu twznel forrazd vgý ežéketh hogy az fweknek lewey el apaggyanak, Véd ky az Twztlw, wf keth tykmony feyerth bele, Arpa lyztéth, Bab lyztéth, añ ž j. Saffrát ⊃ j. Elegych eoſwe, Ez yr igén tyžtittia az Sebéth.

[V. 6a] Feyer borth, vthý fw vyzeth, lugoth, añ ž vj roſat, Temloth, pomagranathnak vadnak vyragath, ž ij. Roſa Mezeth, ž vj, térd porra az ky arra valo, az vthan vgý forralyad twznel hogy harmadreze el apaggyon, žwrđ megh, ezzel mollad az Sebéth megh tyžtyttia.¹

Sebnek Verenek megh allatafarol.

Spongýath march Eczetben, téd az Twzben, mykor megh hewél az Spongýa, téd az Eerre ahonnet folý az Veer, megh allattya myndén ketflegnekwl.

Egy darab poztoth eges megh, melegén veld Fa Olayban, kéld az Eerre ahonnet folý az Ver.

¹ Az V. 6a laphoz ragasztott levélcsikra az első kéz az alábbi orvoságokat jegyezte. Rectojára:

Nadalý fwnek az félfé heath faragd le, az tébbýth veld el, térd megh az félfé heath, elegych éžwe vyzzel, vérés kapozta lewelre tegyed ažth, es téd rea félwl az Sebre, Nyolczad vagý kylenczed Napra zepén megh tyžtittya es megh giogyttia.

Versojára:

Az Embérnek Nyakan mely Nagý Er vagyon, ha Seb mya annak az vere megh nem allana, vard éžwe zepén az Sebéth hogy az ver ky ne ywhessén, az vthan vérés porral es Bolus Armenuffal hynch be félwl, es tegy ilyen yreth rea: Themyenth téry porra tykmon Feyerrel habard éžwe, kend chyeopwre, alyon Negyed Napýgh ez raytha, véd el az vthan, es kézd vgý mynth egyeb fele Sebéketh.

A versora jegyzett orvosság már a következő fejezethez tartozik.

Galyczkéweth, gallefth, Temfoth, Bolus armenufth, Thém-yenth, têrd porra, es ezzel hÿnch be.

Gallefth egel megh kyth annak elÛtte vagÿ Borban vagÿ Eczetben megh aztattal volth, têrd porra, azzal hÿnched be az porral.

Nofpolÿanak azald megh az leweleth, es azzal hÿncÿed az porral.

Kegÿo Trangoth awagÿ Tormentillat azaly megh, têrd porra, azzal hÿnch be.

Belend fw magoth, Cÿnobriumoth es Sanguis draconifth tÿry eoÿwe es hÿnch be ez porral.

Mÿrrhath, Thÿmÿenth, Sanguis draconif, añ 3 j. Aloefth, ð ij. têrd porra, ezéketh es elegÿ [!] eoÿwe tÿkmon feÿyerrel, kend ruhara, hÿnch félwl az ÿrre megh tÿrth Nÿul Bÿereth, vgÿ kéld rea.

Sperma Ceti, Terra figillata, Mumia, añ ð j. lapis haematitis gr. viij, Bolus armenus, Sanguis draconis Galanga, añ gr v. têrd porra es elegÿch eoÿwe, ez hÿncÿÿed ez porral.

Egelfd megh az gÿapÿath,¹ têrd megh es hÿnch rea.

[V. 6b] Ha az Agÿ velêrêl chÿorogh Ver.

Tÿknak Agÿa veleÿeth habard el Borban, azth agÿÿad megh ÿnnÿa.

Pÿzkalocÿoth tÿry porra, es hÿnch azt rea.

Eoregh chÿalannak magwath têrd porra, azzal az porral hÿnchÿed.

Gÿapottath eges megh, têrd porra es hÿnch rea.

Aluth Verrêl.

Ha valakÿ megh Sebêfêdÿk testeben kÿzep aranth, es azon feel hogÿ az derekaban valamÿ aluth ver oda be nekÿ ne archÿon, ilyen porth chÿynaly annak. Gumÿth, Terra Sigillatath, Mumÿath, Sperma Cÿtith, Angelica fweth, mÿndÿnyketh têrd megh kwlên, es mÿndÿnykbêl vegÿ fel Nehezekêth, Reubarbaromoth, Sanguis draconifth, Bolus armenufth, vegÿ mÿndeonykbêl

¹ Kereszt jel alatt az első kéz a lap szélére kiegészítésképpen oda írta: vagÿ Laznak daraboth.

Negyed rez Nehezekéth, mynd ezéketh porul tÿmporald êzwe, es Ebbél eltwe es reggel, kecczér awagÿ legh félÿeb háromzor, agÿ megÿ [!] ÿnnÿa, egÿ aranÿ nyomonÿth borban, de félwl ne halagÿad az harmadÿk adalÿth merth vezédelmes.

Hold fweth awagÿ Bors fweth agÿ megÿ ÿnnÿa.¹

Pulka lëwes, Nÿl lëwes, es kopÿa êkleles ellen. Ir.²

Vÿ vÿazth egÿ fontoth, rola olayÿth fel fontoth, Terpentinath harmÿnczketh Nehezekeoth, Colofoniat, Maltixot, Feÿer Thëmÿenth, Mÿrrhath, Carpoballamomoth, Oxiballamomoth, Tucia preparatath, lapis calaminarifÿth, [V. 7a] Magnes këweth, Galbanumoth, myndënykbél Tÿzën hat Nehezekéth, Fa olayÿth, Tÿzënket nehezekéth, Mumiat, Sanguis draconifÿth, myndënykbél Nyolcz Nehezekeoth, Camfort, Aloes Epaticit, myndënykbél Negÿ Nehezekéth, mynd ezéketh twznel fëzd erëllen êzwe, es teord yol eoÿwe, ezzel ez Irrel gÿogÿchad.

Vÿ vÿazth, Fenÿw vÿazth, Fenÿw olayÿth, vegÿ myndënykbél egÿ latoth, Tÿkmonÿ olayÿth fel latoth, es egÿ Nehezeknek harmadrezeth, Feÿer Thëmÿenth fel latoth es egÿ Nehezeknek harmad rezeth, Magnes këweth egÿ latoth, Mÿrrhath fel latoth, Fëldÿ gÿlÿztat kÿth megÿ asaltal es porra tértel, fel latoth, ezéketh chÿnald eoÿwe twznel, es Ez Irrel keoffed.

Vÿ vÿazth, Terpentinath, Fekete zurkoth vagÿ penÿgh ÿnkab Fenÿw zurkoth, Gërëgh feÿerth, myndënykbél vegÿ Tÿzënhat

¹ Az V. 6b laphoz ragasztott első levélcsik rectojára az első kéz az alábbi kiegészítést jegyezte:

Ha valakÿ igén magas helrél le elÿk, es az Eles mÿa az ver megÿ aluzÿk, vegÿ három egé Szÿkra zeneth kÿ Chÿer fabol valo, olch bele igén ÿo feÿer borban, gÿakorta aggyad ezth ÿnnÿa reggel, megÿ olwad az megÿ aluth ver.

Versoja üres.

² Az V. 6b laphoz ragasztott második levélcsik rectojára az első kéz az alábbi pótlást jegyezte:

Ha mÿkor az Sebbél Nÿl valath vagÿ egÿebeth el kÿ vebez, es az vere nem akarna ÿde kÿ chÿorognÿ, fekwfd az Sebre hogÿ kÿ ÿwiën, Sha kÿ nem ÿw, fuÿ bele az Sebben, lkÿ ÿw, Sha lzÿwod, annal ÿobban ÿw. Az vthan télch egÿ kewes borth az Sebben, merth az Bor megÿ tÿzÿtÿttia, es megÿ sem haggÿa rothadnÿ az Sebëth.

Versoja üres.

Nehezekeoth, Fenyw olayt, Magnes k eweth, Camforth, m ynden ykb el N yolcz Nehezek eth, M yrrhat, g yantath, Fe yer Th em yenth, Maltixoth, m ynden ykb el Neg y Nehezekeoth, T ykmony olayth, Eget eth Temfoth, m ynden ykb el Neg y Nehezekeoth es az Nehezeknek harmad rezeth, Twznel ch ynaly Ireth ez ekbeol es ezzel k effed.

V y v yazth, Eg y fontoth es harm ynczket Nehezek eth, Colofonyath, Mumyath, Ma yoranath, m ynden ykb el huzon Neg y Nehezek eth, Fe yer Th em yenth, Maltixoth, m ynden ykb el T y z enath Nehezek eth, Gumy th Eg y fontoth, Fekethe M yrrhath harom Nehezek eth, Fe yer es v er s Calary lth keth Nehezekeoth, Magnes k eweth Malfel nehezekeoth, Camforth huzon Neg y Nehezek eth, t erd porra ez eketh zep en es elegy cd  zwe, lassu Twznel az V yazban f ezzed fel oraygh, de y g en [V. 7b] megh o yad hog y f el etteb le ne for yon, le ne taytekozszek, Sm ykor ozthon megh f ez ed, Lepen hainak k ewer ywel ig en g yakorta megh kenny ed az kezedeth, es ez yreth vg y ch ynalyad darabban, starch megh. Az Seb eth peny gh Ez yrrel huzon Neg y oranak el ette kel be k ethn y, l eth attul yob m ygh az Seb meleggh, m ennel hamarab be keothetn y. El ez er azerth t yza Spong yawal ky th Borban martottal, mo fd megh zep en az Seb eth, es ez Ireth kend Irhara vag y ruhara, melegy ch megh el ez er t ed rea az Ires ruhath, ky th huzon Neg y oraygh tarcz az Seb en, Mel y Orak el mulwan, ifmeth maas Ires ruhath teg y rea, es az mely eth az Sebr el el ve s, zep en megh t yzt y chad es megh v y chad, ma l vttal ifmeth rea tegy ed, Merth y gh, Neg y Ires flaltrommal megh er ed az Seb eth m ynd addigh is a m ygh megh g yog wl. Ha peny gh az Seb g yakas vag y pufka l ewes, vag y kop ya es Darda Eokleles, az ol yan Sebnek ker eth ch ynaly az   mogg ya z erenth, Merth ez ol y Ir, hog y az Seb ch yak ne legy en ch yontnak t erefewel es Gyomor, Ma y, es eg yeb bell e rezeknek megh Sertefewel, ketlegnekwl m ynd en Seb eth megh giog yth.

Galbanumoth, Oppoponacumoth, a n     j, Armoniacumoth, Bdeliumoth, a n   ij. Fe yer v yazth   s. Aran y glyteoth,   j s. M yrrhath, Th em yenth fe yerth, Rez ro fdath, H ym farkas almath, Maltixot, Lapis calaminarifth, a n   j, t erd porra az ky k ez ekben arra valok, Az V yazt es az glyteoth er effen kewer yed az Lapocz-kawal, az porokath el ez er eczettel megh  ntwen, lassan lassan vg y. kel bele hann y, de kewert en kewern y kel, ez eket  zwe elegytwen, ez yrrel keoffed.

[V. 8a] Terpentinath, v yazth, G er egh fe yerth, a n   s. Fekete zurkoth, Fenyw v yazth, Colofoniath, Galy czk eweth, a n  

iiij, Camforth 3 vj, Magnes k eweth, 3 j. Fen w ola th 3 s. T kmon zek ola th, 3 vj. Fe er t m enth, 3 j s. M rrhath, 3 ij. Fe er Calaril th, 3 j. Gyantath, 3 j s. Eleg ch eo we es ch nald eo we ez keth, Ees ez  rrel k lled.

V azth, Fen w v azth, Fekete zurkoth, a  3 iiij. olwazd  zwe ez keth, 3 wrd megh es t lch maas Eden be, teg  hozza zep t zta Terpentinat, 3 vj, az vthan t d ilmeth az Twzhéz, es m ndelt gh kewer ed, az vthan teg  hozza, G r gh fe erth k th ig n zep n megh t rtel, 3 iiij, forrald  zwe de kewergelled, Ez kh z teg  o ton porra t rth gal czk eweth, es fe er Th m enth, a  3 ij. for on  ol de megh ne eg ld, es az forrala kor teg  hozza T kmon  zek b l leoth ola th, es Fen w ola th, a  3 s. Fe er wreomnek v raga porath, es f ld  g lyztakbol t rth porth, a  3 ij. M kor o ton Barlon  z nw lez n, v d k  az Twztwl, de kewert n kewer ed, es vg  teg  vtolzor t r th Camforth hozza, 3 vj. Ez  rrel k lled.

Maltixot, 3 s. Saffranth   iiij, Rola ola th, 3 iiij. Ig n  o aqua viteth, 3 ij, eleg ch eo we. Ezzel kel g og tan .

Terpentinat, 3 iij. rosa ola th, 3 iij, V azth 3 j s. olwafd eo we es ezzel kenn ed.

Merg s N lnak l weler l.

Dictamunak fach ard k  az leweth, erezd be az Sebben, ig al megh is benne.

[V. 8b] Szarwafnak vereth aggyad borban megh  nn a.

B falmath ag  ig n eonn .

Pulka pornak mergenek ky Veteler l az Sebb l.

Kend r magh Ola th meleg ch megh es  ld bele az Sebben, annak vthanna march ruhath ez meleg h ola ban es t d be az Sebben hog  be ne rekegg  n az Seb, f lwlis m nth eg  tenern  zel s g apottath teg  az Sebre k t ez ola ban bele martottal, harmad vag  Neg ed Napigh is m nd igh kel megh kel v tan . Es ag  az  talban nek  mel eth  de alab megh  rok m nd n Napon eccz r. Az Harl fanak bell  z ld heath v ld N ar fa leweleb l v th v zben, vag  eretlen d onak v zben, al on abban eg  E el, fach ard k  ezth, es az Ola  vthan ezth boch alfad be az Sebben, megh aluz k az pulka por Merg .

Vafat es egyeb allatoth mynth kelyen az Sebbel ky venny.

Eger fwl fwnek ky fachyarth leweth, Diptamufnak Kek liliom gyekerenek ky fachyarth leweth, añ 3 iij, Magnes keweth, 3 iij. Euforbiomoth, Hym farkas Almath, añ 3 ij. Dyzno hayath, Nyul hayath, añ 3 iij, O Fa olayth, 3 iij, Lepes Mezeth, 3 ij. ezeket mynd elegych eo3we, chynaly yreth es keold rea.¹

Buza lyzteth, Mezeth, añ 3 s. Enyweth, 3 iij. Armoniacumoth, 3 ij. Fa olayth, 3 iij. chynald eo3we ezeketh es ez yrrel keld be.

Hym farkas Almath terý megh es keld rea.

[V. 9a] Földy chygakath mynd heaftul terý megh, es keld rea az Sebre.

Gyknak mefd el az feyeth, keold rea.

Vad kek liliomnak gyeokereth feozd megh borban, terd eo3we Themýennel es keold rea.

Naadnak gyeokereth terd eo3we Saf hagymawal, azth kelfed rea.

Machka Tewyfnak gyekereth terd ezwe Mezzel, keld azth az Sebre.

Eoker fark fwnek magwath es leweleth fezd megh borban, es keld az Sebre.

Tykgem fweth awagy zenth lanos fweth ronch megh, es keold rea.

Bakfwnek leweleth es magwath terd eo3we, fachard ky, awagy chak vgyan vgy keold rea.

¹ Az V. 8b laphoz ragasztott levélcsíkra az első kéz az alábbi pótlást jegyezte. Rectojára:

Ha valzegh, Thewys, vagy darab fa, vagy akar my fele hegyes allath az Embérnek lababan megýen, vegyed az ke roncho fweth kyth deakul Saxifraganak yrnak, terd megh es ted rea. Awagy Bab lewelethk [!] az vyragath, awagy az Machkanak ganeýath ted rea, ky vonzon akar myth onneth.

Versojára:

Eorweny gyekereth, Farkas alma gyekereth terý ezwe Mezzel es Dyzno hayal, keold rea, hamar ky vonzon, Tewifleth, Nyl vafath, es akar my fele lzalkath az teltbel.

O Sebnek valo vyz.

Vyzeth es Eczeteth fêz erêffen egy fazekben, ves zab zalmath bele, es egy kys ruhaban kétwe tÿzta hamwath, forrald megh, vèd ky az Twztl, es had megh hÿggadny, az vthan vel galÿczkèweth es Temloth beleye, IImeth az vÿzeletèdeth zwrð megh tÿzta ruha altal, Ezzel moffad az O Sebèth.

Egy Mezèly Borth, Ellè vÿzeth megh annÿth, Temloth egy latoth, Grispanth fel latoth, ezèket elegÿch èzwe es ezzel moffad.

Erès par lugoth, Temloth, Thèmÿenth, vegÿ egÿenlè mertekkel, harom Tÿkmonnak feyereth es Grÿspanth, ezèketh zep lassu Twznel fèzzed es habarÿad, vèd ky had megh hÿggadny, es ezzel moffad.

[V. 9b] Farkas alma leweleth tÿry megh, elegÿch èzwe tÿrèth gÿèmberrel es Temlowal, az Sebèth kend megh Mezzel, hÿnch megh félwl ez porral.

Mergès Sebrèl.

Az Sebnek Mergè az, mÿkor az Seb megh nem akar gÿogulny, de mÿndenkoron feyerèn aal, az Sebnek zeley megh varafodnak kemenÿleggel, es Neha vgÿan megh kekwlffel.

Olÿ lewendula vÿzeth melyeth chak az vÿragabol vèttenek, elegÿch èzwe egy Nehezèk Mumÿawal es ad megh ÿnnÿa. Ha penÿgh lèwes az Seb, tegÿ ahoz porul Raknak Eothnek az Szèmeÿ [!].

Saffranth, hollÿzu borloth, Mÿrrhath, zerechèn dÿo vÿragoth, Baber magoth, mÿndènÿkbèl fel nehezèkèth, Tÿryekèth, keth Nehezèkeoth, elegÿch ezèketh melegb borban ad megh ÿnnÿa. fekwld le agÿban takard vgÿ be hogÿ megh ÿzzaggÿon. Probalh igèn.

Saffrannak vÿragath az menÿ elegb. Egy tÿkmonÿ feyereth, rofa vÿzeth, az menÿ elegb, tÿrd eozwe egy Talban, zwrð megh, es tÿd ezth az Sebre.

Populèn ÿreth, & s. rofa olayth & j s. Rofa ÿreth Huzon Negÿ Nehezèkèth, Borÿu chÿontÿanak veleÿeth, hatwan Negÿ Nehezèkeoth, O hayath, Huz Nehezèkeoth, vthÿ fwnek ky fachÿarth leweth es Eb Bèlènek aÿ, mÿndènÿkbèl huzon Negÿ Nehezèkeoth, Ezèketh forrald mÿnd addigh hogÿ az fwk lewe el apaggÿon, zwrð megh, es tegÿ ahoz Tÿzèn hat Nehezèk gèrègh feyereth, Aranÿ es Ezwlth tajtekoth megh annÿth, Minÿomot es

Terra Sigillatath, myndénykbél Tÿz Nehezekeoth, IImeth forrazd fél es kewerÿed eréllen az lapoczkawal. [V. 10a] mynd addigh hogÿ megh feketéggÿek, az vthan tegÿ ahoz vÿazth az menÿ elegh, Camforth porul egÿ Nehezekéth, ez igén ÿo ÿr lezén nekÿ.

Fa olayth, 3 ij, Aranÿ glÿtéth, 3 vj. Terpentinath 3 ij s. Feÿer vÿazth, 3 v. Fenÿw zurkoth, 3 v. Galbanumoth. 3 vj. Armoniacomoth, Oppoponacumoth, añ 3 iij. Hÿm farkas almath, 3 j. Re3 roldayath, 3 ij s. Saffrät, 3 vj. Sanguis draconis, 3 vj. Caltoreumot, 3 j. Feÿer Calarifith, 3 s. vérés Calarifith, 3 j. Mumÿath, 3 j. Maltixot, 3 iij, Stÿrax liquidae, 3 s. pemat gr j. Aranÿ foliomoth N° iij. Bdeliomoth, 3 v. Eleozér az Olayth es glÿtéth feozd ézwe, Az vthan téd hozza az Vÿazth, Fenÿw vÿazth es re3 roldayath, fézd vgÿ ezéketh mynth flaftrum moduth igazan, az vthan téd hozza az Terpentinath es az gumatakath, melyeket az Eleoth egÿ Eÿel Eczetben megh kelléth aztatnod, Az vthan fézzed lassan lassan vgÿ hogÿ megh ne egÿén, Vtolzor veld az Bdeliomoth bele, az vthan az Mumÿat, téd el ezth, es ebbeol chÿnalÿ flaftrumoth mÿkoron 3wkzegh, kÿth megh vÿch myndenkor.

Miniomoth, géréggh feÿerth, añ 3 iij, Fa olayt vagÿ len magh olayth 3 j. feozd ézwe ezéketh hogÿ megh feketéggÿek es Flaftrum moggÿara legÿén, Smÿnek elétte ez Flaftrumoth rea ténned, az eléth ilÿen porral hÿnched megh. Maltixot, Feÿer Thëmÿenth, Aloepaticomoth, Mÿrrhath, Hÿm Farkas almath, glÿtéth, añ 3 v. térd porra ezéketh ees elegÿch eo3we, hÿnch megh az Sebéth vele, az vthan az Flaftrumoth téd félwl rea.

Rothado Sebrél.

Tÿkmonfeÿert, galÿczkëweth, Temlot, feÿer loth, añ 3 j, habard eo3we az tÿkmon feÿereben, keofd rea.

[V. 10b] Rofa olayth, 3 vj. Terpentinath, 3 iij, [IA]poftolok Ire Aranÿ vagÿ Ezwlth glÿtéth, 3 j. Fekete Nadalÿ fwnek kÿ facharth leweth, 3 j. Tucÿath, Thëmÿenth, Mÿrrhath, Sarcocolat, añ 3 ij, Egetéth Temloth, 3 j, Az Olayth es Fekete Nadalÿ fwnek leweth, ahoz elegédendé vÿaz3zal mynd addigh forralÿad az Tw3nel, hogÿ az fwnek lewe telÿeffeggel el apaggÿon, es lagÿ zabafu legÿén azerth az féth ÿr, Szep lassan az téb zerzamokath porul elegÿch bele. Ez Ireth Apoftolok Irenek hÿiak, kÿ tÿztittia ez az rothadot

hufth, Imyndên fele Sebêknek mÿkor tÿztÿtanÿ kel es megh forraztanÿ igên fê Ir ez.¹

Rola pogachÿat fêz megh fele vÿz fele Borban, vel têrêth temloth es têrêth Naranch heat is bele, es melegên az mÿnth el twrhetÿ, kêld rea, El aal az rothadas rola.

Ruhát egefe megh es zÿtald megh, Arpat is eges megh es zÿtald megh, Ezêketh Mezzel tÿmporald êzwe, têd az rothado Sebre, megh allattÿa.

Kêkêrch vÿragnak vêd vÿzeth azzal mollad.

Talkas es Fezkes kemenÿ Meely Sebrêl.

Fa olayth, Erês Eczetêth, aň Œ j. Ezwlft taytekot, Œ s. Aeris vfti, plumbi vfti, aň Œ j. Lapis calaminarifth, gallefth, aň Œ s. vthÿ fweth, Nadaly fweth, Bechÿ zeekfweth, rola pogachÿath, aň Œ ij, chÿnald êzwe ezêketh, Effele sebnek ÿo.

Tÿzta vÿzeth, Thêmyenth, Temloth, Maltixot, Camfort, Tÿkmonÿ feÿereth, tÿmporald êzwe, ezzel lêyed.

[V. 11a] Agÿ velê hartyaianak Seberêl.

Rola olayth, vagÿ Tÿkmon Szek olayath, vagÿ vayath tegÿ az olÿan Sebben.

Bak fêweth têrd megh es azzal kêlfed be, Awagÿ Chÿyaba ÿreth têryed, az is igên ÿo.

Aprofele eger fwl fweth teorÿ megh, awagÿ amaz Eoth lewelw fweth, az is igên ÿo, keold rea.

Seb mya az kÿ nem izolhath.

Az Szêlêben awagÿ Mezêben az Mely apro Chÿga terêm, Ifoppal es Naranch heawal eggÿwt feozd megh borban, ad megh

¹ Az V. 10b laphoz ragasztott levêlcsík rectojára az elsô kéz az alábbi pótlást jegyezte:

Holth hulth es rothattath igh tÿztÿtÿch kÿ. Megh egêth Agÿagoth vegÿ az Swtê kemenczebêl, elegÿch eo3we eczettel, tegÿ egÿenlê mertekkel meg annÿ vborkath hozza, forrazd feol twznel, es az vthan zwrđ megh. Vêd annak harmadrezeth, elegÿch êzwe fa olayal es mezzel. Ezzel kennÿed.

Versója üres.

ÿnnÿa, de mÿnek elÿtte megh adnad ÿnnÿa, annak elÿtte agÿ
ÿnnÿ valamÿ kÿnnÿen emeztÿ Eledelth.

Sebnek Twzelsegerÿl.

Erÿs Eczetÿth, O Borth, añ Ű ij, Salÿath, Balauftiomoth,
Naranch heath, añ az menÿ ehÿz elegh, Tÿrÿth Temloth, 3 j.
Bolus armenulth, 3 v, vgÿ feozd ezÿketh ÿzwe hogÿ fele el
apaggÿon, Ezzel keoffed az Twzellegeth.

Soth egÿ marokkal, Eczetÿth az menÿth akarz, lugoth az
menÿth akarz, Temloth egÿ Marokkal, Galÿczkÿweth egÿ ma-
rokkal, tÿrÿth laffranth Egÿ Nehezekÿth, igÿn erÿffen megh
forralth Teÿeth, egÿ mañ vthan ezÿketh elegÿch ÿzwe. Ezzel
moffad.

Hÿgh Tehen ganeth hozas az Mezÿrÿl, takard valamÿ lewel-
ben, Melegh hamuban hewÿch megh, es keold azth reaÿa.

[V. 11b] Rola ÿrrel vagÿ fagÿalfa olaÿal kennÿed.

Malwa leweleth feÿerfwznek lewelewed tÿrd ÿzwe es keold
azth rea.

Kegÿo Nÿelw fweth Nÿerleth awagÿ Allÿuth, tÿk haÿal tÿrd
ÿzwe, azth keold rea.

Atraczelnak leweleth Nÿerleth keold rea mÿndÿn Napon
kecczÿr.

Bab lÿztbÿl chÿnalÿ flafstromoth es keold rea.

Egerfarkath tÿrÿ ÿzwe Eczettel, keold rea.

Vadzÿlÿ vÿragath tÿrd ÿzwe flafstrom moggÿara es keold rea.

Sebben vafo Ferÿgrÿl.

Fa Olaÿth, Rutath, Salÿath, Soth tÿrÿ eozwe kÿld rea, mÿnd
megh hainak az Fergÿk.

Apro boÿtorÿannak leweleth azald megh tÿrd megh, Mezzel
kewerd ÿzwe, kend ruhara, kÿld rea az Sebre, kÿ ÿwnek zÿmÿd
lattara az Fergÿk.

Arwa chÿalanth tÿrÿ ÿzwe Sowel, kÿld az Sebre, Awagÿ
tÿrd megh az Barazk leweleth, az leweth fachÿard az Sebben.

Hunÿorth teorÿ megh, de feÿer Hunÿorth, az leweth
fachÿard bele.

Fel Marok rofnak az Feÿeth kÿld ÿzwe, chÿnalÿ paar lugoth,
tÿd az Sebre az rof feÿeketh, az paar lugoth penÿgh tÿd az laba

ala valamű Edenben, Es az kezdeddel teltén télchűed az lugoth az rof feyere, myndén napon ýgh mofad, mýgh nem mynd kű mènnek beléle, merth megh latod hogű az Roľnak feyere ragadnak. Műkor ozton oda nem ragadnak el haggűad az mofalth, merth nűnchen tēb ferēgh. Igēn megh probaltatoth ez.

[V. 12a] Pawanak Szara chűontűath Bárazd megh, tērd megh es az Sebēth azzal hűncűed.

Mezeth, vűazth, Erēs Eczetēth, tűmporald eozwe ezēketh, ezzel kennűed.

Varadűch koroth tēry megh mofarban, keold az Sebre, kű hul az ferēgh beleole.

Mezeth, Erēs Eczetēth, elegűch eozwe borral ees chűnalű vűreth beléle, ezzel keoffed.

Belend fwnek magwath tērd megh mofarban, es ahol az Szēr ferēgh esűy az Teltēth, kend megh Mezzel az Seb kērnűeketh, hűnch be az Belűnd magh porawal, harmad Napra megh elű az fergeketh, az vthan kēld egűeb hűrrel [!], tēbzēr haromzornal ne hűncűed az Belűnd magwa porawal.

Szēmerēm Teitnek Seberēl.

Latornak valo orwoflagh ez, az kűk kurwayoknal talalnak affele Sebēketh. Tűkmonű feyerth, rofa olayth az menű elegh, vthű fwnek kű fachűarth leweth Szep zēlēnek is valamű kewefeth, elegűch ezwe es kend be vele az Sebēth.

Vűazth Tűz Nehezekēth, Rofa Mezeth, rofa Sűrupoth, myndēnűkbēl hath Nehezekeoth, Apiomnak kű fachűarth leweth es vthű fwnek myndēnűkbēl keth Nehezekeoth, forrazd ezwe ezēketh, tegű hozza Arpa lűztēth Heth Nehezekeoth, Sarcocolat egű Nehezekēth, Saifranth egű Nehezeknek harmad rezeth, elegűch eozwe, ezzel kēlled ez megh tűztűttia.

Aloes Epatici, Thēműenth, Sarcocolat, añ 3 ij. Terra sigillatath, Bolus armenufth, Aranű es Ezwlth taytekoth, añ 3 j, Mirrath, 3 j. Aprora metelth Nűl Bēreth, 3 j. Lűzt langoth, Bab lűztēth, Lenchűe lűztēth, Arpa lűztēth, Tűkmonű feyerth az menű ezēkhēz¹ elegh [V. 12b] elegűch ýol eozwe eoketh, es Hulth Newel rea.

Aranű es Ezwlth taytekoth, 3 j. Tucia praeparatath 3 s. Bolus Armenufth, Terra sigillatath, añ 3 ij. Mirobalanom Citrinu-

¹ Javitva ezēkkel-ből.

moth, Egetêth Temfoth, añ ð ij, ezéketh elegých eoꝝwe, eꝝzel kennýed es be forraztýa.

Sarcocolath, Egetêth Temfoth, añ ð j. kek liliomnak gyêkereth annýth, Hým farkas almath, Aloepaticomoth añ ð ij. Feyér têmýenth 3 s. vérês Calarifth, ð s. Camfort gr. vij, elegých eoꝝwe ez porokat aꝝzal hýncýed, es be forraztýa.

Monyak Seberél.

Nélten Fekete Eokêr farknak vÿragath, zarazd megh, têrd porra es 3ýtald megh, ez porral hýncýed ketlegnekwl megh gyögýul, Igén megh p[ro]baltatoth Orwoflagh ez.

Chyontra hulnak neueleferél.

Teord megh az kek liliomoth es keofd rea.

Mýrrhat téry eoꝝwe Chýgaknak chýak az hulawal, aꝝzal keoffed vagý kennýed.

Thémýennek az heat têrd megh, aꝝzal hýncýed.

Mýrrhath, Thémýenth, Aloelth es Sarcocolath chýnalý eoꝝwe, aꝝzal hýncýed.

Kochýordnak gyêkereth azald megh es têrd porra, aꝝzal hýncýed.

Sebben Huft neuelefrél,

Kek liliomnak gyêkereth têrd porra, aꝝzal hýncýed.

Thémýent, Mýrrhat, Aloelth, Sanguis Draconifth, Sarcocolath, ennek az pornak akar melyketh elegých [V. 13a] Rofa Meꝝzel éꝝwe es vérês fenýw vÿaꝝzal, kéld rea az Sebre, Sha chýak az porral hýntéd is ýo.¹

¹ Az V. 13a laphoz ragasztott levélsikra az első kéz az alábbi kiegészítést jegyezte. Rectojára:

Fa Olayth 3 iiij, Mezeth 3 iiij, Gummi arabicumoth, Témýenth, añ 3 s. têrd porra ezéketh es elegých éꝝwe, az Twꝝnel olwazd éꝝwe, de kewergessed hogý megh ne egýén, es az Sebêth eꝝzel kélléd ha akarod hogý az hus hamareb fél newekéggýek.

Versojára:

(Fa Olayth 3 iiij, Lepes Mezeth 3 iiij. gummi arabicumoth,

**Vad hulnak ky veztekerél
az Sebbél.**

Galleft téry porra hynch azzal, Gyapvat egés megh térd porra, azzal hynchyed.

Chyerlewelw fweth azaly megh, térd porra es azzal hyncyed. Pýzkalocgot téry megh hynch azzal.

Ezwlth taýtekawal vagy gérégh feýerrel kennyed. Calaris porawal hyncyed.

Egetéth Temlowal, vagy galýczkêwel hyncyed, vagy Fekete hunyornak az porawal.

Sebéth Fén be forraztany.

Téreoth egetéth Temlowal hynchyed. Calariffal hyncyed. Awagy egeld megh az papýroffath, es annak az hamwawal hyncyed.

Ruhat egés megh, annak porawal hyncyed.

Alfzu Têkeoth egel megh, térd megh, azzal hyncyed.

Bor léprwth egés megh mynd eggýwth vthý fwnek megh algot gyêkerewel, térd porra, es ezzel hyncyed.

Sebre hogy Fene ne elsek.

Bolus armenuflth, Mazth, Terra sigillatath, añ 3 s. Acaciat, Balauftiomoth añ 3 j, Arpa lýztéth. Bab lýztéth, az meny elegh, Eczetéth 3 j, Mirtillulth 3 j. rola Sýrupoth, 3 j. Týkmony feýeret az Meny ehéz elegh, ezzel keoffed, megh otalmazza Fenetwl.

[V. 13b] Hým Farkas Almath es Néften Farkas almath, Tormentýllath, Balauftiomoth, añ 3 j, Mastixot, Thémýent, Sarcocolat, kek lilíomoth, Sanguis draconiflth, Aloepatici, Apro boýtorýanth, Terra Sigillatath, Bolus armenuflth, Cýerfa leweleth, glýtéth, añ 3 j, Arpa lýztéth, 3 ij. Ezékbél porth chýnalý es ezzel keoffed.

Thémýenth añ 3 s. térd porra elegých eożwe, téd az Twzre kewelle, kewergelfed)

A verson levő szöveg befejezetlen s az első kéz áthúzta. Nyilván tévesen írta le az orvosság elkészítését s a levélcsik rectoján újra leírta, de most már helyesen. Különben ugyanez az orvosság az V. 4b laphoz ragasztott levélcsikon is előfordul.

Ha ýmmar raýta volna az Fene, Rosa olayth feýer vÿazth, añ 3 v. Szepzélé magwanak kÿ fachiart leweth, 3 iiij. Megh mofoth gérégh feýerth, 3 ij. plumbi vfti, Tucia preparatath, añ 3 j. Thémýent 3 s. elegých eoꝝwe es chýnalÿ ýreth, Ez Nem haggÿa toab ménnÿ az Feneth.

Sebéféknek ualo ýtal.

Fekethe wrémnek gÿékereth, Chýaba ýreth, Szeek fweth, Eoth lewelw fweth, vÿolath, ké rontho fweth, deakul parietaria Newe, veorés kapoztath, Veoreos féllé fwrtÿth kendérnek, az tébbÿ mynd egÿ marok legÿén, de az kendér három marok, ezéketh forrald megh vÿzben vgÿ hogÿ fele el apaggÿon, 3 wrd megh az vthan, es az menÿ az lew, tegÿ harmad rezenÿ Meꝝeth hozza, Azzal is forrald éꝝwe, es ílmetth 3 wrd megh, ez legÿén az ýtal.

Ha az Fén vagÿon az Seb, tegÿ az feollé zerzamokhoz Bakfweth, Sticados arabicumoth, Salÿat, es lewendulat, Bakfwet, 3 j. Salÿat 3 s. lauendulath 3 ij. Stecadofth, 3 j.

Ha az Melyén vagÿon az Seb, tegÿ az féllé zerzamhoz, liquiriciat, 3 j. Edes gÿeokereth, 3 s. Ilopoth 3 ij.

Ha ýob feleol az allo oldal chÿonth alat vagion az Seb, tegÿ az feollé zerzamhoz, Maÿ fweth 3 s.

[V. 14a] Ha az Bal felél valo vegfé oldal chÿonth alat vagÿon az Seb, tegÿ az féllé zerzamhoz gem Nÿelw fweth, 3 j. Thamarifculth 3 ij.

Ha az Beleok taýan vagion az Seb, tegÿ az féllé zerzamhoz, papa fw gÿékereth mynd lewelewl.

Ha az Betegh erételen, tegÿ az féllé zerzamhoz Dÿnnÿe ýꝝw fweth kÿt borragonak hÿnak deakul, Eokér Nÿelw fweth, añ 3 s. vérés rolath, 3 ij.¹

¹ Az V. 14a laphoz ragasztott levelcsík rectojára ○ jel alatt a főszöveg e részéhez az első kéz az alábbi kiegészítést jegyezte:

Ha az Seb hew es Forro, tegÿ az félwl valo zerzamokhoz vÿola vÿragoth es vÿzÿ ték vÿragbth añ, 3 ij.

Ha az Sebéféknek hafa nem mënne, tegÿ Foila Senit hozza 3 ij. Calliat, 3 j.

Ha az Keznek awagÿ labnak Izeÿn vagÿon az Seb, tegÿ gÿémbert hozza, 3 ij. Hermodactillulth 3 s. Vitriolumoth, Sulfur viui, añ 3 s, rak 3éméth, Baber magoth, añ 3 j.

Ezék is mynd yok az Sebés Embérnek ýtalara, Feýer Dictamufnak, Epérýnek, Tormentillanak, Kegyo Trangnak, Nýullab fwnek, akar melyknek ezéknek az gyêkereth megh fêzný Borban, es megh adný ýnnýa.

Inaknak Seberél.

Indiaý Nadath, kýth az Patýkaban Acorumnak hýnak, Eokér Fark fweth, Feoldý Bozzath, myndénykbél vegý fel marokkal, Szélé vezzenek hamuyath keth latoth, Palma fa gywmélch magwath fel latoth, Saffranth, Faheyath, Mýrrhath, myndénykbél egý Nehezekeoth, Maltýx olayth ket latoth, ezéketh elegých eozwe chýnalý Ireth es kéfd ezzel.

Dealtheat Egý latoth, Castoreum olayth, Euforbiumot, Feýer wrmêth, myndénykben keth Nehezekéth, Dýzno hayath, Týk hayath, Lud hayath, Recze hayath, myndénykbél keth Nehezekéth, Oppoponacumoth, Bdeliumot, myndénykbél fel Nehezekéth, tegý ehéz anný Vÿazth az meny zwkzegh, feozd eozwe, Ezzel kélfed.

Féldý Chýgakath téry êzwe es keofd az Sebre, de lýzth langal téryed êzwe az chýgakath.

Momortica Olayal kennýed, Awagy Dýo Olayal.

[V. 14b] Féldý gelýztakath Eoregéketh es kéweréketh, U ij, týztýczd megh az rutlagtul ýol, harom týkmonýat lws megh kemenýén, annak chýak az zekýth végyed es az gýlýztakat takard az kézze, Smýkor ýol megh týztulnak, mold megh az vtan igén zepén borban, es Meteld igén aprora êketh, téd Medénczeben es télch rola olayth rea U j, fêz mynd annýra hogý az Olayban az gelýztak lemmýwe legýenek, Az vthan Bwrđ megh zepén az Olayth, es elegých hozza ez porokath, Maltixot, kek liliomoth, Sarcocolath, Mirrat, añ 3 s. Rofa Mezeth, Terpentínath, añ 3 j. Ezbél igén ýo olay lezén ký megh probaltatoth, ýo gyakafrol, Innak Seberél, Es myndén Melý Sebêkrél, De megh kel az olayth melegýtený, vgý kel bele téltený, awagy vele kenný.

Terpentina Olayth, regý rofa olayth, añ 3 j s. Terpentínath, 3 x, féldý gýlýztakath 3 j s. Maltixoth, 3 vj. Gummyth

Ez ýtalnak penygh be adala mynd az feollé megh zwrt zergam es a kýt bele elegýtes, Týzénhath Nehezek legýén, haromzor agý penygh napýaban ýnnýa az Sebéfnek, reggel, Delben, es Eltwę.

Ha penygh az Seb kýlded, keweleb mertekkel adhac3 ýnnýa, kýth the magad megh mertekélhec3.

3 iij. Armoniacumot kýt az eléth megh aztattal borban 3 j s. Saffrant, Cýêngéfwnek výragath, kýs féld Epeýet kýt Centaurea-nak hýnak deakul, añ M. j, Len magh olaýt 3 vj. mynd ezéket valamý kewesse forrazd ézwe, zwrđ megh, es fachýard ký eréffen, ted wegben es tegý keozze egý kewes Chýeongé fw výragoth, Egý holnapýgh tarchýad az Veréfenýén, vgýan azon Sebékrel ýo Olay ez.

Inaknak megh nyulasarol.

Aragonis vnguentum, Agrippe, Marciatonis, añ 3 ij. Laurus olaýt, Dealteath. añ 3 ij. Szeekfw Olayth 3 j, ýo borth, 3 s. Euforbiomoth porul, 3 s. Mynd ezéket elegých eoazwe, feozd addigh hogý az Bor el apaggýon, Ezzel kennýed melegén az Inath.

[V. 15a] Inaknak megh Baradafarol.

Roka hayath, Salkelélyw hayath, myndénykbél Egý latoth, Dealteat Negý latoth, Laurus olaýt keth latoth, Feyer wrméth, Szeekfweth, Belendfwet, porul Egý latoth myndénykben, Saffrant egý Nehezekéth, Calstoreumot harom Nehezekéth, igén lallu twznel zepén az w moggýa zérenth, chýnalý ýreth es ezzel kennýed.

Inaknak megh fugorodafarol.

Féldý Bozzanak gyékereth mold ýol es térd megh, véd vyzeth, ezzel kennýed twznel az fél Sugorodoth Labath vagý kezeth. Probalt dologh ez.

Izén valo Sebnék Twzelsegerél.

Eczetéth egý pýntéth, Thémýent, Temloth, galýczkéwet, téry porul es myndénykbél vegý fel fel marokkal, fézd megh az Eczetben, had megh hwný es hýggadný. Negý Týkmonnak feyereth wld bele az vthan es habard igén eréffen, Az melý Seb Izén vagýon, march ruhat ebben es ezzel keoffed, el vezý az Twzelsegeth.

Iz Vÿznek chyorgasarol.

Kenkêweth fel latoth, Egêth fêldet egÿ latoth, Cÿer fanak hamwath fel latoth, Egetêth bor lêprwÿet harom latoth, tÿmporald êzwe ezêketh es fêzd erêllen êzwe, ezzel keoffed az Izeth.

Chÿerfa heath, papa fweth, Apro boÿtorÿant, Feoldÿ gÿlÿz-takath, kenkêweth. Egÿ kichÿn temfoth, vaÿat is egÿ kichÿnth, fêzd megh tÿzta vÿzben fêdel alath, ezzel kêffed.

[V. 15b]

Szaraÿto zerÿzam.

Glÿtêth es Gêreogh feÿerth têrÿ eoÿwe, elegÿcd tÿkmon feÿerben es rofa olaÿban, ezzel kennÿed.

Fênek Wteferêl.

Ha az Feÿeth kêwel vagÿ egÿeb zerÿzammal megh wtÿk, es az wtefêl Seb nÿnchen hanem chÿak megh dagad: vegÿ Buza korpath, fêzd megh dÿzno haÿban, têd az dagadafra, Sha ez Nem haznalna, Meld megh az wtefth, lafd megh ha oth valamÿ chÿont têrêth megh, azth vêd kÿ, kêfd affele ÿrrel kÿth Apoftoliconnak hÿnak. Ez hamar megh giogÿttÿa.

Vad Hufrol.

Galÿczkêweth tegÿ fazekben, fêd be es erêllen tapazd be is, têd erês twzben hogÿ megh egÿên az galÿczkê, vêd kÿ es têlch erês Eczetêth rea, têrd megh az vthan, Ez porral hÿnchÿed.¹

¹ A két utóbbi fejezetet az első kéz utólag írta a nagyobb részt üresen hagyott V. 15b lapra, ami nemcsak írásának kissé eltérő vonalvezetéséből tűnik ki, hanem abból is, hogy ezt a két fejezetet utólag iktatta az V. rész tartalomjegyzékébe (ld. 600. l.).

marad es kÿ nem ÿw, es akkor nem annyra ãlmerhetã, merth nem gÿakdos, kÿn lem wl, hanem az olÿant ebbãl eolmerhetnÿ megh, hogÿ az a reß megh dagad es hew gÿakorta. Ezãk azerth az Cÿontban valo eletek.

Az Agÿ kaponÿa ha megh tãryk, vagÿ megh hafad igãn vezãdelmes es ãlmeretre igãn nehez. Mÿkor valamÿ Nehez allattal az Fã fãlãtte igãn megh wttetyk, es az Ver az Fwlãn vagÿ Or lÿkakon folÿ kÿ, es azth Okadas es zedãlges kãwetÿ, es az Embãr mÿnth egÿ guta wtãth le eÿÿk, nem zolhath, Nem erãz, az Agÿ kaponÿanak igãn nagÿ tãrelenek ÿele az. Neha bathor be ne tãryek az Agÿ kaponÿa is, az Agÿ velãnek helyebãl kÿ mozdulafabol ez megh tãrtenÿk. Lattatoth Ez is hogÿ nemelÿ Embãrnek be tãrãth az Agÿa kaponiaÿa, es Nÿolczad Napig is mÿnd dologh tãnnÿ ÿarth, de vegre nagÿ hertelen aÿulaffal le romloth. Ha azert az cÿontnak romlafa felãl gÿanakodas vagÿon, nÿnch ÿob mÿnth az Ilpottal megh latnÿ es megh probalnÿ, merth az Agÿ kaponÿanak valazÿ kÿwãl ha mÿ darabos talaltatÿk, tãres az. Neha az gonoz ÿelãkbãl is vagÿon gÿanolagh az Agÿ Kaponÿanak tãrele felãl, merth az melÿ felãl Sebãs az Bãr, [V. 17a] nem onneth hanem maffelãl vagÿon az Cÿonthnak hafadafa, es akkor igãn ÿol megh kel latnÿ hol leg lagÿab az hus, hol dagattab, es hol fayob, merth az romlas oth vagÿon. Toabba, hogÿha mÿngÿaralãth elãzãr, az Embãrnek elãzenek el vezãle, megh lankadafa, Inaknak el zakalkodafa vagÿ megh terwle [!] kãwetkãzÿk, Nem chÿak megh tãrãth vgÿ az Cÿonth, de ala mãnth es az Agÿ velãth es annak hartiaÿth nÿomÿa. De ha ezãk wdã mulaffal leznek megh, twzes dagadaftul lezãn az, vagÿ Nedwelfegnek lokalatatul. Ha az Orban tãryk megh cÿonth vagÿ porczoão, az Or le lapul, az Or lÿkak be zorulnak, es lelãkzeteoth nehezen vehetnÿ rolok. Ha penÿgh oldalul tãrãth megh az Or, az helÿe vapas lezãn, vagÿ penÿgh az Or felre megÿãn. Ha az Aal kapcza tãryk megh, vagÿ az Nÿak, kãzãnlegãs ÿelãkbãl megh ãlmerhetnÿ. Ha az oldal cÿonth tãryk megh, az tãb ÿelãk kãzÿwl Verth pãk, nehez faydalmath erãz, nehezen leh, megh twzelãdÿk, megh genÿetlegãlãdÿk, es eletÿ feleol vezãdelãm kãwetkãzÿk. Az tãres es be torpadas is hafonlo ÿelãkkel, de lokkal kãnnÿebbekkel lezãn. Mÿkor az Haath gerezben vagÿon az tãres, mÿwel hogÿ az cÿonth oth vgÿan elãs, az tãres oth nÿlallÿk es gÿakdos, az helÿ torpadoth lezãn, es az Telth elã hayol twle. Vaal cÿontnak es Cÿombnak megh tãrelenek, hafonlo ÿeleÿ vadnak. Azonkeppen Karnak es az Szaarnak.

Mýkor az cýonth helyebél ky mozdul awagy ky efyk, azth magyarul mênýwlefnek mongyak. Ez ha valoban megh lezén, vgý hogý az Izbél ky mozdulwan helyebél az cýonth ky efyk, Ezth Magyarul le esefnek hýiak. Ha penýgh eggýk cýonth az Malýktul kewelle [V. 17b] kewelle megýén es valýk el, Magyarul azth Mênýwlefnek mongyak. Ez penýgh mýnd az ket fele, Negý keppen zokoth lénný, merth vagý Elé, vagý hatra, vagý oda be, vagý ide ky efyk es ýw ky az cýonth. Lezén penýgh mýndén cýonth ky eles, neha kwlfé okokbol, mýnth wtelbél, Efelbél, es egýeb olý okokbol, kýk erézakkal az cýonth tulaýdon helyebeol el ky mozdýttiak, awagy az kételeýth megh zakaztýak, vagý le bocýattýak, Ez penýgh gýakortab megh efyk az gýermékékben es az Erétlenékben hogý nem mýnth az vastagokban. Neha penýgh lezén az cýonth ky esefe bellé okokbol, ky az kételeketh es az Izeketh megh lagittýa, es erétlenne tezy, mýnth mýkor az Nýalas, taknyos, es Sýma Nedwellegh bwélkédýk, az é lokalagawal az kételeketh megh lagittýa, awagy az w Enýwes voltawal az cýontokath chýzamowa chýnalýa. Mýndén cýonth ky esefnek penýgh ýele ez, hogý az cýonth valamý helyebél ky eléth, az Iz oth fél dagad, es a honneth ky eléth vapaýa vagyon, annak penýgh az tagnak allapattýa igýenéffen nem marad, es ahonneth az cýonth ky eléth, oda Nehezen hayol. de mal fele igén keonnýen. Az Aal kapcza oda elé is es mýnd az keth oldalara ky efyk. Mýkor oda elé efyk, akkor az Aal megh dagad, kýlieb ýw, es az alfo rend fogak kilýeb haladnak az félleo fogaknal. Mýkor penýgh oldalallagh lezén a ky eles, akkor az Aal felre megýén. es vonatýk, es az alfo fogak az félféwel nem egýenlé réndben allanak. Az Nýak cýontok ha oda be efnek, akkor nehezen vezén az Embér lelékzetéth, es ennek vapaýa tecczyk megh. Ha penýgh ýde ky efnek, az Aal is le bocýatkozýk az Melre, es az Nýak megh dagad. Szýnten [V. 18a] ezénkeppen mýkor az Haat gerezcz cýontok is ha le efnek, (ýollehet mýndénéftwl fogwa ky nem efnek) az is hatul megh dagad, vagý vapaýa lezén, vagý valaméyk oldalara hayol, es allapattýa nem az w moggýa zérenth lezén. De mýkoron az w helyebél el ky ménnek, igén megh valtoznak allafý az haat gerezcznek, mert az hartýak es az Inak is zorýttatnak es nyomattatnak, awagy helyebél ky tolyatnak. Az Kar cýontok es az Oldalcýontok is ha ky mozdulnak, akkor Okadas es Nehez lelékzet vetel kéwetkézyk. Ha mýkor penýgh az labaknak cýontaý efnek ky, es ky mênýwlnék, akkor awagy az ganey vagý az výzelet zorul megh, vagý penýgh Neha akarat

ellen igén megÿén. Az Vaal cÿonth, zelere gÿakortab, oda elé rÿtkabban, de oda fél loha kÿ nem megÿén es kÿ nem eÿÿk. Ha zelere eÿÿk kÿ, akkor az félle kar cÿonth el tawozÿk twle, es helyere Nem ÿw. Ha oda elé eÿÿk kÿ, az feollé kar cÿonth oda hatra kénnyen haÿol. Az allo Kar cÿonth az félletwl myndén fele kÿ megÿén. Mÿkor hatra megÿén, akkor be horgad, az félle kar cÿonth, es kÿ nem nyÿwthatny, es az maÿÿknal réwÿdeb, Mÿkor elé megÿén, akkor kÿ nyÿthwa lezén es be nem horgad. Halonlokeppen vagÿon dolga az kÿ ménÿwlth kezne is. Az Cÿomb ha oda be eÿÿk, az egez Lab myndénéstwl kÿ Nyul, es az maÿÿk melle nem tehetny, es hollzab is lezén az Maÿÿknal. Ha ÿde kÿ eÿÿk, az egez lab myndénéstwl oda be Nez, es az maÿÿk labnal réwÿdeb. Ha oda elé vagÿ hatra eÿÿk, az is megh teccÿÿk, de az igén rÿtkan eÿÿk, es az Lab elé vagÿ hatra rÿtkan ménÿwl kÿ. [V. 18b] Az Terd cÿonth myndénfele el fordulhath, chÿak hogÿ elé nem, melyet az ÿelékbél kénnyen megh éfmerhetny. Attul penÿgh hogÿ az Inak megh zoktanak Nyulny, az Kezne Tenereÿnek es az Talpaknak is cÿonthaÿ, Neha oda elé, Neha ÿde hatra kÿ ÿwnek, es oth az helyén megh dagadnak, maffelél penÿgh vapaÿak lezén. Viaÿ mynd az Kezne mynd az labnak myndénfele kÿ eÿnek, kÿnek egÿenlé ÿelék vagÿon, merth az természetzèrenth valo allalok az mÿ volna, attul igén kwlém-bèznek, es az melÿfele eÿnek, oda affele Nem haÿolnak.

Chÿontnak tèreferél.

Saffranth, Fekete zurkot, Colofonyath, Sarga vÿazt, añ, 3 ij, Terpentinath, galbanumoth, Armoniacumoth, Mirrhat, Thémÿenth, Aloesth. Maltixot, añ, 3, vj. Elézèr az galbanumot es Armoniacumoth veld eczetben, az tèbbÿth fèzd eoÿwe lallu twznel, az vthan téd hozza az galbanumot es armoniacumoth, elegÿch èzwe ezèketh, es chÿnalÿ flaltromoth ebbél, Melegén kéld rea.

Terpentinath, @ j, Bakkechkenek faggÿath, vÿazt, añ 3 iiij, Bolus armenuÿth, 3 iiij. Tÿkmonÿ zekÿth N° iiij. veléncÿeÿ zappanth, 3 ij, Egetèt borth, 3 s. chÿnald eoÿwe ezèketh flaltrom moggÿara.

Fa Olayth @ j. Glÿteoth @ s. Terpentinat, es Nadaly fweth, añ 3 iiij. Bab lÿztèth, 3 ij. Bolus armenuÿth. 3 ij. Dragantumoth, 3 j, Vÿazth, 3 iiij, fèzd megh az fa olayt eczettel eggÿwth elézèr vgÿ hogÿ az Eczeth mynd el apaggÿon, az vthan fèzd èzwe mynd

az zezamokath az fa olayban, es flaftrum moggýara chýnald ýrhara, keold rea melegén.¹

[V. 19a] Mastixot, Thémýent, añ 3 ij, Oppoponacumoth ees Serapinumoth, Armoniacumoth, añ 3 ij, Fekete hayo zurkoth, Terpentínath, añ 3 ij. Výazt, Feýer wrméth, Bakzarwo fwnek magwath, Szeekfwnek výragath, añ 3 j. Safrant, 3 s. Fenum grecomnak ký fachart leweth, Len magnak ký téréth es fachýart leweth, Feýer Malwa gyékerenek ký facýarth leweth, añ 3 ij, Ezéketh mynd chýnald eozwe mynth flaftrumoth es kéld ezzel.

Gýapýat vagdalý megh, eold megh azt fa olayal, Borral, es Eczettel, keold rea.

Egerfanak leweleth vagý az gyékerenek az heath fêzd megh borban, azzal kéffed.

Ithen kalaýa fweth téry megh fachýard ký az leweth, azzal moffad.

Fekethe Nadalý fweth az gyékereth teord megh ýol es kéld rea.

Daru orru fwnek gyékeret az kýnek Sarga výraga vagýon térd megh, elegych eozwe oháyal, kéld rea.

Thémýenth, Aloefth, Sanguis Draconifth, Bolus armenufth téry porra, vü týkmonnyal az meny ehêz elegh elegych eozwe, es keold rea.

Fekete hayonak valo zurkoth egy fontoth, Len magh olayth, 3 iiij. ezéketh forralízzad lalfu twznel, es haromzor olch el az forralatul, myndén vttal harom penzara borth es egy penz ara Egét borth bele téltwen, vgý hogý ecczér el olchad, Malodczor fél forrazzad es ifmeth el olchad, Harmadzoris fél forrazzad es el olchýad, de myndenkor vgý hogý az Egetéth bor megh emez-téggýek az fél forralban, Annak vthanna, Harifanak holt Szeneth, es megh egetéth dýoth, añ 3 ij, ezéket chýnald ézwe flaftrum moggýara, es az ketté zegéth Szaar cýonoth ezzel keolded melegén.

[V. 19b] Colofonyath, Fekete zurkoth, Terpentínath añ 3 ij, Themýenth, Auripigmentumoth, Temfloth, añ 3 ij. Fa olayt, 3 iiij.

¹ Az V. 18b laphoz ragasztott levélcik rectojára az első kéz az alábbi kiegészítést jegyezte:

Embéry halban terméth gylyztakath azalý megh es téry porra, elegych ézwe ez porth Mezes Eczettel, kend ruhara, kézd be ezzel az el téréth chýonoth, chýodalatoskeppen megh forragtýa.

Eczetêth az menyêhêz elegh, chýnald eozwe ezêketh, es melegên keold az têrêth cýontra.

legyêzd megh Vêrês hagýmat N° iij, Velênciey zappanth, Fa olayth, añ 3 iij. feozd eozwe ezêketh, anny lwrwn mýnth egý flastromoth, kend Sarga poztora, melegên Napýaban ecczêr teod ezth az megh têrêth cýontra, mýndên dagadalath el vezý, Harmadnap mulwa, zekfw výragot, Saarkerepeth, Malwath, Fenumgrecomoth, añ M. j. fêzd eozwe ezêketh vyzben, es feorêzd ebben az megh dagadalath, es az molas vtan keold ez olayal. Szeekfw olayth, rofa olayth, vegý az menyê elegh, elegyêh eozwe, kend megh, es az fêlwl megh ýrth flastromoth teod rea ísmeth.

Eczetês Saffrannyal kýth Oxicroceumnak hýnak az patýkaban igên ýo keotny az megh têrth cýontoth, merth az Sebet igên gyogittya.

Eb kelyêknek az Agya velejet vêd ký, kend baran bérre, têd az têrêth cýontra, megh giogittya.

Kekliliomot, Thémýenth tery porra, lednek lyztýth, Hým-farkas almath, Mirrhath, Sarcocolat, Sanguis draconifh, ezêketh porul elegyêd mýnd eozwe, hýnch az Cýonth terefre, ímegh forraztya.

Têrêth chýontnak ky Vetelerêl.

Ha az fên vagyon, zapura fwnek leweleth lowal es oháyal têrd eozwe azt kêld az Sebre, az megh têrêth cýontoth ký vonza es az Sebê is megh giogittya.

Bakfwnek ký fachýarth leweth zýtald fêl chýeopwel, es têd az Fênek lebere.

[V. 20a] Hým farkas almath tery megh es mýnth egý lagý flastromot têd rea.

Kochýornak [I] gyêkereth têrd porra, es hýnch rea.

Fêldy têkeoth tery megh es keold rea.

Kek liliomnak gyêkereth têrd megh, hýnch rea.

Aprofele Egerfwl fwnek akar eo magath keold rea, akar penyêh az ký fachýarth leweth.

Magas helrél az kük le ének.¹

Genciana gyeokereth ronch megh, fachyard kÿ az leweth, es agÿ egÿ nehezekeoth megh ÿnnÿa.

Eoregh eger fark fweth feoz megh vÿzben, Sofd megh es azt aggyad ÿnnÿa.

Szélê vezzéth eges megh, az hamwabol chÿnalÿ lugoth eczetbél, Sobol, es Mezbel, azt aggyad ÿnnÿa.

Mumÿath, Callianak belÿth, Feltê fwnek gyeokere porawal eggÿwth aggyad nekÿ.

Rak eorwenth es Harifanak holth zeneth têrd porra, ad azth ÿnnÿa.

Vthÿ fwnek leweleth teord megh keofd be vele, es énnÿ is azth aggyad.

Kek vÿragu konkolnak magwath têrd megh, ad megh ÿnnÿa, Fekete Nadalÿ fwnek awagÿ vthÿfwnek vÿzeben.

Dÿzno kenÿernekek vÿzeth Nadmezzel elegÿtwen aggyad ÿnnÿa.

Merêgh gyeozê fwnek gÿêkereth, porul borban vagÿ fekete Nadalÿ fw vÿzeben ad megh ÿnnÿa.

[V. 20b] Kegÿotrangnak vagÿ Tormentillanak kÿ fachÿart leweth, awagÿ porath, ad megh ÿnnÿa Fekethe Nadalÿ fwnek vÿzeben.

Gÿk fweth, akar Szakat feÿw fweth agÿ ÿnnÿa affele ÿtalban kÿth oda feol ÿrtunk az Sebês Embêrnek ÿtalÿrol.

Szakadafrol es romlafrol.

Eorwenÿ gÿêkereth Mezzel chÿnalÿ eozwe mÿnth valamÿ lÿktariomoth, azt aggyad eonnÿ.

Fenÿw magoth têrÿ megh es ad azt ÿnnÿa.

Tengêrÿ labdanak gÿêkereth têrd porra, ad megh ÿnnÿa, Mezes vÿzben.

Kegÿo fwnek gÿêkereth lwld megh, az vthan fêzd megh Mezben, ad azth eonnÿ.

Aranÿ gÿêkernek kÿth haÿ Newelê fwnekis hÿnak, têrd megh egÿ Nehezeketh, ad megh borban ÿnnÿa.

Genciananak kÿ fachÿarth leweth de az gÿêkerenek ad megh ÿnnÿa egÿ Nehezekeoth.

Hÿm farkas almath agÿ megh ÿnnÿa.

¹ Későbbi kéz a cím mellé odajegyezte: Qui ab alto devolvunt[ur].

Kakuk fweth agy borban megh ynnya.

Nagy roponcznak gyekereth fezd megh borban, es azth aggyad ynnya.

Papa fwnek gyeokereth aggyad ynnya borban.

Bodog azzonny tenerenek, kyth Teyes lapunak is hynak gyekeret fezd megh borban, ad megh ynnya.

Iithen fayanak magwath ad megh borban ynnya.

Fekete gyoparth Fwgewel agy megh enny.

[V. 21a] Talmolo fwnek az leweleth akar az gyekereth terd porra, ad megh borban ynnya.

Lo mentath fez megh borban ad megh ynnya.

Cyerlewelw fweth, Tormath, Mezeth, Terpentinat elegych ezwe ad megh enny.

Feyer Malwath fez megh vyzben, ad megh ynnya.

Erdey Malwa rofanak gyekereth borban vagy vyzben porul ad megh ynnya.

Bakfwnek leweleth terd porra, ad megh ynnya egy nehezeketh edes vyzben.

Kezyklan termé Nadaly fweth agy megh ynnya Mezes eczetben.

Eoker farkath feoz megh, ad azth ynnya.

Feldy Têkeoth chynaly eozwe mezzel ad azt eonny.

Kegyo Nyelw fweth agy ynnya Talmolo fwnek vyzeben.

Reubarbarumoth, Mumyath, Felté fwnek gyekereth chynaly ezwe, azth aggyad ynnya.

Merêgh gyêzeo fwnek gyekereth Borban awagy fekete nadaly fwnek vyzeben aggyad megh ynnya.

Kegyotrangnak awagy Tormentillanak is gyekeret terd porra, fekete nadalyfw vyzeben aggyad megh ynnya.

Chyêngé fweth fez megh borban, awagy teord porra, es ad azth ynnya.

Galbanumoth agy neký hogý el nyelye.

Fenyw vyaazth agy porul megh ynnya.

Rosmarynnak gyekereth porul ad borban megh ynnya.

[V. 21b]

Izeknek ky mēnywlelerél.

Pararthrima
Dearticulatio
Subluxatio

Vad zéleoth feoz megh vyzben, es keofd ezth az Mēnywlefre.
Vyznak Sonkoljath eczetben fēz megh, kéld rea melegēn,
mýndēn ketlegnekwl megh gyogwl.

Nadnak gyēkereth feoz megh Eczetben, es azzal kélfed
az mēnywlelth.

Bakzarwofwnek magwanak lýztýth Mezes vyzben fēzd megh,
tegý ahoz ohajath, azzal kéld be.

Vthý fweth tēry eozwe kewes Sowel, kéld rea.

Ifthen kafajya fwnek leweleth tērd megh, kéld rea.

Thēmýenth, Bolus armenuíth, Sanguis draconifíth, habary
ēzwe týkmoný feýerrel, es keofd rea.

Chýengéfwnek gyēkereth tērd megh es kéld rea, el vezý
faydalmath az Mēnywlefnak.

Kechke rago fanak magwath mýnd lewelewl tērd eozwe, es
flafrom moggyara tēd rea.

Kechke ganeth vyzazsal es rola olajal elegých ēzwe, azt
kélfed rea.

Sparganak gyēkereth teord eozwe borral awagy Eczettel,
azth kélfed rea.

Dýzno kenýeret fēz megh vyzben, kéld rea.

Maýoranath vyzazsal fēz ēzwe, keofd azth rea.

Pýrito fwnek leweleth, Mezzel, es buza lýztel kewerd ēzwe,
es kéld rea.

Cýalanth fēz megh vyzben es keofd rea.

Fekete féldý tékēth borral tēry eozwe, kéld rea.

[V. 22a] Széleo vezzēnek megh egetēth hamwath, es tērkēlth
eczettel tēry eozwe, keofd azzal.

Soth, Mezeth, buza lýztēth, habary ēzwe, kéld rea.

Cyontnak az Izbél ky eleserél.

Exarthrima
Exarticulatio
Luxatio

Az Aal kapczanak le efefe rýtkan efýk megh, de neha megh
efýk Afýtalbol kýwaltkeppen. Mýkor azerth le efýk, Mandibulae
helyere kel hertelenleggel helyhēztetny, merth ha abban kelē-
delēm efýk, igēn nehezen výhetýk helyere, Seoth megh is
genýetlegéféldýk ha kelnek vele, es megh kemenýédýk, nagy fw
fayas es zwntelen valo kēwetkēzýk, Neha has mēnele, awagy
Saarnak okadala is lezēn ez ilýenēn gyakorta valo, ký mýa Neha

megh hal Negyed napra, azért kel lyetny az helyere v̄tellel.

Igy kel azerth helyere vinn̄y, Egy Emb̄r fogya az Feyeth, bochyald az zayaban az hwelk v̄yodath, es az Al kapczat mozgassad mynd yobra balra, es hertelenleggel teryez̄d annyra ky az alfo Aal kapczath hoḡy az alfo es feoll̄e rend fogak egyarant legyenek, Smyngyaralth wfled f̄el er̄fflen az Aalath alol vḡy hoḡy az wtelben vḡyan f̄el emeld az Aalath, Ees myngyaralth helyere meḡȳen, es k̄eld be az vthan.

Ha penygh megh kemenȳed̄eth, es Nehez volna helyere helyh̄eztetny, wtel̄d f̄er̄d̄eben, oth v̄yzzel moffad er̄fflen el̄z̄er, az vthan fa olayal kent̄n kenn̄yed, annak vthanha fektefd hanyatta, Nywch be zayaban az hwelk v̄yodath, fogd megh az Aalath es mozgald yob es Bal fele es gyorlon vond helyere az mynth megh yrtuk, egy emb̄r hatul az Aal kapchyanak feyet keth fel̄l az Fwl alath tarchya er̄fflen, the kend megh Dealtea-wal, es ruhawal k̄eld f̄el [V. 22b] az Aalath mykor helyen lez̄en, vḡy k̄effed hoḡy az fogak egy aranth legyenek az allok az f̄ell̄e fogakkal, de vḡy keozd azerth ēzwe hoḡy mozoghaflanak. Az vthan fektefd hanyatta vankofth tegy feye ala, es vḡy fekwgyek mozgálnekwl az mygh megh gyogwl, merth nem kesyk hamar megh gyogyul. Etelth addigh igen lagyath agy enny, hoḡy Ne legȳen zwkzeḡs az Aalath feol̄etteb mozgatny.

Spondilia! Az Nyaknak cyontāy Heth, es az Haatnak cyontāy Tyz̄enkett̄e. Ha az Nyak cyonth helyeb̄l ky esyk, fel̄e hertelen halaltul, merth ha oda be esyk, ynneth kywl nagy vapāya marad, es megh bantya oda be az Nyelelth, azerth hoḡy halalos. De ha yde ky esyk megh giogyulhato ha nem kelnek az giogytala-wal, ky feleol ygh cyelekeoggyl. Az Szayaban tegy faat hoḡy az zaya nythwa alyon, tegy egy kezken̄th az Aala ala, es az kezen̄nek mynd az keth vegeth tarchyad es feol vonnyad, az eggyk labadat veid az vallanak, az Masyk labadat megh az maas vallanak, es az vallāyth ala nyomyad az labayddal, az kezken̄th penygh er̄fflen vonnyad oda feol, az Nyak cyontoth onneth bel̄l Nyomassal v̄yd az eleby helyere, kend megh az vthan az helth rola olayal, Sz̄effzel f̄elwl be borytwan k̄eld által ruhawal, de dezakath chynaly az Nyakra az w moggya z̄erenth az mynth az Nyaknak formāya, az feyh̄ez es az Valchyonthoz keofd penygh az keotefth hoḡy az Torokra Ne effek az keotes, Az Beteḡeth hanyatta fektefled es az feyeth yde ky fele nywytafd lassufaggal.

Az Haath gerez̄ chyontok ha yde ky elnek helȳekb̄l, helyere m̄ennek eleoz̄er, de ha oda be esyk awagy [V. 23a] oldalasslagh.

igén halalos, Sha az elfé hat gerez çyonth efyk ky helyebél, az lelékzeth vetelth el fogya. De az gyermekchyekben akar melyk hath gerez çyonth ha ky efyk helyebél, gyogulhatatlan, es gérbewe chynalya éketh, merth eo benne nagy Nedwellegh vagion, Sha helyere vyzédis, ifmeth hamar ky efyk helyebél, Effelewel azert igh chyelekéggyel. Vegy Egy darab dezakath es téd az gérbelegre, eggyk vegeth az Tabla dezkanak ted az falhoz, malyk vege legyén az gérbelegén, nyomd addigh eréffen hogý az haat gerez çyonth helyere mennýén, tegy ozton dezakath az Hatnak hollzulaga zérenth oda, mely dezakath Negy vy nyomatny zelélfek legyének, Ez keth dezakath penigh ézwe Spontolyad hogý egyben alyon. Tehen ganeth, korpath, Mezeth, fész megh borban, téd rea flaltrom moggýara¹ es tegy Szébt félwl rea mynth egy parnath, azon félwl tegy Onbol chynalt plehéth, azon félwl az Dezakath: kéld be ozton ruhawal yol eréffen, de zeleoffen es zelés ruhawal kéffed.

Az Val çyontnak ky efese, awagy ynkar az félle Adiutorium kar çyontnak valbol ky efese igén keonnýen helyere výtethetyk es megh gyogyttathatyk az gyermekékben, es az olyanokban is kyknek Nedwes az Valban valo Iz. Az kezedet azerth téd az Holna ala, emelyed eggyk kezdeddel fél, az Maas kezdeddel vonnyad ala az kar çyonth. Az Erés embéréknek penygh vallok fél veteleben igh cyelekéggyel. Az Embérth fekteld hanyatta, az labodat nywch az oldala melle, vgý hogý az Sarkad zynthe az val çyonthoz igén kézel mellette legyén, az le eféth kezeth teryezdz ky kezdeddel igyénéffen mynt ha ky akarnak zakasztany az lapoczka çyontul, es igh az kezeth² haych be fele egy kewelle, es helyere megýén. [V. 23b] Mykor ozthon helyen lezén az Çyonth, tegy laptath az holna ala, hogý megh tarchya az Izeketh, kéld eréffen oda az val çyonthoz, kéréztwl kéffed penygh az kételth, az megh lerwéth valhoz, es az maffelél valo oldalhoz, az kételth igh haggýad heted napýgh.

Az Kényék çyonth mykor az kényékbél ky efyk. Ezt Cubitus myndénnel leg nehezeb helyere vinný. Igén lyetny kel ennek helyere výtewel, merth felé hogý forro keleben lezén az Nagy faydalom myath raytha, ky ha megh lezén, igén nehez az vthan helyere vinný az chýonth, Séth felé hogý az betegh vgyan megh is hal myatta ha igén ky eféth az çyonth. Ennek yele nyłwan valo, merth egy felél georbefegh vágýon, Mas felél nagy vapa,

¹ A „flaltrom moggýara” szavakat az első kéz + jel alatt pótlólag jegyezte a lap szélére.

² Az első kéz föléje jegyezte: det.

az karth megh nem haÿthatny, sem az vallara fél nem tehetÿ az kezeth. Igh kel azerth az kÿ eléth kényeokcÿonoth helyere vinnÿ. Egÿ Embérrel tartald az Betegh vallath, Malÿkkal tartald az karÿath de azth igén kÿ terÿeztelled, the az kezedeth téd az kénék cÿontra, es mÿnd az keth hwelkeoddel nyomd az ÿzeketh, awagÿ Nyomd az tenered tēwewel mÿnd az keth teneredewel, addÿgh hogÿ helyere mēnnÿén az kÿ eléth cÿonth. Ha penÿgh oda be mēnth az cÿonth, igh hozzd kÿ. Az vallath es az karÿath az mÿnth mondok tartald, annak vtanna az eggÿk kezeth az malikkal fogald erēllen eoꝝwe, mÿnd azdigh hogÿ az kényék cÿonth vÿzza helyere mēnnÿén. Ha ÿde kÿ eléth az kényék cÿonth, annak helyere vÿtele igén Nehez, zwkzegés azerth hogÿ az karÿat ez ilyen igén féllette kÿ terÿezze, Imÿndén fele kel forgatny az karÿath, kend megh valamÿ olaÿal az kezedeth, annak vthanna, nyomÿad az Izeketh igén erēllen es zorÿcchad az kényék cÿonoth igén erēllen mÿgh nem be megÿén helyere,¹ [V. 24a] [ennek] [v]thanna kēld be giogÿto flastrommal, es kēld [az] kényéketh az Nyakahoz, Smÿkor ÿmmar megh [gÿogÿ]ul, de faÿdalom maradna oth, es Nehezen [mozol]gna az kényék cÿonth, tegÿ Baknak faggÿat [oh]laÿath ēzwe elegÿtwe reaÿa.

[A]z kez Fének helyebél valo kÿ efenek ees [mēnyw]lele-
lunctura man[us] | nek kényw moggÿa vagÿon, az kez feÿet [az kÿ]
 mēnywt helyén teteld egÿ dez kara. Egÿ [embér] nyucha kÿ az
 Betegh kezeth, téd az teneredeth [az meg]h dagadoth Izre, es
 nyomÿad addigh hogÿ az [termez]leth zērenth valo helyere
 mēnnÿén, keold be [va]lamÿ flastrommal, es had vgÿ egÿnyhan
 napon, [az] vthan old el, es ha az Izekben valamÿ Nehellegh
 [vo]lna, chÿak meleg h vÿzzel mossad. Ha az vÿa [mē]nywl kÿ
 embérnek, az hwelkéddel nyomd helyere.

Ancha... Az Cÿombnak chÿontÿa Negÿ modon eÿÿk kÿ
 Chÿontna... helyebél, vagÿ ÿde kÿ fele, vagÿ oda be fele, hatra,
 awagÿ...
 Chÿonth | vagÿ elē. Ide kÿ mÿkor eÿÿk, az Lab megh rēwÿdebbwl
 az malÿknal, es az Cÿomb kēzth vapa teccÿÿk, es az Cÿomb
 kēznek hatulfo reze megh dagad, es az Terd oda be fordul. Oda
 be fele mÿkor eÿÿk, az Lab hollzabnak talaltatÿk az malÿknal,
 es az Terd dagattabnak laccÿk awagÿ magalbnak az maas

¹ A következõ 24. levél a kódexben a VI. rész végéhez van kötve. Erõsen szakadozott szélû s így a levélszám ma már nincs rajta, de a szövege kétségtelenné teszi, hogy ez az V. rész utolsó, azaz, 24. levele. Az idõk folyamán kiszakadt levelet késõbb nyilván tévedésbõl illesztették a VI. rész végére.

Terdnel, es az keth Cÿomb keozÿth eozwe nem zorÿthatnÿ, merth az Cÿomb kÿz fél dagad nÿlwan valokeppen, mÿwelhogÿ az Chÿpÿ cÿontnak feÿe ala zal az Cÿomb kÿzre. Mÿkor oda elÿ eÿÿk, akkor az Szarakath ÷zwe tehetnÿ, de az Terdnek nagy ÷aÿdalmawal, es az labon nem ÷arhatnÿ hanem chÿak az Sarkon, az Cÿomb keozÿ megh dagad, es az Vÿzelet is megh bantatÿk. [V. 24b] Ha penÿgh oda hatra fele eÿÿk kÿ, az la[b megh] rÿwÿdwl, es nehezen Nÿuÿthattÿa kÿ, az [cÿomb] kÿzÿ megh lagÿul, es az Chÿpÿ cÿontnak [feÿe] horgalon nemwen [!] le haÿol, az Terdeketh [÷zwe] nem tehetnÿ kwleomben hanem ha az Cÿom[bÿat] is ÷zwe teÿÿ. Effele kÿ eÿeÿÿketh megh [kel] ÷ÿetwe gÿogÿtanÿ es helÿere vinnÿ, merth [ha va]lamÿ Nedweflegh zarmazÿk oda, fele hogÿ [megh] rothad oth, es mÿnd az Egez tagoth meghr[ontÿa] Kÿzÿnleÿÿs keppen ÿgh vÿgied helÿere [fogd] megh az Chÿpÿÿeth, es kÿ nÿwÿtwan az Iÿek[et moz]gaffad kÿwl, mÿgh nem helÿere megÿÿen az C[hÿpÿ] Awagÿ, egÿ Embÿrel,¹

¹ Az utolsó mondat befejezetlen.

[V. 25a]

Tablaya ez Kénywnek
Eotédyk reſenek.¹

Fegýwer awagy egýeb mýa lèth Sebèkrèl,	Fo[l]: 1
Sebnek Forraztafarol,	Fol: 3
Sebnek gýogýtafarol,	Fol: 4
Sebnek Verenek megh allatafarol,	Fol: 6
Ha az Agý Velèrèl chýorogh Ver,	Fol: 6
Aluth Verrèl,	Fol: 6
Pufka lèwes, Nýl lèwes, es Kopýa Eokleles ellen valo Ir,	Fol: 6
Mergés Nýlnak lèwelerèl,	Fol: 8
Pufka por Mergenek az Sebbèl ký vetelerèl,	Fol: 8
Valath es egýeb allatoth mýnth kelýèn az Sebbèl ký vènný,	Fol: 8
O Sebnek valo Výz,	Fol: 9
Mergés Sebrèl,	Fol: 9
Rothado Sebrèl,	Fol: 10
Talkas es Fezkes, Kemený Meelý Sebrèl,	Fol: 10
Agý velè hartiaýanak Seberèl,	Fol: 11
Seb mýa ha ký nem zolhath,	Fol: 11
Sebnek Twzefleggerèl,	Fol: 11
Sebben Valo Ferègrèl,	Fol: 11
Szèmerèm Teftnek Seberèl,	Fol: 12
Monýaknak Seberèl,	Fol: 12
Chýontra Hulnak Neweleferèl,	Fol: 12
Sebben Hulth Newelefrèl,	Fol: 12
Vad Hulnak az Sebbèl ký vezteferèl.	Fol: 13
Sebnek félwl az Szýneth be Forraztafarol,	Fol: 13
[V. 25b] Sebèléknek valo Ital	Fol: 13
Inaknak Seberèl	Fol: 14
Inaknak megh Nýulafarol	Fol: 14

¹ A tartalomjegyzék a kódexben számozatlan levélre van írva.

Inaknak megh Szaradafarol	Fol: 15
Inaknak megh Sugorodafarol	Fol: 15
Izén valo Sebnek Twzellegerél	Fol: 15
Iz Vyznek Chyorgafarol	Fol: 15
Szarazto Szerzam	Fol: 15
[Fé]nek wtelerél	Fol: 15
[V]ad hulrol ¹	Fol: 15
Chyontbely Nyawalyakrol	Fol: 16
Chyontnak Tereferél.	Fol: 18
Térèth Chyontnak ky vetelerél	Fol: 19
Magas helrél ha kyk le elnek	Fol: 20
Szakadafrol es romlafrol	Fol: 20
Izeknek ky Mènywleferél	Fol: 21
Chyontnak az Izbél ky eferél ²	Fol: 22

¹ E két utóbbi címet az első kéz pótlólag írta a lap szélére.

² A tartalomjegyzék után XVII. századi kéz írásával ez a bejegyzés áll: Ezeket írvan az Ezer hat Tizenketödik Ešteñbe.

A tartalomjegyzék és a VI. rész előtét levele közé a kódex bekötésekor, valószínűleg tévesen, még egy üres pótlevelet illesztettek, melynek rectoján a jobb alsó sarokban XVII. századi írással ISTENES Inek... szavak állnak, a többit a könyvkötő legyalulta.

Mezgés Allatoknak megh mazafazol.
Es egyéb mezgés dolgoknak
asztalmÿ ellen

Hatodÿk reß.*

* Ezen elötétlevél a kódexben számozatlan. Versoja üres.

Mýndénfele Merègh valamely az Testben be megýén vetelnek altalan, vagý be hath Marafnak altala, mýndén è tehetlegewel ellene aal annak az Eledelnek, az melyel taplalýuk magunkath, Merth Mýkeppen hogý az Eledel az mý Testwnknek verewe valtozyk, es mýndén rezeben hasonlowa lezèn az Tagokhoz, az melyeketh w taplal, azoknak helyeben mènwen az melyek ýmmar onneth el ozlottanak. Azonkeppen az Merègh, az mý Testwnketh es tagaýnkath az melyhèz legh elèzèr ragad, magahoz hasonlo mergés természetwè valtoztattýa. Merth mýkeppen mýndén ýo elè allatok, es mýndén gýwmèlcýèk, melyet terémth az feold, Ees az melyek Etelre valok, ha mý altalunk megh Etetnek, az mý taplalafunkra es Eltetefwnkre leznek es valtoznak, Vgý, Ellenkèzèkeppen, az Mergés dolgok ha az Mý testwnkben be vetethnek, az mý Testwnknek mýndén Tagaýth mergèffe chýnalýak.

Tudný illýk azerth, es vgýan lzwklegés ertený, hogý az Mergék Harom rendbelýek, Vagý Fwektwl, vagý Elewen allatoktul, Vagý Feoldben termè Erczèktwl vagýon vezèdelmes ereyèk. Az Fwek keozzwl, az Eledelnek természetýwel ellenkèznek telýefleggel ees výafkodnak mýnd azok, az melyek ha megh Etethnek nem hogý taplalnak es Eltetnek az Testèth, Sèth az ýol taplalth Testèth is, az magok mergés természetýre valtoztattýak, mýnth az Feýer hunyor, Farkas haas, Bèrèk, Laurus fa lewelw rola, es tébbek effelek. Az Elewen allatok kèzzwl mergèkkel artalmalok mýnd [VI. 1b] azok, az kýknek természetèk ellenkèzyk es artalmas az Embèry természetnek, Mýnth ez megh tecczyk az Vipera kegýoban, Alpís kegýoban, Bafilícus kegýoban, Tengèry Nýulban, Chýrke Bekaban, Scorpioban, Fekete mergés Pookban, Salamandraban, Ees Dwhès allatoknak megh marafaban. Az Erchèkben penýgh mýnd azok Mergèfèk, valamelyeknek gonoz es halal

hozo tehetlegék vagyon, Mynth az Kenélfé, Araný zyn Sarga felftek, Sandaracha, es Magnes ké, es ehéz hasonlok.

Toabba, nem chyak affele Mergék artalmalok melyeketh Embér az Szayán be vezén, de Séth azok is az melyek kwlé rezen tértennek Embérnek. Az Szayón be vetetéth Mergék kük Embérnek Eletyth el vezük, adatnak vagü Etelben, vagü ýtalan, vagü valamü orwollagban. Az melyek penygh küwl esnek, azok Mergés allatoktul tértennek es leznek. Merth az Embéreketh ez ýlyenék nem chyak marafokkal vagü chýpelfékkal élük megh, De latalokkal, lehelékkal, es megh tapogatwan Eoketh (az mynth nemelyek iryak) megh élük. Marafokkal es Chýpelfékkal eolnek, az Vipera kegýok, Aspilok, Scorpiok, Dwhés Ebek, Es egýeb effelek. Latallal penygh es leheffel (az mynth Galenus irya) myngýaralth El Vezth az Bafiliscus. Tapaztassal Nemely kegýo élü megh az Embérth, (az mynth Auicenna irya) hogü kopiaýawal Egý Vytez Egý kegýot által wtéth volth, es Mergés ereýeth az kegýo az kopýan vegýgh bochyatotta az kezere, mely kezeth elézér megh mergélytétte, kýtwl ozton mynd az Egez telte el vezéth. Matthiolus is azth irya hogü az Tridentumý mezében ilyen leoth dolgoth tud, hogü Egý parazth Embér az maga zéleoýeben egý halomra zokoth volth fél menný, es Szélélyth onneth éryzný, [VI. 2a] Egý Napon oth az Halmon az laba mel- leth megh laath egý rettenetés nagy kegýoth, kýnek az Feýeben (altal) dardaýath által wthý, Es mykor az Kegýo ýdeftowa erél- len tekerégne, vegre az Darda Nyelere tekerédýk feol, kýth az parazth Embér eréllen kezd tartaný, Es azonkézben le esýk az feoldre nagy rezketéssel az parazt Embér, kýtwl megh ýedwen, kezd eréllen kýaltaný, es kerný az kérwl valo parazth Nepeketh hogü hozzaýa ýwienek, Melýet amazok megh halwan es oda futwan, az parazth Embérth holt Elewenwl talalýak. De megh élmérwen azth hogü az zerenchýetlenfeleg eléth volna az megh Eoletéth kegýo mya, Téryekkel es Egýeb orwollagokkal az Em- bérth fél elewenýtyk. De myndazon altalis, keth Eztendeýgh az vthan, Testenek erzekénlegenek el tawozalawal fekwth az Agýban, es betegéskédéth ýelélben azzal az kezewel melyel az Oktalan kegýoth megh eolthe volth. Immar azerth nem kel chýudalný (az mynth Galenus valya) hogýha az Dwhés Ebnek Nyala, az Embéry Testéth megh éry, zýnthe vgý megh dwhélitý, mynth megh marta volna. Ne chýodalya azerth lenký, ha amaz Aspís kegýonak Nyala, melyeth Neweznek ilý Newel Ptýas, aza, Réfth,¹

¹ Az „aza, Réfth” szavakat az első kéz pótlólag jegyezte + jel alatt a lap szélére.

valakýketh megh eér, megh ély. Hafonlatoskeppen, Nemely kegýétlen Mergék kýketh méltérleggel megh chýnaltanak, megh cýelekekézyk, hogý ha az kengýelt megh kenýk vele, az ký az Nýe-régben fél wl, annak az Chýzmaýan vagý Szekernýeýen által hath, Smýkor az Mezýtelen Talpara erkézyk, onneth az Bwrén által az Teftben be mênwen, myndén tagokath el ronth es megh Emezth. Ezth penýgh lenkýnek nem kel chýodalny, merth az mý Teftwnk-ben valo Lelék lako Nagý Erek (az mýnth írýa Galenus) magokhoz vonznak myndénth azth, valamý kérwlétték keozel vagyon, Melý megh býzonýttatýk [VI. 2b] az Naponkenth valo Keneslékbeol es Fwftélelékbeol, De Vadnak olý Mergék is, melyék chýak az Baglaffal, (az mýnth Rales nemely gombakrol emlekeozýk,) halalt hoznak azoknak, az kýk orrokkal megh zagolyak. Mýnth ez megh tértenth Sena Varalaban Olaz orzagban, Merth Egý Embér az Székfw výragoth Mergés allattal megh chýnalta volth, Es atta egý Embérnek zaglaný, ký az zagolaffal le eléth az féldre, es azonnal megh holth.

Mýndén Embér penýgh az Mergeth nem arthatowa tehetý, hogýha orwollagokath, akar magatul valokath, akar penýgh chýnaltakath zerzamokbol, mýnek elétte az Merégtwl felelmes volna, annak elétte hozzaýa vezén. De Olyakath az kýknek béchwletés es hathato Ereýék vagyon, kýkkel félwl halaggýa az Mergéketh, melyéketh az vthan magahoz vezén. Az magatul valo orwollagok kýketh Diolcorides megh probaltnak ýr, ezék: Allzu Fýge Dýobellel ézwe térwe, Cýtromnak Etele, Tatorýan magwanak megh ýtala Borbol. Ímeth lo Menthanak lewele, Galenus nagý dýcherettel aýanlotta az Ruthanak leweleth dýonak belýwel eozwe térwen, es azth megh Ewen, Séth keth Fwget is megh Sozwan megh énný. Szerßamokbol chýnalth kézzwl penýgh, Nem oknekwl ýrta Galenus az Mithridatumoth hogý félwl halad egýeb orwollagokath, Merth annak elelebél Mithridates Pontus Kýralýa, olýa chýnalta vala magath, hogý a mýkor magath megh nem akarna adny az Romaýaknak, Es megh akarna magath meréggel élný, magahoz vewen az Mergeth, semmýth az Merégh Neký nem arthata. Melý dologbol az vthan Galenus az Téryekét béchwletéfbnek mondotta leonný, annýra, hogý lehetetlennek montha hogý az Téryeknek arthatna az Merégh, valaký abban [VI. 3a] myndénnapon Enhera Keth Feýer penz Nýomonýth az mý ténne, magahoz vezén, az Mýkeppen regén az Romaý Aurelius Antonius Chýazar zokot vala chýelekekédný. Az vthan Nemelyék az Arabiabelyék kézzwl, az géstineth mondottak hogý féllette igén

naznos, Nofpolýath, Foghagýmath, es Retkéth, de azok is azerth vgýan félýeb valonak mondottak lénny az Téryekéth.

Ielév] Ha ký azerth Etelben vagý Italban Mergéth véth magahoz, az olýannak mýngýaralth Teltenek mýndén ereýe el zakazkodýk. Es az Szýwnek feolétte Nagý bantafatul el aýul, Az Orczaýa megh kekwl, Sét az Nýelwe es Aýaka megh feketédýk, Az Teltenek kwlle rezeý, yeleosben az kermék, fekete On zýnwe valtoznak es megh kekwlnek, Az Feýé Bedéleogh, Szawa vgýan morgállal vagyon, Es az Szémé kegýétlenwl forogh az agýban. Homloka es Vakzémey kërwl ez ilýennek, hýdegh verýtek wth ký.

Szkwlegés penýgh Embérnek azth ýgén ezeben vénný, ýelélben az Orwolnak, hogý az Merégh az maga termezety zérenth mýchodas. Merth az mely Merégh Melegh termezétw, mýndén Bellé rezeketh az olýan hamarlaggal fél gýulaztýa, félétte nagy zomýulagoth ýndýth, az Széméketh fél gýulaztýa, Szwntelen valo Nýughatatlanlagoth zéréz, es bwntelen valo verýtézelth is hoz. Ha penýglen az Melegh termezeth melleth az Merégnék ragaíra es rothaztaíra ereýe vagyon, mýnth az megh egetéth Ruficanak, Az Aranýzýn Sarga Festekeknek, Sandarachanak, es egýeb effeleknek, Nagý faýdalommal es gýakdolállal banthýa megh ez ýlén az gýomroth es az Beléketh, Mely Belékben gýakorta korgalok es morgalok hallattatnak. Ezéketh ozton kèwetyk, Imélges, Okadas, gonoz Melegh verýtekék, neha, hýdegék penýgh neha, es az Embér Szýnenek [VI. 3b] kwlémb kwlémb valtozafý. Az mely Merégh penýgh hýdegh termezétw, olý Meely almalth hoz az Embérre, hogý gýakorta vgýan nagy munkawal ferkenhetny feol beléle. Neha penýgh annýra el kabýttýa az Agý veléth, hogý ketelenlegh alat az betegh lok modnekwl valo hankodalth tezén az Egez teltevel, az Szémeywel, az Szayawal, az kezeýwel, es az téb rezeýwel telthenek, nem kwleomben mýnthá Bolond volna awagý rezégh. Ezék féléth az egez Telthe el hwl, hýdegét verýtézyk, es az Orczaýa megh kekwl ýgén es kýetlen. Summa zérenth mýndén Telthe el lankad es el Tunýul. Az Mely Merégh Szaraz termezétw, az olýan megh zaraztýa az Nýelweth, es az torkoth megh olthatatlan zomýulaggal banthýa. Az hal mènes megh zorul, Nehezen megýén az výzeleth, es mýndén Tagok zarazokka leznek, es hollzu vigýazalokkal vagyon. Az mely Merégh penýgh Nedwes termezétw, fél ferkenhetetlen almat hoz az Embérre, Halménelth, Az ýzeknek es Inaknak helyébél ký ménefeth, (az mýnth az Magyarok zolnak) ký ménýwleleth, vgý annera hogý az Széméknek Inaý es keoteley annýra megh

lagyulnak es megh Nyulnak, hogý zabad akarattýok zérenth az Szémék helyékbél es vapaýokbol el ký mênnek es vgyan ký fwgnék. Nagý gyakorta az Teltnek is kwllé rezey megh rohdanak. Ezeok azerth az dolgok, melyeketh az Orucfnak igén ezeben kel vénný, es ýnneth tud ýteletéth ténny. Ha azerth ezék ez chýelekédeték, az Embérben ký az Mergeth hozza vétte éregbédnek, halalnak býzonýos ýele. De ha kýfflebbédnek, es az Beteg is naponkenth ýobban vagion, megh giogyulafnak býzonýos ýele vyzontagh.

[VI. 4a] Toabba, Valakýk mergeth véttenek magokhoz, affelekbél legýén eledelék, az kýknek ereyék vagyon nem chýak az Teltnek taplalalara, hanem vagyon tehetlegék az Merégnek artalmanak is ellene allalara, Kýk keozzwl félletteb dýchertetyk az Szamar Teý, Az Iuh Teý, es kechke Teý. Az wné Teý es Azzoný allath Teý, ýelélben az melyeth azonnal feýnek, es megh ýtatýk, Iollehet myndén Teý haznosb legh ýnkab az olýan Merégh ellen a ký Melegth termezeth es rago, hogýnem mynth az téb termezeth Merégh ellen. Io erre az Vaý is, es az Hulnak kéwer lewé, az Hálnak is, Melyék hogý Sýrosbak legýenek, Vaýat tehetny hozza, awagy valamý ýo keowerth olý allateth az kýwel Embér eél. Merth azert ýok az keower dolgok, es azert haznosok, hogý az vtakath megh rekeztýk, es nem bochyattýak Inem haggýak az Mergéth által mênny. Séth mykor az Merégh hewýth es ragh, ez kéwerlegh chýpkédé voltath annak megh lallittýa. Annakokaerth erre ez dologra, Enny valo allatoknak Agýa veleýeok, es Chýontýokban lewé velék ýonak ýteltetnek leonný. Helýe penygh ez ilyenek az kýk mergeth véttenek, zwkzégth hogý vylagos legýén, ahol lemmý artalmas dologgal az Eegh megh nem fértéztetéth. Azt penygh az helth ýo zagu allatokkal kel megh fwftélný, olýakal az kýk az Merégnek ereyeth el wzýk, Erre penygh igén ýo, myndénýk fele Sandalum Fa, Myrrha, Stýrax, Aloes, Maltix Fa kýt Agallochumnak hýnak, Chýer lewelw Fw, Cýtromnak hea, Fenýw magh, es annak megh zaradoth fajá, Itébbek effelek. Effele Merégh véth Embérek penygh keweletth alugýanak awagy egý chýéppéth le, merth az Alwas ben tartýa az Bellé rezekben az Mergeth, es igh kénnýebben rea megýén az Szýwre. Az vigyazafok vyzontagh ez ellen, az [VI. 4b] Teltnek kézpeýrél ýde ký az kwllé rezze vonzak.

Ezék megh lewen, legh elézér, zorgalmatoflaggal azon kel igýekézny, hogý az be véth merégh ký vettellek. Mely dologra haznosb legýtlegth lemmý Nem leheth mynth hogý az Betegh okaggýek, de vgý, hogýha az Merégh meegh az gyomorban

vagyon. Hogyha penygh ymmar az Belben zalloth ala, myngyaralth onneth Crystellýel kel ky venny. Ez is oda valo, hogyha okadalth yndyto orwollogokkal, nem okadhatnak az Betegh, tehath Has yndyto orwollogokkal, es Crystellyekkel ecczerlmýnd hozza kel Nyulny, (az mynth Rafis irya.) Indyto orwollogok kèzzwl penygh legh alkolmatosb erre, az Agaricum ees Rhabarbarum, merth ezek nem chyak yndithnak, de az Merègnek ereyenek is ellene tufakodnak. Nemelyek vgyan ezenth tulaýdonyttiak, annak az Fwnek is, kyth magyarul Fèld Epeyének Neweznek, Ezèknek vthanna, oly Crysterék haznofok (az mynth Dioscorides mongya) az melyek erèflek es Szýwo termetetwk, Kykhèz ha kéwer lewekbèl, vagy Vaýbol, vagy Teybèl az mely Crystereket chynalnak elegytnek, hogy towab az Merègh ne mehèfèn es ne halson, az mynth zokot az Ver halban tærtenny, Nem ytelèm hazontalan dolognak lènný, yeleosben mykor azth Embèr býzonýolkeppen ezeben vezý, hogy az Merègh ymmar az Belèketh megh sebèfytette. Mýnekokaerth Auicenna ygèn dycherte ezt, hogy az Okadas vthan lok bw Teyeth ygýek az olyan Betegh, es Crýtellýel elyèn, merth az Merègnek artalmas voltath megh tery, Ees gyogyth is: Sèth az Okadafok es Crýtelýék megh lewen, ygèn haználnak annak vthanna az Merègnek erès el fordýtalý, tudny [VI. 5a] illýk olyak, kyk nem chyak ellene alnak es megh tylytak az Mergeth hogy az Szýwre ne mehèfèn, de Vgyan el ky vonzak az bellè Némèlb tagokrol, ýde ky az kwlfè tagokra. Ennek okaert ygèn haznofnak ytelhetny az képpèlyèketh, hogyha gyertya langal az Farokra es az Chyombokra hannyak es ragaztyak. Haznal ez is hogyha temerdék vazonnal teorlyk az Teltèth, es az kezeknek Labaknak vyaýra igèn zoroz Belenchýkeoth vetnek, kyk faydalmath yndýtnak, halonlokeppen az karokra es az Szarakra is, Chýoda igèn maffele fordul az Merègh az bellè rezekbèl az kwlfè rezeke vgh is, hogyha az Betegèth oly kad fèrdèben wltetyk, kyben arra valo fweketh vethnek, awagy oly Gègben wltetyk Barazban, ahol verýteke yndul, Merth effele kwlfè Melegleg, hathato keppen az Mergeth ýde az kwlfè rezeke vonza. Ez penygh félètte haznos orwollogh, hogyha az Elewen Eozwernek, awagy Elewen Lonak az belýt hamarlaggal ky vetyk, Es az betegèth az Allatban bele wltetyk vgy melegèn myngyaralth, Es myhelyèn az megh hwl, ifmeth maalt halýchyanak mynd addigh az mygh elegh lezèn. Erre penygh legh haznofbak az Hým awagy Nèlten Eozwerék (talan azerth hogy ez allatok félètte meleg termetetwék) Merth vgy bezellýk hogy az Hatodyk Alexander Papanak Fya az Merègtwl

ýgh zabadulth volth megh. Kÿ mykor Egÿ vachÿoran egÿnyhan Cardinalnak Mergêth akarna adny, maganak es az Apÿanak ada nagy tudatlanul. Ezêdben vêd azerth ezth, hogÿ Ez Orwollagokkal bathor mynd elted is az Betegeoth, de azerth az Orwollagokkalis kÿk probaltattak, vgÿan eltefed az Betegêth, a melyek az Merêgnek artalmath [VI. 5b] el vehetÿk. Az magatul Simplex valo Orwollagok penygh, erre, az kÿk alkalmatofoknak lacczoth lÿnnÿ Diolcoridelnek es az têb Gêrêgh Doctoroknak. Obor kÿth bwleggel kel ÿnnÿa, Agaricum, Ithen faÿa, Vad multar, Machka tÿwifnek gyêkere, Tatorÿannak Es Sarga Repanak magwa, Lo mentha, Bechÿ fw, Calstoreum, pÿzerczenek kÿ fachÿarth lewê, Nêsten Farkas alma, Vad ruthanak magwa, Bakfw, Fordulo fw, Fa heÿ, Callia, Fenÿw magh, Cÿtrom, Szaraz Lemonÿa, Es ezêknek magwok, es Naranch alma magwaftul, Makkok, yelêlben Chÿerfa Makÿa, ha porra tÿryk es Azzonÿ embêr teÿben megh aggyak ÿnnÿa, Eoth lewelw fw gyêkerenek kÿ fachÿarth lewê, Nyulnak megh aluth Teÿe, Menyethnek hula kÿth megh loztak es megh fwitêltenek, awagy lokkal ÿob hogÿha az Arnÿekon megh zarasztottanak, kÿth borral kel be vÿnnÿ. Elê fÿazo Ebnek Teÿe, Caporna, Feÿer Tÿwÿlles lapu kÿth pÿlilke fwnek es Baba kalacchÿanak is hÿnak az gyêkere, Apium borban fêzwe, Boÿtorÿannak kÿ fachÿarth lewê, Szulaknak magwa Chÿerlewelw fw, pafitor erzenÿe, Cretabelÿ Dictamnus. Az Arablok es az moltanÿ Oruos Doctorok kÿzzwl nemelyek ÿonak mongÿak: Gezÿyneth, Nôlpolÿat, Czÿtwartoth, Siriaÿ Dÿoth, Baber magoth, Gench fwnek gyêkereth, Feÿer Dictamnuÿth, Tormentillath, Kek lilium gyêokereth, Aranÿ gyêker fwnek gyêkereth, Eorwen gyêkereth. Es Eoregh Eger fark fwnek gyêkereth: Reubarbarumoth, Borolÿtÿannak gywmêlcÿeth, Bolus Armenuÿth, Chÿeongê fweth, Eoregh Cÿprot [!] Fath, Mumÿath, Chÿaba ÿreth, Szenth Ilona azzonÿ fweth, kÿt Nagy roponcznak is hÿnak, Angelicath, Szapora fwnek kÿ fachÿarth leweth, Eoregh legÿeketh, Magas papradoth, pelmath, Ambarth, Az melÿ chÿontoth az Szarwafnak Szÿweben talalnÿ, Ees [VI. 6a] az Szarwafnak Szarwath, Medwe monÿaÿth, es Kofnak, Fekethe gyÿoparth, Smaragdoth, Bezaharth, papa fweth. Sok Szerÿzamokbol chÿynalth Orwollagok kÿzzwl Composita penygh, ezth ketflegnekwl ÿrhattÿuk, hogÿha ÿgaz Teorÿek talaltathatnek, Merêgh ellen vgÿan nem volna maas egÿeb legÿtfeleg zwklegês. De myerth hogÿ olÿant Nem talalhatnÿ, az kÿnek chÿynalala volta keppen megh volna, merth my zwkêlkêdwnk effele zergzam nekwl, Igaz Faheÿ, Ballamum, Macedoniaÿ petreleÿem, Myrrha, Folium, Calcitis, Amomÿ, Aspalathus, es Calamus odora-

tus nekwl, az mely zerzamok féllette zwkzegélek volnanak az Téryekben, Annakokaerth Býzonnýal nem valhattýuk, hogý az Moltaný téryek az melyeth arulnak, az Regýwel erýén. Ielélben mýkor nýlwan vagýon, hogý Galenus ýdeýeben is, mýkoron az Romaý býrodalom volth, týztan es igazan megh kezýttetéth Téryekęoth az mýnth kelléth volna, Nem chýnalhattanak (az mýnth eo maga Galenus mongýa, az Orwollagokrol ýrth elíe keonyweben), hanem chak az Imperatorok, Iolleheth Noha igaz elegge Nagý kazdagh Fê embêrek voltanak Antonius Chýazar ýdeýeben, kýk az Téryekęoth chýnalnak. Ha mýndazonaltalis az Teorýekéth moltaný wdében (hogh) tudos Embêrek olý probawal kezýtyk megh, az mýnth Galenus tanýttýa Ellé keonyweben, az melyeth Pilonak ýrth, elhetný az Merêgh ellen vele, vgýan eżenth erthetný az Mithridatum felélis ký zýnthe¹ anny haznos (noha kénnyebben chýnalhatný megh) merêgh ellen mýnth az Téryek. Egy orwollagh igén fw vagýon mýndén merêgnek I Oruolsagok ereýenek megh Enhýtelere: Fordulo fwnek gyêkereth vegý Negý Nehezekéth, Merêgh gyêzê fweth, Chýalaneth mýndénykbél Nýolcz Nýolcz Nehezekeoth, Angelicaęth, Feýer Malwaeth¹ [VI. 6b] mýndénykbél týzén hat hat Nehezekeoth, Vad Angeli- caeth, harmýncz ket Nehezekeoth, Szenth Ianos kenýereth, Týzén- keth Nehezekeoth, Têwýlles Lapunak kýth Pýlífke fwnek is hýnak, Týz Nehezekeoth az gyêkerenek heaban, Ez félwl megh newezéth fweknek gyêkereýth vagý kýs azzoný hawanak zýnthe az vegeben, vagý zenth Mýhalý hawanak zýnthe az eleýben zéggýed megh, (merth mýnd az gyêkerék kel) es apro darabokra vagdald, es zarazd megh arnýekon. Az vthan ved egy fazekban mýnd, télch igén erés feýer Eczetéth rea, es feodeoth tegý az fazekra, kýth igén erélfen be tapaz, es fel oraygh forrald erélfen twznel, Az vthan ved el az Twztlwl, Es mýkor megh hwl, zéd ký az gyêkeréketh, es ilmeth zarazd megh arnýekon, Teord porra, tegý eheoz Negý lewelw fwnek az Bolýoýaban týzén kettéth (Ez fweth Farkas Babnak is hýiak, Deakul herba paris Newę:) az lewelebenis tegý hozza, harmýncz hatoth: Ebben az porban az Erés valtagoknak, agý megh ýnnýa malofaban keth Araný nýo- monýth, awagý ha az nem volna, igén Few borban, Az gyêongek- nek, igaz elegh egy araný Nýomonýth egy ýtalban adný, ha egy ýtal nem elegh tábzêr agý, de akkor ozton igaz elegh, egy Nehezeknek harmadrez nýomonýath adnod.

¹ A „ký zýnthe“ vízfolt miatt elhalványult szavakat XVII. századi írással utánna javították.

¹ A Chýalaneth és Malwaeth szavak e betűjét az első kéz pótlólag jegyezte a szavak fölé.

Galenus féleotte igen dicherte ez orwoffagoth az Merégh ellen, valaký Eteteltwl félne, az mýnth az Orwoffagokrol ýrth mafodýk keonyweben ýr rola. Fenýw magoth keth Nehezekeoth, Terra Sigillatath ket Nehezekéth es hat feýer penz Nyomonýth, Ezéketh térd porra, es Fa olaýal vagý¹ Mezzel elegých ézwe, Es mýkoron zwkzegh lezén, Egý mogýoronýth Týzén Nyolcz Nehezek [VI. 7a] Mez Sérben awagý Mezes vyzben ad megh ýnnýa, Ezzel ez Orwoffaggal elth Nicomedes Kýralý, mýkor olý vendeglegben ménth ahol felth Eteteltwl, Merth ha Mergéth vezén Embér hozza az Napon, mýkoron ezth reggel magahoz vètte, Imélgelt ýndýth, es okadný kezéryth, vgý hogý az Merégh mýnd az Orwoffaggal eggýwth ký okadodýk, De ha Nem lezén az Merégh, Eo is veztégh lezén az gyomorban.

Saas Hagýmarol.

Colchion
Bulbus silueft...

Ha ký Saas hagýmath vezén be, az egez Teltén vyz- | Ieleý ketelth ýndýth, nem kwlémben mýnth az kýketh az Chýalan chýp megh, az Bellé reze az Teltnek ragalth eréz, az gyomor nagy Nehelleggel vgýan Eegh, Az Betegleghe éregbeodwen ozton, aluth ver ýw ký az al felén valamý faradek zabafuwal eggýwth.

Mýnek elétte azerth az Merégh el hatalmazzek, | Oruolsagok féz megh chýerfanak az leweleth awagý az Makýath borban, awagý pomagranatnak az heath, Ezth aggyad ýnnýa. De legh elézér azerth okaggyek. Clýlterrelis elteld, es vgý agý az vthan ýtalth.

Kakuk fweth feoz megh Teýben, ad azth ýnnýa.

Geztýnenek az Bellé heath térd porra de Nyers legýén, Feoldý zederýnek ký fachýarth leweben Ees Borban elegých, azth aggyad megh ýnnýa.

Fekete gyoparth téry porra, ad megh lugban ýnnýa.

Szamar Teýeth, awagý Býal teýeth agý ýnnýa melegén ýo bwén, ennel ýob orwoffagh nem leheth.

Fekete gyoparth agý megh Innýa Mezes Eczetben.

Vý zelé veslzének fachýard ký az leweth, es azth aggyad megh ýnnýa.

¹ A „vagý” szót az első kéz „es”-ből javította.

[VI. 7b]**Anacardiarol.**

Az Anacardia olý gýwmélch ký Siciliaban terém az olý hegýekén az kýk langalnak mýndenkoron. Ez akkoru mýnth egý kýs mondola, Vagion az patýkakban. Ezth ha embér be vezý leleý | akar Etelben, akar ýtalban, az Torkoth, az gegeth, es az gýomroth vgýan egethý, es mýnd az egez testéth annýra megh hewitý, hogý Febris, az az, nagy forro beteglegh kéwetkeozýk, Ees Testnek nemelý rezeben vgýan Innak el zakadafat is zérzý, es az Okoffagoth megh veztégetý. Eleozér azerth Okadtatný kel Oruofsagok | es Crýftellýel kel eltetný az betegéth, Az vthan Mondola olayth, awagý Maak olayth, awagý ýros vayath, awagý Býal teýeth agý ýnnýa, vagý Iuh teýeth, Výola olayth, vagý healt Arpanak ký fachýarth leweth, de ýeges vyzben igén megh hwýched elézér, es vgý aggyad megh ýnnýa. Kéwer hulnak az leweis ýo. Dýzno es Lud kéwer is igén ýo, es akar mý chontnak az veléye, Negý labu allatnak es Madaraknakis agýok veleýe igén haznos megh énný.

Staphilagria |**Ibalagrol.**

Ez Iízalagh fweth híiak Magýarul Tetw fwnek is. Ez is igén egeté es hew termezetw, es azon gonozokath hozza mýnth leleý | az Anacardia Vagý az Kérés fergek, merth megh egetý az Ineth es az Torkoth, Okadalth ýndýth, es az gýomroth eréffen ragýa, annak vtanna megh fuýth Embérth ha eleýth Nem vezýk, De mýwel hogý magatul is okattath, Nem zwkzéggh mas okadalth ýndýtaný. Azerth embérnek igén ezeben kel vénný, ha az ýzalagh is ký ýw az okadalfal eggýwth [VI. 8a] merth ha ký nem ýwne, Sok Mezes vyzben Mondola olayth kel elegýtený, es azth aggyad megh ýnnýa, Arra eréltelfed penýgh az Betegéth azonkeozben hogý ýarton ýarýon, merth chýak igh is az okadas altal ký ýw, De azerth az Crýftelýézes vgýan megh legién, hogýha valamý ala zallot volna benne az Belékre, az Crýftelý altal onneth ký veteslek, Térýekeoth Ees Mithridatumoth is ýo ýnnýa.

Solanum man... |**Bolondýto es halal hozó Eb Szélérél.**

Ez Bolondýto es halalhozó Eb zélét ha ký megh ýzza, zýnthe leleý | olýan az ýzý mýnth az Teýnek, Ez gýakor chýoklafth hoz. Az Nýelweth gýeotry, Veer vettetyk ký az Szaýon, Az Szek

Nyalafon es taknyofon lezën mynth az Verhasas Betegékén. Sok Mezes vyzeth agy ynnya, hogy azt ky okaggya, ez igen yo es fw orwoflagh. Kechke Tey is igen yo.

Edes borth melegych megh es abban Anifumot ves, azth aggyad megh ynnya.

Farkas Haafrol.

| Aconitü fecun...

Az kyth Deakul Aconitumnak mondanak Vagyon lok fele, de myndenyk mergés. Ez kyth Magyarul Farkas haafnak hynak azerth Newezyk annak, merth az Farkalth megh ely ha megh aggyak hulban énný. Az ky ezth megh yfiza, az ytal Ieley keozben zorýto edéllegét eréz, azonkézben, yelélben ha feol akar kelný, El zedwl, az Szémebeol keony chýorogh es megh homalyofodýk, megh is verélédýk, Rezketes yndul, Es mynd az egez telth megh dagad, es olyan lezën az Betegh mynth egy vyz korlagos, de vgý ha hamarlaggal orwoflaggal nem legytnek neký.

[VI. 8b] Machka téwýfnek gyékereth teord megh, es Ludhufnak leweben ad megh ynnya.

Borban gench fweth feoz megh, okattald elézér, es az vthan abban az borban tegy téryekeoth, ad megh ynnya.

Eokér hulnak kéwer leweth, elegych eoowe borral, azth aggyad ynnya.

Aranýath, Ezwtéth, valath, twzefych megh, es borban olch bele, azt aggyad ynnya.

Borban es Lugban feoz Týkoth megh, es az vthan azt az leweth ad megh ynnya.

Tengéry Hagymarol.

| Scilla

Vagyon az Tengéry Hagymak kézzwl, az kyk termezeth zérenth Mergélén teremnek. Effeletth ha Embér be vezén, az gyomroth megh lebelitý es az Beléketh, es az Ereketth is kyk az Verth chýnalýak, es egyeb méneteléketh is az kyk az gyomorbol az Mayban mènnek. Inneth lezën hogy az belfé tagokban Ieley tamadnak gyakdolafok, Nylallafok, es Erés gyétrefék, kybél ozton ver haf mènes. Ez ellen orwoflagh.

Aczelth twzefych megh igen lokzor, es olch megh teyben,

azth aggyad ynnya, de elêzêr Eczetben fêz megh tÿkmonyakath, es annak az Szekÿth ad megh ênnÿ, az teyeth ad megh ynnya rea.

Tehen hulnak awagy Tÿkhulnak kêwer leweth aggyad ynnya.

Vÿ Nyers vayath bwfeggel agÿ ynnya.

Flammula |

Kakas Lab fwrel.

Ez kakas Lab fwnek Mergês ereÿe vagyon, igên [VI. 9a] hewÿtê termezeth, vgy annyra, hogÿ az teltêth is megh lebelÿtÿ leley] ha rea tezêd. Ha penÿgh valakÿ be vezÿ, az Torkoth, gegeth, gyomroth, es Belêketh igên Nagÿ gÿuladással banthÿa, Sêth twrhetelen nagÿ zomÿulagoth ÿndÿth, es az Nyelweth el zaraztÿa, az Belêketh ragÿa, es megh egetê vÿzeletêth chÿnal, merth Neha annyra Nyuzza, hogÿ ragwan az vÿzelet mÿben aal, Vernek vÿzeletÿ lezên el twrhetetlen faydalommal.

Elêzêr okadalth ÿndÿch raytha, Az vthan chÿnalj Crÿftelth Tehen vagÿ kechke teÿbeol, vagÿ igên kêwer tehen hus lewebêl, kÿhêz tegÿ rola olayth is.

Tehen teÿeth vayaz megh ÿol, ad megh ynnya.

Mondola olayth awagy Maak olayt agÿ ynnya.

Io az Maÿat is êkkor taplalnÿ orwolaggal, Salatanak, porchÿnnak, es katankoronak az kÿ fachÿarth lewewel.

Hogÿha penÿgh verês lezên az vÿzeleth, kend megh mÿngÿaralth, az vefeketh, az agÿek chÿonoth, es az keth monyakath, es az zêmerêm teltêth, rolanak, dÿzno porchÿnnak, vtÿ fwnek, Atraczelnak, Maaknak, es Belend fwnek kÿ fachÿarth lewewel.

Papmonÿa fwnek az gÿwmêlcÿeth aggyad ênnÿ.

Vrticae femem |

Chÿalan magwarol.

Ha az Chÿalannak magwaban lokath ezÿk valakj, zÿnthe annÿ gonozokath hoz (az mÿnth Auicenna mongia) mÿnth az Tengêrÿ hagÿma, annak félêtte ÿgên allando horutoth zêrêz.

Vgÿan azon orwolagokkal orwololyad ezth is mÿnth az Tengêrÿ hagÿmanak gonoz voltath.

[VI. 9b] Az Hurotrol penÿgh mondola olayth agÿ, awagy zuccharum Candidumoth, vagÿ health arpanak kÿ fachÿart teÿeth, megh elegÿcched Nadmezzel.

Fê orwolagh az Chÿalannak magwarol, Bifalma magwath têrd megh, melegh vÿzben ad megh ynnya.

Kegyo Fwnek magwarol.**Dracunculi
Iemen**

Az Kegyo fw Magwais igen Erés es hewyteo, melyet ha megh ýzýk vagý ezýk az Embér, az torkot megh darabofýttia, Ilely egetý, az Nyelweth gyakdoffa, az Ineketh es az fogakath gyétrý, Séth mynd az egez teltre nagý hewlegéth hoz.

Iros vayath agý ýnnya vyath.

Arpa lýztheoth chýnalý peppe, Nadmezzel, es Mondola oláyal, vagý vý vayal, ad azth énný.

Sobrak Borírol.**Coriandrum**

Az Sobrak Boríloth ha ký megh ýzza, daraboffa chý- Ilely nalya az zawath, Kabalkodalth hoz mynth az rezégés mychodas, ruth vndok bezedwe zérzy.

Téryekeoth agý ýnnya týzta borban.

Wrméth téry megh chýnald borban, ad azt ýnnya.

Fa oláyth agý ýnnya.

Alízu zéleoth forralý megh lugban, ad azt ýnnya.

Týknak vagý Ludnak leweth íofd megh, es azth aggyád ýnnya.

Merégh gyézé fwnek gyékereth teord megh, es ad azth ýnnya borban.

Sos vyzeth agý ýnnya.

[VI. 10a]**Balha Fwrél.****Plyllion**

Az Balha fweth awagý az Magwath (kýwel az patýkaban igen elnek) ha ký megh ýfizza, mynd az egez telthe annak megh Ilely hwl, megh lankad, es nagý bankodalban elýk, Nehezen vezén lelékzetéth, hafa megh dagad, es az Szýwere olý félétte valo Nagý Borongas elýk, hogý a mya gyakorta hydegh verýtek ýndulwan, megh hal az Embér.

Ez ilýenen elézér okadalth kel ýndýtaný, es megh is kel Crýfterézny, Az vthan myndén orwollagh az mely vagyon az Sobrak Bors ellen, haznos.

Téryekéth kel énný adny.

Merégh gyézé fweth az kýth nemelyek Feczke fwnek is hýnak agý megh ýnnya.

Cicuta]**Bérékrél.**

Az Bwdés Bérék, félétte mergés allath, annyra hogý valaký ezth megh ezý vagý megh ýllza (az mýnth Diolcorides mongýa) Ileý lazon zedélgelth ýndýth, zéme vylagath megh homalyólytwan, el vezý, vgý hogý lemmýth nem lath, Chýoklath ýndýth, es az Elmeth annyra megh haborýttia, hogý vgýan dwhés Bolondofkodowa tezý az Embérth. A mýnth egý parazth Embérén ez megh býzonýttatoth, merth Sarga repa gýananth megh feozte volth az Bérék gýeokereth, Es mýkor az felelegewel megh éttek volna, olý dwhés Bolondfagh ýwth reaýok, hogý zémék vylaga el vezwen, mynd orczaýokath mynd egýeb Teltéketh az ké falban annyra el tértek, hogý az dagadalok mýa, ver es keklegth mýa, ruth chýodas abrazattýok volth, kýketh Mattiolus gýogytoth megh. Halonlokeppen [VI. 10b] egý Nemes azzon is Murok gýananth fézte volth megh az Bérkeoth, es vgý Bolondofkodoth vele. Egý Barat is a ký valamý halath feozéth volth Beoréknek lewelelew petrefelyém gýananth, vgý ýarth volth, Ezéketh is Mattiolus giogytotta megh.

Elézér ez ilýenén okadalth kel ýnditaný, Es az hafat is megh kel ýnditaný. Az vthan Szamar teýeth vagý Býal teýeth ýo ýnnýa adný.

Caftoreumoth ruthawal es mentawal eggýwth agý megh Borban ýnnýa.

Borloth es Chýalan magoth teorý megh, es ad megh borban ýnnýa.

Apium magoth teorý megh, ad borban megh ýnnýa.

Kek liliom gýékereth agý megh ýnnýa.

Saletromoth agý Bélegés vyzben megh ýnnýa.

Taxus]**Týza iarol.**

Az Týza Fa, nem chýak az Embéréketh vezthý el az kýk leweleth es gýwmélchýeth megh elzýk, awagý az lewelenek ký fachýarth leweth megh ýllzak, De meeg affele allatokath az kýk nem kerédnek, mýnth lowakath, zamarokath, Eozweréketh, es egýeb effeleketh is. Séth Narbonaban, olý mergés allath, hogý ha valakj az Fanak alatta el aluzýk, awagý arnyeka alath megh nyugzýk, megh bantatýk es nagý gýakorta megh is hal.

Ileý] Ez ilýennek myndén telte megh hidegédýk, megh fuladalth es hertelen valo halalth hoz az vthan.

Melegh eczetêth agy ynnya hogÿ okaggÿek.

Têrÿekeoth agy eonnÿ.

Mÿndên orwollagh az mÿ ÿo az Bwrêk ellen, io errêl is.

[VI. 11a]

Laurus Fa leuelw Rofarol.

[Nerium]

Ez Bokor zabafu Fa, kÿnek vagÿ az leweleth, vagÿ az rofayath ha megh ezÿ vagÿ megh yllza valakÿ, az mÿnth Galenus es Auicenna mongÿak, es az vtan valo Doctorok is, az Embêrêketh es az Barmokath megh êlÿ. Olaz orzagban lok terêm effele. Szenwedhetetlen zorongalth yndÿth elêzêr, az vthan az leleÿ halath megh dagaztÿa, kÿ vthan kêwetkêzÿk mÿnd az egez teftnek forrolaga es megh gÿuladala.

Okadalith kel ynditanÿ es Szeknek mêneleth.

Bakzarwo fwnek magwath feozd megh, ad azth ynnÿa.

Vêrês fwznek kÿth kechke ragonak is hÿnak, magwath vagÿ leweleth fêzd megh, ad megh ynnÿa.

Fenyw magoth agy keth nehezekeoth megh ynnÿa.

Eotêdyk Kakas tareÿ fwrêl.

[Sardonias herba]

Ez fweth ha kÿ megh êÿÿ, az ynakath megh vonza, es leleÿ az Szayath annÿra el vonza, mÿnth ha Newethne az Embêr, kÿ ha megh kezd halnÿ is, holta vthan is vgÿan Newetê modon marad az lzaÿa.

Castoreumoth têrÿ porra, ad megh porul ênnÿ, awagÿ borban megh ynnÿa, edes borban.

Meh fwnek fachÿard kÿ az leweth, Eczettel elegÿch êzwe es ad megh ynnÿa.

Io Chÿêngê fw olajal megh kennÿ az Feonek hatullo rezeth, az Nyakath, es Haath gerezêketh.

Mezes vÿzeth agy bêlegêffen ynnÿa.

[VI. 11b]

Belend fwrêl.

[Hÿoscÿamus]

Az Belendfwnek artalmarol, hamar haznalhatnÿ, ha ÿo ydeÿen, mÿnek elêtte az w mergês volta êregbêdyk es az teftnek ereÿeth félwl halaggÿa, orwollaggal erÿk. Az kÿ ezth megh leleÿ ezÿ vagÿ megh yllza, zÿnthe olÿanna chÿnalÿa, mÿnemw az

rezêgh embêr, Elmeyeth el vezÿ, es hafonlowa tezÿ az el aÿulthoz, Szême megh veorêffêdÿk, vÿzketh az telte es rezketh, vele vgÿan Bolondokodÿk es kabalkodÿk az betegh, es vgÿ tecczÿk nekÿ mÿnth ha Oltorral vernek az telteth.

Ez ilÿennek bêleggel agÿ Mezes vÿzeth ÿnnÿa, awagÿ Szamar teÿeth, Kechke vagÿ Bÿal teÿeth.

Allzu fÿgeth fêz megh vÿzben, azth aggÿad megh ÿnnÿa bêleggel.

Têryekêth vagÿ Mÿthridatomoth agÿ borban megh ÿnnÿa.

Feÿer wrmêth, Castoreumoth, Rutath, Baber magoth, Chÿalan magoth agÿ tÿzta borban megh ÿnnÿa, ennek mÿndênÿk haznos.

Mandragora

Natragula fwrêl.

Natragulanak ha kÿ az gÿêkereth vagÿ almayath megh ezÿ vagÿ megh ÿzza, es hertelen nem erÿk orwollaggal, de annak ereÿe megh eoregbeodÿk, megh halhath az Embêr twle. leleÿ Ennek beofegeos ÿtalatul fêlêtte el aluzÿk az betegh, Rêlfe, lankatta es zomorowa lezên, es annÿra el baggÿad, hogÿha wêltffel awagÿ zorongataffel fêl kêltêd is, de hertelenleggel ÿfmeth mÿnth kaba Embêr, el aluzÿk.

[VI. 12a] Legh elêzêr azerth okadtatnÿ kel ezzel hogÿ igên bwfeggel kel Mezes vÿzeth ÿnnÿa adnÿ.

Ha az okadas vthan fêl nem lêrkenne, fekete gÿoparth agÿ hÿdegh vÿzbêl megh ÿnnÿa.

Coriandrum magwath awagÿ Chÿomborth teorÿ porra, melegh vÿzben aggÿad megh ÿnnÿa.

Feÿer hunÿorth têry porra, fud az orraban hogÿ pwfzêgÿên.

Kêrês fergeketh kowalÿzal têry êzwe, es kêld az Fênek hatullo rezere.

Opium

Maaknak ky fachÿart Teyerêl.

Az Opiumnak gonoz zaga vagÿon mÿnth zÿnthe az Natragulanak, kÿben ha fêlêtteb adnak embêrnek megh ÿnnÿa, fêlêtteb el leleÿ aluzÿk, es vgÿan vgÿ el hal. Ez ilÿennek Testenek kwlfê reze megh hwl, az Szêmey annÿra be hunÿodnak hogÿ Nehezen nÿlÿk fêl, Szagos verÿtekkal verÿtêzÿk, az Egez telte el herwad, de az Aÿakaÿ vgÿan eegnek. Az pofaÿ le chwggednek. Hÿdegêth leh. Az kêrmeÿ megh kekwlnek. Az Orra megh horgad, kÿ az halalth kêzel ÿelênthÿ leonnÿ, Szêmenek is el veß az vÿlaga.

Fekethe wrmêth agy megh ênnÿ Nyerfeth, awagy fachyard ky az leweth, ad azth megh ynnÿa.

Borloth awagy Calstoreumoth tÿrÿ porra, feoz megh bors fweth vagy fekete gyoparth borban, elegÿch abban az borban, es ad megh ynnÿa.

Feÿer hunÿor porath fud az orraban, awagy penÿgh kenkÿewel fwftÿlyed.

Pelmath vagy Ambarth zagoltas vele, tÿd az orraban.

[VI. 12b]

Merêgh fwrl.

[Napellus

Effele fw lok terem Olaz orzagban, ky fÿlÿtte mergÿs fw. Valakÿ azerth ezth megh ezÿ vagy megh yllza, azonnal kegÿÿetlen vezÿedelÿmben elÿk, Merth mÿngÿaraflth az Ayakÿ megh leleÿ twzelÿdnek, es az Nyelwe annÿra megh dagad az Nyelwe, hogÿ az Szayaban nem fer, hanem ky dagad, Az Szÿmeÿ is megh dagadnak annÿra hogÿ vgÿan ky dÿllednek. Feÿe zedÿlÿgh es nagÿ gyakorta el ayul, az labaÿ vgÿ erÿtlenÿdnek el hogÿ megh lem mozdÿthattÿa, mÿndÿn Telthe el kekwl es megh dagad, es ruth zÿnwÿ valtozÿk. Ettwl lezÿn hogÿ ez ilÿenÿk ygÿn hamar megh halnak, ha hertelenleggel ellene valo orwolaggal nem erÿk, olÿ halalos ennek Merge, Sÿth bator hamaraggal erÿek az Orwolaggal is, lok megh hal, Sha ky megh eÿl is, de vagy allzu hÿdegh leleflwl, vagy Allzu korlagtul, vagy penÿgh korlagh tÿreftwl megh nem ohattÿak magokath ywendÿben.

Legh elÿzÿr azerth agy repa magoth porul, vagy Sarga repa magoth megh ynnÿa hogÿ okaggÿek.

Annak vthanna Bÿal vagy kechke vayath fÿz eoÿwe Borral, gyakorta nagÿ bwleggel aggyad azth ynnÿa.

Chÿerfa Makÿanak az Tokÿath fÿzd megh borban, azth aggyad ynnÿa.

Pelmath es Ambarth, es Terra Sigillatath tÿrÿ porra, ad megh borban ynnÿa.

Ha ezÿk nem fognak haznalny, bathor loha azth lemmÿwel ne orwololÿad, merth chÿak heaban lezÿn.

[VI. 13a] Io mÿndazon altal az is ha Bezoar kÿweth porra tÿrz heth arpa zÿm nyomonÿth, es tÿzta borban megh adod ynnÿa.

Chamaeleon
niger. Ixia

Fekete t w ysses Lapurol.

Ez Fekethe laputh ha k y megh koftol ya es megh  yza, az lele y [N yelwnek kwll  rezeth megh darabol ytia, es az bell  rezeketh egeth  vgy m nth. Az Sz yweth megh haboritt ya, es magath annyra megh  ztelenit y bolonditt ya, hog y az N yelweth is m ynd el rag ya. Toabba m ynth eg  Agyon wt eth ol yan lez n, m ynd zek ynek v zelet ynek m neth y megh zorul, Belül az lel kzeth is megh zorul, es korogh az has, Nehezen vez n lel kzeteoth.

El z r okattatn y kel, az vthan azonnal fey eth teyeth nagy b feggel ag y megh  nn ya.

T ryek th vag y Mithridatomoth ol y borban megh  nn ya, az kyben az el eth Baran y wrm eth f zstel megh.

Rofa olayth elegy ch eoawe Eczzettel, es azzal kennyed awagy keoffed az F nek ell  rezeth.

Paftor erzenye fweth kyth palazka fwnekis h nak ag y megh  nn ya borban.

Ceclanak fachyard k y az leweth, ad azth megh  nn ya.

Feyer wrm eth aztas megh borban, ad azth  nn ya.

Dyoth, Calstoreumoth, rutath, m yndenykben vegy eg y Nehezek th, t rd megh, ad megh borban  nn ya.

Intoxicatio]

Etetelr l.

Az kyth megh Etethnek, annak a akay es N yelwe vgyan megh gy uladnak, es az a aka megh is temerd k d y [VI. 13b] alol, Szaraz Nyalath p k. Megh c endelythetetlen dwh s es haragus bolondokodas yw rea, Nehezen haznal az orwoflag ez iiyen knek.

Edes borban elegy ch rofa olayth, ad megh  nn ya, es kez ry ch az okadafra.

Az vthan repa magoth t ry porra, es ad megh borban  nn ya.

Eztragnak gyomrath, Ma ath, Dyoth, Sal ath, Ma oranth, Rutath, t zta feyer borban feozd megh, hamarlaggal ad megh  nn ya.

Eztragnak gyomrath t zt y ch megh zep n, es lwld megh, ad megh  nn y, Az etel vthan m ngyaralth Egér fanak f ll  heabol ch nalth f rd ben wtessfed, Smegh gyogwl. Probalth orwoflagh.

Eb tey fwnek gy kereth azald megh es t rd megh, enhera ad megh v zben  nn ya.

Karakatona Madarnak gyomrath azald megh, tãrd porra, ad megh ýnnya.

Feyer Rutanak magwath tãrd porra, Eztendãs kappannal eggýwth fãzd megh ez porth erãffen, annak az leweth igya, es az hulath is egye.

Paýlgýarto gyantarh, Tãryekeoth, porra tãrãth Nadmezeth elegych vyzben, awagy borban, ad megh ýnnya.

Gãrãgh feyerrãl.

[Cerufa]

Az Gãrãgh feyer haznos es igãn yo kwlfã Sebãkre ha mykor kenettetyk, de ha ky telteben be vezy, azth megh ely myndãn ketfegnekwl. Ez ilyennek Iney, [VI. 14a] Foga hufay, es [leley] Nyelwe megh feyeredyk es megh lãmãrgãzyk, Szarazon horuth, gyakorta bẽfãgh es Chyokol is, alom fogya el kyben megh hwl tefthe, Elmeye tantorogh, es myndãn tagya el lankad.

El nem kel hadnỹ alunnỹ ez ilyen Betegãth, de okadalh kel benne legh elãzãr is ýnditanỹ.

Feyer lilium olayth elegych Mezes vyzben, ad megh ýnnya hogỹ okaggyek.

Labdanak es Repanak magwath teord porra, Mezes borban ad megh ýnnya hogỹ okaggyek.

Kek kapoztath fãzd megh Olayban So nekwl, ees azzal crif-telyãzteld megh.

Tãryekeoth vagy Mithridatumoth agy borban megh ýnnya.

Tyza feyer borth igãn bwãn agy ýnnya.

Scamoniath agy Mezes vyzben ýnnya.

Gombakrol.

[Fungi]

Az Gombak nem chyak arthnak kãzãnlegãlkeppen, de nemelyek kãzãwlãk vgyan megh is elyk az Embãrth, merth Mergelãk, de az kyk kãzãwlãk megh ehete is, meegis artalmafok ha anny lok etetyk megh a kyth az gyomor alygh emeztheth megh. Mywelhogy azerth az gombak természetãkzãrenth Nedwefãk es hydegãk, es igãn Enywefãk is, az Tãftnek melegfegeth megh foityak, es ha hamarlaggal eleyth nem vezyk orvoffaggal, megh is elyk az zegeny Embãrth. Az Halalhozõ [Observatio] gombath penygh ezãn megh eolmerãd, hogy ha kettã tãrãd, kwlemb kwlemb zynre valtozyk, [VI. 14b] es azonnal megh

rossad. Auicenna azth irya, hogy az mely gombanak kek awagy zeld az Byne, az olyan halalos gomba. Ha azerth valaky vgyan Nem akar az gomba Etelnekwl el lenny, tanulyak megh, hogy gombath kwlmben loha ne egyenek, hanem ha vadkertwellyel eggwth fezyk megh, Sha az Nem talaltatnek, zelyd kertwellyel feozzek, de mennel lawanyubbath talalnak, olyannal, az akar Nyers akar allzu legyen. Ezth is ezedben vegyed, hogy az Halalos gomba | halalos gombak es Mergelék, nem chyak fuyto-
lely | gattyak azokath kyk azth megh ezyk, de az Beléketh is megh varalyttak Sebelytyk, az Halath fél fuualkoddattyak, Chyoklath es Nylallath yndythnak, az Egez testeth megh herwaztyak, es az vzyeleteth is megh allattyak. Megh hwl es rezketh az Tefth, megh allanak az Erek. El ayul az betegh. Igén hydegéth verytézyk, ky vthan hertelen az halal kéwetkézyk.

Ménnel hamarab leheth ez ilyenén okadafth kel ynditaný, erre igén yo az repanak ky fachyarth lewe, awagy rutha lewelnek megh etele, awagy Fekete gyopar Es Mez.

Teryekéth agy igén erés eczetben megh ynnya.

Igén yo borban feoz eréssen megh Borloth, azth aggyad ynnya.

Nyers fohagymath agy megh énný.

Eger zarth agy Borban megh ynnya.

Chyoda fanak Olaýawal kend az halath.

Parhagymath lwl megh paralban, ad megh énný.

[VI. 15a] Vad kertwelth tery porra, awagy az Fayanak agayth, ad megh borban ynnya.

Sanguis Tau[ri] |

Býka werrél.

Soha tytkon az Byka vereth Embérnek megh nem adhattyak ynnya, merth myndén megh éfmerý az verth. En nem hýzém azerth hogy lenkynek azth oda adhallak, merth Melegén kellene azth megh adny ynnya, es ygén bwlegéssen, merth ha megh aluzyk ozton, Nyawalýath lemmyth awagy igén kewefeth chynalhath. Nem velém azerth hogy ezth lenky egyeb megh ynna, hanem az ky Bolond, vagy Eordégh banyk vele, vagy lely | vgyan maga magath megh akarýa élný. Ha azerth valaky Bolondfaga mya ezth megh yfza, banattyaban annyra lyrankozyk hogy vgyan el baggyad es el emeztedyk az nagy gyétrelém mya, mykor ozton az a ver megh swrwdué (es), az Szýwhéz kézel megýén, awagy az Halnak kézepyben, darabonkenth megh aluzyk, Inneth ozton az lelékzetnek Cyeweý be dugattatnak, es

az lehes az Torokban megh fulad, Nyelwe embérnek megh (dagad) vérélfédyk.

Ez ilyenth azerth Nem kel okadással bantaný, hanem oly orwoffagoth kel be adny, az ky el ozlalla az eo3we aluth verth, es az has meheffén. Io ez ilyenre az Teý oltho Eczettel kapozta magoth porul bele elegytwen, es azth ynnya megh adwan.

Chýnalý Fige fabol hamwath es abbol ozthon lugoth, ad azth megh ynnya.

Szedernek az leweth fachyard ky es eczettel ézwe elegytwe ad megh ynnya.

[VI. 15b] Hawý vererél Azzonýallatnak.

Mulierum
Menstruus

Valakýnek ezth megh aggyak ynnya, loha el nem kerwlhetý hanem hawalla es bolondofkodowa chýnalýa. Megh aggyak az Lator Eordéggel télth azzonýallatok penýgh ynnya az Feryéknek kyth nem zerehnek.

Téry egy Nehezek gyéngyeoth megh, es Mehfw vyzebél ad megh ynnya, wlteld melegth férdében.

Téryekeoth agy megh ynnya egy Nehezkeoth féld fwftý vyzeben, myndén napon.

Machkanak agya veleyerél. ...elis Cerebrum

Machkanak az Agya veleyeth ha ky megh éßý, igen gyakorta zedélég, balgatagga es kabalkodowa lezén.

Terra ligillatath agy fa olayban megh ynnya, myndén hetén ecczér, hogy okaggyon.

Pezmath agy borban megh ynnya myndén napon etel eléth Negy orawal, reggel, Ha penýgh mynd vntalan yllza is annal haznosb, de egy Nehezeknek chyak hatod rezeth aggyad ecczér ynnya az pelmanak.

Szaruas Farkarol.

...da Ceruj

Az Szarwas Farkanak vegeben talaltatyk olyan zynw Nedwellegh mynth az Epe, ky ha térteneth zereneth be vetetyk, telyelleggel merég. Myngýaralth hoz el zenwedhetetlen zoron-gafokath, es az elmenek megh bantafath el ayulafth.

Vayath agy ynnya es okadafth ky vele.

[VI. 16a] Téryekêth keth Nehezekêth agy megh borban ynnya.

Smaragh kèweth egy Nehezeknek hatod rezeth teord porra, ad megh borban ynnya.

Sudor... |

Lonak Verýtekerél.

Az Lo verýtekêth ha ky megh ýfíza, az orczaýa megh dagad es megh zéldwl. Az eges telthe bwdés verýtekkal verýtézyk Ielëy | yelëfben az holn alath, Az gyomra megh baborodýk [|] annak, es mynd az egez hala, merth nagy Szeleketh es korgalokath yndyth benne, az Belékben. Sêth ha Borban ýfíza megh, bolondofkodowa tezy az Embeorth.

Ez ilyennek meleg vyzeth agy ynnya bëleggel hogý okaggyek. Az okadas vthan yo borth ynnya adnod rola olayal elegytwe.

Fel nehezek reubarbarumoth teorý porra, elegich egy kys Soth hozza, ad megh ynnya.

Caftore[um] |

Hodnak hoyagarol.

Félëtte igén tudatlanul vetkéztenek az kük az Caftoreumoth Hodnak Monyanak mondottak, Merth semnykeppen nem az, hanem hoyagochka, mely mynd az Hým mynd az Néften hodban vagyon es talaltatik, kynek zaýa vagyon az zémerém telth melleth lathatokeppen, kybél olayzabafu Nedwellegh zarmazyk ky, igén Nehez zagu, kyth az Hod Nyal Nyelwewel, es magath azzal megh kený. Ez hoyagbelý Neduellegh mygh az Hod elewen, addigh olay zabafu es folyhato, de ha holta vthan ez hoyagoth ky vezýk onneth es valamenyre tartýak, megh fwrwdýk mynth az Mez es olyan zýnw is lezén. [VI. 16b] El vegre mykor ozthon az fwltre zaraztaný fél tezyk ez hoyagoth, olyan fwrwe lezén mynth az vÿaz. Mykor ozton lokara ez Hod hoyagh megh feketédýk, es vgyan megh roffad, merges lezén telýeffeggel. Iol megh lallak azerth mynd az Orwolfok mynd az patýkariufok, hogý orwolflagban effele roffadoth hoyagoth be ne aggyanak, es valakýth megh ne élyenek. Merth effelek nem chýak Dwhés bolondlagban efnek, de az Nyelwék megh dagadwan ky vetýk, es oly kegýetlen Febrilben efnek, hogý azon napon megh halnak.

Ez ilyennek okado orwollagoth agy, Tehen vayath agy ynnya, es okadtallad.

Mezes vyzeth agy megh ynnya.

Az Okadas vthan, fachyard ky az Szaras lemonyanak leweth awagy Cytromnak, azth aggyad Nadmezzel elegytwe megh ynnya.

Coriandrum magwath kyth Sobrak Borlnak hynak magyarul azaly megh, teord porra benne keth nehezekeoth, ad megh ynnya, ennel yob orwollagh nem leheth.

Oltoual elegyteth Teyrel.

|...gulatü

Az Oltoth Tey lenkynek artalmara nynchen, leth ygen taplalya az Embeorth affele megh aluth tey ha ky ezy, De affele Tey gonoz, a ky megh elegytteteth ymmar az Oltowal, es meeg megh nem aluth volna, hanem vgyan vgy hygan yllza megh, es az gyomorban aluzyk ozton megh. [VI. 17a] Merth annyra tufakodyk¹ az gyomornak emezte termezetywel, hogy annak meleglegeth felwl haladwan, foytogath zynthe vgy mynth az Byka Ver.

Ezth zynthe azon orwollagokkal orwololyak, mynth az Byka vernek megh yttalarol oda feol yrtham.

Ezwlth Taytekrol.

|Argenti...

Lezen az Ezwltnek tayteka abbol az Onbol melyeth az Ezwltnek olwaztalakoran ky valaztnak az Banyazok, Magyarul Glythnek hyiak, kyth ha valaky megh yzyk, az gyomorban es|leley az Hasban Nagy gyetrelmeketh zeréz, es neha az Beléketh megh lebelithy. Megh allattya az vzeleteth, Az egez telth megh dagad es el kekwl, Mynden yzek megh gyuladnak, korognak az Belék, Az beteglegh el vegre megh eregbédwen, fuladwa hal ez ilyen megh.

Vayath agy megh olwaztwa melegén Mezes borban megh ynnya, es okattallad.

Tyknak vgy Reczenek hayath olwazd megh, Mezes vyzben ad megh ynnya, es okattallad.

Mondola olayth agy beleggel ynnya.

Apiumnak fachyard ky az leweth, es azzal kennyed az gyomroth.

Vayal kennyed az hafath.

Saar fw magoth tery megh keth Nehezekeoth, es ad megh ynnya.

¹ Az I-t a másoló d-ből javította.

Az val porth vagy az valnak [zarat is ha lokaÿgh [VI. 17b] Eczetben megh aztattyak, es ezzel orwololnak, bantalth nem zêrêz, merth effeeth az Orwolok megh adnak ÿnnÿa azoknak kÿk verhallal bantathnak, Es az mely Azzonyallatoknak Feÿer chÿorgalok vagyon. Az mely Embêrêknek is az Lepêk megh rakodoth, es az kÿknek belêk le zakad. De ha kÿ feoleotteb lokath ênnek meg ebben, awagy ha igh aztatalnekwl lènne az megh Ielÿ] etel. Lezên belele Belêknek nagy gyêtrelnê. Szaynak es Nÿelwnek darabollaga, Mÿnd az egez teltnek forrolaga, Fênek fajala, Szaraz beteglegh es mÿndên tagoknak el alzala.

Teÿeth kÿth azonnal feÿtenek agÿ ÿnnÿa.

Annak vthanna agÿ olÿ orwollagokath, az kÿk az hafath erêllen megh ÿndÿttÿak.

Vayath mÿnd addÿgh agÿ ÿnnÿa valamÿgh az Belêknek fajala telÿelleggel el mulÿk.

Az Feÿeth rofa Olayal kennÿed, vagÿ vÿola olayal, vagÿ vizÿ Têk olayal.

Magnes Kêrêl.

Illehetth Auicenna azth irÿa, hogÿ az Magnes kêweth orwollagh gÿyananth be adhatnÿ, de Matthiolus igên ellene zol ennek, es azth mongÿa hogÿ loha orwollagh gÿyananth be nem kel vennÿ. Ha kÿ azerth Magnes kêweth be vezên, Hawalokka, es komorokka chÿnalÿa.

Aranÿath rezely porra es têrd megh, ad azth megh ÿnnÿa borban.

Smaragdoth têrÿ porra, kylencz Napon azth aggiad ÿnnÿa borban.

Mondola olayth es Teÿeth elegÿch êzwe, azzal clÿfterêzteld megh.

[VI. 18a] | Squama Ae... | Rezne^k pattagozo hearol.

Halalos es felelmes az Rezne^k heaÿs, Merth ha kÿ azth Ielÿ] megh ÿzza, zwntelen valo Szek mêneth chÿnal, awagy artalmas okadalth az gyomorban, kÿbêl mÿnd az Hasban mÿnd az gyomorban lezên nagy Nÿylallas.

Elêzêr okadalth ÿndÿch ez ilÿen betegên, az vthan fêrdê-

ben vlteld, az melyben Bakoknak az feyeth fêzted megh, awagy lok chÿgakath.

Menthanak fachÿard ky az leweth, ad megh ÿnnÿa.

Rofa olaÿal meleggél kend az gÿomrath.

Terra Sigillatath agÿ ÿnnÿa feÿer borban Egÿ Nehezekkel.

Vêrêš Calarifth têry porra, agÿ megh keth Nehezekêth borban ÿnnÿa.

Eleuen Kenêfélêl.

[Argentü Viu[um]]

Az kenêfélêben valakÿ lokath ÿÿÿk, megh êlÿ, merth félêtteb Nedwes es hÿdegh allath, Ees eÿ w Nagÿ Nagÿ Nedwes hÿdegh voltawal, az Embêr Szÿweben termêth Nedweflegêth megh rothaztÿa, es az oth valo verth megh fagyalalÿa, Az Eltetê lelkêth es az Szÿwnek allattÿath is azon modon. Ennek mÿndazonaltal is gÿogÿtalaban azth kel ezeben vênny az Orwolnak, ha chÿak azon tÿzta kenêfélêth vêtte e be az Betegh, vagÿ Nÿallal, vagÿ valazto vÿzzel, vagÿ Roficawal, vagÿ galÿczkêwel megh oltottath, vagÿ êzwe egettetteth. Az ky tÿzta chÿak Elewen kenêfélêth, vagÿ Nÿallal megh oltottath vezên hozza, azon ÿeleÿ vadnak Leleÿ annak, mÿnth az ky Ezwÿth taÿtekoth ÿÿÿk megh, de nagÿ bwdêš leheffel, olÿannal zÿnthe mÿnth az kÿk Franczufok. [VL. 18b] Az ky penÿgh êzwe Egêttêtteth ÿÿÿk megh, azonnal annak az Nÿelwe es Torka zÿnthe vgÿ megh darabolodÿk, mÿnth a eretlen Barkoczanak ky fachÿarth leweth ÿtta volna megh, kÿth akar mÿnemw Nagÿ molaffal is, el kelê wdêre vehetny el onneth. Merth valamÿhelth az Olÿan kenêfélê az gÿomorban be zal, igên erêllen hozza ragad, es mÿngÿaralth ragÿa Imeg is lebêllitÿ, félêtte nagÿ zomÿulagoth ÿndÿth, es ky mondhatatlan megh szorÿtalth zêrêz. Az Nÿelw megh dagad, Az betegh el baggÿad es ereÿe el zakad, vÿzeletÿ megh zorul, Nehezen leh, gÿomorban es Beleÿben gÿêtrelem olÿ nagÿ ragaffal, hogÿha mÿngÿaralth az Betegh megh nem legÿttetÿk, megh kel halny az Embêrnek, merth altal furatÿk mÿnd gÿomra mÿnd az Belêk.

Ha ky chÿak azon kenêfélêth ÿtta megh, azth azon orwoffagokkal orwofolÿad, az melyekkel az Ezwÿth taÿtekoth, merth ha lok nem ÿtatÿk az kenêfélêben megh, nem êl megh, merth eo Nehez es folÿhato, es az Al felên hamar ky megÿên, lemÿth Nem kelÿk lem az gÿomorban lem az Belêkben.

Az ky penÿgh maffeke kenêfélêth vêth be, ky egieb allatokkal êzwe elegÿttetêth es egettetêth, maffeke orwoffagokkal kel az olÿannal bannÿ, Tudny illÿk Clÿfterêkkel, okadaffal, kêwer allat-

nak megh ýtalawal, es mynd affele orwoflagokkal, kÿk az rago Mergék ellen haznalnak, melyréel talalz ýrwa az kérés ferégréel ahol ýrtam.

Cinobriom ellen | Ha kÿ Cÿnobriomoth énnék megh is, vgÿan azon orwoflagok haznalnak nekÿ.

Kenélé ýtal ellen penÿgh ýgén ýo Teÿeth mynd Vaÿaftul megh ýnnÿa, es okadafth ýnditanÿ.

[VI. 19a]

Calx.
Auripigment[um]
Sandaracha

Meßréel es Aranÿ Bÿn festekréel.

Ha kÿ az Meßzeth vagÿ az Aranÿzÿn feftekeoth megh ýffza, az gÿomroth es az Beléketh félétte igén ragÿa, telhetetlen zomÿulagoth hoz, toroknak es Nÿelwnek megh zaradalath, Horutoth, Nehezen lehefth, vÿzeletnek megh zorulafath, es veer Arfenicum | hañth. Szÿnthe azon gonozokath zérzÿk megh, ha kÿ Aerugo | az Rolicath, Reznek roldaÿath, vagÿ affele valazto vÿzeth kÿkkel az Eothvélek valaztyak el az Aranÿath az ezwtwl, ha megh ýffza valakÿ.

Meß es Sarga festek elle[n] oruolsagh | Az Meßzeth awagÿ az Sarga feftekeoth azerth valakj ha megh ýffza, Mezes vÿzben teÿeth agÿ annak ýnnÿa, es okattafd kÿ az vthan vele.

Io kéwer huñnak aggyad az leweth ýnnÿa.

Nagÿ Feÿer Malwath awagÿ amaÿ Apro Malwath fézd megh vÿzben hogÿ megh fwrwggÿek annÿra, zwrð megh es ad megh ýnnÿa.

Bakfwnek magwath térd megh, ad megh ýnnÿa.

Len magoñth féz megh vÿzben, ad megh ýnnÿa.

Rÿlkalath féz megh, ad megh az leweth ýnnÿa.

Rolica ellen oruolsagh | Az kÿk az Rolicath megh ezÿk, azth ýgén gÿa- korta okattafad, vaÿath agÿ nekÿ a kÿben repa magoñth porul bele elegÿtéttel.

Clÿfter is igén haznal ez ilÿennek kéwer lewebél az huñnak kÿth chÿnaltal, awagÿ Balha fwnek, Malwanak kÿ fachÿarth lewebél.

Io énnÿ adnÿ Mondola olaÿth, es megh fézéth Tÿknak kéwer leweth.

Rez roldaÿarol oruolsagh | **[VI. 19b]** Az kÿk reznek roldaÿath ýttak megh, azoknak is okadafth kel raÿtok ýndÿtanÿ kéwer allattal. De azokath Szamar teÿel kÿben mondola olaÿth elegÿtéttel kel megh Clÿfterézny.

Olayos férdében, az az, tÿzta olay feordében wteffed mynd az gÿomraygh.

Térd megh porra az vérés Calarifh, agÿ megh Egÿ Nehezeknek az keth rezeth ÿnnÿa borban.

Feyer Hunÿorrol.

[V]eratrū Album
[E]laterium
[A]garicū nigrū
[C]yclaminus

Valakÿ az Feyer Hunÿorth, Az Erdeÿ vborka gÿwmélcÿeth, Az Fekete gombath, vagÿ az Dÿzno kenÿeret megh eÿÿÿ, arra nagy okadas ÿw, es Nagy hal ménes, Beléknék tekerele, fuladatok, es lelékzeth vetelnek zoroffaga, kÿbél ozton az fê tagoknak erétlenlegék lezén, az Betegh el baggyad el aÿul, es hÿdegeoth verÿtêzÿk. Ha azerth hertelenleggel nem legÿttetÿk orwoffaggal, Cÿokolnÿ kezd, es vagÿ megh fulad, vagÿ nagy zaggataffal vÿÿ mynd hal megh.

Legh elêzêr azerth haznal ennek az gÿakor okadas. Annak uthanna agÿ Têrÿekeoth megh ÿnnÿa.

Mezes vÿzeth igén beofegéssen agÿ ÿnnÿa.

Vÿzÿ Têknék vÿragath agÿ keth Nehezekeoth megh ÿnnÿa Mezes vÿzben.

Szamar Vborkarol.

[Elaterium

Fêzd megh az Baber magoth vÿzben, es abban az vÿzben agÿ Têrÿekeoth megh ÿnnÿa.

Mezben elegÿch keth Nehezek têrÿekêth, ad azth megh ênnÿ.

[VI. 20a] Menthanak fachÿard kÿ az leweth, ad megh ÿnnÿa.

Fekete Gombarol.

[Agaricū Nig[rum]

Az Fekete gomba artalmas volta ellen azok ÿok mynd az orwoffagok, melyekkel az Feyer hunÿor ellen elhecÿ.

Dÿzno kenÿerrêl.

[Cyclaminus

Az Dÿzno kenÿereth kÿth Dÿzno Repanak is hÿnak az kÿ be vezÿ azon ÿelék kêwetÿk, mynd az feyer hunÿorth.

Fekete Borloth têrÿ porra, es agÿ megh benne keth Nehezekeôth ÿnnÿa.

Baber magoth agy keth Nehezekéth megh ynnya.

Gench fweth porul, vagy Terrae Sigillatath agy megh ynnya.

Veratrū nig[rum] |

Fekethe Hunyörrol.

Az Fekete Hunyornak be veteleth rettenetés yelék kēwetyk (az mynth Auicenna irya,) Hafnak el twrhetetlen mēnele, Fula-dalok, zaggatalok, El ayulas, Szýwnek dobogala, Nyelwnek megh zaradala, fogaknak ézwe zorulala, gyakor Béfēges. Az egez testnek megh gyuladala, es ha hertelen nem eryk orwolaggal, Nagy rezketes a ky mynd az egez testeth el foglalya, es vgy hal ozton megh az Betegh.

Ez ylyennek Feýer wrmeth agy borban ynnya.

Anifumoth, Kementh, Nardulth, Castoreumoth, tery ézwe egyenle mertekkel, ad megh borban ynnya.

Teryeketh is ygen yo ynnya adny borban.

[VI. 20b] Vy Saytoth, Mezeth, vayath, es mynden affele kēwer allatoth agy énný.

Io ynnya megh adny az Terra Sigillatath is.

Euphorbium |

Euforbiumrol.

Az Euforbium Lybiaban terem, Fabol chyorog ky, ygen erés Ielēy | chypkēdeo allath, Patykaban vagyon. Valaky ezth megh eby, annak az Torka es gegeye ygen fellette eeg, az Eges testeth megh gywtya ez, az gyomroth es az Beléketh nagy faydalommal ragya, Chyoklath yndyth, es zwntelen valo haf mēnefth.

Vgyan ezen gonozokath zeryyk, az Scāmonia, Olaz Ték kyth Alexandria y Téknekis hynak. Feoldy ték, Eb teyek, Saar fw magh, es Chyuda fa.

Az ky az Euforbiumoth be vette, annak vayath, Mondola olayth, es mynden kēwerth agy ynnya.

Szep zelēnek, vyolanak, vagy vzy y Téknek az vzyeth aggyad ynnya.

Nagy Malwa magoth, awagy Feýer Malwa magoth, awagy Balha fw magoth, awagy len magoth, awagy Byfalma magoth keres, fachyard ky az leweth, azth aggyad ynnya.

Megh Sawanyodoth Teýeth agy ynnya.

Rofa vzyben Camforth agy megh ynnya.

Pomagratos Borth agy ynnya.

Vborkath, Dýnnýeth gérégoth, hwých megh ýol ýegben, azth aggyad énný.

Eorwenýés borban Cýtrom magwath ad ýnnýa.

Sawanýu Naranchnak az leweth ad ýnnýa.

[VL 21a]

Turpetumrol.

Turpetum

Az Turpetum gyéker, Ez is vezédelmes, de Nem olý ýgên artalmas mýnth az Euphorbiúm, de mýnd azok az orwollagok ýok erre, az melyeketh az Euphorbiómrol ýrtam.

Téryekéth agý ýnnýa olý borban, az melybe Creta belý Dictamnulth féztel megh.

Týztha Borban agý Mummýath megh ýnnýa.

Eb Teyrél.

Thýtimalus

AZ¹ Eb Teý fwek is igên artalmalok, de azoknak ýs vgýan azon orwollagok mýnth az Turpetumnak.

Féldý Tékrél.

Brýonia

Az Feoldý Tékrél is haznal hogý Téryekéth agý ýnnýa olý borban, a kýben Eorwený gyékereth féztel megh elézér. Io Borfoth is abban ýnnýa megh adný.

Olaz Tékrél.

Colochýntid...

Mýndén orwollagh ýo errél az mý vagion megh ýrwa az Euforbiumrol.

Tehen Teýeth es vayath výath agý ýnnýa.

Terra Sigillatath agý gyakorta ýnnýa.

Téryekéth agý megh ýnnýa.

¹ A Z-t az első kéz l-ből javította.

Scammonia**Scammoniarol.**

Az Scammonia Alexandriaban es Sýriaban terém, es annak az leweth hozzak ýde ký hozzank, ký zep feyer mýnth az Nadmez, de lok nyawalýakath hoz.

Olý teýeth agý ez ilýennek ýnnýa, a kýtwl el valasztottak az vayath.

[VI. 21b] Býfalmanak fachýard ký az leweth, ad azth ýnnýa. Fay Egréffel chýnalth borth agý ýnnýa.

... athýris
[R]icinus

Sarfw magrol es Chýoda farol.

Chýéngé fwnek fachýard ýol ký az leweth, es azth aggyad megh ýnnýa. Awagy térd megh az fweth, es porul ad azth ýnnýa.

Az Eb hazÿ allath es zÿlyd marha, az Embêrêk tarfalagához érémelh aggÿa magath, Inneth vagÿon az, hogÿ mÿnd Ferfiÿak, Azzonyállatok es gÿermêkeok is ÿnkab gÿênêrkeodnek az Ebekben, hogÿ nem mÿnth egÿeb hazÿ allatokban. Megh Dwhêßÿk penÿgh az Eb neha az Nÿarnak hewfegetwl, Neha penÿgh | Okaÿ az Telnek is nagÿ hÿdegfegetwl, Ezerth merth Nÿarban az forro hewlegben megh Eegh vÿgÿ mÿnth az verê. Telben penÿgh êzwe lwl az Nagÿ hÿdeglegnek mÿatta. De egÿeb okbol is lezên dwhêße az Eb, mÿkor mergês, rothadoth, awagÿ ferges hulth ezÿk megh, awagÿ olÿ allatnak hulath, kÿ dëggel, vagÿ Mênÿkeo wteffel, vagÿ Mergês allatnak megh maralawal, holth megh, merth igÿ az dwhêßegh legh nagÿob lezên raytha, Megh rollath es megh vezêth vÿznek ÿtalatul is megh lezên.

Iol megh erchÿek azerth azok kÿk Apro Ebechke- | Obieruatio ben gÿênÿeorkeodnek, hogÿ Ebêknek Erês Etketh eonnÿ Ne aggÿanak, mÿnth Borfoith, gÿêmberêlth, merth effele erês melegÿtê etêknek is fokatul, zÿnthe mÿnth az Nÿarÿ Nagÿ forro hewfegtwl, megh dwhêßÿk az Eb.

Ieleÿ azerth az Dwhês Ebnek az mÿnth Ga- | Ieleÿ az dw[hês] lenus irÿa, es Dioscorides mongÿa, Az Etelth | Ebnek es ÿtalth Nem mÿwely, Sok es taytekozo Nÿalath az orran es zaÿan hanÿ kÿ, kÿetlenwl es zomorun Nez, mÿndên vgatas nekwl akar kÿre rea rohan, es mÿnd têb Ebeketh es az Embêrêketh is, azok akar êlmerêlék, akar penÿgh êlmeretlenêk legÿenek, mÿnd egÿenlêkppen Marÿa az Nÿelweth kÿ vethÿ, lassan ÿar elêzêr, fwleÿth le lankazÿta, feÿe el bolondul; Elêzêr azerth Sebeoth [VI. 22b] chÿnal, az vthan faÿ az Seb, vegre az vÿznek vtalala ÿw azokra kÿketh az Dwhês Eb megh mar.

Ha mÿkor azerth az Dwhês Eb maralath nem lÿetyk orwolany hanem el halogattÿak, wdê mulwan Nem | Ieleÿ az dwhêtt embêrnek fokara, az megh marth Embêr gondolkodowa

lezén, es olý dolgokath forgath Elmeýeben az ký lzokatlan, ezerth, merth ýmmar az Dwhélflegnek mergenek ereýe fél ménth az Agý velére, es az Elmelkeodesnek tehetlegeth el foglalta. Ha penýgh vgýan fokara halad ozton az Orwollas, Ez ilýennek áálma el vez, ha el aluzýk is hertelen fél lérken nagy felelémmel. Embérekkel valo eggýwth leteleth' nem akarýa, Es vad modra Nezwen zémeýwel, magaban morogdogal, velagoffagoth gywleolný kezd, es maganak akar lénný. Az arczýllattýa vérés, Kwlfé tagaýnak Inaý eoýwe vonodnak. Arra ýuth vtolzor, hogý az výtwtl fel. Olý is vagýon ký vgath mýnth az Eb, es ha kýkre rea meheth vgýan megh is marýa, kýtwl ozthon az megh maroth is megh dwhélfédýk.²

Oruolsagok | Soha ýob orwollagh nýnchen az Dwhés ebnek megh marafarol mýnth az kýth Galenus ýrwa hagýoth. Folýo výtnek rakýaýth végyed, feýer zéleonek vezzeýe kézéth egeld megh es térd porra, téd el. Smýkor az zwkzéghe kewannýa, Ez porbol vegý keth rezth, Genciana gyékerenek porath egý rezth, ezth

¹ Az első kéz leteléketh-ből javította.

² A VI. 22b laphoz ragasztott levélcsikon az első kéz írásával az alábbi kiegészítés áll:

Rectoján:

Tanulagb.

Az Dwhés Ebnek es az Beel poklos Embérnek Nýala ýgén vezédelmes, ha az Embérnek Telthe Bérere ragad, de azonnal el kel azth onneth térleány, es mýngýaralth Sowal az helyeth eréffen megh kel deorgélný.

Ha penýgh az Dwhés Eb, vgýan megh mar valakýth, es tértenýk marafawal az Inas rezekeith, awagý azokath kýn az Lelék lako erek zarmaznak, megh lebélytený, vagy Bwdés taýtekozo Nýalawal megh feorteoztetný, annak Mergés volta mýngýaralth az Szýwre es az Agývelére megýén. Az Szýwben az elteté lelkeoth megh veztwen, az Szýw nagy vezédelmes dolgokban elýk, Az Agý velé penýgh az megh fertetéth Inakerth, mely Inak é twle zarmaznak, bantatýk megh, Okoffagnak el vezefewel, Bolondfaggal, es dwhélfeggel.

Versoján:

Ha výtontagh az hufos rezekeith, melyek taplaltatnak verrel az Erekbél, teortenýk hogý az dwhés eb megh marýa vagy megh vndokittýa, annak merge az ver Erekek folýalýn, az Maýra es az Szýwre zarmazýk, es Negýwen nap vagy valamýwel az vthan, dwhézýk megh az Embér, es az výtnek ýtalatul feel es rettegný kezd.

habard eoꝝwe fel fonth tÿzta feÿer borban, es Negÿ Napon eꝝth aggyad ÿnnÿa: Negÿed Nap penÿg ha el multh¹ volna az dwhÿs Eb maralanak, es vgÿ kezdened orwollanÿ, Negÿ anny poron kezzÿed el az Orwollafth.

De annalis ÿob igh chÿnalnÿ az porokath, legÿen az Raak porabol Tÿz rez, Genciana gÿekerbél Eoth [VI. 23a] reß Thëmÿen egÿ reß. Aelchrion eꝝ orwollaghoth igÿ chÿnalta, Nyarban Szenth Iakab hawaba vérés Rezbél chÿnalt talaczkaban egette megh az Raakokath, elewenen, mÿnd annÿra hogÿ hamuwa leottenek, es ha kÿth az Dwhÿs Eb megh marth, Negÿwen egez Napÿgh mÿnden napon, Egÿ eregh kalannal adoth eꝝ porban, kÿth vÿzzel elegÿtéth eoꝝwe, Sha penÿgh az Ebnek marafakor nem mÿngÿaralth kezdeoth az gÿogÿtalhoz, hanem valamÿ wdé mulwan, keth kalanbelj poron kezdeotte el az gÿogÿtalth.

Az mÿ egÿeb orwollagok vadnak is errél, mÿnth I Admonicio ilÿen vezédelmes dologban elheth embér vele.

Foghagÿmath, Dÿo Belth, Rutath, Apiomoth, téry ézwe, Negÿwen Napÿgh eꝝth aggyad énnÿ, Es el nem hatalmazÿk raytha.

Belend fwnek mÿnd leweleth gÿekereth es kaproth fêz megh borban, gÿakorta azth aggyad ÿnnÿa.

Apiomoth fêz megh ÿol Feÿer borban, ad megh hertelen ÿo melegén ÿnnÿa, Imegh gÿogÿÿul.

Kérés fergeketh zégÿ, mÿnd Etelben Italban azth aggyad nekÿ.

Ezér ÿo fweth téry ézwe haÿal, Fekete wrémnek es Eger fwl fwnek véd vÿzeth, fêzd ézwe mÿnd ezéketh, feÿer borban, es ad megh ÿnnÿa.

Parragÿ rolanak gÿekereth fêzd megh vÿzben, azth aggyad ÿnnÿa.

Az mÿ penÿgh Nezy az Megh marafnak Sebeth, I Az Seberél ha az kichÿn annal gonozb, de ha Nagÿ attul kénnyeb megh gÿogÿtanÿ: Vegÿ azerth Egÿ fonth fêth Szurkoth [VI. 23b] Erés Eczetéth Malfel fontoth, Oppoponacumoth Huzon Negÿ Nehezekeoth, ezéketh chÿnald eoꝝwe, es keold az Sebre.

Lo folkath fêz megh vÿzben, ezzel mollad az Sebêth, az fweth keold rea, es mÿnd gÿeokereftwl agÿ ÿnnÿa is azon vÿzben.

Bakfweth es vthÿ fweth téry ézwe, kéld az Sebre, Imegh zabadul.

Kÿlencz dÿoth, Harom fê foghagÿmath, Harom Legÿeth, Egÿ zerechÿen Dÿoth, Rutath, térd eoꝝwe eréffen ezéketh, kéld az harapafra.

¹ Az első kéz mulwan-ból javította.

Ez pených zwklegés hogý az Sebhéz kezzel is hozza nyulý kemelletlen, Megh kel azerth az Sebeoth Nýtný, es az Seb kërnyeketh mynd el kel metelný, merth ígh le mecczetýk az my megh dëgëfëdeoth, es az dwhës merëgnek ký hozalارايس onneth belél ýob mod adatyk, merth az vernek ký folýalawal ký zarmagyk, de az megh metelefnek helyere képpélth kel vetný, kýkkel erëfien ký kel az verth zýtatný onneth, Awagy Nadalyokath kel rea raggatný. Be nem kel hadný pených lok ýdeigh is giogyulný az Sebëth, hogý ýnkab ký folýhallon az Nagý Merëgh.

Býzonýos Iel | Egý Býzonýos yeke vagyon pených Annak¹ ha az. Dwhës ëbtwl megh marattatoth Embër megh hal, tudný illýk ha az výtwtl ýgën fel. Merth ha az výteth eleýben výtëd, (kýth ha megh ýhatnek, ýgën kënnýen megh giogyulna), Nagý wëlteffel es Eb modra valo vgatafallal vgýmýnth, az oth allokath el akarýa ýeztený. Sha az výteth lokaýgh elëtte tartod, rezketh, verýtëzýk, El ayul, Bolondofkodýk, felelëmmel bantatyk, mýnth ha valamý twzbe vettetnek.

[VI. 24a] Ezth megh kel tudný, hogý az výtwtl valo felelëmek beteglegenek, nýnchen bizonyos ýdeýe, gyakorta ýnkab azokra az kýknek gyogyulafokath halaztyak, es Nem výtelnék gondoth reayok, vgý mýnth Negýwen Nap mulwa, ýw, Nemelyekre fel eztendë mulwa, De Nemelyekre Eztendë mulwa is, az mýnth Diolcorides irýa. Mongýak Nemelyek, hogý Dwhës Eb martha Embër noha megh gyogyulth, de Heth eztendë mulwa is lattak azth, hogý az výtwtl valo felelëm reayok ýwth. Semmýth ýob orwolflagoth pených errël nem mond Diolcorides, mýnth az Feýer Hunýorth.

Eledel | Az Dwhës Eb megh martha Embërnek, nem illýk lem igën lok, lem igën kewefeth edelth adný, Az edelth azerth megh kel latný hogý ýol legiën chýnalwa, es az Teftnék ýo Nedueflegëth aggyon. Arra is gondoth kel vífelný, hogý az Szek es výtzeleth ýol mënnýën, kýre igën ýo az këmennek etele, es annak az fwnek is, kýt Magyarul venus azzoný fwlwýenek Neweznek, Deakul Scandix Newë az fwnek. Cichreat is igën ýo es haznos arrol eonný, Kapozta chýmath es Spargath, lo Sofkath is, Apro madarkakath, Es Mezes Borban fëth Swl dýznoth. De loha ýob nem leheth mýnth mynd Ebedën vachýoran, folýo výtzen termëth Rakokath ëgyek. Borth vekonth es feýerth agý ýnnýa, vagý meeg ýob olý výteth az Melyben twzes valath vagý oltottal megh.

¹ Az A-t az első kéz h-ból javította.

Mýndén fele orwollagh igén haznos, valamý az Obferuatio vyzeletéth ýndittya. Azerth is kel ezzel elny, Merth effele betegh Embér gyakorta darab veréketh vyzelyk, awagy vgyan hulokath is kýk hafonlok Eb kelykekhez, hogy azerth effelekeh hamarab ký vyzelheffek, gyakorta igyek vyzeleth ýndyto orwollagoth.

[VI. 24b]

Daras es Meh marafrol.

...efpa. Apis

Iolleheth az Darafnak es Mehnek marafa, lenkynek halalth foha nem hozoth, de myerth hogy faydalmas az chypefe, nem arth orwollagath megh irny.

Ha ký azerth akarya hogy Daras vagy Meh megh ne marya, Malwath teryen eozwe olayal, es kennye azzal megh az telteth.

Hernyoth teorý eozwe olayal, kend azzal az telteth, nem mar megh lem Meh lem daras.

Ha megh marth, tegy fodor mentha leweleth rea.

Boryu faggýath tery eozwe lowal ted az marafra.

Spargath tery eozwe mezzel, kend be vele.

Eczetes vyzben elegych tehen ganeth, keld rea.

Legyeketh tery megh, es ted rea.

Momordica olayal kend megh.

Pooknak marafarol.

...halangium

Az Pok ygen fok fele, de kywaltkeppen Hath fele vagon, Mýndenyk ezeknek a kyth megh chyp, kwlomb kwlomb yeley vadnak, kyrél en Nem yrok.

Teryeketh awagy Mithridatomoth agy enny.

Labdanak fachyard ký az leweth, ad megh ynnya.

Kek vyragu konkolnak vagy leweleth vagy az magwath ad megh porul borban ynnya.

Parhagymanak leweleth tird eozwe Mezzel, es keold az Chyepelre.

[VI. 25a] Pymponyath elegych Borban porul, vagy Eczetben, ad megh ynnya.

Melegh eczeteth lyztas fel Songiawal, es keld az pok marafara.

Dyzno porchyn fweth teorý megh, keld rea.

Par hagymath korpawal eggýwth feoz megh yol Eczetben, es azth kelled rea.

Arpa lÿztéth, Borral es Mezzel fÿzd êzwe, azth kÿffed rea.
Kechke ganeth elegÿch êzwe borral, tÿd rea.

Scolopendr[a] |

Pap machkayarol.

Aranÿ gÿêkereth es az Magwat is tÿrd porra, es ad megh borban ÿnnÿa.

Soth, Mezzeth, Eczetéth elegÿch êzwe, kÿfd rea.

Vad rutath teorÿ megh nyerfen, kÿfd rea.

Farkas almatah agÿ Borban megh ÿnnÿa.

Lo mentath agÿ vagÿ kakuk fweth borban ÿnnÿa.

Hamwath es Eczetéth habarÿ êzwe, kÿfd rea.

Scorpio |

Scorpio marafarol.

Nicander azth irÿa hogÿ Nyolcz fele Scorpÿok vadnak. Ieleÿ azerth az Scorpio marafanak ezék. Az kÿth kewelle mar megh, félÿtte igÿn faÿ az maras, kÿth hÿdeglegh es Eÿnek el tawozala kÿweth, es az maras kÿrwl, es mÿnd az egez tÿfth kÿrwl ÿndul hÿdegh verÿtek, Az kÿknek alfo rezék marattatÿk megh, az olÿannak az Cÿombÿa kÿzÿ dagad megh, Az kÿknek félÿé, az holnok alÿa dagad.

Ieleÿ | [VI. 25b] Ha kÿth penÿgh az Scorpio ÿgÿn megh mar, olÿan az maras kÿrnÿeke mÿnth az eges. Szÿmÿlchÿé zabafuknak kÿ wtele az aÿak keorwl es az egez tÿfÿn, mÿnth ha valamÿ kÿ ellÿwel verettetÿth volna megh, Az orcza el vonodÿk, az Szÿmÿk kÿrwl Enÿwes rutlagok tecchnek, es Szÿmnek kÿnÿwezÿlÿ is zÿnthe olÿanak, Izeknek kemenlege, Az Szekÿ is le elÿk embÿnek, zeknek mÿnefenek Nagÿ kewanlaga mÿath, Taytekozÿk az Szaÿ vege, es lezÿn lok okadas, Chÿoklas, es Meredÿk. [Or]uofsagok | Folÿo vÿzben lako rakokath Nyerfen teorÿ megh, es Szamar teÿben ad megh ÿnnÿa.

Fÿge fanak fachÿard kÿ lewelenek az teÿeth, es kend azzal megh az marafth.

Azon Scorpioth tÿrd megh es keofd rea.

Gÿkoth vagÿ ketté, es kÿfd rea melegÿn.

Hazÿ Egereth vagdalÿ el, es kÿfd rea.

Lonak ganÿyath az kÿ fweth ezÿk fachÿard megh, awagÿ aztald megh borban, zwrđ megh, ad megh ÿnnÿa.

Kenkÿweth kÿ twznel meeg nem volth, elegÿczd êzwe ter-pentinawal, kend rea.

Mumyath tÿzta borban agÿ ÿnnÿa, es vaÿal êzwe elegÿtwe keofd az marafra. Vÿ vaÿal.

Cÿtromnak magwath têrd megh, ad megh borban ÿnnÿa, es keos az marafra benne.

Sarga repanak magwath ad megh ÿnnÿa.

Scorpio Olaÿal kel kennÿ.

Kakuk fweth, Apro Malwa gÿêkereth, Szarwas eltetê fweth, awagÿ Eoftêrth agÿ borban ÿnnÿa.

[VI. 26a] Labdanak kÿ fachÿarth leweth aggÿad ÿnnÿa, Es az fweth kêld az Marafra.

Kek vÿragu konkolnak leweleth akar penÿgh az magwath fêzd megh borban, azth aggÿad ÿnnÿa.

Par hagÿmanak leweleth têrd eo3we Mezzel es kêld az marafra.

Muhtar magoth têrÿ megh, Eczettel elegÿch êzwe es keofd az marafra.

Kertbelÿ Chÿgakath têrÿ megh, keofd rea.

Az feoldbêl melÿ gÿlÿzta fergek kÿ ma3nak, têrd megh es keofd az marafra.

Folyo vÿzben termêth rakoth têrÿ megh nÿersen, es ad megh borban ÿnnÿa.

Szapora fweth kêl rea, es ad megh is ÿnnÿa.

Olaz kementh konkolÿ maggal es kechke rago fanak,¹ awagÿ vêrês fw3nek is hÿiak magwawal, têrÿ eo3we, ebben agÿ megh borban egÿ Nehezekêth ÿnnÿa.

Sowal têrd êzwe az Len magoth, kêld rea.

Rutath fêz megh, es keofd rea.

Pok Egerrêl.

[Mus araneu...]

Iolleheth az Pok Eger mÿndênêktwl az Mergês allatok kêz3ze zamlaltatÿk, maga vagÿon olÿ helÿ, ahol lem az pok Eger, lem az Scorpio nem merges, mÿnth az Tridentumÿ Mezên, merth oth vgÿan nem is mar megh. Az kÿth azerth az pok Eger megh mar, az maras nÿlwan valo lezên, es az Seb Negÿ modunak [VI. 26b] lacczÿk, Merth elêzêr az Sebbêl tÿzta veer chÿorogh kÿ, kewes wdêre az vthan verês Ewellêgh, Az Seb kêrnÿeke fél fakado3, kÿth ha megh fakazta3, alatta rutlagos hu1th talal3 kÿ vgÿan megh hafado3oth, Merth Ennek marafatul rothadas ÿw, es vgÿ hal megh az megh marth Embêr, ha nem orwofolÿak.

¹ Az elsô kéz fwnek-bôl javította.

[I]leleý | Az kýth azerth megh harap, az megh puffad, es az Seb kèrnyeke megh twzelédýk, Beleý faynak, vÿzeletý megh aal, es hÿdeggel verÿtézýk.

Szokafa penýgh ennek az pok Egernek, hogÿ ha lehetőlegés nem chÿak az Embèrnek de egÿeb fele Allatnak is, az Monÿaÿth harapÿa megh.

[Or]uolsagok | Azon pok Egereth vagdald fél es kéld az Sebre. Repczenek magwath tèrd megh, es kéld rea.

Olaż kèmenth, foghagÿmawal mÿnd heaftul tèrÿ egÿben, es keold az Marafra.

Kaporna gÿékereth agÿ ÿnnÿa, az Sebre is azth kélfed.

Tèrÿekeoth awagÿ Mithridatomoth agÿ ènnÿ.

Foghagÿmath, Fwge leweleth, es Olaż kèmenth tèrÿ èzwe es kéld rea.

Arpa lÿztèth Mezes Eczettel habarÿ eozwe, es kéld az marafra.

Edes pomagranatnak az Magwath fèzd megh borban, es keold rea.

..astinaca marina
Scorpio et Draco

**Tengèrÿ Repa, Scorpio,
ees Sarkany halakrol.**

[I]leleý | [VL 27a] Ha kýth az Tengèrÿ repa Hal megh gÿak, annak Sebe nÿlwan valo, es azonnal azth nagÿ erés faydalom kèwethÿ, es az egez telthnek megh zorulafa, el lankadas, Elme-nek tewélgele, Szèmnek el homalÿofodafa, es legh vtolzor megh Nemulas. Az megh gÿakoth helÿ penýgh mÿnd kèrèlkèrwl megh feketédýk, es lemmÿth nem eréz, Ha ký megh nÿomÿa az Sebèth, temerdék, fekete, Ees Bwdés rutfagh ÿw ký beleole. Ennek olÿ igèn hegÿes fulakÿa vagÿon es erés, kýth annÿra melÿen Nÿom be az Teftben, hogÿ az Inakath is megh lebélitÿ, kÿerth Nemelyekben zaggatwan hertelen mÿnd az egez telteðth, Halal kèwethkèzýk.¹ Vgÿan hasonlatoskeppen gÿaknak megh az Tengèrÿ Scorpio es Sarkany halak, az hatokon lewè lértèyèkkel.

Salyath fèz megh borban, es azth aggyad ÿnnÿa.

Korpath fèz megh Eczetben es keold az Sebre.

Sawanyu kowazth elegÿch eozwe megh olwaztoth lÿurokkal, es keold rea.

Fwge lewelenek ký fachÿarth teÿebeol vegÿ Eoth chÿèppèth, tegÿ ahoz megh tèrwe kakuk fw magoth harmath, ad megh ÿnnÿa.

¹ Az első kéz a szóközép k-jat ÿ-ból javította.

Têryekêth agy eonnÿ, awagy Mithridatumoth.

Feyer wrmêth fêz megh Eczetben, ad megh ÿnnÿa.

Balalicomoth Arpa lÿztel es Eczettel têry êzwe, kêld
az Sebre.

Vipera kegÿorol.

[Vipera

Az kÿth az Hÿm vipera kegÿo megh harap, azon keth Seb lezên, Az kÿth Nêlten azon Negÿ: Az kÿth penygh meg mar, heth orara megh hal, ha orwollaggal nem erÿk. [VI. 27b] awagy legh toab harmad napra, ÿelêlben az kÿk Nêlten viperatul marattatnak megh.

Leg elêzêr az megh marth Sebbêl ver folÿ kÿ, Az [U]leÿ vthan verês genÿetlegh es olayos. Az Seb kêrwl valo hus megh dagad, Neha vêrêllen, Neha kekên mutattÿa magath, forro lezên es fél pattagoz mÿnth ha Twz egette volna megh, es megÿên erêllen az Teltên rothadaállal, igÿ azerth erêllen megh twzefêdwen, mÿnd az egez feltêth elzÿ. Szaynak nagÿ Izaradala vagÿon, forrolaga is, Az gegen egÿ mas vthan zengelêk leznek, Az Szêmek forognak, Az Tagok ÿgên el hwlnek dêdêrgessel, Saar okadtatÿk Neha, Fênek el nehezwlele vagÿon, Herwadas, Chÿoklas, ÿgên gÿors lehes, de hÿdegh verÿtek.

Io azerth (az mÿnth Aetius mongÿa) hogÿ az [O]ruolsagok mÿgh verêlth nem vÿzellyk az Betegh, lok foghagÿmath agÿ ênnÿ, es lok tÿzta borth megh ÿnnÿa, es az vthan okattallad, Merth Archigenes is azth irÿa, hogÿ az foghagÿmawal valo eles, es az tÿzta bor ÿtal olÿ ÿo es haznos orwollagh, hogÿha kÿ félêtseb el ezzel, nem zwklegh têb legÿtfelegh nekÿ.

Bezahar kêweth agÿ Borban porul megh ÿnnÿa, es vgÿan azonnal kêlled be az Sebêth is.

Az mÿnemw chÿpath talalÿ az Szarwalnak Szêmeben, ad megh ÿnnÿa Borban, es kêld az Marafra is.

Têryekeoth agÿ ÿnnÿa Borban.

Az viperanak vagd el az Feÿeth es Farkath, es az belÿth veld kÿ, Nÿuzd megh is, feozd megh mÿnth egÿ Anguillath, es ad megh ênnÿ.

Vagd el az Elewen viperanak feÿeth, ved fél chÿptetêwel, az el vagoth felewel melegên kêld az Sebrê.

[VI. 28a] Egÿ Tÿkoth vagÿ kettê, melegên keofd az Sebre, azth le vêgÿed megh maallth kêl rea, es ezth gÿakorolÿad, merth az Mergêth ÿgên kÿ vonza.

Kêrês fanak leweleth vêgÿed, fachÿardÿ kÿ az lêweth, Elêzêr

a3 Sebre vettes képpélth hogý a3 Mergeth ký I3ýia, a3 vthan ad megh ýnnýa a3 kérés fa leweth, es a3 fweth is keofd a3 Sebrę.

Meh fwnek leweleth t3rd porra, ha Nýers penýgh fachýard ký a3 leweth, Borban ad megh ýnnýa, A3 Seb3th kýw3l is ezzel kélfed.

Konkolth agý Negý Nehezekeoth megh ýnnýa borban.

Folýo vý3 Rakýath t3rd megh teýel 3zwe, ad a3th megh ýnnýa, es a3 Seb3th is kéfd be vele.

Pirýto fweth a3 gý3kereth t3rd porra, es ad megh borban ýnnýa.

S3m3lchý3 fweth agý borban megh ýnnýa.

Retk3th agý 3nný, de vgý hogý ífmeth ký okattalad, Es a3 vthan agý T3ryek3th neký.

Par hagýmath kenýerrel es Sowel t3ry 3zwe, kéfd a3 Sebrę.

Foghagýmath Eczzettel es kérés fa hamuýawal es kenýerrel t3ry 3zwe, keofd rea.

Eomagath a3 Viperath t3rd megh egezlen, es kéfd a3 Sebre.

Eok3r Nýelw fweth fachýary megh, elegých eo3we borral, es ad megh ýnnýa, a3 fweth penýgh kéfd a3 Sebre, ýg3n haznofnak mongýak ez fweth, Vgý yriak hogý ha ký ez fweth maganal hor-dozza, lemmýfele kegýo a3th megh nem marýa, ha býzoný.

[VI. 28b] ... mmoditen]

Kemený farku Kegýorol.

Effele kegýo elegh ter3m Olaz orzagban e3s Toth orzagban is, Ig3n halonlo penýgh a3 viperahoz chýak hogý ennek zel3lb feýe es ala vagýon, Ennek marafatul hamar megh hal a3 Emb3r, merth neha chýak harom oraýgh e3lheth, Neha harmadnapýgh, Ieley] Ig3n rýtkan hetednapýgh. Ha ký azerth ig3n hamar megh Nem hal, annak Sebeb3l ve3r folý ký, es a3 Seb megh dagad, de annak vthanna genýetlegh ýw kj, Ees k3wetk3zýk F3nek nehez voltha, es el aýulas. El3z3r azerth a3 Sebnek k3rnýeker3l a3 Hulth mýnd el kel metelný, a3 vthan keopp3lth kel rea vethný, es er3llen ký kel zýtatný.

Mentath agý Mezes vý3ben megh ýnnýa.

Callia odoratat es Castoreumoth agý hýdegh vý3b3l megh ýnnýa.

Fekethe wr3mnek fachýard ký a3 leweth, es výzzel elegýtwe ad megh ýnnýa.

T3ryekeoth agý 3nný, es a3 Sebre is kéfd a3th.

Rothazto kegyorol.

| Seps

Ezth Nemelyek Gyknak mongyak mynth Diofcorides is, de tēbben vadnak k̄yk az Mergēs kegyok kēzze zamlalyak, Valakyth azerth ez megh harap, harmad vagy Negyed napygh elheth chyak, ha orwoffaggal eleyth Nem vezyk. Az kyth ez megh mar, | leley Veer foly ky az Sebbel, es az vthan igen bwdēs genyetfegh, dagadafa es faydalma lallu, de megh feyeredyk az megh harapoth hely, es vgy mynth Feyer zeplewel, [VI. 29a] az egez Telth megh h̄yntetyk, Haya es mynden egyeb Szere el hul emb̄rnek.

Mynden orwoffagok azok kyketh az vipera kegyorol yrtham yo ennek marafarol is.

Sok porchyn fweth agy megh eonn̄y Eteleben, es borth agy yo modon ynnya.

Spongiath meleghe Eczetben march megh, es teod az Sebre.

Vayath es Mezeth elegych ezw̄e, kend megh vele az kegyonak harapalath.

Kelefth Mezzel eozwe, Awagy polywath mynd az feldel ezw̄e ky az polywara ragadoth eges megh, es vgy keld az Sebre.

Nyl modra repwle kegyorol.

| Acontia, v̄t
Iaculus

Ez kegyo nem tekerēgh vgy mynth egyeb fele kegyok, hanem ygienēffen yar nem tekerēgwe, Ez fele kegyo fel megyn az faara, es onneth nagy hertelenleggel mynth egy Nyl rea lewy magath akar Emb̄rre, akar penygh egyeb allatokra. Ennek marafatul is igen hamar megh hal az Emb̄r, Inagyob es Nehezeb halallal, hogy nem mynth az vipera kegyo marafatul.

Ennek giogytalara azok az orwoffagok kyketh az vipera kegyorol yrtunk, mynd haznofok.

Vak kegyorol, es keth feyw kegyorol.

| Caecilia
Amphisbaena

Az vak' kegyo mayd mynd egy modu azzal az kegyowal a kyth keth feywnek mondnak, Maga [VI. 29b] vgyan nynchen azerth keth feye, hanem olyan mynth az gylzta vagy az Nadaly, hogy az farkas feleth alygh elmerheted megh az Feyes feletwl.

¹ Az első kéz a k-t g-ből javította.

ezerth Neweztek azerth keth feyw kegyonak. Ez keth fele kegyonak marafa chyak igen alogh tecczyk megh, mynth az legy chypes, ha azerth megh harapnak is, nem halalos, chyak hogy lele | megh gyulad mynth az daras awagy Meh chypefe. Azerth mynd azok az orwolagok az melyeketh daras es Meh marafrol megh yrtam oda feol, yok erre is.

Drjinus: vl
Chelydrus

Chyerfa tewebeben lako kegyorol.

Ennek lakalanak helye igazan vyzben volna, de azth el hagyan ky yw, es Bekath myth vada, azzal eel, Igen bwdes kegyo ez, Annra hogy ha kynek Bokayath vagy Talpath megh leley | marya, annak az Embérnek testebel Nehez Izagh yw ky zellel, es az Maras melleth kerwl fekete dagadas lezen es hegyes, banath es gyetrédes foglalya el az Elmeth, Az arczyllatoth penygh nagy megh fwggezkedes, Az Szemék megh letetednek, Az vyeleth megh herwad, Nemely kyth effele kegyo megh mar, vgy mekkeh mynth az Kechke, Aluzyk ez ilyen es hortyogh, gyakorta chyokol, Neha mynth az Epe oly fekete zynwth, Neha verelth pek, Fellette erellen zomyuhozyk, El vegre rezketelh hoz az Emberre. Sokan ennek marafawal is megh halnak.

Ez kegyonak marafa ellen is, mynd haznolnak azok az orwolagok, a kyketh yrtonk az Merges kegyo megh marafarol.

[VI. 30a] Farkas almath fez megh borban, azth aggyad ynnya. Makkoth tery porra, ad megh borban ynnya.

Tely fanak gyeokereth terd yol megh keld az Sebre.

Chyerfa lewelenek fachyard ky az leweth, awagy veteld vyzeth, ad azth ynnya.

Haemorrh...

Veer indyto kegyorol.

Valakyth Ez kegyo megh mar, az mynth Galenus irya, annak zayan, orran, es mynden testen az ver ky omolwan, vgy hal megh, leley | Keszyla haladekban zokoth lanky. Ennek maralanak helye ruth fekethe, kybel elerz chyak valam yvz zabalu chyorogh ky. Az gyomor fa, es Nehezen vehetny lelekzeteth.¹ Az vthan ver folyas yndul az Orbol, es az Marafnak lykaybol. Ez penygh lezen megh az Hyem kegyonak marafatul. Az Neolten kegyonak marafatul penygh ezek is hozza kewetkeoznek. Az Szemnek

¹ Az első kéz a 3-t l-ből javította.

zégelety, fogaknak hulaÿ, es az k erm eknek T eweÿ, veerth zarmasztatnak k y, S eth vg yan m ynd az egez telt en veer zarmazyk k y. Az fogak k y hullanak, es az fogak hulaÿ megh rothadnak.

Ennek giog yfalath kel azon el kezden y, hog y az vernek k y omlala megh tartozzek es megh aalyon. Az vthan z el  leweleth f ez megh v yzen, Mezzel azt az z el  leweleth t erd  zwe, es porch yn fwnek lewelewed, es Arpa l yztel, Ch ynald az Sebre.

De m ynek el ette verrel v yzellenek az Betegh, lok foghag ymath ag y megh eonn y, es v yzzel eleg yt eth Borth lokath ig yek, es okadn y er eltesfed. Az [VL 30b] okadas vthan m yng yara th T eryek eth ag y eonn y, Es az vtan olaÿban feoth halath, awagy olaÿal foghag ymath,  zwe t erwen, es az halakath azzal megh  twen bw en ag y halath  nn y. Ag y  nn y ken yere th is, es all zu z el eth, Es ilmeth lok v zes borth ag y  nn ya, es okattallad. Az Seb eth pen ygh h ydegh v yzzel mollad. Az ho yagoth pen ygh melegh Spong yawal taplal yad.

Szom yulagh hozo ke yorol.

... ipl as Vel
Situla

Ez ke y o legh  nkab az Teng er melleth lak y, Az k y th ez megh mar, bathor elegeth ag y  nn ya is, de vg yan zwtelenwl zom yuhoz y, mely lok  tal, lem v zeleth altal, lem okadas altal, lem ver tek altal k y nem meg y en. Kethkeppen veznek azerth ez ek, merth ha nem  znak, megh egnek es megh epednek az nagy zom yulagh m ya, Awagy az Nagy  talnak m yatta megh t el-t ezwen, vag y az Has, vag y azon halnak allo reze, vag y az Ch yomb keoz y z ynthe megh fakad, m ynth zokoth az v z beteglegben megh t ertenn y.

Ez il yenth orwoflan y kel el ez er ol yakkal, k y az v zelet eth el  nditt yak, Az halath megh kel  nditan y, es okadafra kel kez er yten y.

Az Seb eth keorwl el kel meteln y, keopp elth kel rea vethn y, az vthan Melzeth olaÿal eo zwe kewerwen rea kel kenn y, es az kett  hal ytoth T ykoth f elwl k ethn y.

Haznalnak err el is azok az orwoffagok m ynd, az melyeketh oda f el eb megh  rtam az vipera ke y o mara arol.

[VL 31a] |

Hýdr...
Natrix.

Výzben lako kegýorol.

Eléžér ez kegýo výzben lakýk vagý výzes helyén, es akkor výzben lako kegýonak Neweztetýk. Az vthan ožthon Izaraz Cherýdr... | helyre megýén lakný, es akkor Földý es vizý kegýonak hýwattatýk. Mýgh azerth az Nedues helyékén lakýk es Nedwes eledelékkel el, akkor nem olýan Mergés, Mýkor ožton leleý | Feoldý kegýowa ležén, artalmalb ležén. Valaký etwl megh maratýk, žýnthé azok teortennek raytha, mýnth egýeb fele mergés kegýok harapafa mýa. Dagadas, forrořaggal valo žwn-telen faydalom, az Marafnak helye kek es vndok, Az Szémék forognak. Hal megýén, Saar fekete okadtatýk es bwdés. Az Egez telth mýndén mondnekwl vífeltetýk. Es az halal harmad nap alath megh ležén.

Fekethe gýoparth téry megh, es výzben chýnalth luggal es olával elegých eožwe, kéld az Sebre.

Farkas almanak gýékereth es Chýerfa gýékereth térd porra, arpa lýžtel es Mežzel kewerd eožwe, kéld az Sebre.

Výzes Eczetben farkas almath keth Nehezekeoth agý megh ýnnýa.

Péžerczenek fachýard ký az leweth, es ad megh borban ýnnýa.

Lepes Mežeth Eczettel elegý agý ýnnýa.

Mežeth elegých éžwe olával, kend az Sebre.

Cenchrus |

Chýepegetéth kegýorol.

Ež kegýonak marafa hasonlo az vipera kegýonak [VL 31b] marafához, merth az Seb megh rothad. Eléžér az hufa megh dagadwan. Nagý alom foglalýa el ez ilýen betegeťh Maýa es Beleý megh bantathnak es haborognak, Sha fél meccžýk ez ýlýenth, mýndén tagýaý megh rothadwa talaltathnak.

Salatath téry éžwe len maggal, kéld az Sebre.

Borí fweth es Erdeý vad rutath, kakuk fweth, keth Nehezék Araný gýékerrel téry eožwe es Maffel fonth Borral, ad megh ýnnýa.

Gencianath agý borban megh ýnnýa, awagý farkas almanak az gýékereth.

Affricaban terém az Szarwas kegýo, kýnek olyan zabafu zarway vadnak mynth keth Chýga volna. Ennek megh marafa halalos, hanem ha myngýaralth azth a hulth kýth megh harapoth el mecczéth az tesírél, awagy az hulnak kérnyeketh ahol az maras vagyon, mynd el kerekýtéd es meteleod. Ha kýt ez megh Mar, az helye annak mynth egy éregh Szegnek az feye fél dagad, es Bor zýnw genýetlegh foly ký az Sebbél, awagy |leleý fekete zýnw. Az Sebnék kérnyeke olyan zýnw lezén mynth az kýth megh vernek, awagy az kýnek ký ménýwl valamely tagya. Egýeb affele ýelék is megh leznek az melyek az vípera kegýo marafatul, de kegýétlenbwl ebben.

Vad lenth elegých eoýwe rofa olaýal, azzal kennýed.

Reték magoth téry megh, Borban ad megh ýnnýa.

Szurokoth elegých eoýwe Sowel, kend azzal.

Myndén orwoffagok ýok az melyeketh ýrtam az vípera kegýorol.¹

¹ A VI. rész ezen levele után következik a kódexben az V. résznek tévesen ideragasztott 24. levele, utána pedig még egy később behelyezett pótlevel, amelynek rectóján Barakonyi Borbély János írásával az alábbi bejegyzés áll:

Ervagasrol 1656 Maji 23 Ungvart irtam.

- 1 Homlok erről
- 2 Szarvan valo erről
- 3 Szeme közöt valo érröll
- 4 Orra hegyin valo érröll
- 5 Orra tetejin valo érröll
- 6 Nyelliv alatt valo érröll
- 7 Al alatt valo érröll
- 8 Füle mellet valo érröll
- 9 Nyaka csiga fölött valo érröll
- 10 Nyak csigaroll
- 11 Media felet valo érröll
- 12 Mediaroll
- 13 Basalicaroll
- 14 Hüvellyken a czefalikároll
- 15 Gyürüs ujjá közöt valo érröll
- 16 Kis ujjá közöt vagy nagy ujjan valo érröll
- 17 Mutato uj között valo érröll
- 18 Job kezoden valo czefalikaroll
- 19 Vese alatt valo érröll
- 20 Monnya tetejen valo érröll
- 21 Torka alatt valo érröll
- 22 Nagy laba ujjan valo érröll.
- 23 Aszszonynak az nagy laba ujjan valo érröll.
- 24 Hogy kel megh ismerni az vesen az nyavallyat
- 25 Ha az Vere nehezen jünne ki
- 26 Ha az vér kek sinü
- 27 Ha a vér sarrga sinü
- 28 Ha az vér <ma> hamar megh aluszik.

[Tablaja ez Kénywnek Hatodýk reBenek.]'

[Mergés Allatokrol ualo Oruoffagok	Fol: 1
Saas Hagymarol	Fol: 7
Anacardiariol	Fol: 7
Ißalagrol	Fol: 7
Bolondýto es halal hozó Eb Szélérél	Fol: 8
Farkas Haafrol	Fol: 8
Tengéry Hagymarol	Fol: 8
Kakas Lab fwrél	Fol: 8
Chýalan magwarol	Fol: 9
Kegyo Fwnek magwarol	Fol: 9
Sobrak Borfrol	Fol: 9
Balha Fwrél	Fol: 10
Bérékrél	Fol: 10
Týza farol	Fol: 10
Laurus Fa leuelw Rofarol	Fol: 11
Eotédýk Kakas tareý fwrél	Fol: 11
Belend fwrél	Fol: 11

29 Ha az vér kívüli fekete, belüli veres karikas.

30 Ha az vér fekete

31 Ha az vér veres szép színű fellyel vízes

32 Mikor kell erett vagni

33 Homlok fejsröll

34 Foga innye gutta fejsröll

35 Tüdője lepe fajasaroll

36 Lelekzetröll nyellv fajasaroll

37 Oldalamaja sive fajasaroll

38 Terde csipoje nyelve fajasaroll

39 Az ki megh ne nemulna

40 Ereknék neviröll

41 Fog fejerítésröll

Orra vere allatni valo

Pondus Medicinarum

A pótlevel versója üres. — A kódex VI. része csonkán zárul, mert ha egyéb nem, e rész tartalomjegyzéke legalábbis hiányzik a végéről.

¹ A VI. rész tartalomjegyzékét, amely a kódexből hiányzik, az előző részek mintájára állítottuk össze.

Natragula fwrél	Fol: 11
Maaknak kÿ fachÿart Teÿerél	Fol: 12
Merêgh fwrél	Fol: 12
Fekete têwÿsses Lapurol	Fol: 13
Etetelrél	Fol: 13
Gêrêgh feÿerrél	Fol: 13
Gombakrol	Fol: 14
Bÿka werrél	Fol: 15
Hawÿ vererél Azzonÿallatnak	Fol: 15
Machkanak agÿa veleÿerél	Fol: 15
Szaruas Farkarol	Fol: 15
Lonak Verÿtekerél	Fol: 16
Hodnak hoÿagarol	Fol: 16
Oltoual elegÿtêth Teÿrél	Fol: 16
Ezwl̄t Taytekrol	Fol: 17
Vaf Porrol	Fol: 17
Magnes Kêrél	Fol: 17
Reÿnek pattagozo hearol	Fol: 18
Eleuen Kenêlêrél	Fol: 18
MeBrél es Aranÿ Bÿn festekrél	Fol: 19
Feÿer Hunÿorrol	Fol: 19
Szamar Vborkarol	Fol: 19
Fekete Gombarol	Fol: 20
Dÿzno kenÿerrél	Fol: 20
Fekethe Hunÿorrol	Fol: 20
Euforbiumrol	Fol: 20
Turpetumrol	Fol: 21
Eb Teÿrél	Fol: 21
Fêldÿ Têkrél	Fol: 21
Olaÿ Têkrél	Fol: 21
Scammoniarol	Fol: 21
Sarfw magrol es Chÿoda farol	Fol: 21
Dwhês Ebrél	Fol: 22
Daras es Meh marafrol	Fol: 24
Pooknak marafarol	Fol: 24
Pap machkaÿarol	Fol: 25
Scorpio marafarol	Fol: 25
Pok Egerrél	Fol: 26
Tengêrÿ Repa, Scorpio, ees Sarkanÿ halakrol	Fol: 26
Vipera kegÿorol	Fol: 27
Kemenÿ farku Kegÿorol	Fol: 28
Rothazto kegÿorol	Fol: 28

Nyl modra r�pwl� keg�orol	Fol: 29
Vak keg�orol, es keth feyw keg�orol	Fol: 29
Ch�erfa t�weben lako keg�orol	Fol: 29
Veer ind�to keg�orol	Fol: 30
Szom�ulagh hozo keg�orol	Fol: 30
V�zben lako keg�orol	Fol: 31
Ch�epeget�th keg�orol	Fol: 31
Szaruas keg�orol	Fol: 31]

Auszug aus der Einleitung.

Das Interesse des Humanismus für die medizinischen Wissenschaften wirkte sich auch in Ungarn des XVI. Jahrhunderts aus. Die ungarischen Studenten besuchten die italienischen, deutschen und schweizerischen Universitäten in großer Anzahl. Obwohl der eigentliche Zweck ihrer Auslandsreise die Vertiefung ihrer theologischen Bildung war, studierten sie nebenbei in der Regel auch andere Wissenschaften und mehrere von ihnen befaßten sich auch mit Botanik und Medizin. Aus ihren Reihen traten die ersten ungarischen Schriftsteller der Medizin und der Pharmakologie hervor, deren Werke auch im Druck erschienen waren. So das 1578 in Kolozsvár herausgegebene *Herbarium* des Péter Melius reformierten Bischofs von Debrecen, das 1588 in Monyorókerék erschienene Werk *Hasznos és fölötte szikséges könyv* (Nützliches und überaus nötiges Buch) des Gergely Frankovith, sowie das 1595 in Németújvár gedruckte *Fives könyv* (Kräuterbuch) des András Beythe, Hofpredigers der Familie Batthyány. Diese Schriftsteller wurden von keinen höheren wissenschaftlichen Zielsetzungen und Gesichtspunkten geführt, doch waren diese Werke hinsichtlich der Popularisierung der medizinischen Kenntnisse des XVI. Jahrhunderts mehr oder minder nützlich.

Außer diesen drei im Druck erschienenen Werken sind uns noch mehrere, auch bedeutende ungarländische medizinisch-pharmakologische Handschriften, zumeist in lateinischer Sprache, aus dem XVI. Jahrhundert überliefert worden. Fachmäßige Aufzeichnungen gibt es mehrere unter diesen, aber bisher kannten wir kein dem Stand der damaligen Wissenschaft entsprechendes, vollständiges und ausführliches medizinisch-pharmakologisches Werk, das nach wissenschaftlicher Systematik aufgebaut gewesen wäre. Vielleicht das einzige, in Handschrift erschienene Werk des János Balsaráti Vitus (1529—1575) konnte derartig gewesen sein. Diese ausführlichere, aus vier Teilen bestehende *Magyar chirurgia* (Un-

garische Chirurgie) kennen wir jedoch nur durch den blossen Zufall, und zwar nur dem Titel nach.

Die vorhererwähnten, im Druck erschienenen Werke wurden, entsprechend ihrem praktischen Zweck, für das weitere Publikum, in ungarischer Sprache abgefaßt. Dieser zweifellos absichtliche Gebrauch der Nationalsprache anstatt der offiziellen Sprache der Wissenschaft, des Lateins, bezeugt auch auf diesem Gebiet die Laizisierung, die Popularisierung der humanistischen Wissenschaft des XVI. Jahrhunderts. Fast gleichzeitig mit diesen entstanden auch Werke in ungarischer Sprache, die schon den Anforderungen der strengeren Fachmäßigkeit gewachsen sind, wie z. B. das dem Titel nach bekannte chirurgische Werk des János Balsaráti Vitus, welches schon als ein Vorzeichen des Ungarischwerdens dieses Wissenszweiges angesehen werden kann.

Balsaráti's Werk ist verloren oder steckt an unbekanntem Ort, doch wurde uns durch das besondere Wohlwollen des Geschicks ein anderes, ungefähr mit diesem gleichaltriges ungarisches medizinisch-pharmakologisches Werk gerettet, das jedoch die wissenschaftliche Forschung bis heute unberührt belassen hat.

Der vorliegende Band enthält dieses außerordentlich interessante, aus dem Gesichtspunkt der ungarischen Kultur- und Wissenschaftsgeschichte gänzlich allein dastehende handschriftliche Denkmal.

Der beinahe tausend Seiten umfassende Kodex in Folioformat wurde vor etwa zweihundert Jahren vom Grafen Sándor Teleki erworben und von ihm kam er in die Teleki-Bibliothek zu Marosvásárhely.

Die Handschrift wurde vom Anfang bis zum Ende von einer und derselben Hand geschrieben. Von den ursprünglich 475 Blättern des Kodex sind zusammen mit dem Titelblatt 25 Blätter verloren. Die Handschrift läßt sich inhaltlich in sechs Teile einteilen. Der I. Teil spricht von den Krankheiten des menschlichen Körpers, der II. von der Verzierung des Körpers, der III. behandelt den Schüttelfrost, der IV. die Geschwüre und die mit diesen verbundenen Wunden, der V. die durch Waffen oder andere Ursachen entstandenen Wunden, der VI. enthält die Arzneimittel gegen Bisse giftiger Tiere und gegen andere Gifte.

Der Umfang der Handschrift erweckt schon an sich die Aufmerksamkeit; sie ist jedoch in erster Linie infolge ihres Gegenstandes interessant. Sie ist das einzige bisher bekannte Werk in ungarischer Sprache, das das ganze Gebiet der Medizin umfaßt und in jeder Hinsicht auf dem Niveau der zeitgenössischen Wissen-

schaft steht. Es steht in der alten ungarischen medizinischen Literatur eigentlich ohne seinesgleichen da. Am nächsten verwandt mit ihm ist vielleicht das 1690 in Kolozsvár, unter lateinischem Titel, jedoch in ungarischer Sprache erschienene Werk *Pax corporis* von Ferenc Páriz Pápai. Hinsichtlich der Fülle des Materials bleibt aber dieses weit hinter seinem Vorbild aus dem XVI. Jahrhundert zurück. Auch das fachkundige Werk des Balzaráti über Chirurgie stellt nur eine Teilarbeit im Vergleich zu unserem medizinischen Werk dar. Seine Gegenstücke sind unter den ähnlichen Werken der abendländischen medizinischen Literatur zu suchen, von welchen das Werk des Bologneser Universitätsprofessors Leonello Faventino: *De medendis morbis*, das im Laufe des XVI. Jahrhunderts mehrere Auflagen erlebte, sowie ähnliche Werke zahlreicher anderer, besonders italienischer und deutscher Humanisten-Ärzte zu erwähnen wären. In der Systematisierung folgt unser Kodex diesen ausländischen medizinischen Werken des XVI. Jahrhunderts; soviel steht jedoch fest, daß er keine einfache Übersetzung eines fremdsprachigen Werkes ist, sondern offensichtlich eine Kompilation darstellt, der der Verfasser Vieles aus seinen Erfahrungen und aus seinen in der Heimat erworbenen praktischen Kenntnissen hinzufügte. Hier- von zeugen die im Kodex häufig vorkommenden einheimischen Beziehungen, die Anmerkungen des Verfassers und seine in mehreren Fragen kundgegebenen persönlichen Ansichten.

Wer war nun wohl der Verfasser des ungarischen Werkes, der dieses prächtigste Denkmal der uns überlieferten alten ungarischen medizinischen Literatur mit gründlicher wissenschaftlicher Ausrüstung, auch im Besitz des damals sich zu entfalten beginnenden kritischen Blicks bearbeitete? Wo und wann wurde es geschrieben? Lauter Fragen, die wir mangels des Titelblattes nur mit geringerer oder größerer Wahrscheinlichkeit beantworten können.

Aus einer Anmerkung in der Handschrift könnte man vielleicht darauf schließen, daß der Verfasser des Werkes György Lencsés gewesen sei, der 1583 der Oberkochmeister der Prinzessin Griseldis Báthori, der Tochter des Fürsten Kristóf Báthori war. Da die uns überlieferte Handschrift jedoch keine Originalfassung, sondern eine Abschrift ist, müssen wir für wahrscheinlicher halten, daß György Lencsés nur der Kopist des Werkes war. Doch abgesehen davon, wer dieses Werk kompilierte, mußte er ein an Universitäten geschulter Arzt gewesen sein. Wahrscheinlich stammte er aus Siebenbürgen. Hiervon zeugen die

Sprache des Kodex und die einheimischen Persönlichkeiten, die er bei dem Gebrauch der einzelnen Arzneimittel erwähnt. Aus den in seinem Werk hie und da gefällten religiösen Bemerkungen kann man fast mit Gewißheit folgern, daß er Protestant war. Er fühlte sich auch in der ausländischen medizinischen Literatur daheim. Anscheinend kannte er auch die Polemik, die damals zwischen den Anhängern des Galenus und des Paracelsus geführt wurde. Das ist ja eigentlich ganz natürlich, da in seiner Heimat, in Siebenbürgen, eben zu dieser Zeit Pál Gyulai, fürstlicher Rat und der Hofarzt Squarcialupus eine Polemik über Paracelsus führten. Es gab Viele in den humanistisch gebildeten Kreisen Siebenbürgens in der zweiten Hälfte des XVI. Jahrhunderts, die sich für Medizin interessierten, im Laufe ihrer Universitätsstudien im Ausland auch Medizin studierten. An der Erweckung des naturhistorischen Denkens hatten gewiß auch die in den fürstlichen und aristokratischen Höfen tätigen ausländischen Ärzte (Servetus, Blandrata, usw.) einen bedeutenden Anteil. Kaum kann es also uns überraschen, daß in dieser Umgebung, zu dieser Zeit in Siebenbürgen diese erste fachmäßige Zusammenfassung der medizinischen Wissenschaft in ungarischer Sprache entstanden ist. Obwohl der Verfasser in diesem gärenden Jahrhundert der Pharmakologie und der Medizin nicht in jeder Hinsicht mit den Bahnbrechern vorausging, erscheint er jedoch vor uns im Besitz des gesamten Wissensmaterials der vom Humanismus neubelebten Medizin, welches aus den Werken der Ärzte des Altertums und aus neueren Erfahrungen gesammelt wurde. Der Verfasser ist noch halbwegs in der spekulativen Methode der Ärztephilologen verfangen. Er beruft sich gerne auf Gewährsmänner, um dadurch seine Ansichten über Entstehung, Ablauf oder Heilung der Krankheiten glaubwürdiger zu machen. Doch sind schon einige Spuren der neuen, empirischen Wissenschaft bei ihm zu entdecken und er wird durch seine Achtung vor den Autoritäten nicht daran verhindert, seinen Zweifeln oder individuellen Ansichten Ausdruck zu verleihen. Manchmal polemisiert er durch mehrere Seiten mit den „alten“ oder „jetzigen“ Ärzten und setzt ausführlich auseinander, warum sie zum Beispiel bezüglich der Ursache der Gicht kein Recht haben und wie die Ursache dieser Krankheit richtig, sinngemäß erklärt werden kann.

All dies führt er in ungarischer Sprache, und zwar in einem sehr fließenden, beinahe leichten, jedoch präzisen Stil aus. Und damit ist nicht wenig gesagt worden. Die ungarische wissen-

schaftliche Prosa mancher Wissenschaftszweige war ja eigentlich erst um diese Zeit in der Entfaltung begriffen, denn bis zum XVI. Jahrhundert konnte sie nur in religiöser, theologischer Richtung auf eine größere Praxis zurückblicken. Eine ärztliche Fachsprache gab es nicht und diese mußte der Verfasser — wenn er sich auch auf vereinzelte Vorbilder stützen konnte — in seiner Ganzheit doch während der Abfassung des Werkes selber erschaffen. In dieser Hinsicht ist das vorliegende Werk auch in der Geschichte der ungarischen wissenschaftlichen Prosa als ein Meilenstein anzusehen; es stellt den ersten ernsthaften Versuch zur Erschaffung der ungarischen wissenschaftlichen ärztlichen Fachsprache dar.

Bezüglich der Entstehungszeit des Kodex enthält die Handschrift keinerlei konkrete Angaben. Das Bild jedoch, das dieser Kodex in uns erweckt, gehört vollständig ins XVI. Jahrhundert. Auf diese Zeit weisen die Schriftart, das Papier, die Sprache, die Rechtschreibung, der ganze wissenschaftliche Aufbau und die Einteilung des Kodex hin. Es gibt keinen von den in der Handschrift erwähnten Personen, der über das Ende des XVI. Jahrhunderts hinaus gelebt hätte. Das späteste, vom Verfasser angeführte Werk ist das 1560 in Basel erschienene Buch von Pietro de Bairo: *De medendis humani corporis malis enchiridion, quod vulgo Veni mecum vocant*. Auf Grund all dessen stehen wir sicherlich der Wahrheit nahe, wenn wir die Abfassungszeit dieses ungarischen medizinischen Werkes um die Jahre 1570—1580 ansetzen. Vorliegende, uns überlieferte Abschrift des Werkes muß nicht viel später verfertigt worden sein, da wie es aus der Schriftart zu beurteilen ist, der Kopist seine Schreibkenntnisse unbedingt noch um die Mitte der zweiten Hälfte des XVI. Jahrhunderts erworben haben mußte.

Von dem späteren Schicksal des Kodex ist uns auf Grund einer Eintragung nur soviel bekannt, daß er 1656 in Ungvár, im Besitz des János Nagyenyedi Barakonyi Borbély war. Eine andere Eintragung spricht davon, daß 1702 János Pelsöczy der Inhaber war, der 1749 als Superintendent des reformierten Kirchendistrikts von Gyulafehérvár starb. Von ihm kann der Kodex in den Besitz des Grafen Sándor Teleki gekommen sein.

In unserer vorliegenden Ausgabe wurde der ganze Text der Handschrift buchstabengetreu veröffentlicht.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	V
I. rész. Embézy Teltnek betegjegyzél ualo ozuoffagok	1
Az első rész tartalomjegyzéke	431
II. rész. Teltnek ekélfiteleze ualo ozuoffagok	443
A második rész tartalomjegyzéke	476
III. rész. Fozofagokzol auag hýdeg lelefél ualok	479
A harmadik rész tartalomjegyzéke	518
IV. rész. Dagadafokzol ees annak lebeyél ualok	519
A negyedik rész tartalomjegyzéke	557
V. rész. Feguez auagy egyéb mýa léth lebékél. Es chýont- belý nyaualyakzol	559
Az ötödik rész tartalomjegyzéke	599
VI. rész. Mezgés Allatoknak megh mazafazol, Es egyéb mezgés dolgoknak aztalmý ellen	601
A hatodik rész tartalomjegyzéke	648
Auszug aus der Einleitung	651

Betűjel	Hangérték	Olvasási példák
a	a vagy á	allath = <i>állat</i>
(á)* (ā) (aa)	á	Mák = <i>mák</i> , Māk = <i>mák</i> , aal = <i>áll</i>
c ch chi chÿ ci cÿ cz czÿ	c, ritkábban cs cs ritkábban c cs cs, ritkábban c c cs vagy c cs vagy c cs vagy c	cÿtrom = <i>citrom</i> , elegÿcd = <i>elegyítsd</i> , Fechke = <i>fecske</i> , echet = <i>ecet</i> , fachiary = <i>facsarj</i> , chÿont = <i>csont</i> , tanchÿolas = <i>táncolás</i> , velencieÿ = <i>velőncei</i> , bocÿat = <i>bocsát</i> , cÿomb = <i>comb</i> elegÿczd = <i>elegyítsd</i> , Recze = <i>réce</i> , zélē kacczÿanak = <i>szőlő kaccsának</i> , ecczÿēr = <i>egyször</i>
e ē (é)	e vagy é	elet = <i>élet</i> , egez = <i>egész</i> , ver = <i>vér</i> , kézdene = <i>kezdene</i>
(ē) (ee)	é	Mēly = <i>mély</i> , ees = <i>és</i>
ē eo (ew)	ö vagy ő ő vagy ő ö vagy ő (eü)	erēs = <i>erős</i> , feleol = <i>felől</i> , chÿew = <i>cső (cseü)</i>
g (g̃) gh gi gÿ	g, ritkábban gy gy g, ritkábban gy gi, gj, gy vagy gyi gy, gi, gj, vagy gyi	gÿogwl = <i>gyógyul</i> , feguer = <i>fegyver</i> , betegh = <i>beteg</i> , jegh = <i>jegy</i> , rezégithÿ = <i>reszögíti</i> , vÿragiat = <i>virágját</i> , nagiob = <i>nagyobb</i> , lagit = <i>lányít</i> , vagÿ = <i>vagy</i> , gÿlizta = <i>giliszta</i> , vagÿ = <i>vágj</i> , gÿk = <i>gyík</i>
h	h; gh, th kapcsolatban szóvégén, de gyakran szó belsejében is néma	vthan = <i>után</i> , korflagh = <i>kórság</i>

Betűjel	Hangérték	Olvasási példák
i	i vagy j	ifmet = <i>ismét</i> , hartÿaian = <i>hártyáján</i>
(j)	i	kj = <i>ki</i> ,
li lÿ	li, ritkábban ly ly, ritkábban li	lilium = <i>lilium</i> , ilien = <i>ilyen</i> , melÿlegh = <i>mélység</i> , alÿgh = <i>alig</i>
ni nÿ	ny, ni vagy nyi	Aranias = <i>aranyas</i> , penigh = <i>penig</i> , annira = <i>annyira</i> , nyak = <i>nyak</i> , zwnÿk = <i>szűnik</i> , nÿttÿa = <i>nyitja</i>
s f	s, ritkábban sz vagy zs	los = <i>sós</i> , elegÿtes = <i>elegyitesz</i> , defa = <i>dézsza</i>
(ß) (fz)	s, ss vagy sz sz	Vadazaßbol = <i>vadászásból</i> , eoß = <i>öss</i> (önts), Szëß = <i>szösz</i> , fzar = <i>szár</i>
ti tÿ	ti vagy ty ty vagy ti	vagatik = <i>vágatik</i> , hartia = <i>hártya</i> , hartÿa = <i>hártya</i> , tÿztlÿch = <i>tisztíts[d]</i>
u (ü)	u vagy v	guta = <i>guta</i> , oruofflagh = <i>orvosság</i> , dagadüa = <i>dagadva</i>
v	v vagy u, ritkábban ü	velē = <i>velő</i> , vgÿ = <i>úgy</i> , vlteld = <i>ültesd</i>
w (w̃)	v vagy ü, ritkábban u	awagÿ = <i>avagy</i> , fw = <i>fű</i> , nÿwch = <i>nyucs[d] (nyujtsd)</i> , wegh = <i>üeg (üveg)</i>
ÿ	i, j vagy ji	ÿnas = <i>inas</i> , gÿapÿu = <i>gyapjú</i> , vÿchad = <i>újtsad</i>
z̃	z, sz, ritkábban s vagy zs	zab = <i>zab</i> , zÿwkzëgh = <i>szükség</i> , këzd = <i>kösd</i>

AZ ERDÉLYI TUDOMÁNYOS INTÉZET KIADVÁNYAI

KOLOZSVÁR, ERZSÉBET-ÚT 21.

1. <i>Roska Márton</i> : A Torma Zsófia-gyűjtemény az Erdélyi Múzeum Erem- és Régiség-tárában. 1941.	70.—
2. Erdély magyar egyeteme. Az erdélyi egyetemi gondolat és a m. kir. Ferenc József-Tudományegyetem története. 1941.	10.—
3. <i>Roska Márton</i> : Erdély régészeti repertórium. I. Öskor. 1942.	60.—
4. <i>Szabó T. Attila</i> : Kalotaszeg helynevei. I. Adatok. 1942.	40.—
5. <i>Bónis György</i> : Erdélyi perjogi emlékek. Idea processuum 1776. Id. Szász Károly perjogi előadásai 1836. 1942.	14.—
6. <i>Varjas Béla</i> : Enyedi György Gismunda és Gisquardus szép-története. 1942.	7.—
7. <i>Hankó Béla</i> : Székely lovak. 1943.	3.50

SAJTÓ ALATT LEVŐ MUNKÁK:

- Az Erdélyi Tudományos Intézet 1940—41. évi Évkönyve.
Az Évkönyv az alábbi, különnyomatban is megjelenő tanulmányokat közli:
Biró Venczel: Gróf Majláth Gusztáv Károly püspök a román szénátusban.
Csik Lajos: Vércsoportvizsgálatok. I. Kalotaszeg.
Imre Samu: A kolozsvári fazekasság műszókincse.
Márton Gyula: A rumén nyelvatlasz első három kötetének magyar eredetű anyaga.
Nagy Zoltán: Az erdélyi magyar szövetkezetek a visszatéréskor.
I. Tóth Zoltán: Az „Astra” románosító tevékenysége a Székelyföldön.
Venczel József: Az erdélyi román földreform.
- Az Erdélyi Tudományos Intézet 1942. évi Évkönyve.
Az Évkönyv az alábbi, különnyomatban is megjelenő tanulmányokat közli:
Méri István: A Torma Zsófia-gyűjtemény bükkii jellegű cserepei.
Kniezsa István: Erdély víznevei.
Szabó T. Attila: Kalotaszegi helynévanyag vízrajzi szókincse.
László Gyula: Kolozsvári Márton és György prágai Szent-György szobrának lószerszámja.
Juhász István: A középkori nyugati misszió és a románság.
Makkai László: Szolnok-Doboka megye pusztulása a XVII. században.
Tamás Lajos: A magyar eredetű rumén kölcsönszavak művelődéstörténeti értékelése.
Jancsó Elemér: Bölöni Farkas Sándor élete és munkássága.
- Árvay József*: A hétfalusi csángótelepülés helynevei.
- Balogh Jolán*: Erdélyi renaissance.
- Jakó Zsigmond*: Gyalui urbariumok.
- Kovács László*: A kolozsvári Hóstát temetkezési szokásai.
- Krauss Frigyes*: Besztercevidéki szász növényesztár. (Német nyelven.)
- Szabó Dénes*: Apur Kodex.
- Tamás Lajos*: Fogarasi István kátéja. Fejezet a bánági és hunyadmegyei románság művelődéstörténetéből.
- Veress Endre*: Báthory István levelezése.

*Magyarországi főbizományos: Minerva R. T., Kolozsvár.
Alleinvertrieb außerhalb Ungarns: Otto Harrassowitz, Leipzig.*